H-96

MATTHÆVS EXPENSVS

A R. P.

ALOYSIO NOVARINO.

IHS
AMORI
MATTHÆVS
EXPENSVS,
NOTIS, MONITISQVE sacris ex Latino, Græco, Syriaco, et
Arabico fonte, locisq. parallelis et Variarum Verſionum collatione
erutis ad mores informandos illuſtratus.
Additâ LECTIONVM VARIETATE Vulgatæ Editioni ad
verbum respondente ex LINGVARVM fontibus haustâ et Sanctorum
PATRVM MONVMENTIS; aliisque INTERPRETIBVS collectâ.
ALOYSIO NOVARINO VERONENSI
CLERICO REGVLARI.
VENETIIS Apud Ioannem de Salis 1629
Superiorum Permiſſu et Priuilegijs.
D. BONIFACIVS
PAVLVS STVRM.
B. CAIETANVS.
PAVLVS CONSIL.

MATTHÆO IESV CHRISTI EVANGELISTAE.

TIBI ſiſto quod tuum eſt, & nomini tuo tua verba dico. Munus quodlibet infra iſtuc infra tuam dignitatem eſſet: Tu tibi par: Matthæo Matthæi opus offero, quæ à calamo tuo prodiere ad te redeunt: nimirum opus tibi & in cultum, & in obſequium lito, quod tu nobis prius & in vtilitatem, & in medelam præbuiſti. Verbis tuis & mea veluti vmbras appoſui, quas ſol tuus, denſam ingenij mei opacitatem feriens, parturiuit; erunt hæ vmbræ exiguitatis meæ indices, non magnitudinis tuæ, ſcribentis affectum prodent, verborum tuorum lumini nil officient. Notas adieci; & monita ſacra, Euangelium tuum verſans, & expendens, dedi in lectoris profectum, & in meum: quicquid hic vtile, & aliqua laude dignum, debetur tibi, omnia ex verbis tuis vel nullo, vel exiguo meo labore proſilierunt. Vix verba tua, fidelis IESV CHRISTI Euangeliſta, diuini amoris igne grauida rudis

dis

dis ingenij mei chalybe tetigi, & ſtatim hæ vtilium monitorum ſcintillæ, quibus legentis mens accenderetur, emicuerunt. Opus tuum accipe, quod meum ornat, & animat. Quod in te ſcripſi inſcribo tibi, mea verba à tuis non ſeiunxi, non debui nec à te. Boni laborem meum conſule, & ſi quid hic peccaui clemens ignoſce. Vtinam qui Euangelium tuum volui, euangelicam mentem per te ebibam, & vitam Euangelicam inſtituam, vt exemplo tuo rerum periturarum amorem exuens inenodabili vinculo Amori nectar, iungar Chriſto. Hoc votum, hæc mens dicatiſſimi tibi ſerui

Aloyſij Nouarini Clerici
Regularis.

LECTORI MEO.

PRAELO me non ſemel credidi, & ancipitem iudiciorum aleam iam ſubiui: exuit calamus frontem, pudorem poſuit. Pergo, & in publicum rurſus prodeo, communi vtilitati nouo labore litaturus: potuit ſola profectus ſpes omnem verecundiam deuorare. Multa in primo ſacrorum electorum volumine ſpopondi, cur fidem fallam? Non fallo. Matthæum nunc emitto curſim expenſum, & notis illuſtratum, hic ſi in guſtum tuum, & in profectum aduocabit ſtatim alia, quæ iam parata.

Plures in hunc, & in alios ſacros Scriptores ſcripſerint, ſcribantque quotidie, nullius labor me reuocat à labore; nullius ſcriptio à ſcriptione deterret, vrget potiùs, & animat. Maior, ditiorque ſacrarum litterarum theſaurus eſt, quàm vt exhauriri multorum calamis, multorum ſcriptione poſſit. Nullis limitibus Scripturæ diuitiæ coërcentur, nec inquiſitionis labor ſcribentium multitudine finitur: poſt ſcriptionem omnem maius eſt, quod intactum remanet, & illibatum, quàm quod in lucem publicam ad communem vſum profertur. Prouocent ergo aliorum ſcriptiones, non à ſcribendo deterreant.

Sed fors poſt tantam commentariorum copiam aliquis nobis illud occinat: Actum agis. Non puto; quùm ſtatim appareat

pareat, nos aliam ab alijs viam inſiſtere, alio ordine pergere, aliò ſpectare. Fusè quæ ad litteralem ſenſum pertinent, tractarunt alij, difficultatum nodos diſſoluerunt, omnia explanarunt: Iſti ab hoc labore nos liberarunt, huic curæ nos exemerunt: adiri auctores poſſunt, qui omnibus obuij. Nobis alia mens, alius finis; Litteræ ſenſum ſupponimus potiùs quàm exponamus, & explicemus; licet quandoque hoc poſtremum à nobis præſtetur, ad mores informandos omnia flectimus, & vitæ probè inſtituendæ ferè ſubſternimus. Litteralem ſenſum ita tangimus, vt tangamus duntaxat, & à contactu vtilia monita velut à ſilice ſcintillæ, naſcantur. Proba documenta litteræ vt ita dicam inoculamus, vt abiungi difficile poſſint, ac ſecerni. Denique hic ea in huius Euangeliſtæ lucem, lectoriſque compendium & vtilitatem præſtamus, vt nouus, & ab alijs diſſitus noſter iſte labor cenſeatur, ac propterea tanquam ſuperfluus non inſuper habendus.

Expendimus verba, verborum ordinem, ſententiarum cohærentiam, multarum vocum vim ex ſuis fontibus explicamus, varia Scripturæ loca inter ſe conferimus, omnia huc ferè ſpectant, vt mens ad bonum informetur, & benè inſtituatur. Animus mihi ſanè fuit ad virtutem ducere, à vitijs deducere, ad ſalubria hortari, dehortari à noxijs, & vt verbo dicam, vitæ verba ita expendere, vt æternæ vitæ, felicique æternitati, cui nati, præluderem.

Singula verba, ſingulas ſententias non expendo, nec ex omnibus vtile monitum exſculpo, fors id maiori ſtudio, ac ſolicitudine conſequi potuiſſem, ſed nec tentaui quidem, quà vt breuitati conſulerem, quà ne coactum aliquid, & aliqua violentia expreſſum lectori offerre cogeremur; ea ferè damus, quæ ſua ſponte, & nulla coactione ex verbis ipſis fluxerunt,

runt, quæque ſub calamo nata, non longè petita videantur: denique curæ nobis fuit, ne nimiam curam, atque ſolicitudinem noſter hic labor præſeferret. Multa lector deſiderabit, ſed meminerit, me hîc magna non dediſſe, atque perfecta, ſed rudia, & naſcentibus ſimilia, quæque docti Lectoris pumicem repoſcant, diuite aliorum manu locupletari quærant.

Breuitas hîc mihi familiaris; Lacinioſos, plenoſque commentarios ſi quis cupiat; proſtant, & adiri facilè poſſunt; mens mihi ab omni prolixitate abſtinere. Pleraque indicamus potiùs quàm dicamus; omnes diuinæ Scripturæ libros in hunc modum expendere meditor, ſi in ſingulis diutiùs immorarer, ſpes mihi omnis rei abſoluendæ præcideretur.

Noſtra hîc ferè damus, aut quæ ab alijs indicata ita in rem & vſum noſtrum tranſtulimus, vt ob nouam formam, quam ſub noſtra incude induerunt, noſtra cenſeri poſſint: Fallor, ſi proba, & vtilia ſunt, à Deo, qui omnis bonitatis ac veritatis fons eſt, exierunt. Ab aliorum interpretum dictis, Sanctorumque Patrum ſententijs recenſendis abſtinuimus. Potuiſſem laborem hunc, ſicut in alijs feci, alienis locupletare, Doctorumque dicta noſtris inſerere, & in ornatum, & in fidem. Sed nolui, multæ me cauſæ ab hoc auocarunt; hæ præcipuæ. Prima ne opus nimis excreſceret, & breuitatis, quam nobis propoſuimus, limites tranſgrederemur. Deinde quia id ab alijs feliciter præſtitum, qui omnibus ſunt expoſiti. Denique vt tempus, quod auctoribus lectitandis, & eorum ſententijs exſcribendis inſumendum erat alijs ſacræ Scripturæ libris noſtro hoc peculiari ordine, ac forma expendendis daremus, quod fecimus, & deinceps facturi ſumus.

Aliquis hîc reponat; firmiora fuiſſent, quæ exhibentur, maior illis fides haberetur, & pluris fierent, ſi ſancti alicuius

Patris auctoritate munirentur. Pleraque potuerint Sanctorum Patrum dictis confirmari, non potuerunt omnia, cum non omnia Patres dixerint, & multa etiam aliis illibata reliquerint; præterea ea quæ damus, ita litteræ innituntur, & ab omni violentia tàm longè ſunt, vt extimo auctoritatis munimine indigere non videantur. Demum vbi aliquod dubium, nec ita firmum, & apertum occurrit, Doctores, qui id firment aduocare religio nobis non fuit, quod licet rariſſimè à nobis fiat, fit tamen, vbi res id exigere videtur.

Matthæi verba expendens, Matthæi verba præmittenda duximus, quibus varias lectiones adiecimus ex linguarum fontibus hauſtas, exque Sanctorum Patrum libris, aliiſque interpretibus diligenter collectas. Vtilis hic labor, opinor, erit, & vt à nullo hucuſque ſuſceptus ita ſuam à docto Lectore inibit gratiam. Vel à nudis verſionibus multorum locorum intelligentia pendebit, ſacrorum verborum vis, & fœcunditas apparebit, exque variarum lectionum collatione & nexu vtilia monita pullulabunt: vel ex vnius voculæ diuerſis aduerſiſque notionibus ex linguarum fontibus deſumptis, & inter ſe copulatis ſalutaria documenta ferè ſua ſponte fluent; cui rei collectio iſta verſionum mirificè deſeruit.

Nec inſolens, ac peregrinus iſte arguendi modus cenſeri debet; vtuntur Sancti Patres; poſſem in rei probationem exempla plura conuehere. Duo in duabus voculis, aut litteris apponam, vt ſtatim conſtet & vſitatum hunc modum fuiſſe, & nihil adeo minimum in ſacris litteris eſſe, quod compendio ſuo careat, & negligi debeat. Sanctus Ambro-
S.Amb. oct.10. in Pſal. 118. *ſius octon.x. in Pſal.118. de littera, Iod, quæ omnium minima apud Hebræos eſt, ita philoſophatur:* Decima littera apud Hebræos Iod, quæ Latina ſignificatione confeſſio

dici-

dicitur, vel certè deſolatio. *Habes vnius vocis verſiones diuerſas; Ex harum diuerſarum notionum nexu colligit Sanctus Pater, deſolatos, & rebus aduerſis preſſos citius confiteri; ſic enim ille pergit:* Nec diſcors, ac diſſonans videtur interpretatio, ſiquidem qui deſolati ſunt citius confitentur. Magis enim ſecundis rebus animus extolli ſolet, cum autem vrgetur aduerſis, tunc demùm implorat auxilium. *Poterat acutius, & in rem noſtram opportunius? Idem Sanctus Pater octon. 5. litteram ה He* S.Amb. oct.5.in Pſalm. 118. *ita expendit.* Sequitur quinta littera He, quæ Latinè ſignificat eſt, vel vt alibi inuenimus viuit. Conuenit ſibi vtraque interpretatio, qui enim eſt viuit, & qui viuit eſt. Denique gentiles non ſunt, & ideo non viuunt, ſed mortui ſunt. *Sic ille, cuius veſtigia premere tutò poſſumus. Nos hic, vt vides, preſſimus, & vt idem ab alijs facilè præſtaretur, verſionum collectione fecimus; vt alia interim commoda, quæ à noſtro hoc labore ſacræ Scripturæ tractatoribus prouenient, omittamus.*

In varijs verſionibus ea tantum verba appoſui, in quibus à vulgata noſtra diſcrepant, ea, in quibus conueniunt, conſultò ſuppreſſi, idque à Lectore probatum iri non ambigo; cum & tempori, ac labori ſine vllo incommodo, ſed maiori facilitate ita conſultum ſit.

Verſiones, quas ex Patribus citamus, ferè ſparſim in eorum operibus exſtant, vt non ſine magno labore collectæ à nobis ſint. Græcis etiam auctoribus vtimur, eorumque interpretibus; & vt locupletior hæc verſionum collectio eſſet noſtram quoque plerumque adhibuimus, aut ex Græco, vbi nihil additur, aut ex Syriaco, quod exprimitur cum ſit.

Hæc nunc in Matthæum præſtamus, eadem in alios Euangeliſtas deinceps præſtaturi. In omnium vtilitatem ſemina hæc iacio, fructum exſpecto, eumque vberem, & copioſum. Salubris ſolus Euangeliorum contactus, cur non ad ſalutem lectio ſit, & meditatio?

S.Chry. conc. 3. de Lazaro. *Ab aureo ore eſt:* Simulatque tetigit aliquis Euangelium mox compoſuit ſuam ipſius mentem, & à rebus mundanis abduxit, idque ex ipſo ſolo aſpectu; quid ſi acceſſerit diligens lectio? *quid ſi aſſidua meditatio, aſſiduum ſtudium? Euangelicam mentem induat qui Euangelij expendit verba, aut habet expenſa: abundè meo labori ſatisfactum erit, ſi vel vnus iſtuc præſtiterit, & melior à noſtri laboris lectione, ſanctiorque abierit.*

Quo ad dictionis elegantiam, & venuſtatem ſpectat, lectorem moneo, quod & alibi feci, ne ſpecioſa hic quærat, ſed vſu neceſſaria, ſententiarum pulchritudini vtilitas præponderauit, quæ ferè certior à calamo, qui fœminæ mollitiem neſcit, virum præfert. Monentem audi: Te volo vt potius veri conſideres ſenſum, quàm aucuperis lenocinia falerata verborum; *idem à me tibi dictum puta. Abſtinemus à lenocinijs, ſalutaria damus; religio nobis fuit ſacroſanctæ Scripturæ verba ornatu nimio, & cultu nimis exquiſito polluere; incultus mihi ille cultus viſus eſt, & diuinorum verborum ſanctitatem minimè conueniens, qui fucatus, flexuoſus, & nimis elaboratus: menti hæc ſcribimus, non auribus: denique quod ex animo prodit, & ad animum dirigitur ſuci expers eſt.*

S. Petr. Dam. opuſc. 47.

Salu. lib. 3. ad Eccleſ. Cathol. *Finio, & magni Saluiani verbis rem obſigno:* Superest, vt quicquid pro affectu Dei à nobis dicitur, cum affectu Dei recipiatur. *Hoc ſi fiat, nec ſuperciliosarum mentium frontem ego timebo, aut moroſiora iudicia pertimeſcam, nec lector ſine magna vtilitate ab huius operis lectione abibit, quam ferè vellicandi ſcabies aut impedit, aut minuit. In Dei gloriam, tuique profectum laboraui, nos ſupera ſua gratia in ſui gloriam Chriſtus elaboret; iunge vota, & preces, vt tandem nos cœleſtis patriæ æterna beatitate æternùm fruituros ſimul iungat. O quando!*

SYLLABVS AVCTORVM, EX QVIBVS VARIAE VERSIONES DESVMPTÆ SVNT.

MVLTIS variiſque tùm Græcis, tùm Latinis Auctoribus in hac variarum verſionum collectione vſi fuimus; conſultum duximus hîc eos alphabetica ſerie recenſere, ac eorum nomina, quæ in ipſo opere, vt breuitati conſuleremus, dimidiata damus, integra ſubijcere, ne error aliquis, aut aliqua dubietas Lectorem corripiat, & remoretur; & vt primo aſpectu appareat, quantò labore nobis opus iſtic conſtiterit, cui Sacrarum litterarum ſtudioſum eximimus; collecta quippè hic in vnum magno ſuo commodo, nullo labore habet, quæ in tot voluminibus non ſolum ſparſa, ſed ferè inobſeruata latebant. Hoc ſi Lector probauerit, & ad ſacrarum litterarum intelligentiam, & diuitias conducere cenſuerit, idem in ſingulis libris, quos expendemus, & pleniùs, & accuratiùs à nobis fiet.

Interim ſi quidpiam vel domi ſuæ natum, vel ſuo labore aliunde collectum, quod obuium minimè ſit, nobis eruditus lector offerat, ſingularis beneficij loco habebimus, & ea quæ exhibebit, ſicut & exhibentis nomen noſtro huic variarum lectionum operi inſeremus; hac enim de cauſa, vt alias omittam, etiam nuperos auctores produco, vt alios ad paria allicerem, & prouocarem. Portò auctores, quibus hîc vtimur, hi ſunt.

Adam. C. ADamus Conzen, qui ſuis in Euangelia commẽtarijs peculiares aliquas verſiones offert.

B. Alb. M. Beatus Albertus Magnus in Matthæum.

Al. Alius. Alium voco Eraſmum Roterodamum, ne damnati Auctoris nomine has paginas polluerem; eius interpretatio in nouum Teſtamentũ permiſſa, ea quandoque nos vtimur.

S. Amb. Sanctus Ambroſius ſparſim in ſuis operibus.

Ar. M. Arias Montanus, qui nouum Teſtamentum, ad verbum ex Græco tranſtulit, & licet alicubi duriuſculè verbis nimis adhærens, ſincerè tamen omnia vertit.

Arab. Arabica verſio, quam Ty-

Po-

pographia Medicea nobis exhibuit.

Auct. Auctor. Nos quoque aliqua & ex Græco & ex Syriaco vertimus,ſed omnem verſionem, ſicuti reliqua docti Lectoris iudicio ſubmittimus.

Auct.op. Imp. Auctor operis imperfecti, qui ſub nomine Chryſoſtomi circumfertur, & eius operibus inſeritur, ex commentariis eius in Matthæum varias aliquas lectiones collegimus, eò libentius, quò probabilior cenſio eſt, Latinè hūc auctorem ſcripſiſſe.

S.Aug. Sanctus Auguſtinus ſparſim in ſuis operibus. præſertim in ſuis ſermonibus, & enarrationibus in Pſalmos aliter ac Vulgatus habeat ſacræ Scripturæ loca citat pleraque.

Biblia Goth. Biblia Gothica. Hanc non vidimus, ſed vt citatam legimus nos quoq. citamus.

Caiet. Caietanus. Edidit in quatuor Euangeliſtas commentarios, in quibus ſæpè verſionem ex Græco affert. Placet, quia poſuit, diſplicet, quia ſæpè vulgatæ præponit, vulgata reiecta.

Cod.m.ſ. Codices manuſcripti.

S.Cyp. Sanctus Cyprianus; hic quoque variè in ſuis operibus multa ſacræ Scripturæ loca vertit.

S. Cyr. Ier. S. Cyrillus Ieroſolymitanus. Hic in ſuis Catecheſibus lectiones varias exhibet, quas collegimus.

Ferr. Ferrandus Diaconus; hic quoque aliquando accerſitus ſed rarò.

Franc.Luc. Franciſcus Lucas Brugenſis; Edidit auctor iſte luculentos in quatuor Euangelia Commentarios, & paſſim propriam verſionē quà ex Græco, quà ex Syriaco ſuis operibus inſerit.

S.Dion. Alex. Sanctus Dionyſius Alexandrinus. Exſtant huius Patris opera in Bibliotheca Sanctorū Patrū, ex hoc quoque aliquas verſiones prompſimus, ſed aliquas tantùm.

Euth. Euthymius: Breues in quatuor Euangeliſtas Commentarios dedit, ſed eruditos; variat quandoque in citandis verbis à noſtra vulgata, licet plerumque varietas ab interprete ipſo, vt infra dico, orta ſit.

S.Gaud. Sanctus Gaudentius Brixienſis in ſuis tractatibus.

S.Hier. S.Hieronymus in ſuis operibus ſparſim.

Hier.Mat. Hieronymus Matranga Clericus Regularis Linguarum peritia ornatus. Peculiares aliquas verſiones ex Syriaco nobis obtulit, plures deinceps exſpectamus, tu a ia quoque maiora.

S.Hil. Sanctus Hilarius Canones in Matthæum edidit doctos, & elegantes; in quibus à vulgata verſione plerumque àbit, nouam exhibens.

Int. S. Chryſ. Interpres Sancti Chryſoſtomi. Plerumque verſionum diuerſitas non à Græcis

cis Auctoribus orta eſt, ſed ab eorum interpretibus, quibus liberum fuit, ob verbi Græci fœcunditatem diuersè vertere.

Int.Euth. Interpres Euthymij.

Int.Orig. Interpres Origenis.

Int.Theop. Interpres Theophylacti.

S.Ioan. Chryſ. Sanctus Ioannes Chryſoſtomus.

Ioan.Caſſ. Ioannes Caſſianus.

S.Leo. Sanctus Leo in ſuis ſermonibus, aliter non rarò Scripturę verba citat, ac nos in noſtra vulgata habeamus.

Mald. Maldonatus. Probæ notæ auctor, qui Sancta quatuor Euangelia doctiſſimis Commentarijs illuſtrauit, pleraque ex Græco tranſfert, vt ſuis locis habes.

M.S. Manuſcriptum.

Mult.lib. Multi libri.

Orig. Origenes. In Matthæum ſcripſit, & vt ab eius interprete ſic & ab ipſo verſiones aliquas hauſimus.

Pagn. Paguinus. Peculiarem in totam Scripturam verſionem edidit, quam nos ſæpè aduocamus.

S.Paſc. Rat. Sanctus Paſchaſius Ratbertus. Matthęum commentarijs illuſtrauit, in quibus varietas aliqua lectionum reperitur.

S.Pet. Chryſ. Sanctus Petrus Chryſologus. In aureis ſuis ſermonibus aliter quãdoque ac nos habeamus ſacræ Scripturæ loca refert.

S.Paul. Sanctus Paulinus. In elegantiſſimis epiſtolis, quas nobis reliquit, ſæpè aliter legit ac vulgata noſtra habeat.

Paul.de Pal. Paulus de Palatio. Auctor iſte Matthæum enarrauit, & ex Græco quædam transfert, licet rariſſimè, cum alio ſpectet.

S.Proc. Sanctus Proculus. Et pauca ingenij ſui monumenta ad nos tranſmiſit, & pauca in rem noſtram ex illo deſumere potuimus, deſumpſimus tamen aliqua: exſtant eius opera in Bibliotheca Sanctorum Patrum.

S.Proſp. Sanctus Proſper. Multus in ſacræ Scripturæ auctoritatibus recenſendis hic Pater eſt; in aliquibus variat à Vulgata, quæ ſuis locis inſeruimus.

Syr. Syrus; eâ verſione ferè vtimur, quam Guido Fabricius nobis elaborauit.

Tert. Tertullianus in ſuis operibus ſparſim peculiares verſiones habet, vt nos hic ſuo loco notamus.

Theoph. Theophylactus. Græcus Auctor, in quatuor Euangelia docte ſcripſit, & variat plerumque in Scripturæ citatione, licet ferè varietas non tàm ab ipſo, quàm ab eius interprete ſit.

S.Val. Sanctus Valerianus. Ex huius quoque Patris Homilijs aliqua in rem noſtram deſumpſimus.

Vat. Vatablus. Circumfertur

tur huius auctoris Tranſlatio quam nobis Theologi Complutentes, & Salmāticenſes repurgatam obtulerunt.

Vinc. Lir. Vincentius Lirinenſis. Hoc quoque vſi fuimus, ſed pauca ſuppeditauit.

S. Zeno. Sanctus Zeno. In doctis, & elegantiſſimis huius Patris ſermonibus pleraque extſtant, quibus variarum verſionum opus locupletauimus.

IN-

INDEX LOCORVM SACRAE SCRIPTVRAE, QVÆ IN HOC OPERE EXPLICANTVR, ILLVSTRANTVR, EXPENDVNTVR.

VETVS TESTAMENTVM.

Ex Geneſi.

VIDIT *Deus lucem, quod eſſet bona.* 137. *Y*
Cap. 3.6. *Eritis ſicut dij.* 496. *D*
*Cap.*9. 6. *Noe perfectus in generationibus ſuis.* 3.& 4. *H*
*Cap.*16. 11. *Ecce concepiſti, & paries filium.* 16. *C*
*Cap.*17. 17. *Cecidit Abraham in faciem ſuam & riſit.* 38. *Z*
*Cap.*25. 22. *Collidebantur in vtero eius paruuli.* 8
Cap 37 2. *Hæ ſunt generationes eius.*4.*M*
*Cap.*40. 14. *Memento mei, vt ſuggeras Pharaoni, vt educat me de iſto carcere.* 257
*Cap.*49. 4. *Effuſus es ſicut aqua, non creſcas, quia aſcendiſti cubile patris tui, & maculaſti ſtratum eius.* 15. *Z*
10. *Non auferetur ſceptrum de Iuda, & dux de femore eius donec veniat qui mittendus eſt, & ipſe erit expectatio gentium.* 20. *C*
21. *Nephthali ſeruus emiſſus dans eloquia pulchritudinis.* 113. *P*

Ex Exodo.

Cap 15. 13. *Dux fuiſti in miſericordia populo quem redemiſti.* 31. *Y*
*Cap.*19. 17. *Steterunt ad radices montis.* 155. *Q*
*Cap.*30. 25. & 26. *Facies vnctionis oleum Sanctum, vngeſque ex eo tabernaculum teſtimonij, & arcam Teſtamenti.* 172. *Q*
*Cap.*32. 7. *Vade, deſcende, peccauit populus tuus, quem eduxiſti de terra Aegypti.* 18. *M*
10. *Dimitte me, vt iraſcatur furor meus contra eos.* 40. *K*
*Cap.*33. 20. *Non videbit me homo, & viuet.* 133. *H*

Ex Leuitico.

*Cap.*2. 13. *Quidquid obtuleris ſacrificij ſale condies.* pag. 136. *T*
*Cap.*11. 44. *Sancti eſtote, quoniam ego ſanctus ſum.* 162. *R*

Ex Deuteronomio.

*Cap.*6. 7. *Narrabis ea filijs tuis.* 302
*Cap.*16. 3. *Septem diebus comedes abſque fermento afflictionis panem.* 497. *F*

Cap.33. 18. *Lætare Zabulon in exitu tuo.* 112. L. & M

23. *Nephthali abundantia perfruetur & plenus erit benedictionibus Domini.* 113. N

Ex Ioſue.

Cap.4.9. *Duodecim lapides poſuit Ioſue in medio Iordanis alueo, vbi ſteterunt Sacerdotes, qui portabant arcam fœderis.* 72. H

Ex libro Iudicum.

Cap.9. 48.49. *Quod me videtis facere cito facite: igitur certatim ramos de arboribus præcidentes ſequebantur ducem.* 32

Ex 1. Regum.

Cap.15.1. *Vt vngerem te in Regem.* 173

Cap.24.21. *Nunc quia ſcio quod certiſſimè regnaturus ſis.* 11. L

Cap.30.13. *Puer Ægyptius ego ſum ſeruus viri Amalecitæ, dereliquit me Dominus meus, quia ægrotari cœpi nudius tertius.* 202. H

Ex II. Regum.

Cap.5.3. *Vnxerunt Dauid in regem.* 173

Cap.12.3. *Et de calice eius bibens.* 406. B

Cap.23.15. *Si quis mihi daret potum aquæ de ciſterna quæ eſt in Bethlehem.* 20.

Ex 4. Regum.

Cap.4.1. *Et ecce creditor venit, vt tollat duos filios meos ad ſeruiendum ſibi.* 375. T

Ex Tobia.

Cap.4.18. *Panem tuum, & vinum tuum ſuper ſepulturam iuſti conſtitue.* 497. G

Ex Iob.

Cap.5.16. *Iniquitas autem contrahet os ſuum.* 124. M

Cap.40.18. *habet fiduciam, quod influat Iordanis in os eius.* 78. F

Ex Pſalmis.

Pſ.8.3.4. *Ex ore infantium, & lactentium perfeciſti laudem; propter inimicos tuos, vt deſtruas inimicum, & vltorem.* 422

Pſ.16.11. *Oculos ſuos ſtatuerunt declinare in terram.* 259

Pſ.22.5.& 6. *Paraſti in conſpectu meo menſam: impinguaſti in oleo caput meum.* 172

Pſ.23.4. *Quis aſcendet in montem Domini, aut quis ſtabit in monte ſancto eius? innocens manibus, & mundo corde.* 133

Pſ.24.4. *Vias tuas Domine demonſtra mihi, & ſemitas tuas edoce me.* 60. X

Pſ.28.9. *Vox Domini præparantis ceruos.* 74

Pſ.40.10. *Homo pacis meæ, qui edebat panes meos magnificauit ſuper me ſupplantationem.* 492. G

Pſ.43.9. *In nomine tuo confitebimur in ſeculum.* 250. I

Pſ.44.8. *Vnxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ.* 502

Pſ.48.19. *Confitebitur tibi cum benefeceris ei.* 264. P

Pſ.54.7. *Quis dabit mihi pennas ſicut columbæ, & volabo, & requieſcam.* 84. T

Pſ.65.7. *Oculi eius ſuper gentes reſpiciunt.* 553. D

Pſ.68.11. *Operui in ieiunio animam meam.* 233

22. *Dederunt in eſcam meam fel.* 552. Z

27. *Quem tu percuſſiſti perſecuti ſunt, & ſuper dolorem vulnerum meorum addiderunt.* 555. H

Pſ.70.7. *Tanquam prodigium factus ſum multis, & tu adiutor fortis.* 75. X

Pſ.71.7. *Orietur in diebus eius iuſtitia, & abundantia pacis.* 251. N

10. *Reges Tharſis, & inſulæ munera offerent.* 21. & 26. G

Pſ.72.16.17. *Exiſtimabam vt cognoſcerem hoc, labor eſt ante me, donec in-*

trem in Sanctuarium Dei, & intelligam in nouiſſimis eorum. 143
Pſ.76. 4. Memor fui Dei, & delectatus ſum. 130. *A*
11. *Et dixi nunc cœpi.* 4
Pſ.80.13. Ibunt in adinuentionibus ſuis. 60. *Y*
Pſ.84.11. Iuſtitia & pax oſculatæ ſunt. 517. *M*
Pſ.90.13. Super aſpidem, & baſiliſcum ambulabis. 101. *Y*
Pſ.102. 5. Renouabitur vt aquilæ iuuentus tua. 459. *I*
18. *Miſericordia autem Domini ab Aeterno ſuper timentes eum, & iuſtitia illius in filios filiorum.* 150
Pſ.103. 30. Emittes ſpiritum tuum, & creabuntur, & renouabis faciem terræ. 16. *D*
Pſ.108.19. Sicut Zona quæ ſemper præcingitur. 62. *F*
Pſ.118. 32. Viam mandatorum tuorum cucurri, cũ dilataſti cor meum. 187. *X*
60. *Paratus ſum, & non ſum turbatus, vt cuſtodiam mandata tua.* 28. *H*
Pſ.127.3. Filij tui ſicut nouellæ oliuarum in circuitu menſæ tuæ. 501. *S*
Pſ.128. 3. Supra dorſum meum fabricauerunt peccatores. 547. *M*
Pſ.131.1. Memento Domine Dauid & omnis manſuetudinis eius. 6. *P*
11. *De fructu ventris tui ponam ſuper ſedem tuam.* *P*
Pſ.150.3. Laudate eum in ſono tubæ. 152. *K*

Ex Prouerbijs.

Cap.4.7. Comedunt panem impietatis.
Cap.12.14. De fructu oris tui. 70. *C*
Cap.18.20. De fructu oris viri. 70. *C*
Cap.31.17. Accinxit fortitudine lumbos ſuos. 63
31. *Date ei de fructu manuum ſuarum.* 70. *C*

Ex Eccleſiaſte.

Cap.1.4. Generatio præterit, & generatio aduenit. 3. *I.* & *K*

Ex Canticis.

Cap. primum 3. Oleum effuſum nomen tuum. 18. *O*
1.7. *Indica mihi vbi paſcas, vbi cubes in meridie.* 559. *V*
Cap.3.11. Egredimini filiæ Sion, & videte regem Salomonem in diademate, quo coronauit eum mater ſua in die lætitiæ cordis eius. 7. *Z*
Cap.4.6. Vadam ad montem myrrhæ, & ad collem Thuris. 41. *P*
Cap.5.8. Nuntietis ei, quia amore langueo. 2
Cap.8.15. Quæ eſt iſta, quæ aſcendit de deſerto delicijs affluens, innixa ſuper dilectum ſuum. 88. *litt. F*

Ex Eccleſiaſtico.

Cap. primum 11. Et corona exultationis. 548. *N*
Cap.10.2. Qualis rector eſt ciuitatis, tales & inhabitantes in ea. 48. *K*
Cap.18. 6. Cum conſummauerit homo, tunc incipiet. 131
Cap.22.23. Quis dabit ori meo cuſtodiam, & ſuper labia mea ſignaculum certum, vt non cadam ab ipſis, & lingua mea perdat me. 124

Ex Iſaia.

Cap. 1. 1. Viſio Iſaiæ filij Amos. 1. *B*
Cap. 1. 1. Spiritus Domini ſuper me, eo quod vnxerit me ad annuntiandum manſuetis. 259
Cap.4.3. Vox clamantis in deſerto parate viam Domini. 59. *G*
Cap.5.18. Quaſi vinculum plauſtri peccatum. 253. *B*
Cap.9.1. In nouiſſimo aggrauata eſt via maris. 114
2. *Populus qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam.* 114. *T*

2. *Sedentibus in regione vmbræ mortis lux orta eſt eis.* 114. Y

6. *Paruulus natus eſt nobis, & filius datus eſt nobis, & factus eſt principatus ſuper humerum eius.* 42. Q

Cap.15 17. *Eleuare, eleuare, conſurge Ieruſalem, quæ bibiſti de manu Domini calicem iræ eius.* 198 K

Cap.26. 20. *Vade populus meus, intra in cubicula tua, claude oſtia tua ſuper te; abſcondere modicum ad momentum donec pertranſeat indignatio.* 158. B

Cap.28. 19. *Vexatio intellectum dat auditui.* 254. D

Cap.40.1. *Conſolamini conſolamini populus meus dicit Deus veſter.* 59. Q

31. *Qui autem ſperant in Domino mutabunt fortitudinem, aſſument pennas, vt aquilæ volabunt, & non deficient.* 459. L

Cap.42. 1. *Ecce ſeruus meus ſuſcipiam eum, electus meus, complacuit ſibi in illo anima mea; dedi ſpiritum meum ſuper eum.* 85. Z

Cap.46. 11. *Vocans ab Oriente auem, & de terra longinqua virum voluntatis meæ.* 23. M

Cap.47.7. *Exſiccatum eſt fœnum, & cecidit flos verbum autem Domini manet in æternum.* 111. I

Cap.49. 18. *His omnibus velut ornamento veſtieris.* 234. G

Cap.51. 3. *Ponet deſertum quaſi delicias, & ſolitudinem quaſi hortum Domini.* 88

Cap.53. 7. *Sicut ouis ad occiſionem ductus eſt.* 474. Y

Cap.56.7. *Quia domus mea, domus orationis vocabitur, cunctis populis.* 417. S

Cap.58. 3. *Ecce in die ieiunij veſtri inuenitur voluntas veſtra, nunquid tale eſt ieiunium quod elegi?* 89. M

Cap.60. 6. *Omnes de Saba venient, aurum & thus deferentes, & laudem Domini annuntiantes.* 26

Cap.66. 13. *Ego conſolabor vos, videbitis, & gaudebit cor veſtrum.* 130. B

Ex Hieremia.

Cap.1. 1. *Verba Hieremiæ filij Helciæ.* B. 1

Cap.2. 20. *A ſeculo confregiſti iugum meum, ſupiſti vincula mea, & dixiſti; non ſeruiam.* 254. D

Cap.6.19. *Fructum cogitationum eius.* C

Cap.12.6. *Quid facies in ſuperbia Iordanis.* 79

Cap.17. 16. *Ego non ſum turbatus te paſtorem ſequens; & diem hominis non deſideraui: tu ſcis.* 28. I

Cap.18. 17. *Dorſum, & non faciem oſtendam eis in die perditionis eorum.* 553. D

Cap.22.30. *Hæc dicit Dominus: Scribe virum iſtum ſterilem.* 14. V

Cap.25.15. *Dicit Dominus exercituum Deus Iſrael; ſume calicem vini furoris huius de manu mea, & propinabis de illo cunctis gentibus.* 498. K

Cap.31. 22. *Quia creauit Dominus nouum ſuper terram fœmina circumdabit virum.* 16. D

Cap.49. 9. *Ecce quaſi leo aſcendet de ſuperbia Iordanis.* 79

Thren.5.30. *Dabit percutienti ſe maxillam ſaturabitur opprobrijs.* 530

Ex Baruch.

Cap.1.1. *Hæc verba libri, quæ ſcripſit Baruch filij Neriæ, filij Maaſiæ.* 1. B

Ezechiele.

Cap.8.16. *Viri dorſa habentes contra tem-*

templum Domini, & facies ad Orientem. 23

Ex Oſea.

*Cap.*5.1. *Rete expanſum eſt ſuper Thabor.* 352

Ex Ioele.

*Cap.*1.14 *Sanctificate ieiunium.* 86
*Cap.*2.12. *Et nunc hæc dicit Dominus conuertimini ad me, in ieiunio, & fletu, & planctu.* 171. *P*
*Cap.*2.15. *Canite tuba in Sion, ſanctificate ieiunium.* 89
*Cap.*3.17.18. *Et ſcietis quia ego Dominus Deus veſter habitans in Sion in monte ſancto meo, & erit Ieruſalem ſancta, & alieni non tranſibunt per eam amplius. Et erit in die illa, ſtillabunt montes dulcedinem, & colles fluent lacte.* 27
*Cap.*3.18. *Stillabunt montes dulcedinem, & colles fluent lac, & mel.* 122. *C*

Ex Michæa.

*Cap.*5.2. *Et tu Bethlehem Ephrata; paruulus es in millibus Iuda, ex te mihi egredietur, qui ſit dominator in Iſrael.* 30. *P*
*Cap.*5.2. *Et egreſſus eius ab initio Aeternitatis.* 31. *V*
*Cap.*7.5. *Nolite confidere in Duce.* 32. *Z*

Ex Nahum.

*Cap.*1.15. *Ecce ſuper montes pedes euangelizantis, & annunciantis pacem.* 246

Ex Zacharia.

*Cap.*6.12. *Ecce vir oriens nomen eius.* 23
*Cap.*11.12 *Appenderunt mercedem meam triginta argenteos, & dixit Dominus ad me proijce illud ad ſtatuarios; & proieci illud in domum Domini ad ſtatuarium.* 539. *L*

Ex Malachia.

*Cap.*4.2. *Orietur vobis timentibus nomen meum Sol iuſtitiæ, & ſanitas in pennis eius.* 559. *Q*

NOVVM TESTAMENTVM

Ex Matthæo præter ea, quæ in ſuis ſedibus.

*Cap.*2.11. *Et apertis theſauris ſuis.* 124. *I*
*Cap.*3.9. *Potens eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ.* 94. & 285. *B*
17. *Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi complacui.* 359. & 360
*Cap.*4.8. & 9. *Oſtendit ei omnia regna mundi, & gloriam eorum, & dixit ei; hæc omnia tibi dabo ſi cadens adoraueris me.* 309
17. *Pœnitentiam agite, appropinquabit enim Regnum Cælorum.* 113. & litt. *Q*
22. *Vocauit eos; illi autem ſtatim relictis retibus, & patre ſecuti ſunt eum.* 120. *L*
*Cap.*6.18. *Pater tuus qui videt in ſecreto.* 182
*Cap.*7.7. *Pulſate & aperietur vobis.* 39. & 40. *A. F*
*Cap.*8.26. *Surgens, increpauit ventos & mare.* 245. *C*
*Cap.*9.11. *Quare cum publicanis, & peccatoribus, manducat magiſter veſter?* 317
17. *Neque mittunt vinum nouum in vtres veteres.* 409. *N*
34 *In principe Dæmoniorum eijcit Dæmonia.* 139
*Cap.*10.9. *Nolite poſſidere aurum, neque pecuniam in zonis veſtris.* 62. *G*

17. Ca-

17. *Cauete ab hominibus.* 93
41. *Qui accipit iuſtum mercedem iuſti accipiet.* 371. H
Cap. 11. 11. *Non ſurrexit inter natos mulierum Ioanne Baptiſta.* 54. C
19. *Venit Filius hominis manducans & bibens, & dicunt, ecce homo vorax, & potator vini.* 231
28. *Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati eſtis.* 397. B
29. *Mitis ſum, & humilis corde.* 127. & 133. K
Cap. 14. 15. *Dimitte turbas, vt euntes in caſtella: emant ſibi eſcas.* 330. O
23. *Aſcendit in montem ſolus orare.* 351. G
Cap. 15. 22. *Miſerere mei Fili Dauid, filia mea male à Dæmonio vexatur.* 364. Q
Cap. 16. 28. *Sunt quidam de hic ſtantibus qui non guſtabunt mortem, donec videant Filium hominis venientem in regno ſuo.* 348. & litt. B
Cap. 17. 1. *Ducit illum in montem excelſum ſeorſum, & transfiguratus eſt ante eos.* 104. G
Cap. 19. 24. *Facilius eſt camelum per foramen acus tranſire, quam diuitem intrare in Regnum Cælorum.* 61. D
Cap. 20. 24. *Et audientes decem, indignati ſunt, de duobus fratribus.* 360. H
Cap. 21. 5. *Rex tuus venit tibi manſuetus.* 6. T
Cap. 24. 29. *Sol obſcurabitur, & Luna non dabit ſplendorem ſuum, & Stellæ de cælo cadent.* 337
Cap. 25. 34. *Venite benedicti Patris mei poſſidete paratum vobis regnum, eſuriui enim, & dediſtis mihi manducare, ſitiui, & dediſtis mihi bibere.* 152. I
36. *Infirmus, & viſitaſtis me, in carcere eram, & veniſtis ad me.* 476. D
40. *Quandiù feciſtis vni ex minimis meis: mihi feciſtis.* 109. E
41. *Diſcedite à me maledicti in ignem æternum.* 425
Cap. 26. 28. *Hic eſt enim ſanguis meus noui Teſtamenti.* 499. N
29. *Non bibam amodo de hoc genimine vitis.* 4. L
33. *Et ſi omnes ſcandalizati fuerint in te, ego nunquam ſcandalizabor.* 532. C
35. *Etiam ſi oportuerit me mori tecum, non te negabo.* 532. C
Cap. 27. 40. & 42. *Si Filius Dei es deſcende de Cruce.* 100. & 108. T. S
53. *Venerunt in ſanctã Ciuitatem.* 20. A
57. *Qui & ipſe diſcipulus erat Ieſu.* 295
Cap. 28. 19. *Euntes ergo docete omnes gentes.* 295
20. *Ecce ego vobiſcum ſum vſque ad conſummationem ſeculi.* 483. Q

Ex Marco.

Cap. 4. 21. *Nunquid venit lucerna, vt ſub modio ponatur, aut ſub lecto? non ne vt ſuper candelabrum ponatur?* 139
Cap. 6. 3. *Nonne hic eſt faber Filius Mariæ.* 296. S
19. & 20. *Herodias inſidiabatur illi, & volebat occidere eum, nec poterat: Herodes enim metuebat Ioãnem, ſciens eum virum, iuſtum, & ſanctum, & cuſtodiebat eum.* 300. T
Cap. 7. 28. *Vtique Domine, nam & catelli comedunt ſub menſa de micis puerorum.* 326
29. *Propter hunc ſermonem exijt dæmonium à filia tua.* 326
Cap. 8. 33. *Et videns diſcipulos ſuos.* 345. O
Cap. 9. 48. *Omnis victima ſale ſalietur.* 136. T
Cap. 10. 4. *Moyſes permiſit libellum repudij ſcribere, & dimittere.* 381. E
35. *Poteſt bibere calicem, quem ego bibo.* 407

Cap.

Cap.15.39. Centurio qui ex aduerſo ſtabat. pag.555. G
39. Videns autem Centurio, quia ſic clamans expiraſſet, ait verè hic filius Dei erat. 562

Ex Luca.

Cap.1. 13. Vxor tua Eliſabeth pariet tibi filium. 18. I
15. Spiritu ſancto replebitur adhuc ex vtero matris ſuæ. 79. K
Cap.2. 10. 11. Ecce euangelizo vobis gaudium magnum quod erit omni populo, quia natus eſt vobis hodie ſaluator, qui eſt Chriſtus Dominus. 7. V
14. Gloria in altiſſimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. 251. N
29. Nunc dimittis ſeruum tuum Domine. 74. Q
Cap.3. 8. Dignos pœnitentiæ fructus. 70. A
10. Interrogabant eum turbæ dicentes: quid ergo faciemus? 67. T
12. & 14. Magiſter quid faciemus? quid faciemus & nos? 67. T
Cap.5.8. Exi à me Domine, quia homo peccator ſum. 223. & 17. T
30. Quare cum publicanis, & peccatoribus manducatis, & bibitis? 229. Q
Cap.6.12. Exijt in montem orare, & erat pernoctans in oratione Dei. 351. G
12. Exijt in montem orare. 125
Cap.7. 5. Et ſinagogam ipſe ædificauit nobis. 203. M. & 205. R
Cap.8. 12. Non ſunt ſicut cæteri hominum. 68. X
Cap.9. 29. Facta eſt dum oraret facies vultus: eius altera. 351. G
Cap.10. 24. Multi Prophetæ, & Reges voluerunt videre, quæ vos videtis. 287. P
42. Vnum neceſſarium eſt. 459. G
Cap.11. 13. Si vos cum ſitis mali noſtis bona data dare filijs veſtris, quanto magis Pater veſter de Cœlo dabit ſpiritum bonum petentibus ſe? 186
Cap.19.46. Domus mea domus orationis eſt. 417. T
Cap.20. 36. & 37. Neque nubent, neque ducent vxores, neque vltra mori poterunt. 440. C
Cap.21.25. Erunt ſigna in Sole, Luna & Stellis. 337
Cap.22. Timebant vero plebem. 178. S
5. Gauiſi ſunt, & ex pacti ſunt pecuniam dare. 487
18. Non bibam de generatione vitis. 4. L
33. Tecum paratus ſum, & in carcerem, & in mortem ire. 532. C
59. Et interuallo facto quaſi horæ vnius. 533. D
60. Et continuo adhuc illo loquente: cantauit gallus. 533. G.
Cap.23. 43. Hodie mecum eris in Paradiſo. 83
46. Pater in manus tuas commendo ſpiritum meum. 358
Cap. 24. 29. Mane nobiſcum quoniam aduesperaſcit, & inclinata eſt iam dies. 210

Ex Ioanne.

Cap.1.26. Medius veſtrum ſtetit quem vos neſcitis. 85. X
Cap.2.11. Et crediderunt in eum diſcipuli eius. 95. E
Cap.6.2. Sequebatur eum multitudo magna. 395. T
Cap.8. 56. Abraham pater veſter exultauit vt videret diem meum: vidit, & gauiſus eſt. 6. Q
Cap.11. 25. Hic calix, nouum Teſtamentum eſt in meo ſanguine. 499. N
Cap.14. 6. Ego ſum via veritas & vita. 44. T

Cap.19.39. Tulit Nicodemus mixturam myrrhæ, & aloes quaſi libras centum. 42
Cap.20.17. Noli me tangere. 582.E
Cap.22.8. Et miſit Petrum & Ioannem dicens euntes parate nobis Paſcha. 488

Ex Actibus Apoſtolorum.

Cap.1.18. Suſpenſus crepuit medius, & diffuſa ſunt omnia viſcera eius. 233.E
Cap.5.41. Illi quidem ibant gaudentes à conſpectu concilij, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Ieſu contumeliam pati. 76.& 502.Z
Cap.14.21. Per multas tribulationes oportet intrare in regnum Dei. 354.9
Cap.26.29. Opto apud Deum, omnes fieri tales qualis, & ego ſum, exceptis vinculis his. 253.C

Ex Epiſtola ad Romanos.

Cap.6.12. Non ergo regnet peccatum in veſtro mortali corpore. 163
7.4. Vt fructificemus Deo. 71.E
Cap.10.12. Diues in omnes qui inuocant illum. 327.H
10.15. Quam ſpecioſi pedes euangelizantium pacem, euangelizantium bona. 246
12.8. Qui præeſt in ſolicitudine. 32.Z
14.17. Non eſt regnum Dei eſca, & potus, ſed iuſtitia, & pax, & gaudium in Spiritu ſancto. P

Ex Epiſtola 1. ad Corinthios.

Cap.4.5. Illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium. 470.G
4.5. Laus erit vnicuique à Deo. 470.H
5.8. Azimuum ſinceritatis, & veritatis. 338.G
9.27. Caſtigo corpus meum, & in ſeruitutem redigo, ne cum alijs prædicauerim ipſe reprobus efficiar. 138.B
15.10. Gratia autem Dei ſum id quod ſum. C
52. Canet enim tuba, & mortui reſurgent. 152.I

Ex Epiſtola II. ad Corinthios.

6.11. Os noſtrum patet ad vos ò Corinthij, cor noſtrum dilatatum eſt. 124. *litt.* L
8.9 Chriſtus propter vos egenus factus eſt cum eſſet diues, vt illius inopia vos diuites eſſetis. 30. *litt.* S
11.29. Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis ſcandalizatur, & ego non vror? 320.O
Caput 12.14. Non enim quæſo quæ veſtra ſunt, ſed vos. 119.K

Ex Epiſtola ad Epheſios.

Cap.2.4. Diues in miſericordia. 327.H
14. Ipſe enim pax noſtra eſt, qui fecit vtraque vnum. 84.& 251.N
Cap.4.15. Creſcamus in illo per omnia, qui eſt caput Chriſtus. 15
22. Deponite vos, ſecundum priſtinam conuerſationem, veterem hominem. 248

Ex Epiſtola ad Philippenſes.

Cap.1.7. Eſt mihi iuſtum, hoc ſentire pro omnibus vobis, eo quod habeam vos in corde. 140.F
Cap.2.10. Vt in nomine Ieſu omne genu flectatur, cæleſtium, terreſtrium, & infernorum. 549.P

Ex Epiſtola 1. ad Theſſalonicenſes:

Cap.5.7. Qui ebrij ſunt, nocte ebrij ſunt. 448

Ex

Ex Epiſtola ad Titum.

Cap.3. 5. Secundam ſuam miſericordiam ſaluos nos fecit. 501. T

Ex Epiſtola ad Hebræos.

Cap.2. 9. Vidimus Ieſum per paſſionem mortis, gloria & honore coronatum. 502. V

Ex Epiſtola prima Petri.

Cap.4. 13. Sed communicantes Chriſti paſſionibus, gaudete vt & in reuelatione gloriæ eius gaudeatis exultantes. 7. A

Cap.5.8. Circuit quærens quem deuoret. 121. Q

Apocalypſi.

Cap.1. 8. Ego ſum α & ω. S

Cap.8. 6. Angeli qui habent ſeptem tubas & verſic.7. Primus Angelus tuba cecinit. 153

Cap.10. 11. Cecidit de cælo ſtella magna, & nomen ſtellæ dicitur Abſinthium. 27

Cap.11. 15. Septimus Angelus, tuba cecinit. 153

Cap.21. 4. Et abſterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum. 130. R

Finis Indicis Sacræ Scripturæ.

INDEX
GRÆCARVM VOCVM, QVARVMVIS, AC PROPRIETAS IN HOC OPERE
explicatur, & expenditur.

A.

Ἀγαθὸν de arbore cur dicatur. 190. F
Ἀγαπᾶν magnam dilectionis vim notat. 442. G
Αἴρειν de iugo propriè dicitur, & ad diuitias transfertur, quia veluti iugum habendæ ſunt. 266. Y
Αἰτεῖν *mendicare, poſtulare*, non remiſsè Deus rogãdus. 185. O
Ἀκέραιος *innocens*, abſque cornibus, ſimplex. 248. E
Ἀκολουθεῖν *ſequi, imitari*. Verè ſequitur Chriſtum qui illũ imitatur. 228
Ἀκούειν, *audire, obtemperare*. 287. O
Ἀμελεῖν *negligere, contemnere* ſecurum eſſe! 430. E
Ἀμπαίζειν, *percutere, irridere*. Illuſio verberibus pariatur. 50
Ἀνέτειλεν quid. 115
Ἀνοίγω, *patefacio, reſigno, aperio*; quæ Deo offerimus, non facilè hominum oculis ſunt exponenda. 40
Ἀνοίξας *reſignans*; os velut ſigillo muniendum. 124
Ἀπίγαγον iudiciale verbũ. 536. E
Ἀπάτη, *deceptio, ſeductio, fraus*; ad diuitias cur transferatur. 288. S
Ἀπατᾶν, ſeducere, *extra viam ducere*. 288. S
Ἀποδίδωμι quid. 346. M
Ἀποκρὶ *reſponſio, digeſtio*. Nectuntur hæ duæ notiones. 264
Ἀποκριθεὶς, *reſpõdens, digerẽs*. 264
Ἄφιντες quid.

Ba-

B

Βασανίζειν, huius verbi vis expenditur. 202. F

Βαττολογεῖν quid. 159. D

Βέβληται. Variæ huius verbi notiones. 202

Βλέπειν de qua viſione 182. & 159

Βοήθει quid. 324. Y

Γ

Γένεσις generatio, & de toto vitæ tempore dicitur. 3. H

Δ

Δαιμονίζεσθαι, quid; Dæmonis eſt eum vexare, quem corripit. 321

Δεδιωγμένοι qui. 134

Διδάσκειν *docere* eos, qui iam diſcipuli redditi ſunt. 585

Διεγερθεὶς *expergefactus, excitatus, exſurgens.* 19

Δοξασθῶσιν, variæ huius verbi ſignificationes expenduntur. 153. L

Δεικνύω, de qua oſtenſione, & explicatione. 198. T

E

Ἐκπλήσσεσθαι. Hoc verbum expenditur. 296

Ἐκτείνειν quid. 195

Ἐχύτρωποὶ qui dicantur. 170

Ἐλέγχειν quid. 374

Ἐλυπήτη quid. 383

Ἐξέρχομαι ad bellicas paraturas. 283. A

De quibus dicatur, ibid.

Ἐκπειράζειν ad quos transferatur. 147. X

Ἐπιστρέπτειν quid propriè. 280

Ἐπιτιμᾶν *increpare, coercere, refrenare.* 345. C

Ἐταράχθη quid importet. 28

Εὐαγγελίζεσθαι quid. Obediat Euangelio qui Euangelium annunciat. 259. Y

Εὑρέθη de qua inuentione. 16

Εὑρίσκειν de quibus dicatur. 340. L. & 346. K

Ἐφιμώθη huius verbi proprietas expenditur. 436

Z

Ζητεῖν, hoc verbum expenditur. 185. P

N

Ν᾽λθομεν, inſtantiam, & feſtinationem quandam notat. 25

Θ

Θεατῆναι quid inanis gloriæ amor ſæuiſſima fera. 101

Θεραπεύων de infirmis curdicatur. 121. S

Θύειν de ſacrificijs propriè dicitur: Ad conuiuium transfertur quia ad illud velut ad ſacrificium accedendum, adeo vt gulæ mactetur appetitus. 430

K

Καλέω *voco, inuito* expenditur. 33. E

Καλὸς quid. 189. D. & 482. L

Κεῖται. Huius verbi vis explicatur. 73

Κρατεῖν quid propriè importet. 308. & 516. L

Κτᾶσθαι, expenditur. 243

Κτήματα de poſſeſſionibus, & mancipijs. Perſtricti qui facultatum mancipia fiunt. 393

Λ

Λαλιὰ de loquacitate. Ab inconſiderato ſermone ingentia mala. 532

Λαμβάνειν quid. 252

M

Μαθητεύειν *docere & diſcere.* 295

De.

De quibus diſcipulis dicatur. 585
Μακρόθυμος quis dicatur; patiens magnanimus audire poteſt. 376
Μεριμνᾶν à quo deriuetur. 179. H
Μεταμελεῖν quid. 537. G
Μετανοεῖν huius verbi notio expenditur. 56. & 537
Μετεωρίζεσθαι quid. De terrenis ſicut de cœleſtibus non cogitandum. 179. I

Ορχέομαι vnde ducatur. Ebrius Bacchi victima. 301. M.

Περιάγειν de quibus dicatur. 121
Πέσοντες qui. Iuſti Dei victimæ. 30. E
Πεσὼν *cadens, peſſum iens.* 205. I
Πεχειν quid ſignificet. 153. M
Πίστις huius vocis vis expenditur. 367. B
Πειρασθῆναι ad captioſam tentationem refertur. 88. H
Προβιβάζειν de qua inſtructione dicatur. 302
Προσέχειν quid, & de quibus dicatur. 149. A
Προσεύχειν quid ſignificet. Oratio attentè fundatur. 157
Προσκαλεσάμενος quid. 240
Προσφέρειν de manus iniectione, & ad munerum oblationem refertur. 40. I
Πτωχὸς de quo paupere. 125. O

Παιδεύειν; huius verbi vis expenditur. 437
Παραγίνεται quid. 54
Πάσχειν quid ſignificet. 365
Πένης, de quo paupere. 125. O

Ρίπτειν; huius verbi vis expenditur. 327

Σπλαγ-

Σ

Σπλαγχνισθεὶς quid propriè. 376. Z.
Συμφωνεῖν; huius verbi vis expenditur. 375
Σώζεσθαι quid. Qui ſanitati reſtituitur ad bonam frugem redeat, deſerat vitia. 235

T

Ταμιεῖον; huius nominis vis expenditur. 258
Τέκτων de quo fabro ſoleat dici. 297

Y

Ὑμνεῖν quid propriè ſignificet. 500
Ὑπάρχοντα, quæ dicantur: ſubiectæ nobis diuitiæ ſint, non nos diuitiis. 391
Ὑπέδειξεν quid. Cautio in magnis, doctiſque monendis. 69
Ὑπομένειν quid. Tanquam ſtrenuus miles Chriſti ſeruus ſit. 250

Φ

Φαίνεσθαι quid notet.

X

Χαθήμενος quid. Inanis peccatoris labor. 115
Χρίνειν; huius verbi vis explicatur. 181

DE mandato admodum Reuerendi P. Generalis Nos infraſcripti perlegimus accurate Librum, cui Titulus, Matthæus expenſus, Notis, monitiſque ſacris illuſtratus à R. P. D. Aloyſio Nouarino Veronenſi Clerico Regulari, in eoque nihil offendimus, quod Orthodoxus Lector inoffenſo pede non decurrat, quodque apprimè non concinat Catholicæ fidei, & optimis moribus, immo verò nihil in eo omninò non ſanctum, nihil non pium, nihil non redolens inſignem auctoris pietatem pari cum eruditione coniunctam. Quapropter digniſſimum cenſemus, qui prælo commiſſus in lucem prodeat futurus ſine dubio in Dei gloriam, & ſingulare commodum, vtilitatemque proximorum in quorum fidem &c.

Venetijs Nono Kal. Maij, M DC XXIX.

D. Angelus Albertus Clericus Regularis.
D. Placidus Maria Vanni Clericus Regularis.

D. Philippus Maria Guadagnius Præpoſitus Generalis Clericorum Regularium.

HOc opus inſcriptum, Matthæus expenſus, Notis, monitiſque ſacris illuſtratus à P. D. Aloyſio Nouarino compoſitum, & iuxta præfixam aſſertionem Doctorum Patrum, quibus id commiſimus, approbatum, vt typis mandetur (quoad nos ſpectat) facultatem concedimus.

Datum Romæ Quarto Kal. Maij M DC XXIX.

D. Philippus Maria Guadagnius Præpoſitus Generalis.

D. Bernardus Caſtagninus Secretarius.

MATTHÆVS EXPENSVS ET NOTIS, MONITISQVE SACRIS ILLVSTRATVS

A R. P.

ALOYSIO NOVARINO VERONENSI

CLERICO REGVLARI.

CAPVT PRIMVM.

Sanctum Ieſu Chriſti Euangelium ſecundum Matthæum.

Vulgata Editio.	*Lectionum Varietas.*
Verſ. 1.	
LIBER generationis Ieſu Chriſti filij Dauid, filij Abraham.	Generationis. *Tert. Genituræ.*
Verſ. 2.	
Abraham genuit Iſaac. Iſaac autem genuit Iacob. Iacob autem genuit Iudam, & fratres eius.	De Thamar *S. Ambr. Ex Thamar.*

Vulgata Editio.	*Lectionum Varietas.*
Verſ. 3.	
Iudas autem genuit Phares, & Zaram de Thamar. Phares autem genuit Heſron. Heſron autem genuit Aram.	
Verſ. 4.	
Aram autem genuit Aminadab. Aminadab autem genuit Naaſſon. Naaſſon autem genuit Salmon.	
Verſ. 5.	
Salmon autem genuit Booz de Rahab. Booz autem genuit Obed ex Ruth. Obed autem genuit Ieſſe. Ieſſe autem genuit Dauid Regem.	
Verſ. 6.	
Dauid autem Rex genuit Salomonem ex ea, quæ fuit Vriæ.	Ex ea *q. ſ. Syr. Ex vxore Vriæ. Al. Ex ea quæ fuerat vxor Vriæ. Ar. M. Ex Vria.*
Verſ. 7.	
Salomon autem genuit Roboam. Roboam autem genuit Abiam. Abias autem genuit Aſa.	

Vul-

Vulgata Editio. *Lectionum Varietas.*

Verſ. 8.

Aſa autem genuit Ioſaphat. Ioſaphat autem genuit Ioram. Ioram autem genuit Oziam.

Verſ. 9.

Oſias autem genuit Ioatham. Ioatham autem genuit Achaz. Achaz autem genuit Ezechiam.

Verſ. 10.

Ezechias autem genuit Manaſſen. Manaſſes autem genuit Amon. Amon autem genuit Ioſiam.

Verſ. 11.

Ioſias autem genuit Iechoniã, & fratres eius in tranſmigratione Babylonis.

Verſ. 12.

Et poſt tranſmigrationem Babylonis. Iechonias genuit Salathiel. Salathiel autem genuit Zorobabel.

Poſt tr. B. Syr. Poſt exilium Babylonicum.

Vulgata Editio. | *Lectionum Varietas.*

Verſ. 13.

Zorobabel autem genuit Abiud. Abiud autem genuit Eliacim. Eliacim autem genuit Azor.

Verſ. 14.

Azor autem genuit Sadoc. Sadoc autem genuit Achim. Achim autem genuit Eliud.

Verſ. 15.

Eliud autem genuit Eleazar. Eleazar autem genuit Mathan. Mathan autem genuit Iacob.

Verſ. 16.

Iacob autem genuit Ioſeph virum MARIÆ, de qua natus eſt IESVS, qui vocatur Chriſtus.

Genuit. *Tert. Generauit.*
Virum. *Arab. ſponſum. Al. maritum.*
De qua. *Tert. Ex qua.*
Natus eſt. *Tert. Naſcitur.*
Vocatur. *Tert. Dicitur. Ar. M. Dictus.*

Verſ. 17.

Omnes itaque generationes ab Abraham vſque ad Dauid, generationes quatuordecim: & à Dauid vſque ad tranſmigrationem Baby-

Vul-

Vulgata editio. | *Lectionum Varietas.*

lonis, generationes quatuordecim: & à tranſmigratione Babylonis vſque ad Chriſtum, generationes quatuordecim.

Verſ. 18.

Chriſti autem generatio ſic erat: Cum eſſet deſponſata Mater eius Maria Ioſeph antequam conuenirent, inuenta eſt in vtero habens, de Spiritu Sancto.

Chriſti autem. *Ar. M. At Ieſu Chriſti.*
Generatio. *Al. Natiuitas.*
Cum eſſet d. *Ar. M. Deſponſata enim Matre eius Mariâ.*
Antequam *conuen. Syr. Priuſquam ſocietatem inirent. Arab. Antequam ſe cognoſcerent. Al. Priuſquam congreſſi fuiſſent. Ar. M. Ante concepire ipſos.*
Inuenta eſt. *Pagn. Reperta eſt. Auct. Deprehenſa eſt.*
In vtero habens. *Arab. Grauida.*
De Spiritu Sancto. *Syr. de ſpiritu ſanctitatis. S. Ambr. ex Spiritu Sancto.*

Verſ. 19.

Ioſeph autem vir eius cum eſſet iuſtus, & nollet eam traducere: voluit occultè dimittere eam.

Vir. *Syr. Maritus. Arab. ſponſus.*
Cum eſſet iuſtus. *Ar. M. iuſtus exiſtens.*
Traducere. *Arab. Diuulgare. Ar. M. Exemplum facere. A. infamare. Pagn. Vituperare. Auct. Oſtentui habere,* ſeu *in exemplum vertere.*
Dimittere. *Syr. Derelinquere. Al. Ab ea diuertere.*

Verſ. 20.

Hæc autem eo cogitante, ecce Angelus Domini apparuit

Hæc autem *eo cog. Syr. Cum autem hæc illi veniſſent in mentem. Al. Hæc autem cum is in animo verſaret.*

Vulgata Editio. | *Lectionum Varietas.*

in ſomnis ei, dicens: Ioſeph fili Dauid, noli timere accipere Mariam coniugẽ tuam: quod enim in ea natum eſt, de Spiritu Sancto eſt.

ret. Auct. Animo voluntante, ſeu animo concipiente.
Ecce Ang. *S. Cyp. Gabriel Angelus.*
In ſomnis. *Ar. M. Per ſomnium.*
Apparuit. *Auct. Illuxit.*
Accipere. *S. Cyp. Aſſumere. Auct. ſuſcipere. Al. Ad ungere ſibi.*
Coniugem. *Arab. ſponſam.*
Natum eſt. *Syr. Genitum eſt. S. Cyp. Natum fuerit. Auct. Conceptum eſt.*
Noli timere. *S. Cyp. Ne timueris.*

Verſ. 21.

Pariet autem Filium: & vocabis nomen eius IESVM: ipſe enim ſaluum faciet populum ſuum à peccatis eorum.

Ipſe. *S. Cyp. Hic.*
Saluum faciet. *Ar. M. Saluabit. Auct. ex Syr. Viuificabit.*

Verſ. 22.

Hoc autem totum factum eſt vt adimpleretur quod dictum eſt à Domino per Prophetam dicentem.

Adimpleretur. *Al. perficeretur. Auct. Compleretur.*

Verſ. 23.

Ecce virgo in vtero habebit, & pariet Filium: & vocabunt nomẽ eius Emmanuel, quod eſt interpretatum nobiſcum Deus.

In vt. hab. *Syr. Vterum feret. Al. Erit prægnans. Arab. concipiet.*
Nob. Deus. *Syr. Nobiſcum Deus noſter.*
Et vocabunt. *S. Cyp. Et vocabitis. Tert. vocabitur.*
Eſt interpr. *Tert. interpretatur.*

Exur-

Vulgata Editio. *Lectionum Varietas.*

Verſ. 24.

Exurgens autem Ioſeph à ſomno, fecit ſicut præcepit ei Angelus Domini, & accepit coniugem ſuam.

Exurgens. *Syr. Cum ſurrexiſſet. Ar. M. Excitatus. Arab. ſurrexit. Auct. Experrectus, expergefactus.*
Præcepit. *Pag. Mandauit. Al. Iniunxerat.*

Verſ. 25.

Et non cognoſcebat eam, donec peperit Filium ſuum primogenitum: & vocauit nomen eius Ieſum.

Cognoſcebat. *Syr. & S. Ambr. cognouit.*

CAPVT I.

Expenditur, & illuſtratur.

SECTIO PRIMA.

Cur primus inter alios Matthæus Euangelium ediderit. 1
Bono exemplo aliis præire debet, qui malo præiuit. A
Cognatorum obliuio laudata. B
Sola fœlix Nuntiatio, quæ ſalutem continet. 2
בשר *quid, & vnde.* C
Incarnationis, & Euangelij nexus. D
Caro pro Euangelio Plutarcho. E
מבשר *cur de triſti nuntio 1. Reg. locus Illuſtratus.* F
Lætum fauſtumquè cum Dei Eccleſia ab impijs ſacerdotibus liberatur. G

Sanctum Ieſu Chriſti Euangelium ſecundum Matthæum.

PRIMVS omnium 1
ſcripſit Euange-
lium Matthæus, ſi-
cut & primo loco
ponitur. Sed cur
prior edidit? quia
ita cæteris Apoſtolis placuit, qui
id muneris ipſi impoſuerunt. Sed
cur primo? Vt ad exemplum alio- A
rum vitæ verba prius annunciaret,
qui exemplo, & ipſa publicani
profeſſione, ac nomine alios læſe-
rat. Nempè docemur præire in
bono aliis debere, qui in malo
præiuerat, & ſtatim bonis operi-
bus prauæ vitæ maculas eluendas,
prius rectè ſcribit, qui non rectè
egerat, vt diuinarum rerū ſcriptio-
ne, & narratione præteritæ vitę ſor-

des

des ablueret. Matthæum in bono imitetur, qui imitatus in malo eſt.

B Velà libri titulo vtile monitum
Iſ. 1. habes; breuis inſcriptio, ſed ma-
v. 1. gno compendio non caret. Nul-
Ier. 1. lam generis, nullam auorum men-
v. 1. tionem fieri audis, Non ita illi
Bar. 1. qui ſub lege veteri fuere; hinc il-
v. 1. lud: *Viſio Iſaiæ filij Amos*, &: verba Ieremiæ filij Helciæ, &: Hæc verba libri, quæ ſcripſit Baruch filij Neriæ, filij Maaſiæ. Parentum ſuorum plures ſcriptores veteris Teſtamēti meminere; ſub nouo ferè obliuiſcuntur, nudum nomen ad firmitatem apponunt, nihil præterea. Audis: Euangelium ſecundum Matthæum, ſecundum Marcum, ſecundum Lucam, ſecundum Ioannem. Quid? quod ferè ne ipſi Euangeliſtæ ſuum nomen præfixerunt, præfixit Eccleſia, vt aliqui putarunt. Nempè docere voluerunt, Euangelici ſpiritus eſſe, ſuorum obliuiſci, patris domum non re tantùm, ſed & affectu relinquere, Verus Chriſti ſeruus parentum memoriam ferè oblitterat, amorem in Deũ transfert: ſcilicet Dei filius meritò audit, qui terrenum non cogitat patrem.

2 Euangelij quoque nomen ſuo fructu non deſtituitur bonum fauſtumque nuntium ſignificat, & rectè liber, qui Chriſtum, hominumque ſalutem, vitamque beatam, & loquitur, & oſtendit Euangelium, & bonum nuntium dicitur, ac ſi illud tantum felix nuntium
Cant. 5. cenſeri debeat, quod ſalutem con-
v. 8. tinet & Saluatorem; nomen iſtuc alia, licet fauſta, & felicia terrenis hominibus mereri videantur, non merentur. Bonum nuntium erat amantis animæ, cum diceret: *nuntietis ei* (dilecto) *quia amore langueo*. Iucundius, magiſque fauſtum eſt, quod nobis hic nuntiatur, nempè Amorem ipſum amore languentem ad hominem veniſſe, vt culpæ ſanaret languores. Nulla felix nuntiatio, quæ ab amore non eſt, Ieſum non ſapit, Ieſum non ſonat, non ſalutem.

Nuntiatio hæc bona dicitur, tanquam ſola ſit bona, quippè quæ ſola nuntiet bona, felicitatem ſcilicet veram continentia, alia ab hac aliena bona feliciaque non ſunt, licet putentur.

Euangelium Hebraicè בשר di- C
citur, à verbo pihel בשר quod à בשר aliqui deducũt, quæ vox carnem ſignificat, vt Dei filij Incar-
natio ſub Euangelij nomine con- D
tineatur, bonum quippè nuntium fuit, humanam carnem Dei filium hominum amore induiſſe.

Carnem pro Euangelio Miſſam etiam Plutarchus teſtatur in Ageſilao: *Principes Rex Phiditijs carnem miſerunt pro Euangelio aliud verò nihil*. Chriſtus carnem in Euangelio induiſſe refertur, ſed cœleſtia nobis dona cōmunicauit.

Verbum בשר *biſar*, à quo E- E
uangelij nomen de læto nuntio dicitur, vt ex ſacris litteris colligitur, de triſti nũtio videtur ſemel
dici, nam fugiens è prælio, nun- F
tianſque victos Iſraelitas, Phinees, & Ophni occiſos, vocatur מבשר *mebaſer*. Cur lętus nuntius dici-
tur qui triſtia refert? An quia ne- G
cem

cem impiorum ſacerdotum nuntiauit, quod lætum, fauſtumque, quum Dei Eccleſia ab impijs ſacerdotibus liberatur?

SECTIO II.

Cur Generationis hic liber dicatur. 3
תולדה, *&* γένεσις *de toto vitæ curſu locus Geneſis explicatus.* H
Præſentis vitæ labilitas. Eccleſiaſtes expenſus. I
Homines tantum naſci videntur, rurſus tactus Eccleſiaſtes. K
Iuſtus ſemper nouo profectu naſcitur Dauidis locus. 4
Generatio *pro fructibus Lucæ.* L
Operum fructibus abundare hominis vita debet.
Generatio *pro geſtis, & actibus vitæ. Illuſtratus Moſes.* M
Probis actibus probet quilibet ſe natũ.
Cur Meſſiæ ſtatim meminerit Matthæus. 5
Statim malis occurrendum, & aliorum ſalus quærenda.
Operis laus cum Chriſto ab omni parte clauditur. N
Cur Abraham Dauidi poſtpoſitus. 6
Regum, & Principum reuerentia.
Pœnitentes Deus honorat. O
Chriſti manſuetudo. Expenſus Dauid. P
Cur Abrahæ mentio hic facta. Q
Chriſti Pater iurè audit, qui Filium Deo mactare paratus. R

Liber Generationis Ieſu Chriſti.

3 CVR generationis liber hic dicitur, quum totius vitæ ſit. An Hebræorum morem ſequutus eſt, qui à librorum initijs librorum nomina deſumunt, vnde & Geneſis liber dictus eſt liber generationis Adæ Geneſ. 5. v. 1.? Placet, quia multis etiam probæque notæ auctoribus placuit. Sed aliter & fors melius certè vtilius ſolui hic nodus poteſt. Eſſe ſcilicet Hebraiſmum, quo nomen תולדה, & Græcè γένεσις ſignificat non ſolum generationem, ſed etiam totum vitæ curſum, quo pacto Noe dictus eſt *perfectus in generationibus ſuis.* Gen. 9. v. 6., ideſt in omnibus vitæ ſuæ partibus. Vt perinde ſit, liber Generationis Ieſu Chriſti, ac ſi diceret liber de vita Chriſti. *Gen. 5. v. 1.* H *Gen. 9.*

Nec ab re vita in ſacris litteris generatio dicitur, quia vt quotidie morimur, ſic quotidie naſcimur, vnde & ſolis curſum referre videmur, qui diebus ſingulis oritur, & occidit. *Generatio præterit, & generatio aduenit*, inquit Eccleſiaſtes; poterat eandem ſententiam ſic efferre moriuntur homines, & alij naſcuntur, ſed maluit generationis nomine vti, vt humanæ vitæ inſtabilitatem, & labilitatem aptiùs ſignificaret. I *Eccl. 1. 4.*

Generatio hominum vita vocatur, quia tàm citò finitur, tàm breuis eſt, vt naſci tantùm homines videantur, non permanere, vnde aduocatus ſapiens inquit, *Generatio præterit, generatio aduenit, terra autem in æternùm ſtat.* Abitionis meminit tantum, & aduentus, non permanentię, quia tàm exigua, tàm breuis eſt, vt eſſe, præſertim ſi æternitatem intueamur, non videatur. K *Eccl. 1.*

Sed ſi de iuſto loquamur, rectè 4

eius vita perpetua generatio dicitur, quia nouo ſemper profectui naſcitur, ſemper nouo deſiderio pullulat, quotidie clamat cum
Pſal. 76. 11. Propheta: *Et dixi nunc cæpi* recens, vegetuſque in Dei obſequio eſt; ætatis onus non ſentit, in ipſa ſenectute virtutis deliquia neſcit. nempè virtus in ſenectute non ſeneſcit, ſed adoleſcit. Noe quo-
Gen. 9. que *perfectus in generationibus ſuis dictus eſt*, ideſt in omnibus vitæ ſuæ partibus; quia à perfectione abit, qui in omni ætatis gradu non proficit, vt ſemper nouus naſci videatur; areſcit niſi germinet ſanctitas, & niſi naſcatur quotidie, tandem perit.

L Præterea generatio in ſacris litteris pro fructibus accipitur; ſic
Matth. 26. Matth. 26. *Non bibam amodo de hoc genimine vitis*, & tamen Luc. 22. di-
Luc. 22. citur: *non bibam de generatione vitis*, ideſt fructu vitis nempè bonorum operum fructibus abundare hominis vita debet, vt iure generatio dicatur.

M Aliquando generatio pro geſtis, actibuſque vitæ accipitur.
Gen. 33. Gen. 33. *Hæ ſunt generationes eius;* & tamen in toto libro Geneſis non agitur de propria generatione Iacob ſed de geſtis eius, & filiorum ſuorũ; vt ſtatim colligeremus hominis generationem huc tendere, vt geſtis, actibuſque optimis in lucem ſe emiſſum probet, probet natum; eſſe quippè non videtur, qui non operatur.

5 Meſſiæ ſtatim meminit Euangeliſta, *Liber*, inquit, *generationis Ieſu Chriſti*; cur tàm cita Chriſti mentio? cur non tantiſper diſtulit, donec aliorum patrum generationes præmiſiſſet? Noluit, non debuit. Ad Hebræos ſcribebat, qui tanto deſiderio Meſſiam expectabant, ſtatim eorum animos erigit tali nuntio, ſtatim eorum infidelitati occurrit; quo nos docet in animarum morbis citò opportuna medicina illis occurrendum: nemo longas, & nihil profuturas ambages præmittat, cum ſtatim mederi ſerpenti morbo poſſit.

Hebræorum ſalutem ardenter deſiderabat Matthæus, non potuit eius nominis mentionem differre à quo ſolo ſalus, & vita; nempè moras nectere vera charitas non poteſt, cum ſtatim profutura offerre valet.

Præponitur Patrum generationibus Ieſu Chriſti nomen, ſed eas N
etiam claudit: initio habes: *Liber generationis Ieſu Chriſti*, in fine: *De qua natus eſt Ieſus, qui vocatur Chriſtus*. Non immeritò, nam ipſe principium, & finis eſt, ipſe *α*, & *ω*. *Apoc. 1.*
Bonus iſte circulus, qui à Chriſto incipit, in Chriſto deſinit. Maxima operis cuiuſlibet laus, cum Chriſto ab omni parte clauditur, cum eius nomen actio præfert, & in Chriſtum velut in finem dirigitur.

Filij Dauid, Filij Abraham.

TEmpore poſterior præponitur priori. Dauid ante Abraham nominatur, qui poſt ipſum natus eſt. Cur ita factum? An quia maior honor maiori dignitati deferendus? Rex Dauid fuit, non fuit Abraham, ideo prius re- 6

cen-

cenſetur, qui prior in dignitate, licet non tempore. Diſce honorem, ac reuerentiam Regibus, ac Principibus exhibere, docuit hoc Euangeliſta dum Abrahamo Dauidem prætulit.

O Quid ſi hoc factum non in regij culminis honorem, ſed in pœnitentis Regis priuilegium? Magnus peccator, ſed magnus pœnitens, imò & veræ pœnitētiæ exemplar Dauid extitit; igitur Iuſto Abrahamo præfertur in Saluatoris genealogiâ, vt oſtenderetur quanti faceret Deus peccatores, qui lachrymis, ac dolore mentis maculas eluerunt. Sic enim oſtenditur, magis pro peccatoribus, quàm pro iuſtis humanitatis veſtem Dei filium induiſſe. Honorare pœnitentes Deus ſolet, quos etiam facit. Igitur qui peccauit, pœnitentiam agat; non ſpernit Deus eos, qui poſt culpam meliorem induunt mentem, & damnant quæ commiſere.

P Filius Dauid ſtatim dicitur Chriſtus, quia pius, & manſuetus

Pſ. 131. veniebat; Dauid de ſe ait: *Memento Domine Dauid, & omnis manſuetudinis eius* Pſal. 131. ſed quid ſequitur? *De fructu ventris tui ponam ſuper ſedem tuam:* quibus verbis Chriſti incarnatio ſignificatur. Manſuetudinis meminit quia Chriſti Pater futurus, de quo ſcri-

Matth. 21. ptum eſt: *Rex tuus venit tibi manſuetus*. Matth. 21. Volue omnes ſcripturæ libros, nuſquam reperies, Dauid ſuæ mãſuetudinis meminiſſe, niſi hîc, vbi ſuper eius ſedem Chriſtum ſeſſurum dicitur. Non ab re, vt ſtatim intelligeremus, clementem, ac manſuetum venire, qui manſueti Patris Filius dicitur. Denique manſuetudinis ſuæ meminit Dauid, quia pietatis, & clementiæ viſcera induere debet, qui Chriſti manſuetudinem cogitat; hinc illæ ipſius voces. Diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde.

Q Abrahæ mentio ſtatim in Chriſti genealogia fit; & quia illi hoc promiſſum, & quia diem iſtum videre geſtiuit & ſpiritu præuidens gauiſus eſt Abraham. Hinc illud Chriſti: *Abraham exultauit vt videret diem meum; vidit & gauiſus eſt,* *Ioan. 8.* qui tàm feſtinus exſtitit vt videret, non debuit præteriri.

R Pater Chriſti Abraham audit, & tanquam præcipuus hîc recenſetur, nempè qui proprium filium Deo iubente Deo mactare paratus erat inter Chriſti patres præcipuè adſciſci debebat. Diſcant Parentes nimio amore filios non proſequi, ne à Chriſto abeant: in vitæ libro ſcribi meretur, qui Dei amore etiam vnigenitum Filium Deo in ſacrificium offerre non refugit.

SECTIO III.

Iuſtus vera lætitiæ parens. 7
Deo parenti triſte quodlibet riſus cauſa. S
Lætitiam ſibi quiſque parturiet. T
Chriſtus ſuorum riſus. Tactus Lucas. V
Mundanorum conſuetudo cordis lætitiam inficit. X
Cum lætitia ſe, & ſua Deo quiſque mactet. Y

Patiendo nobis Chriſtus veri gaudij cauſſa. Sacri Epithalamij locus. Z
Gaudeat qui Chriſti paſſionibus communicat. Petri monitio. A
In Chriſti genealogia cur prætermiſſi Eſau, & Iſmael. 8
Conatum præmio Deus afficit.
Chriſti parens eſſe videtur, qui populos recti gubernat, & regita. B
Feſtinatio in bono laude digna ſera pænitentia improbata. C
Confeſſionis & Diuiſionis nexus. 9
Rerum periturarum neglectui lux comes. D
Confeſſio cum contritione. E
Ex amaritudine lux. Tactus Tobias. F
Fugienda dignitatis purpura. 10
Per Mariam ſordes omnes eluendæ. G
Hoſpitalitas quanti apud Deum fiat. H
Chriſti paſſio cogitanda. I

Abraham genuit Iſaac.

7 ABRAHAM fidelis, & iuſtitiæ exemplar genuit Iſaac, qui riſus interpretatur; nempè veræ lętitiæ, verique gaudij parés iuſtus eſt, fictus impij riſus eſt, ficta lætitia. Vnus Abraham Iſaac filium habet, quia ſolidę lætitiæ parens ſolus iuſtus eſt. Adam Abel genuit, qui luctus interpretatur, quia peccator, & diuini præcepti tranſgreſſor luctum, ac dolorem ſibi parturit.

S Iſaac parentum riſus dicitur, licet iuſſus eū ſacrificare Abraham mæſtitiæ, doloris, luctuſque occaſio fuiſſe videatur. Videtur fuiſſe, ſed non fuit. Deo parenti durum quodlibet aſperumque molle eſt, & triſte lætitiæ, riſuſque cauſa. Moribus æmulare Abraham, & quodcunque egeris Iſaac erit, lætitiæ, gaudijque fons, & cauſa.

Vt vera lętitia ſit, eam ſibi quiſque parturire debet, adeo vt à nobis quodammodo naſcatur, non aliunde ſumatur, à rebus ſcilicet perituris; hæc ſuppoſititia & adulterina eſt, non vera, non legitima; Abraham genuit Iſaac, & iuſtus ex bonæ conſcientiæ vtero riſum. Aliter alienus, & nothus cenſeri debet. T

Iſaac Chriſti figura eſt, quia ſuorum riſus, gaudiumque futurus naſcitur. hinc Angelus ad Paſtores Luc. 2. *Ecce euangelizo vobis gaudium magnum quod erit omni populo, quia natus eſt vobis hodie Saluator, qui eſt Chriſtus Dominus.* Nulla vera lætitia, nullus riſus, niſi vel in Deo, vel à Deo. V

Luc. 2. v. 10.

Iſrael perſequitur Iſaac, & mundanorum conſuetudo cordis lætitiam inficit, impiorum illecebræ verorum gaudiorum hoſtes ſunt. X

Riſus Iſaac dicitur, & ſimul etiam eum ſibi immolari Deus iubetur. Cohærent hæc duo quia non ex triſtitia, aut neceſſitate offerre ſe, aut ſua quiſque debet ſed cum lætitia, nam hilarem datorem diligit Deus. Y

Iurè etiam in hoc Chriſti figura fuit, quia & Chriſtus immolatus pro nobis eſt Patri, ſed ſimul Iſaac, & riſus dici potuit, quia lætitiæ nobis auctor patiendo extitit, & quia hilaris, gaudenſque ad crucem, ad mortem iuit. Hinc illud in amoris Cantico: *Egredimini* Z

Cant. 3. 11. *filiæ Sion, & videte Regem Salomonem in diademate, quo coronauit cum mater ſua*, ſcilicet ſynagoga, quæ eius capiti coronam ſpineam impoſuit, ſed quo tempore? *In die lætitiæ cordis eius;* diem lætitiæ cordis ſui vocat, quo tàm crudeliter in eum mater ſua dæſeuit.

A Tantum qui eius paſſionibus communicat gaudeat, triſtitiam

1. Pet. 4. 13. omnem ableget. audi monētem: communicantes Chriſti paſſionibus gaudete. riſus ſuis Chriſtus eſt etiam dum patitur, & moritur. Patienti compatere, & morienti commorere, lætitiæ particeps eris, ſi & paſſionis.

Iſaac genuit Iacob.

8 CVr nulla Eſau mentio, qui Iacobi frater exſtitit? At quia impius, & malus? ſed in Chriſti genealogiâ etiam adulterarum, & meretricum mentio fit. Sed prætermiſſus Eſau, imo & Iſmael frater Iſaac, quia ab illis Chriſtus non deſcendit. Sed inquies cur inter filios Iudæ non ſolus Phares, ſed etiam Zaram nominati ſunt? & tamen Zaram cum primogenitus non exſtiterit Chriſti Pater habendus non erat. Recole vel in

Gen. 25. 22. vtero contendiſſe, vt eſſet, & prior quàm frater naſceretur, detulit illi hunc honorem Euangeliſta, quia promeruiſſe videtur, dum in vtero vt Chriſti Pater fieret laborauit. Contra Eſau habitum primogenituræ ius neglexit, vendidit, ideo pater Chriſti dici non merebatur; merebatur Zaram, qui pro viribus vt eſſet laborauit. Diſce; conatum Deus præmio afficit re ipſâ viduum, contemptum iuſtâ pœnâ afficit, & contemptorem habitis bonis ſpoliat. Zaram æmulare, non Eſau. magna ſi aſſequi non potes, ſecteris tamen.

Iacob autem genuit Iudam, & fratres eius.

AIudæ fratribus non deſcendit Chriſtus, cur ergo in eius genealogia recenſentur, præſertim cum prius nec Eſau, nec Iſraelis meminerit? Non caſu id factum, nec ſine myſterio. Non genus à Iudæ fratribus traxit Chriſtus, nec tanquam eius parentes nominantur, ſed tanquam regni eius, & Reipublicæ conditores, vnde nec nominatim vt Iudas, ſed generaliter, & quaſi Iudæ comites referuntur. Diſcat Princeps, & Rex, diſcant Reipublicæ Chriſtianæ Rectores, licet quando viri Eccleſiaſtici, & Eccleſiæ Præſules Chriſtum ſpiritaliter in ſubditorum mentibus formant, nihil efficere videantur, nec ad ſpiritalem hanc generationem pertinere, attamen ſi rectè Reipublicæ clauum teneant, ſi iuſtè imperent, & populos regant, partem in ſpiritali Chriſti generatione habituri ſunt. Nempè Chriſti parens eſſe videtur qui populos rectè gubernat, & regit. B

Iudas autem genuit Phares, & Zaram de Thamar.

PHares, & Thamar in vtero contendebant vter prior naſceretur, C

retur, quia primogenitus Chriſti parens futurus erat. Arguunt infantes virorum & ſenũ torporem, atque deſidiam, qui non in vtero, ſed ad extremum vitæ ad Chriſti regnum peruenire contendunt. Infantes in vtero Chriſti parentes fieri contendunt, nos vix tumulo proximi Chriſtum cogitamus, vt ſepulchralis multorum pœnitentia ſit, & ſera nimis conuerſio cadaueroſa. Arrige hîc aures, qui in ſenectutem vitæ mutationem differs, vitam mutaturus cum amiſſurus.

9 Iudas genuit Phares. Vel nuda nomina compendio ſuo vacua haud ſunt. Iudas confeſſionem ſonat, Phares diuiſionem. Nectè & probum monitum habes. Vera confeſſio, veraque pœnitentia diuiſionem ab ijs quæ peccati occaſionem præbuerunt, gignit. Phares Iudæ filius, & ab omnium rerum, quæ ſcandalo eſſe poſſunt, ſeparatio veræ pœnitentiæ partus eſt. Iudæ, ac pœnitentis nomen non meretur, qui Phares non parturit, & à prauorum hominũ, amicarumque cõſuetudine ſe non ſeparat. Etiam Petrus lachrymis
Matth. ſua crimina luiturus, domum il-
26. 75. lam egreditur, in qua mulier illa erat, quæ negationis occaſionem præbuerat. Iudas ergo genuit Phares ex Thamar, & amara confeſſio diuiſionem vitiorum.

D Phares, & Zaram fratres ſunt, Phares diuiſionem ſignificat, Zaram oriens interpretatur, qui ſe à noxijs, & rerum periturarum amore ſeparat, magna luce perfunditur, perfundit etiam alios. Oriens ſibi eſt, oriens alijs. Nempè veræ luci naſcitur, qui rerum periturarum tenebris denaſcitur.

E De Thamar. Thamar amaritudo dicitur, quæ Iudæ copulatur, quia confeſſionis comes dolor, & contritio eſt. Qui amaritudini, & dolori confitens iungitur, Phares etiam gignet, ideſt ſeparationem ab omnibus nocituris non ſolùm non abhorrebit, ſed etiã quæret, amabitque. Qui profuturam ſeparationem odit, verè Iudas non eſt, nec de Thamar gigni, hoc eſt ex peccatorum amaritudine non confitetur.

F De Thamar oritur Zara, qui oriens dicitur, quia ex amaritudine, hoc enim nomen Thamar ſonat, lumen, & cognitio naſcitur, nam vexatio dat intellectũ. Etiam
fellis amaritudine Tobias oculo- *Iſa. 28.*
rum lumen recepit, & ferè denſis *19.*
tenebris inuoluuntur, qui nulla *Tob. 11.*
premuntur amaritudine, nullis af- *13.*
ficiuntur tribulationibus.

Zara ex materno vtero pro- 10
greſſurus, vbi ſe altera manu vin- *Gen. 38.*
ctum coccino ſenſit, eam retraxit, malle ſe non naſci ſignificans, quàm purpurâ vinctum progredi; Ac ſi tacitè moneret fugienda culmina eſſe, ac purpuram, dignitateſque detractandas. Infans Zara exhorret purpuram, ſenes infantiam ſuam produnt, qui purpuram amant.

Salmon autem Genuit Booz de Raab.

G MAlarum hîc tantùm mulierum mentio, ſanctarũ nullius

lius niſi Mariæ, ſatis iſtuc: ſola Mariæ ſanctitas eluere omnem impuritatem poteſt, ac ſolius Dei Genitricis grata memoria aliarum ſordes abſtergere, fœtores abolere. Vniuerſam peccatorum illuuiem vna Virginis puritas expiare debebat, & idcirco mulieres quæ ſcelerum quōdam labe adſperſæ fuerunt Chriſti genealogiæ inſertæ ſunt.

Ex hoc colligere etiam potes improbos progenitores filijs non officere modo virtuti naſcantur, & probitati.

H Quanti apud Deum hoſpitalitas ſit? Mentio in Chriſti genealogia etiam Raab mulieris meretricis ſit; hoc priuilegium meruit, quia Iudæorum exploratores recepit hoſpitio.

I Raab oſtendit coccinum in feneſtra, innuens Chriſti paſſionem ore prædicandam. Ad Chriſtum Chriſtique genealogiã aliquo pacto ſpectat, in eaque inſeri meretur, qui licet alioquin defecerit, & aberrarit, aſſiduè tamen Chriſti paſſionem, quæ per coccinum ſignificatur, euoluit, & cogitat, ſic enim facilè peccato repudiato ad bonam frugem redibit.

SECTIO IV.

Terrena dignitas nihil eſt, ſi ab hominibus ſit. 11
Regium culmen vmbratile, quod Chriſtus non ornat, & animat. K
Regiæ dignitatis nota iniurias obliuiſci 1.*Regum locus illuſtratus.* L
Chriſtus in mundum venit, etiamſi peccatis Deum offenderemus. M
Virtus Regis nota.
Verus Rex, qui non ſibi, & factui, ſed Chriſto ſolium parat. 12
Regiæ dignitatis inſigne inſignis ſanctitas. N
Adulari neſcit, qui veritatem amat. O
Afflictio, & Tribulatio in corde Chriſtum format. P
Chriſtus à naſcitur vt à ſeruitutis iugo nos liberaret. 13
Inter aſpera, & dura Chriſtus reperitur. Q
Vtilis calamitatis memoria. R
Peſſimus eſt, qui afflictionibus non emendatur. S
Iuſti eſt calamitatibus occurrere. T
Ioſias *quid. Orationis, & ſalutis nexus.* 14
Eſſe non videtur qui ad Chriſti ſolium non ſpectat. Explicatus Ieremias. V
Sterilis operum fœcunditas, quæ ad Chriſti Regnum non euehit.

David autem Rex genuit Salomonem ex ea quæ fuit Vriæ.

EORVM, qui hîc recenſentur, multi Reges fuerunt, & tamen ſolus Dauid Rex cognominatur, quia ſcilicet primus, & perpetui regni promiſſio illi facta 1.*Paralip.*17.11.& *Pſal.*88.v.3.& *Pſal.*131.v.11. Sed dices, Saul primus regnauit; Scio. Sed Rex dici non meretur, qui non diuina voluntate, ſed intemperanti populi ſtudio electus eſt. nempè terrena quælibet dignitas nihil eſt, quæ aut ab ambitione, aut ab humanâ tãtùm electione naſcitur. 11

Primus Rex Dauid dicitur, non Saul, K

Saul, quia Saulis Regnum ad Chriſti Regnum non pertinebat, pertinebat Dauidis; ſcilicet vmbratilis Regia dignitas eſt, quam Chriſti diadema non ornat, imo & animat.

L Quid ſi Rex ſolus dicatur hîc Dauid ob regium pectus, animumque, quo vel inimicis ſuis pepercit, illataſque iniurias alta obliuione ſepeliuit? Solus Regis nomen meretur, qui Rex ſuper ſe ipſum eſt, nec vlla vindictę paſſione tangitur, vlciſcendæue iniuriæ affectui non ſubijcitur. Nouit iſtuc & Saul, qui videns Dauidem illatas iniurias condonaſſe, ſtatim pronunciauit: *Nunc ſcio certiſſimè, quod regnaturus ſis.* 1. Reg. 24. 21. nempè qui inimicis ignoſcit offenſæ oblitus dignus regno, dignus diademate eſt.

1. Reg. 24.

M Rex autem audit in Chriſti genealogia, vt intelligeremus, quam iniuriarum obliuio Chriſto placeat, qui in mundum venit, carnemque humanam ſumpſit, licet tot ſceleribus ab hominibus offenſus.

Dauid inter alios regiæ dignitatis notâ exornatur, quia non hæreditaria ſucceſſione ſed propria virtute, ac meritis ad regnum euectus eſt. Ille nempè iure. Rex dici poteſt, quem virtus, probitaſque euexit ad culmen.

12 Dauid ſolus Rex cognominatur, quia ſuper ſolium eius ſeſſurus Chriſtus dicitur, ſic enim habes; ſuper ſolium Dauid, & ſuper regnum eius ſedebit in æternum. Iurè ergò ſolus Dauid Regis nomine indigitatur, quia eius ſolius ſolio inſidere dicitur Dei filius; nempè Rex meretur dici qui non ſibi, ſed Chriſto ſolium parat; nec faſtui litat, ſed Deo, ſola vera dignitas eſt, quam Chriſtus ſacrat. Rex dici haud debet, qui à ſolio ſuo Chriſtum arcet. Audite Reges. Audite Principes.

Rex etiam Dauid dicitur propter excellentiam ſanctitatis ſuæ, ac ſi ille ſolus Regis nomen mereatur, qui omnibus ſanctitate antiſtat. Nempè Regiæ dignitatis inſigne inſignis ſanctitas eſt. N

Regem præ alijs vocat Sanctus Matthæus Dauidem, ſed ſubijcit, genuit Salomonem ex ea quæ fuit; adulterij memoriam refricat; non ſubticet quod tantus Rex perpetrauerat. Proba hæc eius nota, qui veritatem amat, adulari neſcit. Aulicus titulos titulis accumulat, Principem ſuum laudat, & celebrat, ſed crimina tegit. Matthæus quæ laudis erant extulit, ſed adulterij crimen ſilentio nō tranſmiſit. Nulli ſeu calamo ſeu linguа parcit, qui veritati calamum ſacrauit. O

Ioſias genuit Iechoniam in tranſmigratione Babylonis, & poſt tranſmigrationem Babylonis Iechonias genuit Salathiel.

CVr in Chriſti genealogia Babylonicæ calamitatis meminit? continua generationis ſeries texitur, quam nulla calamitas, tribulatio nulla ſecat. Diſce. In mente ſpiritaliter naſcitur Chriſtus, quæ copioſo tribulationum imbre perpluitur. Babylonica tranſ- P

tranſmigratio Chriſti genealogiæ inſeritur, ac ſi afflictio, & tribulatio in corde Chriſtum formaret, & parturiret.

13 Duræ tranſmigrationis mentio hic fit, vt ſtatim intelligeremus illum naſci, qui oppreſſos erigeret, & à ſeruitutis iugo liberaret.

Q Communem populi afflictionem tangit, dum Chriſti genealogiam refert Euangeliſta, nullius felicitatis memoriam refricat, ſed calamitatis dumtaxat; nempè facilius inter aſpera, & dura quàm inter læta, ac felicia eſt reperire Chriſtum.

Docemur etiam, maximè iis, qui lugent, naſci Dei filium, & fatuo riſu diffluentes indignos Dei aduentu eſſe.

R Babylonicæ ſeruitutis meminit non meminit Ægyptiacæ, quia Iſraelitę captiuitatis Ægyptiacę obliti erant, vt pote antiquæ; recordabantur Babylocinæ, quæ recentior erat, & maiori timore huius memoria afficiebantur, quàm illius. Nempè vtilis afflictionis recordatio eſt, & fructuum in eius mente parturit, qui eam cogitat; Igitur quò vicinior tribulatio eſt eò maiorem vtilitatem parere debet, multo magis cum præſens eſt, & nos ab omni parte obſidet.

S Recordatio captiuitatis ad Iudæorum duritiam explicandam facit, oſtendit enim Euangeliſta tàm duræ ceruicis populum Hebręum exſtitiſſe, vt nec tàm dura captiuitate ſe correxerit, & reſipuerit, vt Dei in terris aduentus fuerit neceſſarius. Malè ſe res habet, cum calamitatibus & preſſuris non proficimus, ſed peiores euadimus; Solus Deus medicam adhibere tunc manum poteſt, & ipſemet adueniēs mederi tàm graui morbo laborantibus valet.

Iechoniam trāſmigratione Ba- T
bylonica imminente genuit Ioſias, non caret nomen myſterio, Iechonias Domini pręparatio dicitur, nempè tunc rectè quilibet ſe in occurſum Domini pręparat, cum lętus calamitatibus occurrit, & ad tranſmigrandum promptus eſt.

Ioſias ſalus Domini interpreta- 14
tur, & ſecundum alios etiam incenſum ſignificat, quo oratio ſignatur: nectè, & orationem ſalutem parere vel à nuda nominis interpretatione diſce.

Iechonias genuit Salathiel. V
Octo filios habuit Iechonia, quorum natu ſecundus fuit Salathiel, ſed cur Ieremię 22.v.30. ſterilis dicitur? ſic enim habes. *Hæc dicit* Ier. 22.
Dominus; ſcribe virum iſtum ſteri- 30.
lem; à ſterilitate abuiſſe videtur: qui octo filijs auctus eſt. Sterilis tamen in tanta fœcunditate, fuit, quia nemo filiorum eius regnauit, nemo Chriſti ſolium, regnumque obtinuit; nempè quælibet fœcunditas mera ſterilitas eſt, quæ Chriſti ſolio minimè nobilitatur. Ad opera iſtuc transfer & vtile monitum habes, ſcilicet operum multitudinem parum prodeſſe, quæ à Chriſti ſolio & regno, iudicioque abeunt ſterilis operum fęcunditas eſt, quæ ad Chriſti regnum non euehit.

SECTIO V.

Ioſeph quid. Cr:ſcit qui amaritudini nubit. Tactus Moſes. 15
Virtutum profectus in Maria.
Mariæ cultor ſemper cr:ſcere debet. Y
Ioſeph Virgineæ caſtitatis cuſtos. Locus Geneſis. Z
Per ſanctitatis ſcalam aſcendere ad Deum debemus. A
Iuſtorum vita nos ducit ad Chriſtum. B
Εὑρέθη quid. 16
Quid, in vtero habere. Varia lectio. C
Incarnatio Spiritui ſancto tributa, quia Amoris opus. D
Mundi renouatio ex incarnatione Verbi. Dauidis verba. E
Quò quis ſanctior, eò magis Mariam veneretur. 17
Iuſtus non eſt præceps in ijs quæ aliorum famam tangunt. F
Ab Angelo docetur, qui temerè alias non iudicat. G
Suorum probitatem probat Deus.
Gabriel Angelus etiam ad Ioſephum miſſus. 18
Mariæ nomen animum curis preſſum recreat. H
Alienæ famæ conſulere magni ponderis apud Deum. I
Chriſtus omnibus hominibus natus. K
Peccator vita functus. L
Deum populum ſuum uocat etiam peccatis ſubditum poſt incarnationem. expenſus Moſes. M
Peccata in homines magis quàm externi hoſtes ſæuiunt. N
Peccatorum fœtor. Ingens fragrantia liberatio à peccatis. O
Διεγερθεὶς quid, & vnde. 19
Obedientiæ celeritas in Ioſepho. P
Plena obedientia eſt præſtare non ſolum quod iubetur, ſed etiam ſicut iubetur. Q

Iacob autem genuit Ioſeph virum Mariæ.

SAtis hoc ad eius laudem, vt vir ſpõſus Mariæ dicatur. Probus nexus Mariæ, & Ioſeph, Ioſeph accreſcẽs, interpretatur, Maria amaritudo, qui amaritudinem in vxorem ducit proficit, & ſemper creſcit; quod monuit etiam Paulus: creſcamus in illo per omnia qui eſt caput Chriſtus. Etiam filij Iſrael in Ægypto ſeruitute oppreſi creuerunt, ac veluti pullularunt. Ad modum imbris, & decidentis pluuiæ ſe amaritudo, & afflictio habet, quæ iuſtos ſicut herbas dum opprimere videtur, eleuat potius, & in ſublime erigit. 15 *Eph. 4. 15. Exod. 1. v. 7. & 12.*

X Sponſus Mariæ Ioſeph, quia ſemper ipſa in virtute creuit, quod vel ſponſi nomine ſignificabatur, ſemper de virtute in virtutem profecit, nunquam retro abijt, augmento nubſit, quæ bona bonis cumulauit, & merita meritis.

Y Aptus Mariæ cultor qui Ioſephi nomen re ipſâ præſefert, in bono ſemper creſcit nulla decrementa neſcit, ſemper proficit, diminutionem non nouit.

Z A Ioſephi nomine illibatum huius coniugij thorum colligas. Ruben dormiuit cum Bala Patris ſui Iacobi concubina Gen. 35. 22. quem arguens Pater ait: *Effuſus es ſicut aqua non creſcas, quia aſcendiſti cubile Patris tui, & maculaſti ſtratum eius*. Gen. 49. v. 4. Non creſcere *Gen. 49.* dici-

dicitur qui Patris cubile maculauit, ergò Ioſeph ſanctiſſimus, qui accreſcens interpretatur, vel nomine prodit ſe Patris æterni cubile minimè maculaſſe, virgineæ caſtitatis cuſtodem fuiſſe, non violatorem.

Omnes itaque generationes ad Abraham vſque ad Dauid.

A NOn eſt ab re tot ſanctos, ac iuſtos Chriſti generationi præmiſſos, nempè vt per eandem ſanctitatis lineam ad eum aſcendamus, per quam ad nos deſcendere dignatus eſt.

B Generationum verò ſummam exprimit Sanctus Matthæus, vt ſtatim intelligeremus in ea aliquid ſubeſſe myſterij. Quadragintaduas generationes, quæ hic referuntur, quadraginta duabus, quibus filij Iſrael ex Ægypto ad terram promiſſionis peruenerunt, reſpōdere affirmant, nempè iuſtorum vita gradus quidam, quibus ad Chriſtum pergimus, eſt.

Inuenta eſt in vtero habens de Spiritu ſancto.

16 GRæcè eſt εὑρέθη ab εὑρίσκω quod eſt non quærendo, nec cogitando præter opinionem, atque expectationem aliquid inuenire, vt aliqui notauere, vnde non nimis curioſus rerum, quæ ad ſponſam pertinebant ſcrutator fuit Ioſeph, ſed ea in Virgine obſeruauit, quæ facilè quiuis alius poterat ſolo viſu comprehendere.

C *In vtero habens.* Græca phraſis eſt, qua vtuntur Lxx. Latinè diceremus; prægrans, grauida, vterum gerens. Gen. 16. v. xi. *Ecce concepiſti, & paries Filium.* Pagninus; *ecce es prægnans, & paries Filium.* Lxx. *ecce tu in vtero habes, & paries Filium.* Vides in vtero habere Lxx. phraſim eſſe, & ſignificare conceptionem?

De Spiritu ſancto. Tribuitur D præcipuè Incarnatio Chriſti Spiritui ſancto, non quia communis etiam alijs perſonis non exſtiterit, ſed vt ſignificaretur, amoris, & charitatis opus hoc myſterium fuiſſe.

Scriptum eſt: emittes ſpiritum Pſal. 50 tuum, & creabuntur, & renouabis faciem terræ. Quidni & ſpiritus in hoc myſterio operatus referatur, in quo & omnia noua & omnia renouanda? *Nouum enim* Ier. 31. *creauit Dominus, mulier circumdabit virum.* 22. Nouum eſt à quo mundi totius renouatio pendebat.

Ioſeph autem vir eius cum eſſet iuſtus, & nollet eam traducere, voluit occultè dimittere eam.

REi nouitate, & myſterij magnitudine ſtupens Ioſeph, 17 cæpit ſecum cogitare, qui ſe à virginis præſentia ſubduceret, nam quum humilis eſſet, indignum ſe putabat, qui Virgini Deo grauidæ approximaret. Eodem penè ſenſu, quo & Petrus dicit Chriſto. *Exi à me Domine. quia homo peccator ſum;* Luc. 5. 8 ſic & Ioſeph eximere ſe à Virginis præſentia præ ſummâ humilitate cogitabat. Nempè

quò quis ſanctior, iuſtiorue eſt, eo magis Dei matrem reueretur, & veneratur.

Hæc autem eo cogitante Ecce angelus Domini apparuit in ſomnis ei.

F IVſtus prius dicitur, deinde cogitare, quæ facturus erat refertur; hæc nempè viri iuſti nota eſt, diligenter prius expendere, & cogitare, quæ aliorum famam tangunt. Non præceps currit, nec temerè iudicium fert, aut damnat, quæ in alio videt, in iudicij prius lance omnia ponderat.

G Meretur ab Angelo doceri, qui non leuitate ductus de incertis iudicat, ſed diù ſecum deliberat, ne aberret. Indignus Angelorum viſitatione, atque conſortio eſt qui temerè alios iudicat, & innocentum ſiniſtrè iudicando lacerat famam, aut inficit.

Non mittit Deus Angelũ ſuum ante, qui Ioſephum de incarnationis myſterio certiorem redderet; vult Deus ſuorum iuſtitiam, & probitatem his, ſimilibuſque anguſtijs probari firmarique.

18 Solet hîc quæri, quis fuerit iſte Angelus, qui Ioſepho in ſomnis apparuit: communior cenſio eſt, fuiſſe Gabrielem; quod firmat Sanctus Cyprianus qui lib. 11. contra Iudæos legit: *Gabriel Angelus.* Idem Angelus ad Mariam mittitur, & ad Ioſephum, vt vtriuſque tùm ſanctitas, tùm vnio ex vnius Angeli miſſione colligeremus.

Archangelus Gabriel ob myſterij magnitudinem ad Mariam mittitur, ſed idem apparuit Ioſepho vt ſuſpicionem, quæ fors de Maria eius animum pupugerat, ab eo auferret. Tanti ponderis res eſt apud Deum innocentis nomini conſulere, vt eundem Archangelum mittat incarnationis miniſtrum, & vt ab omni aliena ſuſpicione Virginem vindicaret. Tanti, apud Deum eſt innocentem ab infamia vindicare.

Noli timere accipere Mariam coniugem tuam.

TVrbatum Ioſeph ſolatur Angelus, nec ab re Mariæ nomẽ H
interſerit, ſuaui, dulcique hoc nomine velut oleo trepidantem tranquillum redere voluit, ac ſedatũ. Sola iſtius nominis prolatio erigere mentem poteſt, & animum magnis curis preſſum recreare.

Pariet autem filium, & vocabis nomen eius Ieſum: ipſe enim ſaluum faciet populum ſuum à peccatis eorum.

ANgelus Zachariæ loquens I
ait: *vxor tua Eliſabeth pariet* *Luc. 1.*
tibi filium. Hic Ioſephum Angelus *v. 13.*
alloquens illud *tibi* prætermiſit, non enim dixit, pariet tibi filium ſed abſolutè, pariet filium, vt ſtatim noſceremus, Chriſtum, non ſo- K
li Ioſepho naſci, ſed omnibus hominibus, vnde & ſequitur, & vocabis nomen eius Ieſum, ipſe enim ſaluum faciet populum ſuum à peccatis eorum. Præterea non dixit Angelus, pariet tibi, quia verus Chriſti pater non erat Ioſephus, ſicut Zacharias Ioannis.

Exur-

Exurgens autem Ioſeph, fecit ſicut præcipit ei Angelus.

L Ex Syriaco nos vertimus, *ipſe enim viuificabit populum ſuum à peccatis ipſorum*, nam qui in peccatis iacet, vita functus eſt, animęque mortem ſubit, vitam Ieſus reddidit, dum à peccatis liberat.

M Cur populum ſuum vocat, qui à peccatis liberandus erat? Olim alloquens Deus Moſem dicebat: Exo. 32. 7. *Vade, deſcende peccauit populus tuus, quem eduxiſti de terra Ægypti:* ac ſi diceret non amplius meus meretur dici, quia peccatorum ſeruituti obnoxius eſt. Tuus Moſes eſt, quia eiuſdem cum eo naturæ es; cum peccauerit tuus eſſe poteſt, meus non eſt. At poſtquam humanam naturam Deus induit, non ita loquitur Deus, ſuũ vocat populum, qui peccatis eximendus erat: non mirum, eiuſdem nobiſcum naturæ Deus factus, peccatorum ſalutem quærens, venit enim peccatores ſaluos facere, ſuum etiam populum vocat, qui culpæ iugo premebatur. Suus peccator populus eſt, quia ſuum quoque eſt à peccatis eum ſoluere, & liberare. Reijcere peccantes tanquam non ſuum populum antequam humanam naturam ſumeret Deus potuit. Sed poſtquam homo factus eſt, vt peccatores redimeret, nullũ à populi ſui appellatione excludit, modò liberari à peccatis velit.

N Non dicit quod Ieſus ſaluum faciet populum à perſecutoribus ſuis, ſed à peccatis, hæc quippè magis in homines ſæuiunt, quàm ſæui omnes perſecutores: leuis & nulla omnis ſæuitia eſt, ſi peccatorum ſæuitiei comparetur.

O Ieſus dulce, & ſuaue nomen, omni virtute plenum, delicijs omnibus refertum, de hoc ſponſa in amoris Cantico: *Oleum effuſum nomen tuum*; Cant. 1. ob ſuauitatem, atque fragrantiam, ſed cur Angelus huius ſuauitatis, atque fragrantiæ non meminit: nomen iſtuc interpretans, ait enim: vocabis nomen eius Ieſum; ipſe enim ſaluum faciet populum ſuum à peccatis eorum? de peccatorum liberatione tantum mentio. Sed hoc ſatis ad eius virtutem atque fragrantiam explicandam, ſicut enim vbi peccatum ibi omnis amaritudinis, ibi fœtor intolerabilis, ibi omniũ miſeriarum extremum: ita vbi à peccatis liberatio fit, ſuauitas, dulcedo, fragrantia, virtus vera eſt. Omnia bona clauſit, cum dixit: *ipſe enim ſaluum faciet populum ſuum à peccatis eorum.*

19 Pro exurgens Græcè eſt διεγερθεὶς, à verbo διεγείρω, expergefactus, excitatus, experrectus: cohærent hæ nationes, quia veræ obedientiæ exemplar Ioſeph ſtatim ac à P ſomno excitatus, fuit ſurrexit vt cito, quod monuerat Angelus adimpleret, ac ſi idem fuerit Ioſepho expergiſci & ſurgere, tã celeriter Angeli verbis obtẽperauit.

Q Parum eſt perficere, quod iubetur, verus obediens perficit ſicut iubetur, ſcilicet eo modo, eo tempore, ijs circumſtantijs quibus res imperatur, eam perficit, qui plenè obedientiæ litat, alioquin perfecta obedientia non eſt, ſi ſeruatur tantum quod mandatur, non ſicut imperatur perficitur.

Vul-

CAPVT II. MATTHÆI.

Verſ.1.

Cum autem natus eſſet Ieſus in Bethlehem Iudæ in diebus Herodis Regis, ecce Magi ab Oriente venerunt Ieroſolymam.

Cum autem *n.e. Ar.M. At nato Ieſu.*
In diebus. *Al. temporibus.*
Ab Oriente. *Art.M. ab Orientibus.*
Venerunt. *Pagn. aduenerunt. Ar.M. acceſſerunt.*

Verſ.2.

Dicentes: Vbi eſt qui natus eſt Rex Iudæorum? vidimus enim Stellam eius in Oriente, & venimus adorare eum.

Venimus. *Auct. Inſtanter acceſſimus.*

Verſ.3.

Audiens autem Herodes Rex, turbatus eſt, & omnis Ieroſolyma cum illo.

Turbatus eſt. *Syr. Perterritus eſt. Auct. Timuit. Perculſus eſt. commotus eſt.*

Verſ.4.

Et congregans omnes principes Sacerdotum & Scribas populi, ſciſcitabatur ab eis vbi Chriſtus naſceretur.

Congregans. *Pagn. cum congregaſſet.*
Sciſcitabatur. *Syr. Percontatus eſt. Auct. Interrogabat eos. Conſulebat eos.*

Verſ.5.

At illi dixerunt ei: In Bethlehem

Vulgata Editio.	*Lectionum Varietas.*
hem Iudę: Sic enim ſcriptum eſt per Prophetam.	
Verſ. 6. Et tu Bethlehem terra Iuda, nequaquam minima es in principibus Iuda: ex te enim exiet Dux, qui regat populum meum Iſrael.	Terra Iuda. *S. Amb. Domus Iuda.* Nequaquã *m. e. Tert. Non minima. S. Ambr. Non es in paucioribus. Syr. Anguſta. S. Cyp. Non exigua es. Biblia Gothica. Nunquid paruula es?* In principibus. *Syr. inter Reges. Pagn. inter duces Ar. M. In ducibus.* Exiet. *Syr. prodibit. S. Ambr. Exibit. Caiet. Exiet mihi. Pagn. Egredietur. Auct. Erumpet. emanabit.* Dux. *Syr. Rex. S. Amb. Princeps in Iſrael. Auct. Imperator, Ductor.*
Verſ. 7. Tunc Herodes clam vocatis Magis diligenter didicit ab eis tempus Stellæ, quæ apparuit eis.	Regat. *Syr. & Tert. Paſcet. Al. gubernaturus eſt. Vatabl. recturus eſt. Auct. Qui curam geret.* Diligenter didicit. *Syr. exquiſiuit. Caiet. Cognouit. Al. perquiſiuit. Auct. Accuratè explorauit. Exactè rimatus eſt.* Quæ apparuit. *Ar. M. Apparentis. Auct. quæ illuxit.*
Verſ. 8. Et mittens illos in Bethlehem, dixit: Ite, & interrogate diligenter de puero: & cum inueneritis, renunciate mihi, vt & ego veniens adorem eum.	Interrogate. *Syr. exquirite. Arab. inquirite. Ar. M. explorate. Pagn. cognoſcite. Auct. Scrutamini.* De puero. *Syr. de puerulo.* Renunciate. *Syr. addit Venite S. Amb. Nunciate.* Veniens. *S. Amb. vt Veniam.*

Vul-

Vulgata Editio.	*Lectionum Varietas.*
Verſ. 9.	
Qui cum audiſſent Regem, abierunt, & ecce Stella quam viderant in Oriente, antecedebat eos, vſque dum veniens ſtaret ſupra, vbi erat puer.	Qui *c.a. Ar. M. Illi autem audientes.* Abierunt. *Ar. M. Profecti ſunt. Auct. Viam inierunt.* Vſque die veniens. *Pagn. donec progreſſa.* Puer *Caiet. Puerulus.*
Verſ. 10.	
Videntes autem Stellam gauiſi ſunt gaudio magno valde.	Gaudio magno. *Ar. M. Gaudium magnum. Vat. Per quàm magno.*
Verſ. 11.	
Et intrantes domum inuenerũt puerum cum Maria Matre eius, & procidentes adorauerunt eum: Et apertis theſauris ſuis obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham.	Intrantes. *Pagn. Ingreſſi. Ari. M. Venientes in domum.* Inuenerunt. *Syr. Contemplati ſunt.* Procidentes. *Pagnin. Proſtrati. Auct. Procumbentes.* Et intrantes. *Arab. Et venerunt.* Et apertis *theſ. Arab. Et aperuerunt vaſa ſua. Ar. M. Et aperiens. Auct. Pandentes, reſignantes.* Obtulerunt. *Auct. Porrexerunt.* Munera. *Auct. Dona.*
Verſ. 12.	
Et reſponſo accepto in ſomnis ne redirent ad Herodem, per aliam viam reuerſi ſunt in regionem ſuam.	Et reſponſo accepto. *Arab. & manifeſtatum fuit eis. Pagn. oraculo admoniti. Caiet. Oraculo accepto.* Ne redirent. *Ar. M. non reflectere. Caiet. Ne reflecterent.* Reuerſi ſunt. *Ar. M. Receſſerunt. Auct. Commigrarunt.*

Vulgata Editio. | *Lectionum Varietas.*

Verſ. 13.

Qui cum receſſiſſent, ecce Angelus Domini apparuit in ſomnis Ioſeph, dicens: Surge, & accipe puerum & matrem eius, & fuge in Ægyptum, & eſto ibi vſque dum dicam tibi. Futurum eſt enim vt Herodes quærat puerum ad perdendum eum.

Qui cum receſſiſſent, *Syr. Cum abiiſſent. Pagn. digreſſis autem illis.*
Apparuit. *Ar. M. Apparet. Auct. Illuxit.*
Surge. *Vat. cum ſurrexeris. Ar. M. Excitatus.*
Accipe. *Pagn. aſſume.*
Puerum. *Vat. Puellum.*
Quærat. *Ar. M. Quærere. Auctor. Vt indaget, & ſcrutetur.*
Ad perdendum. *Auct. Ad necandum; Ad deſtruendum.*

Verſ. 14.

Qui conſurgens accepit puerum & matrem eius nocte, & ſeceſſit in Aegyptum.

Conſurgens. *Ar. M. Excitatus. Auct. Expergefactus.*
Seceſſit. *Arab. Abiit. Auct. Migrauit.*

Verſ. 15.

Et erat ibi vſque ad obitum Herodis: vt adimpleretur quod dictum eſt à Domino per Prophetam dicentem. Ex Aegypto vocaui Filium meum.

Adimpleretur. *Pagn. impleretur. Al. perficeretur.*

Verſ. 16.

Tunc Herodes vidẽs quoniam illuſus eſſet à Magis, iratus eſt valde, & mittens occidit omnes pueros, qui erant in Bethlehem & in omnibus

Illuſus eſſet. *Aut. Irriſus eſſet, ludibrio habitus eſſet.*
Iratus eſt. *Syr. vehementer excanduit. Al. indignatus eſt vehementer. Auct. ira exæſtuauit.*

Vulgata Editio.	*Lectionum Varietas.*
ſinibus eius à bimatu & infra ſecundum tempus, quod exquiſierat à Magis.	Mittens. *Pagn. Cum miſiſſet miniſtros. Ai. miſſis ſatellitibus. Vatab. miſſo ſatellitio.* Et infra. *Caiet. Et inferius. Ai. & minores.* Exquiſierat. *Caiet. exactè cognouerat.*
Verſ. 17.	
Tunc adimpletum eſt quod dictum eſt per Ieremiam Prophetam dicentem.	
Verſ. 18.	
Vox in Rama audita eſt ploratus, & vlulatus multus: Rachel plorans filios ſuos, & noluit conſolari quia non ſunt.	Ploratus. *S. Ambr. Fletus.* Plorans. *S. Hier. Flens.* Filios ſuos. *Ar. M. Natos.* Noluit conſolari. *Pagn. Noluit conſolationem admittere.* Quia non ſunt. *Vat. quod non ſuperſint.*
Verſ. 19.	
Defuncto autem Herode, ecce Angelus Domini apparuit in ſomnis Ioſeph in Aegypto.	Defuncto. *Ari. M. deſinente.* Apparuit. *Caiet. Apparet.*
Verſ. 20.	
Dicens: Surge, & accipe puerum, & matrem eius, & vade in terram Iſrael: defuncti ſunt enim qui quærebant animam pueri.	Surge. *Ar. M. Excitatus. Caiet. Exporrectus.* Accipe. *Syr. aſſume.* Defuncti ſunt. *Ar. M Mortui ſunt.* Qui quær. ani. *Vat. qui inſidiabantur vitæ.*

Vul-

Vulgata Editio. — *Lectionum Varietas.*

Verſ.21.

Qui conſurgens, accepit puerum, & matrem eius, & venit in terram Iſrael.

Accepit. *Caiet. Aſſumpſit.*

Verſ.22.

Audiens autem quod Archelaus regnaret in Iudæa pro Herode patre ſuo, timuit illo ire: & admonitus in ſomnis, ſeceſſit in partes Galilææ.

Ire *Auct. Secedere.*
Seceſſit. *Auct. Abijt.*

Verſ.23.

Et veniens habitauit in ciuitate, quæ vocatur Nazareth: vt adimpleretur quod dictum eſt per Prophetas: Quoniam Nazaræus vocabitur.

Habitauit. *Ari.M. Commigrauit. Auct. Hoſpitatus eſt.*
Quoniam. *Ar.M. Quòd.*
Vocabitur. *Pagn. Vocaretur.*

CAPVT II.

Expenditur, & illuſtratur.

SECTIO PRIMA.

Sitire Chriſtum debemus, qui in Bethlehem. Expenſus locus. 2. Regum 20.
Fortis ſit qui ad Chriſtum pergit. A
Sancta dicta Bethlehem. Mariæ ſanctitas, & animæ cuiuſlibet. B
Vtilitatem noſtram vbique ſpectat Chriſtus. C
Impiorum nox bonorum non obeſt luce. D
Prodigij loco habendum Reges regno relicto Chriſtum quærere. 21
Inſolens eſt ſpiritualia Principes viros primos ſcire. Tactus Ionas. E
Chriſtū quærere vera ſapientiæ nota. F.

Sceptri, & ſapientiæ nexus. Dauidis locus. G

Honoris laruam contemnat qui ad Chriſtum pergit. H

Magna exempli vis. 22

Deuotionis ardor in Chriſti inquiſitione. I

Vbi diuitiæ, luxus, & arrogantia regant difficile Chriſtus inuenitur. K

Ignorantia rerum diuinarum eſſe non debet, vbi Sacerdotes degunt. L

Qua lingua Magi vſi Ierſolymis. M

Terrenæ felicitatis Orientem deſerit Chriſtum ſequens. 23

Tarda molimina neſcit, qui Dei ſpiritu agitur. Expenſus Iſaias. N

Pœnitentia in vita occidentem non reijcienda. O

Cauent iuſti ne creaturis adhærere videantur. P

Nihil timere debet, qui pergit ad Chriſtum. 24

Qui Dei ducatum ſequitur nihil timet. Q

Sui obliuiſcitur qui verè Chriſtum quærit. R

Cum ergo natus eſſet Ieſus in Bethlehem Iudæ in diebus Herodis Regis.

20 AQVAM de ciſternâ Bethlehē cupiebat Dauide, ſic enim ille ait, 2. Reg. 23. 15. *ò ſi quis mihi daret potum aquæ de ciſterna, quæ eſt in Bethlehem.* Tanti aqua fit, quia in Bethlehē: etiam ſolius aquæ calix maximè deſiderandus, qui naſcituri Domini memoriam licet à longè ingerat. Nos nudam aquam non habemus, ſed Chriſtum ipſum, qui bonorum omnium fons eſt. Sitiebat Dauid Bethlehem: aquam iticam tu negliges ire ad Chriſtum qui in Bethlehem naſcitur?

Tres viri fortes, vt aquam ex ciſternâ Bethlehem haurirent, & ad Dauid deferrent Philiſtinorum caſtra irruperunt. 2. *Reg.* 23. 16. Non fractus, non imbecillis eſſe debet qui per hoſtium cuneos ad Chriſtum pergit. Fortes hi tres reges fuerunt, qui per hoſtium caſtra Herodis, & Iudæorum tranſierunt, vt ad Chriſtum irent. A

Poſtquam in Bethlehem natus eſt Chriſtus ſancta dicta eſt. Hinc illud Sancti Hieronymi lib. 1. in cap. 2. Danielis: *Reges venientes in Sanctam bethlehem adorauerunt puerum.* Sancta ciuitas dicta eſt Ieruſalem *Matth.* 27. 53. quia in eâ Dei templum, & Dei cultus, cur non magis Bethlehem, in qua Deus ipſe, qui in templo colitur ac veneratur? ſi ſancta ciuitas, multo ſanctior eius mater Maria, ſancta debet eſſe etiam anima quæ Chriſtum cordis hoſpitio recepit.

In diebus Herodis naſci dicitur Chriſtus, cur non in diebus Auguſti Imperatoris, cum à digniori denominatio fieri debeat? Nihil refert ſub quo quis naſcatur, refert qualis; & ſub impio Rege pius quis naſci poteſt. Auguſti Imperatoris non meminit ſed Herodis, vt ſtatim proderetur Iacobi prophetiam eſſe completam Gen. 49. *Non auferetur ſceptrum de Iuda, & Dux de fœmore eius donec veniat qui mittendus eſt, & ipſe erit expectatio* C

Gen. 49.

Gen-

Gentium. Iam ablatum erat ſceptrum de Iuda, quia Herodes alienigena erat; vnde ſtatim conſtat, quod ille naſcitur, qui promiſſus in lege erat. Nempè magis ad ea, quæ vtilitatis, quam quæ dignitatis ſunt, ſpectare debemus, quod docet Euangeliſta; dum non Auguſti Imperatoris meminit, ſed Herodis.

D Impiorum nox bonorum non obeſt luci, naſcitur ſub iniuſto Rege iuſtitiæ Sol; fac, vt virtutis natali vitiorum, aut aduerſitatis non officiat nox.

Ecce Magi ab Oriente venerunt Ieroſolymam, quærentes & dicentes, vbi eſt qui natus eſt Rex Iudæorum?

21 MAGNAM illud *Ecce* emphaſim habet, rem inſolitam, & admiratione dignam notat: verè magnum, & prodigij loco habendum homines regio honore graues, tàm promptè, expediteque regno relicto ad Chriſtum pergere.

E Inſolēs omnino eſt Reges in ſuis regnis primos Chriſti aduentum cognouiſſe, cum ea quæ ſpiritualia ſunt poſtremi intelligere ſoleant Reges, ſic & Niniuitarum Rex nouiſſimus Ionæ aduentum intellexit eiuſque prædicationem
Ion. 3. *Ion.3.v.6.*

F Reges fuerunt, nec dicuntur, ſed tantum Magi, quod ſapientiæ nomen eſt. nam Chriſtum quærere veræ ſapientiæ nota eſt, potius quàm terrenæ, inaniſque dignitatis.

G A Propheta vocantur Reges: *Reges,* inquit, *Tharſis & inſulæ munera offerent.* Euangeliſta Magos vocat tantùm; non abeunt, nàm ille verè regnat, qui ſapientiæ famulatur, & coire inter ſe ſceptrum & eruditio debet.

Quærunt Chriſtum nec Reges H
appellantur, quia purpuram, honoriſque laruam negligere debet qui Deum quærit. Dignus Chriſti cultor vt audias dignitatis obliuiſcere, titulos contemne.

Veniunt Ieroſolymam Magi, 22
non caſu id factum, ſed diuino conſilio, vt ſcilicet horum exemplo Iudæi ad credulitatem extimularentur; habebant legem, ſed quia exemplorum maior ferè vis, quàm verborum, ideo etiam Gentilium exemplo populum ſuum ad pietatem, & veri Meſſiæ cultum, Deus vocat. Iam conclamatus quis cenſeri poteſt, cum bonorum non proficit exemplo, Iudæis per omnia par, qui Magorum pietate ad ſuum regem adorandum non allicitur.

Non primò ſtatim Regem a- I
deunt Magi, ſed eos, qui primo occurrerunt, interrogant, vbi eſt qui natus eſt Rex Iudæorum? Res tamen ſtatim ad Regem Herodem delata eſt. Ardentis deſiderij ſignum eſt, quod ſtatim magi obuios quoſque interrogant, ſupprimi ac celari deuotionis ardor ſi verus eſt, non poteſt.

Natus Rex Ieroſolymis quæ- K
ritur, ſed minime inuenitur; non caret hæc res myſterio: In Ieruſalem erāt diuitiæ, luxus, ſcribarum arrogantia, ſacerdotum auaritia, Herodis impietas, non illic naſci-

tur

tur Chriſtus, nec illic inuenitur; paupertatis, humilitatis, iuſtitiæque ſectator Chriſtus eſt, non naſcitur vbi vitia innatant, vbi ſcelera. Vide ne hæc omnia cor tuum obſideant, fugiet ab eo Chriſtus, nec ſpiritaliter naſcetur in illo.

L Quum Ieruſalem perueniſſent Magi Chriſtum inquirunt, quod non legimus alibi feciſſe: ratio eſt, quia ſtella hic diſparuerat, & quia hîc maximè vbi ſacerdotes erant legiſque Doctores putabant Meſſiæ cognitionem vigere, nempè diuinarum myſteriorum ignoratio eſſe non debet vbi Sacerdotes degunt.

M Quæri poteſt qua lingua vſi Magi fuerint dum Ieroſolymis Chriſtum quærerent. Diſcere antea potuere linguam, qua Iudæi vtebantur, vel per interpretes, quos ſecum ducebant loquuti.

23 Ab oriente veniunt Ieroſolymam. Optimus Chriſti quærendi modus. Oriens terrenæ felicitatis, ac mundanæ gloriæ ſignum eſt, ergo Bethlehem pergit Chriſtum adoraturus, qui omnia terrena, ac mundana Chriſti amore poſt ſe relinquit & poſt dorſum facit. Contrà illi, de quibus dicitur: *Viri habentes facies ad orientem, & dorſum ad templum.* Ezech. 8. v. 16. Ab oriente veniunt Magi, id eſt eum quærunt, de quo dicitur: *Vir oriens nomen eius.* Zach. 6. v. 12.

Ezec. 8.
Zach. 3.

Non occidit, qui hunc orientem ſequitur.

N Veniunt ab oriente Reges iſti Chriſtum adoraturi, & longum iter celeriter abſoluunt, vt nò tàm ambulaſſe, quam euolaſſe videantur. De Cyro dictum eſt, à Deo tanquam auem vocatum, ſic enim habet Iſaias cap. 46. v. 11. Vocans ab oriente auem, ob celeritatem qua mouebatur ad Dei præceptū auis nomine donat. Etiam iſti Reges hoc nomen merentur, ab oriente vt aues aduolant, vt Chriſtum inueniāt, Chriſtum adorent; non meretur inuenire, qui longas trahit moras, & teſtudineo mouetur inceſſu; inuenit, qui celeriter currit, & velociter volat. Neſciūt tarda molimina qui Dei ſpiritu aguntur. *Iſa. 46.*

Ab oriente ad Chriſtum pergit, O qui conuerſionem ſuam in vitę finem non reijcit, qui in ſenectute pœnitentiam ſe obiturum citò obiturus ſperat, ab occidente venit, & ſæpè occidit priùs quàm ad Chriſtum perueniat, in ſalutis ſe recipiat portum. A Magis diſce ab oriente venire.

Nec ab re quærunt Magi, vbi P eſt qui natus eſt Rex Iudæorum; poterant ita ſciſcitari, vbi eſt Rex Iudæorum, ſed noluerunt, ne Herodem ipſum quærere viderentur, qui Iudæorum Rex erat, ſed natus Iudæorum Rex non erat. Cauent iuſti dum Deum quærunt, eique obſequium præſtare volunt, ne creaturis adhęrere videantur. Perfecti hominis vera hæc conſignatio eſt, nec homines, relicto Deo, quærere, nec inquiſitionis ſignum exhibere. Hinc Magi probæ ſapientiæ magiſtri ita clamant. *Vbi eſt qui natus eſt Rex Iudæorum?*

Sed cur non timent in Herodis 24 regno nouum Regem quærere? Inuidiæ, & odij fomes hæc inquiſitio

tio eſt; quis ſæuiſſimi Regis iram non timeat, quærens ſub eius ditione alium Regem, qui ſceptrum ei ablaturus ſit? Magi tamen non timent; adhuc non viderant Chriſtum & iam parati erant pro eo mori. Regij hæc pectoris fortitudo, ac ſtrenuitas eſt. Nihil, neminemuè timere debet qui pergit ad Chriſtum. Mercedis loco iuſti habent pro Chriſto ſubire mortem. Timorem omnem exuit, qui Chriſtum ardenter quærit.

Q Timere poterant, poterant erubeſcere, ſi ſua ſponte humanoque conſilio viæ ſe dediſſent, ſed quia à Deo per ſtellam dirigebantur, pudorem, timoremque omnem exuunt. In periculis animus firmatur, vbi Dei ducatum quis ſequitur.

R Statim ac Ieroſolymam ingrediuntur vbi Chriſtus natus ſit Magi ſciſcitantur; non audio de ſuo hoſpitio fuiſſe ſollicitos, non audio alia curioſè quæſiuiſſe: nempè qui Chriſtum verè quærit ſui obliuiſcitur, corporis curam negligit, nec alia curioſè ſcire quærit; hac vna re tangitur, vt Chriſtum quærat. Magorum prudentiam imitare, qui Chriſtum amas.

SECTIO II.

Per Chriſtum quæ mortis occaſio fuere fiunt vitæ. 25
Celeritas in Dei obſequio laudata. S
Chriſti natiuitate terra in Cælum verti quodammodo videtur. T
Paupertatem Chriſtus honorari vult. V
ἤλθομεν quid notet. Volare iuſti videntur vt Chriſtum colant, & adorent. X
Perſarum mos cum muneribus adorare. Y
Iuſti ſua non iactant. 26.
Perfecti viri conſignatio plura præſtare, quàm dicere. Z
Stellæ ducatum amittit, qui conſilium à malis petit. A
Stella in ſpem regni cæleſtis nos erigit. B
Hæc ſtella dulcedinem portendit non amaritudinem. Ioelis locus, & Apocalypſis. 27
In lege gratiæ maior perfectior in eo qui alios erudit requiritur. C
Concordia in ijs laudata qui ad Chriſtum pergunt.
Promptus & alacer, qui poſt Chriſti aduentum Chriſtum quærit. D
Fidelitas in Dei obſequio. E
In alios vitæ probitate influat qui ad Chriſtum alios ducit. F
Ἐταράχθη quid importet. Impius pugnam ſecum habet. 28
Regibus turbatio agnata. G
Non facilè turbatur qui Dei legem cuſtodit. Tactus Dauid. H
Turbationi obnoxius qui terrenam felicitatem amat. Ieremiæ verba. I
Vbi malus imperat exulat pax. K
Non poteſt non turbari qui ſceleribus plenus eſt. 29
Impij Dæmoni ſe conformant. L
Magni facilius turbantur, quàm alij.
E dignitatis gradu eijci impij timent. M
Adulatio ciuitatum exitium. N
Herodis crudelitas aliorum gaudium impediuit. O

Vidi-

Vidimus Stellam eius in Oriente, & venimus adorare eum.

25 PEr ſtellam Magi ducuntur ad Chriſtum, nempè erroris materia ſalutis occaſio fit, per ſtellam ſolent Aſtrologi à ſtellarum Conditore abduci, nunc per ſtellam ducuntur id ipſum. Per Chriſtum quæ mortis cauſa antea fuerant nunc cauſa vitæ fiunt.

S Rectus nexus, vidimus ſtellam eius, & venimus adorare eum. Moras non nectunt, non tardant, nempè tarda molimina neſcit qui Dei ſpiritu agitur. Viderunt Stellam, vt plerique cēſent, in die Natiuitatis, ſed eodem die iter inſtituūt, cum die tertia decima à natiuitate Chriſtum adorauerint, & dies tredecim in itinere conſumpſerint, ex quo fit vt eodem die quo ſtellam in Oriente viderunt viæ ſe commiſerint. Meruerunt inuenire, quem quærebant, qui viſo ſigno ſtatim Chriſtum adoraturi patrium ſolum relinquunt. Celer obſequium gratius eſt, mora cuique noxia eſt, cum de animæ ſalute agitur. Videtur ſalutem nolle, qui diù eam quærere differt. Hos Reges imitare, vt paria conſequaris dona.

T Nato Chriſto terris proxima Stella fit, vt indicio eſſet terram in Cœlum eſſe quodammodo vertendam, ac terrenos homines cœleſtem acturos vitam.

V Cum iaceret in præſepio Magos per ſtellam aduocat Chriſtus. Paupertati tantus honor habetur; hanc, vel à Regibus honorari volebat.

Venimus. Græcè ἤλθομεν, *Acceſſimus, inteſtimus*, vt inſtantiam, & feſtinationem quandam importet, hinc ἐρχομένης ἑορτῆς *inſtante die feſto*. Vt igitur quærant Chriſtum Magi moras omnes amoliūtur, inſtanter ſe viæ dant, vt aduolaſſe potius videantur, quam adueniſſe, nam idem verbum etiam de temporis aduentu dicitur, quod alas habere ob velocitatem perhibetur. X

Venimus, inquiunt, *adorare eum.* Cur munerum non meminerunt? poterant, vt rem vt res erat referrent, dicere, venimus ei offerre munera, & eum adorare: à munerum recenſione abſtinent. Ratio eſſe potuit, quia id intelligebatur. Perſarum enim mos erat, & omnium ferè orientalium nō ſine muneribus Reges adorare, vnde cum dicūt, venimus eum adorare, iam intelligebatur munera quoque attuliſſe, cum id adoratio ipſa ex illius Gentis, æuique more requireret. Nos plerumque nuda verba exhibemus, nuda corporis inclinatione adoramus, bonorum operum munera non offerimus. Y

Munera Magi offerunt, nec munerum mentionem vllam faciūt; 26
quia ſcilicet iuſtorum eſt ſua non iactare, ſed humiliter ſilentio premere. Hos Reges imitare, qui Chriſto famularis, bona opera, quæ agis, ſilentio inuolue, gratiora erunt ſi taceas non gallinæ morē tua decantes, & iactes. Dixerit Iſaias: *Omnes de Saba venient, aurum*

rum, & thus deferentes & laudem Domino annuntiantes. cap.60. Cecinerit Dauid: *Reges Tharſis & inſulæ munera offerrent*, Pſal.71. Ipſi ſe adoraturos pronuntiant, munerum memoriam nullam faciunt, vt tacitè nos docerent, bona opera ab alijs potius celebranda, quàm à nobis.

Munera afferunt, & adoraturi accedunt, ſed adorationis tantùm meminerunt, vt ſtatim intelligeremus perfecti notam eſſe, & veri cultoris conſignationem, plura præſtare, quàm dicere. Plerique contra agunt, multa verbis effutiunt, quæ minimè præſtant, promiſſionibus diuites, rebus ipſis inopes.

Vident Stellam Magi, quæ natum Iudæorum Regem ſignificabat, & vt eum inueniant ſtatim iter arripiunt; Nullam audierunt vocem, hortationem nullam, ſignum tantùm vident, & moras rumpunt, in viam ſe dant, Regem, quem Stella indicabat, quæſituri. Erubeſcat, qui prophetarum, qui Doctorum voces audit, qui miraculorũ clamoribus inuitatur, nec tamen Chriſtum quærit. Arguit Magorum ardor æui noſtri teporem, qui Deum quærere tot viſis ſignis, tot vocibus auditis impiè negligimus.

A Ad Iudæos diuertunt Magi, factumque eſt vt Stellæ ducatum amitterent, quæ ſe ab eorum oculis ſubduxit: nempè dùm à malis conſilium quæritur, vera amittitur illuminatio; & tamen in re bona conſilium quærebant; quid ſi in mala? Si Chriſtum inquirentibus dum malos conſulunt Stella ſe ſubtrahit, quid fiet in illos, qui Chriſtum prauæ vitæ actibus perſequi meditantur?

Naſcitur Chriſtus, & eius quoque Stella Magis apparet, vt ſtatim ad credendum promiſſioni Abrahæ factæ de poſteritate, quæ Stellarum multitudini comparatur *Gen.*22. *v.*17. excitaremur, & in ſpem regni cœleſtis conſequendi ortu noui regis erigeremur. B

Gen. 22.

Ait Ioannes: *Cecidit de Cœlo Stella magna, nomen Stellæ dicitur abſinthium.* Apoc. cap.8. v.11. Merebatur hoc nomen, quæ in aquas decidẽs eas in amaritudinem vertit. Non talis hæc Chriſti Stella, quæ mel potius dici poteſt, cum ſuauitatem, ac dulcedinem portendat. Vnde & ipſe per Ioelem: *Et ſcietis*, inquit, *quia Ego Dominus Deus veſter habitans in Sion monte ſancto meo, & erit Ieruſalem ſancta, & alieni non tranſibunt per eam amplius. Et erit in die illa ſtillabunt montes dulcedines, & colles fluent lacte.* cap.3. v.17. & 18. Dulcis, & ſuauis ſuis futurus Ieſus naſcitur, & Stella hæc non abſinthij meretur nomen ſed mellis, melliflui enim facti ſunt Cœli, cum Cœlorum Rex in terris apparuit. 27

Apoc. 8.

Ioel. 3.

Quæri hic poteſt, cur Magos per Stellam ad ſe vocarit, qui olim Iudæorum populum per columnam nubis, & ignis direxit? Quantum Stella à nube diſtat, tanto perfectior eſſe debet qui ad Deum in lege gratiæ alios ducit.

Sed obſeruandũ eſt ex Abulenſi *in cap.*2. *Matthæi quæſt.* 15. quòd Iudæi columnæ motum ſequebantur,

bantur, nec mouebantur niſi illa moueretur, hic contra, nam ad motũ magorũ mouebantur Stella. Vnde hæc diuerſificatis ratio? quia Iudæi inter ſe diſcordes erant, vnde alij vellent progredi, alij ſtare, ideo ad columnæ motum moueri debebant. Magi magis concordes, vnanimeſque erant, quod volebat vnus, volebat alius, non inter ſe repugnabant, ideo cum mouerentur mouebatur & ſtella. Perfectiores Iudæis erant, & concordes. Diſce, qui Chriſtum quęrit, concordiæ & vnanimitatis amator ſit.

C Secundo Iudæi tardi erant, & difficilè loco mouebantur, opus erat vt vrgerentur, ideo columnæ motum ſequi tenebantur. Non ita magi, prompti, alacreſque ad motum erant, libenter Chriſtum inquirebãt, ideo ſtellæ motu non vrgentur, ſed potius ſequitur eos ſtella, vt colligeremus quam expeditus eſſe debeat qui Chriſtum quærit, & inuenire cupit.

D Præterea Magi increduli non erant, nec timidi, vt non mouerent ſe vel quieſcerent niſi ſpeciali Dei nutu, & mandato, ſed fideles, vnde conuenientius fuit, vt ſtella, ad eorum nutum moueretur, quod in Iudæis factum, qui incredulitatis vitio laborabant.

E Columna quæ Iudæis præibat vna erat, & noctu ignem die referebat nubem. Stella, quæ Magos ducit vna eſt, & ſemper eadem, non diuerſas induit formas. Fors quales qui ducũtur, tales ſortiuntur duces. Iudæi varij, mutabiles columnam habent in Ducem, quę ſuæ formæ varietate eorum inſtabilitatem indicaret. Magi, qui pergunt ad Chriſtum, non nutantem habuerunt mentem, ſed firmam, & ſemper eandem; idcirco Stellam pro duce habent, quæ Stellæ ſemper figuram prætulit. Diſce, magna firmitas in ijs requiritur, qui ad Chriſtum pergunt. Demum ex hoc diſcrimine habes, Ductorem, Doctoremque ſe ijs conformare, quos ducit, quos docet, & omnibus omnia fieri.

Stellæ in hæc inferiora influunt. F Stellam refert qui ſanctæ vitæ influxu alios ad Chriſtum ducit, nam in lege gratiæ nuda columna Doctor non ſit, ſed ſtellam referat, ſanctitatis luce in omnes influat.

Audiens autem Herodes Rex turbatus eſt, & omnis Ieroſolyma cum illo.

VErbum ταράττομαι à quo ἐταράχθη tumultũ & diſcordiam 28 quandam præſefert; diſcordiam pugnamque ſecum Herodes & impius quilibet habet dum varijs affectibus, ac paſſionibus agitur, ac mordetur.

Turbationis cauſa innuitur, G cum additur, *Rex*, timebat quippè regnum amittere in noui Regis aduentu. Turbatur Herodes cum alium Regem audit, & ſucceſſorem: timet cognatus Regibus timor eſt; rami excelſarum arborum leui etiam aurâ flante mouentur, & ſublimis poteſtas facilè huc, illuc timoris vento fertur. Turbatur & Rex dicitur, quia qui terrena regna ambit nulla quię-

quiete, nulla tranquillitate frui poteſt.

H Alia mente alius Rex erat, qui dicebat: *Paratus ſum, & non ſum*
Pſ. 118. *turbatus, vt cuſtodiam mandata tua* Pſal. 118. v. 60. Turbari neſcit, qui Dei legem paratus eſt cuſtodire; Turbatur Herodes, quia diuinæ legis tranſgreſſor, imo & legislatores necem meditatur.

I Etiam Ieremias Propheta dicebat: *Ego non ſum turbatus te paſtorem ſequens; & diem hominis non*
Ier. 17. *deſideraui: tu ſcis*, cap. 17. v. 16. Turbatur autem Herodes, quia eum non ſequitur, ſed perſequitur ad mortem, de quo dicitur: *Ex te exiet Dux, qui regat populum meum Iſrael;* Græcè eſt ποιμανεῖ paſcet, ſeu paſtoris more reget. Diem quoque hominis deſiderat, terrenæ inhiat felicitati; non potuit nõ turbari qui Cœlo natus terrena regna plus æquo amat, & amittere timet.

K Cum Herode turbatur etiam Hieroſolyma, quæ à pace nomen habet, vbi impius, & malus eſt qui imperat, nec in pacis regiã pax regnare poteſt. Hieroſolyma ciuitas pacis turbatur, quia turbatur etiam Herodes, ſcriptum enim
Eccl. 10. eſt: *qualis eſt rector ciuitatis tales & inhabitantes in ea.*

29 Cum Herode etiam Ieroſolyma, quæ nomen à pace ſortita eſt turbatur. Nil mirum: varia ſe contaminatione polluerat, omnium generum ſceleribus ſcatebat: non poterat non turbari, quæ tot peccatis ſordebat.

L Turbatur Herodes in ſe ipſo, turbatur & Diabolus in Herode, vterque regni ſui ſucceſſorem timebat; Impij Dæmonis nutui prompte parent, Dæmoni ſe conformant.

M Prius turbatus Herodes, deinde reliquus populus, nempè magni facilius turbantur. ſed quî tota Ieroſolyma turbatur? Turbati ſunt Principes, quorum celſitudo ab Herodis regno pendebant; timebant quippè ne noui Regis aduentu, & Herodes, & ipſi è ſuæ dignitatis gradu deijcerentur. Hiſce turbatis tota Ieroſolyma turbari dicitur, quia quod primates ciuitatis agunt agere tota ciuitas dicitur, cum ipſi præcipua ciuitatis pars ſint, & quia primorum exemplum ferè alij ſequuntur.

N Præterea turbati ſunt aſſentatores, adulatores, qui ad Principis affectus fingunt & efformant ſuos; gaudent ſimulant ſi Rex gaudeat, triſtitiam præſeferunt, ſi triſtis eſt Princeps. Magna autem adulatorum multitudo Ieroſolymis erat, ideo turbata tota Ieroſolyma dicitur, quia omnes iſti aſſentatores turbatos ſe fingunt. Non poterat non perire ciuitas, in qua ſedem ſuam adulatio locarat; Non poterat non impius eſſe Rex quem tot adulatores ambiebant.

O Nullus Iudæorum gauiſus perhibetur ob noui Regis natiuitatem, hoc Herodis crudelitati tribuendum: ſi ſenſiſſet, aliquem gaudio exiliuiſſe, cum ipſe turbaretur, ſtatim occidendum iuſſiſſet.

Et congregans, omnes Principes Sacerdotum, & Scribas populi ſciſcitabatur ab eis vbi Chriſtus naſceretur: At illi dixerunt ei in Bethlehem Iudæ.

HÆc malorum Sacerdotum conſignatio, hæc prauorum Doctorum nota, ſciunt Chriſtum, vt alios inſtruant, neſciunt, vt ſequantur. Iudæorum Scribæ Herodi indicant, vbi Chriſtus naſciturus, & vbi eum quærere poſſit, poſſint & Magi, ſed ipſi negligũt, alto infidelitatis ſomno indormientes. Hos ſcribas illi Doctores imitantur, qui alijs ſalutis viam oſtendunt, quam ipſi prauis moribus fugiunt.

Doctores, & ſcripturas Herodes conſulit, vt necem nato Chriſto inferat, vbi locum didicit. Hic hæreticorum quoque mos eſt; ſcripturis, litteriſque vtuntur vt in Chriſtum, eiuſque ſponſam Eccleſiam arietent; ſed Herodi in nequitia pares Herodis exitium, & pœnam timeant, ac niſi reſipiſcãt, certò expectent.

Iudæi hîc Chriſtum Herodi oſtendunt, & confitentur, poſtea verò cum Chriſtus eorum vitia argueret, eum agnoſcere noluerunt; Hoc inuidia præſtitit, quæ obcæcat, quos poſſidet.

Quæſtio hic animum pulſat, cur Iudæi ab Herode interrogati vbi Chriſtus naſceretur nudam, & exertam veritatem, ac prophetiam proferunt, nec ſubdole ſupprimunt. An id factum vt ſciſcitanti Herodi obſequerentur? An vt Herodes iam natum Chriſtum conaretur extinguere? Hoc certius id Deum voluiſſe in infidelitatis ſuæ teſtimonium, & vt Magi per prophetiam ad Chriſtum dirigerentur.

SECTIO III.

Viſiones Sacræ Scripturæ ſenſu probandas. 30
Speculum nobis Bethlehem facta virtutum omnium. P
Operum fœcunditas laudata. Q
Paupertatis diuitiæ, & penuriæ opulentia. R
Chriſti paupertas nos ditauit. Tactus Paulus. S
Mariæ excellentia, & ſanctitas. T
Magnus Deo eſt, qui ſibi paruus. 31
Non meretur plenè doceri qui ſubdolè interrogat. V
Verbum ἐξέρχομαι ad bellicas paraturas. X
Velut in campum pugnaturus venit Chriſtus.
Dux in miſericordia Chriſtus. Y
Ieſus in præcepto nobis Dux, quem ſequamur. 32
In hoc duce confidere debemus. Z
Regis eſt ſubditos paſcere. A
ποιμάνειν quid, & de quibus dicatur. B
Oues ſubditi ſint, & mites, ac manſueti.
Præſul, ac ſuperior vigil, at ſollicitus. Tactus Paulus. C

Sic enim ſcriptum eſt per Prophetam: Et tu Bethlehem terra Iuda, nequaquam minima es in Principibus Iuda,

ex

ex te enim exiet Dux, qui regat populum meum Iſrael.

30 STELLA ab teſtimonio adiūgitur Prophetia. Vtile hinc elicitur monitū; viſiones, apparitiones rerum diuinarum deliciasque Sacræ Scripturæ, Sanctorumque Patrum ſenſu probandas eſſe, & reijciendas, ſi viſionum Stella à Scripturarum veritate diſcrepat, & diſcordat.

P Propheta Michæas, cap. 5. v. 2. cuius verba citant Iudæorum ſcribæ, ita ſcribit: *Et Tu Bethlehem Ephrata; paruulus es in millibus Iuda ex te mihi egredietur, qui ſit dominator in Iſrael.* Ephrata ſpeculū interpretatur, vt voluit etiam Gloſſa. Tibi igitur ſpeculum Bethlehem ſit, quo te tuoſque mores componas, maculas tuas videas, vitia cognoſcas, & dum cognoſcis eluas, & abſtergas. Ex Chriſti paupertate diuitiarum amorem damna, ex eius humilitate ſuperbiam tuam cognoſce, & ex virtutibus omnibus, quę Chriſti natiuitatem exornarunt, vitia tua, maculaſque intuere, & dum intueris abſterge. Cōſidera in Chriſti natiuitate vultum natiuitatis tuæ velut in ſpeculo, ſed vide ne ſtatim abeas, & qualis fueris obliuiſcaris.

Q Ephrata frugifera etiam dicitur; iure Bethlehem ephrata dicitur, quia vitæ nobis fructum edidit. Igitur non ſterilis, ſed bonorum operum frugibus ſis fœcundus, vt in te Chriſtus veluti in ſpiritali Bethlehem ſpiritualiter naſcatur.

R Naſcitur in Bethlehem ephrata Chriſtus omnium rerum copia deſtitutus, omnium rerum indigens, & tamen ephrata vbertas dicitur; quî tanta paupertas cum vbertate cohæret? cohæret, quia apud Deum rerū terrenarum penuria vera vbertas eſt, & paupertas verarum diuitiarum mater eſt.

S Pauper Chriſtus eſt dum naſcitur, & paupertatem in ſuo corpore ſacrauit, & tamen in Bethlehem ephrata naſcitur, quæ ab vbertate nomen habet; vt ſtatim intelligeremus per Chriſti paupertatem diuites nos eſſe factos, & omnium rerum abūdantia refertos. Verus Apoſtolus: *Chriſtus propter vos egenus factus eſt cum eſſet diues, vt illius inopia vos diuites eſſetis.* 2. Cor. 8. v. 9. Ditat nos eius paupertas, quid facturæ diuitiæ? quid Cœlo repoſiti gratiarum, & gloriæ theſauri? Explicet qui poteſt. *2. Cor. 8.*

T Minima eſſe non poterat terra Bethlehem, quæ tam magnum datura principem erat: *nequaquam*, inquiunt, *minima ex te enim exiet Dux*; ex paruula facta maxima eſt, quia Deum hominem factum ſuis terminis clauſit. Cogita, quàm magna Dei mater extiterit, quæ Chriſtum ſuis clauſit viſceribus, & quæ tàm ſancta, tàm ſublimis ante Chriſti in eius viſceribus cōceptionem fuit, quanta fuerit eius magnitudo, & ſanctitas poſtqnam Dei mater effecta eſt, collige ſi vales. Tu quoque magnus fies, ſi ſpiritualiter in tuo corde naſcatur Chriſtus.

Mat-

31 Matthæus habet: *Nequaquam minima es.* Similiter S. Ambroſius: *Non es in paucioribus.* S. Cyprianus. *Nos es exigua.* Sed aliter Micheas. *Paruula es.* Lxx. *Minima es.* contraria hæc inter ſe videntur, ſed videndum tantùm. Minima erat alijs ciuitatibus comparata, non tamen tanquam parua habenda erat, quæ tantum datura Principem erat. Magnus Deo eſt, qui ſibi minimus, imo & nihil. Paruus nō eſt, qui ſibi eſſe videtur. Lectio quæ interrogationem habet, facilior eſt, & apertiùs cum vulgata cohæret; Gothica Biblia eam habet in hunc modum. *Nunquid paruula es?* Quod eundem ſenſum efficit ac Matthæi ſententia, qui ita extulit: *Nequaquam minima es.*

V Integram Prophetiam Scribæ produxiſſent. Afferunt in medium verba, quæ Herodis iram poterant prouocare, omittunt ea, quæ mitigare eius ferocitatem poſſent; nam de æternâ natiuitate ſubdit

Mich. 5. Propheta Micheas: *Et egreſſus eius ab initio à diebus æternitatis.* Quæ ſi addidiſſent cogitaſſet Herodes, quòd temporalia regna Chriſtus non quærebat, qui Deus æternus eſt, ſicque eius furor, ac timor mitigatus fuiſſet, nec auſus eſſet ad mortem perſequi, quem Deum eſſe vel ex Prophetia poterat colligere. Sed qui ſubdolè interrogat non meretur plenè doceri.

X Exiet, Græcè ἐξελεύσεται, erumpet, prodibit, exiet in expeditionem, nam ad bellicas paraturas hoc verbum ferè transfertur, vt illud Demoſth. *Ex eo aduerſus hoſtes* Græcè eſt ἐξέρχομαι. Exit ergò Meſſias velut in campum pro nobis pugnaturus; noſtrum eſt noſtrum Ducem ſequi, cum pugnante pugnare, non otio, non deſidiâ in vmbra torpeſcere.

Dux dicitur Chriſtus ſtatim cum Y
naſcitur, *Ex te exiet Dux;* verè, quia in hoc maximè myſterio miſericordiæ ſuæ diuitias oſtendit: cadunt hîc opportunè ea verba *Dux* Exo. 15.
fuiſti in miſericordia tua populo, quem redemiſti, Exod. 15. v. 13. Dux in miſericordia eſt, qui in iuſtitiâ eſſe ſolebat.

Iacet in præſepio Chriſtus, & 32
dux dicitur, vt dum eius paupertatem, ac humilitatem cogitas, ducem tuum ſequaris. Tibi Dux non erit: ſi eius premere veſtigia renuas, Iud. 9. v. 49. hæc Ducis verba habentur: *Quod me videtis fa-* Iud. 9.
cere, citò facite: & ſtatim ſubijcitur: *Igitur certatim ramos de arboribus præſidentes ſequebantur Ducem.* Idem ſanctiùs præſta ſanctioris Ducis non voces, ſed facta audiens; Dux Ieſus in præſepio eſt; altè inclamat, licet altè ſileat: *Quod me videtis facere citò facite.* Sequere tuum Ducem, nec longas moras trahas.

Dux tibi Chriſtus eſt, in eo fide. Z
Vinci non poteſt, nec decipi qui huic ſe duci committit, eiuſque veſtigia ſequitur. Monebat Propheta: *Nolite confidere in Duce.* Mich. 7.
ſed de hoc non loquebatur, qui ſpes noſtra eſt, atque fiducia. Perit qui in Chriſto duce nō confidit.

Pro, *qui regat;* in Græco eſt, ποιμανεῖ, *qui paſcet*, Ducis enim, & Regis eſt populum ſuum paſcere,

non

non deglubere, Paſtor qui imperat audiat, ne à ſuo abeat munere.

De ouibus propriè hoc verbum dicitur, vt ſtatim innueretur, ſubditos mites, atque parentes tanquam oues eſſe debere, vt probè à ſuperioribus regantur.

ποιμάνει non nudè regere, aut paſcere ſignificat, ſed curam, ſollicitudinem ſtudiumque indicat, vt idem ſit ac φροντίζειν, curam gerere, ſollicitudinem impendere. Quo Reges, ac ſuperiores omnes monentur, ne ſupini, torpentes ſint in ſuorum ſubditorum gubernatione, ſed vigiles, atque ſolliciti, Hinc illud probi paſtoris:
Rom. 12 *qui præeſt in ſollecitudine*. Rom. 12. v. 8. Verus Dux, aut Paſtor audire non debet, qui totus in ſubditorum cura non eſt.

SECTIO IV.

Mali eſſe volunt Reges, nolunt dici. 33
Iniqui nec Chriſtum adorant, nec adorari ab aliis ſinunt. D
καλέσας quid. Impiorum cibus fraus. E
Non meretur Chriſtum inuenire, qui per alios tantum quærit. F
Malorum proba monita perficienda. 34
Verbis plerique diuites, non operibus. G
Qui hominum verba timens à bono abſtinet, hominum ludibrium fiet. H
Non meretur Deum inuenire, qui fictè quærit.
Iuſti quàm ardenter aliorum ſitiant ſalutem. I
Doctrina, & Doctor ſuper Chriſtum tantum requieſcere poteſt. 35
Quò magis ad Chriſtum accedimus, eò faciliora omnia fiunt. K
Hominum frequentia ferè deuotionem interturbat. L
Iuſti obſequium ſuum non iactant. M
Cæleſti lumine perfunditur qui prauorum conſortia fugit. 36
Dei verba ſignis præferenda. N
Iuſti diuinæ illuſtrationis ſubtractionem culpæ ſuæ tribuunt. O
Gaudio gaudent *ſoli iuſti.* P
Viſitatio diuina dulcior poſt ſubtractionem. 37
Gratiora ſunt, quæ diuina auctoritate fulciuntur. Q
Gaudium, quo anima in dilecti præſentia perfunditur, inexplicabile. R
Vero gaudio repletur, qui inani non tangitur. S
Fulgebit vt ſtella, qui paupertatem amat. V

Tunc Herodes clam vocatis magis, diligenter didicit ab eis tempus ſtellæ, quæ apparuit eis & Mittens eos in Bethlehem, dixit: Ite, & interrogate diligenter de puero, & cum inueneritis renuntiate mihi, vt & ego veniens adorem eum.

AVDITA prophetia clam vocat Magos Herodes ſemotis Sacerdotibus, & ſcribis, ne ſcilicet aliquis Magos de Herodis fraude, ac ferocitate moneret. Mali eſſe volunt Reges, nolunt dici.

Præterea Magos alloquuturus D Hore-

Herodes Scribas, & Principes Sacerdotum arcet, ne res in vulgus ſpargeretur, quod enim à pluribus ſcitur facilius manifeſtatur. Volebat Herodes hoc verbum occultum eſſe, ne ſi per famam publicaretur plures ex deuotione puerum inquirerent. Nempè iniqui nec adorare Chriſtum volunt, nec ab alijs adorari æquo animo ferunt.

E *Vocatis*. Græcè καλέσας, inuitans velut ad cœnam, frequenter enim de vocatione ad conuiuium hoc verbum dicitur, vnde & apud Latinos ſimpliciter vocare eſt inuitare ad menſam. Hoc, & Herodi, ac cuilibet impio conuenit; qui cum decipit, inſidiaſque ſubdolè parat, conuiuium ſibi alijſque videtur ſtruere; ſcilicet impiorum cibus fraus eſt. Non legimus Herodem Magos ad menſam inuitaſſe, inuitat vt clam, ac fraudolenter interroget, hoc diuitis conuiuij loco impio Regi fuit.

F Adoraturum ſe Chriſtum promittit Herodes, ſed interim gladium acuit. Ite, inquit, & interrogate diligenter de puero. Miſit Magos ad quærendum, non iuit cum illis; ficta hæc deuotio, & ſubdola pietas; vera Herodem ipſum iunxiſſet Magis, vt ſimul cum illis verum Regem quæreret. Non meretur Chriſtum inuenire, qui per alios tantùm quærit, otio interim torpens, & nequitiæ litans. Non ita Magi qui videntes eius ſtellam non miſerunt nuntios, qui Chriſtum quærerent, ſed ipſi ſe viæ commiſerunt, & inuenire meruerunt, quem quærebant.

Ab impio Herode ad Chriſtum magi diriguntur. eunt, & inueniunt, nempè etiam malus docere alios bona poteſt. Probi tamen auditoris eſt Magorum exemplo proba monita etiam à malis audita perficere, mala eorum facta non imitari. Herodes eſt qui te ad Chriſtum mittit, ſalutiſque edocet viam? Docenti pare, ſed praui doctoris nullus veſtigia preme. 34

Non iuit Herodes cum Magis, ſed nec munera, quæ Regi nato pro eo offerrent obtulit, dedit tantùm verba. Fictè cum Herode Deum videtur quærere qui verba tantùm exhibet, munera non exhibet cum poſſit, opera non offert, virtutum dona non defert Chriſto. G

Magorum comitem ſe non fecit Herodes, ne incerto ſe itineri daret & nõ inuento Rege Iudæorum redire aliorum irriſione patens cogeretur, ſi ſtellam præeuntem vidiſſet, iuiſſet Bethlehem & viſo cœleſti Rege timorem exuiſſet, meliorem induiſſent mentem. Ne in vacuum iret ire noluit. Et regnum amiſit, & ſe ipſum, quia hominum voces nimis expauit. Qui ne hominum ſermonibus, aut irriſionibus pateat à bonis operibus abſtinet, hominum ludibrium tandem fiet, & in malorum extrema labetur, ſicut Herodi accidit. H

Quærunt Chriſtum Magi, quærit Herodes, illi inueniũt, iſte non inuenit. non meretur Deum inuenire, qui fictè quærit, & deuotionis veſte tegit impietatem.

Qui Chriſto ſeruiunt nihil ardentius quærere videntur quam ſuo- I

ſirorum proximorum ſalutem. Mittit ad Chriſtum Magos Herodes, & vt ad redeundum inuitet, & quodammodo trahat, *renuntiate*, inquit, *mihi, vt & ego veniens adorem eum*. Non præmia pollicetur, ſi redeant, non minas intendat, niſi reuerrantur. Chriſti cultor non præmio allicitur ad laborem, nec terretur minis, ſola alienæ ſalutis quærendæ allicitur ſpe. Nihil aliud ita mouere ad redeundum Magos poterat, quàm Regis ipſius ſalus. Non redierūt, quia aliter illis è Cœlo iuſſum. Ab his Regibus diſce, quàm ardenter aliena ſalus quærenda tibi ſit poſt tuam.

Et ecce Stella, quam viderant in oriente antecedebat eos, vſque dum veniens ſtaret ſupra vbi erat puer. Videntes autem Stellam gauiſi ſunt gaudio magno valde.

35 STat ſuper puerum Stella, tanquam ſuper Solem. Stella Doctoris, & doctrinæ figura eſt. Stella ſuper puerum requieſcit, quia nullibi quam ſuper Chriſtum doctrina requieſcit, & firmus docentis animus ſtat.

K Quieſcit ſuper ſtabulum ſtella, & ſignarè locum monſtrat, vt inquirendi ſollicitudo auferretur & interrogādi tolleretur labor; nempe quò magis ad Chriſtum accedimus eò faciliora omnia redduntur.

L Fecit præterea iſtuc diuina prouidentia, vt inſinuaretur, hominum frequentiam vitandam, quæ ferè deuotionem minuit, aut interturbat.

M Præterea ſtat ſuper domum Stella, & locum indicat, vbi quæritus iacebat puer, ne ſi interrogarent, res in aliorum notitiam deueniret, & tandem ad Herodē deferretur. Non obſequium ſuum iactant Magi, ſed potius ab aliorum notitia ſubducunt.

36 Vix Vrbem reliquerant, & Stellam iterum vident Magi, nempè cœleſti lumine perfunditur qui prauorum multitudinem fugit, impiorum conſortia vitat. Diuino ductu in rectam viam agitur, qui extra hominum commercia ſit. Vis cœleſti lumine ad Deum duci? prauos homines fuge, te vulgi rumoribus ſubmoue. In curijs, domibuſque Regum manes? diuinæ cognitionis Stellam ægrè videbis. Fuge & cœleſti lumine donaberis. Magos Reges imitare, qui extra vrbem, Herodiſque regiam facti ſtellam videre meruerunt, quæ ſe ab illorum oculis ſubduxerat.

N Ingreſſos Iudæam Magi Stella deſerit. Fors non decebat ſignum Gentilibus datum apparere domeſticis legis, ac Prophetarum; ne Dei verba ſignis præferrent.

O Quæri hic poteſt cur Stella rurſus Magis apparuerit, cum ſatis eſſe ad inueniendum Chriſtum Prophetia, quam audierant, videri poſſit. Hoc factum diuinâ prouidentia eſt, niſi enim Stellam iterum Magi vidiſſent, timuiſſent ſuâ culpâ ab eorum oculis fuiſſe ſubtractam. Iuſtorum hic mos eſt, ſuæ culpæ tribuunt in quo à culpâ abſunt in viâ Deum non offenderant, ſed ſolliciti fuerunt, vt Chri-

ſtum inuenirent. Frequenter diuinæ illuſtrationis Stella à mentis oculis ſubducitur, quia tepidè, & ſegniter Deum quærimus, lentèque progredimur, ad eum euntes. Magorum ſollicitudinem æmuletur, qui Stellam iterum videre cupit.

P Suam emphaſim habet illa phraſis, *gauiſi ſunt gaudio*; non facilè reperias hunc loquendi modum in ſacris litteris ad peccatorum gaudium ſignificandum adhiberi; *Gaudio gaudet, qui propter Deum, qui verum gaudium eſt gaudet.* Ait hîc Gloſſa. Fictum & ementitũ gaudium eſt, quia extra Deum.

37 Stellam ſecũda hac vice videntes gauiſi ſunt gaudio magno valde, cur gaudij iſtius magni mentio non fit, cum in Oriente eandem Stellam viderant? quia magis de rebus perditis & inuentis gaudemus, quàm de ſemper poſſeſſis. Dulcior poſt tribulationem quies eſt, gratior poſt aduerſitatis tempeſtatem felicitatis portus. Sinit non ſemel Deus viſitationis ſuæ Stellam à mentis noſtræ oculis ſubduci, vt cum diuina rurſus luce perfundimur pleniùs gaudeamus. Conſolatio diuina tunc melius ſentitur, & menti ſuauius illabitur, cum tantiſper eam Deus ſubtraxerit.

Q Præterea ſecunda hac vice Stellam videntes gauiſi ſunt gaudio magno valde, eò quod Cœleſte hoc ſignum prophetiæ auctoritati congruere audierant. Nempè gratiora ſunt, quæ diuinorum verborum firmitate fulciuntur, & conformia diuinis oraculis, ſanctorumque dictis ſunt.

Quale gaudium ſenſerint Magi R
ſtellam videntes exprimit Sanctus Matthæus, aut certè conatur, quãta verò lætitiâ perfuſi fuerint Ieſum inuenientes non exprimit, nihilque de Magorum gaudio dicit. Cur ita? Quia exprimi nullis verbis poteſt animæ lætitia, quæ ſpõſi ſui præſentiâ fruitur, quæ eum, quem amat, adorat, & veneratur. Conijce, quo gaudio perfuſi fuerint Magi Ieſum inuenientes, qui visâ ſtella, quæ ſe ab illorum oculis exemerat, gaudio magno valde gauiſi perhibentur. Explicari animæ lætitia non poteſt, qua Dilecto ſuo adhærens non perfunditur tantum, ſed abſorbetur.

Videntes Stellam gaudio re- S
plentur, qui inanes à mundiali regia, à Regis conſortio diſceſſerant. Diſce, qui mundanis bonis non lætatur, qui in rebus perituris, in honore exhibito non exultat, diuino lumine perfunditur, ſpiritali gaudio repletur. Si Reges iſti inani gaudio perfuſi in Herodis Regia fuiſſent, vero, ac ſpiritali repleri poſt diſceſſum non meruiſſent.

Humilis in vili præſepio Chri- V
ſtus iacet, ſed Stella ſtat ſuper eũ, cohæret cum præſepis paupertate Stella, non fulgebit ſicut Stella in perpetuas æternitates, qui ſe paupertati non ſacrat.

SECTIO V.

Præſepium regium palatium eſt in quo Chriſtus, & eius mater. 38

Rerum

Rerum omnium affectus exuendus, vt Chriſto nos ſiſtamus. X
Inter gaudia humilitatis obliuiſci non debemus. Y
Humilitas gaudij comes. Tactus Moſes. Z
Qui amat diù abeſſe à dilecti præſentia non poteſt. 39
Facilè adiri Chriſtus poteſt. A
Suorum vota non exæquat tantùm Deus, ſed ſuperat. B
Maria prodebat ſe Chriſti matrem, quia in tanta paupertate lætabatur. C
Maiora crimina maior ſequi humilitas debet. D
Πένοντες, quid. Iuſti Dei victima. E
Ἀνίξαντες quid. Bona ab aliorum oculis boni eximunt. 40
Non iactantiæ, ſed diuinæ inſpirationis tactu Deo munera offerenda. F
Qui ſe, qui ſua Deo ſiſtit orationis delicijs, ac diuitijs ditabitur. G
Iactanda noſtra non ſunt. Tactus Iſaias. H
Προσφέρειν de manus iniectione. I
Munera quodammodo vinciunt, cui offeruntur. Expenſus locus Exodi. K
Sapientia niſi Deo ſacrata ſtultitia eſt. 41
Sapientiæ, & mortificationis nexus. L
Honoribus amaritudo cognata. M
Mortis memoria à principibus viris non abeat. N
Mors veræ ſapientiæ mater. O
Mortificatio ab oratione non ſeiungatur. P
Poſt natiuitatem ſtatim mors cogitanda. 42
Vix natus Chriſtus crucem cogitat. Expenſus Iſaias. Q
Operum magis quam verborum ratio apud Deum habetur. R
Nihil extra Deum quærendum. 43
Explicari Dei dona nequeunt. S

Intrantes domum inuenerunt puerum cum Maria Matre eius, & procidentes adorauerunt eum.

DICAT hic aliquis, non domus erat, erat ſtabulum, erat diuerſorium quod Magi intrarunt; nomen domus ſtabulum nõ meretur. Imo meretur etiam Regij palatij. Vbi Chriſtus & eius Mater eſt regiæ domûs nomen meretur etiam vile tugurium. Suſcipe corde Chriſtum vt Regium palatium audias, qui ſine eo vile præſepium es. 38

X Auertunt à Stellâ oculos Magi, & domum intrant vt Chriſtum venerentur, ſi Stellæ viſu nimis delectarentur eius qui Stellam illam produxit, viſione non fruerentur. Rerum omnium affectus exuẽdus eſt, vt Chriſto nos ſiſtamus.

Y Diuinis gaudijs immerſi Reges pij proſternunt ſe, & adorant. Veræ virtutis conſignatio iſta eſt. Inter gaudia, eaque tàm magna animum non euaneſcere, ſed in humilitatis ſignum ſubijci, ac demitti ſingularis virtutis argumentum eſt.

Z Etiam Abraham prolem ſe habiturum intelligens *cecidit in faciem ſuam, & riſit.* Gen. 17. nempè à riſu abeſſe humilitas non debet, & humilitas riſus, & gaudij comes *Gen. 17.*

eſt. Vero gaudio gaudere non poteſt, qui non cadit, qui ſe non ſubijcit, non humiliat.

39 Domum intrant Magi, non foris ſtant, nihil morantur; qui amat diù abeſſe ab dilecti præſentia non poteſt. Diù Chriſtū quæſierant, ad locum vbi peruenerunt, domus penetralia adeunt, deſiderium, quo adorandi Redemptoris æſtuabant, audaces eos fecit.

A Domum intraſſe legimus, non legimus fores pulſaſſe. Verba
Matt. 7. Chriſti ſunt; *Pulſate & aperietur vobis*. Matth. 7. v. 7. At hic Regibus in domum aditus patet nec pulſaſſe referūtur. Nempè oſtendere voluit quàm poſt Dei Incarnationem facilè adiri Chriſtus poſſit. Nullus obex ab ingreſſu domus magos arcet, vbi adeſt Maria Dei Mater obuius cuilibet ad Chriſtum aditus eſt. Deuotus ad Chriſtum perge Magorū exemplo, Herodem, Herodiſque vitia & Hebræorum perfidiam fuge & apertas ianuas inuenies, vt Chriſtum adeas.

B Sed pende, quàm diues in miſericordia Deus ſit. Quærebant ſtellæ ductu Magi Chriſtum, *vbi eſt*, inquiunt, *qui natus eſt Rex Iudæorum, vidimus enim Stellam eius in Oriente?* Poſt longi itineris labores voti compotes fiunt, inueniunt puerum, ſed non ſolum, inueniūt etiam Mariam, quod ipſi vix cogitauerant. Diues in ſuos cultores Deus eſt, non æquat modo eorum vota, ſed ſuperat, plus tribuit quàm ipſi aut petant, aut quærant. Magorū humilitas, & feruens deſiderium duplicatum refert laboris mercedem. Eadem veſtigia preme, idem tibi accidet. Mundus grandia pollicetur, exigua tribuit, & ſæpè nihil, ſuorum vota inania reddit, non ita Chriſtus; plura concedit, quam pollicitus ſit; & plura quàm ſperauerint reperiunt Dei cultores.

Mariam Dei Matrem eſſe Deo C
docente cognouerunt, & aſpectus ipſe Magorum formabat fidem, & maximè quia modeſtam, pauperem, & in ipſa paupertate lætantem eam intuebantur. Prodebat ſe Chriſti matrem quæ in tantâ paupertate lætabatur.

Ingreſſi domum ſtatim proci- D
dunt, & adorant, non legimus id paſtores feciſſe, cur ita? Placet quod ſanctis Patribus placuit. Fortaſſe illi paſtores minus rei de ſalute alacrius exultabant, Magi autē multis onerati peccatis ſubmiſſius indulgētiam requirebant, in paſtoribus gratia prior, in Magis humilitas amplior, nempè maiora crimina maior ſequi humilitas debet.

Procidentes; Grecè eſt, πίπτοντες, E
cadentes occumbentes tanquam victimæ Deo ſacræ, vitam ſuam Deo ſuo immolaturi ante Deum cadunt.

Hoc verbum propriè de his dicitur, qui in bello cadunt: qui Chriſtum veneratur, & adorat, vitam ferro exponere velut in bello non dubitet, quod Magi præſtiterunt.

Et

Et apertis theſauris ſuis obtulerunt ei munera aurum, thus, & myrrham.

40 APertis theſauris ſuis. Arabicè. *Aperuerunt vaſa ſua.* Nos ex vi verbi Græci; *Patefacientes, & reſignantes Theſauros ſuos,* nam hoc quoque ſignificat verbum ἀνοίγω à quo ἀνοίξαντες. Signarunt, ne hominum oculis exponerent.

F Præterea verbum ἀνοίγω de apertione propriè dicitur, quam percuſſio & pulſatio præceſſit; hinc

Matt. 7. illud Matth. 7. *Pulſate, & aperietur vobis.* Græcè: κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν. Aperiunt Magi Theſauros ſuos, ſed nullus pulſaſſe perhibetur; An eorum corda pulſauit ille qui iacebat in præſepio, qui de ſe ipſo ait: *Ego ſto ad oſtium, & pulſo,* ſcilicet diuinæ inſpirationis impulſu Deo ſacra munera offerenda, non inanis gloriæ contactu.

G Pulchrè in explicanda theſaurorum apertione eo verbo vtitur Euangeliſta, quod adhibetur etiam quum nobis Deus ſua dona promittit, ſi eum orauerimus, vt ſtatim diſceremus aperienda eſſe Deo, Deoque ſoli ſiſtenda noſtra munera eſſe, vt ab eo theſauris cœleſtibus donemur, qui ſe, qui ſua Deo ſiſtit orationis dulcedine perfruetur, & cœleſtibus ditabitur donis.

H Aperiunt theſauros ſuos coram Chriſto Magi, inſignum quod palam coram omnibus non expoſuerant, nempè iactāda bona quæ offerimus, non ſunt, non ſuperbè producenda. Fuerunt apud Herodem Magi, ſed nulla munerum mentio facta eſt, dum Ieroſolymis eſſent; quo rectè nos edocent ab hominum oculis bona quę agimus ſubducenda, vt gratiora Deo ſint, cui offeruntur. Expoſuit Theſauros Ezechias Rex, quod Deo adeo diſplicuit, vt ei multa mala per Iſaiam minatus fuerit Iſa. 39. & 4. Iſ. 39.
Reg. 20 Conſultius Reges iſti, coram Chriſto theſauros ſuos aperiunt, quos coram alijs clauſos habebant. 4. Reg. 20.

Obtulerunt; Græcè, προσήνεγκαν, I à verbo προσφέρω, quod verbum etiam de manus iniectione dicitur, vnde rectè vſurpatur in munerum oblatione, hanc enim vim habent oblata dona, vt manus inijcere, ac veluti deuincire eum videantur cui offeruntur. Deus ipſe ſinit offerri ſibi munera, & oblationes quibus veluti funibus detineatur ne nos puniat. Et non vinctus Moyſis muneribus, nempè orationis thure, charitatis auro, mortificationis myrrha erat Deus K quum diceret. *Dimitte me, vt iraſcatur furor meus contra eos.* Exod. 32. v. 10. Vinctus erat, qui dimitti ſoluique cupiebat. Puto quod quum extenderet Moyſes in Cœlum manus, in Deum quodammodo inijciebat, vt eum teneret, ne puniret populum, ſinens eos ab Amalecitis vinci. *Exod.* 17. v. 11. Exo. 17.

41 Dona, & donorum nexus multa in ſe myſteria continent. Aurum ſapientiam ſignat, quæ niſi Chriſto ſacretur mera ſtultitia eſt, vnde & ſtultam fecit Dominus ſapientiam ſapientium. Sapientiæ aurum habes, offer illud Chriſto, ne

ne in inſipiētiæ plumbū vertatur.

L Aurum offertur cum Thure, & myrrha, quia niſi ſcientia rerum diuinarum contemplatione, & mortificatione muniatur, ſtultitia apud Deum eſt.

M Aurum regiæ dignitatis nota eſt, & ſymbolum, ſed iurè huic adiungitur myrrha, quia culminibus, ac honoribus amaritudo copulatur.

N Vel vt tacitè inſinuetur, mortis memoriam, quàm myrrha ingerit, quum myrrhâ cadauera condi ſoleant, à Regibus Principibuſque viris abeſſe non debere. Dignus eſt qui in hominum memoriam non moriatur, qui ſe cogitat moriturum.

O Myrrha mortis ſymbolum eſt, ac ſepulturæ, aurum ſapientiæ; nectè: & mortis meditationem veræ ſapientiæ comitem eſſe debere ab hoc nexu diſces.

P Thus offertur cum myrrha quia ab oratione mortificatio ſeiungi non debet, vt grata Dei auribus ſit. Etiam ſponſa nexuit cum ait:

Cant. 4. *Vadam ad montem myrrhæ, & ad collem Thuris*, Cant. 4. & 6.

42 Sed mirū alicui videatur, quod myrrham in mortis & ſepulturæ ſignum Magi Chriſto obtulerint. Itane vix natum infantem vident, & eius mortem prę oculis habent, tanquam citò futuram? Tulit &

Io. 19. Nicodemus *mixturam myrrhæ, & aloes quaſi libras centum*, Ioan. 19. v. 39. Sed non mirum, iam enim Chriſtus obierat. Cur ergo Magi vix natum adorantes myrrham offerūt tanquam mortuo, aut iam iam morituro? An docere voluerunt, poſt natiuitatem ſtatim ad mortem cogitandum, & poſt incunabula ſpectādam ſepulturam, quum vita hæc tam breuis ſit, vt eſſe non videatur? Scilicet vitæ initio paranda quæ ad ſepulturam ſpectant.

Non alienum iſtuc, ſed aliud Q exſculpo nempè Magorum oblationem Chriſti deſiderio ac voto reſpondiſſe; nam vix natus ad Crucem cogitabat, mortem in votis habebat, vnde & Iſaias ait; *Paruulus natus eſt nobis, & filius datus eſt nobis*, cap. 9. v. 6. Infantem Iſa. 9. habes, ac vix natum, ſed ſtatim ſubijcit eius memoriam faciens, *Et factus eſt principatus ſuper humerū eius*, ſignificans crucem, ac mortem penè cum infante natam, & mortis deſiderium etiam in matris ventre cum eo coaluiſſe. Magi offerunt myrrham tanquam morituro, vt hoc munere nobis innuerent, poſt natiuitatem ſuam Chriſtum Crucem, ac mortem in votis habuiſſe.

Refert Sanctus Matthæus munera Chriſto Magos obtuliſſe, quæ R protulerint verba non explicat, vt ſtatim diſceres operū potiùs quàm verborum rationem apud Deum haberi, & in diuinis rationarijs diligentius facta, quàm nuda verba conſcribi.

Audio Reges munera cœleſti 43 Regi offerētes, non audio aliquid ab eo popoſciſſe, non diuitias, non opes, non ampliora Regna; Deum infantem prę oculis habentes dedignantur aliquid extra ipſum quærere; ante Chriſtum ſiſti non meretur, qui aliud extra ip-

ſum

ſum ab ipſo quærit. Arguunt auaritiam noſtram Magi, qui dum Deo offerimus aliquid ab eo alia bona quęrimus,& ſępè quod peius eſt, peritura. Indue regium pectus,te,& tua Deo ſacra, & nihil extra Deum quære.

Legimus Chriſto munera obtuliſſe Magos, aliquid ab eo poſtulaſſe non legimus. Mens quæ ſe Deo ſiſtit, nihil aliud quærit præter Deum, paruum quodlibet infra ipſum, nec votis par eſſe poteſt, niſi Deus ipſe ſit.

S Quæ obtulerunt Magi Chriſto munera explicat Sanctus Matthæus, quæ ipſi à Chriſto exceperint, non explicat, & ramen plura, ac maiora quam obtulerint referunt, corporalia dederunt dona, ſpiritalia, ac diuinæ recipiunt, Cur ergò illorum mentio fit, non fit iſtorum? An quia explicari Dei dona non poſſunt, quæ veri eius cultores conſequuntur? Omnem eloquentiam ſuperant, quin & accipientis votum, ac captum. Vinci muneribus Chriſtus nō potuit, cuius illa munera ſunt, quæ illi exhibemus.

SECTIO VI.

Reſpondere quid. 44
Iuſti diuinam perficere voluntatem ſtudent & ab ea dirigi.
Viam ad patriam ſolus Chriſtus inſtituit. T
Dei cura in ſuos. V
Dei præſentia quam proficua. X
Quo quis ſanctior, eo minus creaturarum veſtigia ſequitur. 45
In alijs dijudicādis errare procliue eſt. Y
Malorum conſortia bonis vitanda. Z
Etiam à Dei delicijs Dei amore diſcedendum. 46
Poſt animæ ſuæ ſalutem etiam aliorum ſalus quærenda. A
Verus Chriſti adorator in Chriſtum immigrat. B
Chriſti aduentus omnium malorum medela. 47
Chriſto cum matre adueniente omnia bona ſperare poſſumus. C
Nullius deſperanda reparatio. D
Maria nulli mortis occaſio, omnibus vitæ. 48
Beata Virgo caſtitati promouendæ nata. E
Omnes aduerſitates patienter ferendæ Mariæ exemplo. F
Deliciæ noſtræ ſint animas Deo lucrari. G
Vbi Ieſus adeſt, Angelorum conſortium non quæritur. 49
Nulli creaturæ adhæret, qui adhæret Chriſto. H
Labor omnis amanti non labor. I
ξητεῖν quid. Impiorum ſtudium in ſuis ſceleribus. K

Et reſponſio accepto in ſomnis ne redirent ad Herodem per aliam viam reuerſi ſunt in regionem ſuam.

QVi reſpōſum accipiunt, qui non interrogant? An ex vſitatâ ſcripturę phraſi, qua nuda quælibet monitio, & locutio reſponſio dicitur? An quia poſtquam Chriſtum adorauerant 44

ita

ita ſe illo dicauerant, vt affectu clamare viderentur, quid diuina iuberet voluntas, quam ſolam perfectiſſimè exequi cupiebant? Verus Chriſti cultor, & adorator ſuã voluntatem Deo mactat, & diuinam dumtaxat perficere in rebus omnibus ſtudet, & eam ſcire quærit, etſi taceat.

Reſponſum accipiunt Magi, qui à Deo corde quærebant, vt viam eorum ſemper in pace dirigeret, ne in ſiniſtram declinarent. Magorum deſiderio Dei reſpondet oraculum, non oris tantùm ſed etiam cordis voces audit Deus, & exaudit.

T Non Angelus, ſed Deus Magos monuit ne ad Herodem redirent, ſic enim plerique Sanctorum Patrum cenſuere, ſignatè Sanctus Paſchaſius hîc. Quia nempè nullus alius reuerſionis viam inſtituit, niſi ille qui ait: *Ego ſum via, veritas, & vita*. Ioan. 14. Neminem alium conſtat viam regreſſionis, ad patriam niſi Chriſtum inſtituiſſe.

Io. 14.

V Proh quàm ſedulam ſuorum curam habet Deus. Chriſtum ſequere, vbi proba vita inueneris, eique virtutum monetibus litaueris, ſecurus eris. Magi Chriſtum quærunt poſt multos labores multaque pericula tandem voti compotes fiunt, ſed ſtatim monentur ne redeant ad Herodem; ſed tempus pende.. *Reſponſo accepto in ſomnis ne redirent ad Herodem*. cur in ſomnis? Vt Dei prouidentiam & curam in ſuos videas, vbi Chriſtum inueneris etiam cum dormieris tui curam Deus aget. Cogitat de ſuorum ſalute Deus eo quoque tempore cum ipſi de ſe non cogitant.

Sed cur modo per Angelum eos X monet, qui antea per Stellam, quæ cęlorum lingua vt ita dixerim erat, eos alloquutus eſt? Quantum in Chriſti præſentia Magi profecerint ex hoc colligere debemus. Tantò perfectiores melioreſque à Chriſto abeunt Magis, quãtò Angelus Stellæ præſtat; quod etiam verum eſt, ſi hæc reſponſio non ab Angelo, ſed ab ipſo Domino, vt multorum opinio fert, facta dicatur. Diſce, quàm Dei ſeruos Dei præſentia euehat, & quàm vtile ad profectum ſit in Dei conſpectu ſtare.

Magi ad Chriſtum euntes Stellæ ducatum ſequuntur, ſed abeunt 45 ſine Stellâ. Qui interno Dei lumine illuſtrati erant, externo egere non videbantur. Quò quiſque ſanctior, & perfectior eò minùs creaturarum veſtigia ſequitur, Dei potiùs agitur ſpiritu, Dei lumine.

Externa ſanctitatis ſigna nullus Y quære, quære intima; alioquin & falli poteris, & fallere. Si quis Magos antequam Chriſtum adoraſſent, Stellæ miniſterio duci vidiſſet, maiorem de eorum ſanctitate opinionem concepiſſet, quàm ſine Stella redeuntes videns. At contrà fuit, ſanctiores enim redeunt, quam aduenerint, licet cęleſti lumine non ducantur cum redeunt. Ergo certiora ſanctitatis ſigna quærenda ſunt, quàm illa, quę extra nos ſunt. Sæpè quo quiſque in Dei oculis purior, ac perfectior, in hominum oculis minus

nus videtur. Magis magis inuideo ob lumen, quo interius perfuſi, quàm ob Stellam quâ ducebantur ad Chriſtum.

Z Monentur vt redeant ad Herodem; qui Chriſti ſe obſequio ſacrauit cautè malorum conſortia vitet; Ierint ad Herodem antequã Chriſtum inuenirent, dedecet Ieſu inuento iterum ſe malis commiſcere, qui ad Deum cõuerti nolint, Chriſto nocere ſtudeant.

46 Statim reſponſo accepto Magi in regionem ſuam reuertuntur. Miror quî ab illo ſeparari potuerint. Cur ſtatim abeunt, & Chriſto relicto ad ſuos redeunt? Cur nõ regni, domûs, ac parentũ obliuiſcuntur, vt Deo ſuo adhæreant, & Ieſu famulentur? Etiam à Chriſto, hoc eſt ab eius delicijs diſcedẽdum promptè eſt, quum Chriſtus iubet. ſe, non Chriſtum amaſſent, ſi eo mouente abire neglexiſſent.

A Diſcedunt Magi Chriſto relicto, vt ſuis medelam afferant, & munere ſuo in ſuos fungerentur. Rex, Princeps, ac Præſul deuotus non audiet, ſi vt Chriſto adhæreat, ſuorum obliuiſcatur. Chriſti verus cultor eſt, qui poſt animæ ſuæ ſalutem aliorum etiam quærit; & diuinis conſolationibus tantiſper carere ſuffert, vt alios Deo lucretur. Hoc Magi præſtiterunt; à Chriſto ſuo abeunt, vt ſuorum quoque ſaluti conſulerent, & Chriſtum omnibus prædicarent.

B *Reuerſi ſunt*. Arias Montanus; *Receſſerunt*. Nos, *commigrarunt*. Diſceſſerunt à Chriſto, & ab eius ſe præſentiâ ſepararunt velut ſi à ſe ipſis abierit, & à ſuo corde, quod in Chriſti ſinu reliquerãt diſcederẽt; quo ſenſu etiam dictũ; *quomodo à te ipſo ſecedis; & ſepararis?* Etiam Magi à ſeipſis ſecedunt; nam à Chriſto receſſuri à ſe ipſis recedere videbantur, quùm cor, animamque in Chriſti pectore relinquerẽt. Et quia Chriſtum relinquẽtes ſe ipſos relinquere videbãtur, quum vnum cum Chriſto iam eſſent. Felix Chriſti cultor, qui eum adorans in ipſum immigrat, in ipſum transformatur.

Ecce Angelus Domini apparuit in ſomnis Ioſeph, dicens: ſurge, & accipe Puerum, & Matrem eius, & fuge in Aegyptum & eſto ibi vſque dum dicam tibi. Futurum eſt enim, vt Herodes quærat puerum ad perdendum eum.

SÆuitiam Herodis Ioſeph, & Maria fugit; In Aegyptum ſe Angeli monitu conferunt. Sed 47
cur in Ægyptum? An quia recordatus Dominus, mala quæ olim, Ægypto intulerat, mittit nunc Filium, qui reconciliationis ſignum eſſet, & multarum plagarum medicina? Sæuiat in nos multis aduerſitatibus Dei manus, tantùm ſemel in nos ſe recipiat, & ad nos veniat, abundè plagis omnibus ſatiſfactum erit. Vnius Chriſti aduentus omnium dolorum medela, & conſolatio eſt.

In Ægypto ſeruatur Chriſtus; C
eius aduẽtu etiam conclamatæ ſalutis homines in ſpem bonam erigendos, collige. Olim Aegyptus populi primogeniti perſecutor fuit, nunc vnigeniti Filij cuſtos fit. Hæc dexteræ excelſi mutatio

 eſt.

I Non quærit ab Angelo Ioſeph, quanto tempore in Aegypto degere opus eſſet: iuſtus vir de hoc minimè eſt ſollicitus; gratum illi ac iucundum in exilio eſſe, & in quodcumque tempus reditum differre. Labor omnis amanti non labor; diuturna omnis peregrinatio breuis & leuis ei eſt, qui in Deo amore non eſt peregrinus. Denique peregrinationis laborem, moleſtiamnè non ſentit, qui Ieſum ſecum habet, qui Ieſu matrem.

K Quod monet Angelus, futurum eſſe, *vt Herodes quærat puerum ad perdendum eum*. Herodis impietatem, atque malitiam tangit. Vt quærat, Græcè eſt ζητεῖν, quod verbum ingens ſtudium, propenſamque voluntatem aliquid peragendi notat, vnde aliquando ſignificat abſolutè velle, & impenſè ſtudere. Nempè totus erat Herodes vt Chriſtum perderet & hæc impiorum nota, vt accuratè, ſummoque ſtudio, ac voluntatis propenſione ſcelera ſceleribus accumulēt.

SECTIO VII.

Ἐμπαίζειν quid, Illuſio, & irritio verberibus pariatur. 50
Nihil magis ſuperbo diſplicet, quàm irrideri. L
Promptè parenti longa quælibet mora. M
Alacriter incommodis occurrendum. N
Salutem etiam Sancto Ioſepho debemus. 51
Vel à ſacris locis exulat Chriſtus ob hominum impietatem. O
Virtutum regionem incolebat virgo. P
Mulieres à viris rerum agendarum documenta ſuſcipiant, non contra. 52
Mulierum eſt domi ſe continere.
Iuſti animus ſemper idem. Q
Qui Chriſtum ſecum habet omnes diuitias negligit. R
Amant Angeli nos ſæpe inuiſere. 53
Angelorum colloquium quàm dulce. S
Virginem venerari Angeli cupiunt. T
Sacra templa adire quærunt iuſti. V
Filius Patris ferè mores refert. X

Tunc Herodes videns, quoniam illuſus eſſet à Magis iratus eſt valde.

VIDENS quoniam illu- 50
ſus eſſet, verbum Græcum ἐμπαίζειν ſignificat etiam percutere, nempè grauior plerumque percuſſione ipſa irritio eſt, & illuſio flagellis, ac verberibus pariatur, & quandoque præfertur.

L Dolet Herodes ſe illuſum à Magis. Nihil magis ſuperbo diſplicet quàm irrideri, non tàm dolet ſe non inueniſſe Chriſtum perdere, quā ſe à Magis illuſum, vt eum tantum in ſuperbam mentem ſuperbia ſæuit.

Qui conſurgens accepit puerum, & matrem eius nocte & ſeceſſit in Aegyptum vſque ab obitum Herodis.

M HAbes in Ioſepho perfectæ obedientiæ exemplar, ſtatim audita Dei voluntate Deo paruit; nullas moras trahit nec itineris cauſatur longitudinem. Nocte ſe dat in viam ne differat. Non dixerat Angelus vt nocte iter arriperet, ſed promptè parenti longa quælibet mora eſt.

N Cum in Aegypto ſecedit noctis mentio fit, non fit cum redit, licet etiam tunc ei Angelus Domini in ſomnis apparuerit; fors, diem expectauit ad ſua reuerſurus. Iuſtus celeriùs domum ſuam, Patriam, ſuoſque relinquit, quàm ad eos redeat. Niſi citiſſimè fugiat in mora periculum eſt, non ita, ſi tantiſper moretur rediturus. Diſce, maiore animi promptitudine, ac celeritate tuos, tuaque commoda deſerere, quàm ad ea iterum redire.

51 Seceſſit in Aegyptum Chriſtus, ſed ducit eum Ioſeph. nempè quod ſalus nobis illata ſit, Ioſepho maximè debemus. Aegyptus Gentium figura fuit; in eam Ioſeph Ieſum duxit, qui omnium ſalutem quæſiuit. Iurè illi Patriarchæ comparatur, qui Mundi ſaluator Aegyptiaca lingua dictus eſt.

O Aegyptus præ alijs regionibus Idolis maximè dedita erat, & ſuperſtitionis morbo maximè laborabat; at inuenitur in ea Chriſtus. E contra Ieruſalem ciuitas ſancta dicebatur, nec tamen in ea Chriſtus reperitur, quin ab eâ fugit. Diſce non locus ſanctitatē tribuit, non veſtis, non officium, aliunde quærenda eſt; ſæpè à ſacris locis exulat Chriſtus ob eorum impietatem, qui ſacro cultui ſunt mancipati; in non ſacris reperitur, quia vitiorum ſimulachra ſtatim demolitur, dum intrat.

P Propriam deſerit patriam virgo. Fallor nihil proprium habuit niſi virtutem, ac ſanctitatem; nullam regionem ſibi computabat extraneam, quæ regionem virtutum incolebat.

Defuncto Herode, ecce Angelus Domini apparuit in ſomnis Ioſeph in Aegypto, dicens: Surge accipe Puerum, & Matrem eius, & vade in terram Iſrael.

RVrſus Ioſephum Angelus alloquitur, cur non Mariam? An 52
vt & poſteri diſcerent & cenſura iſta poſtea ſeruaretur, vt non viri à mulieribus, ſed mulieres à viris rerum agendarum documenta ſuſciperent? An quia de itinere inſtituendo agebatur, hoc autem non mulierum negotium eſt, ſed virorum; illarum enim eſt domi ſe continere, & foras niſi viro, aut neceſſitate iubente, non egredi.

Monitus ab Angelo Ioſeph de Q
regreſſu nec ipſe exultaſſe refertur, nec Virgo. Non doluere abeuntes, nec inani exultant gaudio redituri. Iuſti animus ſemper idem, nec locorum varietate varius fit.

Iudæi Aegyptum relinquentes R
aurum, aurea vaſa, opes, diuitiaſque ſecum tulere. Ioſeph, ac Maria ab Aegypto diſcedere monentur. Diſcedunt, ſed opes, & diuitias ſecum tuliſſe non legimus. Qui Chriſtum ſecum habet, omnes diuitias negligit. Satis diues qui Chriſto adhæret.

Vade, inquit Angelus ad Ioſeph, 53
in terram Iſrael. Sed in quam? cur non determinat in quam partem pergere debeat? An vt ad dubitantem iterum reuertatur, quod poſtea fecit? Amant Angeli nos ſæpè inuiſere; quod ſemel poterat, bis monendo præſtitit, vt ex hoc colligeremus, quàm libenter Angeli homines inuiſant, & inſtruant.

De-

S Deinde non nominauit Angelus aliquem locum determinate, in quem ſe Ioſeph cum Ieſu & Maria conferret, quia iterum eum inſtrui per Angelum Deus volebat, vt ex frequenti colloquio cum Angelo maiori lætitia, gaudioque perfunderetur.

T. Inuiſere ſæpè, & alloqui Ioſephum cupiebat Angelus, vt eadem occaſione virginis aſpectu frui poſſet, eamque veneraretur, quotieſcumque enim Ioſephum inuiſebat Mariam & Ieſum venerabatur.

V Rediens ex Aegypto Ioſeph in Iudæam pergere cogitat, ſed aliter ab Angelo monetur. Sed cur Iudæam cogitat? An quia hæc dignior regni pars, putabat enim tali puero non niſi Ieroſolymis habitandum eſſe? Non alienum iſtuc. Addiderim, Iudæam potius cogitaſſe, vt ad templum iret, gratias Deo acturus. Sanctorũ hominum hic mos, ſacra loca pro vt eis licet frequentant, & peculiaria eligunt loca non ob eorum opulentiam, & magnitudinem, ſed ob commodiorem diuini cultûs & obſequij occaſionem.

Audiens autem quòd Archelaus regnaret in Iudæa pro Herode Patre, timuit illò ire.

CVr timuit? An in filio timebat patrem, quum plerumque patrum impietas tranſmittatur in filios? Aegrè improbi parentis probus filius eſt, fugit quippè mores, quos in patre deprehendit. Gemino tenetur vinculo pater, vt litet probitati, & ſui cauſa & nati, facilè quippè referet natus mores, & vitâ exprimet, quos viderit in Patre. Sed Archelaum fama prodiderat, alioquin non tàm facilè ſuſpicio aliqua contra illum Sanctiſſimi Ioſephi inuaſiſſet mentem, qui longè, quùm iuſtus eſſet ab alijs dijudicandis aberat. Neſcunt intra domûs limites ſe principis mores coercere, in omnem partem effunduntur; ſi mali ſunt multos inficiunt, exemplo multos ad paria excitant ſi probi. X

Vul-

Vulgata Editio. | *Lectionum Varietas.*

CAPVT III. MATTHÆI.

Verſ. 1.

IN diebus autem illis venit Ioannes Baptiſta prædicans in deſerto Iudææ.

VEnit. *Ar.M. accedit Vat. Aduenit. Auct. Prodit.*

Verſ. 2.

Et dicens: Pœnitentiam agite: appropinquauit enim Regnum Cœlorum.

Pœnitentiam *ag. Tert. Pœnitentiam initote. Ar.M. pœnitemini.*
Appropinquauit *en. Tert. Iam enim ſalus nationibus adpropinquabit.*

Verſ. 3.

Hic eſt enim, qui dictus eſt per Iſaiam Prophetam dicentem: Vox clamantis in deſerto: Parate viam Domini: rectas facite ſemitas eius.

Dictus eſt. *p.i. Ar.M. Pronuntiatus ab Iſaia.*
Parate. *Ar.M. Expedite. Auct. expeditam reddite.*
Viam. *Tert. Vias.*
Rectas *fac. Syr. Adæquate.*

Verſ. 4.

Ipſe autem Ioannes habebat veſtimentum de pilis camelorum, & Zonam pelliceam circa lumbos ſuos: eſca autem eius erat locuſtæ, & mel ſilueſtre.

Veſtimentum. *Ar.M. indumentum.*
Camelorum. *Pagn. Cameli.*
Peliceam. *Vatab. Coriaceam.*
Lumbos ſuos. *Ar.M. Lumbum ſuum.*

Verſ. 5.

Tunc exibat ad eum Ieroſolyma, & omnis Iudæa; &

Exibat. *Syr. exiuit. Pagn. egrediebatur. Al. egreſſa eſt.*

om-

Vulgata Editio.	*Lectionum Varietas.*
omnis regio circa Iordanem.	Regio. *Ar.M. Circumuicinia.*
Verſ.6.	
Et baptizabantur ab eo in Iordane, confitentes peccata ſua.	Baptizabantur. *Tert. Tinguebantur.*
Verſ.7.	
Videns autem multos Phariſæorum, & ſadducæorum venientes ad baptiſmum ſuum, dixit eis: Progenies viperarum, quis demonſtrauit vobis fugere à ventura ira?	Videns. *Pagn. cum vidiſſet.* Progenies. *Syr. & S. Aug. Generatio. Tert. Genimina.* Demonſtrauit. *S. Auguſt. oſtendit. Pagn. ſubmonſtrauit. Vat. Docuit. Auct. ſubindicauit.* Ventura. *S. Hier. Futura.*
Verſ.8.	
Facite ergo fructum dignum pœnitentiæ.	Fructum. *d.p. Syr. fructus dignos pœnitentia. Al. qui deceant pœnitentiam.*
Verſ.9. Et ne velitis dicere intra vos. Patrem habemus Abraham. Dico enim vobis quoniam potens eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ.	Et ne velit dicere. *Arab. Et ne gloriemini, & dicatis intra vos. Syr. & Caiet. ne cogitetis. Ar.M. Ne arbitremini. Pagn. ne ſitis illius opinionis. Al. Ne ſitis hac mente.* Suſcitare. *S. Cypr. Excitare.* Filios. *Ar. M. Natos. Vat. Liberos. Al. Filij ſurgant Abrahamo.* Abrahæ. *Vat. ipſi Abraha. Auct. Abrahamo.* Iam enim. *Ar.M. Iam verò.* Poſita eſt. *Ar. M. adiacet. Auct. Conſtituta eſt. Collocata eſt.*

Vul-

Vulgata Editio. | *Lectionum Varietas.*

Verſ. 10.

Iam enim ſecuris ad radicem arborum poſita eſt. Omnis ergo arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.

Excidetur. *Syr. & Ar. M. Exciditur.*
In ign. mit. *Syr. in ignem cadit. Ar. M. in ignem iacitur. Caiet. Mittitur.*

Verſ. 11.

Ego quidem baptizo vos in aqua in pœnitentiam: qui autem poſt me venturus eſt, fortior me eſt, cuius non ſum dignus calceamenta portare: ipſe vos baptizabit in Spiritu Sancto, & igni.

Venturus eſt. *Ar. M. Veniens.*
In pœnitentiam. *Caiet. ad pœnitentiam.*
Fortior. *Vat. Potentior.*
Dignus. *S. Cyp. Idoneus. Auct. Sufficiens.*
Baptizabit. *Hic eſt qui baptizat. S. Cyp. Baptizat. S. Proſp.*
In Spiritu Sancto. *Syr. In ſpiritu ſanctitatis.*

Verſ. 12.

Cuius ventilabrum in manu ſua: & permundabit aream ſuam: & cōgregabit triticū ſuum in horreum, paleas autem comburit igni inextinguibili.

Cuius v. i. m. *S. Cyp. Ferens palam in manu ſua. Ferens ventilabrum. Tert. Palam in manu ſua portat.*
Permundabit. *Syr. repurgat. Al. repurgabit. Auct. Expurgabit.*
Aream ſuam. *Syr. areas ſuas.*
Congregauit. *S. Proſp. Recondet.*
Triticum. *S. Proſp. Frumenta.*
In horreum. *S. Proſp. in horreo.*
Paleas. *quidam cod. paleam.*

Verſ. 13.

Tunc venit Ieſus in Galilæa in Iordanem ad Ioannem, vt baptizaretur ab eo.

Vul-

Verſ.14.

Ioannes autem prohibebat eũ, dicens: Ego debeo à te baptizari,& tu venis ad me?

Prohibebat eum.*Auct.Reſiſtebat ei.*
Debeo. *Ar.M. vſum habeo. Pagn. mihi opus eſt. Caiet. opus habeo.*

Verſ.15.

Reſpondens autem Ieſus, dixit ei: Sine modo: ſic enim decet nos implere omnem iuſtitiam. Tunc dimiſit eum.

Sine. *Pagn. omitte nunc. Ar.M. Sine interim.*
Decet. *Ar. M. Decens eſt nobis. S. Chrom. Oportet. Auct.Dignum,& congruum eſt.*
Nos implere. *S.Aug. vt impleatur omnis iuſtitia. Al.vt compleamus omnem iuſtitiam.*
Iuſtitiam. *Syr. rectitudinem. Ar.M. Iuſtificationem.*
Implere.*Arab.perficere.Vat.Cõplere.*
Dimiſit. *Pagn.omittit. Ar.M. Dimittit. S.Proſp. Tunc tinxit eum.*

Verſ.16.

Baptizatus autem Ieſus, confeſtim aſcendit de aqua. & ecce aperti ſunt ei cœli: & vidit ſpiritum Dei deſcendentem ſicut columbam, & venientem ſuper ſe.

Vidit. *Syr. Suſpexit.*
Spiritum Dei.*S.Proſp.Spiritum Sanctum.*
Super ſe. *Ar.M. ſuper eum.*

Verſ.17.

Et ecce vox de cœlis dicens: Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi complacui.

De cœlis. *S.Cyp. de Nube.*
Hic eſt. *S.Euch. Tu es.*
Dilectus. *S.Cyp. & S.Amb. Dilectiſſimus.*
In quo *cl. S.Cyp. In quo bene ſenſi,* addit,*ipſum audite. S.Hier. hunc audite. Al.mihi complacitum eſt.*

CAPVT III.

Expenditur, & illuſtratur.

In diebus illis venit Ioannes Baptiſta prædicans in deſerto Iudeæ.

SECTIO PRIMA.

Παραγίνεται quid. Doctoris eſt peccatoribus auxilium præbere.

Prædicator curare alios debet à morbo liber. A

Gratiæ Dei annuntiator Dei gratia non careat. B

Quò quis maior eò magis omnia tribuere gratiæ debet. C

Laudis appetitu honoris tituli non quærendi. D

Luxus, & lex ſimul non coaleſcunt.

In externo Dei cultu ne nimium fidas. E

Vel leues maculas fugere Doctor debet. F

Inter malos viuere & ſordes non contrahere difficile eſt. G

Etiam exigua culpa carere ſtudet qui alios edocet. H

μετανοεῖτε, quid. Amens eſt qui poſt peccatum non currit ad pœnitentiam.

Totâ vitâ pœnitentia ineunda. I

Malorum conſortium auocat à pœnitentia. K

Pœnitentia non differenda.

Omnibus agenda pœnitentia. L

Pœnitentia regni cœleſtis clauis. M

Solius pœnæ metu agenda pœnitentia non eſt. N

Pœnitentiæ vis. O

Cœleſtia bona non terrena ſpectat verus pœnitens.

Veræ gaudij mater pœnitentia. P

VENIT Ioannes, ſed vnde? Non à regione longinqua, ſed à ſolitaria vita. Græcè pro *venit* eſt *παραγίνεται* verbum autem *παραγίνομαι* non ſolum aduenire ſignificat, ſed etiam ſuccurrere, auxiliari; nempè Chriſti prædicator ad hoc ſolum venire debet, vt peccatoribus ſuccurrat, & auxilium quod poteſt periclitantibus offerat. Non famam, non gloriam, non lucrum ſpectet, in publicum prodeat vt omnibus proſit. 54

Hoc verbum dicitur etiam de A
ijs qui ægrotis, & malè habentibus præſunt; Thucyd. *παραγίνοντο νοσέοντι ægroto adfuerunt.* Adeſſe igitur, & aduenire Ioannes prædicaturus dicitur, vt intelligeremus doctoris munus eſſe, aliorum infirmitatibus mederi, ita tamen ſanus ipſe ſit, alioquin ægrè ægris adeſt, qui eodem aut grauiori laborat morbo.

Meritò Ioannes vocatur qui B
Dei gratiam annuntiaturus quique pœnitentiam hominibus perſuaſurus erat. Ioannes Dei gratia, vel in quo gratia Dei eſt interpretatur, ergo gratiæ Dei annuntiator Dei gratia non careat.

Ioannes gratia interpretatur, C
de quo tamen dicitur, quòd *inter natos mulierum maior non ſurrexit.* *Matt. 11*
Matth. 11. v. 11. vt vel nomine ipſe

dice-

diceret: *Gratia Dei ſum id quod ſum.* 1.Cor.15 Quo quis ſanctior eſt eò magis abeſſe debet, vt aliquid ſibi, ſuiſque meritis tribuat.

D Baptiſtæ titulum à baptiſmo ſortitus eſt. Debebatur hic honor Chriſto qui verior ſanctioris baptiſmi inſtitutor, præſertim cum Ioãnis baptiſmus breui eſſet tempore duraturus. Chriſti hinc humilitas colligitur, qui hunc honorem nuncio detulit, nec laudis appetitu tenebatur: arguuntur & mortales, qui perpetui nominis amore corripiuntur.

55 In deſerto prædicat Ioannes. Cur non in vrbe, vbi magna populi frequentia? In vrbibus opes, & deliciæ ſunt, quæ à deſerto abſunt. Aegrè ad pœnitentiam vocare homines potuiſſet delicijs obrutos, & terrenarum rerũ pondere graues ad cœlum euehere. Etiam lex in deſerto data eſt, quia in rerum mundanarum affluentia diuinæ legis præcepta vix coaleſcere poſſunt; ſemina in aquis radices non agunt, nec Dei lex in corde progerminat, quod delicijs innatat.

E Prædicat in ſolitudine, non in templo. At fors aliquis dicat, opportuniùs in Dei templo Dei verba prædicaſſet Ioannes, etiam loci ſanctitas aliquid ad fructum contuliſſet; ſanctior locus vrgere ad ſanctitatem ſolet. Noluit Ioannes; Iudæos à templo ad deſertum euocat, ne ſcilicet amplius externo Dei cultui fiderent, & ſacrificijs, ſed in Chriſti gratia fiduciam haberent. Diſce vbique Dei templum fieri potes, etiam in deſerto. Externus Dei cultus externus eſt.

F In Templi pinnaculum nõ audet Ioannes prædicaturus aſcendere, quia peccare ſaltem venialiter poterat, & ideo coram Patris aſpectu verecundia corriperetur vt aliqui notauere; indicans talem ſanctitatem in eo qui corã Deo in templo prædicat, requiri, vt omni vel leui macula, ſi fieri poſſet, careat. Audite verbi diuini tractatores. Audite concionatores.

G Fugit hominum cõſortia Ioannes, in deſerto per triginta annos vixit, nempè mentem maculare timebat. Inter malos viuere, inter impuros & ſordem aliquam non contrahere ſolius eſt Chriſti, & matris eius. Malorum exempla vitet cui malum diſplicet, & ab impijs ſe ſubducat, qui eorum ſceleribus attaminari non vult.

H Hominum cõſuetudinem Ioannes vita, non tantum vt maiora peccata nõ contraheret, ſed etiam ne minora, quia alios ad pœnitentiam, rectamque virtutis ſemitam vocaturus carere omni culpâ deberet, etiam exiguâ.

Dicens, pœnitentiam agite, appropinquabit enim Regnum Cælorum.

56 POenitentiam agite. Græcè *μετανοεῖτε*, quod verbum ſignificat etiam ad mentem redire, ac ſi amens, demenſque ſit, qui cũ peccauerit pœnitentiam non init.

I Ad pœnitentiam Ioannes ſuos auditores vocat; ſed pende quod nulla temporis fuit mentio: Non dixit; *agite pœnitentiam per tres aut*

quatuor dies, ſed indefinitè; *agite pœnitentiam*, ac ſi doceret; tota vita veſtra perpetua pœnitentia ſit, nullum tempus, nulla ætas, nullus dies à pœnitentiæ operibus vacet, ne vacua, & inanis pœnitentia ſit.

K Pœnitentiam ſuadet, ſed in deſerto, congruit loco quod Doctor edocet, ægrè pœnitentiam in vrbe ſuaſiſſet, vbi malorum hominum conſortia, qui à pœnitentia alios auocant, & perditionis occaſionem alijs præbent.

57 Non dixit, *pœnitentiam agetis*, ſed, *agite*, pœnitentia enim differenda non eſt, ſed ſtatim obeunda. Videtur agere nolle, qui diù differt.

L Nullum excipit, nullum excludit, omnes alloquitur, *agite pœnitentiam*. Nemo ſe ſeducat, putans non egere, fors magis hoc ipſo eget, quòd putat non egere.

M Regnum Cęlorum cum pœnitentia iungit, vt hoc nexu doceret, pœnitentiâ Cœlorum regnum acquiri, & adiri vt nõ incongruè pęnitentia regni cœleſtis clauis dici queat.

N Subdit ſtatim, *appropinquabit* ſeu vt correctiores codices habent, *appropinquauit enim Regnum Cœlorum*, per quod oſtenditur, non ſolius pœnæ metu agendam pœnitentiam eſſe, ſed Chriſti, eiuſque conſortij deſiderio, & amore.

O Sed cur potiùs dixit: *Cœlorum regnum appropinquabit*, quàm, vos, regno Cœlorum appropinquabitis? An vt pœnitentiæ virtutem oſtendat, quæ tàm facilem ſalutis viam reddit, vt cęlum quoque cultoribus ſuis vicinum reddat, adimens adeundi laborem? Per regnum Cęlorum ipſe etiã Chriſtus, per quem regni Cęleſtis hæredes cõſtituimur intelligitur, vel Euangelium, quo nobis Chriſtus proponitur.

Non opes, non diuitias, non terrenas dignitates pęnitentibus 58
offert, regni Cælorum tantum meminit, Fatuus eſt, qui alió ſpectat dùm prauã viam deſerit, ad Deum per pœnitentiam redit.

Veri, ſolidique gaudij mater P
pœnitentia eſt, per eam quippè
Cœlorum regnum appropinquat,
huc allici Apoſtoli verba poſſunt:
Non eſt Regnum Cælorum eſca, & po- Rom. 14
tus, ſed iuſtitia, & pax, & gaudium
in Spiritu ſancto. Rom. 14. His om-
nibus donatur, qui contrito corde
pœnitentiam init.

SECTIO II.

Sola iuſti memoria abſtergere triſtitiam poteſt. 59
Veræ conſolationis mater pœnitentia. Expenſus Iſaias. Q
Chriſti prædicator totus vox, non ore ſed toto corpore ad Chriſtum vocat. R
Doctor amet non videri. S
Nihil ſibi Doctor tribuat, ſed totum Deo, vt vox dicatur. V
Vbique via Domino paranda. 60
Rerum minimarum cura. Tactus Dauid. X
Profectus in Dei via. Y
Recta via non eſt ſi noſtra per propriam voluntatem ſit.
Noſtrarũ operum finis Deus tantùm. Z
Recta in operibus intentio. A
Recta via breuior, & commodior. B

Lon-

Longas moras Chriſtus non amat.
Verba nuda rectam viam non efficiunt.

Hic eſt enim de quo dictum eſt per Eſaiam Prophetam dicentem: vox clamantis in deſerto, parate viam Domini rectas facite ſemitas eius.

59 SIGNATE, ait *hic*, de quo ſcilicet tanta Deo cura, vt voluerit per Prophetam prænunciari. Vidit Euangelicus propheta Iſaias noſtra hęc tempora, & lugentes conſolatur venturi Ioannis prædictione: ſola iuſti memoria abſtergere triſtitiã omnem poteſt, omnem mœrorem abolere.

Q Ait Iſaias cap. 40. v. 1. *Conſolamini, conſolamini popule meus dicit Deus veſter*, deinde ſubdit: *Vox clamantis in deſerto parate viam Domini*. Itane conſolatione populum perfundi Propheta vult, & illum ſtatim annunciat; qui aſperam pœnitentiæ docturus viam erat, & ſeuerè peccantes arguiturus? Diſce veræ conſolationis matrem pœnitentiam eſſe, & benè cum interna mentis ſuauitate, atque dulcedine pœnitentiæ actus cohærere, ſcilicet conſolatione vera mens afficitur, cum lubens pœnitentiæ occurrit, in eiuſque ſinum ſe recepit, vt iure Deus per Prophetam ſimul dixerit: *conſolamini, conſolamini populus meus*, & ſtatim Ioannis aduentûs meminerit, qui pœnitentiæ viam docere debebat, quia veræ conſolationis fons in anima quæ peccauit pœnitentia eſt; Diſce, lætum, fauſtumque nuncium cenſeri debet, cum nobis ineundam pęnitentiam prædicitur.

Iſa. 40.

R Vox Ioannes dicitur, quaſi nihil aliud eſſet in eo niſi vox. vt diſceres hanc veri prædicatoris notam eſſe, vt totus quodammodo ſit vox, adeo vt inceſſu, veſtitu, operibuſque omnes ad ſalutis viam vocet non minus quàm verbis. Vox dici non meretur, qui verbis tantùm diues, rebus, operibuſque non clamat. Vox Doctor quilibet eſſe debet, vt omnia, quæ videntur in eo, auditores ad Chriſtum alliciãt, & inuitent.

S Vox auditur, ſed non videtur, ita & Doctor adeo abeſſe ab hominibus, & à vulgo ſe ſubducere deberet, vt ferè non videatur. Amet ſaltem non videri, nec digito oſtendi.

V Non ſe ipſam format vox, ſed aliundę formatur, ab aliâ virtute. Iure Ioannes vox dicitur, quia à ſe ipſo non erat, ſed à Chriſto, cuius ſpiritu plenus alios vocabat ad pęnitentiam. Vox ille Doctor dici non debet, qui ſibi totum quod loquitur tribuit, qui Chriſti ſpiritum vt alios ad bonum inhortetur nec habet, nec poſtulat.

60 *Parate*, inquit, *viam Domini*, ſed vbi paranda non explicat. An quia vbique paranda Domini via eſt, in mentibus, in operibus, in ſermonibus?

X Etiam minima Dei præcepta ſeruare debet, qui conuertitur ad Deum, hinc eſt quod clamare dicitur Ioannes: *Parate viam Domini* re-

re-

rectas facite ſemitas eius. Parum eſt præcipuorum mandatorū viam parare, niſi rectas quoque rerum minimarū ſemitas faciamus; etiā
Pſal. 24. Regius Propheta dicebat: *Vias tuas Domine demonſtra mihi, & ſemitas tuas edoce me.* Pſal. 24. v. 4.

Y Semita anguſtior via, rectus ordo à via ad ſemitas, quia ſemper quæ ſunt perfectiora perficienda nobis ſunt, & quò magis in ſalutis via progredimur, eò magis ſeruare etiam minima quæque debemus; Plerique contrà agunt à ſemitis incipiunt, anguſtum, aſperumque vitæ genus primò arripiunt, deinde latam remiſſæ vitæ viam, rationemque ineunt.

Viam Domini ait parandam, eiuſque ſemitas rectas faciendas, cur potius non ait viam veſtram parate, & ſemitas veſtras rectas facite? quia recta via non eſt quæ noſtra per propriam voluntatem fit: rectæ ſemitæ non ſunt ſi noſtræ ſint. Cauere debemus ne vobis illud propheticum conueniat: *Ibunt*
Pſal. 80. *in adinuentionibus ſuis.* Pſal. 80. v. 13. quod ingentis comminationis loco habendum eſt.

Z Via Domini paranda dicitur, licet noſtra etiam ſit, quia via à termino denominatur, ergo noſtræ omnes viæ, noſtræque ſemitæ Domini dicuntur quia Dominū tantùm reſpiciunt nihil præterea. Via, quam perambulamus, Domini erit, ſi omnia quæ agemus Deum ſpectent, vt operum noſtrorum finis Deus, Deique gloria ſit.

A *Rectas*, inquit, *facite ſemitas eius.* Dei ſemitæ eius mandata ſunt rectæ fiunt ſemitæ, cum non tantum externo opere adimplentur mandata, ſed animo quoque & recta mentis intentione, cum non ſpe laudis ducimur in operando, ſed vt Deo tantùm placeamus.

Breuiſſimum eſt quod rectum, longior via, ac difficilior, quæ flexuoſa. Vis commodè per viam pergere? rectam elige, à ſemitis abſtine flexuoſis. Rectas eſſe ſemitas vult Chriſtus, citò vult nos abſoluere quod incæpimus, non longas amat moras, nec viæ flexus, qui à viæ termino nos auocent, *Rectas facite*; non ait: *rectas dicite.* Nuda verba rectam viam non efficiunt, requiruntur & opera. B

SECTIO III.

Etiam ſanctus à pœnitentiæ operibus non abhorret. 61
Qui ad grandia, aſperaque alios vocat delicijs non innatet. Expenſus locus Exodi C
Prædicatorum afflictio diuitum exitium. D
Diuitum opes iuſtorum cruciatus. E
Mortis memoria caſtitas munienda. 62
Aſſidua mortis cogitatio. F
Theſaurus in mortis meditatione. G
Diuini Verbi tractator promptus ad omne opus bonum ſit. H
Corporis afflictio animæ robur eſt. Prouerbiorum locus. 63
Caſtitas Prædicatoris ornamentum. I
Abſtinentiæ, & caſtimoniæ nexus. K
Contemplationis mel in ſolitudine reperitur. L
Quis apparatus neceſſarius, vt Chriſto occuramus. 64

Ama-

Amara mundi dulcedo exſpectantibus Chriſtum. M

Puritas & pœnitentia ad ſacram Euchariſtiam. N

Ipſe autem Ioannes habebat veſtimentum de pilis camelorum, & zonam pelliceam circa lumbos ſuos, eſca autem eius erat locuſtæ & mel ſylueſtre.

61 SVam, τὸ *ipſe*, empraſim habet; ac ſi diceret, ipſe qui tantę ſanctitatis fuit ab infantia, ipſe qui prius ſanctus fuit quàm natus, ipſe quem Scriptura commendat, cõmendauit & Angelus, ipſe quo nullus maior inter natos mulierum exſtitit, ipſe tàm magnus tàm ſanctus tàm inſolitam pœnitentiæ iniuit viam, vt veſtimentum de pilis camelorum haberet, & eſca eius eſſent locuſtæ, ac mel ſilueſtre, vt hinc colligerent peccatores, quid præſtare in peccatorum pęnitentiâ debeant, cum innocens Ioannes adeo aſperam vitam duxerit.

C Exterior Ioannis habitus interiorem ſanctitatem loquitur. Ad pęnitẽtiam vocauerat præfert pœnitentiæ characteres, & notas, ægrè quis aſperum vitæ genus alijs ſuadeat, ſi delicijs innatet, mollibus veſtiatur. In rubo Deus Moyſi loquitur, iubens vt calceamenta ſolueret, & in Ægyptum populum à *Exod. 3.* Pharaonis Tyrannide liberaturus iret. *Exod. 3.* Rectè in ſpinis, ruboque apparet; vel ſitu, & habitu edocens, ad grandia, difficillimaque alios vocantes debere delicias relinquere, ac blandimenta, ſpinis, non roſis inſidere. Hoc Ioannes fecit, ad pœnitentiam alios inhortans pęnitentiæ habitum induit, ne dura alijs imponeret ipſe mollibus difflueret. Ioannem imitetur quiſquis Ioannis officio fungitur pœnitentiam prædicans.

Camelorum pili Ioannem torquent, & affligunt, non caret hæc res myſterio. D Cameli diuites ſignificant, vt colligitur ex illo Matthæi 19. v. 24. *Facilius eſt Camelum per foramen acus tranſire, quàm diuites intrare in Regnum cęlorum.* Camelorum pili diuitum ſuperflua ſunt. Quod igitur Ioannes affligat carnes ſuam pilis camelorum, indicat, quòd Prædicator debet animam ſuam affligere videns diuites tot habere ſuperflua, & propterea ad perditionem ire.

Camelorum pilis Dei ſeruus torquetur, E quia hoc ferè accidit, vt potentes, diuiteſque ſuis opibus, ſuis diuitijs Dei ſeruos infeſtent, & moleſtia pauperes afficiant.

Zonam pelliceam ſuper lumbos 62 geſtat Ioannes; hoc quoque ad cautionem noſtram. Lumbos reſtringere eſt carnis licentiam comprimere & carnalium cogitationum motus coercere. ſed cur Zonam, eamque pelliceam adhibet? Pellis animalis mortui mortis indicium eſt; pellẽ in lumbis habet qui mortis memoria caſtitatem ſeruat, nihil enim adeo cingit lumbos, & luxuriam coercet, quàm aſſidua mortis cogitatio. Ambiat nos ſepulchri memoria, & facilè hac ve-

luti quodam cingulo,& Zona carnis luxuria conſtringetur,& coarctabitur.

F Zonâ pelliceâ cingitur, quia mortis cogitatio diuturna, & aſſidua eſſe debet, arctè inſidere memoriæ hæc cogitatio debet ſicut

Pſ.108. & Zona corpori adhæret, cui adſtringitur. Hinc illud *ſicut zona qua ſemper præcingitur*. Pſal.108.v.19.

G In Zonis olim æs, aurumque ſeruari conſueuerat hinc illud Chriſti

Mat.10. apud Matth.10.v.9. *Nolite poſſidere aurum, neque pecuniam in zonis veſtris*. Geſta pelliceam Zonâ, mortis memoriam vbique circumfer, & pretioſiores opes in hac Zonâ reperies, veræ ſapientiæ aurũ tibi coaceruabis. Denique Theſaurum in mortis cogitatione inuenies.

H Zona veſtes defluentes in vnum colligit, & ad opera promptum, ac paratum reddit; talem decet eſſe diuini verbi tractatorem, vt promptus ad ea obeunda ſit, quæ alijs præſtanda oſtendit. Zonæ præcinctio efficax eſt in omne opus bonum apparatus, vt ad omne miniſterium diuinæ voluntatis cingulo ſimus adſtricti.

63 De muliere illa forti ſcribitur

Prou.31 Prou.31. *Accinxit fortitudine lumbos ſuos*. Cur idem Ioannes non præſtitit potius quàm Zona pelliceâ lumbos torquere, atque coſtringere? Præſtitit, quia corporis afflictio robur ac fortitudinem animæ tribuit, & vbi caro comprimitur, fortior mens enalit, euadit & corpus. Elumbis, imbecillis, ac mollis veſtium mollitie animus fit, firmatur indumentorum duritie, & aſperitate.

Lumbos ſuos Zonâ pelliceâ I
Ioannes comprimit, ſtatim vel habitu indicans, nihil adeo decere Diuini verbi prædicatorem quàm caſtitatis, puritatiſque cuſtodiam. Indignus prædicatoris munere eſt, qui caſtitatis cultor non eſt.

Sed verborum nexum nota, poſt K
Zonam pelliceam cibi quoque mentio fit, qui non ſolum obuius, & frugalis, ſed ferè ab hominis guſtu alienus, locuſtis veſcitur, melleque ſylueſtre, vt ita nos doceret, qui comprimere puritatis amore carnis ſtimulos vult abſtinentiâ quoque vti debere; parum eſt pelliceam Zonam ad caſtimoniam vti, niſi temperantia in cibo, potuque ſeruetur.

Tàm aſperam in deſerto ducit L
vitam Ioannes, ſed tamen mel Sylueſtre comedebat, non puto hoc vacare myſterio. Mel contemplationis guſtum ſignificat quod Sylueſtre eſt, quia ferè in ſolitudine reperitur, ac in ſeceſſu. Mel Ioannes edit, quia pœnitenti dura quæque & aſpera dulcia ſunt, & diuinæ cõſolationis melle condiũtur.

Quæ te mens, ô Sãctiſſimè Ioan- 64
nes, tàm duræ vitæ generi addixit? quid te contra teipſum adeo rigidum fecit, vt hominum conſortia vitares, & carnis afflictiones amares? Scio, in deſerto tam durã egiſti vitã, vt purus puriſſimo Chriſto occurreres. Quis nos agere decet, qui nõ occurrimus tantùm Chriſto ſicut Ioãnes, ſed eum intra nos ſumimus quod in Euchariſtici panis ſumptione fit? vel à Ioannis vita diſce, qualis Amori tuo occurrere debeas, & quæ vt illi dignè occurras

ras præmittenda tibi ſint.

M Viluerat Ioanni mundus cum ſuis blandicijs, & illecebris, quia Chriſtum expectabat, amabat Chriſtum; nempè amara quælibet terrena dulcedo eſt his, qui Chriſtum expectant, & occurrere Chriſto cogitant.

N Tanta vitæ aſperitate purum ſe, & immaculatum in deſerto ſeruauit Domini Præcurſor, quia qui debebat aquis abluere Saluatorem abeſſe ab omni peccati macula par erat. Triginta, & amplius annos ſe parat tacturus Chriſtum; deſidiam noſtram arguit, qui non tangimus tantum Chriſti corpus, ſed illud comedimus, nec tamen puritati ſtudemus, pęnitentiæ opera non præmittimus.

SECTIO IV.

Ioannis ſanctitas quàm eximia. 65
Vitæ & exempli vis maior, quàm verborum. O
Peccati occaſio relinquenda. P
A prauis affectibus pęnitens abeat.
Vtilis diuini Iudicij cogitatio. 66
Cunctatio omnis amputanda, vbi de animæ ſalute agitur. Q
Magna reprehenſione dignus qui pœnitentiam ſimulat. 67
Religioſi viri vbi ceciderunt difficilè reſipiſcunt. R
Aegrè ab alijs diſcit qui alios edocet. S
Superbi potiùs perire volunt, quàm ab alijs conſilium petere. T
Difficilè ad Deum conuertitur, qui iuſtos proſcindit. 68
Ab eo qui futuram vitam non cogitat nihil boni ſperare poſſumus. V
Superbus & iactabundus ægrè ſalutis viam inuenit. X
ὑπὲ δεῖξιν quid. Cautio in magnis, doctiſque monendis. 69
Rectè alios monet, qui ſui exemplum præbet. Y
Malè à parentibus informatus ægrè dediſcere malos mores poteſt. Z

Tunc exibat Ieroſolyma & omnis Iudæa & omnis regio circa Iordanem, & baptizabantur ab eo in Iordane confitentes peccata ſua.

OMnes exeunt, vt Ioannem viderent. Tàm ſublimis, ac ſingularis ſanctitas, apparuit in Ioanne, vt nullus quantumcunque eſſet iuſtus ſe iuſtum in præcurſoris comparatione putaret, & ideo omnes ad eum currunt eius ſanctitatis magnitudine tracti. 65

Vim magnam habet illud, *tunc.* O
ſenſus eſt cum non clamaret ſolum pęnitentiam Ioannes ſed vitæ genere, victus, ac veſtitus aſperitate etiam referret, plus quippe reſonabat eius conuerſatio quàm vox, tunc exibant ad eum populi; quia nihil eſt, quod magis ad bonum malos alliciat, ad virtutem impios attrahat, quàm Doctoris exemplum. Dixiſſet tantùm Ioannes: Pęnitentiam agite, & pęnitentiæ exemplar ipſe non fuiſſet, pauci ad ipſum perrexiſſent.

Exire verò dicuntur, vt abluerentur, P

rentur, quia qui præteritæ vitæ ſordes abſtergere vult, debet à peccandi occaſione recedere. Salutem ſuam non amat, qui prauorum conſortia non relinquit.

Non habes vnde exeas; exi à te ipſo, vt verbum Dei fructum in ſe faciat, vitæ veteris veſtigia deſere, à prauis affectibus abi.

66 Quòd in Iordane baptizabantur, nec myſterio, nec compendio caret. Nomen interpretare & vtile monitum habes. Iordanis *fluuius Iudicij* interpretatur. Dei iudicium cogita, & maculas abſterges, peccata confiteri non erubeſces.

Q Accedentes baptizaturus Ioannes iuxta flumina verſabatur, ferè circa Iordanem manebat. Vtile ſtatio iſta monitum exhibet. Abluiturus ad pœnitentiam peccatores ab aquis non diſtabat, vt ſtatim qui conuertebantur baptizarentur, differri baptiſmum nolebat, ne poſtea omitteretur, cunctatio omnis amputanda, mora omnis amolienda vbi de animæ agitur ſalute.

Videns autem multos Phariſæorum, & Sadducæorum venientes ad Baptiſmum ſuum, dixit eis: progenies viperarum quis demonſtrauit vobis fugere à ventura ira?

67 CVr tàm acriter in Phariſæos inuehitur, & in Sadducæos, tamque acribus eos excipit verbis, quod feciſſe non legitur cum omnis Iudæa, & omnis Regio circa Iordanem ad eum exibat, vt ab ipſo baptizarentur? Et hi criminibus oppleti erant, ſceleribus onuſti, nec tamen tàm durè arguuntur, ſicut Phariſæi, ac Sadducæi. cur ita? quia peccauerat plebs, populuſque & dolentes ad pœnitentiam accedebant. Iſti accedunt fictè, iuſtitiam ſimulant. Maiori reprehẽſione dignus qui cum malus ſit ſimulato animo ad pœnitentiam it, quàm is qui licet magna commiſerit, ex animo tamen, veroque animi dolore ad pœnitentiam currit.

Porrò miratur vehemẽter Ioan- R
nes, quis Phariſæos, & Sadducæos docuerit à ventura ira fugere; *quis*, inquit, *demonſtrauit vobis fugere à ventura ira?* Non miratus eſt, cum alij ex populo accederent, indicans difficillimum eſſe homines religioſos, ſi mali ſint, & de ſanctitatis culmine ceciderint, ad ſanctimoniam reuocari. Phariſæi, & Sadducæi Religioſi habebantur, ſcilicet admiratione dignum eſt Eccleſiaſticos viros ſemel lapſos, & in malo aſſuetos prauæ vitæ mores relinquere, ad priorem puritatem redire.

Difficile videbatur Ioanni ſalu- S
tis viam didiciſſe Phariſæos, & Sadducæos, quia aliorum Doctores erant; quis docere eos potuit, qui docebant alios? Scilicet ægrè ſalutis viam diſcere ab alijs poteſt, aut vult, qui docere alios didicit, non doceri ab alijs. Hinc eſt quòd ad Deum facilius idiotæ conuertantur, quàm ſcioli, & qui ſibi ſapientes eſſe videntur, quales noſtri temporis, imo & omnis æui hæretici.

Turbas legimus Dei timore ta- T

ctas

ctas interrogaſſe. Luc.3. 10. *Interrogabant eum* (Ioannem) *turbæ dicentes: quid ergò faciemus?* Interrogabant publicani veniẽtes vt baptizarentur, & dicebant: *Magiſter quid faciemus?* Luc.3. 12. Interrogabant & milites dicentes: *Quid faciemus & nos?* ibid.v.14. Omnes Ioannem conſulunt. Phariſæi nuſquam interrogaſſe leguntur, nec dixiſſe; *quid faciemus?* Hoc ab eorum ſuperbia naſcebatur, videbantur ſibi iuſti, cæteros aſpernabantur, perire potiùs volebant, quàm ab alijs humiliter conſilium petere. Tantum propriæ ſaluti inimica ſuperbia eſt.

68 Mirum eſt vitæ viam illis oſtenſam, qui viperarum genimina dicuntur. *Progenies*, inquit, *viperarum, quis demonſtrauit vobis fugere à venturæ iræ?* viperæ autem dicuntur, quia calumniabantur, & mordebant viros ſanctos; Iurè ergò miratur Ioannes, potuiſſe ab aliquo cognoſcere diuinæ iræ fugiendæ rationem, quum qui alijs oblatrat, Dei ſeruos proſcindit, & odio, ac irâ vipera eſt, difficile conuerti ad Deum poſſit, & diuinæ legis præſcripta edoceri, eaque ſeruare.

V De ſadducæis peculiaris admirationis ratio eſt, hi enim mortuorum reſurrectionem negabant Mirum eſt, vt qui ſeculum futurũ negat, timeat futuram iram. Difficile eſt vt ab eo aliquid boni eſſe poſſit, qui futuram vitam non ſperat, nec mortuorũ reſurrectionem credit, aut certè altè eius animo hæc fides non inſidet, quippè qui mortuam fidem de mortuorum reſurrectione habeat. Ab eo qui futuram vitam non cogitat nihil boni ſperare poſſumus, minus ſi eam impiè non credat.

X Ægrè ſuperbus, & qui alijs ſe præfert ſalutis viam inuenire poteſt; tales Phariſæi erant, qui cæteris ſe tumidè præferebant, & alijs ſanctitate antiſtare ſe putabant, hinc illæ illius voces. *Non ſum ſicut cæteri hominum.* Luc.18.v.12. *Luc.18.* Iure igitur miratur Ioãnes vitæ viam diſcere Phariſæos potuiſſe, qui tàm tumidi ſuarum rerum iactatores erant, qui alios ſanctitate excellere nõ exiſtimabãt tantum, ſed etiam ob id ſe palam iactabant. Prodigij ſcilicet loco habendum eſt, huiuſmodi homines inflatos, & inanis ſanctitatis iactantia tumidos ſalutis viam noſſe, & notam inire poſſe, ac premere.

69 *Quis demonſtrauit vobis.* Græcè: τὶς ὑπέδειξεν à verbo ὑποδεικνύω, quod eſt ſubindicare, ac clam docere, & commonſtrare. Magni, & docti cum monendi, & arguendi clam id fieri, & ſubobſcurè ſolet, tãquam aliud ageretur, ne in iram proſiliant, & monentem reijciant. Fecit iſtuc Natan, Dauidis peccatum arguens.

Y Præterea verbum ὑποδεικνύω ſignificat etiam exemplum præbere. Scilicet rectè Doctor à ventura ira fugere ſuos auditores docet, cum ſui exemplum prębet, nec verbis tantùm prædicat, ſed vita, moribuſque, ſicut fecit Ioannes.

Z Progeniem viperarũ Phariſæos, & Sadducæos vocat, deinde admiratur, & quærit quis eis viam rectam indicauerit, quâ ab irâ ven-

 tutâ

turâ fugerent, indicans ingentis prodigij loco habendum ſi à malis parentibus genitus, & venenata inſtructione infectus ad rectam viam redeat, & rectè docenti aurem præbeat. Pende, quantam in filiorum animis parentum informatio, & inſtructio vim habeat, & quàm difficile nati malum euomant, quod ab impiorum parentum moribus, verbiſque biberunt.

SECTIO V.

Iræ diuinæ cogitatio plenam pænitentiam ſuadet. 70
Pænitentia continuata, & in Deum directa. A
Fructus pænitentiæ pomis gomorrhæis ſimiles non ſint. B
Pænitentiæ fructus omnia membra, & omnes animæ facultates producant. C
Vera pænitentia ſtatim fructus parturit, nuda deſideria non habet. 71
In pænitentia nuda verba non ſufficiunt. D
Deo tantùm pænitentiæ fructus offerendi. E
Pænitentia diuturna ſit. F
Baptiſmi aqua ex lapidibus filij Abrahæ homines fiunt. 72
Poſt baptiſmum quamlibet formam induere homines debent licet alioquin lapidei. G
Sacerdotibus ſe ſubmittere, eoſque venerari quàm vtile. Tactus Ioſue. H
Euchariſtiæ veneratio. I
κεῖται quid. Dei beneficijs qui non flectitur, iudicij ſecurim ſentiet. 73
Supplicij comminatio ingens beneficium. K
Suæ quiſque perditionis auctor. L
Morti proximus homo eſt. M
Mors eò magis ſæuit, quò longiùs abeſſe putatur. N
Vitiorum origines amputandæ. O

Facite ergò fructum dignum pænitentiæ.

SVPERIVS dixerat, 70
pœnitentiam agite, nunc dignum pœnitentiæ fructum requirit, diuinæ iræ mentionem fecerat, diuinique iudicij in illis verbis, *quis demonſtrauit vobis fugere à ventura ira?* non mirum ſi dignos pœnitentiæ fructum exigat, cum plenam, ac perfectam pœnitentiam ſuadeat ipſius iræ diuinæ cogitatio, & ab eâ ſe ſubducendi deſiderium.

A Dignum *pænitentiæ*, ait Sanctus Matthæus, *dignos pænitentiæ fructus* ait Sanctus Lucas c. 3. 8. & multi fructus ſint, & vnus, multi operum bonorum copia, vnus vel operandi continuatione, vel purâ in vnum Deum directione.

B Ex fructu arbor cognoſcitur, & ex pœnitentiæ fructibus vera pœnitentia deprehenditur, cauẽdum eſt ne hi fructus pomis Gomorrhæis ſint ſimiles, illa enim in extima ſuperficie pulchra, ſapidaque videbantur, vix tacta in vagum puluerem conuertebantur. Ita plerumque in pœnitentiæ, cæterorũque virtutum fructibus accidit, toti fauillacei ſunt, & licet bonitatem, ac ſaporem externâ quadam ſuperficie præſeferat, ſi

pro-

propius cõtrectentur in cinerem, puluerem que abeunt.

C In diuinis litteris & fructum o-
Prou.12 ris habemus. Prou.12.14. *De fructu oris tui.* & cap.18.v.20. *De fructu oris viri.* Habemus & fructus
Prou.31 manu. Prou.31. v.31. *Date ei de fructu manuum ſuarum.* Denique habemus etiam fructum cogita-
Ier. 6. tionis. Ier.6.19. *Fructum cogitationum eius.* Cum de pœnitentiæ fructibus agitur, à quo prodire hi fructus debeant, non explicatur. Merito, quia vt ore, manibus, membriſque omnibus peccauimus, ſic pœnitentiæ opera membra omnia debent producere, omnes animæ facultates.

71 Fructus meminit, non meminit floris. Vbi de ventura irâ vitanda agitur, deque Cœlorum regno adipiſcendo ex eſſe à nobis inania deſideria debent, quæ floribus deſignantur, fructus ſtatim producendi ſunt. Qui flores tantum parturit, & de die in diem pœnitentiam differt, hic ferè veræ pęnitentiæ fructibus deſtituitur. Poſt peccatum ad ficum ſe recepit primus noſter parens, quia eius folia ſua ſcabritie pœnitentiam referunt. Sed rectè ad ficum, quia hæc arbor fructus pro floribus habet; ſic & pęnitentia vera ſtatim fructus parturit, nudos deſideriorum flores habere non videtur.

D *Facite*, inquit, *fructum dignum pœnitentiæ*; nulla foliorum mentio, ſed fructus ranrùm, folia verba ſunt, ab inutilibus verbis, & ſola vanitate grauidis abſtinet, qui veræ pœnitentiæ amator eſt. Qui verba tantùm proferunt velut folia, vix veræ pęnitentiæ fructus afferent.

Sed cui producendus hic fru- E
ctus? cuius guſtui; cuius palatui? An inani gloriæ, an iactantiæ, an hypocriſi, an humanæ laudi? Abſit vt his, ſimilibuſque fructificemus. Apoſtolus ad Rom.7. v.4. vniuersè ait: *vt fructificemus Deo.* id quoque ad pęnitentiam transferendnm, vt ſcilicet dignos pœnitentiæ fructus afferamus, ſed Deo ſoli exhibendos. Sed cur illuc non monuit Ioannes? quin tacitè monuit cum dignos fructus exquiſiuit, dignus enim pœnitentiæ fructus non eſt, niſi Deo exhibeatur.

Tandem dignos pœnitentiæ F
fructus producit, qui in pœnitentiæ operibus perſeuerat. Arbor non ſemel fructus edit, edit quotannis. Idem verus pęnirens præſtet, dum viuit pęnirenriæ operibus vacet, pœnitentiæ fructus producat, vt dignos producat.

Potens eſt Deus ex lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ.

Certos hic lapides deſignat, vt 72
interpretibus placet; nempe eos qui in Iordane erant, ſed cur potius ad hos ſe coarctat, quàm ad alios? quia lapides qui in Iordane erant, homines baptiſmi aqua abluendos deſignât, quia baptiſmi aquâ lapides, ideſt homines qui lapides adorabant, in filios Abrahæ excitantur, & veri Dei adoratores fiunt.

Lapides in filios Abrahæ con- G
uerti in Iordanis fluentis Dei iuſſu poſ-

poſſunt, quia qui baptiſmi fluẽtis ablutus eſt, licet alioquin durus, lapideuſque ſit, debet quamcunque formam induere, & filius Abrahæ fieri, vt proinde admiratione digna res ſit; filios Abrahæ videre in Iordanis aquis, baptiſmique fluentis, qui inſenſibiles poſt ablutionem adeo euaduut, vt in lapides conuerti videantur. Potens namque eſt hominis malitia, Dæmoniſque aſtus filios Abrahæ in lapides conuettere.

H De illis lapidibus Ioannes loquitur, qui in Iordanis alneo poſſiti fuere, vt probę notæ anctores cenſuêre. Non caret hæc res myſterio. Ioſue 4. v. 9 ita ſcribitur: *Duodecim lapides poſuit Ioſue in medio Iordanis alueo, vbi ſteterunt ſacerdotes, qui portabant arcam fœderis.* Lapides ponuntur in loco, quem ſacerdotum preſſerant pedes, meritò igitur ad hos lapides alludens ait Ioannes, *potens eſt Deus ex lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ*, vt hinc colligeremus ad magna ſurrecturum qui in venerationis ſignum ad ſacerdotum ſe demittit pedes & eis ſummam reuerentiam exhibet.

Ioſ. 4.

I Præterea illi ſacerdotes arcam portabant, in qua vt ait Apoſtolus erat Manna Euchariſtiæ figura, ad illos ergo lapides ſe coactat Ioannes, qui vbi ſacerdotes arcam deferentes tranſierant poſiti ſunt, vt diſceremus lapideos alioquin homines in filios Abrahæ verti Dei virtute facilè poſſe, qui ingenti corporis, animique ſubmiſſione venerabile Euchariſtiæ Sacramentum adorant; omnia quippè in figura contingebant illis.

Iam ſecurus ad radicem arborum poſita eſt.

SEcuris ad radicem arborum 73
poſita eſt. Græcè κεῖται, quod vertit Arias Montanus, *adiacet.* Nos, *conſtituta, & collocata eſt.* hoc verbum frequenter dicitur de beneficiorum collocatione. Plato 1. de Rep. *Non malè abs te collocatum fuerit beneficium, quum nobis contuleris*, Græcè eſt κεῖσεται. Iure hoc idem verbũ hîc adhibetur, vt qui Dei beneficijs flecti non potuerint, ſecuris ictum ſentiant, diuinique iudicij animaduerſionem.

K Niſi dicere velimus ipſam ſecurique, ac ſupplicij comminationem ſingularis beneficij loco habendam eſſe.

L Ad radicem ſecurim poſitam audis, à quo poſita ſit non explicatur. An ſuæ quiſque perditionis auctor eſt? Dei iuſtitiam imminentem vides; & proximam iræ diuinæ ſecurim? Conijce oculos in tua peccata, hæc illam prouocarunt, & acuerunt. Puto quòd inutilis arboris rami, malorũ ſcilicet operum actus manubrium huic ſecuri produxerunt, quâ excindi arbor ipſa mereatur.

M Per ſecurim aliqui mortem intelligunt, radix arboris humana vita. Rectè igitur poſita ad radicem ſecuris eſt, quia ſemper morti proximus eſt homo, ſemper ei mors imminet.

N Quin mors de medio homines

eò

eò citiùs aufert, quo abeſſe longius putatur, qui ſecuri exſcindere arborem parat elongat ab arbore ſecurim, vt fortiùs feriat. Idem in morte accidit; Tunc homines feriendo perimit cum longiùs à radice ducitur, vt ictus maior ſit. Ergo ſecuris iſta neminem ſecurum reddit.

O Securis ad radicem arboris poſita eſt, non ad ramos, ad folia, & ſignat legem Euangelicam, quæ non contenta folia, & ramos exſcindere externorum operum, ad radicem peruenit, vt vitiorum origines amputet, & internæ iuſtitiæ tollat impedimenta. Ergò mortificationis ſecuri peccatorum radix ſcindenda eſt, non folia tantum externi operis auferenda; radix hominis voluntas eſt, cui mortificationis ſecuris proxima eſſe debet.

SECTIO VI.

Iudicij ſonitus bonorum operum parturitionem vrget. Tactus Dauid. 74
Bonorum operum mater mortis memoria. P
Inuitus ab hac vita impius diſcedit, iuſtus lubens. Tactus Lucas. Q
Non exſcinditur, qui radices in cælo agit. R
Impius & in ignem mittitur, & etiam cadit. S
Eſſe Chriſto non videbatur cum pro nobis non operaretur, non pateretur. 75
Peccatorum pondus quàm graue. T
Veræ ſanctitatis ſignum aduerſa pati. V
Fortis Chriſtus, vt nobis opem ferret. X
Quò quis fortior in malis ſuſtinendis eo maiori veneratione dignus. Y
Humilitas veræ magnitudinis comes. 76
Ingens honor pro Chriſto pati. Z
Tribulatio baptiſmus quidam. A
Iuſtorum tribulatio citò finit, malorum cruciatus æternus eſt. B
Originis dignitas in operum exemplis ſita. 77
Impij bonis famulantur dum bonos laceſcunt. C

Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum excidetur, & in ignem mittetur.

POSTQVAM dixit ſecurim ad radicẽ arboris eſſe poſitam, ſtatim fructus requirit: quæ ſecuris, & fructus 74 cohærentia? Maxima: Vbi enim quis imminentem Dei iuſtitiam cogitat ſtatim producere fructus debet, adeo vt igni tradendus ſit, qui diuinam iram proximam videns, ad bonam frugem non redit, & ſpirituales fructus non gignit. Ceruas perhibent tonitrui ſonitu parere, hinc illud Prophetæ regij. *Vox Domini præparantis ceruos.* Pſal.28. v.9. ideſt tonitrui ſonitu ceruas parere facientis. *Pſal.28.* Idem & iudicij ſonitus præſtare in nobis debet, ad operum ſcilicet bonorum parturitionem vrgere.

P Quod ſi per ſecurim mortem intelligamus, rectè poſtquam mo-

nuerat ſecurim ad radicem arboris poſitam eſſe, fructum ab arbore exigit, quia fœcunda bonorum operum mater mortis imminentis memoria eſt, & qui mortem vicinam cogitans non proficit, non morituri ignis nō morituras flammas exſpectet.

Q Quod ait, *excindetur,* violētiam quandam indicat, quia omnis malus, & ille qui Cœlum negligit, cęleſtia contempſit coactè ab hac vita diſcedit, & inuitus, velut qui exſcinditur. Iuſtus lubens à vita diſcedit, & cum Simeone clamat: *Nunc dimittis ſeruum tuum Domine.* Luc. 2. Luc. 2. 29. ac ſi diceret, hactenus inuitum detinuiſti, & abire volentem nunc iam dimitte, & me à vitæ huius anguſtijs ſolue. Arbor quæ fructum non facit exſcinditur, quia qui bona viuens nō præſtitit cum potuerit inuitus à vitâ diſcedit.

R Vis non timere ſecurim iudicij diuini, ac mortis? hîc radices non mittas; terræ, terreniſque affectu non hæreas. Vis morte non exſcindi? Noli inani huic vitæ nimium adhæreſcere, radices in cœlo agas, non in terra, ſic cum abieris non exſcinderis, ſed totus in cęlum euolabis, vbi deſiderio fueras, cum viueres.

S *In ignem mittetur.* Arias Montanus ex Græco vertit; *In ignem iacitur.* Syrus: *In ignem cadit.* Quî inijcitur arbor infructuoſa in ignē, cum cadat? De peccatore hæc intelliguntur, cohęret vtraque lectio, quia peccator, qui in ſcelerum fœtore iacet vitæ fructibus viduus & à diuinâ iuſtitiâ in ignē conijcitur, ſed ob torporem, ſegnitiemque ſuam in ignem etiam cadit.

Qui poſt me venturus eſt fortior me eſt cuius non ſum dignus calceamenta portare ipſe vos baptizabit in ſpiritu ſancto, & igne.

QVæſtio hic mentem pungit, 75
cur de Chriſto qui iam venerat Ioannes dicat, qui poſt me venturus eſt: quî venturus, qui natus iam erat, & triginta annorū erat? An venerat quo ad eſſe naturale, non tamen venerat, quo ad operationem, ad quam mittebatur, non enim vęnerat in mundum vt tantum homo eſſet, ſed vt hominem redimeret. Et quia Chriſtus nondum prædicauerat, nondum ſanguinem effuderat, nondum vitam dederat, idcirco dicebatur nondum veniſſe. Ac ſi eſſe non videretur, quia nō patiebatur, nec ſanguinem fundebat. Pende quantus in eo fuerit noſtrę ſalutis amor, quàm ingens patiendi deſiderium. Diſce, tunc verè nos eſſe, cum ea operamur, propter quę in hanc vitam nos Deus miſit.

T Cur non dixit; *qui poſt me venturus eſt melior me eſt, ſanctior, perfectior? fortior*, dixit, vt innueret veniſſe Chriſtum, vt totius mundi ſcelera portaret, quod Ioannes, nulluſque ſanctorum potuit. Conijce quàm graue peccatorum pondus ſit.

V Fortior fuit, & ob id melior, ſanctiorque, quia tot ludibria, tot tormenta, mortemque ipſam in Crucis ligno ſuſtinuit. Nemo ſibi de bonitate blandiatur, niſi fortis aduerſa

uerſa quoque libenti animo ferat.

X Fortior Ioanne à Ioanne dicitur Chriſtus, vt innueret ad hoc veniſſe vt nos adiuuaret, & ab omni diſcrimine eriperet. Fortis nomen Dei adiuuantis, & à periculo eximentis epithetum eſt, Pſal.70.v.7. *Tanquam prodigium factus cum multis, & tu adiutor fortis.* Fortior Chriſtus Ioanne, quia fortis armati domum introiuit, & vaſa eius diripuit, eumque ligauit.

Pſal.70.

Y Ex eo quod fortior Ioanne Chriſtus ſit, fatetur Dei Præco ſe indignum eſſe, qui Chriſti calceamenta portet, nempè quo quis fortior in malis ſuſtinendis, eo maiori veneratione dignus.

76 Veræ magnitudinis comes humilitas eſt, & quò quiſque ſanctior, eò ſe magis demittit, ne intumeſcat, celebris apud omnes erat Ioannis fama, vt ad eum velut ad ſanctitatis exemplar accurrerent. Quid ipſe? *non ſum,* inquit, *dignus Chriſti calceamenta portare,* cur calceamentorum meminit? Ob humilitatem ſuam, vt ſe deprimeret, calceamenta enim ſoluturus inclinare ſe debet. Ergo quò quiſque in hominum opinione ſublimior eò humiliùs ſe ad ima deprimat & quantò per famam ab alijs magis reputatur, tanto magis ſe ad ima deijciat.

Z Per calceamēta quæ extremam corporis partem operiunt, Chriſti paſſionem aliqui intelligunt indignum ſe ergò Ioannes putat, qui Chriſti calceamenta portet, quia ingentis gloriæ loco haberi debet pro Chriſto pati. Hinc illæ Apoſtolorum voces: *Ibant Apoſtoli gaudentes à conſpectu concilij, quia digni habiti ſunt pro nomine Ieſu contumeliam pati. Act.5.*

Act.5.

A Addit, *ipſe vos baptizabit in ſpiritu ſancto, & igni.* Per ignem aliqui non alienè tribulationem intelligunt, quæ quidam baptiſmus eſt, quo peccata abluuntur.

B Poſtea ignis meminit, cum ait: *paleas autem comburat igne inextinguibili.* Cur hoc epithetum eidem voci non adijcit dicens, *ipſe nos baptizabit in ſpiritu & igni inextinguibili?* Non appoſuit, vt oſtenderet pœnam, ſuppliciumque æternū eſſe, tribulationem autem, qua nos probat, & exercet, citò finem habituram.

Paleas autem comburet igni inextinguibili.

77 Per paleas peccatores intelligit, & impios nulli rei idoneos niſi fouendis flammis. Palea à tritico naſcitur, & triticum portat, & ſuſtinet, nec tamen ob iſtam affinitatem liberatur ab igne, ita nec impij licet cognationem cum ſanctis habeant, & glorientur ſe ab eis deſcendere à diuini iudicij irâ eximentur. Nempè vera originis dignitas in operum exemplis ſita eſt, & nobilis proſapia in vitæ ſanctitate.

C Palea triticum ſuſtinet licet lanceas munita pugnare videatur, etiam impij bonis famulantur, licet iniuriarum lanceis in eos ſæuire tentent, eorum gloriam augent, dum magis ſæuiunt.

SECTIO VII.

Efficax præcipientis vox, ſi præſtet, quod iubet. 78
Baptiſmus ad Cœlum homines euehit. D
Dei iudicium timeat baptiſmi aquis ablutus. E
Chriſtianos abſorbere Dæmon cupit. F
Hominum ſuperbia Chriſti humilitate ſananda. 79
Humilitatis præmium euehi. G
Aliena ſalus quàm ſtudioſè quærenda. H
Efficax humilitatis exemplum. I.
Quò quis iuſtior, eò magis à minimis labeculis abeſſe ſtudet. K
Humilitas iuſtitiæ fons. 80
A iuſtitiâ abit, qui ſuperbia tumet. L
Humilis etiam in ſublimi munere ſe demittit. M
Iuſti vix ferre queunt ſe ad magna rapi. N
Chriſti diadema humilitas. 81
Regnat Chriſtus cum cœlorum regnum nobis aperit. O

Tunc venit Ieſus à Galilæa in Iordanem ad Ioannem vt baptizaretur ab eo.

78 VENIT ad baptiſmum ſanctitatis fons, non quia egeret qui ita mũdus fuit, vt nec peccatũ habuerit, nec peccare potuerit, ſed vt nobis præberet exemplum, & vt nemo quamuis Sanctus baptiſmum recuſaret. Efficax præcipientis vox, ſi quod alijs iubet prius ipſe præſtiterit. Baptizari voluit Chriſtus, vt nemo quantumlibet Sanctus baptiſmum recuſaret, noluit ſolis verbis ad baptiſmum vocare, vocauit exemplo, quod magnas præſertim in ſuperiore vires habet. Iordanis aquis Chriſtus abluitur, vt nobis fluenta mundaret, & baptiſmi aquas ſanctificaret, ſanctitatem quoque nobis affricet Chriſtus, quum illum corde excipimus.

Per Iordanem Iſraelitæ in terram promiſſionis intrauerunt; iure igitur in Iordane baptizatur Chriſtus, vt indicio eſſet, baptiſmum in Regnum Cœlorum quos abluit trãſmittere, nam terra promiſſionis regni cœleſtis exſtitit figura. D

Ad Iordanem venit, vt à Ioanne ablueretur, ad te quoque venire dignatur in Euchariſtiæ Sacramento. Aquas non habes? Lachrymas funde, has ſanctificabit Chriſtus, & te ſimul qui amoris eum lachrymis abluis.

Iordanis iudicij fluuius interpretatur; Dei iudicium timere debet, qui baptiſmi aquis ablutus, & mundus factus vitiorum maculas poſtea contrahit, & cum Chriſtianus fit, à Chriſto moribus abeat. E

Baptiſmi figura Iordanis eſt, ne ergò fide, quod ablutus fueris, niſi ſanctè etiam vixeris, vt vitæ puritas ablutioni per baptiſmum factæ reſpondeat. De Satanâ ſub nomine Behemoth dicitur: *Habet fiduciam quod influet Iordanis in os eius*. Iob.40.v.18. Iordanis aquas maximè ſitit, quia Chriſtianos præ- F *Iob. 40.*

præcipuè abſorbere cupit, quorum baptiſmus in Iordanis aquis initium habuit. Caue ne in Diaboli os, infernique abyſſum nunquam euaſurus influas.

79 Vt noſtram ſuperbiam comprimeret Dei filius in Iordane baptizatur. Iordanis fluuius tumidus, & ſuperbus in diuinis litteris audit. Ier. 12. v. 6 *Quid facies in ſuperbia Iordanis?* & cap. 49. v. 9. *Ecce quaſi leo aſcendet de ſuperbia Iordanis.* Abeat igitur ad Iordanem Chriſtus, quia hominum ſuperbia non niſi Filij Dei humilitate ſanari poterat.

Ier. 12.

G Abluit Chriſti caput Ioannes, qui idoneum ſe minimè putabat ad eius calceamenta deferenda, hoc humilitatis præmium eſt; quò quis ſe magis ad ima deprimit, eò ſublimiùs euehitur.

H Baptizatur Chriſtus à Ioanne, ſed non ſolus, nam alij quoque ab eo baptizati referuntur: non ſine cauſa id factum. Si ſolus Chriſtus baptizatus ab eo eſſet, Ioannis baptiſmus baptiſmo Domini videretur præferri; Dixiſſent quippè homines; vſque adeo magnus erat baptiſmus, quem habebat Ioannes, vt ſolus Chriſtus illo fuerit dignus baptizari. Noluit Chriſtus hoc hominum mentibus inſidere, maluit alijs in humilitatis exemplum pariari Ioannis baptiſmum cum alijs ſuſcipiens, quam ſolus ab eo baptizari cum alienæ vtilitatis, atque ſalutis præiudicio, ſic quippè pauciores ad Chriſti baptiſmum acceſſiſſent.

Ego à te debeo baptizari, & tu venis ad me?

QVæſtio ab iſta Ioannis humilitate naſcitur; cur verba iſta Ioannes protulerit, nam cū in vtero fuerit ſanctificatus baptiſmo indigere non videbatur. Licet non indiguerit, tamē humilitatis exemplum, quod in Chriſto perſpexerat hæc humilitatis verba elicuit ex eius mente, ex eius ore. I

Prætereà licet Ioannes in matris vtero Sanctus fuerit, & prædictum de illo ſit Luc. 1. *Spiritu ſancto replebitur adhuc ex vtero matris ſuæ:* Tamen ob innocentiæ affectum baptiſmum quærebat. Sanctificatio enim ab originali peccato Ioānem liberauit & pronitatem abſtulit ad lethale, non pronitatem ad veniale, quā auferri Ioannes per baptiſmum cupiebat. vnde aliqui cenſent Ioannem Chriſti baptiſmum poſtea ſuſcepiſſe. nempè quò quis ſanctior, Chriſtoque vicinior eò magis etiam à minimis labeculis abeſſe quærit: Iuſtus non peccatum tantum timet, ſed & pronitatem ad peccatum. K

Sine modo ſic enim decet vos implere omnem iuſtitiam.

DEcet nos, inquit, *implere omnem iuſtitiam:* ideſt vt Interpretes exponunt, humilitatem, quæ ſcilicet omnis iuſtitiæ, ac virtutis fons, & mater eſt. 80

Iuſtitia humilitas dicitur, vt à iuſtitia homo abeat, qui ſe non ſubmittit, & humiliat; & vt humilitas L

iuſtitia eſt, ſic ſumma iniuſtitia ſuperbia eſt.

M *Decet nos*, inquit, *implere*. Non ego tantùm, ſed etiam tu. ſed quî humilitatem exercet Ioannes, qui tàm excellens exercet munus, Chriſtum baptizans? Exercet, quia quò ſublimius erat munus, eò demiſſius de ſe tanquam verus humilis ſentiebat.

Tunc dimiſit eum.

N Dimiſit. Arias Montanus, *Dimittit*. Non dixit, *Tunc acquieuit*, quia permiſit tantùm Ieſum à ſe baptizari. Ferre iuſti nequeunt vt ad grandia munera vocentur, ſinũt ſe rapi, acquieſcere vix poſſunt, cum extra humilitatis centrum fieri ſibi videantur.

81 Baptizatur Chriſtus à Ioãne cum inciperet eſſe quaſi triginta annorum, vt habetur *Luc.* 3. Dauid hoc eodem ſuæ ætatis anno regnauit *2.Reg.*5. Scilicet filius Dauid baptizatur, & tàm ſingularis humilitatis exemplum exhibet exemplar fit, quum Dauid regnare incipit, ac ſi Chriſti diadema humilitas eſſet, & eius imperium eſſet ſubijci.

Luc. 3.

O Cum regnat Dauid Dauidis filius baptizatur, nempè Chriſti gloria eſt, baptiſmum inſtituere, quo animæ mundentur, & cœlorũ Regnum indipiſcantur. Regnat Chriſtus cum Cœlorum regnum nobis aperit, vnde hîc quoque *aperti ſunt &c. Cæli*, in ſignum quod baptizatis regni cœleſtis aditus patet. Trigeſimo ætatis anno incęperit regnare Dauid, Chriſtus trigeſimũ annum agens baptiſmum inſtituit, quo in hominum animis regnaret; hoc regno ipſe gloriatur, hoc diademate.

SECTIO VIII.

Humilitati cœlum aperitur. 82
Ad Dei ſolium exaltatur qui ſe humiliat. Tactus locus Actuum. P
Aperti ſunt cœli Chriſto, ob id etiam nobis. Q
Chriſti latus apertum animarum Paradiſus. 83
Paſſione ſua nobis Chriſtus cœlum aperuit. R
Columbæ cohærentia cum agno. Chriſtianorum propria ſimplicitas. S
Peccatorum diluuium per Chriſtum exſicatum. 84
Dei ſpiritu in Dei obſequio quiſque ducatur. Tactus Dauid. T
Chriſti puritas. Peccatorum rubigo igne abſumenda. V
Qui in Dei amorem ardet nihil timet. 85
Qui terrena ſpectant diuina vix percipiunt. X
Quo quis iuſtior, eo attentius Dei verba excipit. Y
Chriſti humilitas Æterno Patri quàm placuerit. Expenſus Iſaias. Z

Et ecce aperti ſunt ei cæli.

TANTA fuit Chriſti humilitas, vt vix Pater ſe cohibuerit, quin cęlos aperiret Chriſto ſe ſub aquas immergenti. Aperitur humilitati Cœlum, qui ſuperbiæ clauditur. Er- 82

gò

gò qui regnum cœleſte ingredi cupit, per humilitatis viam incedat.

P Etiam Sanctus Stephanus vidit cęlos apertos, & Ieſum ſtantem à

Act. 7. dextris virtutis Dei *Act. 7. v. 55.* Nota vtriuſque apertionis cohærentiam. Aperitur hîc cęlũ, dum humiliter aquis tanquam peccator mergitur, ſed poſtea ad dexteram Dei ſtare videtur. Iurè à dextris Dei, vt intelligeremus illum vſque ad Dei ſolium exaltari, qui ſe humiliauerat, & ad veram celſitudinem per maximam humilitatem viam eſſe: nempè qui ſe humiliat exaltabitur, nam veræ ſublimitatis mater vera animi demiſſio eſt.

Q *Aperti*, inquit, *ſunt ei Cœli*; cur non & nobis? Itane ei perhibentur cęli reſerari, quaſi non omnibus iam cęli ianua pateat? Imo nobis quoque cęlum aperitur, quia aperitur Chriſto. Ianua quæ capiti reſeratur reſerari etiam membris intelligitur, vnde dum Cœli Chriſto aperiri dicuntur, qui omnium caput eſt, aperiuntur etiam & nobis, qui ſumus eius membra.

83 Sed cur Cœli aperti ſunt Chriſto baptizato, nec aperti dicuntur in cruce morienti, quin potius tenebris obduci viſi ſunt? An tunc aliud cœlum apertum eſt? ipſius ſcilicet Chriſti latus. Chriſti corpus rumpitur, atque diducitur, latus aperitur, quod animarum paradiſus eſt, quid neceſſe eſt aliam Cęli apertionem requirere, vbi hoc patet?

Quid? Cœli in Chriſti paſſione non dicuntur aperti, ſed tamen latroni ait: *hodie mecum eris in Paradiſo*. Cum baptizatur, Pater ei Cęlos aperit, cum moritur ipſe Chriſtus aperit non ſibi, ſed alijs, cœlũmque cui vult pollicetur. Conijce quid nobis ſua paſſione Chriſtus pepererit.

Et vidit ſpiritum Dei deſcendentem ſicut columbam.

Rectè ſuper Chriſtum columba deſcendit, nihil melius agno conuenit quàm columba. R Agnum manſuetudine referas, vt te columbæ iſtius recreat præſentia, animet afflatus.

Non ab re columbæ ſpecie apparet Spiritus ſanctus ſuper Chriſtum in Iordanis aquis baptizatum, vt diſceremus eorum propriam eſſe ſimplicitatem, ac manſuetudinem, qui baptiſmi aquis abluti ſunt. Væ illis, qui baptizati, & Chriſtiani facti corui vitæ impuritate fiunt, vt non columba, ſed coruus ſuper eos apparere poſſit. S

Poſt ablutionem aduenit columba, vt quemadmodum tempore Noe columba ramum oliuæ ore portans diluuium ceſſaſſe, ac Dei iram quieuiſſe, pacémque mundo redditam nuntiauit, ita hîc peccatorum diluuium exiccãdum, & pacem cum humano genere Deum iniuiſſe hæc columba monſtrauit. 84 Gen. 8.

Sed columba hæc non ramum oliuæ in pacis ſignum fert, ſed Chriſtum oſtendit, qui pax noſtra factus eſt, vt ait Apoſtolus Epheſ. 2. v. 14. Epheſ. 2.

Huius columbæ alas habere debet, T

bet, qui baptiſmi aquis eſt lotus, vt in altum per ſublime vitæ genus euolet, & ima hæc contemnat, & deſerat; adeo vt cum Regio Propheta dicamus: *quis dabit mihi pennas ſicut columbæ, & volabo, & re-*
Pſal.54 *quieſcam?* Pſal.54. v.7. vt in Dei obſequio, & ſeruitute Dei ſpiritu ducamur non noſtro.

V Deſcendit ſuper Chriſtum Spiritus ſanctus ſicut columba, qui poſtea in Apoſtolos venit ignis figuram induens: quid ſibi vult hoc figuræ diſcrimen? Super diſcipulos venit ignem referens, vt eos accenderet ad tollendam peccati rubiginem. In Chriſto nulla rubigo erat, quæ igne abſumeretur, idcirco columbam, non ignem Sanctus Spiritus refert in eum deſcendens.

Et ecce vox de Cælis dicens: Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi complacui.

85 ALto intonuit Cęlum clamore, vox Patris auditur, impauidus ſtat Ioannes, & imperterritus, nil mirum; timere non poteſt, qui totus in Dei amore ardet, totus in Dei obſequio eſt.

X Quæri poteſt cur vox iſta, quæ tam clarè inſonuit à circumſtantibus percepta minimè videatur, vt interpretes notauere. Reſpondent aliqui, non fuiſſe præſentes, ſolum Ioannem audiuiſſe, quia ſolus adfuit. Falluntur. nam Ioan.
Ioan.1. 1. dicitur: *Medius veſtrum ſtetit, quem vos neſcitis.* Aliter reſponderi poteſt, quæ ſpiritualia diuinaque ſunt, ab animalibus ferè non percipi, quæ terrena ſpectant, terrena ſapiunt. Audierint aliqui corporaliter vocis ſonum, confuſè tantùm perceperunt, in alia diſtracti. Sic ferè accidit, vt terrenis rebus intentus diuinis vocibus excipiendis, & intelligendis minimè ſit idoneus.

Vocem excepit Ioannes, intellexit verba, quæ è cœlo facta: quò Y
quis iuſtior ſanctiorque eò promptiùs Dei voces audit, & cum audierit veneratur, & deuotus verſat mente. Fors ſi ſcurra aliquis ludicra fudiſſet verba hi qui aderant attentiùs audiuiſſent, quàm cum è Cœlo vox Patris cœleſtis intonuit. Huc hominum amentia euadit, vt ad hominum voces toti aures eſſe; ad Dei auribus carere videantur. Iuſti contrà. Audire tantum diuina ſtudent, ab inutilibus narrationibus audiendis quãtum poſſunt abſtinent.

Hic eſt Filius meus dilectus in quo Z
mihi complacui. Iſtuc idem prænunciauerat euangelicus Propheta Iſaias cap.42. & rem eandem Iſa. 42.
his verbis extulit; *Ecce ſeruus meus ſuſcipiam eum: Electus meus complacuit ſibi in illo anima mea; Dedi ſpiritum meum ſuper eum.* Antea ſeruus, ſed nunc filius dicitur; viſâ quippè à Patre Chriſti humilitate, adeo eâ delectatus eſt, vt ſerui nomine ſepoſito, filium appellauerit, qui paſſus eſt ſeruum ſe dici, filij nomen promeruit.

Vul-

CAPVT IV. MATTHÆI.

Verſ. 1.

TVnc Ieſus ductus eſt in deſertum à ſpiritu, vt tentaretur à Diabolo.

DVctus. *Syr. & Vat. Subductus. Ar.M. actus eſt. Pagn. reductus fuit.*
A ſpiritu. *Syr. A ſpiritu ſanctitatis.*
A Diabolo. *Syr. Ab accuſatore. S. Hil. A Zabulo.*

Verſ. 2.

Et cum ieiunaſſet quadraginta diebus & quadraginta noctibus, poſtea eſurijt.

Poſtea. *Pagn. & Vat. tandem. Ar.M. poſtremum.*

Verſ. 3.

Et accedens tentator dixit ei: Si Filius Dei es, dic vt lapides iſti panes fiant.

Tentator. *Syr. Tentator ille. Al. Ille qui tentat.*
Dic. *Vatab. iube.*
Vt lap. *iſti p. fiant. S. Aug. Dic lapidibus iſtis, vt panes fiant.*

Verſ. 4.

Qui reſpondens dixit: Scriptum eſt. Non in ſolo pane viuit homo, ſed in omni verbo, quod procedit de ore Dei.

Viuit. *Vatab. victurus eſt. Ar.M. & Pagn. viuet.*
In omni verbo. *Al. Omni verbo.*
Quod procedit. *S. Hier. quod egreditur. Vat. egrediente. S. Ambr. & S. Aug. In omni verbo Dei. Caiet. quod egredietur.*
De ore Dei. *S. Hier. Per os Dei.*

Verſ. 5.

Tunc aſſumpſit eum Diabolus in ſanctam ciuitatem, & ſta-

Aſſumpſit. *Syr. Tranſtulit. S. Euch. Conſtituit. Caiet. Aſſumit.*

Vulgata Editio.	*Lectionum Varietas.*
tuit eum ſupra pinnaculum templi.	Diabolus. *Syr. Accuſator ille.* In *ſanc.ciu. Syr. Super ſacroſanctam ciuitatem.* Statuit. *S.Cyp. Conſtituit.* Pinnaculũ. *S.Amb.Pinnam.S.Euch. In pinnam templi.*
Verſ.6.	
Et dixit ei: Si Filius Dei es, mitte te deorſum. Scriptum eſt enim: Quia angelis ſuis mandauit de te, & in manibus tollent te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum.	Et dixit ei. *Caiet. Dicit ei.* Mitte te *d. Syr. Deorſum te dede præcipitem. Tert. Deijce te de hinc. Vat. proijce te ipſum. Ar.M. deijce. Al. præcipitate.* Mandauit. *Syr. Præcipiet. Caiet. Mandabit. Al. Mandaturus eſt.* De te. *Tert. ſuper te.* Et in *m. tollent. Tert. Vt te manibus tuis tollant. Vat. ferent te. Syr. manibus ſuis te ſubleuent.* Ne forte. *Tert. Necubi. Vat. nequando.* Offendas *Vat. impingas.* Ad lapidem. *Al. In lapidem.*
Verſ.7.	
Ait illi Ieſus. Rurſum ſcriptum eſt: Non tentabis Dominum Deum tuum.	Dominum *D.t. S.Hil. Deum, & Dominum tuum.*
Verſ.8.	
Iterum aſſumpſit eum Diabolus in montem excelſum valde: & oſtendit ei omnia regna mundi, & gloria meorum.	Aſſumpſit. *S.Aug. Eleuauit. S.Petr. Chryſ. Poſuit eum ſuper montem. Vat aſſumit. Syr. tranſtulit.* Excelſum *Vat. per quam excelſum.* Oſtendit. *Vat. commonſtrat.*

Vul-

Vulgata Editio. | *Lectionum Varietas.*

Verſ.9.

Et dixit ei: Hæc omnia tibi dabo, ſi cadens adoraueris me.

Hæc omnia. *S.Hier.*addit.*Mihi tradita ſunt. S.Gaud. Hæc omnia mea ſunt, & cui volo do illa.*
Si cadens. *S.Aug. Si proſtratus. S.Hier. & S.Petr.Chryſ.ſi procidens. Auct. ſi corruens.*

Verſ.10.

Tunc dicit ei Ieſus: Vade Satana: ſcriptum eſt enim: Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſeruies.

Vade *Sat.Syr. Abi tibi inimice. Tert. Recede Satanas,* addit *ſcandalum mihi es. Caiet. Abi.*
Illi ſoli ſeruies. *Vat. & Pagn. illum ſolum coles.*

Verſ.11.

Tunc reliquit eum Diabolus: & ecce angeli acceſſerunt, & miniſtrabant ei.

Reliquit. *Vat. omittit. Ar.M.dimittit. Caiet. Relinquit.*
Acceſſerunt. *Vat. & Pagn. accedebant.*
Miniſtrabant. *Auct. Inſeruiebant, obſequebantur.*

Verſ.12.

Cum autem audiſſet Ieſus, quod Ioannes traditus eſſet, ſeceſſit in Galilæam.

Traditus eſſet. *Syr. Coniectum fuiſſe in carcerem.*

Verſ.13.

Et relicta ciuitate Nazareth, venit, & habitauit in Capharnaum maritima, in finibus Zabulon, & Nephtalim.

Maritima. *S.Gaud. Maritimum oppidum.*

Verſ.14.

Vt adimpleretur, quod dictum eſt per Iſaiam Prophetam.

Adimpleretur. *Vat.& Pagn. impleretur.*

Vulgata Editio.	Lectionum Varietas.
Verſ. 15.	
Terra Zabulon, & terra Nephthalim, via maris trans Iordanem Galilææ gentium.	Via maris. *Vat. vergens ad mare. Caiet. Viam maris. Al. iuxta viam maris.* Galilææ. *Caiet. Galilæa.*
Verſ. 16.	
Populus, qui ſedebat in tenebris, vidit lucem magnam: & ſedentibus in regione vmbræ mortis, lux orta eſt eis.	Qui ſedebat. *Nonnulli codd. Ambulabat. Auct. Quieſcebat morabatur.* Sedentibus. *Syr. His qui habitabant.* In Regione *vmb. m. Caiet. In regione, & vmbra mortis.* Orta eſt. *Auct. Exiata eſt.*
Verſ. 17.	
Exinde cæpit Ieſus prædicare, & dicere: Pœnitentiam agite: appropinquauit enim regnum Cœlorum.	Pœnitentiam *ag. Ar. M. Pœnitemini. Al. Reſipiſcite.* Appropinquauit. *S. Aug.* addit. *Ad vos. Vat. inſtat. Quidam Codd. Appropinquabit.*
Verſ. 18.	
Ambulans autem Ieſus iuxta mare Galilææ, vidit duos fratres, Simonem, qui vocatur Petrus, & Andream fratrem eius, mittentes rete in mare, (erant enim piſcatores.)	Ambulans. *Ar. M. Circum ambulans.* Mittentes. *Vat. & Pagn. iacientes.* Rete. *Ar. M. Verriculum.*
Verſ. 19.	
Et ait illis: Venite poſt me, & faciam vos fieri piſcatores hominum.	Venite poſt me. *S. Hier. Ad me. Vat. ſequamini.* Faciam vos fieri *piſc. Tert. & S. Aug. Faciam vos piſcatores.*

Vul-

Vulgata Editio. *Lectionum Varietas.*

Verſ.20.

At illi continuo relictis retibus ſecuti ſunt eum.

Continuo. *Vat. Illicò.*
Relictis retibus. *Arab. Reliquerunt rete. Ar. M. dimittentes retia. Pagn. Statim cum reliquiſſent retia. Auct. Repudiatis retibus.*

Verſ.21.

Et procedens inde, vidit alios duos fratres Iacobum Zebedæi,& Ioannem fratrem eius in naui cum Zebedæi patre eorum, reficientes retia ſua: & vocauit eos.

Procedens inde. *Vat. & Pagn. Progreſſus illinc.*
Reficientes. *Vat. reconcinnantes. Ar. M. reſarcientes. Pagn. ſarcientes. Auct. Inſtaurantes.*

Verſ.22.

Illi autem ſtatim relictis retibus, & patre ſecuti ſunt eum.

Relictis retibus. *Syr. Reliquerunt nauiculam. Arab. reliquerunt nauim. Vat. relicta naui. Ar. M. dimittentes nauiculam. Pagn. cum reliquiſſent nauim.*

Verſ.23.

Et circuibat Ieſus totam Galilæam, docens in ſynagogis eorum, & prædicans Euangelium regni: & ſanans omnem languorem, & omnem infirmitatem in populo.

Circuibat. *Vatab. Obibat. Auct. Luſtrabat.*
Prædicans. *Auct. Denuntians. Promulgans.*
Sanans. *Vat. & Pagn. curans.*
Languorem. *Vat. & Pagn. & Ar. M. Morbum.*

Verſ.24.

Et abijt opinio eius in totam Syriam,& obtulerunt ei omnes male habentes, varijs languoribus, & tormentis com-

Abijt opinio. *Syr. Audita eſt fama. Arab. Inſonuit fama. Vat. dimanauit fama. Ar. M. Abijt auditio. Caiet. Abijt auditus.*
Obtulerunt *Vat. & Pagn. adduxerūt.*

L 2 pre-

Vulgata Editio.	*Lectionum Varietas.*
prehenſos, & qui dæmonia habebant, & lunaticos, & paralyticos, & curauit eos.	Varijs *m. & tam. comprehens. Vat. varijs morbis ac torminibus contractos. Pagn. varijs morbis ac cruciatibus contractos.* Curauit. *Vat. ſanauit.*
Verſ. 25.	
Et ſæcutæ ſunt eum turbæ multæ de Galilæa, & Decapoli, & de Ieroſolymis, & de Iudæa, & de trans Iordanem.	

CAPVT IV.

Expenditur & illuſtratur.

SECTIO PRIMA.

In ſanctos magis ſæuit Dæmon. 86
Qui laudatur promptius ad laborem eat. A
Qui magis amatur magis affligitur: B
Ieiunium per Chriſtum ſanctificatur. C
In bonis operibus iactantia fugienda. 87
Ab omni fuco & hypocriſi abeſſe Chriſtianus debet. D
In ſolitarios maxime ſæuit diabolus. E
Chriſtum amanti delicijs dulcior rerum penuria & abſtinentia. Tactus Iſaias. 88
Chriſti præſentia deſertum vertit in paradiſum. Tactus locus Canticorum. F
Ieiunium & orationem veræ deliciæ comitantur. G
Πειρασθῆναι *quid. Captioſè dæmon tentat.* H
Irritus diaboli conatus niſi noſtra deſidia fulciretur. I
Abſtinentiæ armis dæmoni occurrendum. Tactus Ioel. 89
Iurat Chriſtus ne carnis aſſumptio fictitia videatur. K
Ieiunium contra iræ diuinæ diluuiũ. L
Ieiunium gloriam parturit. 90
Dei voluntas ieiunium ſanctificet. M

Tunc Ieſus ductus eſt in deſertum à ſpiritu vt tentaretur à Diabolo.

RECTVS ordo, 86
nec myſterio
viduus; poſt
baptiſmũ, poſt
columbę ap-
paritionẽ ten-
tatut Chriſtus,
vt ita colligeremus, acrius in nos
ſæuire Dæmonem vbi ſanctioris
vitæ

vitæ genus inierimus, & plenio-rem Spiritus ſancti gratiam ac-ceperimus. Tentatur ſtatim poſt baptiſmum Chriſtus, tentatione ſua indicans in ſanctificatis maxi-ma Diaboli tentamenta graſſari, quia victoria ei eſt magis exoptata de ſanctis.

A Poſt vocem laudemque Patris in Iordane in deſertum abit Chri-ſtus, vt tentaretur à Diabolo, quia labor diuina beneficia ſequi de-bet, non torpor, & deſidia. quò quis magis laudatur eò promptiùs ad laborem currit.

B Dixerat Pater: *Hic eſt Filius meus dilectus in quo mihi bene complacui,* ſed ſtatim Pater in deſertum ire Chriſtum iubet, longum, durum-que obire ieiunium & Diaboli tentationes ſuſtinere, vt vel filij ſui exemplo probaret, quò magis quis à Deo diligitur, eò maioribus tentationibus plerumque percelli, & aduerſitatibus probari, adeo vt aduerſa quæ mittuntur amoris indicium ſint.

C Ablui in Iordane Chriſtus vo-luit, vt aquas contactu ſanctifica-ret, & in baptiſmi vſum adhibe-rentur, poſt Iordanem in deſer-tum it ieiunaturus, eſt qui aquas ſanctificauerat etiam ieiunium ſanctificaret, quo velut quodam alio baptiſmo animę abluerentur, ac mentis ſordes abſtergerentur: fecit quod iuſſerat per Ioelem: *Sanctificate ieiunium.*

87 Sed cur in deſertum Chriſtus a-bit? An quia quadraginta diebus ieiunare conſtituerat? nempè Exemplo docere voluit in bonis operibus inijs maximè quæ admi-rationi eſſe poſſunt, fugiendam iactantiam eſſe; ab hominum o-culis ſe ſubduxit, ne videretur ho-minibus ieiunans, quod ipſe inhi-buit.

In deſerto ieiunat Chriſtus, in D ciuitatibus edit, & bibit, vt doce-ret, quàm aliena eſſe debeat ab omni fuco, & hypocriſi Chriſtia-norum vita. Plerique cum in ho-minum conſpectu ſunt, & viden-tur, ieiunant, & alijs bonis operi-bus vacant; ſoli delicijs diffluũt, vitijs innatant.

In deſerto Chriſto inſidias pa- E rat Diabolus, ſolitarios viros ma-ximè tentat, qui cum Mundum, carnemque vicerint, cũ Dæmone pugnare debent: Tunc quippè Diabolus acrius in aliquos ſæuit cum eos viderit ab alijs ſegrega-tos.

Ducitur in deſertum, vt tenta- 88 retur à Diabolo, vt pateretur, vt ieiunaret. Et tamen de Domino dicitur: *ponet deſertum quaſi delicias, & ſolitudinem quaſi hortum Domini.* Iſ. 51. v. 3. Qui deſertum in delicias *Iſa. 51.* vertit, qui in deſerto nec panem habet, quo famem expleat? Sed hinc diſcere debes, ei qui Deum amat, omnibus delicijs dulciorem eſſe rerum omnium penuriam, & omnibus conuiuijs gratiorem fer-culis omnibus ſapidiorem abſti-nentiam eſſe.

Deſertum in delicias Chriſtus F vertit, quia vbi Chriſtus ibi para-diſus, ibi deliciæ omnes. A deſer-to terrenæ deliciæ aberant, Chri-ſtus in eo erat, ſatis iſtuc vt ſoli-tudo ſit paradiſus, in deſerto deli-ciæ veræ deguſtentur. Hinc illæ

voces:

voces: *quæ eſt iſta, quæ aſcendit de deſerto delicijs, affluens, innixa ſuper* *Cant. 8.* *dilectum ſuum.* Cant. 8. v. 5. Delicijs affluit ſponſa, delicias in deſerto demeſſuit; non mirum, quia ab ea non aberat dilectus. Chriſto ſuo quis innitatur, etiam ex rerum omnium penuria delicias capiet.

G Fuit Chriſtus in deſertum, vt orationi, rerumque diuinarum contemplationi vacaret, & ieiunio mentem nutriret, ieiunij quippè comes oratio eſt. Hæc vbi aderunt in deſerto delicijs perfundetur mens, quas in carnis illecebris non inuenit.

H *Vt tentaretur*, Græcè πειρασθῆναι, quod verbum ſimulationem, & fictionem quandam claudit, vt ſignificet captioſè tētari, atque ſollicitari. Congruit hæc notio Dæmonis aſtutiæ, qui ita homines ad malum tentat, vt ſub boni ſpecie id præſtet, aliumque ſe eſſe ſimulat ac ſit, fraudes ſuas pietatis, aut neceſſitatis veſte tegens.

I Præterea hoc verbum dicitur ferè de inani conatu, ſic aues adhuc implumes, aut pennis immaturis volare geſtiunt, & tentant. Hoc idem præſtat & Dæmon, imbecilles habet vires & pennis caret, & irrito conatu nos laceſſeret, niſi alas ei nos noſtrâ deſidiâ, noſtraque prauitate præberemus.

Et cum ieiunaſſent quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, poſtea eſuriit.

89 PRopter nos ieiunat Chriſtus, qui nos eſurit. Antequam bellum cū Satana ineat ieiunio ſe armat, vt nobis in omni conflictu idem præſtādum eſſe doceat. Cum hoſtibus pugnaturi pleriquе conſueuerant diues conuiuium præmittere, & epulis repleti inire pugnam. Contrà hîc fit. Inuiſibiles hoſtes qui ſternere cupit, ſe abſtinentia priùs armet. Ioel. 1. v. 15. *Ioel. 1.* *Canite tuba in Sion*, tanquam ab bellum, tunc tubarum vſus erat, ſed addit *ſanctificate ieiunium*, hic enim opportunus belli apparatus eſt, & futuræ victoriæ ſignum.

Producti ieiunij numerus myſterio non caret, quadraginta diebus, & quadraginta noctibus ieiunauit Chriſtus, totidem diebus ieiunauit & Moyſes, & Elias, non exceſſit Chriſtus ne pluſquam homo crederetur, & carnis aſſumptio ficticia videretur. K

Quadraginta dies Dei ira in diluuio ſæuijt, & quadragenarij ieiunij abſolutione Dei iram à nobis voluit auertere Chriſtus. L

Reſpondent, vt pleriquе volunt hi ieiunijs dies quadraginta diebus, quibus poſt reſurrectionem ſuam glorioſus in terris vixit. Rectè, vt ita colligeremus ieiunium pro Deo ſuſceptum gloriam parturire, & abſtinentiam viam ad vitam immortalem ſternere. 90

Sed caueat qui ieiunat, ne in die ieiunij ſuæ voluntati ſeruiat, & vitijs implicetur; Dei verba ſunt: Iſaiæ 58. v. 3. *Ecce in die ieiunij veſtri inuenitur voluntas veſtra, nunquid tale eſt ieiunium quod elegi?* Non ita Chriſtus, qui à ſpiritu ducitur in deſertum vt pœnitentiæ, & ſingularis abſtinentiæ opera Dei ductu, & vo- M *Iſai. 58.*

& voluntate præſtanda ac perficienda eſſe doceret.

SECTIO II.

Diabolus ieiunij vim timet. 91
Accedit tentator cum terrenum aliquid cupimus. N
Tentator *cur dicatur diabolus.* O
Laudis dulcedine Diabolus delinit. 92
Ieiunium diuinum quidpiam ſapit. P
Abſtinentia Deo ſimiles homines facit. Q
A ventris ſeruitute liber pluſquam homo eſſe videtur. R
In abſtinentia tentationes non deſunt. S
Abſtinentiæ armis contra diabolum quiſque ſe præmuniat. T
Hominum caliditate vtitur dæmon in decipiendis hominibus. Tactus Matthæus. 93
Rerum ſimilitudine nos dæmon decipit. V
Diaboli beneficia lapidoſa. X
Tentandi artem amittit ad Chriſti præſentiam ſatanas. Y
Noſtro labore nobis exitium creat ſatanicus hoſtis. Z
Dæmon à minimis incipit vt ad grauiora præcipitet. 94
Ad ſuperflua ſatanas incitat. A
Nec ſimulate quidem noſtram ſalutem petit dæmon. B
Ieiunij vim pertimeſcit ſatanas. C

Et accedens tentator dixit ei: ſi Filius Dei es dic vt lapides iſti panes fiant.

NOn legitur acceſſiſſe tentator ad Chriſtum, cum Chriſtus ieiunaret, ſcilicet ieiunij vim ferre ille non poteſt, acceſſit cum eſuriret abſoluto ieiunio, opportunum id putans tentandi tempus. 91

Acceſſit cum ſenſit eſurire. Diſce, tunc maximè tentationis tempus, & occaſionem adeſſe, cũ ſentit nos Dæmon eſurire, aut aliquid cupere. Accedit tentator cum aliquid, quod Deus non ſit, nos videt eſurimus. Nihil infra Deum eſuri, nihil præter Deum quære, & ad te accedere Diabolus nõ audebit. N

Tentator dicitur Diabolus, quia tentandi artem optimè callet, & quia is primus fuit, qui tentationem terris inuexit, nam ſecundum aliquos hic, qui tentat Chriſtum ille idem fuit, qui tentauit Adamum. O

Sed pende tentatoris aſtutiam; *ſi*, inquit, *Filius Dei es*; cur non dixit, ſi eſuris? Laudis, ac dignitatis dulcedine eum decipere volebat, & adulatione delinire. Vbi inanis gloriæ fuco aliquem fefellerit, facilè in grauia quæque pertrahit, omnia perſuadet. 92

Ieiunantem Chriſtum videt Satanas, & ait: *Si Filius Dei es*. Etiam Satanæ ſenſu ieiunium diuinum quidpiam ſapit. *Deus ipſe*, vt ait B.Am- P

B.Amb. enarrat 1. in Ionam. *ſemper ieiunus, & ſanctus eſt*. Vt ergò quis Dei referat imaginem ieiunium amet.

Q Præterea dum videt Satanas Chriſtum iugiter ieiunantem ſuſpicatus eſt eſſe Filium Dei; nos quippè abſtinentia adeo extollit, & perficit, vt vel Diaboli teſtimonio Deo ſimiles Deique filij cenſeri poſſimus.

R *Si,inquit,Filius Dei es*. Vide quid de ieiunijs ipſe Dæmon ſentiat, quid de abſtinentia iudicet abſtinentiæ hoſtis. Non hominem,ſed Deum credit, quæ à ventris ſeruitute liberum conſpicit.

S Ieiunat Chriſtus, ſed tentatur à Diabolo, vt diſceremus in abſtinentia tentationes non deeſſe.

T Diaboli inſultus in carne Chriſtus excepit, ſed eam prius ieiunio muniuit, ſimul & nos erudiens, vt nos aduerſus Diaboli inſultus, & fraudes abſtinentiæ armis præmuniamus.

93 Accedit tentator, & hominis figuram, vt interpretes voluere, ſumpſit. Tentans Diabolus primos parentes ſerpentis forma vtitur, quia allidior cunctis animantibus erat, vt ait diuina ſcriptura. Sed homo adhuc callidior, homines per homines decipere Diaboli mos eſt. Homine ad decipiendum hominem non eſt vſus in mundi primordio, quia homo alius non erat quem ad tentandos protoparentes aſſumeret, ſi enim affuiſſet, aliam formã non induiſſet. Probè monuit Chriſtus: *Cauete ab hominibus* Matth. 10. 17. ſcilicet per hominem homo Dæmonis dolo facilè labitur, ſi ſe ei credat.

Matt. 10

V Dæmonis aſtutiã indicat, quòd lapides potiùs, quàm terrám, aerem, arbores in panem vertere Chriſto ſuadere tentauerit; hoc enim egit, quia panem maximam cum pane habet ſimilitudinem, cum ſit pani maximè contrarius; nempè rerum ſimilitudine nos decipere Dæmon tentat, & ſub pietatis ſpecie ea ſuadet, quæ longè à pietate diſtant.

X Beneficium ab homine duro, aſperè datum *panis lapidoſus* duci ſolet; talia ſunt quæ à fallacis hoſtis manu ſunt,ſæuitie, iraque grauida eius beneficia ſunt, lapidem in panem verti ſuadere vult, vt ſtatim colligeremus panem lapidoſum eſſe dona quæ offert, & ab eius duritie,ac crudelitate omnes illecebras, ac delicias proficiſci.

Y Lapides eſurienti offert, talis inimici humanitas eſt. Eſuriente tenera offerre,non dura debuit: famem ſuauibus edulijs excitare, non horridis, ſapida offerre fercula tentator debebat. Tentandi artes pereunt ad Chriſti præſentiam. Tentare Chriſtum cupit, ſed neſcit Diabolus, dùm ſe ante Chriſtum ſiſtit. Diſce. Coram Deo tuo ambula, Deum tuũ præſentem cogita,& tentatori ſuæ artes deperibunt, & tàm aberit, vt vincere te ſuis fraudibus poſſit vt nec tentare ſciat.

Z Non aliunde allatos panes affert. Hic Dæmonis ferè mos, vult nos noſtro labore nobis ruinã,exitiumque creare, vt grauior pœna ſit, ſupplicium grauius. Huc homines

mines impius allicit, vt ingentium laborum diſcriminumque pretio perditionem ſuam emant.

94 Neceſſaria hîc tantùm ſuadet, non pretioſa edulia, & fercula, ſed panem ex lapidibus fieri curat, ne ſcilicet eius vafrities agnoſceretur; à minimis & neceſſarijs incipit, vt poſtea ad maiora, minimèque neceſſaria inducat.

A Sed ad ſuperflua incitat, quo ad quantitatem, dum non lapidem in panem verti ſuadet, ſed lapides in panes. Satis fuiſſet fami ſubleuandæ lapidem in panem verti, non ſatis hoc fuit Dæmonis aſtutiæ, qui ad ſuperflua vocat.

B *Dic vt lapides iſti panes fiant.* Sciebat dictum à Ioanne: *Potens eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ.* Matth. 3. v. 9. Cur igitur ſignum iſtuc ac miraculum non poſtulauit à Chriſto, quo apertè proderet, an Dei Filius eſſet, vel ſecus? Abſtinuit ab hac petitione fraudolentus hoſtis, ne hominum ſalutem quærere videretur: nolebat perditos homines, & lapidibus inſenſibiliores ad meliora conuerti; idcirco non petit ex lapidibus, hoc eſt hominibus lapides, lapideſque Deos adorantibus filios Abrahæ ſuſcitari, qui Abrahę fidem, ac ſanctitatem æmularentur. Hominum perniciem Dæmon quærit, non quærit ſalutem, perdere homines ſtudet, perditos ad vitam redire non vult. Nec ſimulans quidem hominum in melius conuerſionem poſtulat, tantùm abeſt vt ſeriò. Nec fictè hominis ſalutem vult quærere, qui verè ſemper eius ſaluti ſuis fraudibus inſidiatur.

Dic vt lapides iſti panes fiant. Signum panis poſtulat, qui ieiunij vim pertimeſcit. Lapides in panes verti poſcit, vt abſtinentiæ refugiat ictus, quos ferre non poteſt, ac ieiunantis propoſitum violaret. C

SECTIO III.

Sanctis verbis potius quam viribus & contumelijs vincendum docuit Chriſtus. 95

Nihil ad imperium Diaboli faciendum. D

Noſtram ſalutem maxime ſpectat Chriſtus miracula faciens. E

Signa facienda ad petentis ſalutem, non ad auctoris iniuriam. F

Aliorum cura maior quandoque quam noſtri. 96

Magis de alijs quam de ſeipſo ſolicitus eſt, qui alijs præeſt. G

Diaboli perſuaſionibus nunquam acquieſcendum. H

Hominibus contra homines vtitur dæmon. 97

Sanctitas à templi cultu. I

Sancti Dei ſacerdotes eſſe debent. K

Chriſti ſanguis omnia ſanctificat. L

Nullus locus à Diaboli infeſtatione immunis. 98

Præcipitium etiam in templis dæmon ſuadet. M

E loco ſacro nocentior lapſus. N

A prædicationis munere auocare homines ſtudet diabolus. O

Magiſterij honor docenti ſuperbiam affricat. 99

Doctrinæ locum ſperni non vult Chriſtus. P

Cœleſtia nobis odioſa nititur facere diabolus. Q

Impius, quilibet alios ex ſeipſo metitur. R

Diabolus euebit, vt validius præcipitet. S

Aſcenſum in cœlum nec tentando diabolus ſuadet. 100

Deſcenſum ſemper ſuadet diabolus. T

Satanici ſpiritus eſt ea quærere, quæ nulli proſunt. V

Qui reſpondens dixit: Non in ſolo pane viuit homo, ſed in omni verbo quod procedit de ore Dei.

95 ATTENDE Domini humilitatē, qui non potentiâ tentatorem repreſſit, ſed verbis ex ſacris Scripturis deſumptis, vt diſceremus eos qui nos impugnant ſanctis potiùs verbis, quàm viribus vincere, ac contumelijs.

D Noluit Chriſtus lapides in panem vertere, ſicut vertit aquam in vinum petente matre, vt nos doceret nihil ad imperium Diaboli faciendum eſſe.

E Chriſtus aquam mutauit in vinum, non lapides in panem, quia illo miraculo plantari fides debuit in diſcipulorū cordibus, ſcriptum quippè ibi eſt: *Et crediderunt in eum diſcipuli eius;* Hîc vero nulla ſpes ſalutis erat, nulla profectûs, vnde à miraculo abſtinet. Spectat Chriſtus in magnis miraculis noſtrā ſalutem, nō inani gloriæ litat.

Io. 2. 11.

Poterat de lapidibus panem facere, qui aquam conuertit in vinum, ſed ſigna fidei exhibenda, non dolis, non fraudibus, credendi danda ſunt, non ſunt danda tentanti. Miracula facienda ſunt ad petentis ſalutem, non ad facientis iniuriam. F

Non ſunt præſtanda miracula, quæ nihil proſunt, & cum nihil proficit qui illa petit: aquam in vinum vertit, quia matri cui nihil negandum hoc petierat, & quia aliorū maior cura habenda quàm ſua, cum agitur de ſubueniendo corpori. Ideo aquam vertit in vinum, quia vinum omnibus conuiuis deerat, lapidem in panem conuertit, quia ſolus eſurit, & ita nos monere voluit, vt promptiores alienis, quàm noſtris indigentijs occurreremus. 95

Miraculum Dominus non fecit, quod Diabolus petebat, quia propriam famem tolerare volebat, ſi aliquis noſtrum panib. indiguiſſet, prōptus, fors feciſſet, nam miraculosè panes, piſceſque turbis ſaturandis ne in via deficerent, multiplicauit. ſcilicet magis de alijs quàm de ſeipſo ſollicitus eſſe debet, qui alijs præeſt. G

Docuit nos quoque Chriſtus nolens in panem lapides vertere cum eſuriret, ne vnquam ob neceſſitatem corporis, Diaboli perſuaſionibus acquieſcamus; quò dementiæ illi prorepunt, qui in rei familiaris anguſtiâ Dæmonis ſe credūt fraudibus, & in grauiſſima ſcelera labuntur, vt illicitis modis ab illis neceſſitatibus releuentur quibus opprimuntur. H

Tunc

Tunc aſſumpſit eum Diabolus in ſanctam ciuitatem & ſtatuit eum ſuper pinnaculum templi, & dixit ei: ſi Filius Dei es mitte te deorſum.

97 A Deſerto ad ciuitatem Chriſtum ducit Diabolus, imo & fert. Inter homines Chriſtum ſtatuit fors homines habiturus Dæmon adiutores; plerumque hominum linguis & malitiâ vtitur Dæmon, vt eum vincat, & deijciat, quem tentat, & quod ſolus non poteſt, efficere malorum hominum miniſterio ſtudet.

I Per ſanctã ciuitatem Ieruſalem intelligatur, quæ ideo ſancta dicitur, quia in eâ Dei templum erat, Deique cultus maximè vigebat. Si ſãcta tota ciuitas ob vnicum templum, quàm ſanctæ nunc Chriſtianorum vrbes, in quibus ſingulis tot templa?

K Sancta ciuitas dicitur ob Templum quod continebat, quàm ſancti debent eſſe ſacerdotes qui Dei templis continentur, in ijſque Dei cultui inſeruiunt? Væ illis qui in Dei ædibus, quæ ſanctitatem quandam conciliant, ſanctitatem polluunt.

L Præterea ſancta dicitur ciuitas, quia in eâ fundendus Chriſti ſanguis, qui omnia ſanctificat.

98 Super templi pinnaculũ Chriſtus ſtatuitur. Proh Dæmonis impudentia; nec locus Deo ſacratus eum cohibet; nullus locus ab eius infeſtatione immunis. Caueat ergò quiſque ne in Deo templo Diaboli fraude vincatur, qui victor extra illud fuerat.

M Ad Templum Chriſtum ducit Satanas, vt ſe ibi præcipitaret: ſæpè enim hominibus in locis Deo ſacris, in templis, in religioſis domibus ruinam ſuaſit, & præcipitium, quod extra illa loca non potuit.

Diabolus etiam in locis ſanctis nobis inſidiatur, in Templo præcipitium ſuadet Chriſto, cur non ſuaſit in monte? quia è loco ſacro nocentior lapſus fuiſſet, nec enim tàm graue in ſeculo labi, quàm in Dei domo, in Dei templo. N

Suaſiſſet Diabolus præcipitium è templi pinnaculo, etiam alios à templo auocaret, & à prædicationis munere, quod ei ſemper in votis, Doctores auertiſſet. O

In Palæſtina plana erant tecta, & inde Doctores populo loquebantur, vbi ergò multos ceperat vanagloria ob prædicationis munus Chriſtum tentat ſi fortè aliquam inanis gloriæ auram ei inhalaret: ſic enim facilius ſe deorſum miſiſſet. Quam facile magiſterij honor, imo & locus ſuperbiam docenti affricat, niſi ſibi quiſque caueat. 99

Statuit Chriſtum ſuper templi pinnaculum, vt ab hominibus cõſpiceretur, & inani tãgeretur gloria videns ſe in eminenti hoc loco tanquam Doctorem videri? ſed Chriſtus, vt plerique placuit, hoc egit vt à nullo videretur. Fors ne doctrinæ locus ſperneretur, aut horrori haberetur, quod facilè eueniſſet, ſi vidiſſent Diabolũ eum locum ſua præſentiâ polluiſſe, & in eo præcipitium ſuadere tentaſſe. Præterea noluit videri, ne vel ambitionis, ac inanis gloriæ ſignũ P

exhiberet, quod aliqui factum putaſſent, ſi eum in doctorum locum delatum doctoris non fungentem munere conſpexiſſent.

Q *Mitte*, inquit, *te deorſum*, ſuaſiſſet, ſurſum euolare. Deorſum, non ſurſum aſpicere ſuggerit quia cœleſtia vobis odioſa nititur facere; ad terrena inuitat, auocat à Cœleſtibus qui è Cœlo ſuperbus cecidit.

R Dæmon, & impius quilibet alios ex ſeipſo metitur ſatanas. Ad excelſa ducit Chriſtum, ſuper pinnaculum ſtatuit, vt ei præcipitium ſuadeat, vt ſicut ipſe eleuatus cecidit, ſic & alios exaltando ruere faciat.

S *Mitte te deorſum*: ergò euexerat, vt grauior caſus, & ruina eſſet. Hic ſatanæ mos eſt, ſic ſuos decipit; altius eos euehit, vt validius præcipitet in ruinam: quò quis magis extollitur, magis timeat præcipitium.

100 Exploraturus Satanas an Dei Filius Chriſtus eſſet, ait: *Si Filius Dei es mitte te deorſum*. Cur potius non dixit, *ſi Filius Dei es in Cœlum euola?* Non eſt Dæmonis aſcenſum in Cœlum ſuadere, nec tentando quidem, eius eſt ad ima homines allicere, non ad cœleſtia vrgere.

T *Mitte*, inquit, *te deorſum*, non ſurſum aſcende, ita enim affligitur Diabolus in exaltatione hominis, vt nec tentando aſcenſum velit perſuadere cœleſtem. Diaboli mentem, ac ſpiritū induerūt Iudęi quoque quorum illæ voces: *Si Filius Dei es deſcendat de Cruce & credimus ei*. Matth. 27. Deſcenſum ſuadere

Matt. 27

ab eius ſchola eſt, qui è Cœlo cecidit, nunquam aſcenſurus. Ad ſublimia Chriſtum duxit Diabolus, ſed ſtatim lapſum ſuadet, vt intelligeremus, hunc ipſum ſpectare dum exaltari homines curat, vt ſcilicet in præcipitium cadāt, qui ſæpè tollantur in altum, vt lapſu maiore ruant.

Miracula fieri Dæmon poſtulat, ſed nulli profutura, nullius vtilitatis, nullius commodi, vt ſtatim appareat Satanici ſpiritus eſſe, & quærere, quæ nulli proſunt, nullius ſaluti proficiunt. Vtilia te ſalutifera quęrenda à Deo ſunt, non inutilia, & minus noxia. V

SECTIO IV.

Diabolus iis ſe conformat, quas tentat. 101
Scripturis abuti ſatanicum eſt. V
Perſtricti qui impura verba emittunt, cùm ſancta audiant. X
Diabolus ea ſubticet, quæ contra ipſum. Y
Satan muſcas æmulatur vix reijcitur cum redit. 102
Timoris occaſio ſublimatio eſt. Z
Diaboli victima eſt qui terrenarum rerum amore capitur. A
Ambitione frangitur quicquid Dei lege ſtatutum eſt. B
Per oculos animam deprædari Dæmon tentat. 103
Animæ pretium inæſtimabile. C
Omnia terrena ſpernenda. D
Flammas pro regnis promiſſis Dæmon exhibet. E
Quàm magnus, qui inani gloria non tangitur. 104

Etiam

Etiam extra templum ſanctitati litandum. F
Chriſtum videre regnis omnibus præferendum. G
Rerum temporalium amor in omnia vitiorum genera trahit. H
Satis Dæmoni eſt, ſi vel ad minima peccata iuſtos alliciat. 105
Πτερὸν quid. Qui Dæmoni paret, præcipitium expectet. I
Varijs premitur calamitatibus qui Diaboli voces audit. K
Mortuus, & conclamatus eſt, qui Satanæ pollicitationibus decipi ſe ſinit. L

Scriptum eſt enim, quia Angelis ſuis mandauit de te, & in manibus tollent te.

101 NOTA hoſtis calliditatem, ſacræ Scripturę auctoritatem affert, quia ſuperius Dominus ſcripturę verba adhibuerat. Mos ſcilicet eius eſt, ijs ferè rebus in noſtri perniciem vti, quæ ad noſtram ſalutem ordinata ſunt, & in omnibus ſe illi conformare, quem tentat.

V Scripturis Diabolus vtitur non vt virtutes inſtituat, ſed vt errores ingerat, lapſus ſuadeat. Praui Magiſtri morem ſequuntur praui diſcipuli; etiam hæretici in hominum ſuique perniciem ſcripturas adhibent, & vt lapſum ſuadeant Dei verba afferunt.

X Præſtarent id piè fideles, quod fraudolenter Satanas præſtitit, audiuit Chriſtum Scripturæ verbis vtentem, ſtatim & ipſe Scripturæ verba producit; plerique noſtrum quotidie Dei verba audiẽtes ſemper futilia, inania ſæpè & impura effetunt, in hoc ipſo Diabolo peiores. Diabolus ſtatim à Chriſto didicit ſancta verba proferre, nos nec per multos annos diſcimus, otioſa, & noxia, quibus Diabolus delectatur, euomuntur, nec à ſanctitatis hoſte edocti ſancta verba proferre, quod ille ad Chriſti præſentiam præſtitit.

Scripturæ vtitur teſtimonio, ſed ea omittit verba, quæ contra ſe erant, Tacet enim *ſuper aſpidem, & baſiliſcum ambulabis;* quibus ille ſignificatur, ne ſcilicet de ſua paratura repercuteretur. Imitantur & hæretici qui dimidiata plerumque ſcripturæ teſtimonia producunt, ea ſubticentes, quibus illorum errores redarguantur. Y

Iterum aſſumpſit eum Diabolus in montem excelſum valde, & oſtendit ei omnia regna mundi, & gloriam eorum, & dixit ei hæc omnia tibi dabo ſi cadens adoraueris me.

VIſus iterum tentat, nec manus dat; quod virtute non poteſt, fraudibus, & importunitate conſequi ſtudet. Iurè Beelzebub à muſcis nomen habet, muſcarum æmulatur naturam ſimul ac eijcitur ſtatim redit. 102

Diabolus ad alta ſemper ducit vt per iactantiam præcipitet, lapſum cogitat, dum ad montem cum Chriſto it. Timoris occaſio quælibet ſublimatio ſit, & ruinam timeat, qui ſublimia ſcandit. Z

De

A De auaritia Chriſtum tentaturus, & ei omnia regna oblaturus ducit eum ad montem Diabolus; non abhorret locus à tentatione. Olim ſacrificia, & oblationes in montibus fieri conſueuerant, vt ſæpè in ſacris litteris colligitur, *Exod.3.* *Exod.3 v.12.Gen.22.v.2.Iſaię 65.v.* *Ier.4.* *7.Ierem.4.v.5.* In monte ergò Regna terrena, gloriamque eorum Chriſto offert Diabolus, vt vel à loco diſcamus, Diaboli victimam futurum, qui temporalibus inhiat, regna terrena quærit. Interrogent ſe auari, & ambitioſi ſe diſcutiant, & diuitiarum honorumque victimas ſe eſſe deprehendēt.

B Deus in monte populo legem *Exo.24.* dedit, *Exod.24.* Diabolus in monte terrena regna offert, probè ſciēs ambitione, & rerum terrenarum amore facilè frangi quicquid Dei lege ſtatutum eſt, vnde ſe adorari petit, quod diuinâ lege ſoli Deo competit.

103 Non obtulit tantùm regna mundi, ſed oſtendit priùs, hoc quoque ſua fraude non caret, poterat cum adhuc in templi pinnaculo Chriſtus eſſet, aut etiam alibi dicere. Omnia regna mundi, quęcumque illa ſint, tibi dabo, ſi cadens adoraueris me, ſed noluit ita offerre, niſi videnda præbuiſſet, eo modo quo poterat. Sciebat quippè Diabolus faciliùs deſiderari, quæ videntur; & homines earum rerum amore capi, quæ eorum oculis obijciuntur. Ergo quæ concupiſcere non vis, curiosè ne ſpectes, alioquin in Diaboli retia cades.

C Sed cogita, quanti animā vnam faciat ſatanicus hoſtis, omnia regna pollicetur vt vnum ſibi hominem lucretur quem tentat. Exiguum pretium æſtimat Diabolus, omnia regna pro anima vna exhibere, & homo tàm fatuus eſt, tàmque delirus, vt pro tàm exiguis rebus animam ſuam vendat? Proh hominum ſtupiditatem, qui nihili pendunt animam, quam tanti Diabolus æſtimat, vt omnia lubēs offerat, dummodo eam queat poſſidere.

Oſtendit Diabolus Chriſto omnia mundi regna, eorumque gloriam, ſed tàm inania, & nihili hæc Chriſto viſa, vt non ſolum nihil petierit, ſed nec laudauerit quidem, oſtendens omnia terrena ſpernenda, præcipuè dùm à Diabolo oſtenduntur. D

Hæc, inquit, *omnia tibi dabo.* Mentiris, tua hæc non ſunt, ſed eius cui ea polliceris. Diues flammis Diabolus eſt, has dabit, ſi rerum temporalium obiectu quempiam recipiat. E

Qui tactus inanis gloriæ cupiditate in templi pinnaculo non fuerat, tanti à Diabolo poſtea fit, vt nonniſi promiſſione omniũ regnorum mundi, totiuſque mundanæ gloriæ, eum flecti poſſe putaret. Quàm nos ab hac ſanctitate abſumus, quos ſæpè quibuſdam reculis in ſui obſequium allicit? Diſce iactantiam, ac ſuperbiam terere, ægrè te Diabolus in ſuas partes etiam magnarum rerum oblatione trahet; Pende quàm magnus vel ex Diaboli mente ſit, qui inani gloriâ non tangitur. 104

A Tem-

F A templi pinnaculo Chriſtus diſceſſerat, cum ei omnia regna mundi ſuper montem & oſtendit, & obtulit Satanas, quæ ille neglexit, fortiſque contra ſæuum hũc hoſtem ſtetit. Aliter illi agunt, qui in Dei templis fortes Diabolo reſiſtunt, deuoti Dei cultui adſtant, vix à templo abiere, cum Satanæ voces audiunt, eique libenter parent. In templo Chriſtus Dæmoni non paruit, Dæmonem vicit, nec inanis gloriæ rubiginem contraxit, extra templum eadem fortitudine, ac prudẽtia Satanæ fraudes, doloſque eluſit: nempè vt quis ſe verum Dei cultorem in templo fuiſſe probet, id ſanctitate extra templum factus oſtendat; cum Deus, qui in templo maximè colitur vbique ſit.

G Etiam Chriſtus tres ex ſuis diſcipulis in montem excelſum duxit Mat. 17. Matth. 17. Sed cur non omnia regna mundi eis oſtendit, & obtulit, cum id verè potuerit qui verus mundi totius Dominus eſt? Maiora oſtẽdit, maiora obtulit, quî? quia ſe ipſum exhibuit, cœleſtiſque gloriæ radium quendam manifeſtauit; ſcilicet glorioſam Chriſti faciem vel vna vice videre melius eſt, quàm omnia regna mundi & inſpicere, & poſſidere.

H Caueant ſibi qui regna ambiũt, imperia quærũt, opes, diuitiaſque, ne ad horum intuitum Dæmoni obſequantur; huc enim ille ſpectat, dum ſpectanda hæc offert, nexum inter ſe hæc verba habent, *oſtendit omnia regna mundi, & gloriam eorum*, &, *hæc omnia tibi dabo ſi cadens adoraueris me*. Cadit enim & in omnia vitiorum genera fœdiſſimè labitur qui rerum temporalium amore capitur.

In his Satanæ verbis non diſplicet ille ſenſus, qui alijs etiam placũit, Diabolum non huc adeo temerario auſu ſpectaſſe, vt quem ſanctiſſimum virum & putabat & expertus erat, ſtatim ad grauiſſimum idololatriæ crimen alliceret, exprimere ex eius ore hæc, aut ſimilia verba fors voluit, abi ego à te debeo adorari, & tu adeo inſanis, vt à me adorari vis, & hac ratione voti compos Dæmon fuiſſet, cognouiſſet quippè eſſetne Dei Filius nec ne eſſet. Vides quàm fraudolẽtus Dæmon ſit, & quibus vtatur artibus, vt nos fallat? 105

Niſi velimus dicere hac tàm graui blaſphemiâ, & maximâ impudentiâ impatientiæ verbum ex illius ore quem tentabat elicere ſtuduiſſe. Satis hoc illi erat; dignum laboris ſui præmium habet ſi vel labeculam vnam contrahat vir iuſtus, qui eius inſidijs appetitur.

I *Si cadens*; Græcè : πεσών: Verbũ πίπτω à quo participium πεσὼν ſignificat etiam peſſum ire, ac profligari, vt ſtatim intelligeremus, qui ſatanæ obſequium præſtat peſſum iturum, & vltimum exitium ſubiturum.

K Præterea hoc verbum frequenter dicitur de ijs, qui in varias calamitates incidunt: nempè dum quærit ſatanas vt cadentes adoremus eum, varijs calamitatibus obrui nos vult.

L Denique πεσεῖν propriè dicitur de ijs qui in bello occiſi ſunt, vnde

de νεκρὸν mortuum etiam ſignificat. Scilicet iam mortuus, iam conclamatus eſt, qui Diaboli pollicitationibus deceptus, credens vera eſſe, quæ fraudolenter promittit, eius ſe obſequio mancipat.

SECTIO V.

Reijciendus Diabolus cum terrena pollicetur. 106

Regna terrena, terrenaque gloria ab oculos non habenda. M

Maximè nobis Diabolus aduerſatur cum terrena nobis offert. N

Iniuriæ nobis illatæ æquo animo ferendæ, moleſtiſſimæ quæ Dei gloriam tangunt. 107

Regna terrena nihil eſſe indicaremus, niſi Diabolus nobis imponeret. O

Verus Dei cultor omnia terrena contemnit. P

Paſſionum vituli Deo mactandi. Q

Ieiunium validum contra carnis motus munimen. 108

Diabolus hominibus contra homines vtitur. R

Homines plerumque nequiores videntur, quàm Diabolus. S

Angelos Dæmon timet. T

Chriſtus vt vinceret Angelorum præſidio non indiguit. V

Angelis grata noſtra victoria. 109

Ei qui Diabolum vincit, Angelorum obſequia non deerunt. X

Cur poſt ſatanæ diſceſſum Chriſtus comederit. Y

Menſa frugalis ſit quæ Dæmonem arceat, non alliciat. Z

Tunc dixit ei Ieſus: vade ſatana, ſcriptum eſt enim Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſeruies.

DVAS priores tentationes ſolis ſacræ Scripturæ verbis reiecerat Chriſtus hîc abire, ac recedere tétatorem iubet, ſcilicet cum per locum ſublimem, regnum, diuitiaſque tentamur, cum adorari à nobis petit, curandum eſt vt Diabolus cum fictitijs ſuis regnis & inanibus opibus, abeat, ferre eius præſentiam nullus debet. 106

Monentur hîc Reges, & Principes, ne regni ſui gloriam, ne opes, ac diuitias ab oculos habeât, ſed Deum ſolum, alioquin facilè Diabolo per multa ſcelerum genera litabunt, cum Deo virtutibus, omnique religionis obſequio debeant. Chriſtus nec pati potuit regna, & regnorum gloriam videre, quam Diabolus eius oculis repræſentauerat, vt idem nos quoque præſtaremus, qui magis hac cautione indigemus. M

Diabolus Chriſto omnia regna offert, & tamen ſatanæ nomine inſignitur, quod aduerſarius interpretatur, iurè; tunc enim maximè hominum ſaluti aduerſatur, cum terrena illis offert, vt in ſui obſequium eos alliciat ſcilicet túc aduerſatur, cùm blanditur. N

Chriſtus æquo animo præteritas tentationes ſuſtinuerat; vbi Idolatriam 107

lolatriam ſuadet Diabolus tunc durius eum increpat, & ſtatim arcet, vt hoc exemplo diſceremus noſtras iniurias forti animo, imo & libenti, quæ autem contra Dei gloriam ſuggeruntur, moleſtiſſimè ferre, adeo vt audire omnem in Deum blaſphemiam horreamus. Plerique aliter faciunt, ſeuerè in ſuas iniurias inſurgunt, vbi Dei nomen blaſphematur, nihil mouentur. Chriſtum ſequitur qui Dei iniurias nec ad auditũ ſuffert.

O Satanas & omnia regna Chriſto obtulerat, & adorationem ab eo extorquere tentauerat, Chriſtus tamen ſcripturæ verba producit, quibus ſolus Deus adorandus dicitur; cur etiã aliud teſtimonium non attulit, quo doceret, nihili regna mundi eſſe facienda? An ſatis illud: *Vade Satana?* vbi enim à nobis ſuis fraudibus Dæmon abierit, quibus tanquam grandia nobis terrena repręſentat, ſtatim terrena omnia, etiam illa quę magni fiunt, nihil, & inania videbuntur. Poſſet ſine velamine mundi gloria videri, tàm exilis appareret, vt hominem æternis, Cœloque natum puderet eam ſectari, imo & ſpectare duntaxat. Imponit noſtris oculis Dæmon, & magna repręſentat, quæ minima, atque adeo nulla ſunt.

p Sed illud adijcio: Chriſtus hæc verba proferens: *ſcriptum eſt Dominum Deum tuum adorabis & illi ſoli ſeruies*, etiam auaritiæ, & ambitioni occurrit, quæ terrenorũ oblatione excitantur; verus enim veri numinis cultor omnia regna, corumque gloriam, perituraſque opes negligit, & contemnit, alioquin qui opibus inhiat, qui ambit imperia, dignitates quærit, iam Deum non adorat, nec illi ſoli ſeruit, litat ambitioni, litat auro, nam ex Apoſtolo auaritia Idolorum ſeruitus eſt.

Q *Illi ſoli ſeruies*, Græcè, αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις *Ipſum ſolum coles*, eo cultu, & obſequio, quod Deo ſoli debetur. Seruire in ſacris litteris eſt etiam ſacrificare, hoſtias offerre, nempè non ſatis corporis habitu Deum adorare, ſed etiam illi oblationes ſiſtere debemus, & ſacrificia. agnos, vituloſque non habes quos Deo mactes? paſſionum vitulos macta, propriam macta voluntatem.

Tunc reliquit eum Diabolus, & ecce Angeli acceſſerunt, & miniſtrabant ei.

VIctus tribus tentationibus, 108
quibus Chriſtum aggreſſus Dæmon fuerat, eo relicto abijt, cur alias non admouet machinas, alijs nõ vtitur fraudibus? poterat luxuriæ tentatione eum aggredi, Noluit hoc qui caſtitatis exẽplar eſt. Sed fors cogitàbat Satanas id fruſtra omninò futurũ, nam cum quadraginta dierum ieiunio carnẽ muniuiſſet, irritus omnis ictus fuiſſet. Tacitè fatetur Dæmon, ieiunum fortiſſimũ eſſe aduerſus carnis motus munimen, & abſtinentiâ carnis laſciuiam ita comprimi, vt vel Diaboli tentatio nulla ſit, & omnino irrita, ſi pectus abſtinentiâ armatum impetat, & impu-

impugnet. Operam ſcilicet Dæmon ludit, & victoriæ tantùm occaſionem prębet, dùm ieiunio munitum carnis illecebris tentat.

R Nihil in Chriſtũ Diaboli fraudes potuere, victus abit, cum reliquit. Sed penitus ne à tentationis munere deſtitit, qui tentator dicitur ab hac arte? non deſtitit, ab eo enim ad tempus receſſit, vt ait Sanctus Lucas, per Iudæos poſtea pugnaturus, vt Gloſſa interlinearis innuit. Itane per impios homines Diabolus obtinere poſſe non deſperat, quod ſe ipſo nõ potuit? Proh hominum impietatem, ac fraudolentiam? ſæpè ita fit, vt Diabolus homines per homines & decipiat, & vincat, quod per ſe ipſum nequiuerat. Vicit Adamum per Euam, non auſus ſolum ſolus aggredi, ne ſtatim reiectus confuſus redire cogeretur.

S Diabolus victus reliquit tandem, Phariſæi & ſcribæ Chriſtum tentantes nunquã reliquere, etiam in cruce eum tentant, proſcindunt maledictis, conuicijs onerant, & clamant: *ſi Filius Dei es deſcendat de Cruce*, ac ſi cum Diabolo dicerent, *mitte te deorſum*. Nempè nequiores homines Diabolo ipſo videntur eſſe, & in malo magis pertinaces.

T Acceſſerunt poſt victoriam Angeli, qui ante receſſerant, ne vereretur Diabolus accedere, & Chriſtum tentare, paueſcit enim Dæmon cum Dei Angelos videt in noſtri cuſtodiam exhibitos pro nobis pugnare.

V Accedunt qui procul Chriſti agones aſpiciebant, ne videatur Chriſtus eorum præſidio indiguiſſe, Dæmoneſque viciſſe. Non opus habuit Angelorum ope, vt ſatanicum hoſtem & ſibi, & nobis Chriſtus ſterneret.

Oſtendunt accedentes Angeli, quàm grata illi noſtra victoria, putant quodammodo ſe viciſſe, cum vident homines victores. 109

X Gloria etiam victorum oſtenditur, qui enim perfectè Diabolum in tentationibus vicerit Angelorum conſortiũ meretur. Poſt Diaboli fugam Angeli Chriſti miniſtrant, oſtendentes à nobis victo, calcatoqne Diaboli capite & Angelorum miniſteria, & virtutum cœleſtium obſequia, atque officia non defutura.

Y Cum Diabolus abijſſet, acceſſerunt Angeli, & Chriſto ad victum neceſſaria miniſtrarunt. Pende nec Diabolo præſente comedere vult, tantùm abeſt, vt in eius gratiam lapides in panes verteret. Fors aliquis putaſſet, Diabolum ſuaſiſſe; vt comederet hãc calumniam euertit Chriſtus, comedit cũ Diabolus diſceſſiſſet, comedere eo præſente noluit. Panem Diabolo præſente non comedit, ne quis crederet à tentatore alimoniam illi delatam, nene aliquis poſtea victuî neceſſaria ab hoſte expectaret, ſed à Deo.

Z Ante Chriſti menſam arcetur Diabolus, & fugit, contra apud pleroſque fit, nam ſuperfluo ciborum apparatu allicitur potiùs, vt maiori animarum damno menſę aſſideat; ſit frugalis menſa, quæ mor-

mortem arceat, non foueat concupiſcentiam, & in fugam ſatanicus hoſtis ſe conijciet.

SECTIO VI.

Satanam ſternat prius, qui prædicatoris officio ritè fungi vult. 110
Prædicatores ſuos quanti Deus faciat. A
Lites, & diſſidia Chriſto maximè diſplicent. B
Chriſtus contentiones fugit. C
Prædicationis tempus cum iuſti opprimuntur. D
Malorum pœnis, ac minis ab aliorum ſalute quærenda auocari non debemus. E
Vita, & moribus prædicandum. 111
Qui Patriæ, & parentibus addictus prædicationi ferè ineptus. F
Ab illis fugit Chriſtus, qui non Dei ſed ſuam gloriam quærunt. G
Euangelicus Doctor Cœlum non terram ſpectet. H
A mundi floribus ſe prædicator ſubducat. I
Verborum floſculos Doctor deuitet. K
Proba monita prius illis offerenda, qui magis indigent. 112
Dei verbum audire veræ lætitiæ cauſa. Tactus Moſes. L
Vbi Chriſtus ibi vera lætitia. M
Pœnitentia ſolidum gaudium parturit. 113
Vbi pœnitentia ibi bonorum copia. Expenſus Moſes. N
Diues apud Deum paupertas eſt. O
Pulchra, & pura ſint illius verba qui Dei verba audit. P
Pœnitentia vera pulchritudinis mater. Q
Ad pœnitentiam currere vt ceruus quiſque debet. R

Cum audiſſet Ieſus, quod Ioannes traditus eſſet ſeceſſit in Galilæam.

110 TENTATOREM vicerat Chriſtus, poſtea ad prædicationem exit, vt indicaret, ineptum huic muneri eſſe, qui vitæ ſanctitate, probiſque moribus Dæmonem non ſtatuerit priùs. Ægrè ab aliorum animis vitia repellet, quibus Satanicus hoſtes homines vincere tentat, qui vitijs obnoxius Dæmonis mancipium eſt. Chriſti prædicator audire non debet, qui Diabolo famulatur.

A Cum audit Chriſtus Ioannem carceri traditum tunc ſe ad prædicandum parat: cur non ante? ne ſi eodem tempore cum Ioanne prædicaret, auditores ad ſe alliceret, & Ioannis vilis fieret, auditoribus deſtitutus, nam & prædicatio vileſceret, ſi Doctor contemnatur. Pende quanti ſuos Prædicatores Deus faciat, quamque gaudeat magnâ populi frequentiâ audiri.

B Quamdiù Ioannes publicè prædicat, à prædicationis officio abſtinet Chriſtus, ne quid diſſidij inter ſuos, & Ioannis diſcipulos oriretur, quia adhuc imperfecti erant. Adeo lites, ac diſſidia Chriſto diſplicent, vt à prædicatione, quæ alioquin tàm fructuoſa erat futura, abſtinuerit, ne vlla diſſenſionis daretur occaſio.

C Abſtinuit etiam, ne aliquis exiſtima-

ſtimaret, quicquam per contentionem, & inanem gloriam fieri. Abeunt ab hac mente illi diuini verbi tractatores, qui contendere de primatu cum alijs non erubeſcunt, ſuam non Chriſti gloriam quærentes, nec animarum ſalutem.

D Cum Ioannes in carcerem truditur, Chriſtus prædicare incipit, quia tunc maximè audiendum eſt Dei verbum, cum iuſti calamitatibus opprimuntur, nam tunc colligendi fructus tempus eſt, cum exemplo ſuo alios ad ſalutis viam vocant. Tunc maximè diuini verbi prædicatione opus eſt cum impij in Dei ſeruos ſæuiunt.

E Ioannes ob prædicationem in carcerem conijcitur, quia nempè liberè, & apertè Herodem arguebat, Chriſtus igitur ſtatim prædicat vt oſtenderet malorum pœnis, ac minis auocari neminem debere ab aliorum ſalute procurandâ. Alius audiens ob prædicationem Ioannem traditum à prædicationis munere abſtinuiſſet: non ita Chriſtus, qui noſtram ſalutem etiam morte ſua emere non dubitauit. Impiorum minas non timet, qui Dei gloriam quærit.

Et relicta Ciuitate Nazareth venit, & habitauit in ciuitate Capharnaum maritima in finibus Zabulon & Nephtalim.

III Aliquis hîc quærat, cur Patriam ſuam Chriſtus relinquat prædicare incipiens. An in patria ſua viuens ſatis prædicauerat, vita ſcilicet, & moribus? Manſerat in Patria ſua Chriſtus altè clamauit, licet tacuerit, vocem grandem moribus emittebat, vitæque puriſſimæ exemplo. Vbi Chriſtus, vbi iuſtus quilibet viuit ibi prædicationis ſemina iacit.

Non alienum iſtuc; ſed cur publicè, & voce prædicaturus patriam ſuam Nazareth deſeruerit, non caret ſuo compendio, ſicut myſterio non caruit. Docere in primis voluit, Doctori, vt fructum in auditoribus faciat, exuendum patriæ amorem, ac parentum affectum: qui nimium patriæ addictus ineptus prædicationi videri poſſit, cum ægrè aliorum corda ad Deum allicere poſſit, qui ſuum ſuis alligauit, patriæque vinculis ſtrictum tenet. F

Reliquit Nazareth, quia ciues miracula quærebant, in quibus gloriari poſſent, vbi ſub prætextu verbi Dei propria gloria quæritur illic non remanet Chriſtus, & ab illis abit, qui ſuam non Dei gloriam quærunt. Proh quàm diſplicent Chriſto illi concionatores, qui non diuinæ gloriæ, ſed ſuæ labores ſuos ſactant & iactantiæ obſequium præbent, non Deo. quòd ſi Chriſtus in auditoribus ſuis hunc propriæ gloriæ affectum ita ægrè tulit, vt ob id à ſuis ſe ſubduxerit initurus prædicationem, quantum in doctoribus ipſis auerſabitur, qui exemplo alijs eſſe debent, & ea præſtare quæ docent? G

Fugit Nazareth Chriſtus, ne in negotio Euangelico terra aliquid iuris habere putetur. Euangelicus Doctor aliam non nouit Patriam niſi Cœlum, ad hoc autem tendere vbique poteſt. Solum omne ter- H

terram deſpiciente patria eſt. Vera hæc prędicatoris nota, vt ad Cœleſtem patriam aſpirat terrenæ prorſus oblitus.

I Sed & patrię notio vtilia monita exhibet. Nazareth flos interpretatur, ergò qui Dei verbum in auditorum mentibus ſeminare debet, relinquat Nazareth, à mundi flore ſe ſubducat, mundana omnia deſerat, quę vt flos marceſcũt, & pereũt. Diuitiarum florem non amet, ſed fugiat. *exiccatum eſt fœnum, & cecidit flos verbum autem* Iſa. 47. *Domini manet in æternum.* Iſaiæ 47. v. 7.

K Relinquat Nazareth concionaturus, reijciat verborum floſculos, ſententiarum lenocinia minimè ſectetur, malè olet, qui vnguenta, qui elegantiarum flores ſpargit, quique nulla fructus cura tangitur, aut poſtremâ.

112 In Ciuitatem Capharnaum venit Chriſtus, quę maritima erat, ob idque moribus magis corrupta, nam ob variarum gentiũ commixtionem, & ob diuitiarum copiam ſolent maritimę ciuitates omnium vitiorum genera recipere, ſimul enim cum mercibus & praui mores importantur, quos ſuo excipit ſinu maritima ciuitas; Meritò Chriſtus prędicaturus capharnaum inhabitat, docens proborum monitorum medicinam ijs qui magis indigent prius offerenda; ſęuior plaga prior curanda eſt, & perditiſſimis hominibus pręſenti prius correctionis remedio occurrendum eſt.

L In terrâ Zabulon prius prædicat Chriſtus. Obſerua, quòd Moyſes moriturus benedicẽs duodecim tribus Iſrael Zabulon ſic alloquitur, Deut. 33. v. 18. *Lætare* Deut. 33 *Zabulon in exitu tuo;* quam prophetiam, tunc adimpletam cum Chriſtus in ea prædicauit aliqui non alienè putant. Rectè lætari iubetur, quia tunc vera lætitiæ cauſa cũ Dei verbũ ad ſalutem auditur.

Lætare, inquit, Moſes *Zabulon*, nec cauſam cur lætari debeat vllam ſubijcit; ſola hæc ſufficit, quòd in M eius finibus Chriſtus pręſens ſit futurus; vbi Chriſtus eſt, ibi vera lætitia, nec aliud quæri debet.

Et cur non læta Zabulon, quæ 113 illa à Chriſti ore verba audiitura erat: *Pœnitentiam agite appropinquabit enim regnum Cœlorum?* vbi pœnitentia, regnique cœleſtis promiſſio eſt, adeſt vera lætitia, triſtitia omnis exulat, omnis mæſtitia, nam veri gaudij mater pœnitentia eſt, firmæ iucunditatis nutrix. Fallitur, qui aliter ſentit, & triſtitiæ tantùm grauidam pœnitentiam putat.

In finibus etiã Nephthali Chriſtus prædicat. De tribu Nephthali ait idem Moſes Deut. 33. v. 23. N *Nephthali abundantia perfruetur, & plenus erit benedictionibus Domini.* Deut. 3 Vbi Chriſtus adeſt, abundantia eſt omnium bonorum. Vbi pœnitentia prædicatur, pœnitentia excipitur, ibi verorum bonorum copia Nam ita Moyſis verba cum verbis Euangeliſtæ cohęrent, quia abundãtia perfruitur Nephthali dum Chriſtum recipit, & libens pœnitentię monita ab eius ore audit.

O Nephthali abundantia fruitur & paupertatem ſectari debebat

Chriſti verbis obediens. quî abundantia cum paupertate cohęret? Cohęret, quia apud Deum verarum diuitiarum mater paupertas eſt, & cœleſtibus opibus eſt diues qui rerum temporalium copiam fugit.

P De Nephthali dicitur Gen.49.
Gen.49. *Nephthali ſeruus emiſſus dans eloquia pulchritudinis*, quæ prophetia cum Chriſtus in finibus nephthali prędicauit maximè adimpleta eſt, pulchra enim, honeſta, & pura eſſe debent illius gentis verba, quę Chriſtum excipit, Chriſtum audit.

Q Eloquia pulchritudinis dedit terra Nephthali, quia in eâ hęc Chriſti verba inſonuerunt, *pœnitentiam agite, appropinquauit enim regnum Cælorum.* quid pulchrius, quàm inuitatio ad pœnitentiam per quam homines peccati deformitate poſita ſuperam pulchritudinem induunt, & Dei oculis maximè placent?

R In Nephthali Chriſtus pęnitentiam prędicat, & cerno comparatur Nephthali. probè, quia qui ad pœnitentiam inuitatur velociter currere ad eam vt ceruus debet; abſit vt teſtitudineo incedas gradu, & pœnitentiam de die in diem nocitura cunctatione differas, teſtudo non ceruus eris.

SECTIO VII.

Chriſti præſentia omnis calamitatis memoriam abolet. 114
Dei dona prius accipit, qui prius affligitur. S
Ad plures ſalutis verba diffundi cupit Chriſtus. T
Prædicator concordiam, non diſſidia foueat. V
Χαθήμενος quid. Inanis peccatoris labor. 115
Ad veritatis lucem venire proprijs viribus nullus poteſt. X
Ἀνέτειλεν quid. Chriſtus tanquam Sol non mutuato lumine vt ſtellæ orbi illuxit. Y
Baptiſmalis innocentiæ amator ſit qui alios edocet. 116
Abſtinentiæ amicus, abſtinentiæ præco. Z
Omnia regna, & regnorum gloriam ſpernere Euangelicus concionator debet. 117
Inani gloriæ prædicator non litet. A
Vtilia dicere Doctor ſtudeat potiùs quàm noua. B
Cauenda Doctori iactantia. C
Etiam à minoribus inchoata perficere debemus. D
Chriſti mititas. E
Meretur acriter reprehendi, qui bonitatem ſimulat.
Pœnitentiæ, & gaudij nexus. F

Vt adimpleretur, quod dictum eſt per Iſaiam Prophetam: Terra Zabulon, & terra Nephtalim via maris trans Iordanem, Galilææ gentium.

ISAIAS rem ſic habet: *In nouiſſimo aggrauata eſt via maris.* 114 Iſa.9.
grauatæ, & afflictæ non meminit Matthæus, ſed Iudæis ſcribens omiſit tanquam notum. Fors afflictionis, & captiuitatis non meminit, vt oſtenderet Chriſti præſentiam vel

vel calamitatis memoriam aboleuiſſe: licet grauia aliquis ſit paſſus, ſe perpeſſum obliuiſcitur, dum Chriſtus ſuam præſentiã exhibet.

S Zabulon, & Nephthalim primæ captiuæ factæ ſunt à Salmanaſar Rege Aſſiriorum vt habetur 4. 4. Reg. 17. Reg. 17. Congruè hic priùs Chriſtus Euangelium prædicat, vt vbi primo incæpit captiuitas ſeruitutis, ibi incipiat annuntiatio libertatis. Scilicet Dei dona prius recipere debet, qui prior pro eo patitur, vt afflictioni reſpondeat conſolatio.

T Hìc incæpit Chriſtus Euangeliũ prædicare, quia ibi confinium Iudæorum, & Gentilium erat, vnde audis: *via maris trans Iordanem Galilææ Gentium*; vt ita facilè Euangelij fama etiam ad gentilem populum migraret. Vides quàm cupiat Deus miſericordiæ ſuæ limites porrigi, & ad plures ſalutis verba diffundi? Iudæos docuit, ſed ſimul gentilium ſalutem ſpectabat; vnde ſubdit: *Populus qui ambulabat in tenebris vidit lucem magnam.*

V In confinio Iudæorum, & Gentilium Chriſtus prædicat, vt vtrunque populum tanquam lapis angularis necteret, vt vtrique ſuis verbis conſuleret ſuâ præſentia. Debet prædicator pacem, ac concordiam quærere, non diſſidia fouere.

Populus qui ſedebat in tenebris vidit lucem magnam & ſedentibus in regione vmbræ mortis lux orta eſt eis.

115 POpulus, *qui ſedebat in tenebris*. Aliqui codices, pro, *ſedebat*, habent, *ambulabat*. Græcè eſt καθήμενος, *ſedens*, ſicuti vertit etiam Arias Montanus; Nos: *quieſcebat, morabatur*. Impius quilibet licet in tenebris ambulet, in tenebris tamen ſedet, quia nihil ambulando proficit, & in vanum laborat, licet ambulet, idem eſt ac ſi iaceret.

Vidit lucem magnam; non occurrit ipſe populus luci, ſed lux ei apparuit, ad veritatis quippè lucem venire nemo poteſt, niſi ſuperâ perfundatur luce. X

Sedentibus in regione vmbræ mortis lux orta eſt eis. Græcè pro *lux orta eſt*, ſic habetur: φῶς ἀνέτειλεν, lux enata, ſeu exorta eſt. Verbum ἀνατέλλω, non de cuiuſlibet lucis ortu dicitur, ſed proprie de ſole, ſicut ἐπιτέλλειν de ſyderibus. Quo ſignificatur, Chriſti aduentu, qui ſicut ſol proprio lumine lucet, non ſicut ſtellę mutuato ignorantię tenebras expellendas. Y

Exinde cæpit Ieſus prædicare & dicere Pœnitentiam agite, appropinquauit enim Regnum Cælorum.

POſt baptiſmum prædicationem init Chriſtus, vt oſtenderet baptiſmalem innocentiam habendam ſi fieri poſſet, ei, qui prædicationis munus obit. Audiant hoc illi, qui peccatorum onere grauati alios ad innocentiam vocant, & puritatem, ac ſanctitatem alijs ſuadent, impuritatis mancipia ipſi facti. 116

Poſt gulæ tentationẽ deuictam ſe ad prædicationem Chriſtus parat, tacitè edocens abſtinentiæ amicum Z

amicum abſtinentię præconem eſſe debere, & ineptè ieiunij, & abſtinentiæ laudes recenſere, qui luxui, & crapulæ fœdè litat.

117 Obtulerat Christo Diabolus omnia regna, vt coram illo cadens illum adoraret, reiecit oblationem Christus & offerentem; hacque tētatione deuictâ prædicationis ſuſcipit poſtea munus, ſcilicet ineptus huic muneri eſt, qui mundi bona non contemnit, ſeculi gloriam glorioſè non calcat.

Qui omnia regna, regnorumque gloriam illis omnibus maior non ſpernit non reſpuit, vix prædicationis officio eſt idoneus. Formam probi Doctoris in Chriſto Euangelicus concionator habet, hanc teneat, vt ritè ſuo fungatur munere, diſcat prius omnē mundi gloriam conterere, & peritura regna animo pluſquam regio contemnere, & calcare.

A In pinnaculi templo inani gloria tactus non fuit Chriſtus, nec loci ſublimitate intumuit, quod volebat Diabolus. Exinde ad prædicationis munus exit, vt ſuo exemplo omnes doceret, eum, qui prædicatoris fungitur munere, inani gloriæ litare non debere.

B Prædicans Chriſtus iiſdem verbis vtitur, quibus vſus fuerat Ioannes, dicens; *Pœnitentiam agite, appropinquauit enim Regnum Cælorum.* Illorum faſtum, & iactantiam arguit, qui non vtilia dicere curant, ſed cum iactantiæ ſeruiant, noua producunt, quibus ſibi non vulgaris ſapientiæ concilient nomen. ſcilicet admirationi eſſe ſtudent, non vtilitati.

Ab eiſdem verbis quibus & Ioannes vſus exorſus eſt Chriſtus, vt videri potuiſſet Ioannis diſcipulus, cum magiſter eſſet ipſius, & cæterorum. Verus magiſter exſtitit, quia humilis, docuit ſcilicet, nihil ſic cauendum doctori, quàm iactantiam, faſtum, inaniſque gloriam. C

Præterea eodem exordio vſus, quo & Ioannes, vt Ioannis doctrinam confirmaret, & vt nos inſtrueret, ne ab alijs etiam minoribus inchoata perficere, & abſoluere dedignemini. D

Vocat ad pœnitentiam auditores ſuos Chriſtus, regnique cœleſtiſque nomine eos allicit, non tamen ſecuris ictum, aliaſque minas intentat, quibus in Iudæos inuehens vſus fuit Ioannes; cur ita? An vt oſtēderet, quàm pius, & miſericors Chriſtus ſit? An quia hic fictè Phariſæos acceſſiſſe non dicuntur, ſicut ad Ioannem ſimulato acceſſerunt animo? Meretur acriter reprehendi, qui exterius bonitatem ſimulat, in quam intus arietat. E

Pœnitentiam, inquit, *agite*; cur non magis gaudete, lætitiâ ob Saluatoris præſentiam exultate? dum ad pœnitentiam vocat, quæ veri gaudij mater eſt, ad gaudiū etiam inuitauit, verè enim peccator lætitiâ perfundi non poteſt, niſi peccatum prius per pœnitentiam aboleuerit. F

SECTIO VIII.

Laboris amicos amat Chriſtus, fugit deſidioſos. 118

Eccle-

Eccleſiæ baſis obedientia. G
Obedientia firmitas. H
Sequatur Chriſtum, qui alios ad Chriſtum allicere ſtudet. 119
Prædicator otio non torpeat. S
Hominum non diuitiarum piſcator Prædicator eſt. K
Vitæ ſanctitate antiſtare auditoribus Doctor, & Præſul debet. 120
Bonorum exemplum magnas vires habet. L
Rerum terrenarum retia relinquat prædicator, vt homines capiat. M
Perfecta obedientia eſt ſua imperfecta relinquere. N
Qui Chriſtum ſequitur alienæ ſalutis cura ſtatim tangitur. O
Ἀφέντες quid. Quàm abhorrere ab his quæ ob Chriſti amorem reliquimus, debeamus. P
Περιάγειν de quibus dicatur. Chriſti labor in prædicando. 121
Circuit ſatanas in noſtram perditionem Chriſtus in noſtram ſalutem. Q
Attentè Dei verba audienda. R
θεραπεύων. quid. Infirmi magnâ reuerentia contrectandi. S

Ambulans Ieſus iuxta mare Galileæ, vidit duos fratres Simonem qui vocatur Petrus, & Andream fratrem eius mittentes rete in mare, erant enim piſcatores.

118 NON vidit hos duos fratres otio torpentes, ſed in mare mittentes retia, amat ſuos diſcipulos Chriſtus laboris amicos. Præcipuè verò qui ad dignitatis ſupremæ culmen vocatur laborioſus eſſe debet, nam qui dignè hominibus præſidere vult laborans alijs exemplo eſſe debet, atque adeo omnium labores ſuo ſubleuare.

Petrus Simon vocabatur, quod nomen obedientem ſignificat, ſcilicet Eccleſiæ baſis obedientia eſt, cuius eſt Simon Petrus fundamentum. G

Simon obediens dicitur, & Petri à petra indipiſcitur nomen, vt hinc colligeremus firmam debere obedientiam eſſe, ſtabilemque, vt petræ ſtabilitatem induiſſe videri poſſit, ſicut & Simon dictus Petrus à firmitudine eſt. Quid? Andreas frater Simonis eſt, quia virilitas, & fortitudo obedientiæ cognata eſt, fortis enim Andreas interpretatur. Obedientia quæ in duris, & difficilioribus frangitur vera non eſt. H

Et ait illis: venite poſt me faciam vos fieri piſcatores hominum.

PEnde verborum ordinē, prius hi duo fratres iubentur Chriſtum ſequi, poſtea hominum piſcatores futuri dicuntur, vt intelligerent ipſi, & qui idem munus obituri erant, ineptum piſcandis per prædicationem hominibus eſſe, qui non ſequitur Chriſtum. Ritè homines verbi rete ad Chriſtum allicit, qui Chriſtum moribus imitatur, vt corpus vmbra. 119

Faciam, inquit, *vos fieri piſcatores*, non dicit, *faciam vos eſſe*, innuens, quod debet quilibet laborare, & rectè operari, vt Chriſti prædicator fiat, & de ſuo etiam I

aliquid ponere in hoc munere, nec ita Dei vocationi fidere, vt negligens, & deſidioſus ſit, & omnis laboris, curæque fugitans.

K Scitè autem addit, *piſcatores hominum*, ne aliquis ſe crederet rerum, diuitiarum, pecuniarumque piſcatorem conſtitutum. Hinc illud Apoſtoli 2. Cor. 12. *Non quærimus veſtra, ſed vos*.

120 Præſules, ac Doctores Eccleſiæ hominũ veluti piſcium piſcatores fiunt, ergò tantum præſtare Præſulis, & doctoris vita ſub ditis, & auditoribus quodam modo deberet, quantum homo ipſis piſcibus præſtat. Proh quàm copioſa eſſet iſta piſcatio, ſi tales eſſent piſcatores, vt ſine vlla comparatione vitæ ſanctitate ceteros antiſtarent.

L Hi duo fratres primi à Chriſto vocantur, & illis verbis, *faciam vos fieri piſcatores hominum*, alliciũtur. Non legimus hæc verba addidiſſe Chriſtũ, Iacobum, & Ioannem ſtatim poſt vocantẽ, ſed tantum dicitur; *Vocauit eos; illi autem ſtatim relictis retibus, & patre ſecuti ſunt eum*. Nihil his promittit cur ita? quia primorum obedientia ijs viã præparauerat, & magnam ad bonum aliorum exempla vim habent, vt abſque vlla promiſſione ſolo primorum fratrum exemplo & hi poſteriores Chriſtum ſecuti fuerint.

At illi continuò relictis retibus ſecuti ſunt eum.

M VT dignè munus ſuum obeat euangelicus prædicator, retia relinquere debet, rerum ſcilicet ſecularium curas, diuitiarum amorem, nihil capiet, aut exiguum prædicator, niſi rete proprium relinquat, commodũ nempè ſuum & Chriſtum ſequatur. Irritus ferè, inaniſque multorum prædicatorum labor eſt, quia retia non relinquunt, rebus terrenis acquirendis ſtudent, mundanarum rerum curis occupantur, & detinentur.

Dimittebant in mare ſua retia hi duo fratres, ſed à Chriſto vocati ſtatim retia relinquunt, & ſequuntur Chriſtum, non enim legimus retia extraxiſſe, vt piſces caperent, qua re indicatur, perfectæ obedientiæ notam eſſe ſua imperfecta relinquere. In medio operis conſtituti diſcipuli, non cuiuslibet operis, ſed piſcationis quàm auida res piſcatio, quàm curioſè finis expectatur ob dubium, variumque euentum? cum audiſſent Domini vocem nihil diſtulerunt, nec retia traxerunt in perfectæ parentiæ notam, vt haberent poſteri, quod imitarentur. N

Sequuntur iſti duo fratres relictis retibus Chriſtum, vt hominum piſcatores fierent, hoc illis promiſſum eſt, nam qui Chriſtum amat, & Chriſtum ſequitur ſtatim & alienæ ſalutis cura tangitur, qui poſt Chriſtum it homines ad Chriſtum ſtatim allicit. O

Relictis retibus, Græcè: *ἀφέντες τὰ δίκτυα, dimittentes, & remittentes retia*. Hoc idem verbum ſupra adhibitum eſt, quum Diabolus Chriſtũ reliquit. *τότε ἀφίησιν αὐτὸν, Tunc dimittit eum*. Prorſus abire à Diaboli mente debemus; ille Chri- P

ſtum

ſtum dimiſit quia eum decipere non potuit, & in peccatum allicere. Apoſtoli ne relinquerent, relinquunt retia, quæ impedimento erant, ne perfectè Chriſto adhærerent. Qua mente ſatanas à Chriſto fugit, & ab eo abhorret, eadem viri perfecti ea repudiant, quę ne Chriſtum expeditè ſequantur, impediunt.

Et circuibat Ieſus totam Galilæam docens in ſynagogis eorum, & prædicans Euangelium regni, & ſanans omnem languorem, & omnem infirmitatem in populo.

121 CIrcuibat, Gręcè. περιῆγεν, luſtrabat, circuibat. Verbum περιάγειν de pedibus propriè dicitur, vt hinc colligamus, Chriſtum non equo aut mulo inſidentem circuire ſolitum, vt Dei verbum populis per varias vrbes prędicaret, ſed in humilitatis exemplum peditem iuiſſe; non defugiebat laborem, dummodo ſalutem omnibus ſuâ prædicatione poſſet afferre. Scilicet amanti labor non labor eſt, ſed quies.

Q Satanas *Circuit quærens quem devoret*, Chriſtus circuit vt linguæ ſuæ officio omnibus medeatur, & verborum ſuorum virtute omnibus ſanitatem afferat, & regni cœleſtis deſiderium auditorum mentibus affricet.

Et curabat corpora, & euangelium prædicabat quod ſæpè præſtitiſſe Chriſtum legimus vt ſcilicet auditores ſui ab infirmitatibus, & languoribus attentiùs, atque pacatius Chriſti exciperent verba, nec dolorum magnitudine diſtraherentur. Tanti apud Deum eſt, ſua verba attentè excipi, nō mente in varia ſparſa, & effuſa.

Sanans omnem morbum; Græcè: S θεραπεύων, *curans*, *ſanans*. Hoc verbum ſignificat non ſolum infirmos curare, & ſanitati reſtituere, ſed etiam in pretio habere, obſequi, ac venerari; vt tacitè nobis inſinuaretur, qua reuerentia, & obſequio contrectare infirmos, & aliquo morbo preſſos debeamus; tanquam ſcilicet rem ſacram, & ſumma veneratione dignam. Abeunt qui ſpernunt, & qui verbis aſperioribus infirmos exaſperant quùm tanquam ſacra lipſana, vt ita dicam, contrectandi ſint.

Vulgata Editio. *Lectionum Varietas.*

CAPVT V. MATTHÆI.

Verſ. 1.

VIdens autem Ieſus turbas, aſcendit in montem, & cum ſediſſet acceſſerunt ad eum diſcipuli eius.

CVm ſediſſet. *Vat. Cum conſediſſet. Ar.M. ſedente eo.*
Acceſſerunt. *Ar.M. aduenerunt.*

Verſ. 2.

Et aperiens os ſuum docebat eos dicens.

Aperiens os. *S.Hil. Aperuit os ſuum. Auct. Et reſignans.*
Docebat. *S.Hil. & docebat.*

Verſ. 3.

Beati pauperes ſpiritu: quorum ipſorum eſt regnum Cœlorum.

Beati pauperes ſpiritu. *Tert. Beati Mendici. Auct. Beati inopes.*
Ipſorum eſt *n.* R. C. *Tert. Illorum eſt regnum Dei.*

Verſ. 4.

Beati mites: quoniam ipſi poſſidebunt terram.

Poſſidebunt. *Pagn. hæreditate accipient. S.Hilar. hæreditabunt. Al. hæreditatem accipient terræ.*

Verſ. 5.

Beati, qui lugent: quoniam ipſi conſolabuntur.

Qui lugent. *Arab. Triſtes. S.Cypr. Plangentes. Tert. lugentes atque flentes.*
Conſolabuntur. *Vat. & Pagn. conſolationem accipient. Caie. conſolatione afficientur. Auct. Solatio fruentur.*

Vul-

Vulgata Editio. — *Lectionum Varietas.*

Verſ.6.

Beati, qui eſuriunt, & ſitiunt iuſtitiam: quoniam ipſi ſaturabuntur.

Eſuriunt. *Ar.M. Eſurientes.*
Sitiunt. *Ar.M. Sitientes.*

Verſ.7.

Beati miſericordes: quoniam ipſi miſericordiam conſequentur.

Miſericordiam conſequuntur. *Syr. Super eos futuræ ſunt miſericordiæ. S.Hil. Quia ipſis miſericordiam præſtabit Deus. Ar.M. Miſericordia afficientur. S.Chrom. Ipſis miſerebitur Deus. S.Leo. Quoniam ipſorum miſerebitur Deus. S.Aug. Quoniam ipſis miſericordia præſtabitur.*

Verſ.8.

Beati mundo corde: quoniam ipſi Deum videbunt.

Mundo corde. *S.Aug. Mundi cordes. Caiet. Mundi corde. Auct. Puro corde.*

Verſ.9.

Beati pacifici: quoniam Filij Dei vocabuntur.

Pacifici. *Auct. ex Syr. Operatores pacis.*
Vocab. *Tert. Nuncupabuntur.*
Quoniam. *Ar.M. Quoniam ipſi.*

Verſ.10.

Beati, qui perſecutionem patiũtur propter iuſtitiam: quoniam ipſorum eſt regnum Cœlorum.

Perſecutionem patiuntur. *S.Cyp. Paſſi fuerint. Ar.M. Perſequutione affecti, Auct. Ad ſupplitium quæſiti.*

Vul-

Vulgata Editio. *Lectionum Varietas.*

Verſ. 11.

Beati eſtis cum maledixerint vobis, & perſecuti vos fuerint, & dixerint omne malum aduerſum vos mentientes, propter me.

Eſtis. *Tert. Eritis.*
Cur maledixerint vobis. *S. Ambr. Cũ vobis maledicent. Tert. cum vos dedecorauerint. Vat. probra iecerint in vos. Pagn. probris affecerint. Caiet. Cum opprobrauerint. Auct. Cum vos conuiciis infeſtauerint.*
Omne malum. *Syr. & S. Ioan. Chryſ. Omne verbum malum. Tert. omnia mala.*
Propter me. *S. Amb. Propter iuſtitiam.*

Verſ. 12.

Gaudete, & exultate, quoniam merces veſtra copioſa eſt in Cęlis: ſic enim perſecuti ſunt Prophetas, qui fuerunt ante vos.

Copioſa. *Tert. Plurima. Pagn. multa.*

Verſ. 13.

Vos eſtis ſal terræ. Quod ſi ſal euanuerit, in quo ſalietur? ad nihilum valet vltra, niſi vt mittatur foras & conculcetur ab hominibus.

Euanuerit. *Syr. Infatuatum fuerit.*
Ad nihilum valet. *S. Hier. ad Nihil eſt vtile.*
Mittatur. *S. Hier. Pagn. proiiciatur. Ar. M. eiici foras.*

Verſ. 14.

Vos eſtis lux mundi. Non poteſt ciuitas abſcondi ſupra montem poſita.

Lux mundi. *S. Aug. Lumen mundi. Tert. Lumen terræ.*
Ciuitas. *Vat. oppidum.*
Super mon. poſ. *S. Hil. ſuper montem ædificata. Tert. Conſtituta ſupra montem.*

Vul-

Verſ. 15.

Neque accendunt lucernam & ponunt eam ſub modio, ſed ſuper candelabrum vt luceat omnibus, qui in domo ſunt.

Neque accendunt Luc.& p.e.ſ.m. *Tert. Lucerna non ſub modo abſtrudi ſolet ſed in candelabrum conſtitui.*
Vt luceat. *Caiet. Et lucet.*

Verſ. 16.

Sic luceat lux veſtra coram hominibus: vt videant opera veſtra bona, & glorificent Patrem veſtrum, qui in cœlis eſt.

Lux veſtra. *S.Cypr. Lumen. S.Aug. Sic luceant opera veſtra.*
Opera *v.b. S.Aug. Bona facta veſtra.*
Glorificent. *Syr. Euehantque laudibus. S.Cyp. Clarificent. S.Leo Magnificent.*
Bona. *Ar.M. Pulchra.*

Verſ. 17.

Nolite putare quoniam veni ſoluere legem, aut Prophetas: non veni ſoluere, ſed adimplere.

Nolite putare. *Caiet. Ne putetis.*
Soluere. *S.Hil. Diſſoluere.*

Adimplere. *S.Aug. Implere.*
Non veni ſoluere. *Vat. vt diſſoluam ſed vt impleam. Al. non veni vt deſtruam ſed vt compleam.*

Verſ. 18.

Amen quippe dico vobis, donec tranſeat cœlum & terra, iota vnum aut vnus apex non præteribit à lege, donec omnia fiant.

Amen *q.d.v. S.Hil. Dico autem vobis.*
Donec. *S.Proſp. Prius quam.*
Tranſeat. *Ar.M. Prætereat.*
Apex. *Auct. ex Syr. Ductus, lineola. ex Græ. Cornu.*
Non præteribit. *S.Proſp. Non cadet ex lege.*
Donec *om.f. S.Proſp. qui non impleatur.*

Vul-

Vulgata Editio.	*Lectionum Varietas.*
Verſ.19.	
Qui ergo ſoluerit vnum de mandatis iſtis minimis,& docuerit ſic homines,minimus vocabitur in Regno Cœlorum: qui autem fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in Regno Cœlorum.	Et docuerit. *S.Cyp. Et ſic docuerit.* Magnus. *S.Cyp. Maximus.*
Verſ.20.	
Dico enim vobis,quia niſi abundauerit iuſtitia veſtra pluſquam Scribarum & Phariſæorum, non intrabitis in Regnum Cœlorum.	Abundauerit. *Tert. Redundauerit. Auct. excelluerit.* Pluſquam Scribarum. *Arab. ſuper iuſtitiam ſcribarum. Tert. ſuper ſcribarum.* Non intrabitis. *Pagn. non ingrediemini. Al. non poſſitis ingredi.*
Verſ.21.	
Audiſtis quia dictum eſt antiquis: Non occides: qui autem occiderit, reus erit iudicio.	Dictum eſt. *Ar. M. Pronunciatum eſt.* Antiquis. *Al. veteribus.* Reus erit. *Pagn. & Ar.M. Obnoxius erit.*
Verſ.22.	
Ego autem dico vobis, qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit iudicio. Qui autem dixerit fratri ſuo, raca, reus erit concilio. Qui autem dixerit, fatue, reus erit gehennæ ignis.	Qui ir.f.ſuo. *Syr. Quicunque iraſcetur fratri ſuo timere. S.Ioan.Chryſ. & Pagn.* addunt *ſine cauſa. Ar. M.* addit *immeritò. Al. temerè.* Concilio. *Ar.M. conſeſſui.* Gehennæ. *S.Cyp. In gehenna. Al. Gehennæ incendio.*

Vulgata Editio. | *Lectionum Varietas.*

Verſ.23.

Si ergo offers munus tuum ad altare: & ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid aduerſum te.

Si offers. *Syr. & S.Cypr. Si obtuleris. Caiet. Si offeras.*
Ad altare. *Syr. ſuper altare. Al. ad Aram.*
Habet aliquid aduerſum te. *Syr. Retinere contra te inimicitiam aliquam.*

Verſ.24.

Relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo: & tunc veniens offeres munus tuum.

Munus. *Syr. Oblationem.*
Ante altare. *Pagn. coram altari.*
Reconciliari. *Syr. Redi in gratiam.*
Veniens. *Pagn. Profectus.*
Offeres. *Arab. Offer.*

Verſ.25.

Eſto conſentiens aduerſario tuo cito dum & in via cum eo: ne forte tradat te aduerſarius iudici, & iudex tradat te miniſtro: & in carcerem mittaris.

Eſto conſentiens. *S.Hier. Benè ſentiens de aduerſario tuo, &, Beneuolus. S.Aug. Concorda cum aduerſario tuo citò. Tert. Habeto beneuolentiam. Syr. Deſiderabilis. Arab. Benignus.*
Aduerſario tuo. *Arab. Tecum litiganti.*
Miniſtro. *Syr. Exactori. Tert. Angelo executionis.*
In carcerem mitt. *Syr. Incidas in domum vinctorum. Tert. Ille te in carcerem mandet. Ar.M. in cuſtodiam conijciaris. Pagn. in carcerem conijciaris.*

Verſ.26.

Amen dico tibi, non exies inde, donec reddas nouiſſimum quadrantem.

Reddas. *Al. perſolueris.*
Nouiſſimum. *Pagn. extremum.*

Vulgata Editio. *Lectionum Varietas.*

Verſ.27.

Audiſtis quia dictum eſt antiquis: Non mechaberis.

Non mœchaberis. *Pagn. non committes adulterium.*

Verſ.28.

Ego autem dico vobis: quia omnis, qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam, iam mœchatus eſt eam in corde ſuo.

Mulierem. *Pagn. Vxorem alterius.*
Mœchatus eſt eam. *S. Ambr. Adulterauit eam.*
Eam. *Caiet. Cum ea.*

Verſ.29.

Quod ſi oculus tuus dexter ſcandalizat te, erue eam, & proijce abs te: expedit enim tibi vt pereat vnum membrorum tuorum, quam totum corpus tuum mittatur in gehennam.

Scandalizat te. *Syr. & Vat. Offendiculo tibi fuerit. Pagn. offenderit.*
Expedit. *Ar. M. confert. Auct. Vtile eſt.*
Mittatur. *S. Chrom. Eat.*

Verſ.30.

Et ſi dextera manus tua ſcandalizat te, abſcinde eam, & proijce abs te: expedit enim tibi vt pereat vnum membrum tuorum, quam totum corpus tuum eat in gehennam.

Scandalizat. *Vat. Offendiculo tibi fuerit.*
Abſcinde eam. *Tert. Amputa eam.*
Eat. *Vat. & Pagn. conijciatur.*

Vul-

*Verſ.*31.

Dictum eſt autem: Quicunque dimiſerit vxorem ſuam, det ei libellum repudij.

Dimiſerit. *Vat. repudiauerit. Ar. M. abſoluerit.*
Libellum repudij. *Pagn. libellum diuortij.*

*Verſ.*32.

Ego autem dico vobis: Quia omnis, qui dimiſerit vxorem ſuam, excepta fornicationis cauſa, facit eam mœchari: & qui dimiſſam duxerint adulterat.

Fornicationis. *Vat. ſtupri.*

*Verſ.*33.

Iterum audiſtis, quia dictum eſt antiquis: Non periurabis: reddes autem Domino iuramenta tua.

Reddes. *Vat. Perſolues.*

*Verſ.*34.

Ego autem dico vobis, non iurare omnino, neque per cœlum, quia thronus Dei eſt.

Omnino. *S. Cyp. In totum.*
Per cœlum. *Ar. m. in cælo.*
Thronus. *Vat. ſolium.*

*Verſ.*35.

Neque per terram, quia ſcabellum eſt pedum eius: neque per Ieroſolymam, quia ciuitas eſt magni regis.

Per terram. *Ar. M. in terra.*
Scabellum *ſubſellium.*
Per Hieroſolymam. *Ar. M. in Hieroſolyma.*

Vulgata Editio. | *Lectionum Varietas.*

Verſ.36.

Neque per caput tuum iuraueris, quia non potes vnum capillum album facere, aut nigrum.

Neque per caput tuum. *Ar.M. in caput tuum.*
Nõ potes. *S.Aug. Nõ eſt tibi poteſtas.*
Non potes vnum capillum. *Syr. Non poteſt facere in eo vel particulam vnius pili nigri vel albi. Tert. Quis veſtrum poteſt capillum atrum ex albo facere? Ar.M. non potes vnum capillum album aut nigrum facere. Al. pilum.*

Verſ.37.

Sit autem ſermo veſter, eſt, eſt: non, non: quod autem his abundantius eſt, à malo eſt.

Sit. *Syr. erit.*
Eſt, eſt. *Ar.M. Etiam etiam.*
Quod aut. his ab. e. *Vatab. Quod amplius his eſt. Ex malo eſt. Ar.M. quod autem abundans his à malo eſt. S.Io. Chryſ. & Al. quod vltra hæc adiungitur.*
A malo eſt. *Auct. ex malo proficiſcitur.*

Verſ.38.

Audiſtis quia dictum eſt: Oculum pro oculo, & dentem pro dente.

Dictum eſt. *Ar.M. pronunciatum eſt.*

Verſ.39.

Ego autem dico vobis, non reſiſtere malo: ſed ſi quis te percuſſerit in dexteram maxillam tuã, præbe illi & alteram.

Non reſiſtere malo. *Syr. Ne inſurgatis contra malum. Ar.M. obſiſtere.*
Si quis te percuſſerit. *Tert. Verberanti te in faciem. Vat. impegerit alapam.*
Præbe. *Tert. Etiam alteram genam obuerte.*

Verſ.40.

Et ei, qui vult tecum iudicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium.

Qui vult. t.i.c. *Syr. voluerit litigare tecum. Ar.M. volenti tibi iudicium parari. Al. in ius trahere.*
Dimitte. *S.Amb. Remitte. Tert. Offer. Vat. permitte.*

Vulgata Editio.	*Lectionum Varietas.*
*Verſ.*41.	
Et quicunque te angariauerit mille paſſus, vade cum illo & alia duo.	Angar. mil.paſ. *Syr. Traxerit te milliare vnum. Vat. adegerit ad milliarium vnum. Pagn. coegerit.*
*Verſ.*42.	
Qui petit à te, da ei: & volenti mutuari à te, ne auertaris.	Ne auertaris. *S.Cyp. Ne aduerſatus fueris. Vat. ne auerſeris.*
*Verſ.*43.	
Audiſtis quia dictum eſt: Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum.	Dictum eſt. *Ar. M. pronunciatum. Syr. dictum fuiſſe.* Odio habebis. *S. Hilar. Odies.*
*Verſ.*44.	
Ego autem dico vobis: Diligite inimicos veſtros, benefacite his, qui oderunt vos: & orate pro perſequentibus & calumniantibus vos.	Benefacite. *Syr. Bene precemini. Ar. M. Benedicite. Auct. Laudibus efferte.* Oderunt vos. *Syr. Ei qui imprecatur vobis. Ar. M. Maledicentes vos.* Pro perſequentibus. *S. Auguſt. Pro perſequutoribus veſtris. Ar. M. Pro infeſtantibus vos. Auct. Pro iniuria afficientibus.*
*Verſ.*45.	
Vt ſitis filij Patris veſtri, qui in Cœlis eſt: qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos, & malos: & pluit ſuper iuſtos & iniuſtos.	Qui. *Vat. Quia.* Oriri facit. *S. Amb. Lucere facit. Vat. exoriri ſinit. Ar. M. producit.*

Vulgata Editio.	*Lectionum Varietas.*
*Verſ.*46.	
Si enim diligitis eos, qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? Nonne & publicani hoc faciunt?	Diligitis. *Ar.M. dilexeritis.* Quam mercedem. *Al. quod præmium.* Habebitis. *Pagn. habetis.* Hoc. *Syr. idem.*
*Verſ.*47.	
Et ſi ſalutaueritis fratres veſtros tantum, quid amplius facitis? Nonne & ethnici hoc faciunt?	Salutaueritis. *Syr. Poſtulaueritis pacem. Pagn. ſi complectendo ſalutaueritis.* Fratres veſtros. *Ar. M. amicos veſtros.* Quid amplius. *Ar.M. Quid abundans. Al. quid eximium.* Ethnici. *Caiet. Publicani.* Hoc. *Ar.M. Sic.*
*Verſ.*48.	
Eſtote ergo perfecti, ſicut & Pater veſter cœleſtis perfectus eſt.	Eſtote. *Vat. Eritis.* Cœleſtis. *Vat. qui eſt in Cœlis.*

CAPVT V.

Expenditur & illuſtratur.

SECTIO PRIMA.

Doctorem excitat ad dicendum auditoris auiditas. 122
Attentè Dei verba excipienda. A
Vitæ eminentia in eo, qui alios docet. B
Chriſti verba omni melle dulciora. Expenſus Ioel. C
Paupertas, & rerum terrenarum deſpicientia non amara, ſed dulcis. 123
Virtutum, & gloria nexus. D
Humilitas, & paupertas ingentis gloriæ loco. E
Doctoris quies laborare. F
Magnus apud Deum qui probè alios edocet. G
Lex Euangelica lex amoris. H
Artiſtas quid. Loquuturus tacere prius diſcat. 124

Ver-

Verba aurea Prædicator eructat, non inutilia. I
Vitâ Docere prius quiſque debet, quàm verbis. K
Charitas dictare debet, quod Doctor effundit. L
Liber ab omni iniquitate ſit concionator. Tactus Iob. M
Oratio prædicationis veluti anima. 125

Videns autem Ieſus turbas aſcendit in montem.

122 VIDIT turbas, & ſtatim aſcendit in montem vt prædicaret, quid Chriſtum vrget, vt aſcendat & prędicaret? Turbarum deuotio, & verbũ Dei audiendi cupiditas & deſiderium. Tacebant turbæ, clamabant deſiderio. Nihil adeo doctorem ad loquendum excitat, quàm auditoris audiendi auiditas.

A Aſcendit in montem, tumultus qui in imo erant, declinans, vt attentiùs eius verba exciperentur, ſimul vt doceret abſque vllâ diſtractione Dei verba eſſe populis prædicanda. In montem aſcendit, non in vrbis, forique medio reſidet prædicaturus, nos videlicet erudiens, nihil ad oſtentationem noſtri faciendum eſſe, cum danda potiùs opera ſit, vt à cunctis tumultibus liberemur tunc præcipuè, cum de rebus ſerijs diuiniſque diſſerendum eſt.

B Docturus Chriſtus in montem aſcendit, vel loco ipſo edocens, prædicatoris eſſe vitæ eminentia ſuis auditoribus præferri, alioquin eius doctrina contemnitur cuius vita deſpicitur; Vilis prædicator eſt, qui in vitiorum valle miſer iacet.

Ad Meſſiæ tempora reſpiciens C Ioel 3. 18. ait: *Stillabunt montes* *Ioel. 3.* *dulcedinem, & colles fluent lac & mel.* Non mirum ſi in monte docet, eius enim verba omni ſuauitate, & dulcedine referta ſunt, omnique melle dulciora.

Sed quî, inquies, dulcedinem 123 montes ſtillant, cum paupertas, luctus, aliaque commendentur, quæ amara videntur hominibus? Falluntur, hæc omnia ſano palatò ſapidiſſima ſunt; dulcedine montes affluunt, quia in illis Chriſtus paupertatem, rerum terrenarum deſpicientiam, manſuetudinem, mititatem, luctum docuit, quæ non amara, ſed melle dulciora ſunt rectè ſentienti. Mel, ac lac paupertas eſt, & patientia in iniurijs, cæteræque virtutes, quas hîc Chriſtus nobis commendat.

Quiſnam hic mons fuerit, in D quem Ieſus aſcendit, non explicat Sanctus Matthæus; plerique inter quos Sanctus Hieronymus, montem Thabor fuiſſe arbitrantur. Probè; in hoc monte gloriam quoque ſuam diſcipulis oſtendit, in eo enim, vt communis opinio fert, transfiguratus eſt Chriſtus; ibi igitur hæ virtutes traduntur, vbi gloria oſtenditur, vt ſtatim diſcemus, eum, qui gloriam quærit, & amat, ſeruare quoque debere quæ Chriſtus docet.

In eodem monte & gloria o- E ſtenditur, & paupertas, humilitas,

& in-

& iniuriarum obliuio prædicatur, quia paupertatem colere, humilitatis inſignia ferre, & iniuriarum obliuiſci ingentis nobis gloriæ loco eſſe debet.

Et cum ſediſſet acceſſerunt ad eum diſcipuli eius.

F Sedere quieſcentis eſt, quies doctoris eſſe debet quum ob auditorum ſalutem laborat. Sedet Chriſtus prædicaturus, quia vitæ verba in ſalutem proferre ingentis quietis loco illi fuit.

G Sedet docturus, qui poſtea ad patris dexteram ſeſſurus in Cœlo erat, à primâ iſtâ ſeſſione ad ſecundam euectus eſt, vt colligeremus, eos qui Dei verba alijs communicant ad ſummum gloriæ culmen peruenturos, ſi tamen mores doctrinæ reſpondeant.

H Sedendo, & in quiete lex Euangelica promulgatur, lex vetus in monte Sinai data eſt cum ſtrepitu, & terrore, lex quippè euangelica amoris eſt, vetus timoris fuit.

124 *Et aperiens*, ἀνοίξας, *reſignans*, ac ſi priùs ita os ſuum cuſtodiret, vt ſignatum, ac veluti ſigillo munitum videretur, quod ardenter cupiebat ſapiens cum diceret: *Quis dabit ori meo cuſtodiam, & ſuper labia mea ſignaculum certum, vt non cadam ab ipſis, & lingua mea perdat me?* Eccli. 22. 2. 33. Probè labia diducit, & veluti, reſignat alijs Dei verba explicãs, qui tacere antea didicerit, & ſignata prius labia ob ſilentij cultum habuerit; Ineptus ferè prædicationis officio, qui totus in noxijs ſermonibus antequam prædicet effunditur, & reſignato ore ad docendum accedit. Diſcat à Chriſto Doctor: obſignatis, ac ſilentij ſigillo munitis labijs ad ſuggeſtum pergat, in ſilentio cogitet quid loquuturus.

Eccl. 22.

Hoc idem verbum in apertione I theſaurorum adhibitum ſuperius eſt cap. 2. v. 11. *Et apertis theſauris ſuis*, καὶ ἀνοίξαντες τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν. Idem verbum de oris, ac theſaurorum apertione dicitur, vt colligeremus, os aperiendum, & diducenda labia eſſe, vt verba velut theſauri opes, veluti aurum, gemmaſque producamus; quod fecit Chriſtus, & præſtare quilibet eius exemplo debet. Os velut theſaurum non aperit, qui inutilia, & noxia, qui impudica verba euomit, tanquam paleas, lutumque tantùm cõtineret. Cogitet, quàm à ſuo munere abeat concionator, qui os ſuum non aperit, tanquam ſi diues aperiret theſaurum, vtilia, & pretioſa emittens verba, & cœleſtium diuitiarum grauida, ſed nihil profutura, nullius ponderis, nullius pretij; denique non margaritas, ſed flores, paleaſque.

Os ſuum aperiens, non eſt myſterio vidua loquutio hæc, docturus K os ſuum aperit, vt indicaret, ſe ante vitæ moribus docuiſſe, nunc tandem & verbo docere incipit; vita ipſa Doctoris probèque docẽtis mores ſtentorea quædã vox eſt, & altè etiam clamat, licet ſileat. Operibus Chriſtus docuerat, aperit nunc os ſuum & verbis quoque docet. Diſce à vero Doctore verum docendi modum; prius vita edocere, quod verbo docturus es.

Ape-

L Aperit os ſuum in amoris, & charitatis argumentum: Apoſtoli verba ſunt: *Os noſtrum patet ad vos ò Corinthij, cor noſtrum dilatatum*

2.Cor.6. 2.Cor.6. v.11. Labia ſcilicet ad loquendum diducuntur, & ſimul ſpatia dilatantur charitatis, quia nępè charitas dictare debet, quod prædicatoris os effundit.

M Iniquitatis eſt os coram Deo contrahere; hinc illud apud Iob.

Iob.5. cap.5. v.16. *Iniquitas contrahet os ſuum*. Aperire ergò os ſuum dicitur concionator, vt hac circumlocutione ſignificetur ab omni iniquitate eum liberum eſſe, ab omni ſcelere, & crimine ne os ſuum contrahat, & aperire illud vitæ verba effuſurus non poſſit.

125 Aſcendit Chriſtus in montem concionandi cauſa, vt patet ex Matthæo hîc; Lucas c.6. in montem ſubijſſe aſſerit vt oraret; vtrunque præſtitit, adeo vt ferè prædicatio ab oratione non diſcriminetur; quọ docemur orationem prædicationis velut animam eſſe, vt à ſuo munere illi Doctores abeant, qui ita prædicationi vacant, vt fundendæ orationis obliuiſcantur.

SECTIO II.

Spiritualis ſtructura paupertati, & nihili innititur. N

Quid πτωχὸς, quid πένης. O

Manſuetudinis, & paupertatis nexus. P

Terrenæ diuitiæ ferè cum cœleſtibus non cohærent. Q

Paupertatis præmium. R

Mititas ab humilitate naſcitur. 127

Terram poſſidet, qui terrena contemnit. S

Totus mundus mitibus patria. T

Qui vt terra calcatur, cœlum poſſidebit. 128

Cœlum Deo comparatum terra eſt. V

Lachrymæ peccatis abluendis ſacrandæ. 129

Præſens hæc vita nos æternitati parturit. X

Hic lugere debemus, quia quotidie morimur. Y

A terrenis illecebris abeſſe debemus. Z

Vera conſolatio cœleſtis eſt. 130

Gemitus, & delectationis nexus. A

Nulla vera conſolatio, quæ à Deo non ſit. Expenſus locus Apocalypſis. B

Beati Pauperes ſpiritu.

PRIMO loco paupertas ponitur tanquam expedita ad Cœlum via, & cæterarum virtutum fundamentum. Ex nihilo omnia Deus creauit, & vniuerſi huius locus & fundamentum vacuum, & nihil eſt; ſic & ſpiritualis ſtructura in altum aſſurget, ſi ſummæ paupertati ac nihilo innitatur. N

Beati pauperes ſpiritu, ideſt voluntate, ſpontanea hîc laudatur paupertas, non coacta. Græcè πτωχοὶ; propriè πτωχὸς dicitur, qui nihil habet, rebus omnibus deſtitutus, πένης verò cui nihil ſupereſt, ſed nihil deeſt; primus ſummus Euangelicę paupertatis gradus eſt. O

Q Præ-

P Præterea πτωχὸς dicitur etiam de miti & manſueto, quia nempè manſuetudo comitari paupertatem debet, ſicut immititas, & ferocitas quædam diuitijs aſſidere ſolet.

Q Cęleſtes diuitias exhibiturus ſtatim paupertatem laudat, quum ſoleant terrenæ diuitiæ cum cœleſtibus poſſidentium malitia non cohærere.

R *Beati pauperes ſpiritu;* Inde incipit Dei iudicio beatitudo, vbi ærumna æſtimatur humano ſenſu; præmium adijcit cum dicit, *quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum*; pauperes, & qui omnia ob Chriſtum reliquerunt cœlum iam poſſidere videntur, quò longiùs affectu à terrenis diſtant eò cœlo, rebuſque cœleſtibus ſunt viciniores.

Beati mites, quoniam ipſi poſſidebunt terram.

127 POſt paupertatem ſpiritus celebrat mititatem, ac manſuetudinem, & beatos mites vocat; rectus ordo, nam qui verè humilis eſt, mitis, ac patiens eſt, & facilè iniurias omnes fert. Mititas vituperationis lapides in gemmas vertit, quibus ſuam coronam exornat, ac conuitiorum veneno vtitur pro medicina. Etiam Chriſtus mitem ſimul, & humilem ſe dixit, *mitis*, inquit, *ſum & humilis corde*. Matth. 11. v.29. Et Sanctus Lucas hanc beatitudinem pręterit, quia nempè in prima continetur. Etiam apud Hebræos magna inter pauperem, & mitem affinitas, nam ענו pauperem ענו, verò mitem humilemque ſignificat.

Sed cur mitibus terræ poſſeſſio promittitur, quum qui tales ſunt his quoque priuentur, quæ poſſidente omnium enim iniurijs mites patent, & rerum ſuarum damna ſicut facilè, ita, etiam ſæpè patiuntur? An terram mites poſſident, quia terrena omnia contemnunt? Terram poſſident manſueti, non conſeruando, ſed contemnendo. Auarus licet multa habeat tanquam vir diuitiarum à diuitijs poſſidetur, ſeruus, non Dominus eſt. Verè opes poſſidet, qui non amat, & amittere non curat.

Mites terram poſſident, quia T
licet è ſuis ſedibus expellantur, totus mundus eis patria eſt, cum ſciant ſe hîc exules, ac peregrinos.

Sed hîc terræ nomine Cœlum 128
ſecundum aliquos ſignificatur, vt ſcilicet mites ſcirent, quòd ſicut ipſi ſe omnibus tanquam terram calcabiles præbuerunt, omnibus iniurijs, ac contumelijs expoſiti, ita & Cœlum ſe mitibus tanquam terra calcabile præbebit. Vt igitur cœlum tanquam terram firmiter poſſideas, tanquam terram, quæ calcatur, nec conqueritur, te exhibe.

Cœlum terræ nomine hîc intel- V
ligitur, quia ſi imæ huic terræ comparetur Cœlum, cœlum dicitur; ſi Deo ipſi qui Cœlum terra eſt.

Bea-

Beati qui lugent, quoniam ipſi conſolabuntur.

129 ITane omnes qui lugent beati? Minimè, ſed tãtum qui ob peccata, qui ob cœleſtis patriæ deſiderium; qui pro rerum terrenarum amiſſione lugent, & lachrymas in parentum, & filiorum obitu fundunt, non ob id beati cenſendi ſunt. Cur igitur lugentes beatos prædicans Chriſtus, luctus cauſam non expreſſit? vt nos doceret, non ob alia ferè fundendas eſſe lachrymas niſi ob ſcelera commiſſa, adeo vt ad hoc tantùm digi lachrymæ videantur. Nihil ferè aliud planctu dignum, quàm peccata, & ob cœleſtis patriæ deſiderium.

X Lugere nobis contulit Chriſtus, quia præſens hæc vita æternitati nos parit, ergo cum partum lachrymæ comitentur, lachrymæ ab hac vitâ abeſſe non debẽt; qui lachrymas non amat, & riſum quærit, æternitatem, cui natus eſt, negligere videtur.

Y Luctus vitæ huius comes eſt, nil mirum; cũ domus luctûs hîc mundus ſit, non conuiuij, fallitur, qui aliter cenſet. Lugeat, qui quotidie moritur, mors enim quædam præſens hæc vita eſt, quam luctus ex more comitari debet.

Z Solent luctus tempore à voluptatibus, à conuiuijs, ab honoribus homines abeſſe, ergo cum ad luctum nos vocat Chriſtus, tacitè innuit, alienos eſſe nos debere à terrenis illecebris, & rerum terrenarum cura. Dei, ſuperamque conſolationem non expectet, qui terrenis voluptatibus deceptus innatat.

Qui lugent conſolationem accipient; quod in alijs beatitudinibus Cœli nomine ſignificauerat, hîc per conſolationem notat, vt idem ſit conſolabuntur, ac Cęlum poſſidebunt, quo ſignificatur, verę conſolationis nomen non mereri, quæ cæleſtis, ſuperaque non ſit, terrena quælibet conſolationis vmbra, ac inane ſimulachrum ſit, firma, legitimaque conſolatio non eſt. 130

Luctus igitur voluptatem patit, qua mens plenè perfunditur; quin in delectationem verti videtur: hinc illæ Regij Prophetæ voces: Pſal.76.4. *Memor fui Dei, & delectatus ſum*. Chaldæus, *memor fui, & ingemui*; ac ſi planctus, gemituſque non tàm conſolationem patiant, quàm commutentur in illam; ſcilicet veris delectationibus perpluitur, qui lachrymas ob Dei memoriam, & ob diuini Patris offenſam dulciter fundit. A *Pſ.76.4*

Qui lugent, conſolationem accepturos pronuntiat Chriſtus, ſed non explicat, à quo hæc conſolatio emanatura ſit. Sed fruſtra ſit, qui hoc quæreret, cum vera nonniſi à Deo, tanquam à ſuo fonte, fluat. Conſolatio non eſt, quæ à Deo non eſt, vt aberret, qui aliunde eam expectat, ab alio quærit. Deus ſolus abſtergere lachrymas poteſt, mentem gaudio replere, hinc illud Apocalypſis 21. *Abſterget Deus omnem lachrymam ab oculis ſanctorum*: alius infra Deum vix poſſet ac ne vix quidem. *Ego* inquit Deus apud Iſaiam cap.66. B *Apoc.21* *Iſa.66.*

Conſolabor vos, videbitis, & gaudebit cor veſtrum. gaudio repleri cor non poteſt, niſi Deus nos conſoletur.

SECTIO III.

Iuſtitiam eſurire, & ſitire qui dicantur. 131
Primo aditu difficilis iuſtitiæ via videtur poſtea facilis fit. C
Iuſtitiæ deſiderium alterius rei deſiderio præferendum. D
Non ſatis eſt ſcire iuſtitiam, eſurire eam debemus. E
Sui prius quiſque miſereatur, quam aliorum. 132
Affectum in miſericordia pēdit Deus. F
Per munditiam homo ad Dei imaginem reparatur. G
Per operum puritatem ad cordis munditiam itur. Tactus Dauid. 133
Eò perfectius videmus Deum, quò magis ſeculo morimur. H
Pacis auctores mundi ſint. I
Conciliatores pacis iniuriarum obliuiſcantur. K
Mundus titulis ſuos fallit. L
Filij diaboli qui lites inter homines ſerunt. M
Summa virtutum benè agere & mala pati. 134
Δεδιωγμένοι qui. N
Qui perſecutionem patitur currere in ſpirituali via citiſſimè debet.
Quò quis iuſtior eo ferè calumnijs & iniurijs magis laceſſitur. O
Quoddam immortale vitæ genus iniurijs non moriri. P

Beati qui eſuriunt, & ſitiunt iuſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur.

PARVM eſt iuſtitiam velle eſurire debemus, & ingēti deſiderio in iuſtitiam ferri. Non dixit Beati qui iuſtitiam degluttiunt, ſed qui eſuriunt, hoc enim iuſtorum proprium eſt, vt licet ſemper iuſtitiæ operibus paſcantur, eſuriant tamen ſemper, & ſitiant, vt nihil ſibi præſtitiſſe videantur, ſciūt quippè ſcriptum: *Cum conſummauerit homo, tunc incipiet.* A perfecta iuſtitia abeſt, qui vel paucis iuſtitiæ operibus, veluti quibuſdam epulis ſtatim ſatiatur, nec amplius eſurit, aut requirit. Eſuriunt iuſti iuſtitiam, quia quò eam plenius poſſident, eò magis eā ſe carere putant. Non ſatis eſt iuſtitiam quærere, eſurire debemus, ac ſitire, quod ingens deſiderium præſefert, ſi iuſtitiam quis eſuriens, ac ſitiens deſiderans concupiſcat, non poterit aliud, quàm iuſtitiam cogitare, iuſtitiam quærere, quia eſuriens, ac ſitiens neceſſe eſt, vt id quod ſitit, concupiſcat. 131 Eccl. 18.

C Qui primo tanquam cibum iuſtitiam eſurit, poſtea tanquam potum ſitiet, quia licet primo aditu difficilia ei iuſtitiæ, & virtutis opera videantur, vt tanquam cibus cum aliquo labore terantur & degluttiantur, poſtea omnia facilia fiunt, tanquam potus.

D Sitis, & eſuries omni appetitui præ-

præualent: imperij, gloriæ, opum, diuitiarum, ac terrenarum voluptatum amorem, affectumque ingens cibi, ac potus appetitus ſopit, adeo vt vehementer eſuriens, & ſitiens alia omnia licet alioquin magna, & ingenti deſiderio quęſita negligat, & poſthabeat. Docemur itaque ita vehemens eſſe debere iuſtitiæ deſiderium, vt omnibus præponderet, & cæterarum rum affectui præferatur, velut ſitis, & eſuries.

E Non vocat beatos, qui ſitiunt iuſtitiam diſcere, ſed eos, qui iuſtitiam ipſam ſitiunt, & eſuriunt, ſcire iuſtitiam parum prodeſt, niſi iuſtitia ipſa veluti proprio cibo anima nutriatur.

Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur.

132 ORdinem nota, prius qui ſua peccata lugent beati dicuntur, poſtea qui miſericordes in alios ſunt, nempè prius ſui quiſque miſereri debet, deinde aliorum. Verè miſericors eſt, qui miſerijs proprijs ſuccurrit, & occurrere alienis curat. Beatus audire non debet, qui ſui ſalute neglectâ, de alijs cogitat.

Beati, inquit, *miſericordes*, non
F ait; beati qui eleemoſynas largiuntur, ne pauperes, & qui dare nequeunt, à beatitudine ſe putent alienos. Affectum pendit Deus, potiùs quàm rem.

Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt.

G SExta hæc beatitudo eſt; ſexto loco munditia ponitur, quia per ipſam homo ſexta die conditus ſuo nitori reſtituitur, ad Dei imaginem reparatur.

Opera præmiſit, à cordis munditiam deinde pergit, ad hâc enim peruenire non poteſt, qui mundis operibus cordis munditiam, ac innocentiam non prodiderit: Innuit hunc ordinem Propheta Regius Pſal. 23. v. 4. vbi quærens: *Quis aſcendet in montem Domini, aut quis ſtabit in loco ſancto eius?* Reſpondet: *Innocens manibus, & mundo corde.* Manuum puritatem cum cordis munditia nectit, ne quis putaret ad hanc ſine illa pergere ſe poſſe. Sic & Chriſtus prius eas beatitudines poſuit, quibus manuum puritas oſtendi poteſt, deinde cordis mũditiam laudat, quia per illas nobis ad hanc eũdum eſt. 133 *Pſal. 23.*

Magna merces Deum videre, ſed cum mundus Deus ſit à mundo corde conſpicitur. Vis mundum cor habere, ac poſtea Deum videre? mundo morere, ac tibi ipſi: *Non videbit*, inquit Deus Moyſi, *me homo & viuet.* Exod. 33. v. 20. quo perfectius ſæculo mortuus eris, eò perfectiùs Deum videbis hîc quidem per fidem, in Cœlo facie ad faciem. Verum illud Gloſſæ hîc: *Tantùm videmus, quantum ſeculo morimur;* perfectè morere, vt perfectè Deum videas. H *Exod. 33.*

Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur.

POſt cordis munditiam ad pacem trãſit, & beatos vocat, qui eius auctores ſunt; ſcilicet ægrè ad pacem alios vocare poteſt, qui cũ immun- I

immundus ſit, pacem cum Deo non habet, mundus corde ſis, vt ſis pacificus. Quod maximè verum eſt, ſi per pacificos eos intelligamus, qui pacem inter Deum, & peccatores faciunt, ſcilicet Prælatos, Eccleſiæque Doctores; hi enim vt huic muneri ſint pares mundo corde eſſe deberent, ab omni ſorde immunes, ab omni macula.

K Ægrè ad pacem alios allicit, qui pacem ipſe non amat, quique iniurias omnes æquo animo non fert, ideo prius mites ac manſueti beati dicuntur, deinde pacifici, vt intelligeremus pacis conciliatores eſſe vix poſſe, qui omnium iniuriarum non obliuiſcuntur. Etiam Chriſtus, vt mititatem ſuaderet, ſui exemplum præbuit dicens; *diſcite à me quia mitis ſum, & humilis corde.*

L Pacifici Dei filij vocabuntur, ideſt erunt; Mundus ſuis imponit dum eo nomine ac titulo ſuos donat, cum re tales non ſint; felices vocat, qui felices non ſunt; diuites, qui diuitiarum ſeruis apud ipſum aliud eſt eſſe, aliud vocari, apud Deū qui Dei filius vocatur, Dei filius eſt, ab appellatione non diſcrepat effectus.

M Filij Dei vocantur, qui pacem inter homines conciliant, ergo filij Diaboli dicendi, qui diſcordias, & lites inter homines ſerunt, & pacem ab eis auferunt. *Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur.* Dei filius eſt, qui Deo ſimilis. Deus in ſe ipſo quieſcit, nullo mouetur affectu; Hanc quietem pacis amatores, ac operatores imitantur.

Beati qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam, quoniam ipſorum eſt regnum Cælorum.

Cohæret hæc ſententia cum 134
illâ Petri: *ſed & ſi quid pati-* 1. Pet. 3.
mini propter iuſtitiam beati. Poſtremo loco hæc beatitudo ponitur, quia ſumma virtutum eſt benè agere, & mala pati.

Beati, qui perſequutionem patiuntur. N
Græcè, *μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι, beati ad ſupplicium quæſiti,* Arias Montanus, *Perſequutione affecti.* Verbum *διώκομαι*, à quo participium *δεδιωγμένοι* eſt propriè ad ſupplicium, ad pœnam quæri. Idem verbum aliquando ſignificat etiam currere. Liceat has adeo diuerſas notiones nectere. Qui perſequutionem patitur currere in ſpiritali profectu debet, perque diuinorum mandatorum viam velociſſimè pergere, adeo vt calumniæ, illatæque iniuriæ ſtimuli quidem ſint, qui nos ad currendum vrgeant, & ad Deum ire quodammodo compellant.

Poſt omnes beatitudines po- O
ſtrema hæc eſt, quia cum quis in omnium virtutum actibus ſe exercuerit, ſi contingat perſecutione premi, hoc ſingularis præmij loco habere debet; perſecutionem ob iuſtitiam pati præmij, ac coronæ vice ſit. Poſt alias beatitudines poſtrema hæc locatur, quia nec ſanctus, ac perfectus à perſecutione immunis eſt, quin vbi ad perfectionis, ac ſanctitatis peruenerit culmen, tunc maximè calumnijs obnoxius erit, & maledictis, vt eius virtus probetur, proſcindetur.

Octa-

P Octauo loco hæc beatitudo ponitur, quia octaua reſurrectionis nota ſolet eſſe; vel à loco diſce, perſecutionem ęquo animo ob iuſtitiam ferre indiciũ eſſe, aliquem à peccati morte reſurrexiſſe, & immortalis quoddã vitæ genus etiam in hac mortali vitâ iniuiſſe, vt Angelis ipſis, & Beatis par ferè ſit, qui iniurijs non mouetur, & infracto animo, ac prorſus chalybeo perſequentium ictus fert.

SECTIO IV.

Grauiora plerumque verba quam verbera. 135

Apoſtolici ſpiritus eſt maledicta cum gaudio excipere. Q

Chriſti præſentia & exemplo facilius aduerſa tolerantur. R

Pro Chriſto pati ingens lætitiæ occaſio. S

Auditis Dei verbis vitia in nobis pullulare non debent. 136

Dei victima ſit qui Dei verba audit. Tactus Moſes. T

Doctrina qualibet apoſtolicæ doctrinæ ſale condienda. V

Doctorum prædicatione omnis amaritudo ab auditorum animis auferenda. X

Oportet prius bene viuere, quam bene docere. 137

Doctor & præſul Diuino examini maxime obnoxij. Y

Probæ vitæ fabrica prius ſtruatur antequam doctrinæ lux appareat. Z

Terminos ſibi in bene operando nullus præfigat. 138

Doctor cruci ac mortificationi appenſus ſit. A

Doctrinæ lux corporis ſeruituti non eſt ſubijcienda. Pauli locus. B

Prædicator doctrinam auaritiæ velamine non tegat. C

Otio torpere Doctor non debet, qui alios ad laborem vocat. Expenſus Marci locus. 139

Apoſtolica doctrina nullas tenebras nouit, fidei lux non deficit. D

Beati eſtis cum maledixerint vobis homines, & perſecuti vos fuerint, & dixerint omne malum aduerſus vos mentientes, propter me, gaudete & exultate, quoniam merces veſtra copioſa eſt in Cælis.

NON dixit, cum vos flagellauerint, ſupplicijs addixerint, cum vos occiderint, quia plerumque magis eſt ferre verba, quàm verbera, & altiùs animum maledicta feriunt, quàm corpus flagella, ac morte grauiora verba non raró putantur, quæ à maledico ore ſunt. Vide igitur ne verbis quempiam lædas, verborum ictus grauior eſt, quàm vt explicari verbis poſſit. 135

Superius vniuerſim dixerat; Beati pauperes, Beati mites, Beati pacifici, beati mundo corde, hîc ſignatè ſermonem ad Apoſtolos coercet dum ait. *Beati eſtis cum maledixerint vobis homines*, ſignificans Apoſtolorum proprium eſſe hominum maledicta cum gaudio excipere, & Apoſtolici eſſe ſpiritus in calumnijs, & obtrectationibus lætari, Q

tari, qui Cœli gloriam concupiſcit opprobrium hominum in terra nô timeat, nec de hominum laude lætetur, qui de eorum conuitijs triſtari non vult.

R Res difficilis, ſed Chriſti exemplo facilis, vnde non ab re ſubdit: *ſic enim perſecuti ſunt Prophetas, qui fuerunt ante vos.* cur poſtrema hæc verba addidit? an quia ſi Prophetæ, qui Chriſtum ante oculos non habebant tot ſupplicia, ac calumnias paſſi ſunt, quid agere Apoſtoli, & eorum ſucceſſores debent, qui Chriſti exemplum habent?

S *Gaudete, inquit, & exultate.* Iſtuc alijs beatitudinibus non appoſuit, appoſuit hîc, vbi de hominum calumnijs, & contumeliis, quibus iuſti proſcinduntur, agitur, quia nihil ſic perfundere iuſtorum mentes lætitia debet, quàm hæc ob Chriſti nomen pati: *Gaudete, & exultate.* cur vtrunque dixit? Gaudete intus, extra exultate. non ſatis lætitiam extra ſimulare, intus mentem debet perfundere.

Vos eſtis ſal terræ, quòd ſi ſal euanuerit, in quo ſalietur?

136 Vitiorum germen, auditis Dei verbis, in nobis pullulare amplius non debet, terra ſale adſperſa ſterilis fit, & infœcunda, iure doctores terræ ſal dicuntur, quia peccati regno deſtructo, peccati germina ſuccreſcere in mentis aruis non debent. Apoſtolicum ſal non accipit mentis humus, in quâ vitia pullulare non ceſſant.

T Sale victimæ ex lege condiuntur, hinc illud Leuit. 2. 13. *Quicquid obtuleris ſacrificij ſale condies,* & apud Marcum cap. 9. *Omnis victima ſale conditur;* vt igitur Euangelicæ doctrinæ ſale condiaris, & à vitiorum putredine, ac fœtore ſerueris, Dei victima ſis, & per mortificationem te in ſacrificium Deo offer, Deo macta.

Leuit. 2. *Marc. 9.*

Sine ſale non ſapit cibus, nec externa ſapientia ſano palato ſapit, quæ apoſtolicæ doctrinæ ſale adſperſa non eſt. V

Sal doctores, præſuleſque dicuntur: illius ſalis naturam referrent, quo vſus Eliſæus vt aquas amaras in dulces verteret. Sal in aquas amaras hic Propheta coniecit & ſtatim amaritudinem omnem exuerunt. 4. Reg. 11. Tales & Doctores ſint omnem amaritudinem ab eorum mentibus auferât, quos cœleſtis doctrinæ ſale condiunt, adeo vt omnium tribulationum amaritudo eorum verbis dulcis euadat, ac ſuauis, & præſertim peccati amarities penitus huius ſalis vſu auferatur. X

4. Reg. 11.

Vos eſtis lux mundi, non poteſt ciuitas abſcondi ſupra montem poſita; neque accendunt lucernam, & ponunt eam ſub modio, ſed ſuper candelabrum vt luceat omnibus, qui in domo ſunt.

Proba Doctorum, ac Sacerdotum conuerſatio populi condimêtum eſt, & ideo ſal dicti ſunt, qui propter verbum doctrinæ ſunt lux, ſed prius ſali comparantur, poſtea luci, quia oportet prius benè viuere, quàm benè docere. 137

Paucat Doctor, & Præſul, cum lucem Y

lucem ſe dici audit. In mundi creatione, res quæ primùm diuino examini ſubiacuit lux fuit, *vidit*
Gen.1. quippè, *Deus lucem, quod eſſet bona;* Etiam Præſul, & Doctor cogitet ſe luci quidem pariari, ſed Dei examini, & diſcuſſioni maximè obnoxium futurum, & diligenter Deum diſcuſſurum, an rectè lucis nomen ſuſtinuerit.

Z Primò conditus eſt mundus, de-
Gen.1. inde lux producta eſt *Gen.*1. Idem hic fiat prius probæ vitæ fabrica ſtruatur, appareat deinde doctrinæ lux.

138 Lucerna non ponitur ſub modio, ſed ſuper candelabrum; modius ſtatû obſeruantiæ modum ſignificat, lucernam ſub modio ponit, qui terminos ſibi in benè operando præfigit, atque menſuram, qui lucere alijs vult, & aliorum exemplum eſſe, nullis debet terminis coerceri, ad maiora ſemper ſpectet, noua ſemper augmenta adijciat.

A Lucerna omnibus lucet cum ſuper candelabrum; interpretibus candelabrum, quod ligneum ferè eſt, crucem ſignificat, nempè tunc ritè alijs prædicat Doctor, & cæteris exemplo eſſe poteſt, cum cruci, ac mortificationi appenſus quodammodo eſt; non poteſt non lucere, qui mente adhæret cruci. Chriſtus alijs Lucerna eſt in ligno per paſſionem ſuſpenſa, qui toti mundo crucifixus illuxit, & ſuper lumine orbem vniuerſum perfudit.

B Per modium Gloſſa corpus intelligit, lucerna ergò ſub modio ponenda non eſt, quia doctrinæ lux corporis ſeruituti non eſt ſubijcienda, nec carnis commodis poſtponenda. Hac mente dicebat Apoſtolus: *Caſtigo corpus meũ, & in ſeruitutem redigo, ne cum alijs prædicauerim ipſe reprobus efficiar.* 1.
Cor.9. Nolebat lucernam ſub modio ponere, nec corpus doctrinæ anteferre, nec ſapientiam, quam è cęlo hauſerat, corporis ſeruituti ſubijcere. 1.Cor.9.

Sub modio lucernam abſcondit, qui doctrinam auaritiæ velamine tegit & veritatis lumen rerum terrenarum amore operit, nam modius menſura quędam eſt; & temporalia ſignificat: vim ſuam verbum amittit, dùm ſub rerum terrenarum curâ latet, & cum prędicans lucris inhiat, non animarum ſaluti. C

Paulò aliter extulit Sãctus Marcus cap.4. v.21. *Nunquid venit lucerna, vt ſub modio ponatur, aut ſub lecto? nonne vt ſuper candelabrum ponatur?* Non ſine myſterio ait ſub lecto ponendam non eſſe doctrinæ lucernam, ne otio Doctor torperet, & qui alios ad laborem vocat, ſocordiæ deſidioſus indormiat. Subter lectum lucernam ponit, qui luxu, & voluptatę diffluit, & in tutâ quiete deceptus ad opus per prædicationem alios vrget, deſidiâ ipſe marceſcens. 139 Mar.4.

De ſale dixerat, ſi ſal euanuerit, in quo ſalietur? de luce nihil, non enim ſubijcit, ſi lux in tenebras vertetur, quomodo illuſtrabitur, aut illuminabit? Forſ quia Prælati, & Doctoris mores infatuari improbâ vita poſſunt, vt populis condiendis inepti ſint, apoſtolica autem D

lux, atque doctrina nullas tenebras nouit, nunquam fidei lux de-
Luc. 22. ficit, vnde & Chriſtus, *Ego rogaui pro te Petre, vt non deficiat fides tua.*

SECTIO V.

Præſul omnibus virtutibus alijs præluceat. 140

Viri apoſtolici ciuitatum anima. E

Præſul ſuos ab hoſtibus tueri veluti ciuitas ciues debet. F

Præſul & Doctor animarum vnitas & pax. G

Doctrinæ lux vitæ probitate non carere. 141

Doctores ob inani gloria immunes eſſe deberent. H

Doctoris vita ſtatim inſpicitur. I

Omnium virtutum generibus ornatus ſit qui alios docet. K

Hominum laudes Doctor non venetur. L

Vitijs & peccatis qu'libet iraſcatur. M

Deliciarum & gehennæ nexus. 142

Terrenæ deliciæ in triſtitiam vertuntur. N

In Dei templis de his admonemur quæ ad noſtram ſalutem ſpectant. Expenſus Dauid. 143

In Dei templis ea verſare animo debemus, quæ ad puritatem & pacem ſpectant. O

Sine pace & concordia Chriſti corpus percipere nemo præſumat. P

Ira, quæ nonſtatim ſopitur grandior fit. 144

Bona opera iam inchoacta omittenda non ſunt. Q

Non poteſt Ciuitas abſcondi ſuper montem poſita.

CVR Apoſtoli, eorumque ſucceſſores Ciuitati comparãtur? Quî vnus homo integram Ciuitatem referre poteſt? Poteſt, quia Præſul omnibus virtutibus prȩditus eſſe debet, adeo vt quod in ſingulis ſingulare eſt, ipſe vnus omnia habeat. 140

Apoſtoli, apoſtolicuſque vir Ciuitas dicitur, quia Ciuitatis fundamentum, ac quædam veluti anima Præſul, ac Doctor eſt. E

Suorum Ciuitas Præſul eſt, qui eos cuſtodit, tuetur ab hoſtibus, ac omnes in corde habet. hinc illæ illius veri Paſtoris voces: *iuſtum mihi eſt, hoc ſentire pro omnibus vobis, eo quod habeam vos in corde,* ſicuti ciuitas muris ciues continet. F Phil. 1.

Ciuitas dicitur quaſi, *ciuium vnitas.* Rectè hoc nomen Præſuli, & Doctori competit, quia per eos animarum ſeruatur vnitas, & pax, quia ſuorum vnitas, & pax eſſe videntur. G

Sic luceat lux veſtra coram hominibus, vt videant opera veſtra bona.

DOctrinæ lux vitæ probitate non careat; luceat lux, ſed videant homines opera, non nudam lucem. Sed cur non dixit, *vt videant lucem, & opera veſtra bona?* Poſtremum hoc protulit, primum illud omiſit. An quia cum lux 141

lux ſtatim ſe prodat, huc Doctoris mens ſpectare debet, vt opera doctrinæ iungat, & probæ vitæ exemplo auditoribus ſuis præeat.

H Sed cur non ſuadet potius proba opera occultare, ob inanis gloriæ metum? facile enim opus, quod omnium oculis exponitur inficit humanæ laudis amor. Doctores, Præſuleſque hîc Chriſtus alloquitur, non priuatos homines. Vereantur hi inanis gloriæ impetum, & ſe, ſuaque abſcondant; Doctores, ac Paſtores cum aliorũ exemplar ſint virtutum exempla oſtendunt; ſed tàm firmi, tamque perfecti eſſe debent, vt inanis gloriæ vento iactari non facilè ſe patiantur.

I *Lux*, inquit, *veſtra coram hominibus luceat, vt videant opera veſtra bona*, ſtatim enim homines doctrinam cum docentis moribus conferunt, vt conſequens quodammodo videatur, vt ſimul ac doctrinæ lux apparuerit, ſtatim ad inſpiciendam Doctoris vitam eatur.

K *Videant opera veſtra bona*; non explicat quæ; nam talis debet eſſe, qui docet, aliiſque præeſt, vt omnium virtutum generibus ſit ornatus, omnium bonorum operum actibus ſplendeat.

L Non dixit, *ut videant uos*, ſed, *ut uideant opera ueſtra bona*, qui videri vult ab hominibus, & hominum laudes venatur in tenebris eſt, & luce deſtituitur. Nemo ſe prodat, nemo iactet, ita opera bona videantur, vt videri, laudarique non quærat, qui ea efficit.

Omnis qui iraſcitur fratri ſuo reus erit iudicio.

M Non dixit ſimpliciter, omnis qui iraſcitur, ſed addidit, *Fratri ſuo*, eſt enim ira laudabilis quæ non pœnam meretur, ſed præmium, illa ſcilicet qua vitiis, & peccatis tum noſtris tum alienis, iraſcimur. Hinc eſt quod ira in ſacris litteris peccatum, quandoque dicitur, non ſolum quia Dei iram meretur culpa & eam ſuſcitat, ſed quia ira committentis, & odio delenda ſtatim eſt.

Qui autem dixerit fatue, reus erit Gehennæ ignis.

142 Gehinna ideſt quod Hebræis Gehennô, ſeu Geben hinnô, erat enim vallis delicioſa viri, qui dicebatur Hinnon, vt aliqui voluere. Sumitur autem pro inferno: nec ab re, quia à terrenarum deliciarũ amore facilè in gehennã itur, & Gehinnon in Gehennam vertitur, quia qui delicias ſectatur, delicijs diffluit ad infernum currit, & in terrenis delicijs infernum ſuum habet, qui illis madet.

N Gehenna triſtitiæ vallis interpretatur. Cohærent, nam licet vallis delicioſa fuerit, quia tamen terrenæ deliciæ verum gaudium menti inhalare nequeant, ſed potius in triſtitiam vertuntur, potuit delicioſus, amœnuſque locus vallis triſtitiæ dici. Licet ſi hiſtoriæ ſtemus triſtitiæ vallis dicta ſit, quia in ea Idolo Moloch pueri viui incendebantur, quos Hebræi exuſtos falſo illi numini offerebãt.

Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid aduerſum te, relinque
V *ibi munus tuum ante altare, & uade prius reconciliari fratri tuo.*

143 IN ſacris Dei templis maximè de his admonemur; quæ ad noſtram ſalutem ſpectant; ſi longè quis ab altari fuiſſet, fors reconciliationis, & offenſi fratris non fuiſſet recordatus; accedens ad altare, & munus offerens facilè eorum reminiſci ſolet, certè debet, quæ ad pacem, ad profectum ſpectant. Vel locus ſolus memoriam excitat. Hinc illud
Pſ.72. Regij Prophetæ Pſal. 72. *Cogitabam ut cognoſcerem hoc, labor eſt ante*
S *me, donec intrem in tabernaculum Domini, & intelligam in nouiſſimis eorum.* Tabernaculi ingreſſus illarum rerum cognitionem peperit, qua extra illud fors caruiſſet.

O Ab hoc diſce, quod dum in Eccleſia manes, precum munera Deo oblaturus, ea potiſſimum verſare animo debes, quæ ad puritatem, ac pacem ſpectant, & ad animæ tuæ ſalutem, non quæ ad rerum terrenarũ augmentum; non enim
T ſaluator dixit, *& ibi recordatus fueris quod frater tuus pecunias, aſque tibi debet,* aut ſimile, ſed, *ſi habet aliquid aduerſum te*, ſi in aliquo eum læſiſti, non enim in ſacro loco terrena cogitanda ſunt, quod tamen ferè culpa noſtra accidit.

P *Si offers munus tuum.* Si munera noſtra abſque pace, atque cõcordia offerre non poſſumus, quanto minus poterimus Chriſti corpus, accipere? Nemo igitur pacis Sacramentum ſine pace præſumat excipere.

Sed cur iubet munus ad altare 144
relinqui. *Relinque*, inquit, *munus tuum ante altare, & vade reconciliari fratri tuo?* An vt munus ante altare pro abeunte oret vt veniam obtineat à Deo, pacem cum proximo ineat? An inchoata iam oblatione offerentem ad reconciliationem currere iubet, ne longiùs differatur, ira, & enim, & rancor quia non ſtatim ſopitur, grandior euadit, & noxiè ſorpet.

Nec dixit, vt pacem cum proximo initurus abiens munus ſecum deferat, ne fors offerre poſtea prætermittat, & incæpti boni operis obliuiſcatur, quod ferè hominibus, quibus exigua ſuæ ſalutis cura eſt, accidere ſolet. Non vult igitur Deus probæ operationis occaſionem prorſus dimitti. Q

SECTIO VI.

Oculorum modeſtia maximè uiros decet. 145
Qui formarum exercet aucupium in laqueum cadet. R
Quæ cariora nobis ſunt in maiora diſcrimina nos ſæpe conijciunt. 146
Nemo tam demens vt ſalutis amore terrena lubens non dimittat. S
Longe à quacunque peccati occaſione abeſſe debemus. T
Nec illos videre tutum qui nobis ſcandalo ſunt. V
Qui iniuriam faciunt patiuntur iniuriam, & magis infelices ſunt. 147
Supera laude dignum eos laudare qui nos calumniantur.
Ε'πηχαριάζειν de quibus dicatur. X

Deo gratiſſimum ſacrificium, eos ferre qui nos perſequuntur, & irrident.
Diuina beneficia mali per bonos participant. Y
Bona temporalia etiam malis communia, ne nimis appetantur. Z
Diuitum liberalitas probata. 148
Inimicis & perſecutoribus non per alios, ſed per nos ipſos benefaciendum. A
Summo charitatis feruore inimici diligendi. B
Chriſtiana perfectio nullis limitibus coercetur. C

Omnis qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam, iam mœchatus eſt eam in corde ſuo.

145 QVi viderit. Viros hic alloquitur, viros monet. Cur non & mulieres? An quia mulieris exemplar vir eſt, & vt per eum ad mulierem res iret, viri quippè eſt mulierem docere? An monentur viri, quia frequentior in illis hæc culpa, modeſtiores fœminæ ſunt. An quia hæc tentatio maior in viro eſt, licet in muliere minor reſiſtentia ſit? Ibi maximè cautio adhibetur, vbi magis tentatio viget, viget periculum lapſus.

R *Iam mœchatus eſt eam in corde ſuo.* Non dixit in oculo, ſed in corde, abſoluit oculum, cor ligauit, in oculo viſus, in corde peccatum. Qui formarum exercet aucupium in libidinis ipſe laqueum cadet, ſi nemo ſpecioſis vultibus oculos affigat, ne fornaceum luxuriæ ſibi accendat, & captiuam animam faciat.

Quod ſi oculus tuus dexter ſcandalizat te, Erue eum, & proijce abs te.

CVr oculi dextri, dextræque manus meminit, non ſiniſtri, 146
non ſiniſtræ? An quia quæ chariora nobis ſunt, nos ferè in maiora diſcrimina ſæpè conijciunt? Proh quàm verum iſtuc, quàm obuium!

Dextro oculo dextraque manus S
ea quæ ſpiritualia ſunt intelligunt, quæ ſi noxia nobis aliquando eruenda, & relinquenda, de ſiniſtro oculo, aut ſiniſtra manu nihil dicitur, quia ſi bona ſuâ naturâ dimittenda ſi noceant multo magis id faciendum de his quæ terrena ſunt, horum autem non meminit, vt indicaret, neminem eſſe tam cæcum, tàm dementẽ, qui ſalutis amore terrena lubens non dimittat.

Erue, inquit, *& proijce*; non ſa- T
tis eſt eruere, nam erutus oculus ſcandalo eſſe non amplius poteſt? Per oculum dextrum conſanguineus, aut amicus quilibet intelligitur, quo cum magnam conſuetudinem habeamus, qui oculus ſi ſcandali, & ruinæ occaſio nobis ſit non ſolum eruendus, ſed proijciendus etiam eſt, quia longè à quacunque peccati occaſione ab eſſe debemus.

Proijciendus eſt oculus dexter, V
& etiam manus, non ſatis eſt abſcindere hanc, eruere illam, proijcienda vtraque ſunt, ne ſcilicet

quis

quis aſpiciat, quo malè pereat, efficax exempli vis ad malum eſt, nec videre illos tutum eſt, qui nobis ad beatitudinem impedimento ſunt.

Diligite inimicos veſtros, benefacite his, qui oderunt vos, & orate pro proſequentibus, & calumniantibus vos, vt ſitis filij Patris veſtri, qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos, & malos.

147 Diligite inimicos veſtros; hæc dilectionis lex nō in noſtri gratiam tantum promulgatur, ſed eorum etiam qui nos infeſtant, & calumniantur, neque enim qui audit, ſed qui facit conuitium, miſer eſt, & cum nocentes innocentibus iniuriam faciunt illi patiuntur iniuriam, qui facere ſe credūt; ergo inimicorum & ſæuientium miſeriæ, & infelicitati conſulitur, quum dicitur diligendos inimicos eſſe, & benefaciendum ijs eſſe, qui in nos ſæuiunt, nos perſequuntur.

X *Benefacite* Græcè εὐλογεῖτε, *benedicite*, ſeu vt nos vertimus, *Laudibus extollite*; magnū iſtuc & ſupera dignum laude, eos laudibus euehere, quos calumniatores, & maledicos ſuſtinemus.

Orate pro perſequentibus; Græcè, προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς *pro infeſtantibus*, ſeu, *pro iniuria efficientibus vos*. Verbum ἐπηρεάζειν infeſtationem dicit cum inſultu, & ludibrio, quod grauiſſimum, moleſtiſſimumque ſua natura eſt, iniuria affici, & inſuper irrideri; ſed quò grauior, moleſtiorque res eſt, eò gratius Deo ſacrificium erit, maiorique laude dignum, ſi pro his preces Deo ſternamus, qui nos perſequuntur, inſuper & irrident, nobiſque inſultant.

Qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos, & malos. Y Prius ſuper bonos oriri Solem ſuum facit, deinde ſuper malos, quia diuina beneficia mali per bonos participant, quos perſequuntur. Bona Deus nō propter improbos dat, ſed propter ſanctos, ſicut nec flagella propter iuſtos, ſed propter peccatores mittit. In bonis iniuſtos à iuſtis non ſecreuit, ne deſperarent, nec in malis iuſtos à peccatoribus, ne nimis gloriarentur.

Bonus temporalibus bonis non Z extollitur, nec malis frangitur. Malus felicitate, boniſque terrenis punitur, quia felicitate corrumpitur, & deterior ſua malitia fit. Iſta temporalia bona vtriſque, bonis ſcilicet & malis communia ſūt, ne nimis hæc appetantur, quia etiam mali habere cernuntur. Sicut & mala bonis communia ſunt, ne turpiter euitentur, quibus & boni premuntur.

Qui Solem ſuum oriri facit ſuper 148 *bonos, & malos*. Suam illud, *ſuum*, vim habet. Auaros diuites tacitè arguit, & ad liberalitatem vocat, in hunc ſenſum. Deus ſolē ſuum, quem ipſe creauit communem bonis, maliſque facit, ergò & vos munera alijs exhibete, omnibus benefacite, cum ea veſtra non ſint, nec à vobis creata, ſed à Dei manu accepta.

Solem ſuum; hoc eſt non ſterile A lumen, & infœcundum, Dei eſt

ſol iſte qui oritur, & à Deo virtutem habet, alioquin inutile, & infœcundum ſpargeret lumen; ſolis potius meminit, quàm lunæ, quia luna lumen à ſole mutuat, ſol immediatè à Deo lumen recepit. Tacitè nos edocuit, Inimicis, & perſecutoribus neſſe per alios benefaciendum ſed nos ipſos id præſtare debere, vt exhibiti beneficij magis appareat magnitudo.

B Tandem remiſſus Lunæ lumen eſt, ſolis maius eſt, ſolis igitur meminit, non Lunæ, vt colligeremus ſummo charitatis feruore inimicos diligendos, non remiſsè, & imperfectè.

Eſtote perfecti ſicut & Pater veſter cæleſtis perfectus eſt.

CHriſtiana perfectio nullis limitibus coercetur, nullis terminis, quippè cui ipſius diuinitatis proponatur imitanda perfectio, ne ſcilicet vnquam ſiſteremus, cum ſemper deſit quod acquiratur: Patris perfectio nobis in exemplum proponitur, vt cum nouerimus ſemper ſupereſſe quod acquiramus, & addamus acquiſitis, & nunquam in ea perfectione ſiſtamus, quam habemus. C

Vulgata Editio. | *Lectionum Varietas.*

CAPVT VI. MATTHÆI.

Verſ. 1.

ATtendite ne iuſtitiã veſtram faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis: alioquin mercedem non habebitis apud Patrem veſtrum, qui in Cœlis eſt.

ATtendite. *S. Aug. Cauete. Auct. ex Syr. Videte, ex Græc. Aduertite, ſtudete. Franc. Luc. Animum adhibete.*
Iuſtitiam. *Syr. In eleemoſyna. Arab. Mſericordiam. Pagn. Eleemoſynam.*
Ne faciatis. *Vat. Ne præſtetis. Ar. M. Non Facere. Syr. Ne erogetis.*
Vt videamini. *Syr. Vt ſpectemini. Ar. M. Ad ſpectari. Al. quò ſpectamini. Auct. Vt ſpectaculo ſitis.*
Mercedem. *Auct. Præmium.*
Non habebitis. *Caiet. & Vat. Non habetis. Syr. Nulla vobis futura eſt merces.*

Verſ. 2.

Cum ergo facis eleemoſynam, noli tuba canere ante te, ſicut hypocritæ faciunt in ſynagogis, & in vicis, vt honorificentur ab hominibus: Amen dico vobis, receperunt mercedem ſuam.

Cum ergo facis eleem. *Syr. Quum igitur facturus es eleemoſynam. Al. Itaque cum præſtas eleemoſynã.*
Noli tub. ca. ante te. *Syr. Ne proclamaueris cornu. S. Cyp. Noli bucinare. S. Hier. Nolite tuba clangere ante vos. Pagn. ne tuba cecineris. Vat. ne tuba clanxeris. Al. Ne tubis canatur ante te. Fr. Luc. Ne buccinandum curaueris.*
Sicut hypocritæ. *Syr. Sicut acceptores vultus. Hier. M. ſicut ſimulatores faciei.*
In ſynagogis. *Al. In Conciliabulis.*
In vicis. *Syr. & plateis.*
Vt honorificentur. *S. Cyp. Vt Clarificentur. Pagn. Vt glorificentur. Vat. Vt gloria extollantur. Fr. Luc. Vt exiſtimentur.*
Receperunt. *S. Cyp. Compleuerunt. Pagn. recipiunt. Ar. M. Excipiunt Vatab. abſtulerunt. Al. Habent. Auct. Obtinent. Fr. Luc. Referunt.*

Vul-

Vulgata Editio. *Lectionum Varietas.*

Verſ.3.

Te autem faciente eleemoſynam, neſciat ſiniſtra tua quid faciat dextera tua.

Te autem fac.ele. *S.Aug. Cum facis Eleemoſynam.*
Neſciat. *Auct. Non ſentiat.*
Quid faciat. *Al. Quod facit,*

Verſ.4.

Vt ſit eleemoſyna tua in abſcondito, & Pater tuus, qui videt in abſcondito, reddet tibi.

In abſcondito. *Pagn. in occulto. S. Aug. In abſconſo. Ar.M. In ſecreto.*
Reddet tibi. *Syr. Ipſe rependet tibi in propatulo. Hier.M. ex Syr. In reuelatione. Pagn. ipſe reddet tibi in manifeſto.*

Verſ.5.

Et cum oratis, non eritis ſicut hypocritæ, qui amant in ſynagogis, & in angulis platearum ſtantes orare, vt videãtur ab hominibus: Amẽ dico vobis receperunt mercedem ſuam.

Cum oratis. *Syr. Cur oras. Pagn oraueris. Ar.M. Quum adores.*
Non eritis. *Pagn. & Caiet. Non eris. Syr. Ne eis.*
Amant. *Vat. ſolent.*
Vt videantur. *Pagn. vt appareant. Syr. Vt ſpectentur. Al. Quo conſpicui ſint. Auct. Luceant hominibus.*
Receperunt. *S.Aug. Perceperunt. Ar.M. Exceperunt. Al. habent. Auct. colligunt.*

Verſ.6.

Tu autem cum oraueris intra in cubiculum tuum, & clauſo oſtio, ora Patrem tuum in

Cum oraueris. *Pagn. Cum oras. S. Aug. Oratis. Ar.M. Quum adores. Auct. Cum orationem fuderis.*
Intra. *Auct. Introito.*
In cubiculum tuum. *Al. In conclaue tuum. Auct. In cellam tuam.*
Ora. *Ar.M. Adora.*
Clauſo oſtio. *Tert.* addit *tuo. Pagn. & cum clauſeris oſtium. Vat. Cellam.*

Vulgata Editio. | *Lectionum Varietas.*

lam. Ar. M. Claudens oſtium tuum.
Videt in abſcondito. *Vat. qui eſt in occulto. Ar. M. Conſpiciens in ſecreto. Al. Qui videt in occulto. Auct. Qui cernit in occulto.*
Reddet tibi. *Syr. Rependet tibi in propatulo. Ar. M. Reddet tibi in apparenti. Al. Perſoluet tibi in propatulo.*

abſcondito: & Pater tuus qui videt in abſcondito, reddet tibi.

Verſ. 7.

Orantes autem nolite multum loqui, ſicut Ethnici; putant enim quod in multiloquio ſuo exaudiantur.

Orantes autem. *Syr. Quumque preces funditis.*
Nolite multum loqui. *Syr. Ne ſitis muſſitantes. Pagn. ne multum loquamini. Vat. & Caiet. Ne ſitis multiloqui. Adam C. Non battologabitis. Ar. M. Ne inania loquamini.*
Sicut Ethnici. *Syr. Sicut hipocritæ.*
Putant enim. *Ar. M. Arbitrantur enim. Auct. Cenſent enim.*
In multiloquio. *Pagn. ob multiloquium. Ar. M. In multiloquio ſuo.*
Exaudiantur. *Ar. M. Exaudientur.*

Verſ. 8.

Nolite ergo aſſimilari eis: ſcit enim Pater veſter, quid opus ſit vobis, antequam petatis eum.

Nolite ergo aſſimilari eis. *Pagn. Ne igitur efficiamini ſimiles eis. Ar. M. Ne igitur aſſimilemini eis.*
Scit enim. *Ar. M. Nouit enim.*
Quid opus ſit. *Pagn. quibus rebus opus ſit. Caiet. Quibus opus habetis. Syr. Quid requiratur vobis. Ar. M. Quorum vſum habetis.*
Antequam petatis eum. *Ar. M. Ante vos petere eum. Al. Priuſquam petatis ab illo.*

Vul-

Vulgata Editio. *Lectionum Varietas.*

Verſ.9.

Sic ergo vos orabitis: Pater noſter, qui es in Cœlis: ſanctificetur nomen tuum.

Sic ergo vos orabitis. *Syr. Vos ita orate. Ar.M. Sic ergo adorate vos. Al. Ad hunc ergo modum orate vos.*

Verſ.10.

Adueniat regnum tuum. Fiat voluntas tua, ſicut in cœlo, & in terra.

Adueniat. *S.Ambr. Veniat.*
Sicut in Cœlo. *Tert. in cœlis & in terra.*
Et in terra. *S.Hier. Ita & in terra. Pagn. Sic etiam in terra.*

Verſ.11.

Panem noſtrum ſuperſubſtantialem da nobis hodie.

Panem noſtrum ſuperſubſtantialem. *Syr. Panem indigentiæ noſtræ. Arab. ſufficientem. S.Hier. Subſtantiuum, vel, ſuperuenturum. Vat. Quotidianum. Ap.B.Alb.M. Egregium. Fr.Luc. ex Syr. Panem neceſſitatis noſtræ.*

Verſ.12.

Et dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris.

Dimitte. *Vat. remitte.*
Debita. *Arab. Peccata.*
Dimittimus. *S.Cyp. Remittimus.*

Verſ.13.

Et ne nos inducas in tentationem. Sed libera nos à malo. Amen.

Et ne nos inducas. *S.Cyp. Ne nos patiaris induci. S.Aug. Ne nos inferas.*
Sed libera. *Tert. Sed Euehe. Auct. Sed Cuſtodi.*

Verſ.14.

Si enim dimiſeritis hominibus peccata eorum: dimittet &

Dimiſeritis. *Al. Remiſeritis.*
Peccata. *Syr. & Al. Errata. Pagn.*

Vulgata Editio. | *Lectionum Varietas.*

vobis Pater veſter cœleſtis delicta veſtra.

Delicta. Ar.M. Lapſus. Auct. Offenſas.

Verſ.48.

Si autem non dimiſeritis hominibus: nec Pater veſter dimittet vobis peccata veſtra.

Hominibus. *Pagn. addit delicta ſua. Ar.M. Lapſus ipſorum.*
Dimittet. *Al. Remittet.*
Peccata veſtra. *Ar.M. Lapſus veſtros. Al. Errata veſtra. Auct. Offenſas veſtras.*

Verſ.16.

Cum autem ieiunatis, nolite fieri ſicut hypocritæ triſtes: exterminãt enim facies ſuas, vt appareant hominibus ieiunantes. Amen dico vobis, quia receperunt mercedem ſuam.

Nolite fieri. *Caiet. Ne ſitis. Ar.M. Ne fiatis.*
Triſtes. *Syr. Atrati. Pagn. Vultu mæſti. Vat. Tetrici. Adam C. vultu perturbato. Ar.M. Obtriſtati. Auct. Vultu inhumano, vultuoſi.*
Exterminant. *Syr. Deturpant. Pagn. obſcurant. S.Hier. Demoliuntur. S.Hil. Conficiunt. S.Chryſ. Corrumpunt. Auct. ex Syr. Deuaſtantur.*
Appareant. *S.Hil. Pateant. S.Pet. Chryſol. Vt videantur.*
Ieiunantes. *Arab. Ieiunia eorum. Fr. Luc. ieiunare.*
Receperunt. *Pagn. recipiunt. S.Pet. Chryſol. Perceperunt. Al. habent.*

Verſ.17.

Tu autem cum ieiunas, vnge caput tuum, & faciem tuam laua.

Tu autem cum ieiunas. *S.Aug. Vos autem cum ieiunatis. Ar.M. Tu autem ieiunans.*
Vnge caput tuum. *S.Aug. Vngite capita veſtra.*

Verſ.18.

Ne videaris hominibus ieiunans, ſed Patri tuo, qui eſt in

Ne videaris. *S.Aug. Ne appareatis. Pagn. Ne appareas. Al. Ne conſpicuum*

Vulgata Editio. *Lectionum Varietas.*

abſcondito: & pater tuus, qui videt in abſcondito, reddet tibi.

ſpicuum ſit hominibus ſe ieiunare.
In abſcondito. *Arab. Abſcondita. Pagn. in occulto. S. Aug. in abſconſo.*
Reddet tibi. *S. Aug. Reddet vobis;* & addit. *In palam. Ar. M. Reddet in manifeſto. Al. Reddet tibi in propatulo.*

Verſ.19.

Nolite theſaurizare vobis theſauros in terra: vbi ærugo, & tinea demolitur: & vbi fures effodiunt, & furantur.

Nolite theſaurizare vobis. *S. Cyp. Nolite vobis condere theſauros ſuper terram. Pagn. ne recondatis vobis theſauros. Syr. Ne reponatis vobis.*
Ærugo. *S. Cyp. Comeſtura.*
Demolitur. *Pagn. corrumpit. S. Aug. Exterminat.*
Effodiunt. *Ar. M. Perfodiunt.*

Verſ.20.

Theſaurizate autem vobis theſauros in cœlo: vbi neque ærugo, neque tinea demolitur, & vbi fures non effodiunt, nec furantur.

Theſaurizate. *Pagn. Recondite vobis theſauros.*
Ærugo. *S. Cyp. Comeſtura.*
Demolitur. *S. Fulg. Exterminat.*
Vbi fures non effodiunt. *S. Aug. quò fur non accedit. Fr. Luc. Perfodiunt.*

Verſ.21.

Vbi enim eſt theſaurus tuus: ibi eſt & cor tuum.

Vbi eſt. *S. Io. Chryſ. Vbi fuerit.*
Theſaurus tuus. *Pagn. theſaurus veſter. S. Io. Chryſ. Theſaurus hominis.*
Ibi eſt. *S. Aug. Ibi erit.*
Cor tuum. *Caiet. Cor veſtrum. S. Io. Chryſ. Cor ipſius.*

Verſ.22.

Lucerna corporis tui eſt oculus tuus. Si oculus tuus fuerit ſimplex: totum corpus tuum lucidum erit.

Eſt oculus tuus. *Ar. M. Eſt oculus.*
Si oculos. *Fr. Luc. Si igitur oculus.*

Vul-

Vulgata Editio. *Lectionum Varietas.*

Verſ.23.

Si autem oculus tuus fuerit nequam: totum corpus tuum tenebroſum erit. Si ergo lumen, quod in te eſt tenebræ ſunt: ipſe tenebræ quantæ erunt?

Nequam. *Pagn. malus. Fr.Luc.Vitioſus.*
Ipſe tenebræ. q.e. *Syr. Tenebræ tuæ quantæ futuræ ſunt?*

Verſ.24.

Nemo poteſt duobus dominis ſeruire: aut enim vnum odio habebit, & alterum diliget: aut vnum ſuſtinebit & alterum contemnet. Non poteſtis Deo ſeruire, & mammonæ.

Odio habebit. *Ar.M. Oderit.*
Vnum ſuſtinebit. *Syr. Vnum honorabit. Pagn. & Caiet. Vni adhærebit. Ar. M. Vnum amplexabitur. S.Aug. Patietur.*
Alterum contemnet. *Ar.M. Alterum deſpiciet. Al. Alterũ negliget.*
Et mammonæ. *Syr. & Mamouno, Fr.Luc.ex Syr. Et diuitijs. Auct. ex Syr. Et lucris.*

Verſ.25.

Ideo dico vobis ne ſoliciti ſitis animæ veſtræ quid manducetis; neque corpori veſtro quid induamini. Nonne anima plus eſt quam eſca: & corpus pluſquam veſtimentum?

Ideò. *Pagn. Propterea.*
Ne ſoliciti ſitis. *S.Hil. Ne cogitetis in corde veſtro. S.Ioan.Chryſ. Nolite cogitare animæ veſtræ. Ar.M. Ne anxiemini.*
Quid manducetis. *Syr.* addit, *Et quid bibituri. Pagn. quid comeſſuri ſitis.*
Animæ veſtræ. *Arab. Animabus veſtris. Vat. pro vita veſtra. Al. vitæ veſtræ.*
Induamini. *S.Hil. Veſtiatis.*
Nonne anima. *S.Hil. Anima veſtra.*
Eſca. *Pagn. Cibus. Syr. Alimentum.*
Pluſquam. *S.Hil. Pluris eſt quàm.*
Veſtimentum. *Ar. Indumentum?*

Vul-

Vulgata Editio. *Lectionum Varietas.*

Verſ.26.

Reſpicite volatilia cœli quoniam non ſerunt, neque metunt, neque congregant in horrea: & Pater veſter cœleſtis paſcit illa. Nonne vos magis pluris eſtis illis?

Reſpicite vol. *S. Aug. Conſiderate. Syr. Aduertite ad volucres. Pagn. Intuemini. Ar. M. Inſpicite. Al. vertite oculos ad volatilia.*
Quoniam. *Syr. Quæ.*
Non ſerunt. *Ar. M. Non ſeminant.*
Neque congregant in horrea. *Vat. Non conuehunt. S. Aug. Quibus non ſunt cellaria. Syr. Non colligunt.*
Pater veſter. *S. Cyr. Ieroſol. Pater meus.*
Paſcit. *Pagn. nutrit. Vat. alit.*
Nonne vos magis pluris eſtis illis. *Pagn. nonne vos longè præſtatis illis. Vat. præcellitis illas. Ar. M. Magis excellitis illis?*

Verſ.27.

Quis autem veſtrum cogitans poteſt adijcere ad ſtaturam ſuam cubitum vnum?

Cogitans. *Pagn. ſollicitè cogitans. Syr. ſollicitus. Ar. M. Anxiatus. S. Ioan. Chryſ. ſollicitè cogitando. Fr. Luc. Sollicitus exiſtens.*
Adijcere. *Al. Addere.*

Verſ.28.

Et de veſtimento quid ſolliciti eſtis? conſiderate lilia agri quomodo creſcunt: non laborant, neque nent.

Et de veſtimento. *Ar. M. Et circa veſtimentum. Al. Ac de indumento.*
Quid ſolliciti eſtis. *Syr. Quid anxij eſtis. Ar. M. Quid anxiamini?*
Conſiderate. *Pagn. cognoſcite. Ar. M. Obſeruate.*
Quomodo creſcunt. *Ar. M. Quomodo augentur. Al. Quomodo creſcant.*
Non laborant. *Ar. M. Non fatigantur.*

Vul-

Vulgata Editio. *Lectionum Varietas.*

Verſ.29.

Dico autem vobis, quoniam nec Salomon in omni gloria ſua coopertus eſt ſicut vnum ex iſtis.

Coopertus eſt. *Pagn. amictus eſt.*

Verſ.30.

Si autem fœnum agri quod hodie eſt, & cras in clibanum mittitur, Deus ſic veſtit: quantò magis vos modicæ fidei?

Fœnum agri. *Tert. Lilia agreſtia. Pagn. Herba agri. Vat. gramen agri.*
Quod hodie eſt. *Ar. M. Hodie exiſtens.*
In Clibanum. *S. Hil. In ignem.*
Mittitur. *Ar. M. Iniectum.*
Sic veſtit. *Ar. M. ſic circumornat.*
Quanto magis vos. *Pagn. An non multo magis vobis id faciet.*
Modicæ fidei. *Vat. O parum fidentes? Syr. Modica fide præditi? Ar. M. Exiguæ fidei? Fr. Luc. Minimæ fidei?*

Verſ.31.

Nolite ergo ſoliciti eſſe, dicentes: Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur?

Nolite ergo ſolliciti eſſe. *Syr. Ne anxij ſitis. Ar. M. Ne igitur anxiemini.*
Quo operiemur? *S. Cyp. Quid veſtiemur? Ar. M. Quid circumamiciemur? Al. Quibus operiemur?*

Verſ.32.

Hæc enim omnia gentes inquirunt. Scit enim Pater veſter, quia his omnibus indigetis.

Gentes. *S. Cyp. Nationes. Syr. Gentes huius mundi.*
Inquirunt. *Tert. Requirunt. S. Cyp. Quærunt. Al. Exquirunt.*
Scit enim. *S. Cyp. Sciet autem.*
Pater veſter. *Caiet. Pater veſter cæleſtis.*
Indigetis. *Pagn. Opus habeatis. Syr. Vobis requiruntur.*

Vul-

Vulgata Editio. *Lectionum Varietas.*

*Verſ.*33.

Quærite ergo primum regnum Dei,& iuſtitiam eius: & hæc omnia adijcientur vobis.

Quærite. *Auct. Requirite.*
Ergo. *Caiet. Autem.*
Primum. *Tert. Prius.*
Regnum Dei. *Tert. Regnum.*
Et iuſtitiam eius. *Ar.M. Et iuſtificationem eius.*
Adiicientur. *Syr. Adijciuntur. S. Cyp. Apponentur.*

*Verſ.*34.

Nolite ergo ſolliciti eſſe in craſtinum. Craſtinus enim dies ſolicitus erit ſibi ipſi; ſufficit diei malitia ſua.

Nolite Sol. eſſe in craſt. *S. Cyp. Nolite cogitare in craſtinum. Ar. M. Ne anxiemini in cras.*
Craſtinus enim dies. *Ar.M. Nam cras.*
Solicitus e. ſ. i. *S.Cyp. Ipſe cogitabit ſibi. Vat. curabit,quæ ſua ſunt. Al. curam habebit ſui ipſius.*
Sufficit. *Ar.M. Sufficiens.*
Diei. *Arab. Cuique diei.*
Malitia. *Pagn. afflictio.*

CAPVT VI.

Expenditur & illuſtratur.

SECTIO PRIMA.

Poſt bona opera inanis gloriæ amor nos inuadit. 149
Προσέχειν quid, & de quibus dicatur. A
Sæuus hoſtis humanæ laudis amor.
Contra inanem gloriam velut contra ingentes militum copias pugnandum.
Inanis gloria tanquam ſerpens lethale virus euomit. B
Cauet Chriſtus ne homines ſegniores ad eleemoſynam erogandam reddantur. C
Iuſtitia de beneficentia. Explicatur Dauid. 150
Iuſtus audire non debet qui miſericors non eſt. D
Beneficus iuſtitiæ litat. E
θεαθῆναι quid.
Inanis gloriæ amor ſæuiſſima fera. 151
Securi de bonorum operum mercede ſimus. F

Qui laudes humanas fugit ſanctiori fœnore eas auget. G

Tubæ ſonitu pauperes olim ad locum eleemoſynæ conuocabantur. Cur id fieret. 152

Sui hoſtis, qui humanam gloriam quærit. H

Eleemoſyna ob inanem gloriam facta Dei iudicium prouocat. I

Deum laudare debemus, non noſipſos. Tactus Dauid. K

Angelum referat, qui eleemoſynam erogat. 153

Δοξασθῶσιν *quid, humana gloria nuda opinio eſt. L*

Ἀπέχειν *quid, A vera laude fugit, qui eam quærit. M*

Toto aberrat cœlo, qui labores ſuos inani laudi ſacrat. N

Inanis gloriæ cupidus quam demens, qui ex operum aruis humanæ gloriæ tribulos & ſpinas demetit. 154

Sua præmia vult magnificari Deus, & cætera deſpici. O

Attendite ne iuſtitiam veſtram faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis.

149 POSTQVAM virtutes inſeruit, tunc noxiã peſtem quæ illos inficit, & corrumpit, inanẽ ſcilicet gloriam auferendam docet; non egit hoc in principio ſermonis, antequam aliquid ſanctorum operum facere ſuaderet; quia ſuperfluum videbatur, inanis quippè gloriæ amor tunc maximè nos inuadit cum opera laude digna præſtiterimus.

Attendite, Græcè, προσέχετε, curam adhibete, ſtudete, ac cauete tanquam ab hoſte obſeſſi; ad hoſtes, militiamque non raro hoc verbum transfertur. Plato de Leg. προσέχειν τὸν νοῦν τοῖς πολεμίοις id-eſt: *ad hoſtes mentem, animumque conuertere*; & Ariſtoph. προσέχειν τῷ πολέμῳ *incumbere in bellum*. Sed cur hoc verbum hîc ponitur, vbi nullæ pugnæ, nulli hoſtes? An ſæuus hoſtis humanæ laudis amor, inanis gloriæ cupido? Ita eſt, & mentem grauius pungit, ac vulnerat hic appetitus quàm cuiuslibet hoſtis tela, ac ſpicula. Bellum ingruit, cum iactantia exerit contra nos arma. Denique & tubæ, qua ad bellum populus vocabantur, ſtatim mentio fit cum dicitur: *Noli tuba canere ante te*, vt ſtatim intelligeremus contra inanem gloriam veluti contra ingentes militum copias arma ſumenda. A

Attendite inquit, ac ſi *de inſidioſiſſimo aliquo ſerpente loqueretur*, addit S. Chryſoſtomus hîc, inanis quippè gloriæ amor lethale tanquam ſerpens virus euomit, quo bona opera inficiuntur, & pereũt. B

Attendite, ne iuſtitiam veſtram faciatis coram hominibus. An prohibet abſolutè coram hominibus fieri miſericordiæ opera? Minimè, ſed addit, *vt videamini ab eis*. Poteſt aliquis coram hominibus eleemoſynam facere, nec tamen hoc ideo facere, vt eam hominum oculis oſtentet. Sed quæri poteſt, cur abſolutè non inhibuit coram homini- C

minibus fieri? An quia hoc difficile, & quia ſic multi à miſericordiæ operibus abſtinuiſſent? Noluit Chriſtus præcipere, latenter eleemoſynam fieri, ne homines ſegniores ad eam erogandam redderentur.

150 Iuſtitia hic beneficentiam, & miſericordiam ſignat, ſeu eleemoſynam, quam iuſtitiæ nomine ſolet Scriptura diuina ſignificare, & quidem etiã apud Hebræos צדקה vtrunque ſignificat. Hinc Pſalm. 102. v. 18. *Miſericordia autem Domini ab æterno ſuper timentes eum, & iuſtitia illius in filios filiorum;* repetitio eſt eiuſdem ſententiæ, & idem iuſtitia eſt, ac miſericordia. Cum igitur monet, vt caueamus ne iuſtitiam noſtram faciamus coram hominibus, ſignificat eleemoſynam non eſſe erogandam ſolo inanis gloriæ deſiderio. In aliquibus etiam Græcis exemplaribus pro, *iuſtitiam*, eſt, ἐλεημοσύνην, eleemoſynam.

Pſ. 102.

D Sed cur miſericordia & eleemoſyna iuſtitiæ nomine ſignificatur? An quia iuſtus audire non debet qui miſericors non eſt? tàm indiuidua comes iuſtitiæ beneficentia eſt, vt penè cum illâ vel nomine confundi videatur. Eleemoſyna iuſtitia dicitur, vt ſtatim diſceres eleemoſynæ nomen non mereri, quæ ex opibus iniuſtè poſſeſſis fit.

E Eleemoſynæ iuſtitiæ nomen conuenit, vt beneficus ſtatim admoneatur virtutes alias quærere, ne alijs benefaciens ipſe ſui hoſtis ſit, benefici nomen non meretur, qui miſericors in alios opum largitione eſt, in ſeipſum verò vitijs, ac ſceleribus ſæuit. Vt igitur plenam eleemoſynam eroges etiam tui miſerearis, & iuſtitiæ lita, diuitias indigentibus diſtribuens.

Vt videamini ab eis; in Græco eſt: 151
πρὸς τὸ θεαθῆναι, *vt ſpectemini*, velut in theatro. Olim in theatro in hominum ſpectaculum feris homines obijciebantur; qui inani gloriæ ſuos labores ſacrat ſæuiſſimæ philautiæ feris, amoriſque proprij obiectus eſt, à quibus crudeliter diſcerpitur, & laceratur, vt alijs ſpectaculo eſſe poſſit velut in theatro, vt tamen illi miſereantur qui ſpectant, non æmulentur.

Alioquin mercedem non habebitis apud Patrem veſtrum, qui in cœlis eſt.

N*On habebitis*, Græcè eſt præ- F
ſens οὐκ ἔχετε *Non habetis*, quo ſignificatur, iam nunc repoſitam apud Patrem bonorum operum mercedem, quæ ad illius honorem à nóbis fient, vt ſecuri, &
certi de operum mercede ſimus, ſi G
in ijs conſtantes permaneamus.

Apud Patrem veſtrum; honorem, laudemque humanam in bonis operibus minime quærendam docet, & mercedem à Patre expectandam; patrem noſtrum vocat, ne nobis tanquam filijs graue ſit honorem patri cedere, præſertim cum patri delatus honor in ipſum filium quodammodo redundet & reſiliat. Itaque qui humanam laudes in ſuis operibus effugit, vt ſolus Deus laudetur, laude non deſtituitur, ſed ſanctiori fœnore eam auget, dum Deo exhibet.

Cum facis eleemoſynam noli tuba canere ante te, ſicut hypocritæ faciunt in ſynagogis & vicis vt honorificentur ab hominibus.

152 **N**Oli tuba canere; Syrus, *Ne clamaueris cornu*. Arias Montanus, *ne tuba clanxeris*. Franciſcus Lucas: *Ne bucinandum curaueris*.

Tubæ ſonitu pauperes ad locum eleemoſynæ conuocabantur; rem nō improbat Dominus, ſed abuſum, captandæ enim humanæ laudis cauſa id actitabant. Probè res inſtituta erat, ne egenus quiſpiam beneficio excluderetur, neue pauperes huc illuc vagarentur, & moleſtiam eleemoſynam erogantibus afferrent. Sed hypocritæ, & iactantiæ mancipia hoc more abutebantur, illum ſeruantes, vt ab hominibus honoris, & laudis auram aucuparentur.

H Tuba belli ſignum eſt, vnde tubis ad bellum conuocabantur *Num.* 10. Bellum infert ſibi, ſui hoſtis, & ſæuus eſt, qui in bonis operibus humanæ laudi litat, ſuā gloriam quærit, in ſe ipſum, & in actiones ſuas arietat, qui inanem hominum laudem in ſuis operibus quærit. *Num. 10.*

I Extremo præibit iudicio tuba, vt Apoſtolus monet 1. *Cor.* 15. *v.* 52. ergo eleemoſyna quæ ab ira Dei eximere nos debet, ait enim *Matt. 25* Chriſtus: *Venite benedicti Patris mei poſſidete paratum vobis regnum, eſuriui enim & dediſtis mihi manducare, ſitire & dediſtis mihi bibere*. Matth. 25. ob inanem gloriam facta Dei iudicium prouocat, & tuba iſta, qua humanæ gloriæ litantes pauperes aduocant, nos ante Dei tribunal ſtantes condemnabit.

K Monet propheta regius, vt Deū in voce tubæ laudemus, Pſal. 150. v. 3. *Laudate*, inquit, *eum in ſono tubæ*. Tubæ ſonitu abutitur, qui laudem ſuam tubæ ſonitu quærit, nec Deum laudat, ſed ab aliis laudari appetit. *Pſ. 150.*

153 Rectè tuba canit tum in eleemoſynā erogandâ, tum in aliis operibus perficiendis qui Dei ſolius gloriam quærit, angelicamque puritatem æmulatur. Tuba canere angelorum videtur munus. Apoc. 8. v. 6. *Angeli qui habent ſeptem tubas*. & v. 7. *primus Angelus tuba cecinit*, & 11. 15. *ſeptimus Angelus tuba cecinit*. Angelum ergo refer cum eleemoſynam facis, aliaque opera, & tunc grandiorem vocem emites quàm ſi tuba caneres.

L *Vt honorificentur*. S. Cyprianus, *vt clarificentur*. Pagninus, *vt glorificentur*, Vatablus, *vt gloria extollantur*; Nos, *vt celebrentur*. Græcè eſt: ὅπως δοξασθῶσιν; quod verbum non ſolum ſignificat celebrare, & honorare, ſed etiam opinari, vt tacite nobis inſinuaretur, gloriam, & honorem quem ab hominibus aucupamur, nudam inanemque opinionem eſſe, nihil ſolidi firmique habere, niſi virtuti innitatur, & in laudis auctorem Deum referatur.

M *Receperunt mercedem ſuam*. Sanctus Cyprianus legit, *compleuerunt*, Pagninus, *recipiunt* Vatablus, *abſtulerunt*. Alius, *habent*; Nos, *obtinent*. In Græco eſt, ἀπέχουσι; verbum ἀπέχω, non ſolum ſignificat

reci-

recipere, ſed primario, fugere, diſtare ab aliquo : cohærent hîc hæ duę notiones tàm diuerſæ, nam qui hominum laudes veluti bonorum operum mercedem recipit, dum recipere ſe putat, amittit, & à gloria fugit, quam ſequitur; nimirum nullus adeo à vera laude diſtat, quàm qui eam bonis operibus exſculpere ab hominibus ſtudet.

N Hoc idem verbum ſignificat etiam aberrare, ſcilicet toto aberrat Cœlo, qui labores ſuos, ſuaq́ꝫ opera inani laudi ſacrat, verâ quippè laude carebit, quia inanem recipit.

154 Denique ἀπέχειν eſt recipere veluti reditum ex aruis; ac ſi hypocritarum labor huc tendat vt ex ſuis operibus veluti ex agris laudis fructus colligant, & ſuis ſudoribus inanem gloriam veluti inanes, vacuaſque ſpicas demetant. Quis tàm fatuus vt ingenti ſollicitudine agrum excolat, nihil aliud demeſſurus quàm paleas, vacuaſque frumento ſpicas? Hoc præſtat inanis gloriæ cupidus, & qui à ſuis operibus nihil aliud colligit, quam plauſus, laudiſque paleas. Proh quam demens deliruſque qui ex operum aruis nil aliud demetit, quàm humanę gloriæ tribulos, & ſpinas?

O *Receperunt mercedem ſuam*; ſuam non eam, quam illi Deus parauerat. Mercedem ſuam Deus cum eâ quę ab hominibus quęritur, non commiſcet; vult quippè ſua prę mia magni fieri Deus, & cetera quęcunque prę illis deſpici, ac ne reſpici quidem.

SECTIO II.

Ineptus orationi ſternendæ, qui terrenorum amore tenetur. 155

Eleemoſyna orationis præparatio. T

Qui orat paratum ſe ad omnia Dei præcepta adimplenda præbeat. Q

Orationis & Legis nexus. R

In angulis platearum cur orarent hypocritæ. S

Φαίνεσθαι *quid. Qui apparere ſtudet vt laudetur ab hominibus veluti fiſco bona ſua adijcit.* 156

Humanæ laudis merces tunc perditur cum recipitur. T

Προσεύχειν *quid ſignificet. Oratio attentè fundatur.* 157

Oratio ieiunium, ac eleemoſynam ſocias deſiderat. V

Plurimi fieri dona ſua Deus vult. X

Deo familiares, pariquè cuadimus in oratione. Y

Orationem fuſurus omnia quæ infra Deum excludat. Z

Ταμιεῖον *quid. Oratio diues theſaurus.* 158

In orationes leuium cogitationum paleæ reijciendæ. A

Oratio à Dei iranos eximit. Iſaiæ locus. B

Oratio producenda. C

Βλέπειν *quid. Orationem fundens iucundum Deo ſpectaculum præbet.* 159

Βαττολογεῖν *quid. In loquendo verborum effuſio vitanda.* D

Fiducia in oratione habenda. E

Suorum orationibus Deus attendit, ac ſi aliud non ageret. F

Solus Deus in oratione quærendus. G

et

Et cum oratis non eritis ſicut hypocritæ, qui amant in ſynagogis, & in angulis platearum ſtantes orare vt videantur ab hominibus. Amen dico vobis receperunt mercedem ſuam.

155 AB eleemoſyna ad orationem tranſit, rectus ordo, nec myſterio viduus, nam qui opes, diuitiaſque ita amat, vt tribuere pauperibus nolit, ineptus ſternendæ orationi eſt, quæ animum à terrenorum amore purgatum, ac ſolutum poſcit.

P Eleemoſyna orationis præparatio eſt, dat enim animæ confidentiam, vt à Deo poſtulare cœleſtia poſſit, qui enim terrena, ac peritura Dei amore pauperibus erogat, petere ab eo non peritura poteſt, itaque poſt eleemoſynam de oratione nos Chriſtus inſtruit.

Q Quod ait hypocritas in ſynagogis, & angulis platearum ſtantes orare, ad Iudæorum morem reſpicit, conſueuerant enim Iudæi ſtantes orare, vt apparet ex
Luc.18. oratione Phariſæi Luc.18. v.13. qui ſtans apud ſe orabat: hoc autem habitu, vt plerique notauere, orationes fundebant Iudæi, quia etiam ſtantes legem à Deo acceperunt, Exod.19.v.17. *ſteterunt ad radices montis*. Hic mos in hoc magna laude dignus, ſi idem non modo ſit orantis, & legem accipientis habitus, ſed etiam mens, adeo, vt qui orat paratum ſe ad omnia Dei præcepta adimplenda præbeat.

Stat qui orat, & ſtat qui legem R
accipit, vt orationis & legis nexum colligeremus, nempè ſeruare ægrè Dei legem poteſt, qui non orat, nec apte orationem fundere poteſt, qui Dei legem non ſeruat vt alterum alteri auxilio ſit.

In angulis platearũ. Cur nõ in pla- S
teis orabant, ſic enim magis hominũ oculis paterent? in angulis platearũ orabant, vt ſe ab aliorum oculis ſubducere viderẽtur, ac proinde magis laudarentur; humilitatem ſimulabant humilitatis hoſtes, proinde ſimulationis larua ſe veros hypocritas prodebant. Sed fors in angulis orabant, quia ibi maior hominum concurſus.

Vt videantur ab hominibus; Græcè 156
ὅπως ἂν φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις, *Vt appareant hominibus:* verbum φαίνομαι non apparere tantum ſignificat, ſed etiam ad fiſcum deferre, vnde τὰ φανέντα *delata bona* dicuntur. Pulchrè hæc notio hîc quoque cohęret, nam qui inanis gloriæ amore tacti bona opera præſtant, dùm hominibus apparere ſtudent, ſtatim fiſco, vt ita dicam, bona omnia adijciunt, nudi ipſi remanent, & vacui.

Receperunt mercedem ſuam: Ope- T
ris mercedem receperunt, quoniam perdiderunt; recepiſſe perdidiſſe fuit, ea quippè merces, quæ in verbis & laudibus ſita eſt perditur quando recipitur. quam fatuus

tuus qui hac mercede contentus magnos labores ſuſtinet?

Tu autem cum oraueris intra in cubiculum tuum, & clauſo oſtio ora Patrem tuum in abſcondito; & Pater tuus, qui videt in abſcondito reddet tibi.

157 CVm oraueris, Græcè *ὅταν προσεύχῃ. Quum orationem fuderis.* Hoc verbum propriè dicitur de precatione, quæ ad Deum funditur, & attentionem claudit, adeo vt cognationem habeat cum verbo *προσέχειν*, quod ſignificat, attendere, intendere, animumque aduertere; vt nobis inſinuaretur, ab orationis fuſu abire eum, qui licet corporis habitu orare videatur, mente tamen huc illuc vagatur, & ſe ante Deum ſtare oblitus nimam in varia ſpargit, nec quid agat attendit.

V Aptè inter eleemoſynam, & ieiunium orationem locat, ac de eâ tractat Chriſtus, quod illa eleemoſynam, ac ieiunium ſocias deſideret, eiſque velut alis vtatur, quibus euehatur in Cœlum. Hinc il-

Tob. 12. lud Angeli ad Tobiam: *Bona eſt oratio cum ieiunio, & eleemoſyna.* Tob. 12. v. 8. Volare non poteſt his alis deſtituta.

X Petit Deus, vt oretur, ne ſcilicet vileſcat, quod exhibuerit; vult enim magni ſua dona fieri, & in pretio haberi, ob id & deſideranti dat, & poſtulanti.

Y Oras, non vt Deum doceas ſed vt flectas, vt ei familiaris fias, & ſanctitatem iſta tibi familiaritas affricet; familiaritatem cum vitijs non contrahit, qui per orationem familiaris Deo eſt.

Intra in cubiculum tuum, In abditis Z locus orare conuenit, vt ſciamus vbique Deum eſſe præſentem, nec ab vllo loco excludi. Oraturus intus ſe recipiat & à vel à ſitu diſcat, externa non quærere, terrena non poſtulare]. Anima intus ſe colligat, intus claudat, omnia quæ infra Deum excludat, Deum cogitet, quem orat, omnes terrenas ſollicitudines excludat.

Intra in cubiculum tuum, Græcè 158 *εἴσελθε εἰς τὸ ταμιεῖόν σου, Ingredere in cellam, ſeu conclaue tuum.* Nomen *ταμιεῖον* ſignificat etiam horreum & ærarium, vbi opes, diuitiæ, ac theſauri reconduntur. Sed nullæ adeſſe opes referuntur, vbi fundi oratio debet, nullus theſaurus; cur igitur hoc nomen hîc adhibetur? An diues theſaurus ibi eſt, ibi verarum diuitiarum copia, vbi oratio ſternitur? ipſa quippè è Cœlo cœleſtes ad nos aduehit opes, non perituras diuitias, ipſâ cœleſtes theſauros obtinemus.

Locus, in quo orationem fuſurus eſt *ταμιεῖον* dicitur, quæ vox A horreum etiam notat, vt vel à nomine diſcas leuium cogitationum paleas in eum non importare, nec eſſe naſciuè permittere, dum orationem Deo ſternis, quia nec reculurum paleas à Deo petere debes.

Monetur populus, vt ſe à Dei B ira, quæ imminebat, ſubduceret: hæc apud Iſaiam cap. 26. v. 20. habentur: *Vade populus meus, intra in cubicula tua, claude oſtia tua ſuper te, abſcondere modicum ad momentum, donec pertranſeat indignatio.*

Et

Et quis locus à Dei oculis, à Dei irâ eximere populum poterit, cum Deus vbique ſit, & vbique in peccatores ſequire eius ira queat? Confer hæc Prophetæ verba, cum his quas expendimus, perſimilia enim ſunt, & lucem aliquam nodo ſoluendo accipies; intret in ſua cubicula populus oſtiumque claudat ſuper ſe, vt nempè orationem, ſicuti Chriſtus iubet, fundat, & tunc à Dei indignitione ſe muniet, tutus à Dei vindicta erit, oratio enim ritè ad Deum fuſa Deum lenit, & ad miſericordiam flectit.

C Cum dixit, oſtio clauſo fundendam orationem eſſe, diù in eâ nos conſiſtere vult; alioquin quorſum oſtium clauderemus?

159 *Qui videt in abſcondito*; Græcè, *ὁ βλέπων ἐν τῷ κρύπτῳ cernens in ſecreto*. Verbum *βλέπειν* plerumque deſiderium quoddã indicat, quo videns tenetur, vt tacitè nobis innueretur, Patrem qui in Cœlis eſt ingenti oblectatione perfundi, cum quempiam orationem fundentem intuetur, cum magno huius rei videndæ deſiderio teneatur, adeo vt orationem ſternens iucundum Deo ſpectaculum præbeat.

Orantes nolite multum loqui.

D Græcè eſt *βαττολογῆν* futili verborum profuſione vti. etiam verborũ parcitas in oratione Deo placet, quantò magis cum ſermo inter homines ſeritur nimia effuſio vitanda eſt?

E Inhibet in oratione multum loqui, cur ita? an ne diffidere eius pietati videamur, paratus eſt concedere, quod petimus, qui iubet nos petere vt concedat, non ergò multis verbis extorquẽdum à Deo eſt, quod ille promptè offert.

F An multis verbis in oratione vtendum minime eſt, ne gentilibus ſimus pares, qui in multiloquio ſe à falſis ſuis numinibus exaudiri putabant? nam credentes Deos ſuos circa alia occupari ingeminabant voces, vt patet ex illo 3. Reg. 18. v. 27. de Sacerdotibus Baal. Abeſt ab hoc verus noſter Deus, qui ita ſingulorum orationis intendit, ac ſi aliud non ageret. 3. Reg. 18.

G Adiecerim multũ loqui in oratione inhibitum, ne multa peteremus, ſed vnum tãtum, ſolum ſcilicet ipſum Deum; *vnum enim* vt Chriſtus alibi ait, *Neceſſarium eſt*. Multum loquitur in oratione, qui multa poſcit, terrena, & peritura poſtulat, qui vnum quærit, & vnum amat, multum loqui non indiget nec effundere multa. Luc. 10.

SECTIO III.

Orationis formulam Chriſtus nobis præbuit, vt facilius exaudiremur. 160
Promptus Deus vt citò concedat quæ in oratione petimus. H
Qui patrem in oratione Deum vocat, filium ſe ſanctis moribus monſtret. I
Fraternæ charitatis admonemur dum Deum patrem noſtrum dicimus. K
Grandia, & Dei filijs digna in oratione petenda. 161
Terram, & terrena relinquat, qui Deum orat. L
Ibi præcipuè Deus dicitur eſſe, vbi boni-

bonitatis ſuæ diuitias plenius communicat. M
Cælum deſideret, & quærat, qui Cæleſtem orat Patrem. N
In cunctis operibus ſanctus in nobis Deus appareat. 162
Quod Deus ſancta vita glorificetur, & à Deo & ab homine eſt. O
Ab omnibus ſanctificari Dei nomen debet. P
Semper probæ vitæ actibus Dei nomen ſanctificari debet. Q
Nullus adeo ſanctus qui creſcere in ſanctitate non debeat. Expenſus Leuitici locus. R
Peccatum in nobis non regnet, vt Dei regnum in nos aduenìat. 163
Nos pręcipue Dei regnum ſumus. S
Nos ex nobis ad Dei Regnum pergere non poſſumus. T
Quotidie proficere debemus & ſanctiores euadere. 164
Paulatim ad ſanctitatis culmen pergendum. V

Sic ergo vos orabitis: Pater noſter qui es cælis.

160 ORARE nos Chriſtus edocet, & formulam, qua patrē exoremus, exhibet, vt dum oratione, quam Chriſtus docuit, apud patrem loquimur, facilius exaudiamur, agnoſcit enim Pater filij verba.

H Orationis formulam tradit, quæ plena, ſed breuis; non ab re: breuibus verbis orationem compoſuit, vt confidamus citò daturum, quod breuiter vult rogari. Breuiter orare docuit, qui citò vult poſtulata præſtare.

Qui Patrem vocat Deum, ſe I
filium per imitationem monſtret; Patris nomen orationi Dominus inſeruit, vt in oratione ſtatim nos Dei filios eſſe meminerimus, adeo vt nihil ageremus, quod tantū dignitatis nomē dedeceret. Patrem vocare Deum dignè nequit, qui ſe filium ſanctis operibus non exhibet. Age vt viuendo ſanctè ſancto reſpondeas patri. Terram neſciat, ignoret peritura, qui Deum Patrem ſic edoctus à filio, vocat. Non degenerent à tanta dignitate mores.

Dum Patrem noſtrum Deum K
vocamus fraternitatis admonemur, hoc enim nequeunt dicere, qui fraterna ſe charitate minimè complectuntur. Pater noſter Deus erit, ſi nos fratres agnoſcamus.

Pater noſter; Pater non Domine, 161
ne ſeruos nos putaremus, & parua, & exigua peteremus, quæ ſeruos decet petere, Patrem inuocamus, vt filios nos eſſe noſcamus, ac proinde magna, & genere noſtro digna poſcamus.

Orare Patrem iubemur, qui in L
Cælis eſt. Dicat hic aliquis, & non in terris quoque eſt? eſt; nec his verbis in Cælis Deum claudit, ſed à terra abducit orantem. nempè mente in Cælum ferri debet, & ima iſta relinquere, qui Deum orat. In cælis Pater noſter eſſe dicitur, vt ſtatim intelligamus è Cælo nobis genus eſſe, nec terrenis affectibus obſcurandum. In cælis dicit Panem noſtrum eſſe vt oran-

orantem à terris abduceret, eiuſque mentem cœleſtibus affigeret.

M *Pater noſter, qui es in Cœlis:* Non eſt loco clauſus qui claudit omnia, nec loco circumſcribitur, qui vbique incircumſcriptus eſt: In Cœlo dicitur eſſe, quia ibi maximè ſuæ bonitatis diuitias hominibus communicat. In Cœlo maximè dicitur eſſe, quia ibi beatos homines facit, à quibus facie ad faciem ablato omni velamine videtur, ſcilicet ibi præcipuè Deus eſſe videtur vbi clariùs videtur pleniuſque diuitiarum ſuarum theſauros amatoribus ſuis effundit.

N Patrem, qui in Cœlis, velut in regiâ ſuâ ſedet, inuocamus, vt nos pudeat terrenis nos ſubternere, qui Patrem in Cœlis habemus. Cœlum ſuſpiret, & Cœlum inhiet, qui Patrem ſe in Cœlis habere cogitat, nam ſi vbi Pater ibi & Filius eſſe conuenit, dum Patrem noſtrum in Cœlis eſſe dicimus, nos quoque Cœli amore teneamur.

Sanctificetur nomen tuum.

162 SAnctificatur Dei nomen quum ſanctè colitur & prædicatur, vel quum glorificatur per noſtram vitam, cum tales ſcilicet eius gratia ſumus vt in vobis ſanctus appareat. Generaliter dictum eſt, *ſanctificetur*, nec exprimitur in quo ſanctificandus ſit, vt ſtatim diſcamus laborandum quantum in nobis eſt, vt in rebus omnibus Deus ſanctificetur, in cunctis operibus, verbis, cogitationibus, ac in omnibus vitæ partibus.

O Non dicitur *ſanctifica*, nec *ſanctificemus*, ſed *ſanctificetur* vt Dei ſimul, & hominis opus intelligatur quod enim per ſanctam vitam glorificetur, nec à nobis tantum eſt, nec ab ipſo tantùm, ſed ab vtriſque.

Non dicimus à quibus ſanctificari Dei nomen oporteat, ab omnibus enim debet, vnde ſuſpenſa enuntiatione non dicentes ſanctificetur in nobis, in omnibus dicimus. P

Nulla hic temporis mentio, indefinitè dicitur, *ſanctificetur*. cur ita? An quia iugiter ſanctificari probæ vitæ actibus Dei nomen debet? Q

Nullus adeo Sanctus, qui creſcere in ſanctitate non poſſit; Hinc Leuit. 20. *Sancti eſtote, quoniam ego ſanctus ſum*. Sanctitatis formam ſe ipſum præbet, vt ſciremus ſemper aliquid nobis deeſſe, quod acquiramus, & creſcere in ſanctitate nos poſſe dum vita iſta producitur. R *Leu. 20.*

r 4

Adueniat regnum tuum.

REgnum Dei illud hic dicitur, quo Deus poſitis omnibus inimicis ſuis in ſcabellum pedum ſuorũ vbique regnaturus eſt. Qui ſibi regnauit ſemper, petimus vt modo regnet in nobis, vt nos in illo, & cum illo regnare poſſimus. *Non regnet*, vt Apoſtolus monet, *peccatum in noſtro mortali corpore*, vt Dei in nos veniat regnum, regnetque in nobis, qui nos creauit. 163

Adueniat, inquit, *regnum tuum*, ſed quibus? Nobis quærimus aduenire. Non explicuit iſtuc Chri- S

ſtus,

ſtus, quia iam intelligebatur; ac ſi Dei regnum nobis tantùm aduenire dicatur; & nos præcipuè Dei regnum eſſemus.

T *Adueniat regnum tuum*, Non dixit, *nos veniamus ad regnum*, quia ex nobis virtutem non habemus, quo pergamus ad ipſum. Si Dei regnum ad nos veniat, tunc eius auxilio pergemus ad ipſum; hinc infra dicitur: *Quærite primum regnum Dei, & iuſtitiam eius.* cum aduenerit quærere tunc iubemur, quia adueniens dat, vt quæri poſſit, & inueniri.

164 Pende quod ait, *Adueniat*, quaſi continuè optemus ipſum venire, nemo quippè tàm iuſtus, qui iuſtior eſſe non poſſit, in nullum Dei regnum venit, quin perfectius venire non poſſit, vt quotidie dicere poſſimus, *adueniat regnum tuum*, qui quotidie proficere debemus, ſanctioreſque ſupera Dei gratia euadere. Quærendum ſemper Dei regnum, ac ſi adhuc in nos nõ aduniſſet.

V Paulatim Dei regnum aduenit, nec ſtatim totam poſſidet mẽtem, totum obtinet hominem, vt diſceremus paulatim, & per quoſdam gradus ad ſanctitatis culmen pergere nos debere. Præcipitio proximus eſt, qui non aſcendere nititur, ſed volare.

SECTIO IV.

Diuinæ voluntati vt Angeli obtemperemus. 165

Perficere diuinam voluntatem non noſtri ſtudij tantum, ſed maxime Dei gratię eſt. X

Omnium ſalus nobis curæ ſit, dum oramus. Y

Ad hoc viuimus vt diuina voluntas in nobis impleatur. 166

Ex rerum terrenarum affectus maxima peccatorum pars proficiſcitur. Z

Noſtra minime noſtra eſſe videntur, cum auferri facile poſſint. A

Nobis non alendis canibus panis petendus. B

Vt à Deo paſcamur alieno abſtinendum. C

Humanę vitæ incertitudo. 167

Panis mortis memoriam excitat. D

Sacram Euchariſtiam quiſque recipiat ac ſi ſtatim è vita migraturus eſſet. E

Peccata cur debita *dicantur.* 168

Aſſidue aliena peccata condonanda. F

Ad peccatum ſollicitari grauiſſima tentatio. G

Peccatum malorum omnium origo & fons. H

Dęmon cunctorum nobis caput & cauſa malorum. I

Fiat voluntas tua ſicut in cælo, & in terra.

TUNC Dei voluntas in terra fit ſicut in cœlo cum homines Deo obediũt ſicut Angeli, vt nempè ad nutum diuinæ voluntati obtempetemus. 165

X Vide quemadmodum humilitatem doceat, *fiat*, inquit, *voluntas tua*; oſtendens quod iſtuc perficere non noſtri ſit ſtudij tantùm, ſed maximè Dei gratiæ.

Y Non dixit, *fiat in me*, vel *in nobis voluntas tua*, ſed abſolutè, *fiat*, ſcilicet vbique terrarum, vt omnium curam quilibet orationem fundēs ſuſciperet, ſic enim terra in Cœlum quodammodo vertetur, & in Angelorum naturam natura migrabit humana.

Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie.

166 HActenus ea precati, quæ ad Dei gloriam ſpectant, nunc ea humiliter petimus, quæ dum hîc ſumus vitamque hanc miſerijs plenam degimus nobis neceſſaria ſunt: ſcitè poſtquam dixerat: *fiat voluntas tua ſicut in Cælo, & in terra*, ſtatim ea iubemur peti, quibus vita ſuſtentatur, vt colligeremus ab hoc nexu, ob id tantum nos viuere, vitamque producere, vt diuina voluntas in nobis impleatur. Hoc nempè vera vita eſt, cum Dei voluntas adimpletur in nobis.

Z Panis nomine omnibus cibus neceſſarius intelligitur. Sed cur corporis curā animæ curæ præpoſuit, poſtea de peccatorum remiſſione agens? An panem dum docet petere nō tàm carnis quàm animæ curam habet; exſcindit enim multorum peccatorum cauſam, & originem, nam ex terrenorum affectu maxima peccatorum pars proficiſcitur.

A *Panem*, inquit, *noſtrum da nobis*, ſi noſter, quomodo eum dari nobis rurſus petimus? An noſter dicitur, quia nobis neceſſarius? Quid? noſter eſt, quia habemus, ſed petere debemus, ac ſi noſter non eſſet, cum eo carere ſtatim, ſi Deus manum ſubtrahat, poſſimus, nempè noſtra minimè noſtra ſunt, & quæ videmur habere nō habemus.

B *Da nobis*. Signatè, *nobis*, non canibus; ac ſimilibus, dedecet enim brutis alendis conſumi quod hominibus exhibetur pro hominibus petitur.

C *Panem noſtrum*, qui ſcilicet nobis communi Dei prouidentia debetur; ſimul ex hoc verbo colligere licet, ſi à Deo paſci cupimus, alieno eſſe abſtinendum, nihil furto, aut rapina, fraudeque comparandum.

167 Nec nudè panem petimus, ſed hodie nominamus, *Da nobis hodie*. Cur hodie, non eras? An quia de craſtino ſolliciti eſſe non debemus, craſtinus enim dies ſollicitus eſt ſibi ipſi? An vt ita humanæ vitæ inſinuetur incertitudo, quia quid craſtinus pariat dies ignoramus, neſcimuſque an craſtinum viſuri ſimus diem, ſcilicet mortalitatis noſtrę monemur, vt vitæ huius abeuntis incertitudinem conſideremus.

D Quid? Panis coquitur, cinis relinquitur, qui mortalitatis nos admonet, mortis memoriam ingerit: nutrit ergo panis dum editur, vitamque producit, ſed mortis memoriam excitat, dum cinis relinquitur.

E Poteſt de cœleſti Euchariſtico pane hæc ſententia exponi, ſicut expoſita à ſanctis patribus fuit. Iure quoque hunc petere iubemur panem, ſed hodie tantum, vt illum tanquam viaticum panem & iam iam morituri recipiamus.

Bo-

Bonus hic apparatus, vt vnuſquiſque Angelorum recipiat panem, ac ſi ſtatim è vita migraturus eſſet, & ad perpetuum diem peruenturus.

Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris.

168 DEbita noſtra, *peccata* dixit Sanctus Lucas, peccata debita vocantur, quod illis tanquam ære aliena cōſtricti teneamur Deo, quod debitores nos faciant iniuriæ reparandæ, quam Deo irrogamus diuinæ legis violatione.

F *Sicut & nos dimittimus debitoribus noſtris*, hac nos cōditione, & ſponſione conſtrinxit, vt ſi noſtris in Deum peccatis veniam impetrare volumus, aliorum in nos peccatis ignoſcamus; & ne aliquando aſſiduè condonando fatigaremur, in quotidiana oratione intextum eſt, vt quod quotidie à Deo petimus pro quotidianis peccatis, id quotidie erga proximos noſtros præſtare non detrectemus.

Et ne nos inducas in tentationem, ſed libera nos à malo. Amen.

G ET *ne nos inducas*. S. Auguſtinus; *ne nos inferas*, quod ad Græcam vocem propius accedere videtur, eſt enim Græce εἰσενέγκῃς, ſed tantumdem valet ac, *inducas*. Addit; *in tentationem* non explicat in quam, ſed intelligitur de ea, qua ad peccatum ſollicitamur; qualibet alia præ iſta tentationis nomen non meretur.

H *Sed libera nos à malo*. Græcè, ἀπὸ τοῦ πονηροῦ, per *malum* intelligi peccatū poteſt, quod ſummum malorum omnium eſt, adeo vt κατ' ἀντονομασίαν malum dicatur, vt vix alia mala dici queant, ſi peccato comparentur. Præterea malum dicitur peccatum quia omnium malorum fons, & origo eſt.

Denique malus κατ' ἐξοχὴν Diabolus dicitur propter exceſſum malitiæ & quia cunctorum nobis caput & cauſa malorum eſt. Et pulchrè ſic ille in fine oppoſitus eſt cœleſti Patri, à quo exorta oratio eſt. I

SECTIO V.

Ieiunium orationis ala. 169
Abſtinentia cæterarum virtutum velut fundamentum. K
Perſtrict. qui ieiunium ſimulant quàm non ieiunent. L
Ἐκθεατρισταὶ qui dicantur. 170
Peccatum à ieiunio abſit, Angelus quidam ſit qui ieiunat. M
Lætitiæ tempus cum caro abſtinentia premitur. 171
Diem feſtum ſe agere exiſtimet, qui ieiunat. N
Proſperitatem abſtinentia portendit. O
Fletus pœnitentibus dulcis. Expenſus Ioel. P
Ieiunium animæ cibus eo anima deliciatur. 172
Qui ieiunat Dei tabernaculum & arca ſit, diuinam legem ſeruet, & manna. Q
Ieiunans de ſuo corpore ſacrificium Deo offerat, carnem Deo mactet. R
Regium induat animum qui ieiunat, affectibus imperet. 173

Ieiu-

Ieiunij cultor futura cogitet præſentium oblitus. S

Cum ieiunatis nolite fieri ſicut hypocritæ triſtes.

169 POST orationem ieiunij meminit, quia orationis ala ieiunium eſt, & infirma ſine abſtinentia oratio eſt.

K Pende loquendi modum; *Cum ieiunatis* inquit; non præcipit ieiunium, ſed ſupponit, cœterarum quippè virtutum initium, ac veluti fundamentum abſtinentia eſt.

L Arguit Chriſtus eos, qui cum ieiunant triſtem exhibent faciem, vt hominibus appareant ieiunantes, quanto iniquiores erunt, qui cum non ieiunēt ſimulant tamen?

170 *Nolite fieri ſicut hypocritæ triſtes.* Syrus, *atrati.* Pagninus, *vultu mæſto.* Vatablus. *Tetrici.* Græcè eſt vox σκυθρωποὶ, quæ ſignificat etiam moleſtum eſſe, ferè enim vultuoſi, triſtes, ac ſeueri, alijs ſuâ triſtitia, ac ſeueritate moleſtiam creant, quâ nec ipſi carent.

M In ieiunio triſtitia ſimulanda non eſt, ſed minus veræ triſtitiæ cauſa fouenda, peccatum ſcilicet, quod triſtes reddit, quos poſſidet; Cum ieiunamus igitur nec triſtes ſicut hypocritæ appareamus, nec verè ſicut peccatores ſimus. *Ieiunium Angelorum cibus* Sācto Athanaſio lib. de Virg. dicitur; Angelorum ergo vitam æmuletur qui ieiunat, & humanus quidam Angelus ſit verus abſtinentiæ cultor.

Tu autem cum ieiunas vnge caput tuum & faciem tuam laua.

IDeſt lætum te oſtende, triſtitiam ne finge. Palæſtini in diebus feſtis in lætitiæ ſignum ſolent capita vngere, ad quem morem Chriſtus in his verbis reſpicit: nempè lætitiæ tempus eſt, cum caro abſtinētia premitur, animus enim gaudio diffunditur, cum caro parſimonia coarctatur. 171

Qui ieiunat, caput ſuum vngat, hoc eſt diem feſtum ſe agere exiſtimet, feſtus ſanè dies eſt, cum ſpiritus carnem ſibi ſubijcit, deque eâ, tanquam de ſæuo hoſte triumphum agit. N

Orientales in lætitia, & in rebus proſperis vngebantur, vt ex ſacris litteris conſtat; ergo cum caput vngi in ieiunio iubet Chriſtus, indicat proſpera omnia in ieiunio futura, & proſperitatem abſtinentiam comitari. O

Sed quî vngi caput in lætitiæ argumentum iubet Chriſtus dum ieiunamus, cum Ioel, cuius verba legit in quadrageſimę initio Eccleſia dicat: *Ex nunc hæc dicit Dominus conuertimini ad me in ieiunio, & fletu, & planctu?* Quæ lætitiæ cum fletu connexio? Magna, nam fletus ipſe dulcis pœnitentibus eſt, veræ ſolidæque lætitiæ cauſa. P

In ieiunio vngi caput iubet metaphora ſumpta ab antiquo more, quo ad lautum diueſque conuiuium ſe vnctione parabant, quod ſolemne, vt aliqui notauere, Palæſtinis 172

ſtinis hinc illud Regij Prophetæ: *Paraſti in conſpectu meo menſam*, vnctionem tanquam diſpoſitionem
Pſal. 22. 5. nectit: *impinguaſti in oleo caput meum.* & Chriſtus ipſe tangit Phariſæum, quod conuiuio ab illo exceptus eius caput non vnxerit, quod præſtitit Magdalena. Cum igitur vnctio prandentis habitus fuerit, cur iubet Chriſtus caput in ieiunio vngi? An quia ieiunium animæ cibus eſt, & deliciatur anima cum corpus ieiunat? ſcilicet diues conuiuium abſtinentia Dei ſeruis eſt. Præterea iubet in ieiunio caput vngi, vt prandentis habitu abſtinentia tegatur, nihilque ad oſtentationem fiat.

Q Sed vnctio iſta aliud nobis tacitè innuit. Olim Dei tabernaculum vngebatur, vt ſanctum Deo
Exo. 30. eſſet Exod. 30. v. 25. & 26. *Facies vnctionis oleum ſanctum, vngeſque ex eo tabernaculum teſtimonij, & arcam teſtamenti*. Ergò qui ieiunat caput ſuum vngat, vt meminerit ſe Dei tabernaculum eſſe debere, ſpiritalemque arcam, in qua diuina lex, & manna ſeruetur.

R Vngebantur oleo etiam Sacerdotes Exod. 30. v. 30. & Leuit. 16. v. 32. inungatur & ieiunas, vt diſcat, Dei ſe cultui mancipatum, talemque vitam inſtituere debere, tanquam ſi ſacerdos, Deoque ſacer eſſet, ſacerdotis munus quodammodo agat, qui ieiunat, de ſuo corpore ſacrificium Deo offerat, carnem ſuam Deo mactet.

173 Reges quoque vngi olim conſueuerant 1. Reg. 15. v. 1. *Vt vngerem te in regem* & 2. Reg. 5. v. 3. *Vnxerunt Dauid in regem*. ab vnctione igitur iſta diſcat qui ieiunat regium induere animum, affectibus ſuis dominari. Verus ille rex, qui ſui imperium habet, nec vitijs infeliciter ſeruit.

S Etiam Prophetæ Deo iungebatur ſic Elias Eliſæum vnxit in Prophetam 3. Reg. 19. ergo qui ieiunat oleo vngitur, quia non verbis tantum, ſed toto corpore prænuntiat vitam futuram pro qua vitæ præſentis bona contemnit. Propheta quodammodo eſt, quia futura cogitat, præſentium ferè oblitus.

SECTIO VI.

Inanis gloria diuitias facit concupiſcere. 174
Ieiunium diuitiarum contemptus comitetur. Y
Abſtinentiam eleemoſyna animet. V
Diues ferè diuitiarum ſeruus. 175
Amorem obſequium prodit. X
Nimis circa terrena non laborandum. Y
Cibus obiter ſumendus, & diuinis laudibus vacandum dum ſumitur. 176
Omnem ſollicitudinem euomere debemus, maximè inter calumnias, & perſecutorum ſpinas. Canticorum locus expenſus. Z
Animæ decor vni Deo acceptus referendus. A
Veſtitus cura tangi nullus debet. B
Extima veſtium pulchritudo deprætianda. 177
Qui ſuperfluo veſtium laborant luxu ignem exſpectent. D
Studium in veſtitus elegantia vt coerceat Chriſtus. E
Nec regnum Cælorum nimia anxietate quærendum, ſed quiete. 178

Ζητεῖν quid. Cœlum ingenti affectu quærendum. F
Regna terrena vix regni nomen merentur. G
Vitæ incertitudo terrenorum ſolicitudinem auferat. 179
Μεριμνᾷν à quo deriuetur. H
Terrenorum ſolicitudo mentem, animumque diſcerpit, & diſcindit.
Μετεωρίζεσθαι quid. De terrenis ſicut de cæleſtibus non cogitandum. I
Vel tempus ipſum de ſuperflua illi impoſita affectione contra nos inclamat. K

Nolite theſaurizare vobis theſauros in terra.

174 EXPVLSO inanis gloriæ veneno, quod mentem, opuſque omne inficit, contemnendas terrenas diuitias Dominus ſuadet, quas illa maximè facit concupiſcere; Ab inanis gloriæ amore liber facilè terrenas diuitias ſpernit, alioquin in terrâ theſaurizat ſibi theſauros qui inanis gloriæ vanitatem cordis theſauro condiderit.

Poſt ieiunium de diuitiarum neglectu agit, quia non ſatis à cibis
T abſtinere, niſi & terrenarum rerum amorem exuamus; diuitias ſpernendas poſt ieiunium monet, ne aliquis à cibis ad augendas diuitias abſtineat; nam auaritiæ, non religionis hoc ieiunium eſſet.

Commendato ieiunio eleemo-
V ſynam ſuadet, ieiunium quippè deficit quod eleemoſyna nam firmat; moritur abſtinentia quam miſeratio non operit, imo & animat.

Nemo poteſt duobus Dominis ſeruire, aut enim vnum odio habebit & alterum diliget.

SIc ferè contingit, vt diues diui- 175
tiarum ſit ſeruus, nam opibus ſicut domino ſeruit; non ait nemo poteſt duos Dominos habere, ſed duobus ſeruire, quia habere diuitias poſſumus & Deo ſeruire: non autem ſeruire ſimul diuitijs, & Deo.

A ſeruitute ad dilectionem, o- X
diumque tranſit; nam qui Dominum diligit obſequij promptitudine dilectionem ſuam oſtendit, ſicut qui odit, odium obſequendi difficultate prodit.

Reſpicite volatilia Cæli.

CVr aues reſpiciendas monuit, Y
& non alia animalia, quæ in terris degunt? Quia cum in ſublimi aere verſentur longius à cibo abſunt, & tamen Deus paſcit illa. Terreſtria animalia plus in quærendo, & recondendo cibo induſtriæ adhibent; tacitè igitur nos edocet, ne nimis circa terrena, ac peritura laborioſi ſimus, & induſtrij, tunc enim magis Dei prouidentia apparebit, vbi minùs prouidi nos fuerimus.

Cœli auiculas ſpectare nos mo- 176
net, nō leones, orſos, elephantes, & ſimilia, ſed animaliū minima quæ cantui ferè vacant, & veluti obiter

ter cibum ſumunt; vt ab illis nos diſceremus, Dei laudibus concinendis vacare, & cibum obiter, & tanquam aliud agentes ſumere, & laudes cum cibo miſcere, quod auiculæ actitare ſolent, dum comedentes canunt.

Conſiderate lilia agri quomodo creſcunt, non laborant neque neat.

1 Lilia nos cōſiderare hîc admonet, quæ neque laborant, neque nent, & tamen adeò pulchrè à Deo veſtiuntur; hinc laudatur in ſacro epithalamio ſponſa, ac lilio comparatur: *ſicut lilium inter ſpinas, ſic amica mea inter ſpinas*, Cant. 1. Idcirco lilium à ſponſo ſponſa dicitur, vt quæ neque neat, neque texat, ſed omnem ſollicitudinem in ſponſum reijciat, vt ab ipſo veſtiatur, & nutriatur. Signatè lilium inter ſpinas, quia inter calumniatores & perſequutores, qui eam veluti ſpinas pugunt, ipſa ſui, & iniuriarum veluti oblita ſpem ſuam in ſponſum iacit, ad modum lilij ſe habet, Deo ſuo ſui curam committens. Cant. 1.

A *Conſiderate lilia* agri. Græcè, *καταμάθετε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ animaduertite lilia agri*; ſignatè *agri*, non hortenſia, hæc enim aliquid humanæ curæ debere videntur, lilia quæ in agris omnem ſuam pulchritudinem, ac decorem acceptum vni Deo referunt; etiam animæ decor vni Deo receptus referatur.

B *Conſiderate lilia*. Cur non ex auibus pauonem nobis propoſuit, aut cygnum, vel ex pecoribus agnum? Ad Herbarum vilitatem ſe contulit, vt magis Patris cœleſtis prouidentiam exaggeraret, qui herbas citò perituras tanto veſtit decore, tantâ pulchritudine; minus exquiſitæ veſtis ambitum depretiaret, ſi ei animalia præponeret; præpoſuit inſenſibilia, vt minus veſtitus curâ tangeremur.

177 Sed pende, quod poſtea dicit; *ſi autem fœnum agri*; Lilia agri fœnum vocat: Ita ne lilia in fœnum verſa? Minimè. Cur igitur quæ lilia dixerat nunc fœnum appellat? Vt omnis pulchritudo nobis vileſceret, neue quia liliorum veſtem, candoremque laudauit, magnum aliquid hoc eſſe putaremus, & dignum quod veſtium paratura exprimeremus.

D Addit, *ſi autem fœnum agri quod bodie eſt, & cras in clibanum mittitur*. S. Hilarius alijque, *quod cras in ignem mittitur*. Vides quò decor omnis, ac pulchritudo abeat? quē finem candor habeat? In ignem mittitur, vt tacitè nos doceret, eis qui veſtium luxu laborant, & ignem imminere; & flammis vanam hanc culturam puniendam, vnde & diues ille in Euangelio, qui purpura & byſſo induebatur, vltrices tandem flammas miſer ſenſit. Luc. 16.

E *Nec Salomon coopertus eſt ſicut vnum ex iſtis*; *περιεβάλετο amictus, indutus fuit*. Pende vt omnem mundi gloriam vnico agri flori poſtpoſuerit, vt ita hominum inane ſtudium in veſtitus elegantia reprimeret, & coerceret.

Quærite ergò primum regnum Dei, & iuſtitiam eius, & hæc omnia adÿcientur vobis.

178 QVærite; non dixit, *ob regnum Cælorum ſollicitiſitis*, ſed, *quærite regnum Dei*, quia nec circa regnum cœlorum vult nos dubiam adhibere curam, ſed certam, quæ fidei innitatur. Non vult regnum Cœlorum à nobis anxiè, & perturbatè quæri, ſed quiete, & ſumma animi tranquillitate.

F *Quærite*, Græcè ζητεῖτε, verbum ζητεῖν ſignificat etiam velle, & ingentem voluntatis propenſionem notat; rectè ergo hic adhibetur, vt diſceremus, regnum Cœlorum voluntatis actibus quæri, & amorem ad illud nos producere; quæritur non corporis greſſu, ſed voluntatis affectu.

G *Regnum Dei*, Tertullianus *regnum* tantùm habet; ac ſi ſolum Dei regnum regni nomen mereatur, terrena vix regna dici poſſint, cum peritura, caſura ſint; ſolum Dei regnum ſtabile ac firmum.

Nolite ſolliciti eſſe in craſtinum, craſtinus enim dies ſollicitus erit ſibi ipſi, ſufficit diei malitia ſua.

QVid in craſtinũ ſit ſollicitus, 179
qui an die craſtina ſit futurus ignorat? fors præſens hic dies nobis poſtremus erit, non eſt igitur quod ſuperuacanea ſollicitudine ob terrena, & peritura premamur.

Nolite ſolliciti eſſe, Græcè, μὴ οὖν μεριμνήσετε. *Ne ergò ſolliciti ſitis*; Arias Montanus; *Ne igitur anxiemini*. μεριμνᾶν grammatici deriuant, παρὰ τὸ μερίζειν τὸν νοῦν, quod animum, mẽtemque in varias partes diuidat, & diſcerpat, quod terrenarum rerum ſollicitudini congruit, quæ mentem in varias partes rapit, ac veluti diſcindit. H

Sanctus Lucas eleganter hoc aliter expreſſit, cum dixit μὴ μετεωρίζεσθε ne ſitis longa futuri ſollicitudine ſuſpenſi, ſicut matematici cum de Cœlo diſputant; neque de terrenis cogitetis, ſicut ſi de Cœlo ageretur; hoc enim indicat Græcum verbum μετεωρίζομαι; noſtri hoc eleganti italiſmo explicant: *Far caſtelli in aria.* I

Sufficit diei malitia ſua, ideſt ſua afflictio: vt eos acriùs increparet, ipſum tempus animauit, & veluti afflictum ab omnibus introduxit, quaſi quod contra illos de impoſita ſibi ſuperflua afflictione inclamaret. K

Vul-

CAPVT VII. MATTHÆI.

Verſ.1.

NOlite iudicare, vt non iudicemini.

NOlite iudicare. *Pagn. & Caiet. Ne iudicetis. Al. Nolite condemnare. Auct. Ne damnetis.*
Vt non iudicemini. *Syr. Et non iudicabimini. Al. Ne condemnemini.*

Verſ.2.

In quo enim iudicio iudicaueritis, iudicabimini: & in qua menſura menſi fueritis, remetietur vobis.

In quo. *S.Hil. Quo.*
Iudicaueritis. *Caiet. Iudicatis.*
Iudicabimini. *S.Hier. Iudicabitur de vobis.*
In qua menſura. *Syr. qua menſura.*
Menſi fueritis. *Syr. Metimini.*
Remetietur. *Vat. menſura dabitur. Caiet. Menſurabitur. Fr.Lu. Viciſſim metietur. Theoph. Metientur vobis. Euthym. Remetientur alij vobis.*

Verſ.3.

Quid autem vides feſtucam in oculo fratris tui: & trabem in oculo tuo non vides?

Quid. *Pagn. Cur.*
Vides. *Ar.M. Intueris. Auct. Spectas. Fr.Luc. Aſpicis.*
Feſtucam. *S.Aug. ſtipulam.*
In oculo fratris tui. *Syr. Quæ eſt in oculo fratris tui.*
Et trabem. *Ar.M. At trabem. Syr. Trabem autem.*
Non vides. *Syr. Non animaduertis. Pagn. non conſideras.*

Verſ.4.

Aut quomodo dicis fratri tuo: ſine eijciam feſtucam de oculo tuo, & ecce trabs eſt in oculo tuo?

Dicis. *Ar.M. Dices.*
Sine. *Auct. Permitte.*
De oculo tuo. *Fr.Luc. Ex oculo tuo. Theoph. Oculi tui.*
Eijciam. *Syr. Eruam. Vat. Eximam. Auct. Expellam.*
Et ecce trabs. *Syr. Et ecce trabes.*

Vulgata Editio.	*Lectionum Varietas.*
Verſ.5. Hypocrita eijce primum trabim de oculo tuo, & tunc videbis eijcere feſtucam de oculo fratris tui.	Hypocrita. *Syr. Acceptor vultus. Hier.M. ex Syr. Simulator faciei.* Primum. *Pagn. Prius.* Videbis. *Pagn. Proſpicies. Vat. perſpicies. Ar.M. Intueberis. Auct. D.ſpicies. Fr.Luc. Perſpicies.* Eijcere. *Syr. Ad educendam. Al. Vt eximas. Auct. Vt expellas.* De oculo. *Fr.Luc. Ex oculo.*
Verſ.6. Nolite dare ſanctum canibus: neque mittatis margaritas veſtras ante porcos, ne forte conculcent eos pedibus ſuis, & conuerſi dirumpant vos.	Nolite dare. *Pagn. ne detis. Syr. Ne dederitis.* Neque mittatis. *S.Hier. Neque. Miſeritis. Pagn. Ne proieceritis. Vat. Ne Obijcieritis. Auct. Ne proijciatis.* Margaritas veſtras. *Auct. Vniones veſtras.* Ne forte. *Fr.Luc. Ne quando.* Conculcent. *Auct. Proculcent.* Pedibus ſuis. *Ar.M. In pedibus ſuis.* Et conuerſi. *Pagn. & illi verſi in vos. Ap.B. Alb.M. & canes conuerſi.* Dirumpant. *Syr. Dilacerent. Tert. Euertant. S.Cyp. Elidant. Pagn. lacerent. Hier.M. ex Syr. Confodiant. Fr.Luc. Lanient. Quidam Codd. Diſrumpant.*
Verſ.7. Petite, & dabitur vobis: quærite, & inuenietis: pulſate & aperietur vobis.	Petite. *Auct. Efflagitate.* Quærite. *Auct. Indagate, requirite.*
Verſ.8. Omnis enim, qui petit, accipit: & qui quærit, inuenit: & pulſanti aperietur.	Omnis enim qui petit. *Syr. Quiſquis enim petit. Ar. M. Omnis petens.*

Vulgata Editio.	*Lectionum Varietas.*
Verſ.9. Aut quis eſt ex vobis homo, quem ſi petierit filius ſuus panem, nunquid lapidem porriget ei?	Quis ex vobis homo. *S.Ioan.Chryſ. Quis ex vobis Pater. Fr.Luc.Num quis eſt veſtrum. Syr. Sed quis eſt vir ex vobis.* Quem. *Fr.Luc. à quo.* Si petierit. *S.Ioan.Chryſ. Si petat.* Filius tuus. *Fr. Luc. Filius ipſius.* Porriget. *Vat. daturus ſit. Ar.M. Indet. Pagn. Dabit.*
Verſ.10. Aut ſi piſcem petierit, nunquid ſerpentem porriget ei?	Nunquid ſerpentem. *Syr. Num colubrum.* Porriget. *Ar.M. Indet.*
Verſ.11. Si ergo vos, cum ſitis mali, noſtis bona data dare filijs veſtris: quantò magis Pater veſter, qui in cœlis eſt, dabit bona petentibus ſe?	Cum ſitis mali. *S.Cyp. Cum ſitis nequam. Syr. qui mali eſtis. Ar.M. Mali exiſtentes.* Noſtis. *S.Cyp. Scitis.* Bona data. *Syr. Munera bona. S.Io. Chryſ. & Pagn. dona bona.* Dare. *Arab. Donare.* Filijs veſtris. *Fr.Luc. Liberis veſtris.* Petentibus ſe. *Syr. Iis qui rogauerint eum. Al. Si poſtuletis ab ipſo.*
Verſ.12. Omnia ergo quæcunque vultis vt faciant vobis homines, & vos facite illis. Hæc eſt enim lex & Prophetæ.	Et vos. *Vat. talia, & vos. Syr. Ita & vos. Al. ſic & vos.* Hæc eſt enim. *Syr. Hoc eſt enim. Ar.M. hic enim eſt.*
Verſ.13. Intrate per anguſtam portam: quia lata porta, & ſpatioſa	Intrate. *Fr. Luc. Ite.* Per anguſtam portam. *Pagn. Per arctam portam.*

Vul-

Vulgata Editio.	*Lectionu Varietas.*
via eſt, quæ ducit ad perditionem, & multi ſunt, qui intrant per eam.	Quia lata. *S.Hier. quàm lata. S.Val. Quàm ampla. Hier.M. ex Syr. Quàm dilatata.* Ducit. *Vat. abducit. Auct. Deducit.* Ad perditionem. *S.Hier. & S.Val. ad mortem. Vat. In exitium. Auct. In interitum.* Qui intrant. *S.Hier. Qui Ingrediuntur. Ar.M Ingredientes. Syr. qui abeunt. Fr.Luc. Qui incedunt gradiuntur. Auct. qui vadunt.*
Verſ. 14. Quam anguſta porta, & arcta via eſt, quæ ducit ad vitam: & pauci ſunt qui inueniunt eam!	Quàm. *Caiet. Quoniam. Theoph. Quid.* Anguſta. *Hier.M. ex Syr. Anguſtiata, obſeſſa.* Arcta via. *Pagn. ſtricta via. Adam C. Compreſſa.* Et pauci ſunt. *Fr. Luc. Et quàm pauci ſunt.*
Verſ. 15. Attendite à falſis Prophetis, qui veniunt ad vos in veſtimentis ouium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces.	Attendite vobis. *Syr. Cauete. Fr. Luc. ex Syr. Cuſtodite vos. Pagn. Attendite vobis.* A falſis Prophetis. *Vinc. Lir. A pſeudo Prophetis.* Qui veniunt. *S.Ioan.Chryſ. Venient eam.* In veſtimentis ouium. *Tert. in pellibus ouium. S.Amb. In veſtitu. Ar.M. In indumentis ouium.* Intrinſecus. *S.Val. & Vinc. Lir. Ab intus.*
Verſ. 16. A fructibus eorum cognoſcetis eos. Nunquid colligunt de ſpinis vuas, aut de tribulis ficus?	Cognoſcetis. *Pagn. Agnoſcetis.* Nunquid colligunt. *Syr. Num colliguntur ex ſpinis vua?* Vuas. *Vat. Vuam.*

Vul-

Vulgata Editio. *Lectionum Varietas.*

Verſ.17.

Sic omnis arbor bona fructus bonos facit: mala aut arbor malos fructus facit.

Facit. *Vat. Gignit.*
Mala. *Pagn. putrix. Fr.Luc. Vitioſa.*

Verſ.18.

Non poteſt arbor bona malos fructus facere: neque arbor mala bonos fructus facere.

Neque. *Quid. Codd.m.ſ.* addunt. *Neque rurſus.*
Mala. *Pagn. putris. Vat. & Ar.M. Carioſa. Eutym. Inutilis.*
Bonos fructus. *Ar.M. Fructus pulchros.*

Verſ.19.

Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.

Fructum bonum. *Ar.M. Fructum pulchrum.*
Excidetur. *S.Ioan.Chryſ. & Pagn. exciditur.*
In ignem mittetur. *S.Ioan.Chryſ. In ignem mittitur. Pagn. in ignem conijcitur. Ar.M. In ignem inijcitur. Syr. In ignem cadit.*

Verſ.20.

Igitur ex fructibus eorum cognoſcetis eos.

Igitur. *Ar.M. Itaque.*
Cognoſcetis. *Pagn. Agnoſcetis.*

Verſ.21.

Non omnis, qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in Regnum Cœlorum: Sed qui fecerit voluntatem Patris mei, qui in cœlis eſt, ipſe intrabit in Regnum Cœlorum.

Intrabit. *S.Hier. Ingredietur.*
Qui fecerit. *Syr. & Arab. Qui facit. Ar.M. Faciens.*

Vul-

Vulgata Editio. | *Lectionum Varietas.*

Verſ.22.

Multi dicent mihi in illa die. Domine, Domine nonne in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo Dæmonia eiecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus?

Multi dicent. *Syr. Multi dicturi ſunt.*
In illa. *S. Aug. In illo.*
Domine Domine. *Syr. Domine mi, Domine mi.*
In nomine tuo. *Pagn. per nomen tuum. Ar.M. Tuo nomine.*
Eiecimus. *S.Cyp. Excluſimus.*
Virtutes multas. *S.Cyp. Virtutes magnas. Ar.M. Efficientias multas. Fr. Luc. Multas poteſtates, multa miracula.*
Fecimus. *Vat. præſtitimus. Fr. Luc. Edidimus. S. Aug.* addit, *Et in nomine tuo manducauimus, & bibimus?*

Verſ.23.

Et tunc confitebor illis: quia nunquam noui vos: diſcedite à me, qui operamini iniquitatem.

Confitebor. *Syr. Profitebor. Arab. & S. Aug. Dicam. Caiet. Fatebor. B.A.b.M. Iurabo.*
Diſcedite. *S. Aug. Recedite. Ar.M. Abſcedite.*
Nunquam. *S. Aug. Non.*
Qui operamini in. *Syr. Operarij iniquitatis. Aliqui Codd.* addunt, *omnes.*

Verſ.24.

Omnis ergo, qui audit verba mea hæc, & facit ea, aſſimilabitur viro ſapienti, qui ædificauit domum ſuam ſupra petram.

Omnis er. *S.Hier.* Addit. *Omnis qui venit ad me, & audit.*
Verba mea. *S.Hier. Sermones meos. Vat. Ex me ſermones hos.*
Et facit. *Syr. Exequitur.*
Aſſimilabitur. *Syr. Aſſimilatur. S. Aug. Similabo eum. Vat. Aſſimilabo illum. Fr. Luc. Comparabo eum. Apud S.Hil. ſimilem æſtimabo. Auct.* Similis erit.
Sapienti. *S. Aug. Prudenti.*
Qui ædificauit. *Syr. Qui quidem extruxit.*

Vulgata Editio. *Lectionum Varietas.*

*Verſ.*25.

Et deſcendit pluuia, & venerūt flumina, & flauerunt venti, & irruerunt in domum illam: & non cecidit: fundata enim erat ſuper petram.

Pluuia. *Pagn. imber.*
Irruerunt. *Ar.M. Procubuerunt domui illi. Fr.Luc. Inciderūt domui illi.*
Non cecidit. *S.Aug. non concidit. Al. Et non eſt proſtrata.*
Fundata e.e.ſ. *Syr. Quippe cuius fundamenta ſupra petram iacta fuerant.*

*Verſ.*26.

Et omnis, qui audit verba mea hæc, & non facit ea, ſimilis erit viro ſtulto, qui ædificauit domum ſuam ſuper arenam.

Qui audit. *Vat. Qui audit à me.*
Verba hæc. *Vat. Sermones hoſ.*
Similis erit. *S.Ioan.Chryſ. Similis iudicabitur.*

*Verſ*27.

Et deſcendit fluuia, & venerunt flumina, & flauerunt venti, & irruerunt in domum illam, & cecidit, & fuit ruina illius magna.

Flauerunt. *Auct. Spirauerunt.*
Irruerunt. *S.Aug. Impigerunt. Ar.M. Proruerunt domui illi.*
Et cecidit. *Syr. Atque corruit. Al. Et deiecta eſt.*
Fuit. *S.Ioan.Chryſ. Facta eſt.*
Ruina. *Ar.M. Caſus.*

*Verſ.*28.

Et factum eſt: cum conſummaſſet Ieſus verba hæc admirabantur turbæ ſuper doctrina eius.

Conſummaſſet. *Syr. Abſoluiſſet. Pagn. finiſſet.*
Admirabantur. *Vat. obſtupeſcerent. Pagn. Obſtupebant. Ar.M. Stupebant. Fr.Luc. Excutiebantur. Auct. Percellebantur.*

Vulgata Editio.	Lectionum Varietas.
Verſ. 29. Erat enim docens eos ſicut poteſtatem habens, & non ſicut ſcribæ eorum, & Phariſæi.	Erant enim docens eos. *Pagn.* *Docebat enim eos.* Sicut poteſtatem habens. *Ar. M.* *Vt auctoritatem habens. Fr. Luc. ex Syr. Vt dominium exercens.*

CAPVT VII.

Expenditur & illuſtratur.

SECTIO PRIMA.

Iuſtus, & perfectus caueat ne alios temerè iudicet. 180
Non facile iudicandus is qui temporalia procurat. A
Qui ſæpè alios iudicat, temerè non ſemel id facit. B
κρίνειν *quid. Aliena curioſè non inueſtiganda.* 181
Qui aliena iudicant ſæpè nuda ſomnia narrant. C
Quò quis grauioribus delictis premitur, eò ſeueriùs aliena arguit. D
βλέπειν *quid. Notati qui latentia aliorum peccata curioſè inueſtigant.* 182
Qui temerè iudicat trabem in oculo ſe habere prodit. E
Qui ſine trabe ſine feſtucis eſt, aliena non facile iudicat. F
Quimdiu is temerè iudicat Dei iudicium expectet. G
Malignus facilè alios damnat. H
Qui leues aliorum labeculas notat phrenesis laborat morbo, & rectæ rationi defunctus eſt. 183
Studio, atque labore veritatis aditus nobis aperitur. I
Dei verba vilipendere hæretici poſſunt, non conterere. K
Maximè curandum, ne Dei verba depretientur. L

Nolite iudicare, & non iudicabimini.

IVRE poſt tot virtutes, quas hucuſque docuit, poſt data circa ieiunium, circa eleemoſynā, circa orationem, circa rerum terrenarum neglectum monita, monet Chriſtus, ne quempiam temere iudicemus, quia ferè ita accidit, vt vbi quis virtutum exercitijs ſe dederit, ſtatim alios arguat, & aliorum defectus notet, damnetque ſeueriùs. Danda igitur hæc cautio hoc loco fuit, quia hoc vitium maximè eos corripit, qui ſanctitatis ſemitam noſſe 180

noſſe cæperunt, ſcilicet quò quis ſanctior eò magis à temeraria aliorum cenſura abeſſe debet.

A Vel ſi proximè dicta reſpiciat, poſt quam monuerat omnem terrenarum rerum curam reijciendam, neque de craſtino cogitandum, cum diei ſua ſufficiat malitia, ſtatim de non iudicandis temerè alijs cautionem exhibet, quia nempè incertum eſt, quo animo quis temporalia procuret in futurum.

B Iudicium omne non damnat Chriſtus, damnat malignum, & temerarium; abſolutè tamen, & indefinitè ait: *Nolite iudicare*, indicans eum qui ſæpè iudicat, temere non ſemel iudicare, vt præſtet iudicium ſuſpendere, niſi apertiſſima res ſit.

181 *Nolite iudicare*; Græcè, μὴ κρίνετε, *ne iudicate*, ſeu, *ne damnate*, hoc verbum quandam indaginem in voluit, vt κρίνειν ſit diligenter inueſtigata ſeuero iudicio ſubijcere, ac damnare, vnde κρίνειν aliquando ſignificat curioſè indagare, ac perquirere; ergò illud iudicium propriè inhibet hîc Chriſtus, quo aliena curioſè inueſtigamus, & quæ occulta ſunt noxia indagine prodimus, ac dijudicamus, quod vitium multos obſidet, multos inficit.

C Præterea κρίνειν ſignificat etiam interpretari, & plerumque de ſomnijs dicitur, quo ſenſu Homerus extulit Iliad. 3. Non rarò & aliorum cenſores, dum aliena iudicant, & damnant, non rem vt res eſt producunt, ſed ſomnia ſua narrant, ſomnia explicant, quum ea quæ contra aliorum famam excogitant ſæpè nuda ſomnia ſint.

Quid autem vides feſtucam in oculo fratris tui, & trabem in oculo tuo non vides? Aut quomodo dicis fratri tuo ſine eijciam feſtucam de oculo tuo.

D Scilicet ita eſt, vt quò quis grauioribus delictis premitur, eò ſeueriùs aliena arguat, quæ minima, & exigua. Nulli atrociùs ſæuiunt in leues aliorũ lapſus, quàm qui longè grauioribus vitijs madent.

182 *Quid autem vides feſtucam in oculo fratris tuo*; Græcè, τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος, *quid intueris, quid ſpectas feſtucam?* βλέπειν non rarò dicitur de viſione, & aſpectu rei quæ latebat & celabatur; vnde ſuperiori cap. v. 18. ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ *Pater tuus qui videt in ſecreto*. Hîc ergò illi arguuntur qui non ſolum aliorum leuia peccata vident, & notant, ſed ea quæ latebant, curioſè inueſtigant, & ſua, quæ grauia, grandiaque, & omnium oculis expoſita, non vident, adeo vt ſui curâ neglectâ, alienas labeculas explorent.

E *Quid autem vides feſtucam in oculo fratris*. Non explicat vnde factum ſit vt in oculo trabem habeat, An in hoc ipſo quod temerè indicat trabem in oculo ſe habere prodit?

F Trabs quæ, impedimento alienę feſtucæ videndę, eſſe debebat, fit explorandæ occaſio; qui ſine trabe, ſine feſtucis eſt, aliena non temerè iudicat.

G Aman in trabe quam Mardochæo parauerat vltimum ſubijt
Eſt. 5. ſuppſicium *Eſther*. 5. & qui trabem in oculo habet, alios condemnans Dei ſententiam exſpectet, qua condemnetur, vnde Chriſtus hic: *in quo iudicio iudicaueritis iudicabi-*

H Malignus in aliorum oculo feſtucam videt; non ait in oculis, ſed in oculo; ſatis illi vt feſtucam in vno oculo videat, adhoc vt alium damnet.

Sine eijciam feſtucam de oculo tuo;
183 Græcè, ἄφες ἐκβάλω τὸ κάρφος ἀπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου. *ſine expellam, depromam feſtucam ex oculo tuo*; Trabem in oculo ſuo habet, & colligere ex alieno oculo feſtucam ſtudet; Imminẽtis mortis ſignũ habetur, quum decumbens feſtucas colligit, quin à Galeno καρφολογία *feſtucarum collectio* inter ſigna phræneſeos ponitur: ergò qui minuta aliorum errata, leueſque labeculas notat cum grauioribus ipſe teneatur, phræneſis ſe laborare morbo indicat, & rectæ rationi ſe iam defunctum oſtendit.

Nolite dare ſanctum canibus, neque mittatis margaritas veſtras ante porcos, ne fortè conculcent eas pedibus ſuis, & conuerſi dirumpant vos.

I MArgaritas veſtras; cur noſtrę? Per margaritas ſacrę ſcripturæ intelligentia, ac veritas intelligitur, quæ nõ Dei tantùm eſt, ſed etiam noſtra, quia ſcilicet aſſiduo ſtudio, atque labore cũ Dei adiutorio intelligentiæ nobis aditus aperitur, vt margaritæ noſtræ quoque dicantur, licet præcipuè Dei ſint.

Ne forte conculcent eas. Conculcare poſſunt hæretici veritatis margaritas, dirumpere non poſſunt, non poſſunt terere. Dei verba rumpi non poſſunt, licet poſſint vilipendi, firma, atque ſtabilia ſunt, ac prorſus perennatura. K

Et conuerſi dirumpant vos. Et de margaritis, & de miniſtris ſollicitus eſt, & vtriſque conſuluit; ſed ordinem pende; prius ait; *ne fortè conculcent eas*; poſtea, *& conuerſi dirumpant vos*; quo ordine oſtendit, prius curam adhibẽdam, ne Dei verba deprecientur, & vilipendantur, quàm vt nos ab impiorũ iniurijs, & perſecutionibus eximamus. Quæramus priùs Dei verba ab impiorum contemptu vindicare, quàm nos vitamque noſtram ab eorum manibus ſubducere. L

SECTIO II.

Orationis inſtantia, & ardor. 184
Oratio bonis operibus animetur. M
Bona omnia non ab alio, quàm à Deo petenda. N
Aeterna, non peritura in oratione quærenda. 185
Αἰτεῖν de quibus dicatur. Non perfunctoriè Deus rogandus. O
Ζητεῖν quid. Cæleſtia quærenda in oratione, non terrena, & obuia. P
Homo cur malus *dicatur.* Q.
Bona non merentur dici, quæ ſpiritus ſancti gratia non animantur, vel à diuino ſpiritu ſunt. 186
Veris bonis non affluunt, qui à ſupera ſpiritus gratia abſunt. R

Pro-

Promptior, & facilior in benefaciendo eſt Deus quàm homines ſint. S
Proni ad voluptates homines ferè ſunt. 187
Ἀπάγειν quid. Amens eſt qui ſpatioſam voluptatis viam ingreditur. T
Ob via perditionis via. V
Labores Deus admiratur, vt deſiderium erigat. X
Lato corde per arctam perfectionis viam currendum. Y
Perfectionis via inuenta ſæpè deſeritur. 188
Charitatis porta vnit quos admittit. Z

Petite, & dabitur vobis, quærite, & inuenietis, pulſate, & aperietur vobis.

184 ORATIONIS inſtantia his verbis ſignificatur. Petimus precibus, quærimus labore, ac ſtudio, nam otio torpentes, & negligētes dona Dei recipere non merentur, & licet extimis ea labijs poſtulēt, vitâ, moribuſque reijciunt. Tribus loquendi formis iterat rem eandem, docetque non obiter, & ſupinè ſternendam orationem eſſe, ſed magna intenſione, ſedulitate, ardoreque vehementi. Non vult Deus dona ſua nimiâ inueniendi facilitate vileſcere.

M Pulſat, qui rectè operatur, plena hæc orationis forma, quæ non ab ore duntaxat promitur, ſed bonis operibus animatur. Proba, & vera oratio eſt, qua non vocibus tantùm, ſed actibus clamatur.

N Petendum docet, nec addit à quo; fruſtra eſt qui ab alio bona petit, quàm ab omnium bonorum auctore, nemo tàm fatuus, qui à ſilice aquam expoſtulet, & à creaturis bona non peritura, à mundo perennatur apoſtulat.

Petite, inquit Chriſtus, *& dabitur* 185
vobis, quærite, & inuenietis, non explicat quid petendum, quid quærendum ſit, nunquid terrena, & peritura? Maioribus inhiare hominis mens debet, dedecet Cœlo natum immori perituris; cœleſtia, & ſempiterna quærenda ſunt; non explicuit Chriſtus, ſuo ſilentio docens, neminem tàm delirum eſſe debere, qui inanium rerum petitione occupetur, & terrenorum amore diſtendatur.

Petite, Græcè, αἰτεῖτε, *efflagitate, poſtulate*, eo modo quo ſolent mendici, nam αἰτεῖν eſt etiam *mendicare*; non ergò remiſsè, ac perfunctoriè rogandus Deus eſt, ſed ſummis precibus, ſummâ inſtantiâ non ſecus, ac mendici vitæ neceſſaria ſoleant poſtulare. O

Quærite, Græcè ζητεῖτε, *indagate, requirite, rimamini, ſcrutamini*, hæc enim omnia continet verbum ζητεῖν, quo docemur ſummâ indagine, ac diligentia à Deo dona Cœleſtia inquirēda. Innuitur prętere non terrena, quæ obuia ſunt, & minimè latent, facilè quærenda, ſed ſpiritualia, atque cœleſtia, hæc quippè vt minimè obuia, ita maiori diligentia inquirenda. P

Si vos cum ſitis mali noſtis bona data dare filijs veſtris, quanto magis Pater veſter qui in Cœlis eſt, dabit bona petentibus ſe?

Q MAli homines dicuntur Dei comparatione. Malus omnis homo eſt, quia pronus ad malum, vel malos hic vocat ſæculi dilectores, qui quum terrenis inhient, boni eſſe non poſſunt.

186 Sanctus Lucas cap.xi. v.13. hac eandem ſententiam referens ſic extulit. *Si vos cum ſitis mali noſtis bona data dare filijs veſtris, quanto magis Pater veſter de Cœlo dabit ſpiritum bonum petentibus ſe?* Noſter hic Euangeliſta *bona* dixit, Lucas, *ſpiritum bonum*. quæ cohærentia? maxima, quia cætera bona hoc nomen non merentur, niſi Spiritus ſancti gratia veluti animentur, vel à diuino ſpiritu tanquam à ſuo fonte proficiſcantur.

Luc. 11. 13.

R Bona, & ſpiritus bonus conuerti videntur, quia vbi Dei ſpiritus non eſt, bona cenſeri non debent, quæ talia apparent, cum verè non ſint. Falluntur qui à ſupera ſpiritus gratia abſunt, & bonis veris affluere ſe putant, dum terrenis opibus, delicijſque obruuntur.

S Acuminis magis habet, quàm ſoliditatis obſeruatio hæc, quòd de hominibus loquens ait; *noſtis bona data dare filijs veſtris*, de Patre, *dabit bona petentibus ſe?* non dixit; *nouit bona dare*, ſed, *dabit*, quia promptior, ac facilior in benefaciendo eſt, quàm homines ſint, quia in donis exhibendis nimiam plerumque indigentiæ notitiam præmittunt, & beneficentiam negligunt, quia nimis accuratè aliorum miſeriam inueſtigāt, quod maximè præſtant, cum eleemoſynam pauperibus, & indigentibus erogant.

Lata eſt porta, & ſpatioſa eſt via, quæ ducit ad perditionem, & multi ſunt, qui intrant per eam: quam anguſta porta, & arcta via eſt, quæ ducit ad vitam, & pauci ſunt qui inueniunt eam.

DIxiſſet de lata voluptatis porta, & ſpatioſa mundi via, 187 *multi ſunt qui inueniunt eam*, ſignificantiùs, *multi*, inquit, *ſunt qui intrant*; inueniſſe intraſſe eſt, quia proni ad voluptates homines ſunt, oblatam occaſionem auferri ſibi non patiuntur, intrant, nec interrogant quò ducat, & vbi finiat. Mundanorum hæc amentia eſt, vt in ſpiritalis vitæ genere ineundo accuratè conſulant, & omnia expendant, ſed vbi de latę viæ, perditæque ratione agitur, ſtatim abſque vlla conſultatione eam arripiunt, & nihil de exitu cogitantes ad exitium ducuntur.

Quæ ducit ad perditionem, Græcè. T ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν, *quæ deducit in exitium*, ſeu vt vertit Vatablus, *quæ abducit in exitium*, Sanctus Valerianus, *quæ ducit ad mortem*, ἀπάγειν dicitur quandoque de abductione, qua quis à recta ratione abducitur, quæ notio cum de lata perditionis via agitur, hîc probè cohæret; amens enim eſt, qui ſpatioſam voluptatis, ac deliciarum viam ingreditur, quæ ad mortem, ſuppliciumque æternum ducit.

In-

V Intrant portam nec quærunt eam,quia ſponte ſe offert, obuia perditionis via eſt. Caue ne facilè ingrediaris.

X *Quam anguſta*, inquit *porta*. Dominus ipſe vitæ ſpiritualis anguſtias admiratur, ſed admiratione, deſiderium erigit, animos à laboribus ſumere debemus, cum videmus Deum labores admirantem. Admiratur labores, admirabitur magis laborem hunc ſui amore ſubeuntem, & anguſtæ huius portæ difficultatem ſuperantem.

Y Anguſta ſalutis porta eſt, & arcta eſt via,ſed per ipſam benè niſi lato corde non curritur, probè ille. *Viam mandatorum tuorum cucurri cum dilataſti cor meum*. Cordis anguſtia cum viæ anguſtia non cohæret,cohæret latitudo.

188 De perfectæ vitæ ratione ineunda, *pauci ſunt*, inquit, *qui inueniunt* eam, dixiſſet, *intrant*, ſed abſtinuit, iudicans, quia qui eam inuenit ſtatim non ingreditur. vt ferè in perditionis porta accidit, ſed ſæpè inuenta deſeritur, nam pauci inueniunt,pauciores ingrediuntur, multi ſæculi voluptatibus capti vitæ ianua reperta reuertuntur,& in perditionis viam ſe dant.

Z Anguſta porta eſt charitas,quæ quos admittit indiſſolubili nexu inter ſe vnit, nec patitur eſſe diuiſos: Anguſta perfectionis porta ſine anguſtijs eſt,& lata perditionis via magnis anguſtijs premitur.

SECTIO III.

Malorum hominum exemplum quam noxium. 189

Hominum fraudes & doli magis noxij, quam animantium. A

Impiorum hominum conſortium probæ vitæ præcipuum impedimentum. B

Prompti in aliorum perniciem homines mali, mali doctores. C

καλὸς quid. Et pulchri, & boni operum fructus ſint. D

Etiam in minimis valde placere Deo poſſumus. 190

Impius probus euadat, probus malus non fiat. E

Ἀγαθὸν cur de arbore dicatur, καλὸς de fructibus. F

Pulchritudo in operibus, quæ ab hominibus ſpectantur.

Perſeuerantia in bonis operibus. G

Certa malorum pœna. H

Impiorum cruciatus hic incipit in inferno infelicius expletur. I

Chriſtus ab omni arrogantiæ ſigno aberat. 191

Extremi iudicij diem cogitare aſſidue debemus. K

In conſpectu iudicis ſupremi mentiri non audebunt impij. L

Peccandi affectus ægrè relinquitur. M

Notati qui Dei verba audire negligunt. N

Diſcordia ruinæ occaſio. 192

Peccata,quæ notitiam noſtram fugiunt magis nocent. O

Noxiæ malorum ſpirituum ſuggeſtiones. P

Superbia fabricæ ſpirituali maximè nocet. R

Diſcordes Diaboli cubile ſunt. 193

Otioſi Diaboli puluinar. S

Maxi-

Maxima Chriſti verbis vis inerat, & ſuauitas. T

Amorem ſui loquens Chriſtus mentibus inhalabat. V

Ea quæ docet Doctor operetur. X

Attendite à falſis prophetis, qui veniunt ad vos in veſtimentis ouium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces.

189 MONVERAT, vt per anguſtam portam intraremus, neglecta voluptatis via, quæ lata eſt, & mundanarũ illecebrarum ianua, nũc ſtatim monet vt à falſis prophetis caueremus; non abſurda hæc cautio, maximeque cohærens cum ſuperioribus; nihil enim ita nos ad perditionis viam ducit, quàm malorũ hominum exemplum, & fraus, facilè ſe à lata perditionis via ſubducet, qui impiorum hominum vitabit conſortium.

A Ab hominum deceptione, ac fraudibus cauendum monet, non monet, vt à vulpibus, à ſubdolis alijs animalibus caueremus, quia horum fraus non ita nobis nocet, ſicuti hominum: animantiũ fraus, ac deceptio ſi hominum fraudi comparetur nulla eſt, externis rebus, corporique nocere animantia dolis poſſunt, animam, mentemque non inuadunt, nec illis inſidias ſtruunt, ſtruit hominum malitia.

B Intrandum per anguſtam portam Chriſtus dixerat: *intrate*, inquit, *per anguſtam portam*. Nunc præcipuum impedimentum oſtendit, quo ferè ab ingreſſu auocamur, huiuſmodi autem eſt impiorum hominum conſortium, & hæreticorum fraus, qui ementito virtutis habitu cum oues videantur, lupi rapaces ſunt.

C *Qui veniunt ad vos*, non dixit, nos ad illos ire, nam pergunt ad nos etiam non vocati mali homines, malique doctores, vt decipiant, ad perditionem trahant, ſoli perire nolunt, perire cum alijs amant, vrget illos eorum malitia, vt aliorum perniciem quærant.

Omnis arbor bona bonos fructus facit.

D BOnos *fructus facit*; Græcè καρποὺς καλοὺς ποιεῖ, *pulchros, ac venuſtos fructus facit*. καλὸς & pulchrum & bonum ſignificat, ſed interpres bonum vertit, quia extima pulchritudo non prodeſt, ſi malus, noxiuſque ſit fructus. Bonitatis non pulchritudinis ratio habeatur, hypocritarum eſt pulchros tantum fructus oſtentare, non bonos. Et pulchri, & boni fructus ſint, vt καλοὺς appellare eos poſſimus.

190 Non dixit, *fructus magnos*, aut, *multos*; ſufficit ſi iuxta vires quiſque fructus producat, non operis magnitudo ſpectatur, ſed bonitas, nam etiam in exiguis placere Deo poſſumus, & fors ſæpè magis in illis, quàm in magnis, ſi magna tantùm ſit, & in multis, ſi tantùm multa, Deo qui bonus eſt, boni fructus operum placent.

Non poteſt arbor bona malos fructus facere, neque arbor mala bonos fructus facere.

E PEnde, quod non ait: *Non poteſt arbor bona mala fieri, nec mala bona fieri*, hoc enim poſſibile eſt, nam Paulus de perſecutore factus eſt Apoſtolus, & Iudas ex Apoſtolo Chriſti ſui proditor; ergo qui bona arbor Dei gratia eſt, timeat, ne mala ſuâ malitiâ fiat, & qui mala arbor eſt curet vt vitæ mutatione in bonam vertatur.

F *Bona arbor*, Græcè, δένδρον ἀγαθὸν; etiam fructus *boni* dicuntur, ſed eadem vox non adhibetur, ſed alia, nempè καλὸς, quæ pulchritudinem maximè notat: ergo in fructibus ea bonitas requiritur, quæ pulchritudini, ac venuſtati admixta eſt; in arbore non adeo neceſſaria pulchritudo, vt in fructibus. Operum fructus ſpectari ab hominibus poſſunt, voluntatis arbor videri ab illis non poteſt, hinc eſt, quòd in fructibus pulchritudinis ratio magis habetur, quàm in arbore.

Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur.

G SIgnate, *quæ non facit*, dixit, non, *quæ non fecit*, non enim ſufficit ſemel, aut bis fructus feciſſe, niſi in bonis operibus perſeueres; parum eſt feciſſe, niſi aſſiduè facias.

H *Excidetur, & in ignem mittetur*. Syrus, *Exciditur, & in ignem cadit*; ita & Græcè. Tàm certa futura eſt malorum pœna, vt adeſſe iam videatur, licet futura ſit. Vel dicitur *exciditur, & ignem conijcitur*, id eſt excidi, & ignem conijci ſolet.

I Denique præſens dicitur malorum cruciatus, quia plerumque in hac vita torqueri incipiunt, & præſentia mala eos ad futura ita tranſmittunt, vt duplex eorũ contritio iuſto Dei iudicio ita continuatur, vt hic cępta, in inferno infelicius expleatur.

Multi dicent mihi in illa die, Domine Domine nonne in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo Dæmonia eiecimus, & in nomine tuo virtutes multos fecimus? Tunc confitebor illis, quia nunquam noui vos.

191 MVlti *dicent mihi*, tanquam ſupremo ſcilicet iudici. Vide Chriſti humilitatem; non apertè iudicem ſe futurum dicit, tantùm id tectè inſinuat, ne infirmos auditores offenderet, neue arrogantiæ ſignum vel leue poſſent in eo reperire.

K *In illa die.* Ἐμφατικῶς extremi iudicij diem *illum diem* vocat, quod frequens in ſacris litteris, etiamſi de eo nihil præceſſerit. *Diem illum* vocat tanquam ſingularem quem nemo ignorare debeat, cuius nos ſemper meminiſſe, quem ſemper nobis ob oculos verſari, oporteat.

L Dicturi impij ſunt, voce, aut, quod probabilius eſt, cogitatione. *Domine Domine nonne in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo Dæmonia eiecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus?* Nec reſpondebit Dominus, non feci-

ſtis; non enim in conſpectu tanti iudicis audebunt mentiri, aut iactare quæ non fecerunt, in die iudicij nec ipſe peccator audebit quidpiam in ſui defenſionem, aut excuſationem fingere.

Diſcedite à me, qui operamini iniquitatem.

M Non ait, *operati eſtis*, ſed, *operamini iniquitatem*, quia licet facultatem peccandi, impij in iudicio non ſint habituri, peccandi tamen affectu non carebunt: hæc prauorum ſtultitia & impietas vt velint peccare, cum non poſſint, adeo peccandi libidine tenentur, qui in peccatis vitam conſumpſerunt.

Omnis qui audit verba mea hæc, & non facit ea, ſimilis erit viro ſtulto qui ædificauit domum ſuam ſuper arenam.

N Si ſtultus audit, qui Dei verbo audit, nec opere complet, qua reprenſione dignus erit, qui Dei verba nec audire dignatur, qui ſcire negligit, quæ diuina lex docet? & non huc quorundum hominum dementia euaſit? vtinam non euaſiſſet.

192 Domus ſuper arenam fundata irruente vento corruit, & ædificium quod vnitati non innititur, ſed diſcordiæ, labitur, & ſolo æquatur adueniente tentatione.

O Cadente pluuia, & vento irruente, domus male fundata cadit: pluuia manifeſta peccata ſunt, pluuia enim oculis videtur, ventus occulta, ac ſpiritalia, oculorum enim aciem ventus fugit; Igitur animæ ruina non à manifeſtis tantum criminibus, ſed magis ab occultis ac ſpiritalibus eſt, ſicut ventus præcipua eſt ruinæ cauſa; nempè lapſus quæ notitiam noſtram fugiunt grauiores ſunt, magis nobis nocent.

Ventus malorum etiam ſpirituum ſuggeſtiones, ac infeſta ſpiramina ſignificat, quæ domus ruinam moliuntur, noſtrumque exitium quærunt. P

Denique ventus ſuperbia eſt, nihil eſt enim, quod fabricæ ſpirituali magis officiat, quàm inanis gloria, iactantia, atque ſuperbia. R

Arena, eos qui ſibi non cohærent notat, vnde non mirum ſi *Apoc.* 12. ſuper arenam Draco ſtare perhibetur, diſcordes enim, minimèque inter ſe vniti Diaboli cubile videntur, & in ipſos veluti in molli ſtratu iacet. 193 *Apoc.* 12

Arena quæ ſterilis eſt ſteriles ſignificat, & infœcundos, eoſque qui otio torpet, iurè in arena Draco iacet, quia vt ille ait, otioſus molle puluinar Diabolo parat, imo ſatanæ puluinar eſt. S

Cum conſummaſſet Ieſus verbá hæc, admirabantur turbæ ſuper doctrina eius.

Cogita quanta fuerit docentis virtus, verborumque vis, vt in admirationem, ſtuporemque auditores rapuerit, cum alioquin præceptorum onere, ac rerum ſublimitate ſe preſſos quæri potuiſſent. T

ſent. Tanta inerat Chriſti verbis vis, tantâ auditorum mentes ſuauitate loquens permulcebat, vt præceptorum onus non ſentirent.

V Sermonem Chriſtus finierat, non diſcedunt tamen turbæ, non abeunt, ſed illum ſequebantur è monte deſcendentem. Tantum illis dictorum ſuorum amorem infuderat, vt veluti quandam catenâ conſtricti ei adhærerent.

Erat docens ſicut poteſtatem habens.

SErmo doctoris in poteſtate fit; cum ea quæ docet operatur, Eſt enim docentis virtus, quæ perſuadet, non oratio, quæ quò accuratior eſt, eo magis ſuſpecta eſt, & minus altas in auditorum mentibus agit radices. Denique exempla mouent, verba ſonant. X

CAPVT VIII. MATTHÆI.

Verſ.1.

Cum autem deſcendiſſet de monte, ſecutæ ſunt eum turbæ multæ.

Quum deſcendiſſet. *Theoph. Quum deſcenderet.*
Secutæ ſunt. *Syr. Circumdederunt.*

Verſ.2.

Et ecce leproſus veniens adorabat eum, dicens: Domine, ſi vis, potes me mundare.

Leprorſus. *Syr. Leprorſus vnus.*
Veniens. *Euthym. quum acceſſiſſet. Theoph. Acceſſit. Fr. Luc. Quum veniſſet.*
Si vis. *Pagn. ſi velis. Ar. M. Efficax es. Syr. Si volueris.*

Verſ.3.

Et extendens Ieſus manum tetigit eum, dicens: Volo. Mundare. Et confeſtim mundata eſt lepra eius.

Extendens manum. *Vat. Protendens. Euth. Extenta manu. Auct. Porrecta manu.*
Manum. *Syr. Manum ſuam.*
Volo. *Syr. Volo ego.*
Mundare. *Pagn. mundus eſto: Vat. Mundus fias. Fr. Luc. Mundator.*
Confeſtim. *Syr. In illa ipſa hora. Al. Protinus.*

Verſ.4.

Et ait illi Ieſus: Vide, nemini dixeris: ſed vade, oſtende te Sacerdoti, & offer munus, quod præcepit Moyſes, in teſtimonium illis.

Vade. *Euth. Abi.*
Oſtende. *Auct. Repræſenta.*
Te. *Theoph. Te ipſum.*
Sacerdoti. *Syr. Sacerdotibus.*
Offer. *S. Gaud.* addit. *Pro emundatione tua.*
Munus. *Syr. oblationem.*
Præcepit Vat. *Conſtituit. Ar. M. Attribuit.*
In teſtimonium illis. *Syr. vt ſit eis teſtimonio.*

Vul-

Vulgata Editio.	*Lectionum Varietas.*
Verſ.5.	
Cum autem introiſſet Capharnaum, acceſſit ad eum Centurio, rogans eum.	Cum introiſſet. *Ar. M. Introeunte autem ipſo.* Acceſſit. *Pagn. adijt. S. Io. Chry. Aduenit.* Rogans. *Pagn. obſecrans. Syr. & rogauit eum. Ar. M. Appellans.* Centurio. *S. Hil. Quidam Tribunus.*
	Domine. *Syr. Domine mi.* Puer meus. *Pagn. famulus meus. Fr. Luc. Seruus meus.*
Verſ.6.	Iacet. *Teoph. Diſcumbit. Fr. Luc. Proiectus eſt. Auc. L. Eſt affixus eſt.*
Et dicens: Domine puer meus iacet in domo paralyticus, & male torquetur.	In domo. *Fr. Luc. Domi.* Male torquetur. *Syr. Al. male Decumbit. Cruciatur. Pagn. grauiter cruciatur. Ar. M. Vehementer diſcruciatus. Al. Grauiter diſcruciatur. Fr. Luc. Vehementer vexatus. Auct. vehementer afflictus.*
Verſ.7.	
Et ait illi Ieſus: Ego veniam, & curabo eum.	Ego veniam. *Pagn. Ego profectus. Vat. Ego cum venero. Syr. Iturus ſum.* Curabo eum. *Vat. Medebor illi. Fr. Luc. Sanabo eum.*
Verſ.8.	
Et reſpondens Centurio, ait: Domine non ſum dignus, vt intres ſub tectum meum: ſed tantum dic verbo, & ſanabitur puer meus.	Dignus. *Pagn. idoneus.* Tectum. *Syr. Tugurium. Arab. Tectum domus meæ.* Dic verbo. *Multi codices & Syr. Dic verbum, Theoph. Dic ſermonem. Fr. Luc. Iube ſermone.*

Vul-

Vulgata Editio. *Lectionum Varietas.*

Verſ.9.

Nam & ego homo ſum ſub poteſtate conſtitutus, habens ſub me milites, & dico huic: Vade, & vadit: & alij, Veni, & venit: & ſermo meo, fac hoc, & facit.

Sub poteſtate conſtitutus. *Pagn. ſub poteſtate alterius conſtitutus. Aliqui Codd. ſub poteſtate. Ar.M. ſub auctoritatem.*
Sub me. *Syr. ſub manu mea. Ar.M. ſub me ipſum.*

Verſ.10.

Audiens autem Ieſus miratus eſt, & ſequentibus ſe dixit: Amen dico vobis, non inueni tantam fidem in Iſrael.

Audiens. *Syr. Quod quum audiſſet.*
Amen. *Theoph. Amen Amen.*
Non inueni tantam f. in Iſrael. *Tert. Ne in Iſrael quidem tantam fidei reperi. Theoph. Ne in Iſrael quidem tantam fidem inueni.*
Tantam fidem. *Syr. Talem fidem.*

Verſ.11.

Dico autem vobis, quod multi ab Oriente, & Occidente venient, & recumbent cum Abraham, & Iſaac, & Iacob in regno cœlorum.

Ab Oriente. *S.Hier. de Oriente. Ar. M. Ab orientibus.*
Ex Occidente. *S. Hier. addit. & ſeptentrione, & meridie. Ar. M. & occidentibus.*
Venient. *Syr. Venturi ſunt.*
Recumbent. *S. Hier. Accumbent, & Diſcumbent, & accubabunt. Syr. Seſſurique ſunt.*
Cum Abraham. *S. Hier. In ſinu Abrahæ. S. Io. Chry. In ſinibus Abrahæ.*
In regno Cœlorum. *S. Hier. In regno Dei. S. Preſb. In regno Patris ſui.*

Vul-

Vulgata Editio. *Lectionum Varietas.*

Verſ.12.

Filij autem regni eijcientur in tenebras exteriores, ibi erit fletus, & ſtridor dentium.

Regni. *S. Aug. Regni huius.*
Eijcientur. *S. Cyp. Expellentur S. Aug. ibunt. Syr. Extrudentur.*
In tenebras exteriores. *Fr. Luc. In tenebras extimas.*
Ibi. *S. Cyp. illic.*
Fletus. *S. Cyp. Ploratio. Pagn. Ploratus.*
Stridor dentium. *Ar. M. Tremitus dentium.*

Verſ.13.

Et dixit Ieſus Centurioni: Vade, & ſicut credidiſti, fiat tibi. Et ſanatus eſt puer in illa hora.

Vade. *Pagn. abi.*
Sicut credidiſti. *Theoph. ſicut credis.*
Puer. *Vat. famulus. Syr. Puer eius. Fr. Luc. ſeruus eius.*
In illa hora. *Fr. Luc. ex Syr. In eo ipſo momento.*

Verſ.14.

Et cũ veniſſet Ieſus in domum Petri, vidit ſocrum eius iacentem, & febricitatem:

In domum. *Syr. In ædes.*
Cum veniſſet. *Ar. M. Ingreſſus.*
Iacentem. *Pagn. In lecto decumbentem.*
Febricitatem. *S. Petr. Chryſ. Febrientem. Syr. Febre correptam.*

Verſ.15.

Et tetigit manum eius, & dimiſit eam febris, & ſurrexit, & miniſtrabat eis.

Dimiſit. *Pagn. reliquit.*
Miniſtrabat. *Syr. Miniſtrauit.*
Eis. *Quidam Codices. Ei.*

Vul-

Vulgata Editio.	Lectionum Varietas.
Verſ.16. Veſpere autem facto, obtulerunt ei multos dæmonia habentes: & eijciebat ſpiritus verbo: & omnes male habentes curauit:	Veſpere autem facto. *Vat. cum autem aduesperauiſſet.* Obtulerunt. *Pagn. adduxerunt.* Ei. *Syr. coram eo.* Multos dæmonia habentes. *Fr. Luc. Multos Dæmoniacos. S. Paſch. Multos dæmonium habentes.* Eijciebat. *Pagn. eiecit. Syr. Fecit exire.* Spiritus. *Syr. Dæmonia.* Curauit. *Vat. ſanauit. Ar. M. ſanabat.*
Verſ.17. Vt adimpleretur quod dictum eſt per Iſaiam Prophetam, dicentem: Ipſe infirmitates noſtras accepit: & ægrotationes noſtras portauit.	Adimpleretur. *Vat. impleretur.* Infirmitates eſ. *Tert. Imbecillitates noſtras.* Accepit. *Vat. ſuſcepit. Tert. Abſtulit. Quidam cod. In humeros accepit. Euth. Aſſumpſit. Syr. Accipiet.* Ægrotationes. *Arab. Dolores. Tert. languores. Pagn. morbos.* Portauit. *Syr. ſuſtinebit, Fr. Luc. Abſtulit. B. Alb. M. Aſportauit.*
Verſ.18. Videns autem Ieſus turbas circum ſe, iuſſit ire transfretum.	Turbas. *Vat.* addit *multas.* Iuſſit ire transfretum. *Pagn. iuſſit vt abirent in vlteriorem ripam, S. Hil.* addit *diſcipulos. S. Chry. Turbas.*
Verſ.19. Et accedens vnus Scriba, ait illi, Magiſter, ſequar te, quocunque ieris.	Vnus ſcriba. *Syr. quidam ſcriba.* Magiſter. *Pagn. Præceptor. Syr. Præceptor mi.* Sequar te. *Syr. Ibo poſt te.*

Vul-

Vulgata Editio. | *Lectionum Varietas.*

*Verſ.*20.

Et dixit ei Ieſus: Vulpes foueas habent, & volucres cœli nidos: filius autem hominis non habet vbi caput reclinet.

Foueas. *Fr.Luc. Cauernas. Syr. luſtra.*
Volucres Cœli. *S.Aug. Volatilia Cœli. S.Petr.Chryſ. Aues Cœli.*
Nidos. *S.Cyp. Diuerſoria. S.Ambr.* addit *vbi requieſcant. Manuſcriptum Brugenſe. Tabernacula. Fr. Luc. Vmbracula.*
Caput. *Syr. Caput ſuum.*
Declinet. *S.Cyp. Inclinet.*

*Verſ.*21.

Alius autem de diſcipulis eius ait illi: Domine, permitte me primum ire, & ſepelire patrem meum.

De diſcipulis eius. *Vat. de numero diſcipulorum. Ar.M. Diſcipulorum eius.*
Me. *S.Petr.Chryſ. Mihi.*
Ire. *Ar.M. Abire.*

*Verſ.*22.

Ieſus autem ait illi: Sequere me, & dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos.

Dimitte. *S.Paſch.Rat. ſine.*
Sepelire. *S.Hier. Vt ſepeliant.*

*Verſ.*23.

Et aſcendente eo in nauiculam, ſecuti ſunt eum diſcipuli eius.

Aſcendente eo. *Pagn. Cum inſcendiſſet. Vat. Cum eſſet ingreſſus. Fr. Luc. Ingreſſum eum.*
In nauiculam. *Fr.Luc. In nauigium. Syr. Nauem.*

*Verſ.*24.

Et ecce motus magnus factus eſt in mari, ita vt nauicula operiretur fluctibus, ipſe vero dormiebat.

Motus. *Fr.Luc. Commotio, tempeſtas.*
Factus. *Vat. ortus.*
Fluctibus. *Ar.M. Sub fluctibus. Auct. A fluctibus.*
Ipſe vero. *Syr. Ipſe autem Ieſus.*

Vulgata Editio. | *Lectionum Varietas.*

Verſ. 25.

Et acceſſerunt ad eum Diſcipuli eius, & ſuſcitauerunt eum, dicentes: Domine, ſalua nos, perimus.

Acceſſerunt. *Ar. M. Accedentes.*
Suſcitauerunt. *Pagn. Excitauerunt.*
Salua nos. *Pagn. ſerua nos. S. Gaud. Libera nos.*
Perimus. *Auct. Periclitamur.*

Verſ. 26.

Et dicit eis Ieſus: Quid timidi eſtis, modicæ fidei. Tunc ſurgens, imperauit ventis, & mari, & facta eſt tranquillitas magna.

Modicæ fidei. *Pagn. Exiguæ fidei. Syr. Modica fide præditi. Theoph. Parum fidentes.*
Surgens. *Fr. Luc. Experrectus. Auct. Excitatus.*
Imperauit. *Pagn. Increpauit. Syr. Cohibuit ventum.*
Mari. *S. Aug. Fluctibus.*
Tranquillitas. *Theoph. Serenitas.*

Verſ. 27.

Porro homines mirati ſunt, dicentes: Qualis eſt hic, quia venti, & mare obediunt ei?

Qualis eſt hic. *S. Ioan. Chryſ. Qualis eſt hic homo. Syr. Quis eſt iſte?*

Verſ. 28.

Et cum veniſſet transfretum in regionem Geraſenorum, occurrerunt ei duo habentes dæmonia, de monumentis exeuntes, ſæui nimis, ita vt nemo poſſet tranſire per viam illam.

Transfretum. *Pagn. In vlteriorem ripam.*
De monumentis. *Fr. Luc. Ex monumentis. Syr. De domo ſepulchrorum.*
Sæui nimis. *S. Hil. Periculoſi nimis. Theoph. Sæui ſupra modum. Syr. Mali admodum. Fr. Luc. Moleſti ſupra modum.*
Poſſet. *Fr. Luc. Valeret.*

Vul-

Vulgata Editio. | Lectionum Varietas.

Verſ.29.

Et ecce clamauerunt, dicentes: Quid nobis, & tibi, Ieſu Fili Dei? Veniſti huc ante tempus torquere nos?

Clamauerunt. *Vat. Clamabant. Al. Vociferabantur.*
Quid nobis & tibi. *Vat. Quid rei nobis tecum eſt?*
Torquere nos. *S.Cyp. Punire nos. Pagn. ad cruciandum nos. Theoph. vt torqueas nos. Euth. Vt affligas nos.*

Verſ.30.

Erat autem non longe ab illis grex multorum porcorum paſcens.

Non longè. *Vat. procul.*

Verſ.31.

Dæmones autem rogabāt eum, dicentes: Si eijcis nos hinc, mitte nos in gregem porcorum.

Dæmones autem rogabant. *Ar.M. Verum Dæmones appellabant.*
Mitte nos in g.p. *Pagn. permitte nobis vt abeamus. Vat. permitte nobis, vt demigremus. Fr.Luc. Permitte nobis abire.*
In gregem. *Fr.Luc. In illum gregem.*

Verſ.32.

Et ait illis: Ite. At illi exeuntes abierunt in porcos, & ecce impetu abijt totus grex per præceps in mare: & mortui ſunt in aquis.

Ite. *Pagn. Abite.*
Exeuntes. *Euth. Egreſſi. Syr. Statim exeuntes.*
Abierunt. *Euth. Demigrauerunt, Syr. Ingreſſi ſunt.*
Abijt. *Pagn. ferebatur. Syr. Contendit in rupem. Ar.M. Irruit.*
Mortui ſunt. *Pagn. perierunt.*

Verſ.33.

Paſtores autem fugerunt: & venientes in ciuitatem, nun-

Paſtores. *Pagn. Qui paſcebant. Fr. Luc. Paſcentes.*
Fugerunt. *Pagn. Aufugerunt.*
Venientes. *Fr.Luc. Abeuntes. Auct.*

Vulgata Editio.	*Lectionum Varietas.*
ciauerunt omnia, & de eis, qui dæmonia habuerant.	*digreſſi.* Pagn. *Cum abiiſſent.* Et de eis, qui dæm. *Pagn. Et quæ accidiſſent Dæmoniacis.*
*Verſ.*34.	
Et ecce tota ciuitas exijt obuiam Ieſu: & viſo eo, rogabant, vt tranſiret à finibus eorum.	Vt tranſiret. *Vat. Vt decederet. Euth. Vt diſcederet. Fr.Luc. Vt digrederetur.* Viſo eo. *Ar.M. Videntes eum.* Rogabant. *Ar.M. Appellabant.*

CAPVT VIII.

Expenditur & illuſtratur.

SECTIO PRIMA.

Prius quærenda, quæ ſpiritualia. 194
Modeſtia & attentio in Dei verbis audiendis. A
Infirmitates ad Chriſtum nos vrgent. B
Animæ ſanitas prius quærenda, quàm corporis. C
Sanitas corporis quanta cautione petenda. D
Citius curatur, qui ſe curatione indignum exiſtimat. E
Exterior quid. A peccato nos educere Chriſtus quærit, dum non ſanat. 195
Crux mundi ſanitas: Crucis deſiderio Chriſtus ardebat. F
Aliena peccata ne facilè tangat, qui ea curare non poteſt. G
Eucharistiæ ſumptio etiam corpori ſalubris. H
Infirmorum vulnera quanta charitate contrectanda. I
Sanitatem alteri nullus debeat, quàm Deo. 196
Qui citò ſanari vult, citò ad Deum recurrat. K
Inuidia quantum in hominum animos poſſit. L

Qvum autem deſcendiſſet Ieſus de monte ſecutæ ſunt eum turbæ multæ, & ecce leproſus veniens adorabat eum dicens, Domine ſi vis potes me mundare.

CVM autem deſcendiſſet de monte: Cur non antequam deſcenderet ſe hic leproſus ante Chriſtum ſiſtit? An omnia in monte docebat Chriſtus, corda curauit, ſanauit animas; 194

mis; quæ corporis ſanitatem concernunt ſecundas obtinent, nec quæ ad ſpiritualem profectum ſpectant ijs quæ carnis ſunt, ſunt aut commiſcenda, aut parianda. Suum vnicuique rei tempus eſt, ſed præire debent quæ ſpiritualia ſunt, nec inuertendus hic ordo.

A Pende turbarum vrbanitatem, atque modeſtiam, dum in monte Chriſtus concionaretur leproſus hic, nec vllus ægrotus illi curandus oblatus eſt, ne ſcilicet eius ſermo impediretur. Turbæ ne concionem turbent non audent ægrotos adducere in montem, nec leproſus audet pergere, quid hic illi, qui geris, ac logis, imperitiſque ſermonibus ſacros Eccleſiaſtas auditores ſuos alloquentes impediunt? Quid verò illi, qui non leproſos, & debiles adducunt, ſed in concionibus ipſis peccati lepram otioſis verbis, curioſis aſpectibus contrahunt, quam ante non habuerant?

B Vtiles animæ corporis morbi ſunt, leproſus iſte ad Chriſtum accedit, reuerentiam ei exhibet, ſe illi inclinat, hoc fors non facturus ſi ſanus, ferè enim in Euangelio videmus eos acceſſiſſe ad Chriſtum, qui aliqua infirmitate tenebantur.

C Leproſus accedit, non quia ſpirituali infirmitate corripiebatur, ita enim fere fit, vt maior nobis corporeæ valetudinis cura ſit, quàm ſpiritualis, corpori infirmo medicina quæritur, non ita animæ languenti.

D *Si vis*, inquit, *potes me mundare:* non dubitat de Chriſti voluntate, ſed an ſibi expediat curatio illa; eadem nobis mens, dum ab infirmitate corporis corripimur. Dicere poterat leproſus, quia potes me mundare, velis etiam; non vſus hoc ſermone eſt, ne abſolutè quæreret, quod neſciret an expediret.

Si vis potes me mundare: Non E quòd de benignitate Domini dubitaret leproſus, dixit, *ſi vis*, ſed, quòd eius voluntati rem totam ſubijceret, ſe dignum agnoſcens plagâ, quàm ferebat; ſed eò citiùs à Chriſto curatus eſt, quò magis ſe indignum curatione humiliter ſentiebat.

Et extendens manum, tetigit eum dicens volo, mundare.

ET *extendens Ieſus manum*; Græcè 195 *καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα, & porrecta manu*; Verbum ἐκτείνειν & porrigere, ſeu protendere ſignificat, & etiam educere, & in ſacris litteris de eductione à peccatis dicitur, Sap. 10. v. 1. *& eduxit illum à delicto ſuo*, in fonte eſt ἐξέτεινεν; hæc vis poteſt huic verbo hic quoque ſubeſſe, nam Chriſtus ita manum leproſo porrexit, vt à lepra mundaret, vt etiam à peccato ſe illum voluiſſe educere tacitè ſignificaret. A peccato nos educere Chriſtus quærit, dum manum porrigit & ſanat.

Mundare poterat etiam ſine F manus extenſione, ſed tacitè innuit quòd extenſis in cruce manibus erat mundum ſanaturus; tam ardenter cupiebat Chriſtus in cruce mori, vt aſſiduè ad crucem cogita-

gitaret & vel corporis habitu extenſionem quæ in Cruce futura, ante crucem repræſentaret.

G Cur leproſum tangit, quod lege inhibebatur. Leuit. 14. 2. Non erat ei prohibitum tangere, qui tactu curare lepram poterat: ſicut Elias, & Eliſæus non fecerunt contra legem, tangendo mortuos, quia tactu eos vitæ reddiderunt 3. Reg. 7. & 4 Reg. 4. Diſce alienam peccatorum lepram minimè tangas, minimè linguâ prodas, niſi tactu curare poſſis; alioquin tu quoque immundus habeberis. Tangit leproſum oſtendens mundo nihil immundum eſſe, & non corporis, ſed animæ ad virtutem impedimentum eſſe. Supra legem ſe eſſe oſtendit, quæ leproſi contactum vetabat. Verbum indiuulſam ſe cum carne ſuâ ſocietatem habere vt innueret, pleraque miracula corporis miniſterio edidit.

Leu. 14.

3. Reg. 7.

H Tactu ſuæ carnis leproſum curat, vt ſtatim diſceremus, etiam carnem ſuam propter coniunctionem cum diuinitate viuificā vim, ſalutiferamque habere; opportunè illi, qui morbo aliquo correpti curant Euchariſtiam ſumere, ſaluti, ſi expedierit, futuram; aliena eorum qui in corporis inualetudine ſalubrem iſtum contactum defugiunt.

I A leproſi contactu non abhorruit Chriſtus, vt nos exemplo doceret, infirmos, & ægrotos non defugere, quod quidam delicatuli præſtitiſſent. Probi illi ſtomachi, ſed magis mentis, qui ægrotantium contrectant vulnera, ſaniem, puſque, & cò ſpiritus, & charitatis ardore aliqui deuenerunt, vt vulnera aliena lambetent, ſaniemque elicerent, & exprimerent, quod quum Epiſcopus quidam feciſſet, gemmas putridæ carnis loco à plaga excidiſſe legimus, vt tanto miraculo eius charitas probaretur.

Reſpondet Chriſtus leproſo, *volo, mundare*; poterat tacitè curare, ſed tunc neſciretur, cuius virtute eſſet ſanatus, loquitur igitur propter ſpectatores, & ne fortè ſanitatē alteri deberet, quàm Deo, alterique gratias agerent, laudeſque offerrent, quàm vero auctori Chriſto, quod faciunt, qui ſanati nō à Deo ſanitatem recognoſcūt, ſed à creaturis. 196

Et confeſtim mundata eſt lepra eius.

NOn diſtulit leproſus Chriſtum confiteri, Chriſtum vt Deum adorare, cum deſcendiſſet Ieſus de monte ſtatim occurrit illi leproſus adorans eum, non mirum igitur ſi ſtatim ſanetur; non diſtulit æger confeſſionem, nec dilata mundatio eſt, qui igitur citò ſanari à Deo vult citò ad eum recurrat, auxiliaremque eius manū expoſcat, non ſinat ſe ad extremum diſcrimen reduci, & tunc Deum inuocet, eiuſque auxilium poſtulet, ſed id in morbi principio præſtet. K

Leproſum tangit, leproſum ſanat, nec aliquis eum vellicat, ac reprehendit, quòd cōtra legem egerit, nàm in lege veteri leproſi contactus immundus habebatur. Cur nullus factum iſtuc calumniatur? L

Ne-

Nemo fractæ legis eum inſimulat, quia nondum inuidia auditores tenebat, ſi hęc auditorum animos, inuaſiſſet, immunis à calumnia nō fuiſſet Chriſtus, tantùm in hominum mentibus inuidia poteſt.

SECTIO II.

Iactantia fugienda in bonis operibus. 197

Fide ad Deum accedendum. M

Nemo ſua verbis iactet, ſed factis clamet. N

Calumnia valde Deo diſplicet. O

Inuidia omnia inficere quærit. P

Nihil tutum ab inuidorum calumnijs. Q

Omnia per ſacerdotes, qui Dei locum tenent, probanda. 198

Sacerdotes ab omnibus honorandi etiam mali. R

Difficile conuertuntur ac ſanantur ſacerdotes qui aliorum medici ſunt. S

Δυκνύω quid ſignificet. Se quilibet explicare ſacerdotibus debet. T

Chriſti quies omnibus benefacere. 199

Morbis ac calamitatibus [illegible] te nos [illegible] non ita fidamus alijs, vt nos torpeamus. X

Fide ac deſiderio ad Chriſtum accedendum. Y

A deli. ijs ægritudines fere naſcuntur. 200

Qui pinguedinis villam inhabitat animæ paralyſim timeit. Z

Conſolationis mater etiam ipſa valetudo. A

Terrena gloria animæ paralyſim affricat. B

Serui domi curandi. 201

Centurionis fides. C

Probo dominorum exemplo ſerui boni fiant. D

Curent domini vt ſerui probi ſint. E

Βέβληται quid. Qui lecto iacet aſtantes ædificet, & ſpiritualem fabricam erigat. 202

Βασανίζειν quid. Infirmitates nos & virtutes noſtras probant. F

In animæ corporiſuè morbis ad Deum currendum. G

Pietas & charitas erga ſeruos lecto decumbentes. Expenſus locus. 1. Reg. H

Et ait illi Ieſus, vide nemini dixeris.

DIGNVM eſt quæri, cur tantum beneficium prodi Chriſtus nolit. 197
An ita nobis oſtendit, fugiendam eſſe in bonis operibus iactantiam, nemo gloriam ſuam in bonis operibus quærat, non quærat laudari.

Vel inhibuit Chriſtus, ne [illegible] M
hæc offerret [illegible] quæreretur, [illegible] impulſi potiùs [illegible] ad Chriſtum quàm fide [illegible] deinceps accederent. Amat Chriſtus fide plenos nos ad eum pergere.

Inhibet etiam curationē iſtam N
prædicari, quia neceſſarium minimè erat, vt leproſus ſermone iactaret, quod toto corpore præferebat. Idem in moribus fiat, fruſtra quis ſua verbis iactet, toto corpore virtutem ſi loquatur, fruſtra oris officium adhibeatur, vbi totus homo factis clamat. Munditiam, modeſtiam in omnibus actibus præfer, & ſuperuacua iactantiæ vox fuerit,

rit, altè clamat qui totus clamat, parum, qui ore tantùm.

O Vult Chriſtus gloriam ſuam ſilentio iſto occultari, ne alijs daretur calumniandi occaſio; adeo calumnia Deo diſplicet, vt ne illam excitaret, tantum miraculum ſupprimi voluerit.

P Vel non omninò vetuit Chriſtus, ne quid vnquam leproſus diceret, ſed ne diceret, antequam ſe ſacerdotibus oſtenderet, ne ſi ſacerdotes vulgata fama factum cognouiſſent calumniarentur nō eſſe verè mundatum, cuius mundities non eſſet iuxta legem, quæ Leuit. 14. traditur, vt nempè Sacerdotum iudicio probaretur. Vide quid inuidia poſſit, & quàm ſubdolè omnia inficere quærat.

Q *Vide nemini dixeris*; vt Sacerdotū calumniam anteuerteret fors iſtuc egit Chriſtus; nam miraculi propalatione, & eius qui illud ediderat notitiâ, calumnia ſe contra [illegible] erectura facilè erat; ſtatim [illegible] in Chri[illegible] leproſum à Chriſto [illegible] reſtitutum, licet mundiſſimus eſſet, facilè calumniati miraculum dixiſſent, nō eſſe perfectè ſanum, atque ita ſigni magnitudinem linguis abradere conati fuiſſent; nihil tutum ab inuidorum calumnijs.

Sed vade oſtende te Sacerdoti.

198 LIcet perfectè ſanatus à Chriſto fuerit leproſus, ad Sacerdotem tamen mittit, qui an liber à leprâ eſſet dijudicaret, vt hinc diſcamus omnia per Sacerdotes qui Dei locum in Dei Eccleſia tenent, eſſe probanda.

Quod ſanatum leproſum ad Sacerdotem miſerit nō vna eſt ratio: in primis egit iſtuc ob humilitatem, & vt ſic honorem Sacerdotibus deferret, exemplo ſuo indicans ab omnibus honorandos etiam malos. Deinde mittit, vt illi credentes ſaluarentur, vel non credentes inexcuſabiles fierent, ſi in ipſum non crederent, cuius miracula probaſſent. R

Nihil tamen ex hoc profecerūt Sacerdotes, vt Patres obſeruarunt, ſcilicèt difficile conuertuntur, ac ſanantur, qui aliorum medici cum ſint vlceribus abundè ſcatent; ægrè ſalutis viam diſcunt, qui ex officio alijs præmonſtrate eam ſolent. Hinc ait, offer munus in teſtimonium illis, ſic enim necti poteſt, non in emendationem, quia præuidebat nihil eos ex hoc miraculo profecturos. S

Oſtende te Sacerdoti. Græcè, *σεαυτὸν δεῖξον τῷ ἱερεῖ Repræſenta te ipſum*, [illegible] *oſtende te Sacerdoti*. Verbum δεικνύω [illegible] declarare, & explicare; quod ad auricu[illegible] confeſſionem, quæ ſacerdoti fit traduci poteſt, in hac enim peccator prodere ſe ita debet, & ante ſacerdotem ſiſtere, vt nihil occultet, nihil ſubducat, ſed explicet ſe, & rugis ac plicaturis careat. T

Cum

Cum autem introiſſet Capharnaum acceſſit ad eum Centurio, rogans eum, & dicens, Domine puer meus iacet in domo paralyticus, & malè torquetur.

199 STatim poſt itineris laborem acceſſit ad Chriſtum Centurio, cur non ſinit eum pauliſper interquieſcere, vt opportunus accedat? Non erat neceſſe, cũ Chriſti quies ſit omnibus benefacere, & gratiæ ſuæ dona largiri.

V Hoc volebat Deus, cum infirmitatem in Centurionis domo hoſpitari permiſit; eâ quippè illum ad ſe vocauit: nempe morbi, ac calamitates magnæ ad modum magnetis ſe habent, quo ſuos ad ſe Deus allicit, & peccatores trahit.

X *Acceſſit*. Sanctus Lucas ſeniores miſiſſe affirmat; potuit eſſe vt vtrumque præſtiterit, & prius miſerit, iuerit poſtea. Docemur in rebus quę ad ſalutem ſpectare nõ ita aliorum orationibus, precibuſque fidẽdũ, vt ea nos præſtare negligamus, quæ per nos ipſos poſſumus.

Y Vel acceſſiſſe dicitur Centurio fide, ac deſiderio, magis acceſſit, quàm illi qui corporis greſſibus Chriſto appropinquabant.

200 A delicijs ægritudines naſcuntur, loci nomen vbi ſeruus iacet interpretare, & rẽ habes, Capharnaum villa pinguedinis, ſeu ager conſolationis aliquibus interpretatur, nõ ergo mirum ſi iacentis, & paralyſis morbo languentis mentio fiat; ſic enim ferè accidit, vt terrenas delicias morbi languoreſque comitentur, corporis ſæpè, ſed ſæpiùs animæ.

Z Qui conſolationis agrum excolit, & pinguedinis villam inhabitat animæ paralyſim timeat, corporiſque morbos exſpectet, quem languorem ſolus Chriſtus perfectè ſanare poteſt, deficiens quælibet alia medica vis erit, & morbi magnitudini impar.

Vel in Ciuitate Capharnaum, quę vrbs conſolationis Aimoni dicitur, morbus ſæuit, vt colligeremus, conſolationis ac lætitiæ matrem valetudinem ipſam eſſe, ſi medica Chriſti manus exſpectatur. Verè ita eſt, ingentium deliciarum loco languores habet, qui Chriſtum amat; amore languentes animas interroga, & hoc ipſum teſtabuntur. A

Capharnaum villa conſolationis dicitur, & eos ſignat qui rerum temporalium gloria ac conſolatione detinentur, hîc autem iacet paralyticus, quia terrena gloria, terrena conſolatio animæ paralyſim affricat, & languorem. B

In domo Centurionis ſeruus iacebat; arguens illorum morem, qui ſeruos ægros domo eijciunt, & ad publicum noſocomium mittunt. Centurio domi ſuæ ſeruum ſuum curari curat. Centurio eſt cẽtum ſub ſe milites habens, vnius tamen ſerui curam non negligit, quid hîc illi, qui centum ſub ſe milites non habent, & nullam de ſeruis ſollicitudinem habent? 201

Non adduxit ſeruum ad Chriſtum centurio, nec deferri iuſſit, vt aliquando ab alijs præſtitum, fecit id magna huius viri fides, credebat enim quòd etiam abſens poſſet eum curare. C

D *Puer*, inquit, *meus iacet in domo paralyticus*. Bonus, ac fidelis, opinor, ſeruus iſte erat, quem Centurio Chriſto commendat, Chriſti curæ committit. Quidni? à bono Domini ſui exemplo didicerat ſeruus bonus eſſe; ſuperiorum quippè mores inferiorum mentes exſugunt, & qualis eſt qui imperat, tales & ſeruos habet, tales ſubditos.

E *Domine puer meus iacet*; Qui de corporis ęgritudine tàm ſollicitus eſt, non puto ſupinè animæ ſalutem neglexiſſe. Vera hæc Domini nota eſt, vt & animæ, & corporis ſalutem quęrat ſi contingat ſuorum aliquem eâ deſtitui. Contrà plerumque à pleriſque agitur, nam non ſolum curant vt ſerui probi ſint, malos eos tum exemplo efficiunt, tum imperio.

202 *Puer meus iacet*: Græcè ὁ παῖς μου βέβληται, *ſeruus meus lecto decumbit*, ſeu, vt vertit Franciſcus Lucas Brugenſis. *Proiectus eſt*, ſcilicet in lecto, quaſi cadauer. Hoc idem verbum apud Græcos ſignificat etiam ædificare; Liceat diuerſas haſce notiones inter ſe hîc aſſuere: Qui iacet, lectouè morbo vexatus decumbit, ædificet etiam adſtantes patientia, alijſque virtutibus, quæ maximè in infirmitatibus elucent, & qui lecto affixus iacet ſpiritualem fabricam ſtudeat erigere, abſit, vt erectam deijciat, quod multi impatientia præſtant.

F *Malè torquetur*; Græcè κακῶς βασανιζόμενος; *Vehementer afflictus*. Franciſcus Lucas, *vehementer vexatus*. Arias Montanus, *Vehementer diſcruciatus*. βασανίζειν eſt tormentis interrogare, & veritatem cruciatibus extorquere, quod in iudicijs fieri ſolet. Rectè hoc verbum hîc adhibetur, vbi de graui morbo agitur, vt diſceremus, infirmitates, ac morbos ferè nos Dei prouidentiâ cruciare, ac torquere, vt appareat an vera virtus ea ſit, quæ in nobis eſſe videtur, an verè Deū diligamus, vel ſecus. Prodit infirmitas veritatem, quæ latebat.

Malè torquetur; Ex vehementi G hoc cruciatu aliqui nō aliené colligunt, ſubitam hanc fuiſſe paralyſim, nam lentæ paralyſes tormento carent. Subita fuit, & fors ad hoc à Deo immiſſa, vt Centurionis virtus appareret. Statim ac paralyſis torquere ſeruum cœpit, ad Chriſtum ſe confert Centurio, indicās in corporis morbis, & magis in animæ ægritudine ad Deum ſtatim eundum, nec moras nectendas eſſe.

Puer meus iacet; tunc magis ſuus H cùm iacet, quàm quùm non iaceret; Charitas, ac ſollicitudo verè ſuum prodiderat, ſuus non fuiſſet, ſi eius neglexiſſet ſalutem. Seruus ille Ægyptius de Domino ſuo Amalecita conquerebatur. 1. Reg. *1. Reg.*
30. 13. *Puer Ægyptius ego ſum ſeruus viri Amalecitæ; dereliquit me Dominus meus, quia ægrotari cœpi nudius tertius*. Quæri de Centurione hic *30.*
ſeruus non poterat, qui ab eo non derelinquitur dum iacet. Poſt Domini Amelicitæ in ſeruū duritiam, Amalecitas à Danide occiſos ibidem refertur. Vbi pietas & charitas erga iacentes exulat ſeruos, expectari Dei manus, Dei ſupplicium debet.

SE-

SECTIO III.

Quò quis de ſe humilius ſentit, eò magis Chriſtum ad ſe allicit. 203
Præſules ſuos viſitent. I
Seruilis conditio non ſpernenda. K
Diuitiæ minimè honorandæ. L
Chriſtus Centurionem honorat, qui ſynagogam populo ædificauerat. M
In rebus temporalibus vehementius poſtulat, qui non poſtulat. N
Princeps pacis pacem & concordiam amat. 204
Domus magnificentiam nullus iactet. O
Apparatus etiam magnus ad Euchariſtiam nullus fere cenſeri debet. P
Superbarum domorum neglectus Chriſto placet. Q
Terreni ædificij exigua nobis cura, maxima ſpiritualis. 205
Sumptus in domeſticis fabricis inſumendi, ſacris ædibus erigendis ſeponantur. R
Boni laudantur, vt eos alij imitentur. 206
Inuidus aliorum laudes opprobrium ſuum putat. S
Fides charitate, & alijs virtutibus animanda. T
Cur Centurio à Chriſto laudatus, non leproſus. V
Qui aliorum commodis magis vacant, quàm ſuis magna apud Deum laude digni. 207
Inſolens fere, militem ſub iniquitatis vexillo non militare. X
In quouis ſtatu ſanctus quilibet eſſe poteſt. Y
Inuidi aliena facta facilè minnunt, aut inficiunt. Z

Ait illi Ieſus, ego veniam, & curabo eum.

AIT *illi Ieſus.* Signatè, *illi.* Centurionem ipſum Chriſtus alloquitur, qui alios miſerat, ſe ipſum indignũ reputans, qui ante Chriſtum ſe ſiſteret: quò quis de ſe humilius ſentit, eò magis Chriſtum ad ſe allicit, qui noſtrâ humilitate maximè delectatur. 203

I Illud, *ego*, emphaſim magnam habet, ego licet Dominus ad ſeruum tuum pergam, quem perfectæ valetudini reſtituam. Ieſus it, & Ieſus languenti factus eſt. *Veniam,* inquit, non mittam contra illos ſacerdotes, & Præſules, qui ſuos per alios curant, per alios viſitant.

K Iturum ſe ad Centurionis ſeruum dicit, qui ad Reguli filium non iuit Ioan. 4. Egit hoc ne ſeruilem conditionem ſpernere videretur, & exemplo ſuo doceret non ſpernendam.

L Non iuit ad Reguli filium, ne diuitias honorare videretur, quæ contemnendæ æternarum rerum amatori ſunt.

M Iturum ſe ſpondet Chriſtus ad Centurionis domum, non ab re, nam hic centurio, domos, & Synagogas Iudæis ædificauerat. Luc. 7. v. 5. *Et ſynagogam ipſe ædificauit nobis.* qui ſynagogam Dei populo ædificans Deum honorauerat, eius domus Chriſti aduentu iurè honoratur.

N *Ego veniam, & curabo;* Hoc non po-

poſtulauerat Centurio, infirmitatem tantùm ſerui expoſuerat. Fors vehementiùs poſtulauit, quia non poſtulauit; & faciliùs ſerui curationem obtinuit, quia in re temporali nihil determinatè quæſiuit.

Domine non ſum dignus, vt intres ſub tectum meum.

204 DIgnum ſe præſtitit, cum indignum ſe putat, indignum ſe dicit; hac humilitate magis Chriſtum attraxit. Sed cur indignum ſe dixit? Vniuersè ob humilitatem. Sed fors, quia quum militiæ addictus eſſet ſanguinem fuderat, ac ſi diceret: Miles ſum gladio accinctus, ſanguinem fundens ad prælium exiens, ac propterea, non ſum dignus vt intres ſub tectum meum, qui princeps pacis es, & pacem, atque concordiam in ijs amas, ad quos te confers, & in domo vbi fuerit filius pacis pax tua requieſcit.

O *Non ſum*, inquit, *dignus, vt intres ſub tectum meum*; cum centurio eſſet non amplæ domus, magnique palatij, quod inhabitabat, meminit, ſed recti, quia nullus domorum magnificentiam iactare debet. Nempè qui Chriſtum colit, palatij nobilem ſtructuram nihili facit; arguit illorum amentiam, qui ſe, qui ſua laudant, & verbis extollunt.

P Ampla quælibet domus vix tecti nomen meretur, ſi eam ſubire Chriſtus velit: ad cordis palatium iſtuc transferamus; videatur perfecta, ornata cordis domus, nudum tectum cenſeri debet, cum venturus Chriſtus eſt ſub Euchariſtiæ velamine; ſcilicet magnus quilibet apparatus ad ſacram Euchariſtiam nullus ferè cenſeri dēt, ſi Sacramenti huius ratio habeatur ſi eius excellētia expēdatur.

Q Vel lectum domum ſuam vocat, quia nobile non inhabitabat palatium, nec ſuperfluis ſuperbiſque ædificijs delectabatur, quidni ſuam illi Chriſtus præſentiam ſpoponderit dicens, *ego veniam, & curabo eum?* vt ita diſceremus quam ſuperbarum domorum neglectus Chriſto placeat, cura, ſtudiumque diſpliceat.

205 Terreni ædificij exigua, aut poſtrema Centurioni cura; nil mirum, maxima erat ſpiritualis ædificij, fabricæ ſpiritualis. Ferè qui altis domibus extruendis ſtudent ſtructuræ ſpiritualis obliuiſcuntur, & contra qui ſpirituale ædificium curant erigere, terreni ſolent obliuiſci.

R Denique *tectum* domū ſuā vocat, quia humilis, ac rudis, & ab omni ſuperbiâ aliena erat: *nec palatium puto eum habuiſſe*, ait B. Albertus Magnus hîc. Palatium ſibi non ædificauit, cùm poſſet, nil mirum; nam Dei honoris magis ſollicitus erat, quàm ſui commodi, ſuæ gloriæ, ſynagogam quippè vbi Deus laudaretur Hebræis ædificauit, ſic enim ſeniores Iudæorum quos ad Chriſtum miſerat fatentur Luc. 7. v. 5. *Synagogam ipſe ædificauit nobis*. (Luc. 7.) quod igitur palatium ſibi non ædificauerit, auaritiæ non fuit, fuit pietatis: ſumptus quos alius inſumeret in domeſticis fabricis ipſe ſacris ædibus erigendis de-

deſtinabat. digna res quæ in exemplum eat.

Et ſequentibus ſe dixit: Amen dico vobis non inueni tantam fidem in Iſrael.

206 QVæri hic poteſt, cur ſequentibus ſe dixerit: *non inueni tantam fidem in Iſrael*, ſeu vt cum maiori emphaſi ex Græco legitur. *Ne in ipſo Iſrael quidem tantam fidem inueni*. Coram ſe ſequentibus, Centurionem laudat, quo eos ad imitationẽ alliceret, ſciebat quippè quanta exempli boni vis ad bonum eſſet.

S *Sequentibus ſe dixit*, hoc eſt vt multi interpretes explicant, diſcipulis, ſed cur promiſcuè coram tota multitudine Cẽturionis virtutes Chriſtus non extulit? An quia ſi hoc Iudæi audiuiſſent liuore correpti turbati fuiſſent, eò quòd gentilis fidem eorum fidei Chriſtus prætuliſſet; facilè inuidus offenditur, & aliorum laudes opprobriũ ſuum putat.

T Fidẽ Centurionis extollit Chriſtus, cur non charitatem, quam erga iacẽtem ſeruum oſtenderat? Laudat fidem, quæ informis non eſt, ſed charitate, alijſque virtutibus animatur, alioquin cadauerosa fides eſt, quæ ſine operibus, ſine virtutibus.

V Quare laudatur Centurio, non laudatur leproſus? An quia non erat æquale Iudæum credere, ac Gentilem? Centurio Gentilis erat, erat enim centurio; hoc autem magnum & magna admiratione dignũ, ac laude; non ita Iudæum in lege eruditum in Chriſtum credere.

Non inueni tantam fidem in Iſrael. 207 Aliena negotia agens, alterius ſanitatem quærens, tàm magna laude cumulatur, charitas, quæ non quærit quę ſua ſunt, acquirit ſæpè quæ non quærit; qui aliorũ commodis magis vacant, quàm ſuis, magna apud Deum laude digni ſunt; Non legimus quicquam pro ſe poſtulaſſe Centurionem hunc; ſui ſcilicet oblitus ſerui diſcrimen exponit Chriſto; ſed Chriſtus eius non obliuiſcitur, qui obliuiſcitur ſui.

Laudat fidem, & admiratur, X fors quia militiæ vacantem, quæ malitiæ cognata eſt, hæc præſtare inſolens ferè ſit, ac peregrinum; ſolent milites ſub iniquitatis vexillo militare, admiratione dignum fuit, centurio nam hunc virtutis inſigne ad aliorum exemplum extuliſſe.

Centurionis fidem laudat Chriſtus, militiæ deſertionem non imperat, innuens in quouis ſtatu poſſe quemlibet, ſub Chriſti, ac ſanctita is, vexillo militare. Y

Nemo ſi bonus non eſt ſtatum cauſetur, ſed torporem ſuũ, ſuamque ſegnitiem, vbique ſanctitas, & virtus hoſpitatur, & vt in Centurionis mentem ſe recepit, vt appareat, quemlibet poſſe ſanctum euadere, cuiuslibet ſtatus, & conditionis ſit. Hominum diſcrimina neſcit virtus, à vitijs tãtùm abeſt, quæ ſi auferantur, omnes ſine vllâ differentiâ adit.

Et

Et ſanatus eſt puer in illa hora.

Z CVr non priùs in centurionis domum ſe confert, quàm ſeruum eius ſanet? In medio eum curat itinere, fors ne id ob virium imbecillitatem, non ob humilitatem fieri putaretur. Non cum Centurione tantum agebat, ſed etiam cum inuidis Iudæorum ſenioribus, qui ad eum perrexerant, eorum calumnias anteuertit; in via à domo abſens puerum ſanat, ne ſi domi id præſtitiſſet, id ob impotentiam factum Iudæi dictitarent, miraculi magnitudinem inuidia correpti elidentes.

SECTIO IV.

Animorum nobilitatem quærit Chriſtus, non domorum. 208
Non facile ad illud redeundum, quod Chriſti amore reliquimus. A
Infirmitates iuſtos ferè comitantur. B
Quò quis ſanctior, eò libentius infirmitatis moleſtias ſuſtinet. 209
Sanitate in Dei obſequio vti debemus. C
Pietatis opera in Chriſtum referenda. D
In Chriſti ſeruis Chriſto ſeruiendum. E
Nullus locus à Dei miſericordia immunis. F
Vbi proſperitas temporalis deficit, tunc Ieſus mente ſuſcipitur, dæmon abit. 210
Fœdus cum dæmone non eſt feriendum. G
Corporis valetudo tandiu quærenda, quandiu animæ ſaluti prodeſt. 211
Corporis infirmitates peccati ferè pœna. H
Gloriam ſuam Chriſtum ſequens nullus quærat. I
Auaritia valde ſaluti obeſt. K
Difficile docti conuertuntur ad Chriſtum. 212
Obedientia Deo placet, diſplicet arrogantia. L

Et cum veniſſet Ieſus in domum Petri, vidit ſocrum eius iacentem, & febricitantem, & tetigit manum eius, & dimiſit eam febris, & ſurrexit, & miniſtrabat eis.

PISCATORVM tuguriolum ſubit Chriſtus, 208
non amplas diuitum ædes quærit, non palatia nobilium, animorum amplitudinem, ac nobilitatem quærit, non domorum.

Domum Petri cum audis, non A
ſubeat mentem, Petrum, qui reliquerat omnia, vt Chriſtum ſequeretur, domum habuiſſe. Petri igitur domus dicitur non quia eſſet, ſed quia fuiſſet, aut quia eius cognati domum poſſidebant olim cum ipſo communem, nec enim ad illud redeundum, quod Chriſti amore reliquimus.

Etiam in domo quæ erat Petri B
iacens, & febricitans inuenitur, morbi, & infirmitates iuſtos ferè comitantur, & iuſtorum amicos.

Sed obſerua quòd hîc febre cor- 209
repta mulier pro obtinenda ſanitate Chriſtum non orat, licet alij pro ea rogauerint, vt apparet Marc. 1. 34. nempè quo quis ſanctioris vitæ genus init, eò libentius in-

infirmitatis moleſtias ſuſtinet, nec auferri ſibi poſtulat qui Petri ſocrus, aut cognatus iuſtorum eſt; fors iſtuc à Petro Petri ſocrus didicerat.

C Sanitati reſtituta ſtatim ſurrexit, & Chriſto miniſtrauit; nempè ſanitate, cęteriſque à Deo acceptis donis, in Dei ſeruitium, & obſequium vti debemus. Abit qui in eius offenſam abutitur.

D *Miniſtrabat eis*. Græcè, διηκόνει αὐτῷ *miniſtrabat ei*, ſcilicet Ieſu Cur ergò noſter habet *eis*, Ieſu nempè, & diſcipulis? Non caret ſuo pondere hæc varietas; Omnibus miniſtrabat, ſed quia miniſterium ſuũ in vnum Chriſtum referebat, eiuſque ſolius cauſa illud præſtabat, idcirco, *ei miniſtrabat*, dictum eſt, quia obſequium alijs præſtitum in Chriſtum reſiliebat.

E Præterea & omnibus miniſtrabat, & vni Chriſto, quia in diſcipulis Chriſtum cogitabat, & in Chriſti ſeruis Chriſto ſeruiebat, qui iuſtorũ mos, hi enim obſequiũ quod hominibus præſtant, Chriſto ſe exhibere putant; ſciunt
Mat. 25. quippè Chriſti verba eſſe. *Quod vni ex minimis meis feciſtis mihi feciſtis*, Matth. 25.

F Extra Ciuitatem leproſum ſanat, in ciuitate Centurionis puerum, in domo Petri ſocrum nullus locus à Dei miſericordia immunis.

Veſpere autem facto obtulerunt ei multos dæmonia habentes, & eijciebat ſpiritus verbo.

210 Tempus quo eijciuntur Dæmones vtile monitum exhibet, veſpere, & moriente ſole id factum, nempè cum proſperitas temporalis, quam ſol ſignificat, deficit, quũ temporalia nimis non amantur, tunc Dæmonia exeunt, & Ieſus mente ſuſcipitur. Hinc & Lucæ vltimo: *Mane nobiſcum Domine, quoniam aduesperaſcit, & inclinata eſt dies*, vbi felicitatis dies inclinat, declinat ad nos Chriſtus.

Eijcit verbo, non legimus obſeſſos tetigiſſe, ſicut fecit in ſocrum Petri & in leproſum, vt tacitè nos doceret fœdus cum Dæmone non eſſe feriendum, nec amicitiæ ſignum exhibendum, quod manus porrectione fit. G

Ipſe infirmitates noſtras accepit, & ægrotationes noſtras portauit.

Quod ab Iſaia de peccatis dictum erat, Euangeliſta ad morbos corporis transfert, quia ſcilicet Chriſtus corporis morbos non niſi propter morbos animi curabat, vnde corporis valetudo tamdiu quærenda, quamdiù animæ ſaluti proſit; ſi officiat quærenda non eſt; hinc non facilè aliquem reperies, cui ſanitas à Chriſto exhibita impedimento ſpirituali perfectui fuerit. 211

Præterea quod de peccatis Propheta dixit, ad corporis ęgrotationes accommodat Euangeliſta, innuens corporis morbos ſæpè peccati pœnam eſſe, & plerumque ex morbis animi naſci. Debet igitur infirmus quilibet, qui ſanari deſiderat, peccata auferre, à quibus ferè corporis infirmitates ęmanant. H

Vulgata Editio. | *Lectionum Varietas.*

Verſ.16.

Veſpere autem facto, obtulerunt ei multos dæmonia habentes: & eijciebat ſpiritus verbo: & omnes male habentes curauit:

Veſpere autem facto. *Vat. cum autem adueſperauiſſet.*
Obtulerunt. *Pagn. adduxerunt.*
Ei. *Syr. coram eo.*
Multos dæmonia habentes. *Fr. Luc. Multos Dæmoniacos. S. Paſch. Multos dæmonium habentes.*
Eijciebat. *Pagn. eiecit. Syr. Fecit exire.*
Spiritus. *Syr. Dæmonia.*
Curauit. *Vat. ſanauit. Ar. M. ſanabat.*

Verſ.17.

Vt adimpleretur quod dictum eſt per Iſaiam Prophetam, dicentem: Ipſe infirmitates noſtras accepit: & ægrotationes noſtras portauit.

Adimpleretur. *Vat. impleretur.*
Infirmitates es. *Tert. Imbecillitates noſtras.*
Accepit. *Vat. ſuſcepit. Tert. Abſtulit. Quidam cod. In humeros accepit. Euth. Aſſumpſit. Syr. Accipiet.*
Ægrotationes. *Arab. Dolores. Tert. languores. Pagn. morbos.*
Portauit. *Syr. ſuſtinebit, Fr. Luc. Abſtulit. B. Alb. M. Aſportauit.*

Verſ.18.

Videns autem Ieſus turbas circum ſe, iuſſit ire transfretum.

Turbas. *Vat.* addit *multas.*
Iuſſit ire transfretum. *Pagn. iuſſit vt abirent in vlteriorem ripam, S. Hil.* addit *diſcipulos. S. Chry. Turbas.*

Verſ.19.

Et accedens vnus Scriba, ait illi, Magiſter, ſequar te, quocunque ieris.

Vnus ſcriba. *Syr. quidam ſcriba.*
Magiſter. *Pagn. Præceptor. Syr. Præceptor mi.*
Sequar te. *Syr. Ibo poſt te.*

Vul-

Vulgata Editio. | *Lectionum Varietas.*

Verſ.20.

Et dixit ei Ieſus: Vulpes foueas habent, & volucres cœli nidos: filius autem hominis non habet vbi caput reclinet.

Foueas. *Fr.Luc. Cauernas. Syr. luſtra.*
Volucres Cœli. *S.Aug. Volatilia Cæli. S.Petr.Chryſ Aues Cæli.*
Nidos. *S.Cyp. Diuerſoria. S.Ambr.* addit *vbi requieſcant. Manuſcriptum Brugenſe. Tabernacula. Fr. Luc. Vmbracula.*
Caput. *Syr. Caput ſuum.*
Declinet. *S.Cyp. Inclinet.*

Verſ.21.

Alius autem de diſcipulis eius ait illi: Domine, permitte me primum ire, & ſepelire patrem meum.

De diſcipulis eius. *Vat. de numero diſcipulorum. Ar.M. Diſcipulorum eius.*
Me. *S.Petr.Chryſ. Mihi.*
Ire. *Ar.M. Abire.*

Verſ.22.

Ieſus autem ait illi: Sequere me, & dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos.

Dimitte. *S.Paſch.Rat. ſine.*
Sepelire. *S.Hier. Vt ſepeliant.*

Verſ.23.

Et aſcendente eo in nauiculam, ſecuti ſunt eum diſcipuli eius.

Aſcendente eo. *Pagn. Cum inſcendiſſet. Vat. Cum eſſet ingreſſus. Fr. Luc. Ingreſſum eum.*
In nauiculam. *Fr.Luc. In nauigium. Syr. Nauem.*

Verſ.24.

Et ecce motus magnus factus eſt in mari, ita vt nauicula operiretur fluctibus, ipſe vero dormiebat.

Motus. *Fr. Luc. Commotio, tempeſtas.*
Factus. *Vat. ortus.*
Fluctibus. *Ar. M. Sub fluctibus. Auct. A fluctibus.*
Ipſe vero. *Syr. Ipſe autem Ieſus.*

Vulgata Editio. *Lectionum Varietas.*

Verſ.25.

Et acceſſerunt ad eum Diſcipuli eius, & ſuſcitauerunt eum, dicentes: Domine, ſalua nos, perimus.

Acceſſerunt. *Ar.M. Accedentes.*
Suſcitauerunt. *Pagn. Excitauerunt.*
Salua nos. *Pagn. ſerua nos. S.Gaud. Libera nos.*
Perimus. *Auct. Periclitamur.*

Verſ.26.

Et dicit eis Ieſus: Quid timidi eſtis, modicæ fidei. Tunc ſurgens, imperauit ventis, & mari, & facta eſt tranquillitas magna.

Modicæ fidei. *Pagn. Exiguæ fidei. Syr. Modica fide præditi. Theoph. Parum fidentes.*
Surgens. *Fr.Luc. Experrectus. Auct. Excitatus.*
Imperauit. *Pagn. Increpauit. Syr. Cohibuit ventum.*
Mari. *S.Aug. Fluctibus.*
Tranquillitas. *Theoph. Serenitas.*

Verſ.27.

Porro homines mirati ſunt, dicentes: Qualis eſt hic, quia venti, & mare obediunt ei?

Qualis eſt hic. *S.Ioan.Chryſ. Qualis eſt hic homo. Syr. Quis eſt iſte?*

Verſ.28.

Et cum veniſſet transfretum in regionem Geraſenorum, occurrerunt ei duo habentes dæmonia, de monumentis exeuntes, ſæui nimis, ita vt nemo poſſet tranſire per viam illam.

Transfretum. *Pagn. In vlteriorem ripam.*
De monumentis. *Fr.Luc. Ex monumentis. Syr. De domo ſepulchrorum.*
Sæui nimis. *S.Hil. Periculoſi nimis. Theoph. Sæui ſupra modum. Syr. Mali admodum. Fr. Luc. Moleſti ſupra modum.*
Poſſet. *Fr.Luc. Valeret.*

Vul-

Vulgata Editio.	*Lectionum Varietas.*
Verſ.29. Et ecce clamauerunt, dicentes: Quid nobis, & tibi, Ieſu Fili Dei? Veniſti huc ante tempus torquere nos?	Clamauerunt. *Vat. Clamabant. Al. Vociferabantur.* Quid nobis & tibi. *Vat. Quid rei nobis tecum eſt?* Torquere nos. *S.Cyp. Punire nos. Pagn. ad cruciandum nos. Theoph. vt torqueas nos. Euth. Vt affligas nos.*
Verſ.30. Erat autem non longe ab illis grex multorum porcorum paſcens.	Non longè. *Vat. procul.*
Verſ.31. Dæmones autem rogabāt eum, dicentes: Si eijcis nos hinc, mitte nos in gregem porcorum.	Dæmones autem rogabant. *Ar.M. Verum Dæmones appellabant.* Mitte nos in g.p. *Pagn. permitte nobis vt abeamus. Vat. permitte nobis, vt demigremus. Fr.Luc. Permitte nobis abire.* In gregem. *Fr.Luc. In illum gregem.*
Verſ.32. Et ait illis: Ite. At illi exeuntes abierunt in porcos, & ecce impetu abijt totus grex per præceps in mare: & mortui ſunt in aquis.	Ite. *Pagn. Abite.* Exeuntes. *Euth. Egreſſi. Syr. Statim exeuntes.* Abierunt. *Euth. Demigrauerunt. Syr. Ingreſſi ſunt.* Abijt. *Pagn. ferebatur. Syr. Contendit in rupem. Ar.M. Irruit.* Mortui ſunt. *Pagn. perierunt.*
Verſ.33. Paſtores autem fugerunt: & venientes in ciuitatem, nun-	Paſtores. *Pagn. Qui paſcebant. Fr.Luc. Paſcentes.* Fugerunt. *Pagn. Aufugerunt.* Venientes. *Fr.Luc. Abeuntes. Auct.*

Vulgata Editio.	*Lectionum Varietas.*
ciauerunt omnia, & de eis, qui dæmonia habuerant.	*digreſſi. Pagn. Cum abiiſſent.* Et de eis, qui dæm. *Pagn. Et quæ accidiſſent Dæmoniacis.*
Verſ. 34.	
Et ecce tota ciuitas exijt obuiam Ieſu: & viſo eo, rogabant, vt tranſiret à finibus eorum.	Vt tranſiret. *Vat. Vt decederet. Euth. Vt diſcederet. Fr. Luc. Vt digrederetur.* Viſo eo. *Ar. M. Videntes eum.* Rogabant. *Ar. M. Appellabant.*

CAPVT VIII.

Expenditur & illuſtratur.

SECTIO PRIMA.

Prius quærenda, quæ ſpiritualia. 194
Modeſtia & attentio in Dei verbis audiendis. A
Infirmitates ad Chriſtum nos vrgent. B
Animæ ſanitas prius quærenda, quàm corporis. C
Sanitas corporis quanta cautione petenda. D
Citius curatur, qui ſe curatione indignum exiſtimat. E
Ἐκτείνειν quid. A peccato nos educere Chriſtus quærit, dum non ſanat. 195
Crux mundi ſanitas: Crucis deſiderio Chriſtus ardebat. F
Aliena peccata ne facilè tangat, qui ea curare non poteſt. G
Eucharistiæ ſumptio etiam corpori ſalubris. H
Infirmorum vulnera quanta charitate contrectanda. I
Sanitatem alteri nullus debeat, quàm Deo. 196
Qui citò ſanari vult, citò ad Deum recurrat. K
Inuidia quantum in hominum animos poſſit. L

Quum autem deſcendiſſet Ieſus de monte ſecutæ ſunt eum turbæ multæ, & ecce leproſus veniens adorabat eum dicens, Domine ſi vis potes me mundare.

QVVM autem deſcendiſſet de monte: Cur non antequam deſcenderet ſe hic leproſus ante Chriſtum ſiſtit? An omnia in monte docebat Chriſtus, corda curauit, ſanauit animas; 194

mis; quæ corporis ſanitatem concernunt ſecundas obtinent, nec quæ ad ſpiritualem profectum ſpectant ijs quæ carnis ſunt, ſunt aut commiſcenda, aut parianda. Suum vnicuique rei tempus eſt, ſed præire debent quæ ſpiritualia ſunt, nec inuertendus hic ordo.

A Pende turbarum vrbanitatem, atque modeſtiam, dum in monte Chriſtus concionaretur leproſus hic, nec vllus ægrotus illi curandus oblatus eſt, ne ſcilicet eius ſermo impediretur. Turbæ ne concionem turbent non audent ægrotos adducere in montem, nec leproſus audet pergere, quid hîc illi, qui geris, ac logis, imperitiſque ſermonibus ſacros Eccleſiaſtas auditores ſuos alloquentes impediunt? Quid verò illi, qui non leproſos, & debiles adducunt, ſed in concionibus ipſis peccati lepram otioſis verbis, curioſis aſpectibus contrahunt, quam ante non habuerant?

B Vtiles animæ corporis morbi ſunt, leproſus iſte ad Chriſtum accedit, reuerentiam ei exhibet, ſe illi inclinat, hoc fors non facturus ſi ſanus, ferè enim in Euangelio videmus eos acceſſiſſe ad Chriſtum, qui aliqua infirmitate tenebantur.

C Leproſus accedit, non quia ſpirituali infirmitate corripiebatur, ita enim fere fit, vt maior nobis corporeæ valetudinis cura ſit, quàm ſpiritualis, corpori infirmo medicina quæritur, non ita animę languenti.

D *Si vis*, inquit, *potes me mundare:* non dubitat de Chriſti voluntate, ſed an ſibi expediat curatio illa; eadem nobis mens, dum ab infirmitate corporis corripimur. Dicere poterat leproſus, quia potes me mundare, velis etiam; non vſus hoc ſermone eſt, ne abſolutè quæreret, quod neſciret an expediret.

Si vis potes me mundare: Non E
quòd de benignitate Domini dubitaret leproſus, dixit, *ſi vis*, ſed, quòd eius voluntati rem totam ſubijceret, ſe dignum agnoſcens plagâ, quam ferebat; ſed eò citiùs à Chriſto curatus eſt, quo magis ſe indignum curatione humiliter ſentiebat.

Et extendens manum, tetigit eum dicens: Volo, mundare.

ET *extendens Ieſus manum;* Græcè 195
καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα, *& porrecta manu;* Verbum ἐκτείνειν & porrigere, ſeu protendere ſignificat, & etiam educere, & in ſacris literis de eductione à peccatis dicitur, Sap. 10. v. 1. *& eduxit illum à delicto ſuo,* in fonte eſt ἐξέτεινεν; hæc vis poteſt huic verbo hic quoque ſubeſſe, nam Chriſtus ita manum leproſo porrexit, vt à lepra mundaret, vt etiam à peccato ſe illum voluiſſe educere tacitè ſignificaret. A peccato nos educere Chriſtus quærit, dum manum porrigit & ſanat.

Mundare poterat etiam ſine F
manus extenſione, ſed tacitè innuit quòd extenſis in cruce manibus erat mundum ſanaturus; tam ardenter cupiebat Chriſtus in cruce mori, vt aſſiduè ad crucem cogita-

gitaret & vel corporis habitu extenſionem quæ in Cruce futura, ante crucem repræſentaret.

G Cur leproſum tangit, quod lege inhibebatur. Leuit. 14. 2. Non erat ei prohibitum tangere, qui tactu curare lepram poterat: ſicut Elias, & Eliſæus non fecerunt contra legem, tangendo mortuos, quia tactu eos vitæ reddiderunt 3. Reg. 7. & 4 Reg. 4. Diſce alienam peccatorum lepram minimè tangas, minimè linguâ prodas, niſi tactu curare poſſis; alioquin tu quoque immundus habeberis. Tangit leproſum oſtendens mundo nihil immundum eſſe, & non corporis, ſed animæ ad virtutem impedimentum eſſe. Supra legem ſe eſſe oſtendit, quæ leproſi contactum vetabat. Verbum indiuiſam ſe cum carne ſuâ ſocietatem habere vt innueret, pleraque miracula corporis miniſterio edidit.

Leu. 14.

3. Reg. 7.

H Tactu ſuæ carnis leproſum curat, vt ſtatim diſceremus, etiam carnem ſuam propter coniunctionem cum diuinitate viuificā vim, ſalutiferamque habere; opportunè illi, qui morbo aliquo correpti curant Euchariſtiam ſumere, ſaluti, ſi expedierit, futuram; aliena eorum qui in corporis inualetudine ſalubrem iſtum contactum defugiunt.

I A leproſi contactu non abhorruit Chriſtus, vt nos exemplo doceret, infirmos, & ægrotos non defugere, quod quidam delicatuli præſtitiſſent. Probi illi ſtomachi, ſed magis mentis, qui ægrotantium contrectant vulnera, ſaniem, puſque, & cò ſpiritus, & charitatis ardore aliqui deuenerunt, vt vulnera aliena lamberent, ſaniemque elicerent, & exprimerent, quod quum Epiſcopus quidam feciſſet, gemmas putridæ carnis loco à plaga excidiſſe legimus, vt tanto miraculo eius charitas probaretur.

196 Reſpondet Chriſtus leproſo, *volo, mundare;* poterat tacitè curare, ſed tunc neſciretur, cuius virtute eſſet ſanatus, loquitur igitur propter ſpectatores, & ne fortè ſanitatē alteri deberet, quàm Deo, alterique gratias agerent, laudeſque offerrent, quàm vero auctori Chriſto, quod faciunt, qui ſanati nō à Deo ſanitatem recognoſcūt, ſed à creaturis.

Et confeſtim mundata eſt lepra eius.

K NOn diſtulit leproſus Chriſtum confiteri, Chriſtum vt Deum adorare, cum deſcendiſſet Ieſus de monte ſtatim occurrit illi leproſus adorans eum, non mirum igitur ſi ſtatim ſanetur; non diſtulit æger confeſſionem, nec dilata mundatio eſt, qui igitur citò ſanari à Deo vult citò ad eum recurrat, auxiliaremque eius manū expoſcat, non ſinat ſe ad extremum diſcrimen reduci, & tunc Deum inuocet, eiuſque auxilium poſtulet, ſed id in morbi principio præſtet.

L Leproſum tangit, leproſum ſanat, nec aliquis eum vellicat, ac reprehendit, quòd cōtra legem egerit, nàm in lege veteri leproſi contactus immundus habebatur. Cur nullus factum iſtuc calumniatur?

Ne-

Nemo fractæ legis eum inſimulat, quia nondum inuidia auditores tenebat, ſi hęc auditorum animos, inuaſiſſet, inmunis à calumnia nō fuiſſet Chriſtus, tantùm in hominum mentibus inuidia poteſt.

SECTIO II.

Iactantia fugienda in bonis operibus. 197
Fide ad Deum accedendum. M
Nemo ſua verbis iactet, ſed factis clamet. N
Calumnia valde Deo diſplicet. O
Inuidia omnia inficere quærit. P
Nihil tutum ab inuidorum calumnijs. Q
Omnia per ſacerdotes, qui Dei locum tenent, probanda. 198
Sacerdotes ab omnibus honorandi etiam mali. R
Difficile conuertuntur ac ſanantur ſacerdotes qui aliorum medici ſunt. S
Δυκνύω quid ſignificet. Se quilibet explicare ſacerdotibus debet. T
Chriſti quies omnibus benefacere. 199
Morbis ac calamitatibus veluti magnete nos ad ſe Deus allicit. V
In re ſalutis non ita fidamus alijs, vt nos torpeamus. X
Fide ac deſiderio ad Chriſtum accedendum. Y
A delicijs ægritudines fere naſcuntur. 200
Qui pinguedinis villam inhabitat animæ paralyſim timeat. Z
Conſolationis mater etiam ipſa valetudo. A
Terrena gloria animæ paralyſim affricat. B
Serui domi curandi. 201
Centurionis fides. C
Probo dominorum exemplo ſerui boni fiant. D
Curent domini vt ſerui probi ſint. E
Βέβληται quid. Qui lecto iacet aſtantes ædificet, & ſpiritualem fabricam erigat. 202
Βασανίζειν quid. Infirmitates nos & virtutes noſtras probant. F
In animæ corporiſue morbis ad Deum currendum. G
Pietas & charitas erga ſeruos lecto decumbentes. Expenſus locus. 1. Reg. H

Et ait illi Ieſus, vide nemini dixeris.

197 DIGNVM eſt quæri, cur tantum beneficium prodi Chriſtus nolit. An ita nobis oſtendit, fugiendam eſſe in bonis operibus iactantiam, nemo gloriam ſuam in bonis operibus quærat, non quærat laudari.

M Vel inhibuit Chriſtus, ne ſalus hæc offerretur, non quæreretur, ne alij impulſi potiùs miraculo, quàm fide ac ſponte ad Chriſtum deinceps accederent. Amat Chriſtus fide plenos nos ad eum pergere.

N Inhibet etiam curationē iſtam prædicari, quia neceſſarium minimè erat, vt leproſus ſermone iactaret, quod toto corpore præferebat. Idem in moribus fiat, fruſtra quis ſua verbis iactet, toto corpore virtutem ſi loquatur, fruſtra oris officium adhibeatur, vbi totus homo factis clamat. Munditiam, modeſtiam in omnibus actibus præfer, & ſupervacua iactantiæ vox fuerit,

rit, altè clamat qui totus clamat, parum, qui ore tantùm.

O Vult Chriſtus gloriam ſuam ſilentio iſto occultari, ne alijs daretur calumniandi occaſio; adeo calumnia Deo diſplicet, vt ne illam excitaret, tantum miraculum ſupprimi voluerit.

P Vel non omninò vetuit Chriſtus, ne quid vnquam leproſus diceret, ſed ne diceret, antequam ſe ſacerdotibus oſtenderet, ne ſi ſacerdotes vulgata fama factum cognouiſſent calumniarentur nõ eſſe verè mundatum, cuius mundities non eſſet iuxta legem, quæ Leuit. 14. traditur, vt nempè Sacerdotum iudicio probaretur. Vide quid inuidia poſſit, & quàm ſubdolè omnia inficere quærat.

Q *Vide nemini dixeris*; vt Sacerdotũ calumniam anteuerteret fors iſtuc egit Chriſtus; nam miraculi propalatione, & eius qui illud ediderat notitiâ, calumnia ſe contra veritatem erectura facilè erat; nam cum ſacerdotes odio in Chriſtum corriperentur, vbi reſciuiſſent leproſum à Chriſto ſanitati reſtitutum, licet mundiſſimus eſſet, facilè calumniati miraculum dixiſſent, nõ eſſe perfectè ſanum, atque ita ſigni magnitudinem linguis abradere conati fuiſſent; nihil tutum ab inuidorum calumnijs.

Sed vade oſtende te Sacerdoti.

198 Licet perfectè ſanatus à Chriſto fuerit leproſus, ad Sacerdotem tamen mittit, qui an liber à leprâ eſſet dijudicaret, vt hinc diſcamus omnia per Sacerdotes qui Dei locum in Dei Eccleſia tenent, eſſe probanda.

Quod ſanatum leproſum ad Sacerdotem miſerit nõ vna eſt ratio: imprimis egit iſtuc ob humilitatem, & vt ſic honorem Sacerdotibus deferret, exemplo ſuo indicans ab omnibus honorandos etiam malos. Deinde mittit, vt illi credentes ſaluarentur, vel non credentes inexcuſabiles fierent, ſi in ipſum non crederent, cuius miracula probaſſent. R

Nihil tamen ex hoc profecerũt Sacerdotes, vt Patres obſeruarunt, ſcilicèt difficile conuertuntur, ac ſanantur, qui aliorum medici cum ſint vlceribus abundè ſcatent; ægrè ſalutis viam diſcunt, qui ex officio alijs præmonſtrare eam ſolent. Hinc ait, offer munus in teſtimonium illis, ſic enim necti poteſt, non in emendationem, quia præuidebat nihil eos ex hoc miraculo profecturos. S

Oſtende te Sacerdoti. Græcè, *σεαυτὸν δεῖξον τῷ ἱερεῖ* *Repræſenta te ipſum*, ſeu, *prodi te Sacerdoti*. Verbum *δεικνύω* ſignificat etiam declarare, & explicare; quod ad auricularem confeſſionem, quæ ſacerdoti fit traduci poteſt, in hac enim peccator prodere ſe ita debet, & ante ſacerdotem ſiſtere, vt nihil occultet, nihil ſubducat, ſed explicet ſe, & rugis ac plicaturis careat. T

Cum

Cum autem introiſſet Capharnaum ac-
ceſſit ad eum Centurio, rogans eam,
& dicens, Domine puer meus iacet
in domo paralyticus, & malè tor-
quetur.

199 STatim poſt itineris laborem ac-
ceſſit ad Chriſtum Centurio,
cur non ſinit eum paulíſper inter-
quieſcere, vt opportunus accedat?
Non erat neceſſe, cũ Chriſti quies
ſit omnibus benefacere, & gratiæ
ſuæ dona largiri.

V Hoc volebat Deus, cum infir-
mitatem in Centurionis domo ho-
ſpitari permiſit; eâ quippè illum ad
ſe vocauit: nempe morbi, ac cala-
mitates magnæ ad modum ma-
gnetis ſe habent, quo ſuos ad ſe
Deus allicit, & peccatores trahit.

X *Acceſſit*. Sanctus Lucas ſenio-
res miſiſſe affirmat; potuit eſſe vt
vtrumque præſtiterit, & prius mi-
ſerit, iuerit poſtea. Docemur in re-
bus quę ad ſalutem ſpectare nõ ita
aliorum orationibus, precibuſque
fidẽdũ, vt ea nos præſtare negliga-
mus, quæ per nos ipſos poſſumus.

Y Vel acceſſiſſe dicitur Centurio
fide, ac deſiderio, magis acceſſit,
quàm illi qui corporis greſſibus
Chriſto appropinquabant.

200 A delicijs ægritudines naſcun-
tur, loci nomen vbi ſeruus iacet
interpretare, & rẽ habes, Caphar-
naum villa pinguedinis, ſeu ager
conſolationis aliquibus interpre-
tatur, nõ ergo mirum ſi iacentis, &
paralyſis morbo languentis men-
tio fiat; ſic enim ferè accidit, vt
terrenas delicias morbi languoreſ-
que comitentur, corporis ſæpè,
ſed ſæpiùs animæ.

Qui conſolationis agrum exco- Z
lit, & pinguedinis villam inhabi-
tat animæ paralyſim timeat, cor-
poriſque morbos exſpectet, quem
languorem ſolus Chriſtus perfectè
ſanare poteſt, deficiens quælibet
alia medica vis erit, & morbi ma-
gnitudini impar.

Vel in Ciuitate Capharnaum, A
quę vrbs conſolationis Aimoni di-
citur, morbus ſæuit, vt colligere-
mus, conſolationis ac lætitiæ ma-
trem valetudinem ipſam eſſe, ſi
medica Chriſti manus exſpecta-
tur. Verè ita eſt, ingentium deli-
ciarum loco languores habet, qui
Chriſtum amat; amore languentes
animas interroga, & hoc ipſum te-
ſtabuntur.

Capharnaum villa conſolatio- B
nis dicitur, & eos ſignat qui rerum
temporalium gloria ac conſolatio-
ne detinentur, hîc autem iacet pa-
ralyticus, quia terrena gloria, ter-
rena conſolatio animæ paralyſim
affricat, & languorem.

In domo Centurionis ſeruus ia- 201
cebat; arguens illorum morem,
qui ſeruos ægros domo eijciunt, &
ad publicum noſochomium mit-
tunt. Centurio domi ſuæ ſeruum
ſuum curari curat. Centurio eſt
cẽtum ſub ſe milites habens, vnius
tamen ſerui curam non negligit,
quid hîc illi, qui centum ſub ſe mi-
lites non habent, & nullam de ſer-
uis ſollicitudinem habent?

Non adduxit ſeruum ad Chri- C
ſtum centurio, nec deferri iuſſit, vt
aliquando ab alijs præſtitum, fecit
id magna huius viri fides, crede-
bat enim quòd etiam abſens poſ-
ſet eum curare.

D *Puer*, inquit, *meus iacet in domo paralyticus*. Bonus, ac fidelis, opinor, ſeruus iſte erat, quem Centurio Chriſto commēdat, Chriſti curæ committit. Quidni? à bono Domini ſui exemplo didicerat ſeruus bonus eſſe; ſuperiorum quippè mores inferiorum mentes exſugunt, & qualis eſt qui imperat, tales & ſeruos habet, tales ſubditos.

E *Domine puer meus iacet;* Qui de corporis ęgritudine tàm ſollicitus eſt, non puto ſupinè animæ ſalutem neglexiſſe. Vera hæc Domini nota eſt, vt & animæ, & corporis ſalutem quærat ſi contingat ſuorum aliquem eâ deſtitui. Contra plerumque à pleriſque agitur, nam non ſolum curant vt ſerui probi ſint, malos eos tum exemplo efficiunt, tum imperio.

202 *Puer meus iacet:* Græcè *ὁ παῖς μου βέβληται, ſeruus meus lecto decumbit*, ſeu, vt vertit Franciſcus Lucas Brugenſis. *Proiectus eſt*, ſcilicet in lecto, quaſi cadauer. Hoc idem verbum apud Græcos ſignificat etiam ædificare; Liceat diuerſas haſce notiones inter ſe hîc aſſerere: Qui iacet, lectoue morbo vexatus decumbit, ædificet etiam adſtantes patientia, alijſque virtutibus, quæ maximè in infirmitatibus elucent, & qui lecto affixus iacet ſpiritualem fabricam ſtudeat erigere, abſit, vt erectam deijciat, quod multi impatientiâ præſtant.

F *Malè torquetur;* Græcè *δεινῶς βασανιζόμενος; Vehementer afflictus*, Franciſcus Lucas, *vehementer vexatus*. Arias Montanus, *Vehementer diſcruciatus*. *βασανίζειν* eſt tormentis interrogare, & veritatem cruciatibus extorquere, quod in iudicijs fieri ſolet. Rectè hoc verbum hîc adhibetur, vbi de graui morbo agitur, vt diſceremus, infirmitates, ac morbos ferè nos Dei prouidentiâ cruciare, ac torquere, vt appareat an vera virtus ea ſit, quæ in nobis eſſe videtur, an verè Deū diligamus, vel ſecus. Prodit infirmitas veritatem, quæ latebat.

Malè torquetur; Ex vehementi G
hoc cruciatu aliqui nō alienè colligunt, ſubitam hanc fuiſſe paralyſim, nam lentæ paralyſes tormento carent. Subita fuit, & fors ad hoc à Deo immiſſa, vt Centurionis virtus appareret; Statim ac paralyſis torquere ſeruum cœpit, ad Chriſtum ſe confert Centurio, indicans in corporis morbis, & magis in animæ ægritudine ad Deum ſtatim eundum, nec moras nectendas eſſe.

Puer meus iacet; tunc magis ſuus H
cùm iacet, quàm quùm non iaceret; Charitas, ac ſollicitudo verè ſuum prodiderat, ſuus non fuiſſet, ſi eius neglexiſſet ſalutem. Seruus ille Ægyptius de Domino ſuo Amalecita conquerebatur: 1. Reg. 1. Reg.
30. 13. *Puer Ægyptius ego ſum ſeruus viri Amalecitæ; dereliquit me Dominus meus, quia ægrotare cœpi nudius tertius.* 30.
Quæri de Centurione hic ſeruus non poterat, qui ab eo non derelinquitur dum iacet. Poſt Domini Amelecitæ in ſeruū duritiam, Amalecitas à Dauide occiſos ibidem refertur. Vbi pietas & charitas erga iacentes exulat ſeruos, expectari Dei manus, Dei ſupplicium debet.

SE-

SECTIO III.

Quò quis de ſe humilius ſentit, eò magis Chriſtum ad ſe allicit. 203
Præſules ſuos viſitent. I
Seruilis conditio non ſpernenda. K
Diuitiæ minimè honorandæ. L
Chriſtus Centurionem honorat, qui ſynagogam populo ædificauerat. M
In rebus temporalibus vehementius poſtulat, qui non poſtulat. N
Princeps pacis pacem & concordiam amat. 204
Domus magnificentiam nullus iactet. O
Apparatus etiam magnus ad Euchariſtiam nullus fere cenſeri debet. P
Superbarum domorum neglectus Chriſto placet. Q
Terreni ædificij exigua nobis cura, maxima ſpiritualis. 205
Sumptus in domeſticis fabricis inſumendi, ſacris ædibus erigendis ſeponantur. R
Boni laudantur, vt eos alij imitentur. 206
Inuidus aliorum laudes opprobrium ſuum putat. S
Fides charitate, & alijs virtutibus animanda. T
Cur Centurio à Chriſto laudatus, non leproſus. V
Qui aliorum commodis magis vacant, quàm ſuis magna apud Deum laude digni. 207
Inſolens fere, militem ſub iniquitatis vexillo non militare. X
In quouis ſtatu ſanctus quilibet eſſe poteſt. Y
Inuidi aliena facta facilè minuunt, aut inficiunt. Z

Ait illi Ieſus, ego veniam, & curabo eum.

AIT *illi Ieſus*. Signatè, *illi*. Centurionem ipſum Chriſtus alloquitur, qui alios miſerat, ſe ipſum indignũ reputans, qui ante Chriſtum ſe ſiſteret: quò quis de ſe humilius ſentit, eò magis Chriſtum ad ſe allicit, qui noſtrâ humilitate maximè delectatur. 203

Illud, ego, emphaſim magnam habet, ego licet Dominus ad ſeruum tuum pergam, quem perfectæ valetudini reſtituam. Ieſus it, & Ieſus languenti factus eſt. *Veniam*, inquit, non mittam contra illos ſacerdotes, & Præſules, qui ſuos per alios curant, per alios viſitant. I

Iturum ſe ad Centurionis ſeruum dicit, qui ad Reguli filium non iuit Ioan. 4. Egit hoc ne ſeruilem conditionem ſpernere videretur, & exemplo ſuo doceret non ſpernendam. K

Non iuit ad Reguli filium, ne diuitias honorare videretur, quæ contemnendæ æternarum rerum amatori ſunt. L

Iturum ſe ſpondet Chriſtus ad Centurionis domum, non ab re, nam hic centurio, domos, & Synagogas Iudæis ædificauerat. Luc. 7. v. 5. *Et ſynagogam ipſe ædificauit nobis*. qui ſynagogam Dei populo ædificans Deum honorauerat, eius domus Chriſti aduentu iurè honoratur. M

Ego veniam, & curabo; Hoc non N

poſtulauerat Centurio, infirmitatem tantùm ſerui expoſuerat. Fors vehementiùs poſtulauit, quia non poſtulauit; & faciliùs ſerui curationem obtinuit, quia in re temporali nihil determinatè quæſiuit.

Domine non ſum dignus, vt intres ſub tectum meum.

204 Dignum ſe præſtitit, cum indignum ſe putat, indignum ſe dicit; hac humilitate magis Chriſtum attraxit. Sed cur indignum ſe dixit? Vniuersè ob humilitatem. Sed fors, quia quum militiæ addictus eſſet ſanguinem fuderat, ac ſi diceret: Miles ſum gladio accinctus, ſanguinem fundens ad prælium exiens, ac propterea, non ſum dignus vt intres ſub tectum meum, qui princeps pacis es, & pacem, atque concordiam in ijs amas, ad quos te confers, & in domo vbi fuerit filius pacis pax tua requieſcit.

O *Non ſum*, inquit, *dignus, vt intres ſub tectum meum*; cum centurio eſſet non amplæ domus, magnique palatij, quod inhabitabat, meminit, ſed tecti, quia nullus domorum magnificentiam iactare debet. Nempè qui Chriſtum colit, palatij nobilem ſtructuram nihili facit; arguit illorum amentiam, qui ſe, qui ſua laudant, & verbis extollunt.

P Ampla quælibet domus vix tecti nomen meretur, ſi eam ſubire Chriſtus velit: ad cordis palatium iſtuc transferamus; videatur perfecta, ornata cordis domus, nudum tectum cenſeri debet, cum venturus Chriſtus eſt ſub Euchariſtiæ velamine; ſcilicet magnus quilibet apparatus ad ſacram Euchariſtiam nullus ferè cenſeri dēt, ſi Sacramenti huius [ratio] habeatur ſi eius excellētia expēdatur.

Vel lectum domum ſuam vocat, quia nobile non inhabitabat palatium, nec ſuperfluis ſuperbiſque ædificijs delectabatur, quidni ſuam illi Chriſtus præſentiam ſpoponderit dicens, *ego veniam, & curabo eum?* vt ita diſceremus quam ſuperbarum domorum neglectus Chriſto placeat, cura, ſtudiumque diſpliceat. Q

Terreni ædificij exigua, aut poſtrema Centurioni cura; nil mirum, maxima erat ſpiritualis ædificij, fabricæ ſpiritualis. Ferè qui altis domibus extruendis ſtudent ſtructuræ ſpiritualis obliuiſcuntur, & contra qui ſpirituale ædificium curant erigere, terreni ſolent obliuiſci. 205

Denique *tectum* domū ſuā vocat, quia humilis, ac rudis, & ab omni ſuperbiā aliena erat: *nec palatium puto eum habuiſſe*, ait B. Albertus Magnus hîc. Palatium ſibi non ædificauit, cùm poſſet, nil mirum; nam Dei honoris magis ſollicitus erat, quàm ſui commodi, ſuæ gloriæ, ſynagogam quippè vbi Deus laudaretur Hebræis ædificauit, ſic enim ſeniores Iudæorum quos ad Chriſtum miſerat fatentur Luc. 7. v. 5. *Synagogam ipſe ædificauit nobis*. quod igitur palatium ſibi non ædificauerit, auaritiæ non fuit, fuit pietatis: ſumptus quos alius inſumeret in domeſticis fabricis ipſe ſacris ædibus erigendis de- R Luc. 7.

deſtinabat. digna res quæ in exemplum eat.

Et ſequentibus ſe dixit: Amen dico vobis non inueni tantam fidem in Iſrael.

206 QVæri hic poteſt, cur ſequentibus ſe dixerit: *non inueni tantam fidem in Iſrael*, ſeu vt cum maiori emphaſi ex Græco legitur. *Ne in ipſo Iſrael quidem tantam fidem inueni*. Coram ſe ſequentibus, Centurionem laudat, quo eos ad imitationẽ alliceret, ſciebat quippè quanta exempli boni vis ad bonum eſſet.

S *Sequentibus ſe dixit*, hoc eſt vt multi interpretes explicant, diſcipulis, ſed cur promiſcuè coram tota multitudine Cẽturionis virtutes Chriſtus non extulit? An quia ſi hoc Iudæi audiuiſſent liuore correpti turbati fuiſſent, eò quòd gentilis fidem eorum fidei Chriſtus prætuliſſet; facilè inuidus offenditur, & aliorum laudes opprobriũ ſuum putat.

T Fidẽ Centurionis extollit Chriſtus, cur non charitatem, quam erga iacẽtem ſeruum oſtenderat? Laudat fidem, quæ informis non eſt, ſed charitate, alijſque virtutibus animatur, alioquin caduca & otioſa fides eſt, quæ ſine operibus, ſine virtutibus.

V Quare laudatur Centurio, non laudatur leproſus? An quia non erat æquale Iudæum credere, ac Gentilem? Centurio Gentilis erat, erat enim centurio; hoc autem magnam & magna admiratione dignũ, ac laude; non ita Iudæum in lege eruditum in Chriſtum credere.

Non inueni tantam fidem in Iſrael. 207 Aliena negotia agens, alterius ſanitatem quærens, tàm magna laude cumulatur, charitas, quæ non quærit quę ſua ſunt, acquirit ſæpè quæ non quærit; qui aliorũ commodis magis vacant, quàm ſuis, magna apud Deum laude digni ſunt; Non legimus quicquam pro ſe poſtulaſſe Centurionem hunc; ſui ſcilicet oblitus ſerui diſcrimen exponit Chriſto; ſed Chriſtus eius non obliuiſcitur, qui obliuiſcitur ſui.

Laudat fidem, & admiratur, X fors quia militiæ vacantem, quæ malitiæ cognata eſt, hæc præſtare inſolens ferè ſit, ac peregrinum; ſolent milites ſub iniquitatis vexillo militare, admiratione dignum fuit, centurio nam hunc virtutis inſigne ad aliorum exemplum extuliſſe.

Centurionis fidem laudat Chriſtus, militiæ deſertionem non imperat, innuens in quouis ſtatu poſſe quemlibet, ſub Chriſti, ac ſanctita is, vexillo militare. Y

Nemo ſi bonus non eſt ſtatum cauſetur, ſed corporem ſuũ, ſuamque ſegnitiem, vbique ſanctitas, & virtus hoſpitatur, & vt in Centurionis mentem ſe recepit, vt appareat, quemlibet poſſe ſanctum euadere, cuiuslibet ſtatus, & conditionis ſit. Hominum diſcrimina neſcit virtus, à vitijs tãtùm abeſt, quæ ſi auferantur, omnes ſine vllâ differentiâ adit.

Et

Et ſanatus eſt puer in illa hora.

2 Cur non priùs in centurionis domum ſe confert, quàm ſeruum eius ſanet? In medio eum curat itinere, fors ne id ob virium imbecillitatem, non ob humilitatem fieri putaretur. Non cum Centurione tantum agebat, ſed etiam cum inuidis Iudæorum ſenioribus, qui ad eum perrexerant, eorum calumnias anteuertit; in via à domo abſens puerum ſanat, ne ſi domi id præſtitiſſet, id ob impotentiam factum Iudæi dictitarent, miraculi magnitudinem inuidia correpti elidentes.

SECTIO IV.

Animorum nobilitatem quærit Chriſtus, non domorum. 208
Non facile ad illud redeundum, quod Chriſti amore reliquimus. A
Infirmitates iuſtos ferè comitantur. B
Quò quis ſanctior, eò libentius infirmitatis moleſtias ſuſtinet. 209
Sanitate in Dei obſequio vti debemus. C
Pietatis opera in Chriſtum referenda. D
In Chriſti ſeruis Chriſto ſeruiendum. E
Nullus locus à Dei miſericordia immunis. F
Vbi proſperitas temporalis deficit, tunc Ieſus mente ſuſcipitur, dæmon abit. 210
Fœdus cum dæmone non eſt feriendum. G
Corporis valetudo tandiu quærenda, quandiu animæ ſaluti prodeſt. 211
Corporis infirmitates peccati ferè pœna. H
Gloriam ſuam Chriſtum ſequens nullus quærat. I
Auaritia valde ſaluti obeſt. K
Difficile docti conuertuntur ad Chriſtum. 212
Obedientia Deo placet, diſplicet arrogantia. L

Et cum veniſſet Ieſus in domum Petri, vidit ſocrum eius iacentem, & febricitantem, & tetigit manum eius, & dimiſit eam febris, & ſurrexit, & miniſtrabat eis.

Piscatorvm tuguriolum ſubit Chriſtus, non amplas diuitum ædes quærit, non palatia nobilium, animorum amplitudinem, ac nobilitatem quærit, non domorum. 208

A Domum Petri cum audis, non ſubeat mentem, Petrum, qui reliquerat omnia, vt Chriſtum ſequeretur, domum habuiſſe. Petri igitur domus dicitur non quia eſſet, ſed quia fuiſſet, aut quia eius cognati domum poſſidebant olim cum ipſo communem, nec enim ad illud redeundum, quod Chriſti amore reliquimus.

B Etiam in domo quæ erat Petri iacens, & febricitans inuenitur, morbi, & infirmitates iuſtos ferè comitantur, & iuſtorum amicos.

Sed obſerua quòd hîc febre correpta mulier pro obtinenda ſanitate Chriſtum non orat, licet alij pro ea rogauerint, vt apparet Marc. 1. 34. nempè quo quis ſanctioris vitæ genus init, eò libentius 209

in-

infirmitatis moleſtias ſuſtinet, nec auferri ſibi poſtulat qui Petri ſocrus,aut cognatus iuſtorum eſt; fors iſtuc à Petro Petri ſocrus didicerat.

C Sanitati reſtituta ſtatim ſurrexit,& Chriſto miniſtrauit; nempè ſanitate, cęteriſque à Deo acceptis donis, in Dei ſeruitium, & obſequium vti debemus. Abit qui in eius offenſam abutitur.

D *Miniſtrabat eis*. Græcè, διηκόνει αὐτῷ *miniſtrabat ei*,ſcilicet Ieſu Cur ergò noſter habet *eis*, Ieſu nempè, & diſcipulis? Non caret ſuo pondere hæc varietas; Omnibus miniſtrabat, ſed quia miniſterium ſuũ in vnum Chriſtum referebat, eiuſque ſolius cauſa illud præſtabat, idcirco, *ei miniſtrabat*, dictum eſt, quia obſequium alijs præſtitum in Chriſtum reſiliebat.

E Præterea & omnibus miniſtrabat,& vni Chriſto, quia in diſcipulis Chriſtum cogitabat, & in Chriſti ſeruis Chriſto ſeruiebat, qui iuſtorũ mos,hi enim obſequiũ quod hominibus præſtant, Chriſto ſe exhibere putant; ſciunt
Mat.25. quippè Chriſti verba eſſe. *Quod vni ex minimis meis feciſtis mihi feciſtis*, Matth.25.

F Extra Ciuitatem leproſum ſanat, in ciuitate Centurionis puerum, in domo Petri ſocrum nullus locus à Dei miſericordia immunis.

Veſpere autem facto obtulerunt ei multos dæmonia habentes, & eijciebat ſpiritus verbo.

210 TEmpus quo eijciuntur Dæmones vtile monitum exhibet, veſpere, & moriente ſole id factum, nempè cum proſperitas temporalis, quam ſol ſignificat, deficit,quũ temporalia nimis non amantur, tunc Dæmonia exeunt, & Ieſus mente ſuſcipitur. Hinc & Lucæ vltimo: *Mane nobiſcum Domine,quoniam aduesperaſcit, & inclinata eſt dies*, vbi felicitatis dies inclinat,declinat ad nos Chriſtus.

G Eijcit verbo, non legimus obſeſſos tetigiſſe, ſicut fecit in ſocrum Petri & in leproſum, vt tacitè nos doceret fœdus cum Dæmone non eſſe feriendum, nec amicitiæ ſignum exhibendum, quod manus porrectione fit.

Ipſe infirmitates noſtras accepit, & ægrotationes noſtras portauit.

QVod ab Iſaia de peccatis dictum erat, Euangeliſta ad 211
morbos corporis transfert, quia ſcilicet Chriſtus corporis morbos non niſi propter morbos animi curabat, vnde corporis valetudò tam diu quærenda, quamdiù animæ ſaluti profit; ſi officiat quærenda non eſt; hinc non facilè aliquem reperies, cui ſanitas à Chriſto exhibita impedimento ſpirituali perfectui fuerit.

Præterea quod de peccatis Propheta dixit,ad corporis ęgrotationes accommodat Euangeliſta, innuens corporis morbos ſæpè peccati pœnam eſſe, & plerumque ex morbis animi naſci. Debet igitur infirmus quilibet, qui ſanari deſiderat, peccata auferre, à quibus ferè corporis infirmitates ęmanant. H

Et accedens vnus ſcriba, ait illi: Magiſter ſequar te quocunque ieris.

I SCriba iſte occidentis litteræ ſeruus erat, glorięque mancipium, ſequi Chriſtum volebat, quia eius miracula viderat, & patrare ſimilia eius virtute cupiebat, vt gloriam ſibi apud homines, nomenque, ac famam indipiſceretur: non mirum ſi Chriſtum in eo non potuit caput reclinare, cũque tam aſperè reiecit. Diſce, ſequens Chriſtum gloriam nullius quære.

K Hic ſcriba ſequi volebat Chriſtum, vt de eius miraculis aliquid lucraretur, non ſuæ ſaluti conſulere volebat, ſed auaritiæ, ac cupiditati: non meretur audiri, qui ſui cura neglecta cæterarum rerum cura tangitur, & amore.

212 Difficiliùs docti conuertuntur ad Chriſtum, nimiæ litteræ plerunque ſaluti impedimento ſunt, ſi humilitate non ambiantur, ac veluti informentur. Surgunt indocti, & Cœlorum regnum rapiant, ſcribæ ac doctores ſalutis viam quam alijs indicant, ſe neſcire oſtendunt, dum non premunt.

L *Sequar te*, inquit, *quocumque ieris.* Arrogantiæ plena hæc promiſſio eſt; cautius dixiſſet, *ſequar te quocumque iuſſeris*, vt nec pedem moueret ſine Chriſti iubentis imperio. Placet Deo promptè parentis ſubmiſſio, diſplicet arrogans oblatio, quæ à proprio ſenſu eſt, nec obedientiam ſapit.

SECTIO V.

Lucri & gloriæ cupiditas, ſalutis impedimentum. 213

Rerum temporalium ſtudio addicti, inepti, qui Chriſtum ſequantur. M

Paupertas lucri cupidos ac diuitiarum mancipia, à virtutis ſtudio deterret. N

Chriſti humilitas hominum ſuperbiam arguit. O

Terrenus pater cœleſti poſtponendus. P

Qui Chriſtum ſequitur à terrenis negotijs ſe eximat. Q

Impij etiam vita functi fugiendi. 214

Patris & domus paternę obliuio laudata. R

Quò ſanctior quiſque eſt, eò ad maiora diſcrimina vocatur. 215

Ingens beneficium aliquid pro Chriſto pati. S

Mergi non poteſt mentis nauis, in qua Chriſtus adeſt. T

Orbis doctores tentationibus exercet Chriſtus. V

Aliorum famæ nominique conſulendum. 216

In tribulationibus alta pace frui, neſcio quid diuinum. X

Chriſtus omnium dominus vbique auxiliarem manum porrigit. Y

Orationem à nobis etiam tribulationibus Chriſtus elicit. Z

Superioris vigilantia vbi abeſt magnum imminet periculum. A

Ex aduerſitatum fluctibus tranquillitatem, & pacem colligere, diuinæ virtutis eſt. B

In periculis magnis diuinum auxilium maximè quærendum. 217

Pauperes diſcipulos paupertatis amator Chriſtus adiuuat. C

Maius periculum à diffidentia nobis imminet,

minet, quam à maris fluctibus. 218

Etiam dormiens Chriſtus ſuorum curam habet. D.

Amat Chriſtus ſua beneficia innoteſcere ſuis, nec alijs tribui. E.

Torpor excutiendus cum aliquid in Dei obſequium peragendum. F.

Vulpes foueas habent & volucres Cœli nidos, filius autem hominis non habet vbi caput ſuum reclinet.

213 SCRIBAM eius diſcipulum eſſe volẽtẽ his verbis deterret Chriſtus, ſciebat quippè eum non perfectionis, ſed lucri, aut gloriæ cauſa venire, ideoque propoſita paupertate terret; hæc namque facilè prodit, an verè quis Chriſti diſcipulus ſit, aut ex animo ſe velle eſſe pronunciet.

M Exiſtimabat hic ſcriba mollem, & amœnam viam Chriſtum ambulare, nec quicquam corporalis commoditatis ei defuturum ſi Chriſtum ſequeretur. Chriſtum autem nullum commodum temporale à ſe aut haberi, aut quæri reſpondet, adeo vt nec habeat, vnde caput feſſus reclinet, quo reſponſo omnes docet, ſuorum commodorum, rerumque temporaliũ ſtudio addictos minimè idoneos eſſe, qui Chriſti diſcipuli ſint, Chriſtum ſequantur.

N Pende huius ſcribæ malitiam, ac ſubdolam mentem, vbi extremam Chriſti paupertatem audiuit, non addidit, vt debebat, pauper te pauperẽ ſequi paratus ſum, & eò libentius te ſequar, quò 215
non terrenas, ac perituras diuitias non offers, ſed cœleſtes, & immarceſſibiles. Scilicet paupertas lucri cupidos, ac diuitiarum mancipia à virtutis ſtudio deterret, & auocat.

Filium hominis ſe Chriſtus vocat, cum eſſet etiam Dei; hominum ſuperbiam arguit, qui à nobilioribus appellari volunt. In nouo Teſtamento nunquam aliquis Chriſtum Filium hominis appellat, ſed ſolus ipſe ſe ita vocat, quod & ob humilitatem factũ, & vt hac appellatione Incarnationis myſterium ſignificaret, ſuamque in nos charitatem oſtenderet. O

Domine permitte me primum ire, & ſepelire patrem meum.

HOc ei non primum eſſe debuit, ſed ſecundum, terrenus pater qui mori poteſt, & iam mortuus erat, cœleſti poſtponendus erat patri, qui mori non poteſt, & veræ vitę auctor eſt. P 216

Dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos.

NOn auocat à pio ſepeliendi patris officio, ſed occaſionem ad ſæculum redeundi aufert, nam occaſione teſtamenti ad negotia terrena tractanda vocatus eſſet: qui Chriſtum ſequi vult, à terrenarum rerum tractatione ſe ſubducat. A tumulo auocat, quia Q

non deerant qui hoc munus obire poſſent.

214 Non diſplicet, quod pleriſque,
& primæ notæ interpretibus pla-
cuit, idcirco Chriſtum prohibuiſ-
ſe, ne filius ad ſepeliendum pa-
trem iret, quia pater infidelis erat,
à vera fide alienus. Non mere-
batur impius pater pium hoc ob-
O ſequium, nec filius attaminare ſe
improbi patris adſpectu debebat.
Impij etiam cum vitâ functi fu-
giendi, inficere mentes poſſunt
dum videntur.

R Vis Chriſtum ſequi, & patrem ſepelire? Mente ſepeli, ac cogitatione, vt Patris, domuſque paternæ obliuiſcaris.

Et aſcendente eo in nauiculam ſecuti ſunt eum diſcipuli eius. Ecce motus magnus factus eſt in mare, ita vt nauicula operiretur fluctibus; ipſe verò dormiebat.

215 VBi miraculorum oſtenſio fit etiam plebs adeſſe permittitur, vbi tempeſtas & fluctuatio Apoſtoli à turbis auocantur; nempè quò maior ſanctiorque quiſque eſt, eò ad maiora diſcrimina vocatur, & qui magis amantur, in maiora pericula conijciuntur, & varijs calamitatibus exponuntur, vt eorum virtus probetur.

S Quùm turbis beneficia contuliſſet, ſanando eorum langu ores, ac infirmitates, videbantur diſcipuli nullo affecti beneficio. Magnum igitur contulit: Sed quodnam? vt poſſent pro eo pati; in demerſionis periculum incidunt, ac demum mirabiliter eripit; Dignum Apoſtolorum beneficium eſt, quod diſcrimen, ac aduerſitatem ſecum habet; ſcilicet ſingularis beneficij loco haberi debet in varias calamitates incidere, à quibus nos Dei prouidentia liberabit.

Nec Apoſtolorũ nauicula à fluctibus eſt immunis, felix qui in huius mundi mare vndis æſtuque percellitur, tantùm ſecum habeat Chriſtum; perire non poteſt, non poteſt mergi mentis nauis; in qua Chriſtus adeſt. Nauis fluctuat, & tempeſtate iactatur, in qua Chriſtus, & Chriſti diſcipuli; nimirum cum aduerſitatum fluctibus percellimur, tunc ſignum maximè eſt, nobiſcum eſſe Chriſtum: eius præſentia vt meriti, ac gloriæ mater eſt, ita tribulationem, & aduerſitates aduenire ſinit. T

Athletas orbis terræ, orbiſque doctores timore, ac tentationibus exercere vult Chriſtus, ideo tempeſtatem excitari permittit. V

Solus cum diſcipulis nauem intrat Chriſtus, vt explicatur à Lucâ cap. 8. v. 22. egit iſtuc vt Apoſtolorum famæ conſuleret, nam eos ob diffidentiam arguiturus erat: noluit alios adeſſe, qui increpantem diſcipulos audiret, ne eorum reuerentia, honorque minueretur: vt hinc diſcas, quàm ſollicitè aliorum nomen tueri debeas, dum aliorum labes ex officio arguis. 216 *Luc. 8.*

Dormit inter procellas Chriſtus, nempè neſcio quid diuinum eſt, inter fluctus mente non fluctuare, & alta pace in tribulationibus, & aduerſitatibus frui. X

Etiam in mari ventis concuti, Y

ac

ac fluctibus hanc iam finit, vt ſedata tempeſtate eum non ſolum terræ, ſed etiam maris Dominum cognoſcerent, & vbique auxiliatrem eius manum experirentur.

2 Permittit tempeſtatem, vt periculo imminenti Apoſtoli ad eum orandum vrgentur, vult rogari Chriſtus, & plerumque tribulationes immittit, vt orationem quæ illi tam grata, à nobis eliciat.

A Dormiente Chriſto tempeſtas inſurgit, vt indicaret, quod ſuperioris vigilantia vbi deſideratur, magnum imminet ſubditis periculum.

B Surgēs Chriſtus imperauit ventis, & facta eſt tranquillitas magna; diuinæ potentiæ eſt, ſuperæque virtutis, magnam tempeſtatem in magnam tranquillitatem commutare, & ex ingentibus aduerſitatum fluctibus, ingentem mentis pacem, ac quietem colligere.

Domine ſalua nos perimus.

217 IN preſenti periculo præſens remedium querunt, ad Chriſtum ſe conferūt, orationem ſternunt: non eunt ad nauis gubernatorē eumque vt rectè nauem dirigat admonent, humanā opem nō querunt, querunt diuinam, vt non mirum ſi eximi ab illo diſcrimine meruerint: nimirum in magnis periculis diuinum auxilium maximè querendum.

C Ad Chriſtum currunt, non nauem exonerant, vt fieri in tempeſtatibus ſolet; qui exonerarent, qui rerum terrenarum vacui erāt, qui oneroſas merces ſecum non habebant? nihil habebant, quod reijcerent, pauperes diſcipuli, quidni adfuerint in eorum auxilium paupertatis amator Chriſtus?

Quid timidi eſtis modicæ fidei?

PRius diſcipulos increpat, quàm mare, magis à diſcipulorum diffidentia timebat, quàm à maris fluctibus. Deo facilius eſt maris vndas compeſcere, quàm hominum mentes ad æquitatis, iuſtitiæque legem reuocare. 218

Modicæ fidei arguuntur Apoſtoli, & tamen in tempeſtatis periculo ad eum confugiunt: quid illi qui ne confugiunt quidem, ſed fidunt viribus? Modicæ fidei dicuntur, quia credebant quod poſſet ſaluare vigilando, non dormiendo; etiam cū dormiret Chriſtus ſuorum curam habebat. D

Surgens imperauit ventis.

ETiam iacens ſicut dormierat poterat imperare ventis, fluctuſque ſolo nutu compeſcere, ſed ſurrexit, vt magis miraculum appareret, & oſtenderet ab eo ſedatam tempeſtatem, de aliquis dubitare poterat, ſi iacuiſſet, nihilque dixiſſet. Amat Chriſtus ſua beneficia innoteſcere ſuis, ne alij quàm ipſi tribui ſtudeant ne auctori eximantur. E

Surrexit, non iacuit, vt nos eius exemplo diſceremus ſtatim ſurgere, cum aliquid in Dei obſequium peragendum eſt. F

SECTIO VI.

Sepulchri quales olim. 219

Cur in ſepulchris dæmoniaci habitarent. G

Qui mortis memoria, & mortuorum conſpectu melior non fit ſatanico ſe ſpiritu obſideri indicat. 220

Dæmonis ſtudium vt homines à Chriſto auocent, ad inania ſpectacula excitent. H

Pluribus vna opera nocere Dæmon ſtudet. I

Torquetur Dæmon cum homini nocere non poteſt. 221

Superbus torquetur cum alieno imperio cedere cogitur. K

Diabolici ſpiritus eſt in eo alios arguere in quo quis maximè peccat. L

Hominibus nocere Dæmones ſtudent. M

Chriſti amor in homines. N

Quàm promptus ad nocendum Dæmon ſit. 222

Diſcedere ab hominibus quos infeſtant nollent Dæmones. O

Templa frequenter adire quã vtile. P

In omnibus hominis damnum quærit Dæmon. Q

Dæmoni illud placet, quo Dei lex violatur. 223

Quæ in noſtri perniciem Dæmon excogitat, in noſtram ſalutem Deus flectit. R

Terrenorum amor ſaluti maximè officit. S

Indignos ſe Dei præſentia peccatores putant. T

Occurrerunt ei duo habentes dæmonia de monumentis exeuntes, ſæui nimis, ita vt nemo poſſet tranſire per viam illam.

HABITABANT in 219
ſepulchris, qui à
ſepulchris exeunt,
quod qui fieri po-
tuerit, ex veterum
ſepulchorum for-
ma intelligitur, erant enim ſepul-
chra cauernæ aut in rupibus exci-
ſæ, aut lapideo, vel lateritio ope-
re cameratæ, vt ex Chriſti ſepul-
chro manifeſtum eſt, quod exci-
ſum erat in petra cap. 27. v. 60. &
in quod Ioannes, & Petrus intra-
runt, Ioan 20. v. 6.

Sed cur hi dæmoniaci habita- G
bant in ſepulchris? An factum id
à Dæmonibus, vt nempe in eum
errorem homines inducerent, vt
mortuorum animas in Dæmones
commutari putarent? An in ſe-
pulchris verſantur Dæmones, vt
odio generis humani mortuorum
corporibus illuderent? nempè ſa-
tanicum eſt, etiam in mortuos, vi-
tâque functos deſæuire, & Sancto-
rum oſſa, cineresque perſequi.

Sed mirum illud, cur ſæui à ſe- 220
pulchris exeunt; in hac ſchola de-
ponere animos homo ſolet, hîc e-
nim mortis ſuæ monetur citò futu-
ræ, & hac cogitatione ſæuire deſi-
nit. Hîc contrà fit; quia homines
à Dæmonibus corripiuntur: ex ſe-
pulchris, exque motuorum conſpe-
ctu qui melior, humiliorque non
fit, ſatanico ſe ſpiritu obſideri de-
mõſtrat; qui inflatos ſuperbiâ ani-
mos

mos mortis memoriâ non ponit, Dæmoni ferè par cenſeri poteſt.

H Tàm ſæui hi dæmoniaci erant, vt nemo per viã illam tranſire poſſet: ſcilicet impedire alios conabãtur, ne ad Chriſtum irent, perque ſalutis viam incederent; ſi per illam viam ad ſpectacula, ac torneamenta homines iuiſſent, non eos impediuiſſent Dæmones, quorum hoc ſtudium vt à Chriſto homines arceant, ad terrena ſpectacula, ac noxia totis viribus alliciant.

Nihil priùs Dæmoni eſt, quàm vt hominibus noceat, ſed ſtudet per homines iſtuc agere, vt genus humanum exoſum Deo reddat; In homines per homines ſæuit, vt eadem opera plures infeſtet, eos nempè qui moleſtiam inferunt, & eos quibus infertur.

Quid nobis, & tibi Ieſu Fili Dei? Veniſti huc ante tempus torquere nos.

221 PEnde ſæuitiam Dæmonum, & ingens eorum in homines odium, conqueruntur ſe tortos, cum homines torquere inhibentur. Sæuiſſimè torquetur Dęmon, cum homini nocere non poteſt.

K *Veniſti torquere nos.* Græcè, ἦλθες βασανίσαι ἡμᾶς *Veniſti ad cruciandum nos;* Vnde cruciantur, vnde torquentur, quæ tormenti cauſa, quæ cruciatus? Superbus tunc grauiter torquetur, cum alterius imperio cedere cogitur, & cum eos relinquere cogitur, quos poſſidet.

L Sed quàm iniuſta Dæmonum querela! *veniſti,* inquiunt, *ante tempus torquere nos.* Hic cuiuſque mali mos eſt, vt in eo, in quo ipſe peccat, alios arguat. De tempore ſic queruntur Dæmones, quaſi ipſi eũ tempore fecerint, vt ante mortem viuos homines condiderint in ſepulchris. Et non erat ante tempus viuentes mortis cubiculo adijcere? Erat. Cur ergò queruntur, Chriſtum ante tempus veniſſe, vt eos torqueret? Vt ſcires Diabolici ſpiritus eſſe, alienis notam inurere, atque carpere, propria non videre, non corrigere, & in eo alios arguere, in quo arguens maximè peccat.

Dæmones autem rogabant eum dicentes; ſi eijcis nos hinc, mitte nos in gregem porcorum.

NOlebant Dæmones in abyſſum mitti, M potius in porcos mitti poſtulant, ne ſcilicet omnino ab hominibus, quibus nocere tàm ſollicitè ſtudent, ſepararentur; etiam in immundis animantibus vexare, ac moleſtia aliqua afficere homines poterant, quod in infernum detruſi facere non potuiſſent; idcirco in abyſſum mitti timent.

Cur mitti non poſtulant in alios N homines? Non audét iſtuc à Chriſto petere, quum videant tàm ardenter amari homines à Chriſto; hac poſtulatione grauiùs ſe tortos iri timere poterant. In homines ſe mitti non quærunt, quia eum, cuius virtute torquebantur humanam ſpeciem geſtare videbant; ſatis hoc Dæmonibus, non ſatis plerumque hominibus qui homines aggrediuntur, & in illos irruunt,

licet

-ticet, ſciant, & credant, humanam naturam à Dei filio aſſumptam.

222 *Mitte nos in gregem porcorum*; Græcè paulò aliter, ἐπίτρεψον ἡμῖν ἀπελθεῖν εἰς τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων; *Permitte nobis abire in gregem porcorum*. Tam promptus ad nocédum Dæmon eſt, vt permiſſio præcepti loco illi ſit, & permitti Dæmonem in porcos abire tantundem illi ſit, ac ſi mitteretur.

O *Si eijcis nos hinc mitte nos in gregem porcorum*; Non abſolutè mitti petunt in porcos, ſed poſito quod eijciantur diſcedere enim ſi liberum eis eſſet, ab hominibus nollent, quos cruciant.

P *Mitte nos in gregem porcorum*. Cur in oues mitti non poſtulant, quæ munda animalia ſunt? nec illúc auſi Dęmones, quia oues ex lege in templo offerebantur; etiam animalia ipſa, quæ in templo offeruntur, auerſatur Diabolus: quantò magis homines, ſi frequenter ac deuotè in Dei domo ſe Deo dicauerint, & obtulerint? Explicari non poteſt quàm vtilis templi frequentatio ſit.

Q In porcos mitti quærunt Dæmones, vt eos in aquis ſepelirent, ſicque eorum Domini triſtarētur, & ingenti irâ corriperentur, contra Chriſtum, & contra eum ſæuirent. In omnibus hominum perniciem Dæmon quærit, quærit ruinam.

223 Vt in porcos mittantur petunt Dæmones. Sed qui, inquies, porci illic eſſe poterant, quibus nefas eſſet Iudæos veſci? Erant, ſed contra legem; & hinc fors natum, vt in eos ingredi Dæmones cupierint; nempe ſatanæ placet illud, quo Dei lex violatur.

Non mirum ſi Chriſtus id permittat Dæmonibus, quod petunt, R hinc enim ſalutis occaſiò facta, nam ciues illi in porcorum iactura didicerunt porcis contra Dei legem non vti; ſic ferè quæ in noſtri perniciem Dæmon excogitat, magnam vtilitatem nobis Deo diſponente pariuriunt.

Et ecce tota ciuitas exijt obuiam Ieſu: & viſo eo rogabant, vt tranſiret à finibus eorum.

R*ogabant eum*; non expulerunt S exacerbati, ſed rogabant perculſi tum religione, tùm accepti damni dolore. Petunt vt à finibus eorum diſcederet; agnouerunt virum ſanctum, & omni veneratione dignum, ſed tamen dimittunt, ne facultates ſuas amitterent; nihil eſt quòd ita à ſalute reuocet, quàm nimius rerum terrenarum amor. Pluris ſuas diuitias faciunt, quàm Chriſti pręſentiam, & ſuarum animarum ſalutem.

Fors dimittunt Chriſtum, indignos ſe eius pręſentia exiſtimantes; ſciebant ſe peccatores, & timebant, ne peccatis eorum exigentibus grauioribus plagis plecterentur; etiam Petrus ob reuerentiam, & humilitatem dixit: *Exi à me Domine, quia homo peccator ſum* Luc. 5. T

Vul-

Vulgata Editio. *Lectionum Varietas.*

CAPVT IX. MATTHÆI.

Verſ. 1.

ET aſcendens in nauiculam, transfretauit, & venit in ciuitatem ſuam.

ET aſcendens. *Pagn. Cum inſcendiſſet. Syr. Et conſcendit.*
In nauiculam. *Caiet. In nauem.*
Transfretauit. *Pagn. Traiecit.*
Suam. *Fr. Luc. Propriam.*

Verſ. 2.

Et ecce offerebant ei paralyticum iacentem in lecto. Et videns Ieſus fidem illorum, dixit paralytico: Confide fili, remittuntur tibi peccata tua.

Offerebant. *Pagn. adduxerunt. Vat. attulerunt. Syr. Obtulerunt.*
Confide. *Pagn. Fiduciam habe. Vat. bono animo eſto. Syr. Æquo animo ſis. Auct. Animum ſume.*
Remittuntur. *S. Hier. Dimittuntur. Fr. Luc. Remiſſa ſunt.*

Verſ. 3.

Et ecce quidam de Scribis dixerunt intra ſe: Hic blaſphemat.

Dixerunt. *Pagn. Dicebant.*
Intra ſe. *Fr. Luc. In ſeipſis, Syr. In anima ſua.*

Verſ. 4.

Et cum vidiſſet Ieſus cogitationes eorum, dixit: Vt quid cogitatis mala in cordibus veſtris?

Cum vidiſſet. *Syr. Sciens.*
Dixit. *Syr. Dixit eis.*
Mala. *Tert. Nequam.*
In cordibus veſtris? *Syr. in corde veſtro?*

Vul-

Vulgata Editio. | Lectionum Varietas.

Verſ.5.

Quid eſt facilius dicere: Dimittuntur tibi peccata tua: an dicere: Surge, & ambula?

Quid eſt. *Fr.Luc. Quid eſt enim.* Peccata tua. *Quidam Codd. Peccata.* Surge. *Ar.M. Erigere.*

Verſ.6.

Vt autem ſciatis, quia filius hominis habet poteſtatem in terra dimittendi peccata, tūc ait Paralytico: Surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam.

Poteſtatem. *Auct. Ex Syr. Dominium. Ar.M. Auctoritatem.* Surge. *Pagn. cum ſurrexeris. Ar.M. Erectus.*

Verſ.7.

Et ſurrexit, & abijt in domum ſuam.

Et ſurrexit. *Ar.M. Et erectus.*

Verſ.8.

Videntes autem turbæ timuerunt, & glorificauerunt Deū, qui dedit poteſtatem talem hominibus.

Glorificauerunt. *S.Hil. Honorificauerunt. Syr. Laudibus euexere.* Qui dedit. *Pagn. Qui dediſſet. Ar. M. Dantem.* Talem. *S.Hil. Tantam.*

Verſ.9.

Et, cum tranſiret inde Ieſus, vidit hominem ſedentem in te-

Cum tranſiret inde. *Fr.Luc. Cum digrederetur. S.Ioan. Chryſ. Cum tranſiſſet. Præteriens inde. Euth. pergens.* Sedentem. *Vat. deſidentem.*

Vul-

lonio, Matthæum nomine. Et ait illi: ſequere me. Et ſurgens ſecutus eſt eum.

In Telonio. *Caiet. Ad telonium. Syr. in ædibus telonariorum.*
Matthæum nomine. *Fr. Luc. Qui dicebatur Matthæus. Ar. M. Matthæum dictum.*
Surgens. *Pagn. Cum ſurrexiſſet.*

Verſ. 10.

Et factum eſt diſcumbente eo in domo, ecce multi publicani & peccatores venientes diſcumbebant cum Ieſu, & diſcipulis eius.

Diſcumbente. *Pagn. Accumbente.*
Ecce. *Euth. Ecce etiam.*
Venientes. *Fr. Luc. Qui venerant.*
Diſcumbebant. *Pagn. ſimul accubuerunt.*

Verſ. 11.

Et videntes Phariſæi dicebant diſcipuli eius: Quare cum publicanis, & peccatoribus manducat Magiſter veſter?

Videntes. *Franc. Luc. Cum vidiſſent. Auct. Quàm animaduertiſſent.*
Dicebant. *Pagn. Dixerunt.*
Et peccatoribus. *Syr. Flagitioſiſque.*

Verſ. 12.

At Ieſus, audiens, ait: Non eſt opus valentibus medicus, ſed male habentibus.

Ait. *Caiet. Ait illis.*
Valentibus. *S. Cyp. Sanis. Pagn. ij qui validi ſunt.*
Medicus. *S. Gaud. Medico.*
Sed malè habentibus. *S. Aug. Sed ægrotantibus. Syr. Sed ij qui malè affecti ſunt.*

Verſ. 13.

Euntes autem, diſcite, quid eſt: Miſericordiam volo & non ſacrificium. Non enim veni

Euntes. *Pagn. Profecti. Fr. Luc. Abeuntes.*
Quid eſt. *Euth. Quid ſibi velit.*
Miſericordiam volo, & non ſacrificium. *S. Paul. Miſericordiam malo quàm ſacrificium.*
Volo. *Fr. Luc. Diligo.*

Vulgata Editio.	*Lectionum Varietas.*
vocare iuſtos, ſed peccatores.	Et non. *Fr. Luc. Pluſquam.* Vocare. *Fr. Luc. Vt vocem. Auct. Inuitare.* Sed peccatores. *Arab. & S. Gaud.* addit. *Ad pœnitentiam.*
Verſ. 14.	
Tunc acceſſerunt ad eum diſcipuli Ioannis, dicentes: Quare nos & Phariſæi ieiunamus frequenter: diſcipuli autem tui non ieiunant?	Acceſſerunt. *Caiet. Accedunt. Ar. M. Adierunt eum.* Ieiunamus frequenter. *Syr. Multum ieiunamus. Vat. Ieiunamus plerumque.*
Verſ. 15.	
Et ait illis Ieſus: Nunquid poſſunt filij ſponſi lugere, quandiu cum illis eſt ſponſus? Venient autem dies, cum auferetur ab eis ſponſus: & tunc ieiunabunt.	Filij ſponſi. *Syr. Filij thalami.* Lugere. *Syr. & S. Ioan. Chryſ. Ieiunare.* Auferetur. *Arab. Sublcuabitur. Pagn. Tolletur. Vat. Sublatus fuerit.*
Verſ. 16.	
Nemo autem immittit commiſſuram panni rudis in veſtimentum vetus: tollit enim plenitudinem eius à veſtimento: & peior ſciſſura fit.	Nemo immittit com. p. r. i. v. v. *Tert. Noua plagula non aſſuitur veſtimento veteri. S. Ambr. Nemo additamentum panni rudis aſſuit veſtimento veteri. Pagn. aſſumentum panni rudis in veſte veteri. S. Hier. Nemo aſſumet. Ar. M. Nemo iniiciet iniectionem.* Panni rudis. *Caiet. Panni impoliti. Fr. Luc. Panni impexi.* Tollit. *Ar. M. Aufert.* Plenitudinē. *Pagn. ſupplementum.* Peior. *Syr. Maior.* Sciſſura. *Pagn. ruptura. Fr. Luc. Ruptura.*

Verſ.17.

Neque mittunt vinum nouum in vtres veteres: alioquin rumpuntur vtres, & vinum effunditur, & vtres pereunt. Sed vinum nouum in vtres nouos mittunt: & ambo conſeruantur.

Mittunt. *Syr. Inijciunt.*
Vinum nouum. *Syr. Vinum recens.*

Verſ.18.

Hæc illo loquente ad eos, ecce princeps vnus acceſſit, & adorabat eum, dicens: Domine, filia mea modo defuncta eſt: ſed veni, impone manum tuam ſuper eam & viuet.

Princeps. *Vat. primas. Syr. Princeps quidam.*
Acceſſit. *Vat. Venit.*
Adorabat. *Vat. adorauit.*
Impone. *S. Hil. Pone.*

Verſ.19.

Et ſurgens Ieſus ſequebatur eum, & diſcipuli eius.

Surgens. *Fr. Luc. Quum ſurrexiſſet*
Sequebatur e. *Quidam Codd. ſecutus eſt eum.*

Verſ.20.

Et ecce mulier, quæ ſanguinis fluxum patiebatur duodecim annis, acceſſit retro, & tetigit fimbriam veſtimenti eius.

Quæ ſanguinis fluxum patiebatur. *Pagn. Quæ ſanguinis profluuio laborauerat. Ar. M. Sanguiflua.*
Retro. *Pagn. à tergo.*
Fimbriam. *Fr. Luc. Oram.*
Veſtimenti. *Fr. Luc. Pallij.*

Verſ.21.

Dicebat enim intra ſe: Si teti-

Intra ſe. *Syr. In anima ſua. Ar. M. In ſeipſa.*

Vulgata Editio.	*Lectionum Varietas.*
tigero tantum veſtimentum eius: ſalua ero.	Salua ero. *Syr. Sanabor ego. Pagn. Seruabor Vat. Salutem conſequar. Auct. Incolumis ero.*
Verſ.22. At Ieſus conuerſus, & videns eam, dixit: Confide filia, fides tua te ſaluam fecit. Et ſalua facta eſt mulier ex illa hora.	Et videns. *Fr.Luc. Vbi vidiſſet.* Dixit. *Syr. Dixit ei.* Confide. *Syr. Bono ſis animo.* Filia. *Syr. Filia mea.* Saluam fecit. *Vat. Saluam reddidit. Syr. Seruauit. Fr.Luc. Sanauit.* Ex illa hora. *Pagn. à tempore illo.* Salua facta eſt. *Euth. curata eſt. Vatab. Sanitati reſtituta eſt. Ar.M. Seruata eſt.* Ex hora illa. *Ar.M. Ab hora illa. Al. A tempore illo.*
Verſ.23. Et cum veniſſet Ieſus in domum Principis, & vidiſſet tibicines, & turbam tumultuantem, dicebat.	Et cum veniſſet i.d. *S.Petr.Chryſ. Ingreſſus domum. Syr. Venitque.* Et vidiſſent tibicines. *S.Pet. Chryſ. Vidit ſymphoniam.* Et turbam. *Syr. & turbas.* Dicebat. *Pagn. Dicit. Quidam Cod. dixit ad eos.*
Verſ.24. Recedite: non eſt enim mortua puella, ſed dormit. Et deridebant eum.	Recedite. *Pagn. Secedite.* Puella. *Pagn. Puerula. Vat. Adoleſcentula.* Deridebant. *Syr. Subſannabant.*
Verſ.25. Et cum eiecta eſſet turba: intrauit, & tenuit manum eius. Et ſurrexit puella.	Turbas. *Syr. Turbam.* Tenuit m.e. *Ar. M. Apprehendit manum eius. Multi libri* addunt. *Et dixit puella ſurge.* Puella. *Vat. adoleſcentula.*

Vul-

Verſ.26.

Et exijt fama hæc in vniuerſam terram illam.

Exijt fama hæc. *Pagn. Egreſſus eſt rumor hic. Fr.Luc. Dimanauit fama hæc.*

Verſ.27.

Et tranſeunte inde Ieſu, ſecuti ſunt eum duo cęci, clamantes, & dicentes: Miſerere noſtri, fili Dauid.

Tranſeunte. *Pagn. Cum diſcederet.*

Verſ.28.

Cum autem veniſſet domum, acceſſerunt ad eum cæci. Et dixit eis Ieſus: Creditis, quia hoc poſſum facere vobis? dicunt ei, Vtique, Domine.

Vtique. *Vat. Etiam.*
Domine. *Syr. Domine noſter.*

Verſ.29.

Tunc tetigit oculos eorum, dicens: Secundum fidem veſtram fiat vobis.

Secundum. *Vat. iuxta.*

Verſ.30.

Et aperti ſunt oculi eorum: & comminatus eſt illis Ieſus, dicens: Videte ne quis ſciat.

Aperti ſunt. *Syr. ſtatim aperti ſunt. Quid. Codd. M. S. Illico aperti ſunt.*
Comminatus eſt. *Pagn. Acriter comminatus eſt. Vat. Intermi natus eſt. Auct. minanter mandauit.*

Vul-

Vulgata Editio. *Lectionum Varietas.*

Verſ. 31.

Illi autem exeuntes, diffamauerunt eum in tota terra illa.

Diffamauerunt eum. *Pagn. Diuulgauerunt famam. Syr. Famam eius ſparſerunt.*
Terra. *Vat. Regione.*

Verſ. 32.

Egreſſis autem illis, ecce obtulerunt ei hominem mutum, dæmonium habentem.

Egreſſis. *Fr. Luc. Egredientibus.*
Obtulerunt. *Vat. adduxerunt.*
Dæmonium habentem. *Ar. M. Dæmoniacum.*

Verſ. 33.

Et eiecto dæmonio, locutus eſt mutus, & miratæ ſunt turbæ dicentes: Nunquam apparuit ſic in Iſrael.

Sic. *Vat. Tale quid.*

Verſ. 34.

Phariſæi autem dicebant: In principe Dæmoniorum eijcit Dæmones.

In principe Dæmoniorum. *Syr. Per principem Dæmoniorum.*

Verſ. 35.

Et circuibat Ieſus omnes ciuitates, & caſtella: docens in ſynagogis eorum, & prædicans Euangelium regni, & curans omnem languorem, & omnem infirmitatem.

Circuibat. *Vat. Obibat. Syr. Perluſtrabat.*
Caſtella. *Pagn. vicos.*
Omnem infirmitatem. *Syr. Omnes dolores. Pagn.* addit *in populo.*

Vul-

Vulgata Editio. | *Lectionum Varietas.*

Verſ.36.

Videns autem turbas, miſertus eſt eis: quia erant vexati, & iacentes ſicut oues non habentes paſtorem.

Miſertus eſt eis. *Pagn. Affectus eſt miſericordia erga illos. Vat. intimè miſertus. Fr.Luc. Commotus eſt viſceribus.*
Eis. *Fr.Luc. Super eis.*
Vexati, & iacentes. *Pagn. Destituti ac diſperſi. S.Hil. Quod erant vexatæ, & iacentes. Syr. Quòd eſſent fatigatæ, ac diſperſæ. Fr.Luc. Diſſipati, & diſiecti.*

Verſ.37.

Tunc dicit Diſcipulis ſuis: Meſſis quidem multa, operarij autem pauci.

Multa. *Pagn. Copioſa.*

Verſ.38.

Rogate ergo Dominum meſſis, vt mittat operarios in meſſem ſuam.

Rogate ergo Dom. meſ. *Ar. M. Supplicate ergo Domino meſſis.*
Mittat. *Pagn. emittat. Quidam Codd. Eijciat. Theoph. Extrudat.*

CAPVT IX.

Expenditur & illuſtratur.

SECTIO PRIMA.

Præſentiam ſuam expeti Chriſtus vult. 224
Iuſto vbique patria. A
Ad Chriſti patriam ſpectat, qui ægritudines libenti animo patitur. B
Chriſti præſentia quàm nobis vtilis. C
Verè Dei filius, qui libenter infirmitates ſuſtinet. 225
Ferè corporis morti ab animæ ægritudine naſcuntur. D
Infirmi ad peccatorum confeſſionem inhortandi. E
Homines corporalis valetudinis magis ſolliciti, quàm ſpiritualis. F
Ægros perfectè Chriſtus ſanat, vt perfectam ſanitatem animæ quæreremus 226
Ab inanis laudis amore abeſſe debemus. G
Qui infirmis fideliter inſeruiunt magna mercede donabuntur. H
Inuidus vehementer cruciatur eius aſpectu cui inuidet. 227

In

In eos, qui nos & noſtra calumniantur, inſurgere non debemus. I
Vocationis diuinæ vis. K
Aliorum Doctor futurus modeſtiæ exemplar ſe præbeat. L
Grande miraculum pecuniæ inhiantem ſtatim Chriſtum ſequi. M
Qui lucra ſectantur difficile à lucris abducuntur, vt Chriſtum ſequantur. N
Ἀκολουθεῖν *quid. Non ſatis eſt ſequi Chriſtum, imitari debemus.* 228
Bene ſequitur Chriſtum, qui Chriſto obſequitur. O

Et aſcendens in naniculã tranſfretauit, & venit in ciuitatem ſuam.

224 VENIT in ciuitatem ſuam, à qua diſceſſerat, vt abſentiâ ſuâ omnium omnium deſideria acueret, & excitaret, ardentiùs quippè ea deſideramus, quibus diù caruimus. Præſentiam ſuam expeti ſummis votis Chriſtus vult, non remiſsè negligi, eam plerumque negat, ne vileſcat; quod in anima non rarò præſtat, ſe quippè ſæpè ſubducere videtur, vt vehementius deſideretur.

A *Venit in Ciuitatem ſuam*, Græcè, ἦλθεν εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν, *venit in propriam Ciuitatem*. Capharnaum .ſ. vbi domicilium id temporis habebat. Bethlehem cunis ſuis nobilitauit, Nazareth educatione reddidit celebrem, Capharnaū commoratione editiſque ibi miraculis veluti adoptauit in patriam. Diſce; Iuſtus vbique patriam habet, nec ſolo, vbi natus, nimis adhæreſcit. Locum illum ſibi adoptat in patriam, vbi edit ſigna virtuti; ſneſcit locorum ſpatijs virtus coerceri, nec patriæ limitibus, vbi in cunabula fuere, includi.

Et ecce offerebant eum paralyticum iacentem in lecto.

NEc Chriſti ciuitas infirmis, & infirmitatibus, caret nullo in hoc gaudet priuilegio, quin rectè ſentienti ad Chriſti ciuitatem, patriamque ſpectat, qui ægritudines libenti animo patitur. B

Lapſus in peccata, & idcirco in paralyſim fuerat hic qui Chriſto oblatus dicitur; fors ab vtroque liber, & immunis fuiſſet, ſi Chriſti præſentia minimè caruiſſet; nec adeo grauiter deliquerat, nec paralyſim fors patiebatur, cū Chriſtus præſens eſſet. Explicari non poteſt, quàm vtilis, atque proficua nobis Chriſti præſentia ſit. Colligant hinc Præſules, quàm noxium ouibus ſit paſtorum ſuorum præſentia deſtitui. C

Confide fili remittuntur tibi peccata tua.

FIlij nomine paralyticum inſignit, *confide*, inquit, *fili*. Mira Chriſti humilitas, mira dignatio, deſpectum hominem, & quem ſacerdotes non dignabantur attingere, filium vocat; nec enim corporis ægritudo ab hoc tàm illuſtri titulo nos auocat, quin ſi libenti animo eam patimur; tunc 225

verè

verè Dei filij ſumus, cum lætitia magna infirmitates excipiuntur, & in corporis languore mentis firmitas, ſanitaſque apparet.

D Prius dimittit peccata, poſtea ſanat, vt morbi cauſa ſublata, ſanitas reſtituatur, ferè enim corporis infirmitates ab animæ ægritudine naſcuntur, peccata enim paralytico remittit, cum non peccatorum remiſſionem, ſed corporis curationem ille quæreret, vt morbi originem, & indicaret, & tolleret, ſolent enim plerunque morbi pœna eſſe peccari.

E Hoc exemplo Chriſti diſcere medici debent, ſuum munus eſſe ægros ad pœnitentiam, ac peccatorum confeſſionem inhortari, vt faciliùs etiam corporis ſanitatem conſequantur.

F Tùm corpus, tùm anima huius paralytici ſua infirmitate premebatur, ſolum tamen corporis ſanitatem quærunt, animæ obliuiſcuntur; qui eum Chriſto offerunt ſic enim ferè fit, vt homines corporalis valetudinis magis ſint ſolliciti, quàm ſpiritualis, quod tacitè arguit Chriſtus, dum animam prius ſanat, quàm corpus; docens prius animarum, quàm corporum quærendam eſſe ſalutem.

Tunc ait paralytico ſurge & tolle lectum tuum & vade in domum tuam.

226 PAralyticus iubetur lectũ ſuum tollere; vt lectus qui infirmitatis teſtis fuerat, eſſet & ſanitatis, hocque eſſet ſignum perfectiſſimè recuperatæ valetudinis, adeo vt non ſolum ſanus, ſed etiam robuſtus redditus eſſet paralyticus. Aegros perfectè Chriſtus ſanat, vt perfectam animæ ſanitatem quærere diſceremus.

Sed cur in domum ſanatũ paralyticum dimittit? Ne eius præſentia laudem ſibi conciliare Chriſtus videretur; à cænodoxia ſe alienum oſtendit, & à iactantiæ vitio immunem, dum ab ſe domum ablegat quem ſanauerat. G

Præterea domum remittit, vt teſtes redditæ ſanitatis fierent, qui oculati morbi teſtes exſtiterant, vtque ipſis fidei occaſio eſſet, quibus moleſtus in infirmitate fuerat. Fors & domeſticorum præmiare ſedulitatem ac charitatem erga paralyticum voluit; vt lætitiæ, ſaluti ſque occaſionem domeſticis præberet, qui ei dum morbo premeretur fideliter inſeruierant. H

Cum tranſiret inde Ieſus vidit hominem ſedentem in Telonio Matthæum nomine, & ait illi ſequere me, & ſurgens ſecutus eſt eum. I

227 CVm tranſiret inde; Græcè, καὶ παράγων ἐκεῖθεν. *Inde digrediens*: Euthymius, *Prætereiens inde*. Quæri poteſt, cur poſt editum tãm ingens miraculum ſe ab illorum oculis ſubduxerit, qui illũ calumniabantur, quum virtutem ſuam mirabili paralytici curatione prodidiſſet, ſtatim nulla ibi morã factâ diſceſſit, ne eius aſpectu ſcribæ maiori inuidia æſtuarent, nimis ſolo eius viſu inuidi torquebantur, & grauiſſimum cruciatum Chriſti præſentia Iudæis inuidiæ

æſtu laborantibus inferebat: ſcilicet, tàm infelix inuidia eſt, vt ſolo illius viſu vehementiſſimè crucietur, quem magnum, celebremque apud alios eſſe conſpicit.

I Recedit Chriſtus, vt eorum turbationem mitigaret, vt inuidia paulatim minueretur: id nobis quoque faciendum eſt; nec enim debemus in eos, qui nos, & noſtra calumniãtur, inſurgere, ſed eorum vlceribus cedentes, recedenteſque medeti, vt eorum dolor mitigetur.

K Vidit in telonio, & cum in telonio ſederet ad ſe vocauit; cur ita? Vt virtutem vocantis oſtenderet, qui è medio malorum pelago Matthęum publicanum abſtraxit. Nullius tàm deſperata ſalus, qui ſaluari Chriſto manum porrigente non poſſit.

L *Matthæum nomine*. Honorificètius erat cognomen Leui, quàm nomen Matthæi; ob id ſe ipſum ſemper Matthæum appellat, alij etiam Leui, quod honoris cognomen: modeſtiæ, & humilitatis cauſa id fecit, nempè aliorũ Doctor futurus modeſtiæ exemplar ſe præbet.

M *Surgens ſecutus eſt eum*. Magnum iſtuc, inſolenſque prodigium; grande, Chriſti miraculum, hominem pecuniæ inhiantem vocare, & ſequentem habere non ſolum, ſed etiam obſequentem. Non adeò magnum piſcatores vocanti Chriſto reſpondere ſtatim, quàm tributa colligentem, & nummis addictum.

N Matthæum publicanum ad ſe Chriſtus vocat & his verbis inuitat *ſequere me*. Non initio vocauit, ſed poſt multa miracula, & ſparſam Chriſti famam, ſic enim eum ad obedientiam aptiorem Chriſtus ſciuit; nempè qui lucra ſeculi per negotia ſectantur, difficile à negotijs, lucriſque abducuntur, vt Chriſtum ſequantur.

Sequere me; Græcè, ἀκολούθει μοι, *ſectare me, me imitare*. Verbum ἀκολουθεῖν non ſolum ſignificat ſequi, ſed etiam imitari; vt ab hac notione colligetemus, quòd ille verè Chriſtum ſequitur, qui eum tanquam exemplar imitatur, nudè greſſibus ſequi non ſatis eſt, niſi ſequamur moribus, & vitâ. 228

O Præterea ἀκολουθεῖν ſignificat, etiam obſequi, obtemperare; Benè Chriſtum ſequitur, qui obſequitur Chriſto, eius præceptis, atque conſilijs promptè paret; Fruſtra eſt, qui ſequi ſe putat ſaluatorem, & ſalutis conſilia negligit.

SECTIO II.

Neſciunt Chriſti ſerui ſua iactare. 229
Etiam perditiſſimi homines aliorum exemplo conuertuntur. P
Magiſtri exemplum diſcipulorum regula eſt. Q
Diſcipuli à Chriſto diſcedere neſciebant. R
Fugit Chriſtus iactantiam & fugiendam docet. 230
Scripturarum imperitia multorum malorum cauſa. S
Deſperata ferè eorum ſalus, qui cum perditè viuant probos ſe exiſtimant. T
A bonis operibus occaſionem ſe laudandi plerique arripiunt. V
Subditorum defectus ferè ex ſuperiorum

riorum defectu deſcendunt. 231
Superbi ſe & ſua alijs præferunt. X
Calumniæ quæ nos feriunt æquiori animo ferendæ, quam quæ alios. Y
Filij ſponſi *qui dicantur.* Z
Quàm vtilis Chriſti præſentia. A
Lugere *quid.* B
Filij ſponſi ſint, qui ieiunant. 232
Auferri *ſponſus cur dicatur.* C
Veſtis *ieiunium dicitur, quia totum hominem operire debet. Tactus Dauid.* 233
Plenum ieiunium intus & extra ſit. D
Veteris hominis vitia exuat ad ſacram Euchariſtiam accedens. E

Et factum eſt diſcumbente eo in domo ecce multi publicani, & peccatores venientes diſcumbebant cum Ieſu, & diſcipulis eius.

229 ACcvmbit Ieſus menſæ, magis peccatorum ſalute delectatur, quàm ferculis. Accumbit *in domo.* Quæri poteſt, in cuius domo mēſæ Chriſtus accubuerit: ex Marco, & Luca perſpicuè colligitur in Matthæi domo diſcubuiſſe. Sed cur nomen ſuum ſuppreſſit Matthæus ipſe? Modeſtiæ causâ id præſtitit, ea reticens, quæ à ſe digna laude facta ſunt. Neſciunt Chriſti ſerui ſe, ſuaque iactare, ſilentio ea premere ſtudent, in hoc maiore laude digni, quia laudari nolunt.

P *Ecce multi publicani, & peccatores venientes.* Matthæi exemplo multi ad Chriſtum ſe conferunt, & plures poſt ſe incipit trahere Gentium Apoſtolus, Doctorque futurus; etiā perditiſſimi homines aliorū exemplo conuertuntur, quod facilè nudis verbis præſtitum non fuiſſet; ſuas in hominū mentes vires exemplum exerit, monita infirma ferè, ſi monita duntaxat.

Quare cum publicanis, & peccatoribus manducat magiſter veſter.

PAulo aliter rem narrat Sanctus Lucas cap. 5. v. 30. *Quare cum publicanis, & peccatoribus manducatis & bibitis?* Arguuntur apud Lucam diſcipuli, apud Matthæū magiſter. cur ita? An conſequēs erat, vt quod magiſter ageret, agerent & diſcipuli, vt tantundem ſit, *cum peccatoribus manducat magiſter,* &, *cum peccatoribus manducatis?* Magiſtri exemplum diſcipulorum regula eſt. Q

Manducat magiſter veſter cum peccatoribus. Et vos ab ipſo edocti idem agitis, quòd facilè intelligebatur, vbi enim Chriſtus ibi & diſcipuli eius, qui ab eo diſcedere neſciebant. R

Euntes diſcite quid eſt: miſericordiam volo, & non ſacrificium; non enim veni vocare iuſtos, ſed peccatores.

VIde Chriſti humilitatem, & patientiam, cum illi obijceretur, quod cum peccatoribus verſaretur, poterat reſpondere, non vidiſtis me paralytici membra firmaſſe, & peccatorum eius nexus diſſoluiſſe? cum peccatoribus comedo, vt eorum eluam peccata. 230

Nihil tale dixit; omittit quod in eius honorem gloriamque reſiliebat, obuijs, communibuſque vtitur, dicens quod ſani medico non indigent, indigẽt ægri, animarum ſq; corporumque medicum oſtendens; deinde ſacræ Scripturæ auctoritate rem firmat inquiens: *Diſcite quid eſt miſericordiam volo, & non ſacrificium.* Fugit Chriſtus iactantiam & fugiendam docet.

S Sacræ Scripturę auctoritatem in medium affert, vt eorũ imperitiam coargueret, qui paruam Scripturarum notitiam habebant à quo velut à fonte hæ iniuſtæ in Chriſtum calumniæ oriebantur.

T Quærat hîc iurè aliquis, cur Chriſtus nõ venerit iuſtos vocare; cum & omnes vocet, & nullus iuſtus ſine ipſo ſit. Sed reſpondendum eſt, quod non venit vocare iuſtos, ideſt eos, qui ſe iuſtos eſſe exiſtimabant, non quid ille vocare nollet, ſed quòd illi etiam ſi vocaret venire nollent; ex quo vides, quàm deſperata ferè eorum ſit ſalus, qui quum perditè viuant, probos ſe iuſtoſque exiſtimant.

Quare nos, & Phariſæi ieiunamus frequenter discipuli autem tui non ieiunant?

V HOmines opinione ſui inflati ſe laudãt, & ieiunium ſuum iactant, & Chriſtum, Chriſtique diſcipulos tanquam intemperantes accuſant. Phariſæorum hoc ieiunium eſt, ab eo occaſionem alios vituperandi ſumere, quod fecit etiam ille Phariſæus, cum dixit, *Ieiuno bis in Sabbato* Luc. 18.

Notare magiſtrum malitioſe volũt, & diſcipulorum intemperantiam arguunt, ſciunt quippè ſubditorum defectus ferè ex ſuperioris exemplo deſcendere, & intemperãtes diſcipulos nonniſi intemperantem habere potuiſſe magiſtrum, ad hunc locum alludens Chriſtus cap 11. v. 19. ait: *Venit Filius hominis manducans, & bibens, & dicunt ecce homo vorax, & potator vini.*

Quare nos, & Phariſæi ieiunamus frequenter; Primum ſe, deinde Phariſæos poſuerunt. Humilitas ordinem inuertiſſet. Iactantia, atque ſuperbia ordinem neſcit, quẽ ponit humilitas, vt nos & noſtra alijs poſtponamus. X

Nunquid poſſunt filij ſponſi lugere quamdiù cum illis eſt ſponſus?

QVando pro alijs loquebatur nempè publicanis acrius in exprobratores inſurrexit, vt eorum animos vulneratos mitigaret, nũc cum ipſum, atque diſcipulos ſuos carperent, humillimè occurrit, vt ſuo nos exemplo doceret, calumnias quæ in nos iaciuntur æquius ferendas eſſe, quàm quæ in alios. Y

Filij ſponſi; Græcè eſt: *οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος filij thalami, aut cubiculi nuptialis*; filij autem thalami, aut cubiculi nuptiarum ſponſi familiares dicuntur, quales erant Apoſtoli. Z

Lugere ſponſi familiares nequeunt, quamdiù ſponſum in thalamo vident, cuius præſentia longè plus proficit, quàm temporalis abſtinentia. Hinc videas, A

quàm

quàm vtilis Chriſti præſentia ſit.

B Lugere hoc loco non ſignificat lachrymas fundere, ſed triſtem eſſe, & in luctu ſordibuſq; ſe verſari, & non ieiunium ſolùm comprehendit, ſed omnes alias luctus ſpecies. Alludit vt pleriſque placet ad veterem morem lugendi mortuos adhibito ieiunio, ſolent enim qui lugent cibo abſtinere.

232 Filij ſponſi eſſe debent qui lugent, qui ieiunant, alioquin ſi vitijs madidus ſis non filius ſponſi eris, ſed Dæmonis: Chriſtis, qui ſponſus eſt, ſit domeſticus, ac familiaris per vitæ ſanctimoniam, qui ieiunium init.

Venient dies cum auferetur ab eis ſponſus.

C NOn dixit cum ab illis diſceſſerit, ſed cum ablatus fuerit, ſignificans à Iudæis de medio tollendum, quod factum in eius paſſione eſt.

Nemo autem immittit commiſſuram panni rudis in veſtimentum vetus. neque mittunt vinum nouum in vtres veteres.

233 PAnni rudis commiſſura aſperum vitæ, & abſtinentiæ genus eſt, nec mirum cum veſtis metaphora etiam Propheta regius ieiunium ſignificauerit cum dixit:
Pſ.68. v.11. *Operui in ieiunio animam meam.* Veſtis ieiunium dicitur, quia totum hominem operire debet.

D Vini, & veſtis ſimilitudine in ieiunij vſu vtitur: non abre; Vino intus reficimur, veſte extra tegimur, vnde colligere poſſumus & extra à cibis abſtinere nos debere, & intus animam virtutibus replere. Plenum hoc ieiunium eſt, atque perfectum, quod & corpus ambit, & animam ornat, ac replet.

Vinum nouum in vtres veteres E nonmittitur, alioquin ſi mittatur rumpuntur vtres; transferri hoc ad Euchariſtiam poteſt. Vter vetus eſt qui veteris hominis habet vitia, vinum nouum eſt Chriſti ſanguis, quem ſumimus, rumpitur ergo qui veterem hominem non exuit, & Chriſti ſanguinem bibit, vter vetus erat Iudas, accepit ſacratiſſimam Euchariſtiam; ſed ſtatim poſt *ſuſpenſus crepuit medius, & diffuſa ſunt omnia viſcera eius.* Act.1.18. Iudæ veſtigia ne premat, qui Iudæ exitum timet, ſimileque exitium. Act.1. v.18.

SECTIO III.

In minimis Deo obſequi, non minimum eſt. 234
Beneficij accepti memor quilibet ſit. F
Sancti precibus adeundi. G
σώζεσθαι quid. Qui ſanitati reſtituitur ad bonam frugem redeat, deſerat vitia. 235
Tibicines in funere olim adhibiti. H
Terrenæ voluptates ad ſepulchrum ducunt. I
Adulatores mortem inferunt. K
In charorum morte lachrymæ comprimendæ. L
Ementitæ pietatis officia non probat Chriſtus. M
Tumultus vitandus præſertim in Dei templo. N

A bo-

A bono opere ne auocemur, licet alij nos irrideant. 236
Inanis gloriæ fuga. O
Magnus ex Chriſti verbis atque præſentia profectus. P
Inuidus omnia in peiorem partem rapit. 237
Paſtorum & Præſulum culpa vbi oues iacent. Q
Manſuetus vt ouis ſit qui vexatur. R
Nemo ſibi quippiam arroget. S
Prompti, & alacres ſint, qui pro Chriſto laborant. T
Doctor operetur quod docet. 238
Doctoris titulo operibus quiſque reſpondeat. V
Deum pro errantibus doctores deprecentur. X
Vir iuſtus quò magis maledictis proſcinditur, eò ardentius omnium ſalutem quærit. 239

Et ecce mulier, quæ ſanguinis fluxum patiebatur duodecim annis; acceſſit retro, & tetigit fimbriam veſtimenti eius.

234 FIMBRIAM tangere eſt aliquod minimum mandatum implere; placet hoc Chriſto, & ſanitatem conſequitur mulier, quæ hoc præſtat; nempè in minimis Deo obſequi non minimum eſt.

F Perpetuò accepti beneficij memores eſſe debemus: mulier hæc, quæ ſanguinis fluxum patiebatur à Chriſto ſanata, Chriſti ſtatuam ante domum ſuam poſuit accepti beneficij monimentum, digna res, quæ in exemplum abeat, & in imitationem.

Dicebat enim intra ſe, ſi tetigero tantum veſtimentum eius ſalua ero.

PIa hæc mulier eam conceperat G
de Chriſti ſanctitate opinionem, vt ſibi perſuaderet, ſe ſanitatem conſequuturam, ſi aliquid eius tangeret. Religioſè Chriſti veſtimenta nunc quoque poſſumus contingere ſi eius ſeruos humiliter veneremur, qui eius veſtimentum dicuntur iuxta illud: *His omnibus velut ornamento veſtieris*; Iſaiæ 49. v.18. Qui aliquo laborat morbo ſanctos adeat, & oratione veluti contrectet, facilè per eos animæ ſanitatem conſequetur & etiam corporis ſi expedierit.

Salua ero. Græcè *σωθήσομαι* 235
ſeruabor ſanabor, ſeu vt nos vertimus, *Incolumis ero*; verbũ *σώζεσθαι* non ſolum ſignificat ſanari ſed etiam ad bonam frugem redire; Diſcat qui ſanitatem à Deo accipit, vitia deſerere, probũ vitæ genus inire, vt dum ſanatur ad bonam frugem reuertatur, veteri vitâ repudiata, improbis, quibus infectus erat, moribus damnatis.

Et cum veniſſet Ieſus in domum Principis, & vidiſſet tibicines, & turbam tumultuantem.

MOrum antiquum hæc verba H
dicant; priſco enim æuo funere tibicines aduocabantur in hinc illud ex Ethnico Poeta.

Can-

Ouid.4. Faſt. *Cantabat mæſtis tibia funeribus.*

I Ab hoc more diſcere poſſumus, cantus, choreas, terrenaſque voluptates, quas tibia ſignificat, mortis cognatas eſſe, & ad ſepulchrum ducere, dum mulcent.

K Tibicines quoque ſunt adulatores, qui cum ſuauiter canere videantur, mortem non tàm ſignificant adeſſe, quàm inferunt, & ignorantiæ ſepulchro claudunt, quos decipiunt.

L In funere adhibebantur tibicines, vt lachrymas audientibus cantatis nænijs allicerent; plerumque fictus luctus eſt, & ſimulatę lachrymæ, quas non mors defuncti amorque in ipſum elicit, ſed tibicines. Sed non tibia eliciendæ in charorum morte lachrymæ, ſed prudentia, atque ratione comprimendæ.

M Fors & hac de cauſa noluit Chriſtus diſcipulum adeſſe paternis exequiis. *Matth.*8. quia prophanis luctibus noluit intereſſe, ne fictas, & ſimulatas lachrymas, ementita pietatis officia probare videretur. (Matt.8.)

N Turbam tumultuante foras eiecit, quòd turba indigna eſſet, quæ miraculum videret cum tumultuaretur; ſtrepitum, & tumultum fuge præſertim in Dei templo, ne eiici merearis.

Et deridebant eum, & cum eiecta eſſet turba intrauit.

236 LIcet Dominus irrideatur à propoſito, tamen nō deſtitit, vitæ mortuam puellam reſtituit, ſuo exemplo nos erudiens, ne à bono opere auocemur, licet feriati homines, nos irrideant.

Secuti ſunt eum duo cæci clamantes & dicentes miſerere noſtri fili Dauid; Cum autem veniſſet domum acceſſerunt ad eum.

OBſerua ſæpè ægros non ſanare Chriſtum niſi rogetur, ne ſcilicet putaretur captandi honoris gratia eum miracula feciſſe. Hac eadem de cauſa non in itinere cæcos curat, ſed prius mum abit, docens iactantiam in bonis operibus fugiendam. O

Ait cæcis Chriſtus, *Quæritis quia poſſum hoc facere vobis?* Reſpondent, *vtique Domine*. Nunc Dominum vocant, quem prius Dauidis filium, ab eius interrogatione in fidei celſitudinem ſubleuati; explicari non poteſt quantum ex Chriſti verbis atque præſentia quiſque proficiant. P

Addit, *videte ne quis ſciat.* Inuidus omnia in peiorem partem rapit. Animaduertimus de ſolis mortuis ſuſcitatis, & curatis cæcis, Chriſtum ne id ſciretur vetuiſſe, vnde nunc ait: *Videte, ne quis ſciat.* ratio eſt, quia ceteri morbi curabiles videri poterant; vitam & viſum nemo ignorabat non poſſe ſemel amiſſa reuocari; Igitur ad vitandam Phariſæorum calumniam inhibet Chriſtus hæc miracula vulgari; Leproſo quem mundauerat cap. 8. v. 4. non abſolutè dixit, ne cui diceret, ſed ne antequam ſacerdotibus ſe oſtendiſſet. 237

Videns autem turbas miſertus eſt eis, quia erant vexati & iacentes ſicut oues non habentes paſtorem.

Q EX quo vides, quòd quoties vexatio ouibus acciderit culpa eſt paſtorum, & magiſtrorum vitium.

R Qui vexatur vt ouis, humilis & manſuetus ſit, Dei miſericordiam exſpectet, nam turbis miſeretur, quæ erant ſicut oues, non ita ſi fuiſſent ſicut lupi.

Meſſis quidam multa operarij autem pauci.

S NOn ad arandi ſeminandique laborem eos mittit, ſed ad meſſem ſegetis iam paratam, vt in modeſtia, & humilitate his verbis eos contineret, ne ſibi ipſis attribuerent, atque arrogarent quæ faciebant.

T Præterea non ad excolendam terram eos vocat, ſed ad maturas ſegetes demetendas, vt oſtenderet iam magnos labores præceſſiſſe; promptiores redderet, & alacriores. Prompti alacres ſint qui pro Chriſto laborant.

238 Operarios Prædicatores, & Doctores vocat, vt diſceres eorum munus eſſe non tantum loqui, & effundere verba, ſed facta promere, & operari; operarii nomen non meretur, qui otio, ac deſidiâ torpet, licet ad opus, laboremque verbis alios vocet.

V Multi erant ſcribæ, multique legis doctores, ſed hi titulos iactabant, operariorum officio minimè fungebantur, nec opere exercebat quod præferebant nomine; & idcirco paucos eſſe operarios Chriſtus affirmat.

Rogate ergo Dominum meſſis, vt mittat operarios in meſſem ſuam.

ROgate, Græcè, δεήθητε, *ſupplicate*. Sed cur rogandus Dominus? & non ipſi ſatis curæ meſ- X
ſis ſua eſt? eſt; quis enim homines magis amat quàm ipſe? quis maiori ſollicitudine de eorum ſalute tenetur? Sed diſcipulos his verbis inſtruit, vt Deum pro errantibus deprecentur, ſeque impares exiſtiment, qui meſſi demetendæ ſufficere poſſint.

Circuibat Ieſus omnes in ciuitates, & caſtella docens in ſynagogis eorum, & prædicans euangelium regni.

VIx recenſuerat Sanctus Mat- 239
thæus Phariſæorum calumniam, quam euomuerant in Chriſtum dicentes: *In Principe Dæmoniorum eijcit Dæmones*, cum ſtatim ſubiicit, eum nihil maleuolorum calumnia motum ciuitates, & caſtella circuiuiſſe, vt Euangeliũ regni prædicaret. Vera hæc patientiæ nota, veraque magnitudinis character, maledictis impiorum à munere ſuo non auocari. Vir iuſtus quò magis à maledicis proſcinditur maledictis, eò ardentius omnium ſalutem quærit, ac calumniis ipſis beneficiis, doniſque reſpondet.

Vul-

Vulgata Editio. — *Lectionum Varietas.*

CAPVT X. MATTHÆI.

Verſ.1.

ET conuocatis duodecim diſcipulis ſuis, dedit illis poteſtatem ſpirituū immundorum vt eijcerent eos, & curarēt omnem languorem, & omnem infirmitatem.

COnuocatis. *Pagn. accerſitis, Fr. Luc. Aduocatis. Syr. & Vocauit. Auct. Aſciſcens.*
Spirituum immundorum. *Syr. Contra ſpiritus inquinatos. Pagn. aduerſus ſpiritus immundos.*
Et curarent. *Vat. Sanarent. S. Hil. curandaque cuncta infirmitatis.*
Omnem languorem. *Fr. Luc. Omnem morbum. Syr. Omnem dolorem.*

Verſ.2.

Duodecim autem Apoſtolorum nomina ſunt hæc. Primus: Simon, qui dicitur Petrus, & Andreas frater eius.

Qui dicitur. *Pagn. Qui vocatur.*

Verſ.3.

Iacobus Zebedæi, & Ioannes frater eius, Philippus, & Bartholomæus, Thomas, & Matthæus publicanus, Iacobus Alphæi, & Thaddæus.

Matthæus publicanus. *Pagn. Matthæus qui fuerat publicanus. Fr. Luc. Matthæus publicanus ille.*
Thaddæus. *Pagn. Lebbæus qui vocabatur Thaddæus.*

Verſ.4.

Simon Chananæus, & Iudas Iſcariotes, qui & tradidit eum.

Chananæus. *Pagn. Chananites.*
Tradidit. *Pagn. Perdidit. Vat. prodidit.*

Verſ.5.

Hos duodecim miſit Ieſus: præcipiens eis, dicens: in viam

Miſit. *Pagn. Emiſit.*
Præcipiens ei. *Pagn. Quibus emandauit. Vat. Poſtquam præcepit.*

Vulgata Editio. | *Lectionum Varietas.*

gentium ne abientis, & in ciuitates Samaritanorum ne intraueritis.

Ar. M. Denuntians ei.
Dicens. *Multi libri Et dicens.*
In viam gentium. *S. Cyp. In viam nationum. Syr. In viam prophanorum.*
Ne abieritis. *S. Hier. Ne ieritis.*
Ne intraueritis. *S. Hier. Ne intretis. Pagn. ne ingrediamini.*

Verſ. 6.

Sed potius ite ad oues, quæ perierunt domus Iſrael.

Sed potius. *S. Hier. Sed magis.*
Quæ perierunt. *Tert. Perditas.*
Domus Iſrael. *Syr. Ex Domo Iſrael.*

Verſ. 7.

Euntes autem prædicate, dicentes: Quia appropinquauit regnum Cœlorum.

Euntes. *Pagn. Profecti.*
Appropinquauit. *Tert. Quod appropinquauerit. Euth. Inſtat.*
Regnum Cœlorum. *Tert. Regnum Dei.*

Verſ. 8.

Infirmos curate, mortuos ſuſcitate, leproſos mundate, dæmones eijcite: gratis accepiſtis, gratis date.

Curate. *Pagn. Sanate.*
Gratis. *Vat. Gratuito.*

Verſ. 9.

Nolite poſſidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis veſtris.

Nolite poſſidere. *Vat. ne comparetis. Fr. Luc. Nolite comparare. Auct. Ne acquiratis. Pagn. Ne poſſideatis.*
Neque pecuniam. *Pagn. Neque æs.*
In zonis veſtris. *Syr. In Marſupijs veſtris. Vat. In Zonas veſtras. Fr. Luc. ex Syr. In crumenis veſtris. Euth. Ad zonas veſtras.*

Verſ. 10.

Non peram in via, neque duas

In via. *Pagn. ad iter, Fr. Luc. In viam.*

Vul-

Vulgata Editio.	*Lectionum Varietas.*
tunicas, neque calceamenta, neque virgam: dignus enim eſt operarius cibo ſuo.	Neque virgam. *Quidam Codd. Neque virgas.* Cibo ſuo. *Franc. Luc. Alimento ſuo.*
Verſ. 11.	
In quancumque autem ciuitatem, aut caſtellum intraueritis, interrogate, quis in ea dignus ſit: & ibi manete donec exeatis.	Caſtellum. *Pagn. Vicum.* Interrogate. *Pagn. Exquirite. Auct. Studioſè inquirite.* Manete. *Auct. Perſiſtite.* Donec exeatis. *S. Ioan. Chryſ. Donec exieritis.*
Verſ. 12.	
Intrantes autem in domum ſalutate eam, dicentes: Pax huic domui.	Salutare eam. *Syr. Poſtulate pacem domus.*
Verſ. 13.	
Et ſi quidem fuerit domus illa digna, veniet pax veſtra ſuper eam: ſi autem non fuerit digna, pax veſtra reuertetur ad vos.	Veniet. *Fr. Luc. Veniat. Quidam Codd. ingrediatur.* Reuertetur. *S. Hil. Reuertatur.* Ad vos. *Syr. Super vos.*
Verſ. 14.	
Et quicũque non receperit vos, neque audient ſermones veſtros: exeuntes foras de domo, vel ciuitate, excutite puluerem de pedibus veſtris.	Receperit. *Pagn. Exceperit.* De domo. *Va. Ex ædibus.* Vel ciuitate. *Syr. Vel ciuitate illa.* De pedibus veſtris. *Pagn. Pedum veſtrorum.*

Vulgata Editio. | *Lectionum Varietas.*

Verſ. 15.

Amen dico vobis: Tolerabilius erit terræ Sodomorum, & Gomorrhæorum in die iudicij, quam illi ciuitati.

Amen dico v. Tol.e.t.Sod. *Syr. Equidem ego dico vobis terram Sodomorum futuram tranquilliorem.*
Illi ciuitati. *Vat. Cum ciuitate illa.*

Verſ. 16.

Ecce ego mitto vos ſicut oues in medio luporum. Eſtote ergo prudentes ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut columbæ.

Mitto. *Pagn. Emitto.*
Oues. *S. Aug. Agnos.*
Prudentes. *S. Aug. Aſtuti.*
Simplices. *Fr. Luc. Innocentes, &, abſque cornibus. Adam C. Non mixti, non adulterati. Idem ex Syr. Perfecti. Quid. Codd. ſimpliciſſimi.*

Verſ. 17.

Cauete autem ab hominibus. Tradent enim vos in concilijs, & ſynagogis ſuis flagellabunt vos.

Cauete. *Pagn. Attendite.*
Ab hominibus. *Pagn. Ab hominibus illis.*
In Concilijs. *Tert. In conſeſſus. Pagn. In cõcilia. Syr. In domũ iudiciorum.*
Synagogis. *Vat. Conciliabulis.*
Flagellabũt. *Pagn. flagellis cadẽt. Euth. verberabũt. Al. flagris cadẽt uos.*

Verſ. 18.

Et ad præſides, & reges ducemini propter me in teſtimonium illis, & gentibus.

Ducemini. *S. Cyp. Ante reges & præſules ſtabitis. Tert. Perducemini. Ar. M. Agemini. Syr. Siſtent vos.*
Propter me. *Tert. Mei cauſſa.*

Verſ. 19.

Cum autem tradent vos, nolite cogitare quomodo, aut quid loquamini: dabitur enim vobis in illa hora, quid loquamini.

Nolite cogitare. *Arab. Ne ſolliciti ſitis.*

Vul-

Vulgata Editio. *Lectionum Varietas.*

Verſ.20.

Non enim vos eſtis qui loquimini, ſed ſpiritus Patris veſtri, qui loquitur in vobis.

Qui loquimini. *Fr.Luc. Qui loquemini. Euth. Illi loquentes.*
Sed ſpiritus Patris veſtri. *S.Aug. Sed Spiritus ſanctus.*

Verſ.21.

Tradet autem frater fratrem in mortem, & pater filium: & inſurgent filij in parentes, & morte eos afficient.

Tradet. *Euth. Prodet.*
Fratrem. *Syr. Fratrem proprium.*
Filij. *Fr.Luc. Liberi. Ar.M. Nati.*
In parentes. *Pagn. Aduerſus parẽtes.*
Morte eos af. *Tert. Mortificabunt eos. Fr.Luc. Morte affici eos curabunt.*

Verſ.22.

Et eritis odio omnibus propter nomen meum: qui autem perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit.

Eritis odio. *Pagn. Eritis odio habiti. Fr.Luc. Eritis exoſi.*
Omnibus. *Quidam Codd.* addunt *Hominibus.*
Perſeuerauerit. *S.Cyp. Suſtinuerit. Tolerauerit. Ar.M. Permanens in finem.*
In finem. *Euth. Ad finem.*
Saluus erit. *Pagn. Saluus fiet. Vat. Salutem conſequetur. Syr. Ipſe ſeruabitur. S.Cyp. Saluabitur.*

Verſ.23.

Cum autem perſequentur vos in ciuitate iſta, fugite in aliam. Amen dico vobis, non conſummabitis ciuitates Iſrael, donec veniat Filius hominis.

Fugite in aliam. *Quidam Cod.* addit. *Et ſi ex hac exegerint vos fugite in aliam.*
Non conſumabitis. *Pagn. Non perambulando finietis. Fr.Luc. Non abſolueritis.*
Donec veniat. *Pagn. Quin iam venerit.*

Vul-

Vulgata Editio. | *Lectionum Varietas.*

Verſ. 24.

Non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum, nec ſeruus ſuper dominum ſuum.

Non eſt diſc. ſup. mag. *Syr. Non eſt diſcipulus præſtantior magiſtro ſuo. Pagn. Super præceptorem.*

Verſ. 25.

Sufficit diſcipulo, vt ſit ſicut magiſter eius: & ſeruo, ſicut dominus eius. Si Patrem familias Beelzebub vocauerunt: quanto magis domeſticos eius?

Vt ſit. *Euth. Vt fiat.*
Sicut. *S. Hier. Quaſi.*
Domeſticos eius. *Syr. Filios domus ipſius.*

Verſ. 26.

Ne ergo timueritis eos: Nihil enim eſt opertum, quod non reuelabitur: & occultum, quod non ſcietur.

Opertum. *Pagn. tectum. Fr. Luc. Coopertum.*
Reuelabitur. *Pagn. Retegendum. Fr. Luc. Diſcooperiendum. Quidam Codd. Reueletur.*
Occultum. *Ar. M. Abditum. Syr. Abſconditum.*
Scietur. *Quidam Codd. Sciatur.*

Verſ. 27.

Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine: & quod in aure auditis, prædicate ſuper tecta.

Quod dico. *S. Aug. Quæ dico.*
In lumine. *Pagn. In luce.*
Quod in aure. *S. Aug. Quæ in aure. Theoph. Quod in aurem. Syr. Quod in aures veſtras.*
Super tecta. *Pagn. in tectis. Quid. ap. Fr. Luc. Super domos.*

Vul-

Vulgata Editio. | Lectionum Varietas.

Verſ.28.

Et nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non poſſunt occidere: ſed potius timete eum, qui poteſt & animam, & corpus perdere in gehennam.

Nolite timere. *Fr.Luc. Ne timeatis.*
Occidunt. *S.Hier. Interficiunt.*
Perdere. *S.Cyp. Occidere.*
In gehennam. *Arab. In ignem gehennæ. S.Aug. In gehenna ignis.*

Verſ.29.

Nonne duo paſſeres aſſe veneunt: & vnus ex illis non cadet ſuper terram ſine Patre veſtro?

Paſſeres. *Pagn. Paſſerculi.*
Aſſe veneunt. *Vat. Minuto aſſe veneunt. Euth. paruulo aſſe veneunt.*
Cadet. *S.Cyp. Cadit.*
Super terram. *S.Cyp. In terram. S.Io. Chryſ. In laqueum.*
Sine Patre veſtro. *S.Cyr. Ier. ſine voluntate patris veſtri.*

Verſ.30.

Veſtri autem capilli capitis omnes numerati ſunt.

Veſtri autem capilli cap. *Syr. Quin etiam pili capitis veſtri. Al. Veſtri verò pili capitis.*

Verſ.31.

Nolite ergo timere, multis paſſeribus meliores eſtis vos.

Timere. *Tert. Metuere.*
Meliores eſtis. *Tert. Antiſtatis. Fr. Luc. Præſtatis. Auct. Præſtantiores eſtis.*

Verſ.32.

Omnis ergo, qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo, qui in cœlis eſt.

Omnis e. q. confit. me. *S.Cyp. Quicunque in me confeſſus fuerit.*
Me. *Euth. In me.*
Eum. *Fr.Luc. In illo.*

Vul-

Vulgata Editio.	*Lectionum Varietas.*
Verſ. 33. Qui autem negauerit me coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo, qui in Cœlis eſt.	Qui autem negauerit me. *Tert. Et omnis qui confuſus ſuper me.* Coram hominibus. *Tert. Penes homines.* Negabo & e.e. *Tert. Et ego confundar ſuper illo.* Coram Patre meo. *Tert. Penes patrem meum.* Qui in cœlis eſt. *S.Cyp.* addit *Et coram angeli eius.*
Verſ. 34. Nolite arbitrari quia pacem venerim mittere in terram: non veni pacem mittere, ſed gladium.	Nolite Arbitrari. *S.Hier. Nolite putare. Pagn. ne arbitremini. Euth. Ne putetis.* In terram. *S.Hier. ſuper terram.* Non veni pacem mittere. *Euth. Non veni pacem miſſurus. Ar.M. Non veni iacere pacem.* Sed gladium. *Tert. Sed Macharam. Euth. Sed & gladium.*
Verſ. 35. Veni enim ſeparare hominem aduerſus patrem ſuum, & filium aduerſus matrem ſuam, & nurum aduerſus ſocrum ſuam.	Separare. *Tert. Diuidere. Caiet. Diſſidere faciam.* Hominem. *S.Hier. Virum.* Aduerſus. *S.Hier. Contra.* Patrem ſuum. *S.Hier. Proximum ſuum.*
Verſ. 36. Et inimici hominis, domeſtici eius.	Domeſtici. *Syr. Filij domus. Pagn.* addit *erunt.*
Verſ. 37. Qui amat patrem, aut matrem pluſquam me, non eſt me dignus: & qui amat filium, aut	Qui amat patrem, aut matrem pl. me. *Tert. Qui patrem aut matrem mihi prætulerit. S.Cyp. Qui diliget patrem aut matrem ſuper me.*

Vul-

Vulgata Editio.	Lectionum Varietas.
filiam ſuper me, non eſt me dignus.	Qui amat filium aut filiam ſuper me. *S.Val. Qui plus amauerit filium, aut filiam, quàm me.*
*Verſ.*38.	
Et qui nõ accipit crucem ſuam, & ſequitur me, non eſt me dignus.	Qui non accipit. *Arab. Portat. S. Ambr. Niſi quis tulerit. Ar. M. Qui non capit. Syr. quicunque non baiulat.* Et ſequitur me. *Fr.Luc. Sequitur retro me. Auct. Et me imitatur.* Non eſt me dig. *S.Cyp. Non eſt meus diſcipulus.*
*Verſ.*39.	
Qui inuenit animam ſuam, perdet illam: & qui perdiderit animam ſuam propter me, inueniet eam.	Inuenit. *Tert. Lucri habuerit. Pagn. inueneris.* Perdet illam. *Theoph. Perditurus eſt eam.* Perdiderit. *Tert. Amiſerit. S.Cyp. Foderit.* Propter me. *Tert. pro nomine meo, Pagn. mea cauſa.*
*Verſ.*40.	Inueniet. *S.Proſp. Conſeruabit.*
Qui recipit vos, me recipit: & qui me recipit, recipit eum, qui me miſit.	Recipit. *S.Aug. Accipit.*
*Verſ.*41.	
Qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ accipiet: & qui recipit iuſtum in nomine iuſti mercedem iuſti accipiet.	In nomine. *Euth. Nomine. Adam C. In nomen.*

Vulgata Editio.	*Lectionum Varietas.*
*Verſ.*42.	
Et quicunque potum dederit vni ex minimis iſtis calicem aquæ frigidæ tantum in nomine diſcipuli: Amen dico vobis, non perdet mercedem ſuam.	Potum dederit. *Pagn. Propinauerit. Vat. ad bibendum dederit.* Calicem aquæ frigidæ. *Syr. Calicem frigidæ. Pagn. Poculum aquæ frigidæ.* Minimis. *Pagn. Puſillis.*

CAPVT X.

Expenditur & illuſtratur.

SECTIO PRIMA.

Προσκαλεσάμενος quid. Suos conuocat Chriſtus, vt pugnent, non vt torpeant. 240
Mundo & carni mortui ſint qui Chriſtum ſequuntur. A
Nihil eſt, quod ambitio non tentet. B
Dæmones immundi dicuntur, quia rebus immundis delectantur, ad eoſque homines incitant. D
Perditionis noſtræ cauſa ferè dæmones. E
Præſtat ſanctitate miraculum eſſe, quàm miracula efficere. 241
Iuſtorum eſt ſe & ſua humiliter deijcere. F
Curanda noſtrorum ſalus. G
Diuinæ vindictæ genus beneficijs malefacta compenſare. 242
Iniuriarum obliuio Christi exemplo probata. H
Qui grandia molitur, paulatim pergat. I
Patiendi amor in Chriſto. K
Patienti, & manſueto lupi videntur oues, impatienti contra. L
Κτᾶσθαι quid. Terrenorum poſſeſſio vexatio eſt. 243
Auri & argenti poſſeſſio aliorum inuidiam, odiumque prouocat. M
Qui terrena contemnenda docet, terrena contemnat. N
Auri cupiditas à doctore abſit. O
Diues Chriſti paupertas. 244

ET conuocatis; Græcè, καὶ προσκαλεσάμενος, accerſens, aduocans, inuitans verbum προσκαλέομαι eſt etiam ſocium ad bellum quempiam euocare, vt ſtatim diſcerent Apoſtoli ſe à Chriſto vocatos, non vt in vmbrâ otio torpeſcerent, ſed vt ad pugnam cum ipſo contra inuiſibiles, viſibileſque hoſtes irent. 240

A De pilis hoc verbum dicitur, qui è cute vocantur, & eliciuntur: Ac ſi mundo, ac carni mortui eſſe de-

debeant, qui Chriſtum ſequuntur, & Orbi ſalutem prædicatione allaturi ſint; non ſecus ac pili cum è cute, & carne abſtracti fuerint.

B *Conuocatis duodecim diſcipulis*. Certo, & inſigni hoc numero Chriſtus Apoſtolos, elegit, ne quiſquam per fraudè in Apoſtolorum numerum irreperet, nihil enim eſt, quod ambitio non tentet, & temeritas, plures gradus ac dignitatis magis cupidi, quã ſanctitatis vocari Apoſtoli voluiſſent, ſed præclnſus aditus poſito certo nomine, appoſitiſque nominibus; hoc enim conſilio Apoſtolorum nomina ponit Euangeliſta, ne quis ſe nobis pro Apoſtolo venditaret.

D *Dedit eis poteſtatem ſpirituum immundorum*, ideſt eijciendi ſpiritus immundos, vnde & Syrus ſic habet; *Dedit eis poteſtatem contra ſpiritus inquinatos*. Immundos autem vocat non quod ipſi per ſe immundi ſint, ſed quod rebus immundis delectentur, ad eaſque potiſſimum homines incitent. Et ferè hoc nomen in ſacris litteris ſortiuntur; vt ſimilis Dæmoni ſit, qui immundarum rerum cogitationes nutrit, immunda cogitat, immunda loquitur.

E Miſſurus Apoſtolos, vt homines conuerterent, dat eis poteſtatem eijciendi dæmonia, vt diſceremus perditionis noſtræ cauſam ferè Dæmones eſſe, & ægrè ad mentis mundiciam vocari nos poſſe, niſi ſpiritus immundi eijciantur.

241 Prius Chriſtus ſuos Apoſtolos doctrina inſtruxerat, & quales eſſe deberent monuerat, munit nunc eos poteſtate: hoc ordine docens doctrinam, vitæque probitatem poteſtati huic miracula faciendi ſubſtruendam eſſe, & illa prius quærenda, quàm iſtam. Præſtat vitæ ſanctitate miraculum aliis eſſe, quàm nuda poteſtate miracula efficere.

Matthæus publicanus.

PVblicanum ſe vocat hic Euangeliſta, vt ſe deiiceret, & Chriſti gratiam prædicaret: Græca lectio ſuam emphaſim habet, quæ negligenda non eſt. ὁ τελώνης, *ille publicanus*, ſcilicet publicus, & omnibus notus. Iuſtorum mos eſt malæ vitę mores ſine velamine humiliter prodere, & exaggerare, vt Dei miſericordia magis extollatur. F

In viam Gentium ne abieritis, & in ciuitates Samaritanorum ne intraueritis, ſed potius ite ad oues, quæ perierunt domus Iſrael.

APoſtolos ad Gentes non mittit Chriſtus, ſed ad Iudæos, quia Iudæi filii regni erant, & illis facta fuerat regni promiſſio. Videant quàm præpoſterè illi agant, qui ſuorum obliti aliorum ſalutem quærant, cum curanda prius noſtrorum ſalus, quàm externorum. Ad Iudæos dirigit Chriſtus Apoſtolos, ne vllam haberēt Iudęi excuſationem, ſi Chriſtum non recepiſſent, dicētes eum ad Gentiles, & hoſtes ſuos miſiſſe Apoſtolos. G

In viam gentium ne abieritis, ite 242

potius ad oues quæ perierunt domus Iſrael. Ac ſi apertè diceret, ne putetis animum meum ab ipſis auerſum, quia contumelias mihi ingerunt, onerant me conuiciis, & Dæmonium me habere dicunt; hæc me ab eorum ſalute quærenda non auocant, excitant potius; ope magis indigent, quò magis in me ſæuiunt, ite igitur ad illos, eiſque regnum Cœlorum prædicate; diuinæ vindictæ genus quoddam eſt beneficiis maledicta compenſare, & calumniatores donis obruere, gratiis cumulare.

H *Ite potius ad oues quæ perierunt domus Iſrael.* Ad Iudæos Apoſtolos dirigit Chriſtus, vt oſtenderet, ſe iniuriarum oblitum, quas à Iudæis acceperat: vera hæc charitatis nota, & quæ Chriſti ſpiritum ſapit, ſi ſollicitiùs eorum ſalutem quæras, qui te perdere, aut opprimere tentant, aut damnum aliquod inferre conati ſunt.

I Ad Iudæos priùs mittit vt in Iudæa exercerentur, priùs quàm ad agones orbis terrarum intrarent; qui grandia molitur paulatim pergere debet, vt maiora poſt minora aggrediatur.

K Oues Iudæos Chriſtus vocat, & tamen lupi, viperæque in Chriſtũ fuerunt; nil mirum tantus erat in eo patiendi amor, vt luporum rabies, viperarumque ſæuitia, ouis manſuetudo viſa illi fuerit.

L Tanquam agnus mãſuetus Chriſtus erat, huic viperæ, & lupi dicuntur oues, & videntur, quia qui agnus manſuetudine eſt ſæuos homines ad modum luporum mites vt oues putat; contra impatiens, & delicatus agnos ipſos, oueſque lupos eſſe putat. Igitur armato patientiâ pectori mitis quælibet ſæuities eſt; imbecilli, & impatienti etiam manſuetudo dura, & ſæua videtur.

Nolite poſſidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis veſtris, &c.

NOlite poſſidere; Græcè, μὴ κτήσησθε; *Ne vobis comparetis, ne acquiratis;* verbum κτάομαι non ſolum ſignificat acquirere, & poſſidere, ſed etiam vexari, vt κλαίεσθαι συμφορὰν *calamitate vexari, ac premi.* Vix alibi melius hæc notio cohæreat, quàm hìc vbi de auri, argentiue poſſeſſione agitur, ferè enim ira accidit, vt qui pecuniam opeſque terrenas poſſidet, aſſidue vexetur, ac veluti torqueatur; vt vexari, & poſſidere in idem recidant, ſicut vtraque notio in idem verbum cadit. 243

Præterea hoc idem verbum non de opibus tantum dicitur, ſed etiam de odiis, ac diſcordijs; vnde Platoni κλήσασθαι ἔχθραν eſt *odia ſuſcipere.* Optimè hæc vis hîc quoque quadrat; ferè enim qui aurum, & argentum poſſidet inuidiam, odiumque aliorum prouocat, & in ſe alios acuit, vt odia cum diuitiis multiplicentur, & augeantur. M

Auro, & argento, omnique pecuniâ vult Chriſtus ſuos carere diſcipulos, quia ſcilicet alios ad rerum terrenarum cõtemptum hortari debebant; exemplo præſtant, ægrè opes, & diuitias contemnere N

alius

aliis perſuadet, qui ſibi non perſuaſit, & ineptus paupertatis laudator eſt, qui diuitiis onuſtus incedit. Diſce, quod docere alios volueris, ipſe prius præſta.

O Aurum, & argentum poſſidere apoſtolos Chriſtus inhibet, ne ſi hæc haberent, viderentur cauſa lucri prædicare, non ſalutis hominum. Nihil turpius quàm doctorem auri cupiditate teneri, dum lucrari animas videtur. *Nolite*, inquit, *poſſidere aurum, neque argentum, neque pecuniam;* qui auidè aurum poſſidet tandem ab auro poſſidetur, nec ſuus iam eſt, ſed diuitiarum.

244 Paupertas ob Chriſti amorem cuſtodita hoc præmio donatur etiam in terris, vt plerumque auguſtiùs, ea quis poſſideat, quæ grandi animo ſpreuerat; ſine auro, & argento, omnique pecuniâ incedunt Apoſtoli, magiſtri ſui vocem audientes; ſed quid poſtea accidit? Accidit, quòd fideles ad Apoſtolorum pedes agrorum pretia deponerent, fors id minimè facturi, ſi diuitiarum amore Apoſtoli tenerentur; ergò qui diuitias contemnit diuitiarum verè Dominus eſt, & diues Chriſti paupertas fit, dùm negligit peritura. Offeruntur diuitiæ contemnentibus eas, & ab illis ſurripiuntur, qui ſectantur.

SECTIO II.

Malorum hominum conſortium fugiendum. P
Hoſpitalitatis cultus. Q
Singulare beneficium eſt hoſpitio Dei ſeruos recipere. 245
Inconſtantia vitium vitandum. R
Caueat doctor, ne delicias quærere videatur, dum animas videtur. S
Pax omnia bona ſecum deuehit. 246
Cautio in impijs, & ijs, quæ impiorum ſunt vitandis. T
Chriſti ſanguis contra nos teſtimonium dicit. V
Ardua qualibet ſuſcipienda, dum Chriſtus nos mittit. X
Innocentia fortis armatura eſt. Y
Patientia quaſi centrum immobile contra omnes iniurias. 247
Euangelicus doctor ouem patientia referat. Z
Quilibet in ſeipſum & in ſua vt ſerpens ſæuiat, in alios & in aliena ſit vt columba. A
Qui alios erudit veterem exuat hominem, induat nouum. 248
Prudentes ſimus in aliorum ſalute quærenda, & in extollenda virtutis cruce. B
In tribulationibus, & in his ijs vita vetuſtas exuenda. C
Iniuriarum obliuiſci debemus. D
Ἀκέραιος quid, & vnde ducatur.
Malitia doctoris animus non adulterandus. E
In ſynagogis vbi lex legebatur legis tranſgreſſores puniebantur. F
Sæuior quacunque fera ferus homo eſt. 249

In quancunque ciuitatem, & caſtellum intraueritis, interrogate, quis in ea dignus ſit.

Hoſpes eligendus eſt, qui bono ſit nomine, ne prædicatoris dignitas ſuſcipientis infamia detur- P

deturpetur; ſcilicet illorum conſortium fugiendum eſt, qui improbis ſuis moribus Doctori notam inurrere poſſunt.

Q Cuius domus eligenda ſit præcipitur, non tamen hæc cautio receptori mandatur, ne dum hoſpes eligitur, hoſpitalitas minuatur. Hoſpes omnis recipiendus eſt, quia in eo Chriſtus ipſe recipitur. Non perit merces, etiamſi recipiatur indignus.

245 Interrogare iubentur Apoſtoli, quis dignus ſit eos recipere, quaſi eâ in re beneficium darent, non acciperent; ſingularis enim beneficij loco habendum eſt, cum apud nos hoſpitium habere Dei ſerui dignantur; Nouerit ergo receptor, gratiam magis ſe accipere, quàm dare, quùm quempiam Dei nomine domo ſua hoſpitio recipit.

Et ibi manete, donec exeatis.

R SEnſus eſt, donec in illa ciuitate fueritis ne mutetis hoſpitium; ne ſcilicet inconſtantes, & leues eſſe viderentur, neue exemplo ſuo alij à Deo recederent, & in bono inconſtātię notâ laborarent. Dedecet Doctorem inconſtantiæ ſigna vel leuiter exhibere.

S Monet præterea, ne hoſpitium mutent, ne delicati viderentur, qui ijs, quæ apponerentur in primo hoſpitio non contenti, meliora in alio quærerent. Aegrè ad dura, aſperaque alios vocare poteſt, qui delicias quærit, vel quærere videtur.

Intrantes autem in domum ſalutate eam, dicentes: Pax huic domui.

NOn vult eos exſpectare, vt ſalutentur ab hoſpite, ſed vult præuenire ſalutationis officio. 246 *Dicentes pax huic domui.* Cur non iubet, aliam felicitatem domui imprecandam, alia bona? Pacis tantùm meminit, quia pax cuncta animi bona ſecum deuehit, & bonorum omnium fons, & origo, quę ſi à domo abſit, vera felicitate deſtituitur, veris bonis. Hinc illud Apoſtoli Rom. 10. v. 15. *Quam ſpecioſi pedes Euangelizantium pacem, euangelizantium bona.* Reſpicit ad verba Prophetæ Nahum cap. 1. v. 15. *Ecce ſuper montes pedes euangelizantis & annuntiantis pacem.* Nō dixit annuntiantis bona, ſicut Apoſtolus, ſed pacē tantum annuntiat omnia bona, quia in ipſa pace omnia bona cōtinentur, & ab ipſa velut ab vtero fluūt. Rom. 10 Nah. 1.

Quicunque non receperit vos, neque audierit ſermones veſtros exeuntes foras de domo, vel ciuitate illa excutite puluerem de pedibus veſtris.

IMpiorum cōſuetudo omni ſtudio fugienda eſt, adeo vt non ipſi tantum vitentur, ſed etiam ea quæ ad ipſos, ne nobis malum aliquod affricent; hinc excutere puluerem iubentur Apoſtoli, vt declararent, etiam eorum puluerem eſſe impium, ideoque nolle ſe eum habere: quod ſi impiorum puluis reijciendus, quanto magis vitandi ipſi impii? T

Excutitur puluis, vt oſtenderent V

rent illum ipſum puluerem, quem ex itinere collegiſſent in die iudicij teſtem contra eos futurum, qui e recipere noluiſſent. Mos enim Iudæorum erat, vt aliquid notabile præſtarent, quod teſtimonium eſſet rei factæ, ſiue lapi-
Ioſ.24. dem erigere, vt *Ioſue* 24. *v.* 26. ſiue lapidum aceruum, vt
Gen.31. Gen.31.v.47. ſiue veſtem abſcin-
Mat.26. dere, vt *Matth.26.v.65*. Quid erit cum non puluis excutietur in duritiæ noſtræ ſignum, ſed Chriſti ſanguis, & Apoſtolorum effuſus oſtendetur? Pende hæc lector, & ſi ſapis conſule rebus tuis, duritiam exue, exue impietatem, Apoſtolorum verba audi, Chriſtique præceptis pare, ne eius ſanguis contra te teſtimonium dicat.

Ecce ego mitto vos, ſicut oues in medio luporum.

X QVaſi dicat, vos ego mitto qui liberare ab omnibus periculis poſſum; nullum opus tàm arduum eſt, quod forti, halacrique animo ſuſcipiendum non ſit, dummodo Chriſtus ipſe nos mittat.

Y Oues Apoſtolos appellat, non tantum quia innocentes, ſed quia inermes, & ab omnibus humanis præſidijs imparati. Fortis ſola innocentia armatura eſt, firmumque contra hoſtes omnes munimen.

247 In medio luporum oues ſunt, ac ſi Apoſtolorum patientia ſit quaſi centrum immobile ad omnes iniurias, & illata damna ſuſcipienda.

Z Sicut ouis in medio luporum Euangelicus Doctor eſt, cum ab omni parte mordetur, & vellicatur, & tamen ouis patientiâ eſt.

Eſtote ergo prudentes ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut columbæ.

SErpentis prudentiam imitatur Euangelicus Doctor, ſi impiorum fraudes intelligat, columbæ ſimplicitatem habet, qui ignoſcit iniurias. Prudens vt ſerpens eſt, qui ſua punit, & in ſeipſum ſæuit, ſimplex vt columba, qui aliorum defectus minimè videt, ſerpens in ſe ipſum, columba in alios. A

Serpens exuuiem ponit, & veterem exuit pellem, ſic & qui alios erudit, & ad perfectionem vocat, terrenum prius hominem exuere debet, & induere nouum. Vnde illud Apoſtoli: *Deponite vos ſecundum priſtinam conuerſationem veterem hominem.* ægrè vitæ nouitatem alijs perſuadebit, qui priùs ſibi ipſi non perſuaſerit. 248 *Epheſ.4.*

Eſtote prudentes ſicut ſerpentes. Serpens hominem decepit, & ſeruitutis iugo ſubdidit, lignum vitæ laudans, vos ſitis prudentes non ad decipiendum, ſed ſaluandum, laudauit ille lignum, vos laudate crucis virtutem. B

Serpentis prudentia nobis imitanda eſt, quo tribulationibus preſſi & iniurijs laceſſiti morum vetuſtatem exuimus nouum vitæ genus inſtituentes, ſicut & ſerpens per locum anguſtum, perque ſpinas tranſiens ſe leberide, pelleque ſua ſpoliat, & robuſtior fit. C

Et ſimplices ſicut columbæ. Non ſufficit mala pati, ſed nec turbari debemus dum ea patimur, hoc D

enim

enim columbæ eſt, ideo ſicut columbæ ſimplices eſſe iubemur, vt iniurijs laceſſiti non turbemur; quin iniuriarum obliuiſci ſtatim debemus, ſicut & columbæ, cum pulli eis auferuntur, malorum non meminerunt, nec in eos ſæuire ſciunt, qui abſtulerunt.

E *Simplices*, Græcè ἀκέραιοι *innocentes*, & ad verbum, *abſque cornibus*. Tranſlatio ſumpta eſt à placidis animalibus, quę natura nullis cornibus armauit ad iniurias depellendas, aut inferendas. Sunt qui deducant à κεράννυσθαι quod eſt miſcere; itaque vult eſſe non miſtos, non adulteratos malitia.

In ſynagogis ſuis flagellabunt vos.

F IN ſynagogis, vbi lex legebatur, & exponebatur, legis tranſgreſſores puniebantur; nam vt plerique notauere, conſueuerant Iudæi in ſynagogis ſuis eos flagellare qui peccaſſent in legem. Ita actum eſt licet iniuſtè cū Apoſtolis Act. 5. v. 40. & cum Paulo 2. Cor. 11. 24. Mos improbandus non eſt, ſi verè tranſgreſſores puniuiſſent; & legis zelo id factum, non inuidiâ, & odio in innocentes.

Cauete autem ab hominibus.

249 NOn dixit, cauete à feris, atque ſerpentibus, ſed ab hominibus, ſæuior n. quacunque fera ferus, impiuſque homo eſt, magis homo homini nocet, quam ſerpens, quam fera quælibet. Nunquam monuit Chriſtus vt à feris caueremus, monuit ſæpè vt ab hominibus, quia facilius eſt feras vitare, quàm homines, hi enim nocere etiam ſolent cum blandiuntur, & vnaquæque beſtia corpori tantum nocet; hominis ſæuitia etiam animam impetit. Igitur præ omnibus malis homo maximum malum eſt, maximèque cauendum.

SECTIO III.

Tunc maximè in Dei auxilio ſperandum cum humanum deficit. G
Fortis eloquentia eſt, mala pati, & patienter ferre. H
Sua ſapientia nullus fidat. I
ὑπομένειν quid. Tanquam ſtrenuus miles Chriſti ſeruus ſit. 250
Otio torpeſcere Euangelicus doctor non debet. K
Nullus Chriſtum conſtanter fateri poteſt à Chriſto non adiutus. L
Deus gratitudine noſtra quodammodo mouetur, vt alia beneficia nobis conferat. 251
Inferni pœnæ rediuiuo partu ſemper naſcuntur. M
Interna pace fruitur qui bellum carnalibus affectibus indicit. N
Carnalem in parentes affectum præſcindere voluit Chriſtus, non eos habitatione ſeiungere. O
Sponte, mortificationis crux tollenda. P
Λαμβάνειν quid. Regni & crucis nexus. 252
Crux ſceptri & regni loco habenda. Q
Moras in bonis operibus efficiendis quilibet auferat. R
In bonis operibus affectum magis Deus æſtimat, quàm rei magnitudinem. S

No-

Nolite cogitare quomodo, aut quid loquamini.

G *N**Olite cogitare*, Græcè eſt, *μη μεριμνήσητε*, *ne ſolliciti, & anxij ſitis*, non omnem præcedentem meditationem vetat, ſed eam, quę diffidentiam diuinæ prouidentiæ, & opis habeat, quæque nimio motu, timore, ac ſollicitudine impediatur. Tunc enim maximè in Dei auxilio ſperandum eſt, cum humanum deficit, & homines in nos crudeliter ſæuiunt.

H Perhibentur etiam cogitare quomodo, aut quid loquantur, ne ſcilicet de ornatu, elegantique dicendi modo tunc eſſent ſolliciti. Satis ornatus quilibet ſermo eſt, quùm bona quis agit, & mala patitur; fortis eloquentia eſt, quum non ſolum lingua, ſed totum corpus loquitur & ad patientiam inſpectores inhortatur.

I Qui ſollicitus eſt quid loquatur, ſuæ ſapientiæ fidit, quę præcipua ruinæ cauſa eſt; non ita fortes in ſuis certaminibus fuiſſent Apoſtoli, ſi ſpem in ſe vllam collocaſſent; firma quælibet imbecillitas eſt, quæ ſui confidentia vidua, diuini auxilii ſpe fulcitur, & animatur.

Qui autem perſeuerauerit vſque in finem hic ſaluus erit.

250 *Q**Vi perſeuerauerit*, Græcè *ὁ δὲ ὑπομείνας*; *Tolerans*, ſeu, vt vertit S. Cyprianus *qui ſuſtinuerit*; Græcum verbum *ὑπομένειν* ſignificat propriè hoſtilem impetum ſuſtinere; Igitur tanquam ſtrenuus miles ſtationem ſuam nemo deſerat, vulnera patiatur, & ſuſtineat.

Quum autem perſequentur vos in Ciuitate iſta fugite in aliam.

FVgam conſulit, non vt pericula declinent dumtaxat, ſed vt Euangelii ſemina alibi felicius ſpargant; neque enim illis permittitur in latebras fugere, vt otio torpeant, ſed vt munere ſuo fungerentur, & maiori fructu Euangelium aliis ciuitatibus enunciarent. K

Omnis ergo, qui confitebitur me coram hominibus confitebor & ego eum coram patre meo.

Q*Vi confitebitur in me*, Græcè, *ὅστις ὁμολογήσει ἐν ἐμοὶ*; *qui confitebitur in me*; etiã Euthymius, Theophylactus, & ex Græco ita vertit Arias Montanus, & ex Latinis Sanctus Cyprianus epiſt. 37. ita legunt. Sed cur potius ait, *qui confitebitur in me*, quàm, *qui confitebitur me*? An ex Sacræ Scripturæ phraſi idem eſt *in me*, ac, *me confitebitur*? ſic enim & Pſal. 43. v. 9. dictum eſt: *& in nomine tuo confitebimur in ſæculum*. Sed *in me* dictum etiam eſt, id eſt mea virtute, nullus quippe Chriſtum corã hominibus ingenuè, ac conſtanter fateri poteſt à Chriſto non adiutus. L Pſal. 43

Confitebor & ego eum; Græcè hoc eadem phraſi ac ſuperius explica- 251

tur,

tur, ſic enim legitur, ὁμολογήσω κἀγὼ ἐν αὐτῷ. *confitebor & ego in illo*, ideſt illum, vel, vt ſuperiori ſenſui hic quoque inſiſtamus, *à gratitudine ipſius motus*; ſic exponit Euthymius hic. Explicari non poteſt quanta nobis à liberali Dei manu beneficia veniant, ſi Deus gratitudine prouocetur, & quodammodo moueatur.

Timete eum qui poteſt & animam, & corpus perdere in Gehennam.

M IN gehenna Deus animam, & corpus, ideſt totumque hominem perdit, cum eum à ſe, & Cæleſti ſuo regno ſeparatum æternis adijcit ſupplicijs, & nunquam morituris adiudicat flammis. Gehennam cum audis cruciatus infernales cogita, qui ſemper reuiuiſcunt, pœnas cogita nunquam morituras. Nomen ipſum Gehēnæ huc nos ducit, vt cum γεννᾶν, ſeu, γεννᾶσθαι quod verbum ſignificat naſci, cognationem quandam habeat, vt nimirum diſceremus adeo infernales pœnas non defecturas, vt ſemper rediuiuo partu renaſcantur, vt etiam Theophylactus huc flexerit ad hæc verba dum ait: *Gehennam cum dicit ſignificat perpetuam pœnam. Gehenna dicitur à ſemper naſcendo.* Hanc pœnarum æternitatem conſidera, ne experiri contingat, ſanctas cogitationes meditatio iſta parturiet, & ferè qui pœnæ diuturnitatem conſiderat ab illis abſtinet, quibus hæc pœna debetur.

Non veni pacem mittere, ſed gladium, veni enim ſeparare hominem aduerſus à Patrem ſuum.

N NOxium cognatorū affectum abſcindere, & euellere ſtudet Chriſtus, & carnalem amorem, qui ſpiritualis venenum eſt, auferre, & hac de cauſa dixit, ſe in terras veniſſe; non vt pacem mitteret, ſed gladium. Sed opponet his verbis aliquis illud Regij Prophetæ Pſal. 71. *Orietur in diebus eius iuſtitia, & abundantia pacis*; *Pſal. 71.* & illud Apoſtoli: Epheſ. 2. *Ipſe eſt pax noſtra*. *Epheſ. 2.* Quibus & Angelus ſuccinit, dum nato Chriſto ait: *Gloria in excelſis Deo & in terra pax hominibus bonæ voluntatis*. *Luc. 1.* Qui ergò hæc cohærent? cohærent, quia interna mentis pace fruitur, qui bellum carnalibus affectibus indicit; & veræ pacis deliciis innatat, qui terrenum omnem amorem abſecat, & aſſiduum cum vitiis bellum habet. Nempe miſſum eſt bellum, vt rumperetur pax mala, & bona, quæ animam poſſidet, firmaretur.

O Venit Chriſtus hominem ſeparare *aduerſus patrem ſuum*, non dixit, *à Patre*, quia non corporalem ſeparationem iubet, ſed ſpiritualem; carnalem ſcilicet affectum præſcindere voluit, non habitatione eos ſeiungere. Proinde ſeparatus aduerſus patrem eſt qui licet eiuſdem cum eo ſit domus inquilinus, paterno tamen affectu Chriſti amorem non inficit, ſicuti è conuerſo qui à patre, & à parentibus corpore diſtat, inque ſacram familiam nomen dedit,

car-

carnali tamen affectu in patrem, in ſuos fertur, licet à patre, & à ſuis ſeparatus ſit, non tamen aduerſus patrem ſuum, nec aduerſus ſuos; id quod exigit à nobis Chriſtus.

Qui non accipit crucem ſuam, & venit poſt me non eſt me dignus.

P OLim ad crucis ſupplicium damnati crucem ſuam portare cogebantur. Chriſtianos vult ſponte Crucem tollere Chriſtus, quod de qualibet afflictione intelligendum eſt. Sponte nobis arripienda crux, & tanquam Chriſtianæ vitæ ſignum in humeros attollenda, & libenti animo tanquam de manu Domini excipienda.

252 *Qui nõ accipit*, Græcè ὃς οὐ λαμβάνει *qui non apprehendit*, Arias Montanus, *qui non capit*. Verbum λαμβάνειν plerumque de regni acceptione dicitur; nimirum qui ad regni onus vocatur, ad crucem, cruciatumque ſe vocari exiſtimet, Regum ſupplicium regni cura eſt.

Q Niſi colligere velimus; crucem veluti ſceptrum, regnique indicium accipiendam nobis eſſe. Qui ſapit, Chriſti Crucem, & quamlibet afflictionem, quam illi Dei prouidentia deſtinauit, regnis, ſceptriſque præfert, magiſque in illa gloriatur, quàm in iſtis.

Quicunque dederit potum vni ex minimis iſtis calicem aquæ frigidæ tantùm in nomine diſcipuli non perdet mercedem ſuam.

AD obtinendum regnum præparat Chriſtus compendia, R longioris moræ occaſionem tollit; calicis aquæ frigidæ exhibitione regnum obtinemus; cur non addidit calidæ? Olim in deliciis aqua calida videtur fuiſſe. Vt compendio ſtuderet, modum doceret, quo ſtatim ius in Cœlorum regnum acquireremus. Moras aufert, & boni operis impedimenta, fors ſi aqua calida eſſet ad mercedem exhibenda, dum opus differtur, omitteretur.

Præterea aquæ frigidæ porrectioni, S quæ Chriſti nomine fiat, merces promittitur, vt nemo ſe ob inopiam excuſaret, ſi calidam exhibendam monuiſſet, lignorum ſumptus cauſans; vtque colligeremus, Deum opera magis ex operantis ſtudio, quàm ex rei magnitudine æſtimare, magiſque ex affectu dantis, quàm ex doni pretio.

Vulgata Editio. *Lectionum Varietas.*

CAPVT XI. MATTHÆI.

Verſ. 1.

ET factum eſt, cum conſummaſſet Ieſus, præcipiens duodecim diſcipulis ſuis, tranſijt inde vt doceret, & prædicaret in ciuitatibus eorum.

QVum conſummaſſet. *Pagn. Quum finem feciſſet. Ar.M. Quum finiſſet.*
Præcipiens. *Pagn. præcipiendi. Vat. mandandi. Ar.M. Conſtituens.*

Verſ. 2.

Ioannes autem cum audiſſet in vinculis opera Chriſti, mittens duos de diſcipulis ſuis.

In vinculis. *Syr. in domo vinctorum. Arab. & S Hil. In carcere.*
Opera. *Pagn. facta.*
Mittens duos d.d.ſ. *Vat. miſſis duobus. S.Hil. Mittens ad eum diſcipulos ſuos. Syr. Miſit per diſcipulos ſuos. Alam C. ex Syr. Per manum diſcipulorum.*

Verſ. 3.

Ait illi: Tu es, qui venturus es, an alium expectamus?

Ait illi. *S.Ioan.Chryſ. Interrogabat eum, dicens.*
Quis venturus es. *Ar.M. Tu es veniens. Caiet. Ille venturus.*
Alium. *Syr. Alios. Vat. alterum.*

Verſ. 4.

Et reſpondens Ieſus, ait illis: Euntes renunciate Ioanni, quę audiſtis, & vidiſtis.

Euntes. *Fr.Luc. Redeuntes.*
Renuntiate. *Arab. Docete.*
Quæ audiſtis & vidiſtis. *Syr. & S. Ioan.Chryſ. Quæ auditis & videtis.*

Verſ. 5.

Cæci vident, claudi ambulant, leproſi mundantur, ſurdi au-

Vident. *Vat. viſum recipiunt. Fr.Luc. Reuident. Auct. Suſpiciunt.*
Claudi ambulant. *S.Ioan.Chryſ. ſi. Rectè ambulant. Ar.M. Circumambulant. Auct. Deambulant.*

Vul-

Vulgata Editio. | *Lectionum Varietas.*

diunt, mortui reſurgunt, pauperes euangelizantur.

Reſurgunt. *Pagn. Excitantur. Euthym. Reſuſcitantur.*
Pauper. euang. *Syr. Pauperibus euangelizatur. Pagn. accipiunt Euangelium. Vat. lætum accipiunt Euangelij nuntium.*

Verſ. 6.

Et beatus eſt, qui non fuerit ſcandalizatus in me.

Non fuerit ſcand. *Syr. Non impegerit. Pagn. non fuerit offenſus per me.*

Verſ. 7.

Illis autem abeuntibus, cœpit Ieſus dicere ad turbas de Ioanne: quid exiſtis in deſertum videre? arundinem vento agitatam?

Illis abeuntibus. *Syr. Cum abijſſent.*
De Ioanne. *Syr. Super Ioannem.*
In deſertum. *S. Hil. In deſerto.*
Videre. *Fr. Luc. Spectare.*
Arundine. *S. Hier. Calamum.*
Vento agitatam. *S. Hil. Vento moueri. Quidam ap. Fr. Luc. undantem, fluctuantem.*

Verſ. 8.

Sed quid exiſtis videre? hominem mollibus veſtitum? Ecce qui mollibus veſtiuntur, in domibus regum ſunt.

Mollibus. *Tert. Teneris. Caiet. mollibus veſtibus.*
Veſtitum. *Pagn. Amictum.*
Qui mollibus veſtiuntur. *Pagn. qui mollia geſtant.*
In domibus. *Syr. in Aulis.*

Verſ. 9.

Sed quid exiſtis videre? Prophetam? Etiam dico vobis, & plus quàm Prophetam.

Etiam. *Fr. Luc. Certè.*
Pluſquam Prophetam. *Pagn. Excellentiorem Propheta. Syr. Præſtantior quàm Propheta. Adam C. Amplius eſt, quàm Propheta.*

Verſ. 10.

Hic eſt enim, de quo ſcriptum eſt: Ecce ego mitto Angelum

Ante faciem tuam. *Fr. Luc. Ante te.*
Qui præparabit. *Syr. Qui parabit.*

Vul-

Vulgata Editio. *Lectionum Varietas.*

meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te.

Quid. Codd. Inſpiciet. Quidam ex Hebr. complanabit, verret, emundabit.
Viam tuam. *Syr. Viam.*
Ante te. *Fr. Luc. A fronte tua.*

Verſ. 11.

Amen dico vobis: non ſurrexit inter natos mulierum maior Ioanne Baptiſta: qui autem minor eſt in regno Cœlorum, maior eſt illo.

Non ſurrexit. *S. Aug. Nemo exurrexit. Adam C. Non ſuſcitatus eſt.*
Inter natos. *S. Aug. in natis. Vat. Inter eos qui naſcuntur è mulieribus.*
Mulierum. *Tert. Fœminarum.*
Baptiſta. *Tert. Baptizatore.*

Verſ. 12.

A diebus autem Ioannis Baptiſtæ vſque nunc, regnum Cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.

Vim patitur. *Syr. Cum violentia accipitur. S. Ambr. Cogitur.*
Violenti. *S. Amb. Cogentes. S. Paul. Qui vim faciunt. S. Hil. Vim faciunt. S. Hil. Vim facientes.*
Rapiunt. *S. Hier. Diripiunt.*

Verſ. 13.

Omnes enim Prophetæ, & lex vſque ad Ioannem prophetauerunt.

Prophetarunt. *Syr. Vaticinati ſunt.*

Verſ. 14.

Et ſi vultis recipere, ipſe eſt Elias, qui venturus eſt. Qui habet aures audiendi, audiat.

Si vultis recipere. *Syr. Si vultis, recipite.*
Venturus eſt. *Pagn. venturus erat.*
Audiendi. *Arab. audientes.*

Verſ. 15.

Cui autem ſimilem æſtimabo generationem iſtam?

Cui ſimilem æſtimabo. *Pagn. Cui aſſimilabo generationem. Vat. nationem.*

Vul-

Vulgata Editio. *Lectionum Varietas.*

Verſ.16.

Similis eſt pueris ſedentibus in foro: qui clamantes coæqualibus.

Foro. *Pagn. foris.*
Qui clamantes coæqualibus. *Pagn. Et acclamant ſodalibus ſuis. S. Hil. & clamantibus inuicem.*

Verſ.17.

Dicunt: Cecinimus vobis, & non ſaltaſtis: lamentauimus, & non planxiſtis.

Dicunt. *Fr. Luc. Et dicentibus.*
Cecinimus. *Pagn. Tibia cecinimus.*
Lamentauimus. *Pagn. Lamentationes cecinimus. Vat. lugubria cecinimus. S. Io. Chryſ. Lamentati ſumus.*

Verſ.18.

Venit enim Ioannes neque manducans, neque bibens & dicunt: Dæmonium habet.

Dæmonium habet. *Syr. Dæmonium eſt illi.*

Verſ.19.

Venit filius hominis manducans & bibens, & dicunt: Ecce homo vorax, & potator vini, publicanorum, & peccatorum amicus. Et iuſtificata eſt ſapientia à filijs ſuis.

Vorax. *Pagn. edax. Vat. Comedonem.*
Potator. *Pagn. Bibulus. Vat. Potorem.*
Iuſtificata eſt. *Fr. Luc. Laudata eſt.*
A filijs ſuis. *Syr. A ſeruis ſuis. Quadam exemplaria. Ab operibus ſuis. S. Aug. Ab omnibus filijs ſuis.*

Verſ.20.

Tunc cœpit exprobare ciuitates, in quibus factæ ſunt plurimæ virtutes eius, quia non egiſſent pœnitentiam.

Quia non egiſſent pœnitentiam. *Vat. Quod non reſipuiſſent.*

Vul-

Vulgata Editio. *Lectionum Varietas.*

Verſ.21.

Væ tibi Corozaim, væ tibi Bethſaida: quia, ſi in Tyro & Sidone factæ eſſent virtutes, quæ factæ ſunt in vobis, olim in cilicio & cinere pœnitentiam egiſſent.

Virtutes. *Ar.M. Efficacitates.*
In Cilicio. *Pagn. In ſacco.*
Et Cinere. *S.Gaud.* addit *ſedentes.*
Pœnitentiam egiſſent. *Ar.M. Pœnituiſſent.*

Verſ.22.

Veruntamen dico vobis. Tyro, & Sidoni remiſſius erit in die Iudicij, quàm vobis.

Remiſſius erit. *Pagn. tolerabilius erit. Syr. Tranquilliores futuras.*
Volis. *Vat. Vobiſcum.*

Verſ.23.

Et tu Capharnaum, nunquid vſque in cœlum exaltaberis? vſque in Infernum deſcēdes: quia, ſi in Sodomis factæ fuiſſent virtutes, quæ factæ ſunt in te, forte manſiſſent vſque ad hanc diem.

Nunquid tu. ad Cœl. exalt. *Pagn. Quæ eſt vſque ad cœlum exaltata. S.Gaud. Quæ vſque in cœlum extolleris.*
Deſcendes. *Pagn. Detraheris. S.Gaud. Demergeris. Adam C. Deduceris. Fr.Luc. Deprimeris. Auct. Deijcieris. Ar.M. Demitteris.*
In Sodomis. *S.Gaud. Sodomis.*
Virtutes. *Ar.M. Efficacitates.*
Fortè. *S.Gaud. Vtique.*
Manſiſſent. *Syr. Stetiſſet.*
Ad hanc diem. *Gaud. In hodiernum diem.*

Verſ.24.

Veruntamen dico vobis, quia terræ Sodomorum remiſſius erit in die Iudicij, quam tibi.

Veruntamen. *Ap. Fr. Luc. Ideo. Quinetiam.*
Remiſſius. *Pagn. tolerabilius.*
Quam tibi. *S.Gaud. Quàm vobis.*

Vulgata Editio. *Lectionum Varietas.*

Verſ.25.

In illo tempore reſpondens Ieſus dixit: Confiteor tibi, Pater, Domine cœli & terræ: quia abſcondiſti hæc à ſapientibus, & prudentibus, & reuelaſti ea paruulis.

Confiteor. *Vat. Gratias ago.*
Pater. *Syr. Pater mi.*
Domine cœli. *S. Hil. Domine Cælorum.*
Abſcondiſti. *Vat. Celaris.*
Et prudentibus. *Fr. Luc. Et intelligentibus.*
Paruulis. *Syr. Puerulis. Arab. Infantibus.*

Verſ.26.

Ita Pater, quoniam ſic fuit placitum ante te.

Ita Pater. *Syr. Etiam Pater mi. Pagn. Certè Pater. Vat. ſane Pater.*
Si placitum fuit. *Sic fuit bona voluntas ante te. Caiet. Sic beneplacitum fuit ante te.*

Verſ.27.

Omnia mihi tradita ſunt à Patre meo. Et nemo nouit Filium niſi Pater: neque Patrem quis nouit niſi Filius, & cui voluerit filius reuelare.

Nouit filium. *S. Cyp. Scit filium. S. Aug. Agnoſcit filium.*
Quis. *Al. Quiſquam.*
Et cui. *Al. Et cuicunque.*

Verſ.28.

Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam vos.

Laboratis. *Syr. Defeſſi eſtis. Arab. Labore attriti. Adam C. Laſſi. Auct. Fatigati. Fr. Luc. Qui moleſtiam patimini.*
Et onerati eſtis. *Adam C. Grauati.*
Et reficiam vos. *Syr. Et præbebo vobis requiem. S. Cyp. Vos requieſcere faciam. Pagn. recreabo. Vat. requiem præſtabo. Caiet. Refocillabo vos. Fr. Luc. Faciam vt vos requieſcatis.*

Verſ.29.

Tollite iugum meum ſuper vos, & diſcite à me, quia mitis

Tollite. *Syr. Baiulate. Auct. Euehite, imponite.*

Vulgata Editio.	*Lectionum Varietas.*
ſum, & humilis corde: & inuenietis requiem animabus veſtris.	Mitis. *S. Paul.* addit. *Dulcis.* Animabus veſtris. *Theop. Animarum veſtrarum.*
Verſ. 30.	
Iugum enim meum ſuaue eſt, & onus meum leue.	Suaue. *S. Cyp. Bonum. S. Euch. Leue. Fr. Luc. facile. Auct. Commodum. Ar. M. Blandum.* Et onus m. *S. Cyp. & S. Aug. Et ſarcina mea.*

CAPVT XI.

Expenditur & illuſtratur.

SECTIO PRIMA.

Nemo doctores, nemo doctrinam paruipendat. 253

Animarum ſalus non propria gloria quærenda. A

Bruti animantis officio fungitur qui ſcelera ſceleribus nectit. Tactus Iſaias. B

Vincula, & tribulationes ſingularis gratiæ, ac beneficij loco iuſti habent. C

Gratiæ pro vinculis agendæ.

Ioannis, & iuſti fortitudo vinculis adſtringi, & vincula non frangere. Tactus locus Iudicum. 254

Etiam in vinculis iuſtus Chriſto ſeruit. D

In tribulatione attentius Dei verba audienda. E

Dei ſeruo vincula torques ſunt. F

Innocens vincula ſuſtinet in aliorum exemplum. G

Animus magis ſoluitur dum corpus ligatur. H

Cum conſummaſſet Ieſus, præcipiens duodecim diſcipulis ſuis tranſijt inde.

ABIT à diſcipu- 253
lis ſuis Chriſtus, vt in ſua miſſione verſarentur; agit iſtuc, ne ſuâ præſentiâ illorum auctoritas minueretur, & claritatem miraculorũ ipſe præſens obſcuraret. Tãti ſuos Doctores facit Chriſtus, tantique vult ab alijs fieri. Abeũt ab hac mente qui Doctores paruipendunt, eorumque doctrinam

Nullus gloriam ſuam quærat, A
quærat aliorum ſalutem. Exemplum in Chriſto habes, qui à diſcipulis ſuis diſcedit, vt in animarum ſalute laborare poſſent, & honor, ac reuerentia ab alijs eis exhi-

exhiberetur, quod Chriſto præſente non ita facilè factum fuiſſet, omnes quippè relictis diſcipulis ad magiſtrum accurrebāt. Data opera Chriſtus ſe ſubtraxit, quia non gloriam ſuam quærebat, ſed animarum ſalutem, quas etiam per Apoſtolos lucrari volebat.

Cum audiſſet Ioannes in vinculis opera Chriſti.

B IN vinculis Ioannes, à vinculis ſolutus Herodes; ſanctorum priuilegium eſt pro Chriſto pati, iſtuc impij non merentur. Sed vinculis quoque ſuis non carebat
Iſa.5. Herodes, nam *qui ſi vinculum plauſtri peccatum trahebat*. rectè vinculum plauſtri, vt bruti animantis fungatur officio, qui ſcelera ſceleribus addit.

C Bonus nexus Ioannis, & vinculorum; Ioannes gratiam ſignificat, quæ notio cohæret cum vinculis, quia ingentis gratiæ ac beneficijs loco haberi debet pro Chriſto vincula pati, vnde illud Apoſtolus Act.26. 29. *Opto omnes fieri tales, qualis & ego ſum exceptis vinculis his*. tantum de vinculis gloriabatur Apoſtolus. Oſtenditur præterea hoc nexu gratias pro vinculis, omnibuſque tribulationibus eſſe Deo agendas.

254 Sampſonis virtus eluxit, quin
Iud.16. vincula rupit *Iud.16. v.9.* Ioannis fortitudo, & iuſti cuiuſlibet in hoc ſita eſt, vt vinctus vincula ſeruet, non frangat, libenſque vinculis ſe adſtringi ob Chriſtum patiatur.

D Quærebatur per Ieremiam Dominus dicens: *A ſeculo confregiſti iugum meum, rupiſti vincula mea & dixiſti; non ſeruiam*. cap.2. v.20. Ier.2.
Non rumpit vincula Ioannes, ſed ipſis lætus conſtringitur, in ſuæ ſeruitutis, ſuique obſequij ſignum, & etiam tacens clamat: *ſeruiam*.

In vinculis opera Chriſti audit E
Ioannes. Nunquid non ante etiam audiuit, cum extra vincula? Audiuit, ſed hoc tacitè nobis innuitur, tribulationem hoc in nobis præſtare, vt attentiùs Dei opera, imo & verba audiamus. In nocte voces meliùs exaudiuntur, quàm interdiù, eadem ratione in aduerſitatis nocte Dei voces attentiùs excipiuntur, & eo tempore aures illis monitis præbemus, quibus antea clauſeramus. Iurè ſcriptum eſt: *ſola vexatio dat intellectum auditui*. Iſaiæ 28. Opportunè Iſ.28.
igitur tunc diuina cogitanda, Deique verba & excipienda & mente verſanda, cum tribulationum vinculis obſtringimur.

In vinculis erat Ioannes; ſatis F
erat ſi in carcerem conijceretur, nec enim fugiſſet, etiamſi poſſet; ſingularis beneficij loco habuit Ioannes in carcerem conijci, vt caſtitatem defenderet. Dei ſpectaculum factus Ioannes dum vinculis ſe obſtringi in Dei gloriam ſinit. In vinculis eſt Ioannes; fallor vinciri Dei ſeruus nequit, torques vincula ſunt, ornatur illis potiùs, quàm crucietur.

Innocens vincula ſuſtinet, in G
aliorum exemplum, vt ab ipſo patientiam diſceremus, vtque animi eius fortitudo ita omnibus innoteſceret.

Vinciri iuſtus poteſt, vinci non H

poteſt, animus magis ſoluitur vt in Cęlum in Cœleſtia migret, quò magis corpus ſtringitur, & ligatur. Ligari Ioannis corpus vinculis potuit, non potuit animus, qui magis liber erat, quo magis caro vinciebatur; diuinis tandem rebus attentior in vinculis fit.

SECTIO II.

Cur duos diſcipulos ad Chriſtum Ioannes miſerit. 255

Ad Chriſtum mittuntur, qui perſuaderi facile poſſunt & qui ſincerius veritatem referrent. I

Quam vtile in carcerem coniectos viſitare. K

Superior quandoque vt ſanet ægrotum ſe fingit ægrotare. L

Chriſti præſentia, operumque eius vox quam efficax. 256

Doctores & ſuperiores boni operis impedimenta auferant. M

Subditorum errores fere ſuperioribus tribuuntur. N

Perfecti eſt, in tribulationibus proprijs alienis commodis, & alienæ ſaluti ſtudere. O

In carcere vt in templo Ioannes docet; In matris vtero hoc didicit. P

Qui Chriſtum amat vincula non fugit, ſolui non quærit. 257

In carcere Chriſtum maximè venerari poſſumus. Q

Quò quis morti vicinior, eò magis alienæ ſaluti debet ſtudere. R

Chriſtus ſe Dei filium non tàm verbis quàm operibus prodit. S

Quò quis ſe magis humiliat, eò maior æſtimatur; vilis fit, qui ſe iactat. 258

Mittens duos de diſcipulis ſuis, ait illi.

Mittens duos, Græcè, πέμψας δύο, *Miſſis duobus*: Duos mittit honoris Chriſti cauſa, & vt eorum quæ viſuri, & audituri erant teſtes legitimi eſſent, nam in ore duorum aut trium teſtium ſtat omne verbum; tandem vt certiùs reſponſum referrent, & maiorem apud alios fidem reperirent. 255

I Duos ex diſcipulis ſuis Ioannes ad Chriſtum mittit, fors quia nouerat hos faciliùs quam cæteros, perſuaderi. Ad Chriſtum dirigendus eſt, qui non durus lapideuſque ſit, ſed flexibilis, & qui doceri facilè poſſit. Præterea veriſimile eſt, eos miſiſſe, qui quùm eſſent indolis optimę exactius, & ſincerius referrent, quæ opportebant.

K Iurè ad Chriſtum hi diſcipuli mittuntur: iſtuc meruerunt, quùm magiſtrum in carcerem coniectum non deſeruerint. Probos ſe diſcipulos probant, quum in aduerſis à ſuo doctore non abeunt, nec in carcere, vinculiſque poſitum derelinquunt.

Pende quàm vtile in carcerem coniectos viſitare.

L Mittit non quia ipſe Ioannes dubitet, an Chriſtus verus Meſſias eſſet, ſed vt diſcipulorum dubitationem tolleret, qui ſaltem Chriſti operibus, ac miraculis crederent, qui Ioanni non crede-

diderant. Miſit autem quaſi ipſe dubitaret, quia quandoque ſuperior velut medicus vt ſanet ægrotum ſe fingit ægrotare.

256 Mittit diſcipulos duos ad Chriſtum, vt à Chriſto informentur, quod ipſe longa inſtructione conſequutus non fuerat, Chriſti præſentia, & mirabilium operum exhibitione ſe conſequuturum ſperabat; nimirum operis vox vehementior eſt, quàm ea, quæ à docentis ore prodit.

M Miſit vt à Chriſto inſtruerentur diſcipuli, ſimulat ſe dubitare, vt diſcipulorum dubitationem tolleret; Mittit tanquam ſua cauſa ageretur, cum ageretur diſcipulorum; quod præſtitit, ne ire cunctarentur; veriti enim fuiſſent, Chriſtum ſuo ipſorum nomine adire, ne forte vt parum ipſi fuerant Chriſti ſtudioſi, ita viciſſim Chriſtum durum experirentur, & hoc timore aut non irent aut rem diù producerent. Hoc impedimentum vt aduertit ita anteuertit Ioannes, & diſcipulos ad Chriſtum dirigit, ac ſi res ſua agererur. Hoc doctorum munus, ac ſuperiorum eſſe debet, vt omnes difficultates auferre ſtudeant, quibus diſcipuli, & auditores, à bono auocari poſſint, & impediri.

N Subditorum errores ſuperioribus tribuuntur, ſciuit hoc Ioannes, & ideo diſcipulos ad Chriſtum mittit vt ab ipſo informarentur, ne magiſter ipſe ob diſcipulorum ignorantiam malè audiret.

O In vinculis poſitus Ioannes tunc maximè ſuorum diſcipulorum ſaluti conſuluit, quia hominis verè perfecti eſt, in quibuſcunque tribulationibus, alienis commodis ſtudere, ac ſi ſui oblitus, in proximi ſalutem totus rapiatur.

P In carcere inſtruit, in carcere docet, templum carcer Ioanni fit. Mirari quiſpiam poſſet, quod in carcere clauſus Chriſtum ſuis diſcipulis intimaret, ſed nil mirum in carcere iſtuc egiſſe Ioannem, cum in vtero matris clauſus eundem Dominum geſtibus prædicarit: quòd initio quis didicit, non facilè poſtea negligit, aut dimittit.

257 Ad Chriſtum mittit non miſit ad Herodem, à quo coniectus in vincula fuerat, vt liberationem obtineret, non enim qui Chriſtum amat ſolui quærit, & vincula fugit, ſed æquo, libentique animo patitur ob eius gloriam. Ioſeph in vinculis ait ei cuius ſomnium fuerat interpretatus: *Memento mei vt ſuggeras Pharaoni, vt educat me de iſto carcere.* Gen. 40. vt ob id Dei iudicio per duos annos in eo manſerit. Non ita Ioannes, ad Chriſtum mittit diſcipulos, non ad Herodem, nec liberationem ſui tentat, ſed aliorum ſalutem quærit. *Gen. 40.*

Q Ioannes matris ventre veluti carcere clauſus ad Chriſti præſentiam exiluit, ac ſi effringere carcerem vellet, tanquam iniuſtam cuſtodiam matricem quatiebat, egredi volebat vt Chriſtum veneraretur, & adoraret; hic in carcerem verè coniectus, egredi non curat, non poſtulat ſolui; nil mirum, ſciebat quippè Chriſtum magis

gis Ioãnis carcere venerari, quàm ſi eius pedibus accidiſſet.

R Quò quis morti vicinior, eò magis alienæ ſaluti ſtudeat; Docet hoc Ioannes, qui cum mortem ſubire deberet, effugium nullum quærat, ſed de ſuorum profectu ſollicitus, ad Chriſtum diſcipulos dirigit, nõ vt liberationem ei imprecibus obtinerent, ſed vt ipſi ab infidelitatis vinculis abſoluerẽtur.

Tu es, qui venturus es, an alium expectamus?

S TV *es qui venturus es*; Græcè, *σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος*, *tunc es ille venturus*, qui prophetarum vaticinijs promiſſus exſpectatur? Non ait: *Dic nobis ſi tu es qui venturus es*; fors quia Ioannes nouerat, Chriſtum rebus potius, quàm oris affirmatione diſcipulos conuicturum, conſtitutumque à Deo conſilium, vt Dei filius non tàm verbis, quam operibus à patre declararetur.

258 Ad Chriſtum diſcipulos Ioannes dirigit, vt inſtruantur, & eorum error proderetur, quo Ioannem ipſum Meſſiam exiſtimabant. Sed hìc aliquis ſciſcitabitur; Cur Ioannes ipſe ſuos diſcipulos non docuit? cur ab eorum mentibus hunc errorem non abraſit? Docuerat, & errorem auferre tentauerat, ſe ipſum deprimendo; ſed eò magnificentius de ipſo ſentiebant diſcipuli, quò magis ſe deijciebat; vnde videns, quòd nihil ſe deijciendo efficeret, ad Chriſtum diſcipulos ablegat: Diſce, vt magnus etiam apud homines habearis; non tui, rerumque tuarum iactantia, ſed humilitate, & deiectione id conſequeris. Superbus, vanus æſtimatur, & vilis fit qui ſe extollit, qui ſe iactat.

SECTIO III.

Increduli non verbis ſed factis perſuadentur & conuincuntur. T
Fortior rerum quàm verborum vis. V
Aliorum defectus publicæ notitiæ quantum nobis licet eximendi. X
Ἀναβλέπειν *quid. Benè oculis vtitur, qui eos in Cælum eleuat, & terrena reſpicere dedignantur.* 259
Εὐαγγελίζεσθαι *quid. Obediat Euangelio qui Euangelium enunciat.* Y
Animarum ſalus præcipuè quærenda, & ad eam omnia dirigenda. 260
Chriſti modeſtia, & iactantiæ fuga. Z
Dignitatis titulus factis potius, quàm ſermone probandus. A
Non meretur accipere quod poſtulat, qui fictè accedit, & ad oſtentationem aliquid poſtulat. B
Laude digna calumnijs non proſcindenda. C
Quò grandiora præſtitimus, eò magis cogitare debemus non morituros. 261
Vitandum adulationis ſignum. D
Tutò quis laudari poteſt cum in aduerſitatibus firmus in Dei obſequio manet. E
Suorum famæ Chriſtus conſulit. F
Excuſatur à Chriſto, qui ſe non excuſat. G
Temerè iudicare alios non debemus. 262
Finis & intentio in actione penſatur. H
Leues & inconſtantes qui veſtitus, & ferculorum delicias ſectantur. I

A gra-

A gratia, non à natura iuſti dignitas & magnitudo. K
Laudatur qui ſe demittit. L
Chriſtus pacis auctor vel leuem diſſidij ſuſpicionem aufert.
Singularis Ioannis abſtinentia. M

Euntes renunciate Ioanni, quæ audiſtis, & vidiſtis.

T CVR non diſertè quæſtioni reſpondet, dicendo ſe eſſe Chriſtum, præſertim cum mulieri Samaritanæ etiam
Ioan.5. non interroganti id dixerit? *Ioan. 5. v.33. & 36.* An quia homines increduli non verbis, ſed factis perſuadentur, & conuincuntur; Pia Samaritana facilè erat eius verbis creditura, ſcilicet difficiliùs viri increduli veritatem excipiunt, quàm mulieres.

V Vides ex his, quàm fortior rerum, quàm verborum ſit vis, & nihil eſſe, quo magis homines alliciantur quàm factis, & operibus. Vt bonum alicui perſuadeamus opera non verba videantur, manus potiùs operetur, quàm lingua.

X *Renuntiate*, inquit, *Ioanni, quæ audiſtis, & vidiſtis*, ſciebat Chriſtus non Ioannem ſed eius diſcipulos dubitaſſe eſſet ne ille qui venturus erat; cur igitur ait: *Renuntiate Ioanni?* cur diſcipulorum dubitationem non aperit, non arguit, non tollit? Noluit ſignificare, ne eos incredulitatis, & ſimulationis inſimularet, & eorum peccatum reuelaret, quo facto docuit, aliorū defectus aliorum notitiæ publicè non eſſe exponendos, ſed quantum nobis licèt ſubducendos,

Cæci vident claudi ambulant, .
Pauperes Euangelizantur.

Cæci vident; Græcè, τυφλοὶ ἀναβλέπουσι, *cæci ſurſum reſpiciunt*, ἀναβλέπειν eſt ſuſpicere, oculoſque attollere; ac ſi cæci qui viſum à Chriſtum receperant terram reſpicere dedignarentur cœlum reſpicerent, in ſublime oculos tollerant, cœleſtibus inhiarent. Ritè oculis vtitur, qui eos in Cœlum eleuat; nam de impijs ſcriptum eſt: *Oculos ſuos ſtatuerunt declinare in terram.* Pſal. 16. v. 11. Iuſti in cœlos erigunt, cœleſtem patriam ſuſpirantes. 259 Pſal. 16

Pauperes Euangelizantur. Græcè eſt εὐαγγελίζονται, quod actiuè ſumi poteſt, quaſi dicat, pauperes prædicant Euangelium. ſed commodior ſenſus euadit, & contextui cohærentior, ſi paſſiuè ſumatur hoc verbum, vt ſit ſenſus, pauperes Euangelium audiunt, & recipiunt. vt ad Iſaiæ Prophetiam fiat alluſio, quæ cap. 61. habetur: *Spiritus Domini ſuper me, eo quod vnxerit me, ad annuntiandum manſuetis*, ſeu vt alij habēt *pauperibus miſit me* Quod hîc præſtitum legimus. Nobis fas ſit diuerſas eiuſdem verbi notiones nectere, pauperes Euangelizantur, ideſt & audiunt Euangelium, & prædicant etiam, quod pauperes Apoſtoli præſtitere, quo nexu tacitè ſignificatur, obediendum priùs Euangelio, quàm illud alijs enuntiemus. Y

Sed obſerua quod apud Iſaiam præ- 260

prædicationis fit mentio, ſed quòd mortui reſurrecturi ſint, & claudi ambulaturi, & leproſi munditiem indepturi non dicitur; nempè tacitè ſignificatur hæc omnia miracula, quibus corpus ſanatur ad animarum ſalutem, quæ Euangelij prædicatione quæritur, dirigenda, adeo vt hæc ferè nihil à Deo putentur, ſi animarum ſaluti comparentur.

Z *Cæci vident, claudi ambulant, leproſi mundantur.* Noto in his verbis Saluatoris modeſtiam; Poterat & verè dicere, cæcis viſum tribui, claudos ambulare feci, ſurdos audire, & mutos loqui, ſed abſtinuit ab hoc loquẽdi modo, ſed tãtum ait, *cæci vident, claudi ambulant, leproſi mundantur, ſurdi audiunt, mortui reſurgunt, pauperes euangelizantur*, vt non iactantiam modo, ſed & eius vmbram fugere videatur. Tumidi ac ſuperbi ab alijs facta narrat ac ſi facta à ſe fuiſſet, verus humilis quæ à ſe præſtita, tanquam aliena recenſet.

A *Cæci vident, claudi ambulant.* Diſcipulorum quæſtioni non reſpondit Chriſtus verbis, reſpondit operibus, vt ſuperiores inſtrueret, muneris, & dignitatis titulum factis potiùs probadum, quàm ſermone.

B Exhibet Chriſtus miracula Ioannis diſcipulis, qui aliàs Phariſæis petentibus efficere noluit, nam diſcipuli bono, minimèque ſimulato accedebant animo, ſicut Phariſæi; non meretur accipere quod poſtulat, qui ficto accedit animo. Ioannis diſcipulis miracula exhibentur, quod negatum Phariſæis, quia non in profectum ſuique ſalutem fieri poſtulabant, ſed ad oſtentationem dumtaxat; Ioannis diſcipuli informandi, & in fide erudiendi erant.

Phariſæi miracula petebant, vt ea calumniarentur, hoc à Ioanne, Ioannis diſcipuli non didicerant, narrare, & celebrare laude digna nouerunt, non calumnijs proſcindere; ideo coram ipſis tàm inſignia Chriſtus edidit miracula.

Beatus eſt, qui non fuerit ſcandalizatus in me.

Poſt tot miraculorum mentionem ſuæ mortis memoriam refricat, cum ait *Beatus qui non fuerit ſcandalizatus in me*, cum, ſcilicet me mortuum viderit, aut audierit, nam infidelium ſcandalum in eo pertulit, quum poſt miracula mori eum vidit. Mira faciebat Dominus, ſed mors eius menti inſidebat, oſtendens in magnarum rerum exhibitione cogitandum nos morituros. Inter miracula mortem interſerit, quia Chriſti mors omnium miraculorum ſumma, atque compendium eſt. Scilicet tunc maximè de morte cogitandum, quum magna aliqua præſtamus. 261

Illis autem abeuntibus cœpit Ieſus dicere ad turbas de Ioanne.

Qvare non ante laudauit? cur non coram Ioannis diſcipulis Ioannem extulit? ne adulari videretur; vitãdus laudatori adula- D

la-

lationis non ſolum nota, ſed & ſignum.

E Nunc maximè laudat Chriſtus Ioannem, cum in vinculis eſt; quia tunc tutò quis laudari poteſt, cum aduerſitatibus obſeptus firmus in Deo obſequio manet.

F Ioannem qui erat in carcere laudibus Chriſtus extulit. Præconem verum verus Iudex exaltat, ne ob culpam captiuum detineri crederetur. Suorum nomini Chriſtus conſulit, conſulit famæ.

G Extollit Chriſtus Ioannem, vt eius probaret innocentiam. Nil mirum, excuſatur à Chriſto, qui ſe non excuſauerat.

Quid exiſtis in deſertum videre arundinem vento agitatam?

262 QVid exiſtis in deſertũ videre, Græcè eſt θεάσασθαι, *ſpectare*, Sed quæri hic poteſt, quare non arguit Diſcipulos Ioannis, qui de Meſſia dubitauerãt, arguit verò tàm acriter Iudæos, qui malè de Ioanne ſentire videbantur? quia temerariè quempiam iudicare non debemus, hoc enim maximè Deo diſplicet, nam plerique audientes interrogationem Ioannis, putabãt Ioannem dubitare de Chriſto, & hominem inconſtantem eſſe, quod arguit Chriſtus, oſtendens malè de nullo leui argumento ſentiendum.

H Non arguit diſcipulos Ioannis, quia non ex malitia, ſed ex ignorantia interrogationẽ Chriſto expoſuerunt. Tantùm intereſt, quo fine aliquis in actione aliqua ducatur.

Quid exiſtis videre, hominem mollibus veſtitum? Ecce qui mollibus veſtiuntur, in domibus Regum ſunt.

CHriſtus in Ioannis laudibus hoc ſpectauit, vt probaret eũ hominem minimè leuem fuiſſe, nõ inconſtantem, qui ad quamlibet occaſionem vacillet, nutet, mutetque ſententiam. Sed cur à veſtium delicijs, à ciborum luxu eum abhorruiſſe affirmat? hæc quippè cohęrere cum primatia eius intentione non videntur. Cohærent tamen, quia hi quibus cordi mollis, ſplendiduſque veſtitus, qui ferculorum delicias ſectantur, & ſuperfluis indumentorum delectantur paraturis, Inque aulis, regumque domibus degunt, leues ferè, inconſtantes ſicut & aſſentationis labe infecti cenſendi ſunt. Ab omni ſententiæ incõſtantiâ Ioannes aberat, & in ſignum eum cibi, veſtituſque delicias fugiſſe affirmat Chriſtus. I

Amen dico vobis non ſurrexit inter natos mulierũ maior Ioanne Baptiſta.

QVod ait, *non ſurrexit*, Græcè eſt, οὐκ ἐγήγερται, *Non ſuſcitatus*, ſeu, *excitatus eſt*, vt oſtendatur Dei eligentis, ac mittentis, non humanæ naturæ hoc beneficium exſtitiſſe. Non potuit huc naturâ ſuis viribus Ioannem euehere, vt cæteris præferretur, potuit gratia, vnde & à gratia nomen habuit, Ioannes dictus eſt. K

Tàm magnis effert laudibus Chriſtus Ioannem, qui ipſe ſe ad eius pedes demittebat, cum indignum L

ſe putaret, qui calceamenta eius ſolueret. Ioãnis humilitati magna hæc laus reſpondet; putabatur Ioannes quòd Chriſtus eſſet, & in humilitatis limites ſe coercuit, hinc altius extollitur à Chriſto, quò profundius ſe in tanta laude demiſerat.

Nunc præcipuè laudat, Ioannem Chriſtus, ne adſtantes diſcipulorum Ioannis interrogationem audientes, putarent diſſidia inter Ieſum, & Ioannem nata huic cogitationi occurrit Chriſtus, & cum pacis auctor ſit, vel leuem diſſidij ſuſpicionem aufert.

Venit Ioannes non manducans, neque bibens.

M Singularis fuit Ioãnis abſtinentia, vt exemplo ſuo Iudæos ad Chriſtum alliceret, explicari non poteſt, quantam in hominum animis vim habeat Doctoris abſtinentia, & deliciarum neglectus. Ioannes magna mentis acie præditus eſſe debebat, vt agnum videret, & alijs eum oſtẽderet, vt igitur tantæ lucis capax mens eius eſſet abſtinentiam adeo coluit, vt vix comedere aut bibere videretur.

SECTIO IV.

Chriſti hoſpitio quàm animæ nobilitetur in ſacra Eucharistia. 263
Qui maioribus beneficijs cumulatur grauius plectitur niſi proficiat. N
Verbi reſpondendi *vis. Eius profectui cum quo loquimur reſpondere debemus vtilia proferentes.* O
A'ποκρι quid, quid ἀποκριθεὶς, concoquenda meditationis calore, qua loquimur. 164
Confiteri *pro laudibus celebrare. Dauidi lux facta.* P
Chriſti in nos amor facit, vt beneficia nobis à Patre exhibita ſua putet. Q
Chriſti excellentia à noſtra ſalute quærenda eum non auocat ſed excitat. 265
Amari magis vult Chriſtus, quàm timeri. R
Reficere humanæ mentis laſſitudinem nullus alius infra Deum poteſt. S
Labores Chriſtus non aufert, ne auferat meriti occaſionem. 266
Requiem ſuis tribuit Chriſtus. T
Amor omnia dura mollia efficit, & leuia quæ grauia. V
Fidelium vnio, & concordia ſub Euangelicis præceptis. 267
Αἴρειν quid. Diuitiæ onus graue. X
Euangelium tanquam lex diuina venerandum, non temerè diſcutiendum eſt. Y
Mitis, & humilis ſuperior ſit.

Et tu Capharnaum nunquid vſque in Cælum exaltaberis?

NVNQVID vſque ad Cælum exaltaberis? Syrus, *quæ ad Cælos vſque es euecta*; Pagninus; *Quæ es vſque ad* 263
Cælum exaltata. Sed qui vſque ad Cœlum exaltari potuit? Chriſti hoſpitio; Habitauit in ea Chriſtus, ob id vſque ad Cœlum euecta eſt. Pende quàm ſublimis euadas mẽs, quæ Chriſti hoſpitio tàm frequenter in Sanctiſſimo Euchariſtiæ Sacra-

cramento nobilitatur.

N *Vſque in infernum deſcendes.* S. Gaudentius. *Demergeris.* Pagninus, *Detraheris.* Adamus Conzen, *Deduceris* Franciſcus Lucas. *Deprimeris,* Nos, *Deijcieris*; omnia hæc fert verbum Græcũ καταβιβασθήσῃ. Porrò noſter Interpres cum tranſtulit, *deſcendes*, legiſſe videtur, καταβήσῃ. Pronunciat Chriſtus, eò magis horrendam pœnam ipſi Capharnaum inſtare, quò maioribus Dei beneficiis cumulata erat, quibus vitæ mutatione non reſpondit: nimirum grauiter plectetur, qui Dei dona accipiens in peccatorum ſordibus demergitur.

Reſpondens Ieſus dixit: Confiteor tibi Pater Domine Cœli, & terræ, quia abſcondiſti hæc à ſapientibus, & prudentibus & reuelaſti ea paruulis.

O RESpondens dixit. Cum nulla interrogatio præceſſerit, cur reſpondiſſe Chriſtus dicitur? An familiari ſacræ ſcripturæ phraſi reſpondere eſt cogitatam, & opportunam orationem proferre, aut intermiſſum ſermonem proſequi, ac velut nouum ſubiicere, ac ordiri? An reſpondere dicimur dum loquimur, quia licet in ſermonibus aliorum ſciſcitationi non ſatisfaciamus, reſpondere tamen indigentiæ, & vtilitati, ac profectui eius, cum quo loquimur, debemus; vt talia proferamus, quibus opportunè eius neceſſitatibus reſpondeamus, cum quo ſermonem ſerimus, adeo vt nec inutilia, neque noxia, nihilque profutura adducamus in medium.

Reſpondens, Græcè, ἀποκριθεὶς 264
quod ſignificat, non ſolum, reſpondere, ſed etiam digerere, vnde vocabulum ἀποκρίσεως, vt notauit etiam Euthimius hîc, non tam *reſponſionem* ſignificat, quàm *digeſtionem*; quo nobis inſinuatur, dum loquimur damuſque alijs reſponſum digerenda prius eſſe verba, & veluti concoquenda meditationis calore, nec cruda, ſine vlla animaduerſione euomenda eſſe, vt prudens, apta, ac ſalutaris noſtra reſponſio ſit.

Confiteor tibi Pater; Verbum *confiteri* hîc propriè ſignificat laudibus celebrare, gratias agere, ſicut & apud Hebræos verbum הודה hinc illud Pſal. 48. v. 19. *Confitebitur tibi cum benefeceris ei*, quod vertit Marinus Brizianus *celebrabit te*. P

Laudat Chriſtus patrem, & gratias ei agit, quia ſupera humiles diſcipulos ſapientia Pater perfuderit; ac ſi collata hominibus beneficia ſibi conferentur; adeo noſtri ardet amore Chriſtus, vt patri pro nobis gratias agat, quum donum nobis celeſte exhibet, tanquam ipſe in nobis beneficio afficiatur. Agit gratias credentium nomine, vt ita amorem ſuum in ſuos ſignificaret. Q

Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos.

VIx expoſuerat diuinatis ſuæ maguitudinem, ne putaretur homines contemnere, omnes humaniſſimè inuitat. Vix dixerat: 265
Nemo nouit filium niſi pater, neque

 pa-

Euangelicam; *ſuper vos*, non *ſubtus*, nec, *iuxta vos* ſuſcipite, contemnendo, tanquam legem humanam, ſed tanquam legem diuinam venerando, Euangelium ſuper ſe tollit, qui non diſcutit, qui non deſpicit, ſed tanquam aliquid diuinum veneratur, quique intellectum in Chriſti obſequium captiuat, quod præſtare impij hæretici nolunt.

Quia mitis ſum, & humilis corde. Z
Vtrunque in ſuperiore, Præſuleque requiritur, vt mitis exterius ſit, humilitatem intus habeat, vno ſi careat, à vera ſuperioris nota abit?

Vul-

Vulgata Editio.	*Lectionum Varietas.*
plo Sabbatum violant, & ſine crimine ſunt?	Sine crimine. *S.Hier. Abſque culpa. Pagn. Inſontes ſunt. Ar.M. Et inculpati ſunt.*
Verſ.6.	
Dico autem vobis, quia templo maior eſt hic.	Quia templo. *Ar.M. Quod ſacro.* Maior eſt. *Pagn. Maius eſt.* Hic. *Fr.Luc. In hoc loco.*
Verſ.7.	
Si auem ſciretis, quid eſt: Miſericordiam volo, & non ſacrificium: nunquam condamnaſſetis innocentes.	Nunquam. *Pagn. Nequaquam.* Innocentes. *Vat. Inſontes. Auct. Crimine vacantes. Ar.M. Inculpatos.*
Verſ.8.	
Dominus enim eſt Filius hominis etiam Sabbati.	
Verſ.9.	
Et cum inde tranſiſſet, venit in ſynagogam eorum.	Et cum i.tr. *Pagn. Et progreſſus illinc.*
Verſ.10.	
Et ecce homo manum habens aridam, & interrogabant eum dicentes: Si licet Sabbatis curare? vt accuſarent eum.	Interrogabant. *Vat. Interrogauerunt.* Si licet. *Pagn. Licet ne.*
Verſ.11.	
Ipſe autem dixit illis: Quis erit ex vobis homo, qui habeat	Quis erit. *Syr. Quis eſt.* Habeat. *Pagn. Habebit.*

Vulgata Editio.	*Lectionum Varietas.*
ouem vnam, & ſi ceciderit, hæc Sabbatis in foueam nonne tenebit, & leuabit eam?	Ceciderit. *Fr.Luc. Inciderit.* Tenebit & leu.e. *Pagn. Apprehendet illam & eriget? Vat. Apprehendat & erigat.*
Verſ.12.	
Quanto magis melior eſt homo oue? Itaque licet Sabbatis benefacere.	Quam magis melior eſt homo oue? *Pagn. Præſtat homo oui. Vat. Præſtantior eſt.* Benefacere. *Vat. Dare beneficium.*
Verſ.13.	
Tunc ait homini. Extende manum tuam. Et extendit, & reſtituta eſt ſanitati ſicut altera.	Homini. *Fr.Luc. Homini illi. Ar.M. Homini exiccatam habente manum.* Sanitati. *Pagn. Sana. Fr.Luc. Viua, vegeta.* Sicut altera. *Syr. Sicut ſocia ſua.*
Verſ.14.	
Exeuntes autem Phariſæi, conſiliũ faciebant aduerſus eum, quomodo perderent eum.	Exeuntes. *Fr.Luc. Egreſſi.* Conſilium faciebant. *Pagn. Conſilium ceperunt. Fr.Luc. Conſilium inierunt. Ar.M. Conſilium capiebãt.* Quomodo p.e. *Vat. Vt illũ perderẽt.*
Verſ.15.	
Ieſus autem ſciens receſſit inde: & ſecuti ſunt eum multi, & curauit eos omnes.	Sciens. *Pagn. Vbi nouiſſet. Fr.Luc. Cognoſcens.* Receſſit inde. *Pagn. Seceſſit illinc.* Multi. *Fr.Luc. Turba multa.* Curauit. *Vat. Sanauit.*
Verſ.16.	
Et præcepit eis ne manifeſtum eum facerent.	Præcepit eis. *Pagn. Interminatus eſt illis. Fr.Luc. Increpauit. Auct. Additis minis interdixit.* Eum. *Pagn. Se.*

Vul-

Vulgata Editio.	*Lectionum Varietas.*
Verſ.17. Vt adimpleretur quod dictum eſt per Iſaiam Prophetam, dicentem.	Dictum. *Ar.M. Pronuntiatum.*
Verſ.18. Ecce puer meus, quem elegi, dilectus meus, in quo bene complacuit animæ meæ: ponam ſpiritum meum ſuper eum, & iudicium gentibus nũciabit.	Puer m. *Pagn.& Mald. Seruus meus. Euth. Filius meus.* Quem elegi. *Syr. In quo mihi complacui.* Bene complacuit animæ meæ. *Syr. Acquieſcit anima mea. A. M. Delectata eſt anima mea.* Animæ m. *Pagn. Anima mea.* Nunciabit. *Pagn. Annunciabit. Fr. Luc. Prædicabit. Mald. Proferet.*
Verſ.19. Non contendet, neque clamabit, neque audiet aliquis in plateis vocem eius.	Non contendet. *Syr. Non litigabit.* Clamabit. *Vat. Clamitabit.*
Verſ.20. Aundinem quaſſatam non confringet, & linum fumigans non extinguet, donec eijciat ad victoriam iudicium.	Quaſſatam. *Pagn. Comminutam. Vat. Contritam. Tert. Contuſam.* Linum fum. *Syr. Lucernam prope extinguendam. Arab. Lucernam ad extinctionem tendentem.* Eijciat. *Vat. Eiecerit.*
Verſ.21. Et in nomine eius gentes ſperabunt.	In nomine eius. *Ar.M. Nomini eius.*
Verſ.22. Tunc oblatus eſt ei dæmonium habens, cæcus, & mutus, & curauit eum, ita vt loqueretur, & videret.	Oblatus eſt ei. *Pagn. Adductus eſt ad eum.* Dæmonium hab. *Pagn. Qui dæmonio agitabatur.* Videret. *Vat. cerneret.*
Verſ.23. Et ſtupebant omnes turbæ, &	Stupebant. *Vat. Obſtupuerunt. Auct. extra ſe rapiebantur.*

Vulgata Editio.	*Lectionum Varietas.*
dicebant: Nunquid hic eſt filius Dauid?	Nunquid h.e.f.d. *Pagn. Num hic eſt Chriſtus filius Dauid? Vat. Hic eſt ille filius Dauid?*
Verſ. 24. Phariſæi autem audientes, dixerunt. Hic non eijcit Dæmones niſi in Beelzebub principe dæmoniorum.	Audientes. *Pagn. Cum audiſſent.* Dixerunt. *Pagn. Dicebant.* In Beelzebub. *Vat. & Syr. Per Beelzebub. Al. Præſidio Beelzebul.* Principe Dæmoniorum. *Syr. Caput Dæmoniorum.*
Verſ. 25. Ieſus autem ſciens cogitationes eorum, dixit eis: Omne regnum diuiſum contra ſe, deſolabitur: & omnis ciuitas, vel domus diuiſa contra ſe, non ſtabit.	Diuiſum c.ſ. *Vat. Secum ipſum diſſidens.* Contra ſe. *Pagn: Aduerſus ſeſe. S. Proſp. In ſemetipſum. Syr. Contra animam ſuam.* Deſſolabitur. *Vat. Deſolatur. Auct. Vaſtatur.*
Verſ. 26. Et ſi ſatanas ſatanam eiicit, aduerſus ſe diuiſus eſt: quomodo ergo ſtabit regnum eius?	Aduerſus ſe. *S. Proſp. In ſemetipſum.* Stabit. *Syr. Stat.*
Verſ. 27. Et ſi ego in Beelzebub eijcio dæmones, filij veſtri in quo eiiciunt? Ideo ipſi iudices veſtri erunt.	In quo. *Euth. Per quem.* Eijciunt. *S. Proſp. Expellunt. Quidam Codd. Eijcient.* Ideo. *S. Proſp. Propterea.* Iudices veſtri erunt. *Al. Ipſi iudicabunt de vobis.*
Verſ. 28. Si autem ego in ſpiritu Dei eiicio dæmones, igitur peruenit in vos regnum Dei.	In ſpiritu Dei. *Syr. Per ſpiritum Dei.* Igitur. *Vat. Vtique.* Peruenit in vos. *Fr. Luc. Occupauit vos.*
Verſ. 29. Aut quomodo poteſt quiſpiam	Aut. *Pagn. Alioqui. Ap. Fr. Luc. Nam.*

Vul-

Vulgata Editio: *Lectionum Varietas.*

intrare in domum fortis, & vaſa eius diripere, niſi prius alligauerit fortem?, & tunc domum illius diripiet.

Quiſpiam. *Pagn. Aliquis.*
Fortis. *Vat. Potentis. Syr. Strenui i*
Alligauerit. *Euth. Vinxerit.*
Fortem. *Theoph. Potentem. Syr. Strenuum illum.*
Et tunc d.i.d. *Vat. Vt tunc domum illius diripiat.*

Verſ. 30.

Qui non eſt mecum, contra me eſt: & qui non congregat mecum, diſpergit.

Contra me. *S. Cyp. Aduerſus me.*
Congregat. *Syr Colligit.*
Diſpergit. *Syr. Omnino diſpergit.*

Verſ. 31.

Ideo dico vobis: omne peccatum & blaſphemia remittetur hominibus: ſpiritus autem blaſphemia non remittetur.

Omne peccatum. *Syr. Omnia ſcelera.*
Blaſphemia. *Vat. Conuicium. Syr. Blaſphemia.*
Spiritus a.b. *Syr. Blaſphemia vero in ſpiritum. Vat. Conuicium in ſpiritum.*
Non remittetur. *Ar. M. Non remittetur hominibus.*

Verſ. 32.

Et quicunque dixerit verbum contra filium hominis, remittetur ei: qui autem dixerit contra ſpiritum ſanctum, non remittetur ei, neque in hoc ſæculo, neque in futuro.

Quicunque dixerit verbum. *Syr. Quicunque locutus fuerit ſermonem.*
Qui a.d.cont.Sp.ſ. *Syr. Quiſquis autem in Spiritum ſanctum obloquetur.*
Neque in hoc ſeculo. *Al. Neque in præſenti ſeculo.*

Verſ. 33.

Aut facite arborem bonam, & fructum eius bonum; aut facite arborem malam, & fructum eius malum: ſiquidem ex fructu arbor agnoſcitur.

Arborem bonam. *Ar. M. Arborem pulchram.*
Fructum eius bonum. *Syr. Fructus eius bonos. Ar M. Et fructum eius pulchrum.*
Malam. *Pagn. Putrem. Vat. Vitioſam. Ar. M. Carioſam.*
Et fructum eius malum. *Syr fructus eius malos. Ar. M. Et fructum eius carioſum.*
Ex fructu. *S. Aug. Ex fructu. Syr. A fructibus ſuis.*
Agnoſcitur. *S. Aug. Cognoſcitur.*

Vulgata Editio. *Lectionum Varietas.*

Verſ.34.

Progenies viperarum, quomodo poteſtis bona loqui; cum ſitis mali? ex abundantia enim cordis os loquitur.

Bona. *Syr. Benè.*
Cum ſitis mali. *Ar.M. Mali exiſtentes.*
Ex *S.Cyp. De.*
Os loquitur. *S.Cyp. Os emittit.*

Verſ.35.

Bonus homo de bono theſauro qrofert bona: & malus homo de malo theſauro profert mala.

De bono Theſauro. *S.Fulg. De bono theſauro cordis ſui. Syr. è theſauris bonis.*
Profert. *S.Cyp. Emittit. Pagn. Expromit. Vat. depromit. S.Fulg. Proferet. Ar.M. Eijcit.*
De malo the. *Syr. De theſauris malis.*
Profert. *Pagn. Depromit.*

Verſ.36.

Dico autem vobis: quoniam omne verbum otioſum, quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die iudicij.

Reddent rationem. *Arab. Dabunt reſponſum.*

Verſ.37.

Ex verbis enim tuis iuſtificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis.

Et. *Fr.Luc. Vel.*
Ex verbis tuis. *S.Cyp. De ſermonibus tuis. Vat. Ex dictis tuis.*

Verſ.38.

Tunc reſponderunt ei quidam de ſcribis & Phariſæis, dicentes: Magiſter volumus à te ſignum videre.

Reſponderunt ei. *Pagn. Interrogauerunt eum.*
Magiſter. *Syr. Doctor.*
Volumus. *Syr. Velimus.*

Verſ.39.

Qui reſpondens ait illis: Generatio mala, & adultera ſignum quærit: & ſignum non

Generatio. *Vat. Natio.*
Mala. *S.Amb. Nequam. Pagn. Praua.*

Vul-

Vulgata Editio. | *Lectionum Varietas.*

dabitur ei, niſi ſignum Ionæ Prophetæ.

Quærit. *Fr.Luc. Requirit. Auct. Inquirit. Ar.M. Appetit.*

*Verſ.*40.

Sicut enim fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus; ſic erit filius hominis in corde terræ tribus diebus, & tribus noctibus.

Tribus d. & t.n. *Pagn. Tres dies & tres noctes.*

In corde t. *Vat. In Penetrali terræ.*

*Verſ.*41.

Viri Niniuitæ ſurgent in iudicio cum generatione iſta, & condemnabunt eam: quia pœnitentiam egerunt in prædicatione Ionæ. Et ecce pluſquam Ionas hic.

Surgent. *Fr.Luc. Reſurgent.*

Condemnabunt eam. *Syr. Ream peragent eam.*

Pœnitentiam eg. *Vat. Quod ipſi reſipuerint. Ar.M. Pœnituerunt.*

In prædicatione. *Fr.Luc. Ad prædicationem.*

Hic. *Syr. Hic eſt. Pagn. Hoc loco.*

*Verſ.*42.

Regina Auſtri ſurget in iudicio cum generatione iſta, & condemnabit eam: quia venit à finibus terræ audire ſapientiã Salomonis. Et ecce pluſquam Salomon hic.

Surget. *S.Proſp. Exurget. Ar.M. Excitabitur.*

A finibus terræ. *Syr. Ab vlteriori terra.*

Pluſq.Sal.hic. *S. Paul. Ecce maior Salomone hic.*

*Verſ.*43.

Cum autem immundus ſpiritus exierit ab homine, ambulat per loca arida, quærens requiem, & non inuenit.

Ambulat. *Pagn. Perambulat. Syr. Perluſtrat.*

Arida. *Fr.Luc. Inaquoſa. Theoph. Arentia.*

*Verſ.*44.

Tunc dicit, reuertar in domum

Vacantem. *Syr. Vacuam.*

Vul-

Vulgata Editio.

meam, vnde exiui. Et veniens inuenit eam vacantem, ſcopis mundatam, & ornatam.

Scopis mundatam. *Ar.M. Scopis purgatam.*
Ornatam. *Syr. Præparatam. Pagn. Purgatam.*

Verſ.45.

Tunc vadit, & aſſumit ſeptem alios ſpiritus ſecum nequiores ſe, & intrantes habitant ibi: & fiunt nouiſſima hominis illius peiora prioribus. Sic erit & generationi huic peſſimæ.

Vadit. *Pagn. Abit.*
Aſſumit. *Pagn. Adiungit.*
Nequiores. *Pagn. Peiores. Fr.Luc. Sceleratiores.*
Habitant. *Fr.Luc. Inhabitant.*
Nouiſſima. *Arab. Nouiſſimum. Fr. Luc. Poſtrema.*
Peiora pr. *Arab. Peius principio.*
Peſſimæ. *Syr. Sceleratæ. Arab. Malæ. Theoph. Peruerſæ. Ar.M. Nequam.*

Verſ.46.

Adhuc eo loquente ad turbas ecce mater eius, & fratres ſtabant foris, quærentes loqui ei.

E fratres eius. *Syr. Et frater eius.*
Ei. *S.Hier. Cum eo.*

Verſ.47.

Dixit autem ei quidam: Ecce mater tua & fratres tui foris ſtant quærentes te.

Quærentes te. *Syr. Quærunt te alloqui. Pagn. & Caiet. Quærentes tibi loqui.*

Verſ.48.

At ipſe reſpondens dicenti ſibi, ait: Quæ eſt mater mea, & qui ſunt fratres mei?

Quæ eſt m.mea. *Tert. & S.Auguſt. Quæ mihi mater.*

Verſ.49.

Et extendens manum in diſcipulos ſuos, dixit: Ecce mater mea & fratres mei.

Extendit manum. *Arab. Annuit manu ſua.*

Vul-

Vulgata Editio.	*Lectionum Varietas.*
Verſ. 50. Quicunque enim fecerit voluntatem Patris mei, qui in Cœlis eſt: ipſe meus frater, & ſoror & mater eſt.	Quicunque fecerit. *Syr. Quiſquis exequitur.* Soror. *Syr. & Arab. Soror mea.* Mater. *Syr. Mater mea.*

CAPVT XII.

Expenditur & illuſtratur.

SECTIO PRIMA.

Curam carnis negligit, qui ſequitur Chriſtum. 268
Nihil à Chriſto nos ſeparare debet. A
Qui Chriſti verbis paſcitur fere corporalis cibi obliuiſcitur. B
Ei, qui Chriſti conſortio fruitur, vel cibus inſipidus ſuauis. C
Deliciæ Chriſti ſeruo minimè quærendæ. D
Inuidi alios obſeruant, vt carpant. 269
Diſcipulorum error Magiſtrò fere tribuitur. E
Culparum, quas ſubditi committunt, ſuperiores rationem reddent. F
Scientia tumidi arguuntur, vt detumeſcant. G
Cur Dauid in exemplum adductus. H
Reges non minus legi Dei parere debent, quam ſubditi. 270
Calumniatores argutias ſemper comminiſcuntur. I
Panes propoſitionis *qui, & cur ita vocarentur.* K
Gratiæ Deo continuè agendæ quod nos alat. L
Largitas in pauperes commendata. M

Diſcipuli eſurientes cæperunt vellere ſpicas & manducare.

ADEO occupati erant, vt nec veſcendi haberent locum, idque cum Ieſum ſequerētur; rectè, qui enim Ieſu adhæret, quærit quæ Ieſu Chriſti ſunt non quæ ſua, curam carnis negligit: & adeo in bonis operibus occupatur, vt edendi plerunque nec locus, nec tempus ſuppetat. 268

A Pende quanto ardore Chriſtum ſequerentur Apoſtoli, vt nec tantillum vehemens fames eos ab illo ſepararet; famem potiùs pati volunt, quàm ciborum quærendorum cauſa ab ipſo diſcedere. Abit ab hoc affectu qui nihil pati vult, & Chriſtum ob ſecularum amorem deſerit.

B *Cæperunt vellere ſpicas, & manducare.* Non ſibi proſpexerant de rebus corpori neceſſarijs; harum exi-

exigua, aut nulla illos cura tangebat; cum Chriſti verbis, ac ſermonibus intus paſcerentur, ferè corporalis cibi obliuiſcebantur.

C Euellunt, & manducant ſpicas, non præparatos, ſed ſimplices quærunt cibos; ei qui Chriſti conſortio, atque colloquio fruitur, gratum quodlibet, & ſuaue; & durus, inſipiduſque cibus dulcis euadit, quum Chriſtum nobiſcum habemus, qui ferculorum omnium ſpiritale condimentum eſt.

D Poterat facilè Chriſtus diſcipulos fame preſſos paſcere poterat pretioſis edulijs eos recreare, ſed noluit, vt & ferendæ fami aſſueſſerent, & diſcerent modicis, obijſque eſſe contenti; & vt diſcipulorum fame noſtram reprimeret gulam, & ſpicarum euulſione noſtras delicias damnaret.

Phariſæi autem videntes dixerunt ei; ecce diſcipuli tui faciunt, quod non licet facere ſabbatis.

269 Phariſæi videntes; qui videre potuerunt, quod obiter, & ambulantes à diſcipulis factum eſt? Quia Phariſæi inter reliquam turbam Chriſtum comitabantur, non vt vtile quidpiam, ac ſalutare ab illo diſcerent, ſed vt obſeruarent illius dicta, & facta, haberentque quod carperent, & minutiſſima quæque in calumniam raperent perfidi calumniatores. Inuidi vel Chriſti ſcholam obſeruant, vt carpant.

E Acutè maligni vident, nec aliquid eſt, quod impiorum oculos fugiat, quo innocentium opera calumnientur. Vellunt diſcipuli ſpicas, & vellicāt Phariſæi magiſtrum. *Ecce*, inquiunt, *diſcipuli tui faciunt, quod non licet facere ſabbatis*. Ita diſcipulos reprehendunt, vt præceptorem in primis notent. *Diſcipuli tui*, quos tu erudis, & informas, quorum error tuam doctrinam exprimit, ex quorum operibus intelligere liceat, quid tu doceas. Hoc ſibi impij Phariſæi volunt, dum Chriſti diſcipulos apud Chriſtum accuſant.

Sed cur Chriſtum, non Apoſtolos interrogant? Sanctus Lucas cap. 6. v. 2. ſcribit id Phariſæos dixiſſe diſcipulis. Potuerunt vtriſque dicere, primùm diſcipulis, deinde Chriſto, aut tantùm Chriſto, ſed Lucas ideo dixit dixiſſe diſcipulis, quia quod magiſtro dicitur, id diſcipulis ipſis dixiſſe videbantur. Porrò diſcipulorum opus in magiſtrum reijciunt, vt tacitè oſtenderetur, malorum quæ ſubditi, & inferiores agunt, ſuperiores, ac magiſtros rationem reddituros. F

Non legiſtis, quid fecerit Dauid, quando eſurijt, & qui cum eo erant.

Non legiſtis; ſcientiæ opinione inflati erant Phariſæi, legiſque peritia; optimè ergo legis ignorantiam eis obijcit, vt ſcientia tumidi icti detumeſcant. Vtile ijs qui ſibi ſapientes eſſe videntur, ſi plerunque erroris, ac ignorantiæ arguantur. G

Quid fecerit Dauid. Dauidem adducit in exemplum, quòd eius multa eſſet apud Hebræos gloria, neue auderent in diſcipulis calumniari H

niari, quod à tàm Magno Rege, ac propheta factum fuerat.

270 Sed opponere aliquis poſſet, Dauid Rex erat, & ideo ſoluere ſabbatum illi licitum. Plerique ex noſtris iſtuc non verbis, ſed operibus dicunt: ſed fatua euaſio, Reges magis Dei legi parere tenentur, quàm ſubditi, quum in aliorum exemplum ſuper alios ſint.

I *Et qui cum eo erant*; Non Dauidis tantùm exemplum affertur, ſed etiam eorum, qui cum ipſo erant, vt phariſæorum calumniæ occurreretur, dicerent enim, licuiſſe Dauidi, quia erat propheta, comedere panem ſanctum; eluditur hoc effugium, cum adiungitur, eos quoque, qui cum ipſo erant, comediſſe. Captioſa calumnia eſt, & argutias comminiſcitur, vt innocentiam oppugnet.

Quomodo intrauit in domum Dei, & panes propoſitionis comedit.

K PAnes *propoſitionis*, Græcè, ἄρτους τῆς προθέσεως. Hebraica phraſis eſt, quod Latinè diceretur *panes propoſiti*, ſiue vt aliqui explicant, *panes appoſititij*. Nominis ratio eſt, quod eſſent panes perpetuò appoſiti in conſpectu Domini, vt ſcilicet nunquam deeſſent: ponebantur autem in menſa aurea huic rei conſecrata, ſita in priori tabernaculi parte ad latus Aquilonare.

L Porrò huius menſæ non alius erat vſus, quàm vt duodecim panes ſemper contineret, iugis conuiuij ſignificatione, & forma; qua re duodecim tribus Iſrael teſtabantur, ſe à Deo continuè nutriri, & ali; ſicque gratias Deo agerent quòd tàm prouidè ab eo ſuſtentarentur.

Locati ſuper menſam panes monebant etiam Iudæos, vt perpetuam Deo in pauperes eleemoſynam offerrent, adeo vt ſicut à Deo paſcebantur, ipſi viciſſim pauperes paſcerent, ac nutrirent. M

SECTIO II.

Maiora beneuolentiæ ſigna erga calumniatores exhibenda. 271

Calumniatores innocentia non timet. N

Inuidi opus plerunque damnant antequam fiat. O

Quam Chriſtus facilis ad benefaciendum. 272

Chriſtus omnium ſalutem quærebat. P

Chriſtus tum maximè quiete fruitur, cum animas lucratur, eaſque erudit. Q

Phariſæorum aſtutiam Chriſtus vt eluderet. R

Auaritia religionem omnem tollit, & ſcrupulum. 273

Qui morbo aliquo corripitur ouis patientia ſit. S

Quanta ſolicitudine noſtris paſſionibus mederi Chriſtus ſtudeat. T

Chriſtus beneficentiæ ſuæ limites porrigit, non coercet. 274

Perditiſſimæ eſt mentis Chriſti ſermonibus non proficere, ſed in deteriora labi. V

Ira, & inuidia ceteræque paſſiones niſi coerceantur maiores fiunt. 275

Inuidiæ ſæuities. X

Deſidia noſtra Dæmon fortis fit. Y

Peiores beneficijs mali fiunt. Z

Excutere ſuperbi cuiuslibet imperium ſatagunt. 276
Qui conuitijs non turbatur, adulatione facile non delinitur. A
Cautè adulationis verba vitanda. B

Et cum inde tranſiſſet venit in ſynagogam eorum.

271 VIx phariſæorum calumniam ob ſpicarum euulſionem Chriſtus eluerat, quum iterum alia via laceſſitur; Pende, conuictis Phariſæis, in eorum ſynagogam ſe poſtea contulit, tanquam illatæ calumniæ oblitus fuiſſet, exemplo ſuo docens, maiora beneuolentiæ ſigna in eos exhibenda, qui nos, & noſtra vellicant, & damnant, qui nos maledictis proſcindant, iniurijs onerant.

N A Phariſæis calumnijs impetitus, vbi eas propulſauit, eorum ſynagogam adijt Chriſtus. Notanda bonæ conſcientiæ fiducia; non veretur in eorum conſpectum prodire, quos expertus erat tam ſæuos calumniatores, vt dicta, factaque ipſius in peiorem partem raperent. Impauidè etiam inuidorum hominum, & calumniatorum cuneos irrumpit innocentia, quæ impeti maledictis poteſt, vinci, ſternique non poteſt.

Et ecce homo manum habens aridam, & interrogabant eum dicentes: ſi licet Sabbatis curare? vt accuſarent eum.

O ADerat homo quidam emortuam manum habens, & ad omne opus inutilem, & ineptam. Sed inquiſitione dignum eſt, cur Phariſæi interrogent an Sabbatis curare liceat: nunquid ad benefaciendum miſero prouocare Chriſtum ſtudent? Minimè, ſed cum inuidia laborarent, auocant potiùs, & abſterrent, & opus damnant, etiam antequam perpetraretur, Sabbati religionem in medium adducunt, ne ipſi per miraculum auctoritas accreſceret. Adeo ſæuit inuidia, vt non opera tantum facta impetat, impetat & quæ fieri poſſunt.

272 Sed hinc colligere Chriſti benignitatem, & ad benefaciendum pronitatem poſſumus. Vident Phariſæi coram Chriſto hominem manum aridam habentem, ſtatim impedire curationem curant, & Chriſti opus calumnioſa interrogatione anteuertunt. Sed quis eis dixerat Chriſtum infirmum curaturum, quodnam futuri miraculi ſignum perſpexerant, quod indicium habuerant? Nullum. Sed cum ſcirent, Chriſtum facilem eſſe data opportunitate ad opem miſeris ferendam, pronumque eſſe ad omnium miſerias ſubleuandas, ex hominis iſtius qui manum habebat emortuam coram Chriſto præſentia, à Chriſto ſanatum iri facilè coniecerunt.

P *Dicentes, ſi licet Sabbatis curare?* obſeruationi dignũ eſt Chriſtũ, præcipue in Sabbatis docuiſſe, & magna ſigna præſtitiſſe ob frequentiam ſ. populi, quærens omnium ſalutem.

In ſabbatis operatur Dominus, qui quandam hoc die ab opere quieuit, quod patrarat; vnde & quietis nomen habet; vt colli-

geremus

geremus Chriſtum tunc maximè quiete frui, cum animas lucratur, alios erudit, & noſtram ſalutem quærit. Idem ſuperiores omnes præſtent, ſit ipſis dies quietis, cum ob animarum lucra laborant.

Tunc ait homini; extēde manum tuam, & extendit, & reſtituta eſt ſanitati ſicut altera.

R VT aridam huius hominis ſanaret Chriſtus manum, non vtitur luto, non eam contrectat, alloquutione vtitur, & imperio. Cur ita? Vt Phariſæorum aſtutiam eluderet, nec haberent, quod in hoc miraculo calumniarentur. Curat ſolo verbo, ſolo iuſſu, nihil exterius agit, vt nec ſpeciem accuſationis, quòd Sabbatum violaſſet, effingere poſſent?

Quis erit ex vobis homo, qui habeat ouem vnam & ſi ceciderit hæc ſabbatis in foueam, nonne tenebit, & leuabit eam.

273 VIde quàm opportunè exemplo ex oue deſumpto eos arguat, & perſtringat; nec crudelitatis, ac inuidiæ tantum eos inſimulat, ſed & auaritiæ; nam cum ouem quæ in foueam ceciderat ſabbato eruerent homines iuuari nolebant, nec illis manum à Chriſto porrigi, quia poſſeſſionum potius, quàm hominum amatores erant, adeo vt iumentis parcentes, hominum non miſererentur. Ita plerumque accidit, vt religio quæ mentem in alijs rebus tenet, penitus abeat, cum de rerum poſſeſſione agitur, auaritia quippè ſcrupulum omnem aufert.

Quis erit ex vobis homo, qui habeat ouem vnam. Ouis potiùs, quàm alterius animantis exemplum adducit in medium, vt tacitè ſignificat, eum qui aliquo morbo corripitur, vt ouem eſſe debere, ob patientiam, & mititatem. S

Quanto magis melior eſt homo oue? Itaque licet ſabbatis benefacere.

QVis exemplo illorum ora obturauit, & rectè concluſit, licere etiam ſabbatis homines morbo aliquo preſſos curare. Sanctus *Marcus cap.3.* & Sanctus *Lucas* 8. addūt, Chriſtum in medium illum hominem ſtatuiſſe, qui manum aridam habebat, & interrogaſſe, vtrum liceat ſabbatis benefacere, an malefacere? In medium autem illum ſtatuit, vt miſerabili eius aſpectu diſſolueret cordis illorum duritiam, vtque ad miſericordiam eos flecteret, eiſque perſuaderet, vt inuidiam abijcerent. Vide, quanta ſollicitudine noſtris paſſionibus mederi Chriſtus ſtudeat. T

Itaque licet ſabbatis benefacere. 274
Non concluſit licere curare, quod Phariſæi interrogauerant, dicentes: *ſi licet ſabbatis curare*; ſed licere benefacere, ſicut ipſe Phariſæos interrogauerat, vt colligitur ex Marco cap.3. v.4. Vt hinc diſceremus, Chriſtum vbique beneficentiæ limites extendere, non parcè aut auarè coercere; Magis eſt, & plura comprehendit benefacere, quam curare, curantur qui infirmi ſunt, benefacimus etiam ſa-

ſanis, & qui curat benefacit, benefacere quis poteſt, licet non curet.

Exeuntes autem Phariſæi, conſilium faciebant aduerſus eum, quomodo perderent eum.

V SYnagogam egrediuntur Phariſæi viſo miraculo, & Chriſti verbis confuſi, nec enim habebant quid reſponderent, quid objicerent. Ferre eius præſentiam inuidi nequeunt, quem vident tot miraculis illuſtrem. Conſilium ineunt, qua ratione eum è medio tollerent, & occiderent; non ferebant inuidi gloriam Ieſu, eiuſque doctrina deteriores redditi virulentiam ſuam magis magiſque profundunt. Perditiſſimæ mentis indicium eſt, Chriſti præſentia, ſermonibus non proficere, ſed in deteriora labi.

275 Superiùs cum Chriſti diſcipulos ob ſpicarum collectionem arguerent Phariſæi, & audiuiſſent Chriſtum eorum calumniam exemplis, & rationibus eluſiſſe, non adeo ira incenſi fuerunt non tanta exarſerũt inhumanitate, vt de eo occidendo conſilium agitarent. Cur hîc poſt manus aridæ curationem prolapſi ſunt, vt Chriſtum perdere cogitent, & occidere? An vt diſceremus iram, inuidiamque, & ſimiles paſſiones niſi coerceantur maiores vires ſemper ſumere, & ad magis pœnitenda ducere, quos poſſident?

X Aliter huic quæſtioni occurrere poſſumus in hunc ferè modum. Cum primam illam in diſcipulos calumniam diſpuliſſet Chriſtus, non adeo Phariſæi in Chriſtum ſæuiunt, ſicut hic, vbi ingens hoc miraculum fit. Ab eorum hoc natum inuidia eſt. Cum nihil magnum, atque ſublime fit, quietiores ſunt; cum autem ſanitatem hominibus vel ſolo verbo præſtari conſpiciunt quaſi feroces beſtiæ perturbati in Chriſtum ipſum inſiliunt, vitam ei auferre cogitant.

Quomodo poteſt quis intrare in domum fortis?

Y FOrtis dicitur Diabolus, idque à Chriſto, quis ergo non timeat vinci? Fortis eſt, quia deſidia noſtra fortitudinem acquirit; imbecillis eſſet, ſi nos fortes eſſemus; fortis eſt, quia ſumus imbecilles.

Tunc reſponderunt ei quidam de Scribis, & Phariſæis dicentes: Magiſter volumus à te ſignum videre.

Z T*Vnc reſponderunt:* Signatè ait, *tunc*, quãdo ſcilicet tot ſigna viderant, tot miracula; Tũc quando obſtupeſcere & admirari oportebat, quando ſaltem confuſi decedere debebant, tunc in malignitate, & pertinacia improbè perſeuerant. Mali plerumque beneficijs peiores fiunt, ſæuiuntque magis in benefacientem.

276 Magiſtrum vocat cur non Dominum? Excutere ſuperbi cuiuſlibet imperium ſatagunt, nec Domini nomen audire volunt, qui ſuę voluntati famulantur.

Magi-

A *Magiſter*; putarunt aſſentatiunculâ hac ipſum delinire, ac delinitum allicere. ſed qui eorum conuicijs, blaſphemiſque verbis nō eſt commotus, nec deceptus eorum adulatione eſt: nimirum qui maledicas linguas ſuſtinet non facilè laudibus capitur, quas adulatio in fraudem nectit.

B Cum Phariſæi aſperè, atque contumelioſè interrogant, manſuetè ac leniter reſpondet Chriſtus; cum verò adulatur, tunc non mediocri vtitur acrimonia, ſeuerè eos increpat, omni ſe perturbatione ſuperiorem oſtendens; ac docēs, quàm cautè adulationis verba vitanda ſint. Patienter tulit, cum blaſphemas illas voces emitterent, quòd in principe Dæmoniorū eijceret dæmonia, hic autem cum magiſtri titulo in honorē donatur aſperè eos reprehendit, acriter arguit. Scilicet oſtendere voluit, quàm illi adulatio diſpliceat, & ferenda æquo animo eſſe conuitia, adulationis verba admittenda non eſſe, ne illis animus molliatur, & alliciatur ad mala.

SECTIO III.

Vera nobilitas non ſanguinis ſed virtutis. 277
Chriſtus miſericordiæ recordatur cum iraſcitur. C
Paternæ gloriæ ſtudioſus Chriſtus, & Chriſti imitator. 278
Qui ſuperbè petunt exaudiri à Deo non merentur. D
Facere Chriſtus non videtur, quod in noſtram vtilitatem non vergit. E
Pœnitentiæ operibus diuinæ iuſtitiæ obuiam eundum. F
Omnes ad pœnitentiam Chriſtus inuitat. G
Prauorum hominum contumaciam patienter ferre extra conſuetæ ſanctitatis metas eſſe videtur. 279
Omnis extra hominem habitatio ingrata Dæmoni eſt. H
Dæmon cum nocere poteſt quieſcere aliquo pacto illi videtur. I
Expulſus Dæmon magis ſæuit.
Peccatis onuſtus infernus quidam, quædam gehenna. L

Generatio mala, & adultera ſignum quærit, & ſignum non dabitur ei, niſi ſignum Ionæ Prophetæ.

IVDAEORVM genus 277
Deus extulerat, & ab eo Chriſtus originem duxerat; nunc tamen generationem malā, adulteramque Scribas, & Phariſæos vocat, vt indicaret in genealogijs non carnis, ſanguiniſque ſe rationem habere ſed virtutis, & ſanctitatis. Nobilis illa generatio eſt, quæ à probitate non eſt aliena, alioquin generis nobilitas nulla eſt, quæ ſanctitatis nobilitate caret.

Pēde hic Chriſti miſericordiam, C
acriter ſcribas reprehēdit, & Phariſæos, & cum verbis addere pęnas deberet, quibus eorum temeritatem puniret, ait ſignum Ionæ ei exhibendum. Per Ionam ſupplicia Niniuitis minatus eſt, ſed minatus dumtaxat, miſericordiæ ſuæ

diui-

dinitias in eos effudit. Nempè cum iraſcitur miſericordiæ recordatur.

278 *Generatio mala & adultera.* Cur adulteram vocat? Vt proderet, quam illi diſpliceret ſuum patrem contemni, reijcique, adultera dicitur hæc generatio, quæ Deum patrem non nouerat, quæ ab eo deſciuerat, ac ſi diceret, quod tam malè me tractatis, me calumnijs impetiris, & conuitijs patienter fero, ſed grauis mihi patris mei offenſa, quem vt patrem non agnoſcitis, & idcirco generatio adulterina vos eſtis. Vides quàm paternæ gloriæ ſtudioſus Chriſtus ſit, quam ægrè patrem ſuum contemni ferat? Idem præſtet, qui Chriſtum ſequitur.

D *Signum non dabitur ei.* Quæri hìc ſolet, quomodo dicat Chriſtus, *ſignum non dabitur ei*, cum multa poſtea ab eo miracula facta ſint. Reſponderi poteſt, non eſſe illis dandum ſignū hoc eſt illis petentibus atque rogantibus, quia malo animo, & tentandi cauſa quærebant, quod vel ex eorum verbis apparet, non enim rogant, ſed quodammodo imperāt, *volumus*, inquiunt, *ante ſignum videre*. qui tām ſuperbè petunt, exaudiri non merentur.

E Præterea rectè dictum, *ſignum non dabitur ei*, quia ſigna quæ poſtea à Chriſto exhibita potius contra ipſos, quàm ipſis data fuerunt, eorum quippè malitiam, impietatem duritiemque teſtabantur. Tandem illis data ſigna non ſunt, qui ex ſignis, ac miraculis nihil profecerunt, alijs fuere data, qui fructum ex illis erant percepturi; Ac ſi facere Chriſtus non videatur, quod in noſtram vtilitatem profectumque non vergit.

Signum Ionæ ſuis calumniatoribus exhibet, cur non aliud? F Ne Iudæi veniam deſperarent, & pœnitentiæ operibus diuinæ comminationi occurrerent, & vitæ mutatione Dei iuſtitiam anteuerterent, quod Niniuitæ perfectiſſimè ad Ionæ prædicationem præſtiterunt.

Viri Niniuitæ ſurgent in iudiciō cum generatione iſta, & condemnabūnt eam, quia pœnitentiam egerunt in prædicatione Ionæ, & ecce pluſquàm Ionas hic.

NIniuitarum exemplo eos ad pœnitentiam vocat, & allicit. G Fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus, & tribus noctibus, deinde ad Niniuitas prædicauit, vt pœnitentiam agerent, quam eius verbis moti inierunt. Chriſtus in corde terræ tribus diebus, & tribus noctibus fuit, deinde ſurrexit, vt omnes ad pœnitentiam inuitaret.

Ecce, inquit, *pluſquam* Ionas *hic*, 279
In omnibus Ionæ præferendus Chriſtus, ſed maximè in prædicatione. Niniuitæ audientes Ionam, ſtatim crediderunt, alioquin abijſſet, nec ferre eorum duritiem potuiſſet. Iſti variam à Chriſto, ac profundiſſimam doctrinam audierant, nec tamen ei crediderunt; inſuper & calumniarunt. Pluſquam Ionas Chriſtus exſtitit, quia prauorum hominum cōtumaciam patienter ferre eximium quid ex, ac ſingu-

ſingulare, ac extra conſuetæ ſanctitatis metas eſſe videtur.

Cum autem immundus ſpiritus exierit ab homine ambulat per loca arida quærens requiem, & non inuenit.

H A*Mbulat per loco arida*, Græcè, *διέρχεται δι' ἀνύδρων τόπων*, *ambulat per loca inaquoſa*, aquis carentis, ac proinde ſterilia, deſerta, & ad habitandum inepta; ideſt quocunque Dæmon pergat, omnis extra hominem habitatio ingrata eſt, & triſte exiliũ putat ab homine abeſſe; Loca alioquin culta, & deliciis plena deſertum Dæmoni videntur, ſi ab homin ũcorde, corporeque eijciatur, tantum in homines ſæuire amat, & eorum ſceleribus adeo delectatur.

Quærens requiem. Qui requiem quærere Dæmon curat, cum ſciat ſe ea æternum cariturum? Quando nocere poteſt quieſcere aliquo modo ſibi videtur; tormentis noſtris delectatur, refrigerium putat ſuum dolores noſtros. Quamdiu nos torquet, cruciat, & infeſtat, tandiu quiete aliqua frui ſibi videtur.

Tunc dicit: reuertar in domum meam vnde exiui.

K SEmper ſtudet Diabolus mala nobis inferre, omnem lapidem mouet, omnia verſat, vt in domicilium, à quo pulſus, iterum irruat; vt enim ſuperbiſſimus eſt, expulſus magis rabiem acuit, ac nocendi libidinem, dolore ex amiſſa ſemel præda concepto. Igitur vbi quis ſe Chriſti auxilio ab eius laqueis explicuerit acrius ſæuientem exſpectet, & illi ſpiritualibus armis forti, alacrique animo occurrat.

Reuertar in domum meam. Proh quàm miſera hominis conditio, L Diaboli per peccatũ domicilium fit, qui Dei per Dei gratiam eſſe debet. Et non infernus Dæmonis domus eſt? eſt; ſed peccatis onuſtus infernus quidem eſt, quædam Gehenna.

SECTIO IV.

Ἐπισρέπτειν quid; Satanas ſemetipſum excitat in noſtri perniciem. 280

Victum ſe fateri ſuperbus ſatanas non vult. M

Cur ſeptem alios ſpiritus ſecum aſſumere Diabolus dicatur. N

Dæmones ad nocendum prompti, rogari non indigent. 281

Qui à Dei gratia excidit ſæuiorem Dæmonem experitur. O

Inuidi Chriſtum loquentem interrumpunt. P

Aſtante Chriſti verba excipiebat Maria. Q

Parentum affectus cœleſtis Patris obſequio poſtponendus. R

Res diuinæ negotijs humanis præferendæ. S

Virtutis non ſanguinis nobilitas in pretio habenda. 282

Doctrinæ verbum bonorum operum fructus parturiat. T

Tunc

Tunc dicit: Reuertar in domum meam, vnde exiui.

280 REVERTAR; Græcè, ἐπιστρέψω. *Redibo, Reuertar.* verbũ ἐπιστρέφειν ſignificat etiam *corrigere*, & *emendare*, hinc illud: ἐπιστρέφειν ῥαθυμίας οἰκετῶν, *ſocordias famulorum corrigere*. Etiam ſatanæ reditus huc collineat, vt ignauiam ſuam atque ſocordiam corrigat, qua tàm facile exiuit, & abiit. Vtinam qui ad Chriſtum redeunt hoc eodem animo redirent, vt ignauiam ſuam emendarent, fortioreſque in pugna contra ſatanam eſsent.

M *Vnde exiui.* Dixiſset, *vnde pulſus ſum*; non vult id ſuperbus agnoſcere, exiiſse ſe dicit, non eiectum; victum ſe præ ſuperbia fateri non vult. Hoc modo ſe animat, & vires colligit, ad certamen, miſerique hominis oppugnationem ſe iterum excitat, ac ſi hominis virtutis non fuerit, quòd abierit, ſed ſuæ ſtoliditatis, ſuæ ſocordiæ.

Tunc vadit, & aſſumit ſeptem alios ſpiritus ſecum nequiores ſe, & intrantes habitant ibi.

N ALios ſeptem ſpiritus ad nocendum promptiores aſsumit; timuit ingredi, ne tanquam ſolus, ac imbecillis rurſus eiiceretur. Septem poſuit Hebraica phraſi pro multis, vel vt ſeptem Spiritus ſancti donis ſeptem ſpiritibus ſe opponeret.

Abit lætus, & ſocios ſibi aſsumit inuitatos habitationis commoditate; non legimus Dæmonem 281
hos ſeptem nequam ſpiritus multis rogaſse, vt ſecum in domum, à qua eiectus erat, venirent; quid neceſse eſt Dæmonẽ ad nocendum homini rogare, cum ad hoc natura ſua propenſiſſimus ſit? ſatis eſt vt ſæuiendi occaſio detur, non opus eſt precibus, non imperio.

Nequiores ſe; ſceleratiores, nocentioreſque quàm ipſe ſit. Adiungit ſibi Dæmon ſocios, quã vt domũ ſibi muniret, nec facilè iterum expelleretur, quã vt nocẽdi libidinem in eum à quo pulſus, explere poſset. Diſce, qui ſemel Diabolo ereptus, ipſius Chriſti gratia exciderit, amplius Diabolo fit obnoxius, & in iuſtam perfidiæ, ſeu ignauis pœnam ſæuiorem ſatanicum hoſtem experitur. O

Ecce mater tua, & fratres tui foris ſtant.

ECce mater tua; vnde huic hęc ſollicitudo, vt Chriſti matrem adeſse Chriſtum moneat? non charitatis fuit hæc monitio, liuoris fuit, fuit inuidiæ: cupiebat malus iſte auditor, Chriſti ſermonem qui eius mentem ob inuidiam lacerabat, interturbare, Chriſtumque perſtringere quod ex paupercula natus tàm alta, & ſublimia doceret. P

Ecce mater tua, & fratres foris ſtãt; Q
Ma-

Matris licentia in auditores non irrumpit Virgo, quin humilis inter auditores ſtabat Chriſti mater, & attentè filij excipiebat verba; non eius ſermonem interrumpit, ne priuato commodo communem vtilitatem impediret.

Cupiebat inuidus iſte Chriſti ſermonem interturbare perſtringere Chriſtum quod ex paupercula natus eſſet, & tam alta ſublimiaque doceret.

Quæ eſt mater mea, & qui ſunt fratres mei?

R CHriſtus hîc ſuorum executor eſt præceptorum, dicturus enim ceteris, qui non reliquerit patrem, aut matrem ſuam non eſt me dignus, huic ſententiæ ſe primus ſubdidit, non quia tantæ matris refutet pietatis obſequia, ſed vt paternis ſe myſterijs magis debere, quàm maternis affectibus ſignificet.

S *Quæ eſt mater mea;* non abnegat matrem, aut propinquos ſed docet non eſſe interrumpendam diuinæ doctrinæ tractationem ob humana parentum negotia, reſque diuinas humanis eſſe præferendas. Arguitur ingratitudo noſtra, qui carnis vota Chriſto praferimus, nec parentes relinquimus, vt plenè Chriſto adhæreamus.

Ecce mater mea & fratres mei.

NOn negat conſanguinitatem carnis, ſed præponit ei, quæ ſecundum virtutem eſt; Nec virgini Dei matrem fuiſſe profuiſſet, niſi virtutibus fuiſſet inſignita; cui ergo alteri proderit viri ſancti cognatum eſſe, ſi virtutem non habeat? 282

Ecce *Mater*. Cur etiam mater? Matrem eos dicit quaſi doctrinæ verbum in ſpiritali animæ vtero ſuſciperent, & bonorum operum fructus parturirent. Mater Chriſti audire non debet, qui ſpiritales fœtus non edit in lucem.

CAPVT XIII. MATTHÆI.

Verſ.1.

IN illo die exiens Ieſus de domo, ſedebat ſecus mare.

IN illo die. *B.Bed.1.In illo tempore.*
Exiens. *Fr.Luc. Egreſſus. Auct. Prodiens.*
Sedebat. *Syr. Seditque.*
Secus mare. *Syr. Iuxta littus maris Adam C. ex Græco.ad mare., Idem ex Syr. Super manum* ſeu, *littus maris. A. M. Secundum mare.*

Verſ.2.

Et congregatæ ſunt ad eum turbæ multæ, ita vt in nauiculam aſcendens ſederet: & omnis turba ſtabat in littore.

Congregatæ ſunt. *Syr. Congregauerunt ſe.*
In littore. *Adam C. Super littus.*

Verſ.3.

Et locutus eſt eis multa in parabolis, dicens: Ecce exijt qui ſeminat, ſeminare.

In parabolis. *Pagn. Per ſimilitudines. Mald. Per parabolas.*
Exijt. *S.Hier. Egreſſus eſt.*
Qui ſeminat. *Syr. Seminator. Pagn. Qui ſeminabat. Mald. Seminans.*

Verſ.4.

Et dum ſeminat, quædam ceciderunt ſecus viam, & venerunt volucres cœli & comederunt ea.

Dum ſeminat. *Mald. In ſeminando.*
Secus viam. *Syr. Secus manum viæ.*
Vener. voluc. *Syr. Venit auis.*
Comederunt. *Syr. Deuorauit.*

Verſ.5.

Alia autem ceciderunt in petroſa, vbi non habebant terram multam: & continuo exorta ſunt, quia non habebant altitudinem terræ.

Alia a c. in p. *Syr. Aliudque cecidit ſuper petram.*
Et cõtinuo. *Syr. Et eodem momento.*
Exorta ſunt. *Syr. Apparuit.*
Altitudinem. *Pagn. Profunditatem.*

Verſ.6.

Sole autem orto æſtuauerunt:

Aeſtuauerunt. *Pagn. Exuſta ſunt.*

Vul-

Vulgata Editio. | Lectionum Varietas.

& quia non habebant radicem eruerunt.

Vat. Exaruerunt. Syr. affectum eſt calore.
Aruerunt. *Ar.M. Exaruerunt.*

Verſ.7.

Alia autem ceciderunt in ſpinas: & creuerunt ſpinæ & ſuffocauerunt ea.

Creuerunt. *Pagn. Inſurrexerunt. Vat. Surrexerunt. Fr. Luc. Aſcenderunt. Auct. Aſſurrexerunt.*

Verſ.8.

Alia autem ceciderunt in terram bonam: & dabant fructum, aliud centeſimum, aliud ſexageſimū, aliud trigeſimum.

Aliud centeſimum.a. ſex. al. trig. *Theoph. Ille quidem centum, alius autem ſexaginta, alius verò triginta. Ar.M. Hoc centum, hoc autem ſexaginta, hoc autem triginta.*

Verſ.9.

Qui habet aures audiendi, audiat.

Qui h.a.a.aud. *Syr. Qui habet aure ad audiendum audiat.*

Verſ.10.

Et accedentes diſcipuli dixerūt ei: Quare in parabolis loqueris eis?

Et acced. *Pagn. Et adeuntes.*
In parabolis. *Al. Per parabolas.*
Loqueris. *Syr. Colloqueris.*

Verſ.11.

Qui reſpondens, ait illis: Quia vobis datum eſt noſſe myſteria regni Cœlorum: illis autem non eſt datum.

Noſſe. *Tert. Cognoſcere.*
Myſteria. *Syr. & Tert. Arcana.*

Verſ.12.

Qui enim habet, dabitur ei, & abundabit: qui autem non habet, & quod habet auferetur ab eo.

Abundabit. *Syr. Abundabit ſibi Pagn. reddetur abundantiùs.*
Auferetur. *Pagn. Tolletur.*

Vulgata Editio:	*Lectionum Varietas.*
Verſ.13. Ideo in parabolis loquor eis: quia videntes non vident, & audientes non audiunt, neque intelligunt.	Videntes n.u. *Arab. Vident, & non vident.*
Verſ.14. Et adimpletur in eis Prophetia Iſaiæ dicentis: Auditu audietis, & non intelligetis: & videntes videbitis, & non videbitis.	Et adimpletur. *Quid.Codd. Vt adimpleatur. Ar.M. Readimpletur.* In eis. *Adam C. Super ipſos.* Videntes videbitis. *Ar.M. Intuentes intuebimini.* Et non videbitis. *Caiet. Non Perſpicietis. Int.Euth. Non cernetis.*
Verſ.15. Incraſſatum eſt enim cor populi huius, & auribus grauiter audierunt, & oculos ſuos clauſerunt: ne quando videant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant, & conuertantur, & ſanem eos.	Incraſſatum eſt. *Syr. Nube offuſum eſt. Fr.Luc. Pingue factum eſt.* Audierunt. *Syr. Audiunt.* Clauſerunt. *Pagn. Occluſerunt.* Et conuertantur. *Syr. Vt conuertantur.*
Verſ.16. Veſtri autem beati oculi, quia vident, & aures veſtræ quia audiunt.	Beati oculi. *Syr. Felices ſunt oculi.* Quia. *S.Gaudentius Qui.* Vident. *Ar.M. Intuentur.* Quia. *S.Gaud. Quæ.*
Verſ.17. Amen quippe dico vobis, quia multi Prophetæ, & iuſti cupierunt videre quæ videtis, & non viderunt: & audire quæ auditis, & non audierunt.	Cupierunt. *S.Gaud. deſiderauerunt. S.Aug. Voluerunt.* Quæ videtis. *Arab. Quod vidiſtis.*

Vul-

Vulgata Editio.	*Lectionum Varietas.*
Verſ. 18. Vos ergo audite parabolam ſeminantis.	Seminantis. *Syr. Seminis.*
Verſ. 19. Omnis qui audit verbum regni, & non intelligit, venit malus, & rapit quod ſeminatum eſt in corde eius: hic eſt qui ſecus viam ſeminatus eſt.	Omnis. *Vat. Quiuis.* Et rapit. *Syr. Et rapit verbum.* Seminatus eſt. *Pagn. Seminatus fuit.*
Verſ. 20. Qui autem ſuper petroſa ſeminatus eſt, hic eſt qui verbum audit, & continuo cum gaudio accipit illud.	Super pe.ſe.e. *Vat. In petricoſa ſemen iactum exceperat.* Continuò. *Syr. Eodem momento.* Accipit. *Syr. Excipit. Ar. M. Sumens.*
Verſ. 21. Non habet autem in ſe radicem, ſed eſt temporalis: facta autem tribulatione & perſecutione propter verbum, continuo ſcandalizatur.	Temporalis. *Pagn. Temporarius eſt.* Facta a.t. *Vat. Cum inciderit afflictio.* Et perſecutione. *Ar. M. A u perſecutione.* Scandalizatur. *Pagn. Offenditur.*
Verſ. 22. Qui autem ſeminatus eſt in ſpinis, hic eſt, qui verbum audit & ſolicitudo ſæculi iſtius, & fallacia diuitiarum ſuffocat verbum, & ſine fructu efficitur.	Solicitudo. *Pagn. Cura. Ar. M. Anxietas.* Fallacia. *Pagn. Deceptio. Fr Luc. Seducti. A. Ed. Fraus, error.* Sine fr.effic. *Pag. Infrugifer fit. Fr. Luc. Infructuoſus. Theoph. Sterilis fit.*
Verſ. 23. Qui vero in terram bonam ſeminatus eſt, hic eſt qui audit	In terram bonam. *Ar. M. In terram pulchram.*

Vul-

Vulgata Editio. *Lectionum Varietas.*

verbum, & intelligit, & fructum affert, & facit aliud quidem centeſimum, aliud autem ſexageſimum aliud vero trigeſimum.

Verbum. *Syr. Sermonem meum.*
Affert. *Pagn. Reddit. Vat. Gignit.*

Verſ. 24.

Aliam parabolam propoſuit illis, dicens: Simile factum eſt regnum Cœlorum homini, qui ſeminat bonum ſemen in agro ſuo.

Simile factum eſt r. Cœl. *S. Zeno. Simile eſt regnum Cœlorum.*
Bonum ſemen. *Ar. M. Pulchrum ſemen.*

Verſ. 25.

Cum autem dormirēt homines venit inimicus eius, & ſuperſeminauit zizania in medio tritici, & abijt.

Superſeminauit. *Vat. Seminauit.*
In medio tritici. *Pagn. Inter triticum. S. Zeno. In triticum. Fr. Luc. Per medium tritici.*

Verſ. 26.

Cum autem creuiſſet herba, & fructum feciſſet, tunc apparuerunt & zizania.

Creuiſset. *Syr. Germinaſſet.*

Verſ. 27.

Accedentes autem ſerui patrifamilias, dixerunt ei: Domine, nonne bonum ſemen ſeminaſti in agro tuo? Vnde ergo habet zizania?

Domine. *Syr.* addit, *noſter.*
Seminaſti. *Vat. Seminaueras. Theoph. Seminabas.*

Verſ. 28.

Et ait illis: Inimicus homo hoc fecit: Serui autem dixerunt

Vis, imus & col. ea. *Pagn. Vis igitur*

Vul-

Vulgata Editio.	*Lectionum Varietas.*
ci, Vis, imus, & colligimus ea?	*vt profecti colligamus ea? Vat. Abeamus & colligamus ea.*
Verſ.29.	
Et ait: Non: ne forte colligentes zizania, eradicetis ſimul cum eis & triticum.	Ne forte. *Caiet. Ne quando.*
Verſ.30.	
Sinite vtraque creſcere vſque ad meſſem, & in tēpore meſſis dicam meſſoribus: Colligite primum zizania, & alligate ea in faſciculos ad comburendum, triticum autem congregate in horreum meum.	Sinite vtraque creſcere. *Theoph. Sinite pariter vtraque creſcere.* Ad comburendum. *Tert. Ad cremandum Ar.M. Ad comburendum ea.* Triticum. *Syr. Tritica.* Congregate. *S. Aug. Recondite.* In horreum meum. *Syr. In horrea mea.*
Verſ.31.	
Aliam parabolam propoſuit eis dicens: Simile eſt regnum Cœlorū grano ſinapis, quod accipiens homo ſeminauit in agro ſuo.	Propoſuit. *Euth. Adiecit.* Accipiens. *Euth. Acceptum.*
Verſ.32.	
Quod minimū quidem eſt omnibus ſeminibus: cum autem creuerit maius eſt omnibus oleribus, & fit arbor: ita vt volucres cœli veniant, & habitent in ramis eius.	Omnibus ol. *Vat. Inter olera.* Habitent in ramis eius. *Arab. Obumbrentur ſub ramis eius. Vat. Nidulentur in ramis illius. Euth. Nidificent in ramis eius. Ar.M. Et vmbracula facere in ramis eius.*
Verſ.33.	
Aliam parabolam locutus eſt eis. Simile eſt regnum Cœ-	Acceptum. *S. Aug. Accepit.* Satis. *S. Hil. Menſuris.*

Vulgata Editio.	*Lectionum Varietas.*
lorum fermento, quod acceptum mulier abſcondit in farinæ ſatis tribus, donec fermentatum eſt totum.	Donec. *S. Aug. Quoaduſque.* Fermentatum eſt. *S. Aug. Fermentaretur.*
Verſ. 34. Hæc omnia locutus eſt Ieſus in parabolis ad turbas: & ſine parabolis nō loquebatur eis.	Et ſine parabolis. *Vat. Sine parabola.* Non loquebatur eis. *Vat. Nihil locutus eſt illis.*
Verſ. 35. Vt impleretur quod dictum erat per Prophetam dicentem: Aperiam in parabolis os meū, eructabo abſcondita à conſtitutione mundi.	Abſcondita. *Fr. Luc. Occultata.* A conſtitutione. *Arab. Ante fundationem. Syr. Quæ fuerunt ante conſtitutionem.*
Verſ. 36. Tunc, dimiſſis turbis, venit in domum: & acceſſerunt ad eum diſcipuli eius dicentes: Ediſſere nobis parabolam zizaniorum agri.	Dimiſſis. *Int. Theoph. Relictis.* In Domum. *Vat. In ædes;* addit *Ieſus.* Ediſſere. *Syr. Explica. S. Aug. Enarra. Fr. Luc. Declara.* Zizaniorum agri. *Syr. Zizaniorum, & agri.*
Verſ. 37. Qui reſpondens ait illis: Qui ſeminat bonum ſemen eſt filius hominis.	Bonum ſemen. *Ar. M. Pulchrum ſemen.*
Verſ. 37. Ager autem, eſt mundus. Bonum vero ſemen, hi ſunt filij regni. Zizania autem, filij ſunt nequam.	Nequam. *Syr. Illius mali.*

Vul-

Vulgata Editio. — *Lectionum Varietas.*

Verſ.39.
Inimicus autem, qui ſeminauit ea, eſt Diabolus. Meſſis vero conſummatio ſæculi eſt. Meſſores autem Angeli ſunt.

Eſt diabolus. *Syr. Eſt ille ſatanas.*

Verſ.40.
Sicut ergo colliguntur zizania, & igni comburuntur: ſic erit in conſummatione ſeculi.

Sæculi. *Syr. Mundi huius.*

Verſ.41.
Mittet filius hominis Angelos ſuos, & colligent de regno eius omnia ſcandala, & eos, qui faciunt iniquitatem.

Mittet. *Vat. Emittet.*
De regno. *Fr. Luc. E regno.*
Scandala. *Pagn. Offendicula.*
Qui faciunt iniquitatem. *S. Ioan. Chryſ. Qui faciebant iniquitatem. Mald. Qui iniquitatem exercent.*

Verſ.42.
Et mittent eos in caminum ignis. Ibi erit fletus, & ſtridor dentium.

Mittent. *Syr. Proijcient.*
In caminum. *Adam.C. In caminum illum. Syr. in fornacem ignis.*

Verſ.43.
Tunc iuſti fulgebunt ſicut Sol in regno Patris eorum. Qui habet aures audiendi, audiat.

Fulgebunt. *Syr. Splendeſcent.*
Qui h.au.au.au. *Syr. Qui habet aures ad audiendum audiat. Ar.M. Habens aures audire audiat.*

Verſ.44.
Simile eſt Regnum Cœlorum theſauro abſcondito in agro: quem, qui inuenit homo, abſcondit, & præ gaudio illius vadit, & vendit vniuerſa quæ habet, & emit agrum illum.

Abſcondito. *S.Hil. Abſconſo.*
Qui inuenit h. *Pagn. Quem quum reperiſſet. Vat. & Int.Orig. Quem repertum.*
Abſcondit. *Pagn. Abſcondidit.*
Gaudio illius. *S.Hier. Gaudio ſuo.*
Vadit. *Fr.Luc. Subducit ſe.*
Emit. *Pagn. mercatur.*

Vulgata Editio. | Lectionum Varietas.

Verſ.45.

Iterum ſimile eſt regnum Cœlorum homini negotiatori, quærenti bonas margaritas.

Iterum. *Int.Orig. Rurſum.*
Homini neg. *S.Chrom.Homini negotianti.*
Bonas margaritas. *Pagn. Pulchras margaritas. S.Chrom. Bonam margaritam.*

Verſ.46.

Inuẽta autem vna pretioſa margarita, abijt, & vendidit omnia quæ habuit, & emit eam.

Pretioſa. *Fr.Luc. Multi pretij.*
Quæ habuit. *Pagn. Quæcunque poſſidebat.*
Et emit eam. *Int.Theoph. Et mercatus eſt illam.*

Verſ.47.

Iterum ſimile eſt regnum Cœlorum ſagenæ miſſæ in mare, & ex omni genere piſcium congreganti.

Iterum. *Int.Orig.Rurſum.*
Sagenæ. *S.Amb.Reti.Pag.Verriculo.*
Miſſæ. *Fr.Luc.Iactæ.*
Ex omni genere piſcium cong. *Theoph. Quæ ex omni genere.*
Congreganti. *Vat. Contrahenti. S.Aug.Quæ cõgregat.Ar.M.Cogenti.*

Verſ.48.

Quam, cum impleta eſſet, educentes, & ſecus littus ſedentes, elegerunt bonos in vaſa, malos autem foras miſerunt.

Educentes & ſ.l. *Pagn.Subduxerunt in littus, S.Aug. Educentes traxerunt illam ad littus.*
Elegerunt. *Pagn. Collegerunt.*
Bonos. *Euth. Bona. Ar M. Pulchra.*
In vaſa. *Ar.M. In receptacula.*
Malos autem. *Pagn. Quæ verò putria. Euth. Praua verò.*
Foras miſerunt. *Pagn. Foras abiecerunt. S.Aug. Foras proyciunt.*

Verſ.49.

Sic erit in conſummatione ſæculi: exibunt Angeli, & ſeparabunt malos de medio iuſtorum.

In conſummatione. *S.Aug.In fine.*
Separabunt. *Pagn. Segregabunt.*

Verſ.50.

Et mittẽt eis in caminum ignis: ibi erit fletus, & ſtridor dentiũ.

Et mittent. *Syr. Et proijcient.*
In caminum ignis. *Int. Chryſ. In fornacem ignis.*

Vul-

Vulgata Editio. | Lectionum Varietas.

Verſ. 51.

Intellexiſtis hæc omnia? dicunt ei: Etiam.

Intellexiſtis. *Syr. Ait illis Ieſus, intelligitis.*
Etiam. *Arab. Vtique Domone.*

Verſ. 52.

Ait illis: Ideo omnis ſcriba doctus in Regno Cœlorum ſimilis eſt homini patrifamilias, qui profert de theſauro ſuo noua & vetera.

Doctus in Reg. Cœl. *Arab. Qui docet pro regno Cælorum. Pagn. Doctus ad regnum Cælorũ. S. Zeno. Doctus de regno Cælorum. Euth. Edoctus ad regnum Cælorum.*
Qui profert. *Syr. Qui depromit. Arab. Qui Educit. S. Zeno. Proferenti. Ar. M. Qui eijcit.*
De theſauro ſuo. *S. Zeno. De theſauris ſuis.*

Verſ. 53.

Et factum eſt, cum conſummaſſet Ieſus parabolas iſtas, tranſijt inde.

Cum conſummaſſet. *Pagn. Cum finiſſet. Fr. Luc. Cum Abſoluiſſet.*
Tranſijt inde. *Pagn. Digrederetur illinc. Fr. Luc. Tranſtulit ſe.*

Verſ. 54.

Et veniens in patriam ſuam, docebat eos in ſynagogis eorum, ita vt mirarentur, & dicerent: Vnde huic ſapientia hæc, & virtutes?

In Patriam. *Syr. In Prouinciam.*
In ſynagogis. *Fr. Luc. In ſynagoga.*
Mirarentur. *Pagn. ſtuperent. Fr. Luc. Obſtupeſcerent. Auct. Percellerētur.*
Sapientia. *Tert. Doctrina.*
Et virtutes. *Arab. & S. Petr. Chryſ. Et virtus. Tert. Et ſigna iſta. Ar. M. Et efficacitates.*

Verſ. 55.

Nonne hic eſt fabri filius? Nonne mater eius dicitur Maria, & frater eius, Iacobus, & Ioſeph, & Simon, & Iudas.

Fabri filius. *Vat. & Theoph. ille fabri filius.*
Fabri. *Arab. Fabri lignarij.*

Verſ. 56.

Et ſorores eius, nonne omnes apud nos ſunt? Vnde ergo huic omnia iſta?

Sorores eius. *Al. Sorores illius.*

Vulgata Editio.	*Lectionum Varietas.*
Verſ. 57.	Scandalizabantur in eo. *Mald. Impingebant in eum. Pagn. Offendebantur.*
Et ſcandalizabantur in eo. Ieſus autem dixit eis: Non eſt Propheta ſine honore niſi in patria ſua, & in domo ſua.	Non eſt ſine honore. *Arab. Non habetur vilipendio. Fr. Luc. Expers honoris. S. Hil. inhonorabilis. Interp. Orig. Inhonoratus. Syr. Vilis deſpectus.*
	In Patria. *Arab. In Ciuitate. Syr. In prouincia.*
Verſ. 58.	
Et non fecit ibi virtutes multas propter incredulitatem illorum.	Virtutes multas. *Ar. M. Efficacias multas.*
	Incredulitatem. *Arab. Paruitatem fidei.*

CAPVT XIII.

Expenditur & illuſtratur.

SECTIO PRIMA.

Carnalis cognitionis Chriſtus obliuiſcitur, animarum ſalutem quærens. 283
Ἐξήχοισαι de quibus dicatur. Prædicator contra inuiſibiles hoſtes arma ſe ſumere cogitet. A
Vitijs concionator occurrat tanquam hoſtibus. B
Doctori curæ ſit vt attentè Dei verba audiantur. C
Attentio, & modeſtia in Dei verbis audiendis. D
In omni loco miſcenda de diuinis rebus colloquia ſunt. E
Maxima attentione audiri Dei verba ſtudeat doctor, non admirationi populis eſſe. 284
Auiditas Dei verba audiendi laudata; nauſea improbata. F
Dei verba vbique ſeminanda, licet pauci proficiant. G
Quod quis prædicatione alijs ſpargit ſuum prius operibus efficiat. H
Plura ſunt præſtanda, quam audiantur. I
Primaria doctoris intentio eſt in terram fructiferam verbi ſemen ſpargere. K
Diuini verbi quanta ſit vis & virtus. 285
Dæmonis ſedulitas in decipiendo. L
Aliè cordis humo Dei verba immittenda. M
Torpor & negligentia noſtra in eijciendo Dæmone perſtringitur. 286
Fugiet Dæmon ſi vel hominis vmbram præſeferas. N

In

In illo die exiens Ieſus de domo ſedebat ſecus mare.

283 EXit de domo, matrem, agnatoſque relinquit, ad mare ſe confert, ſciebat quippè copioſam ad eius verba excipienda turbam aduolaturam; nec matris affectu contineri domi potuit, quin in multorum vtilitatem exiret. Cognationis videtur obliuiſci, cum animarum quærenda ſunt lucra; nec mirum cùm ob id homo ex Virgine ſit factus.

A *Exiens*, Grecè, ἐξελθὼν, *Prodiēs*, ſeu vt vertit Franciſcus Lucas Brugenſis *Egreſſus*; verbum ἐξέρχομαι, propriè ſignificat exire in expeditionem, & ad pugnam contra hoſtes. Sed quibus hoſtibus occurrit exiēs Chriſtus, qui ad littus ſe confert turbis prædicaturus? An monetur prædicator Deique verba tractans, vt cogitet contra inuiſibiles hoſtes ſe arma ſumere, & contra immundos ſpiritus ſe pugnare, quos eijcere ab auditorum ſuorum animis debet? Proba magni illius Eccleſiaſtæ cenſio fuit, qui Euangelici concionatoris hoc eſſe inſtitutum dixit, vt in concionibus ſuis hoc curaret, vt auditores qui malitia Dæmones acceſſerant, Angeli domos ſuas redirent. *Io. Auila.*

B Præterea exire dicitur prædicator tanquam contra hoſtes, quia contra vitiorum agmina armare ſe debet, & vitia omnia ab auditorum ſuorum animis eijcere. Hoc pacto non exit, qui blandia, & ſuauia verba effundit, qui verborum lenocinijs, ac delicijs delinire auditorum aures ſtudet, vitia impetere duris, aſperiſque increpationibus velut telis, & arietibus non curat.

Et congregatæ ſunt ad eum turbæ multæ, ita vt nauiculam aſcendens ſederet, & omnis turba ſtabat in littore.

CVr non prædicat in littore? ne à multitudine opprimeretur, & audiri non poſſet. Curæ magis doctori eſſe debet vt audiatur Dei verbum, quàm vt inobſequij ſignum diuina prædicatio impediatur. In mare prædicat, non in littore ſtans, contrariâ ac fieri ſoleat ratione, è mari Ieſus iecit in terram rete, vt homines piſcaretur. C

Aſcendit in nauiculam, vt omnes auditores ſuos ante conſpectum, & in ſe intentos haberet, nullique dorſum obuerteret & hac ratione videntes ſe videri à Chriſto, & attentiores, & magis modeſti eſſent. Tantum Chriſto placet attētio in eius verbis excipiendis. D

Non caſu factum, quod Chriſtus non in cathedris in ſcholis, & ſynagógis tãtùm docuerit, deque ſpiritualibus rebus diſſeruerit, ſed modo in montibus, modo in via, nũc è mari quoque turbas docet, quę in littore ſtabant. Nimirũ docere voluit ad ſolas cathedras, ac templa alligatum non eſſe Dei verbũ, ſed in omni loco in agro, in montibus E

in

in naui, in littore miſcenda de diuinis rebus colloquia eſſe.

284 Sed volens in mari turbas docere, poterat vndas calcare, nec nauicula vti; & hoc miraculo in admirationem, ac ſtuporem turbas rapuiſſet, atque adeo maiori veneratione tùm ipſe, tum eius doctrina apud ipſas fuiſſet. Poterat ſed noluit, nam gloriam ſuam non quærebat, ſed audientium vtilitatem. Si turbæ aquis inſidentem Chriſtum vidiſſent, adeo rei nouitate ſtupore eſſent perculſæ, vt attentæ rebus, quæ dicebantur, minimè fuiſſent; ob id abſtinuit Chriſtus, vt innueret maxima attentione Dei verba excipienda, & Doctorem debere magis auditorum ſaluti, quàm ſuæ gloriæ ſtudere; à quo abeunt, qui admirationi populis in concionando eſſe ſtudent, neglecta audientium vtilitate.

F E nauicula turbas docet, turbæ in littore ſtant, Deique verbum ſumma auiditate audiunt, loci incommiditas non impedit, quin attentè Chriſti excipiant verba; arguunt hæ turbæ æui noſtri teporem, ac rerum ſpiritualium nauſeam; plerique & in ſumma locorum commoditate venire ad audiendum detrectant, ac ſi neſcirent, Chriſtum in ſuis doctoribus nunc quoque loqui.

Ecce exijt qui ſeminat ſeminare.

G EX parabolæ contextu habes plures inutiliter Dei verbum excipere, quàm qui cum fructu; diligens tamen ſeminator officio ſuo minimè deeſt; in quo docet diſcipulos, ne deſides ſint, ſi etiam multi audientium pereant.

Exijt qui ſeminat ſeminare. Aliqui codices addunt: *Semen ſuum*: quò tacitè monemur ne alienum ſemen terræ mandemus; quod fit, quum alijs prædicamus quod in terra cordis noſtri non fuerit prius ſeminatum; ſuum ſemen ſeminat, qui doctrinæ ſemen per intellectum, & affectum, imò & operis exhibitionem ſuum fecit. H

Semini ſupera doctrina comparatur, quia vt ſemen optimæ terræ mandatum reſurgit multiplicatum, ita Dei verbum in culti cordis homo receptum in bonorum operum multitudinem aſſurgit; adeo vt plura opere eſſent præſtanda, quàm aure excipiantur. I

Quædam ceciderunt ſecus viam, & venerunt volucres Cœli & comederunt ea. Alia ceciderunt in petroſa.

SIgnatè ait, *ceciderunt*, quia primaria induſtrij ſeminatoris intentio non fuit ſemen ſecus viam, & ſuper petram, ſpinaſque proijcere, ſed in terram fructiferam, ſed ſemen cecidit ſecus viam, & in petroſa. Doctor rectum ſermonem docet, & probum iacit, ſed diuerſimodè verbum cadit in audientes, vt quidam eorum viæ comparentur, quidam petræ, & ſpinis. K

Præterea etiam in ſpinas, ac petram ſemen iacitur; quia etiam petræ, & ſpinæ in terram, bonam verti Cœleſtis ſeminis bonitate, ac 285

virtute poſſunt, quod ſemen terrenum efficere nequit: hinc illud: *Potens eſt Deus ex lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ:* nempè Dei verbum quod in petris ſeminatum fuerat in terram bonam vertit petras, & ſpinas in flores, fructuſque. Denique cum homo terra libera ſit poteſt Dei gratia ex ſterili fertile ſolum effici, ſi ſe ipſum excolat, loliaque extirpet.

L *Volucres Cœli comederunt ea.* quia tegi ſemen, fouerique terra non potuit, volucres aduolarunt, & rapuerunt; per volucres Dæmones intelliguntur, qui aereæ poteſtates dicuntur, quemadmodum verę aues in aere dominium quoddam, habitationẽque ſortitæ ſunt. Sed pende Dæmonis in nocendo ſedulitatem; ſtatim ac ſemen ſecus viam cecidit ſtatim aduolat, vt comederet, & abſumeret. Non diſtulit, nec expectauit granum aliquod in ſpicam exſurgere. Promptus ad noſtra damna Dæmon accurrit, & cum nocere nobis ſtatim poteſt, moras non nectit; eâdem nos ſedulitatem bonis operibus incumberemus.

M *Venerunt volucres Cœli;* Venerũt, & comederunt quia ſemen in extimâ ſuperficie erat; ſi Dei verba altè menti inſiderent, & profundè cordis humo immiſſa cuſtodirentur, non facilè à Cœli volucribus à Dæmonibus eriperentur. Volucres ſemina non comedunt terrâ operta, nec Dei verba Dęmonis præda fiunt, ſi altè cordis humo immittantur.

286 *Volucres Cœli comederunt.* Tacitè hominum incuria, & oſcitantia damnatur, & perſtringitur; non enim ab hominibus, aut porcis, alijsuè beluis eripi ſemen, theſauruſque ſpiritualis dicitur; ſed à volucribus, quorum natura imbecillis, & meticuloſa eſt, quæque vel ſonitu ipſo, leuique ſtrepitu, ac clamore facilè abiguntur; Tales Dæmones ſunt, abſterreri facilè poſſunt, abigique; extremæ negligentiæ, atque ſocordiæ ſignum eſt harum volucrum prędæ patere, quæ ſonitu ſolo abigi poſſunt.

N Adeo meticuloſum animantium genus volucres ſunt, vt non ſonitu tantùm à ſegetibus, ab arboribus arceantur, ſed plerumque vmbraculis, infarctiſque paleis veſtibus, quæ hominem repræſentẽt. Diſce, fugiet Dæmon ſi vel hominis vmbram præſeferas; non eſt quod vires eius arguas cum eius prædæ pates; debes torporẽ tuum, ſegnitiemque redarguere, quæ te tàm meticuloſi hoſtis prædam fecit.

SECTIO II.

Quam ferax humani cordis terra Diuini verbi ſemendum excipit. 287

Aures audiendi habere *quid ſit.* O

A regis nota abit Rex qui iuſtitiæ non litat. P

Iuſtus quilibet rex dici poteſt. Q

Etiam aliorum ſalus ſollicitè quærenda. 288

Inconſtantes ferè auditores qui initio maximum ardorem præſeferunt. R

Ἀπάτη quid, quid ἀπατᾷν. Diuitiæ ſuos poſſeſſores à ſalutis via abducunt. S

Infirmus ſatanicus hoſtis dormientibus

bus irruit, vigilantes fugit. T
Dæmon fraudes ſuas veritati ſtudet immiſcere. V
In magna ſcelera traducere homines Dæmon ſatagit. 289
Acrius in homines Dæmon ſæuit, vbi Dei verba exceperint. X
Aliena damna Dæmon lucra ſua computat. Y
Diſcordiam & diſſidia ſerere ſtudet Satanas. Z
Iuſtos maximè decipere Dæmon curat. 290
Non hominem, ſed hominis ruinam quærit Dæmon. A

Alia ceciderunt in terram bonam, & dabant fructum, aliud centeſimum, aliud ſexageſimum, et aliud trigeſimum.

287 PENDE, minimum fructum triceſimum eſſe, tàm ferax quippè, fertiliſque humani cordis terra eſt, vt verbi Dei ſemine ſuſcepto pro vno ad minus triginta reddat: tàm copioſo ſcilicet fœnore quod accepit hæc terra reſtituit, ſi probè excolatur. Vt terræ fertilitati, ſeminiſque bonitati reſpondeamus plura nobis re præſtanda eſſent, quàm nobis verbis efficienda oſtenderentur, ſed noſtra incuria fertile hoc cordis ſolum adco ſterileſcit, vt vix vnum pro trigeſimo reddamus.

Qui habet aures audiendi audiat.

AVres audiendi habere nihil aliud eſt, quàm habere attentas, doc les, obedire paratas, vt prouerbialis locutio ſit, qua rei magnitudo, & neceſſitas declaratur; excitatur auditor, vt in rem ad quam excipiendam hîc ſenſus datus à Deo eſt, diligenter incumbat. Aures ad audiendum habet qui auribus vtitur ad id, ad quod inſtitutæ à Deo ſunt, quod vtique eſt audire ea quæ ſalutaria, & auditu digna ſunt eo animo ac mēte, quâ audire oportet, & deſiderio ea implendi, quæ vacuis excipimus auribus.

Audiendi, Græcè, ἀκούειν ad verbum, *audire*, ideſt, *ad audiendum*. Ἀκούω non ſolum ſignificat audire ſed etiam obtemperare, parere; vtilia enim, & ſalutaria monita ita audire debemus, vt monenti obtemperemus, pareamus; audire non videtur, qui non paret, & audita non obſeruat.

Multi Prophetæ, & iuſti cupierunt videre, quæ vos videtis.

SAnctus Lucas, pro iuſtis, Reges habet cap. 10. v. 24. *multi*, inquit, *Prophetæ, & Reges voluerunt videre, quæ vos videtis*; ac ſi idem eſſet iuſtus, ac Rex, & à Regis nota abiret, qui iuſtitiæ non habet characterem.

Regis nomen, ac iuſti inter ſe cohæret, quia iuſtus quilibet Rex eſt, cum ſe, & ſuas affectus regat, quod magis faciendum eſt, quàm populis præeſſe. Poſſumus etiam reſpon-

reſpondere Matthęum Reges, Luca iuſtos prætermiſiſſe.

Et accedentes diſcipuli dixerunt ei: Quare in parabolis loqueris eis?

288 NOn dixerunt Apoſtoli, quare loqueris nobis ſub parabolarum tegumento, ſed quare populis loqueris, & turbis? dolentes, quòd populus non intelligeret, & talium verborum ædificatione frauderetur, quia nempe non ſolum ſuam, ſed aliorum quoque ſalutem quęrebant: quo facto indicant, quàm ſolliciti de aliorum ſalute eſſe debeamus. Non ſui tantum rationem diſcipuli habēt, ſed alijs etiam volunt conſultum, quumque parabolam ipſi non intelligerent, facilè arbitrabantur & turbis obſcuram eſſe.

Qui autem ſuper petroſa ſeminatus eſt, hic eſt, qui verbum audit, & continuò cum gaudio accipit illud.

R HIc tantùm, qui petram refert, cum gaudio accepiſſe Dei verbum dicitur, in quo tamen radicem exceptum non emiſit: *cum gaudio* dixit, vt ſignificaret hominis leuitatem, nulli enim minus conſtantes auditores eſſe ſolent, quàm qui initio maximum ardorem prę ſeferunt; id ſæpè in ſpiritali profectu vſu venit.

Sollicitudo ſeculi iſtius, & fallacia diuitiarum ſuffocat verbum, & ſine fructu efficitur.

FAllacia diuitiarum, ideſt fallaces diuitię; Græcè, ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου *Deceptio, ſeductio,* ſeu, *fraus diuitiarum*. Ἀπατᾶν eſt *ſeducere*, ſeu, *extra viam ducere*, ita vt à via quis aberret; quod aptè diuitijs conuenit, dum enim nimis expetuntur, & amantur, facilè poſſeſſores ſuos, & amatores à recta ſalutis via abducunt. S

Cum dormirent homines venit inimicus eius & ſuperſeminauit zizania in medio tritici & abijt.

CVm dormirent homines adeſt ſuis fraudibus hoſtis. Inſidiator egit hoc intempeſta nocte, ſcilicet vigilantes fugit, dormientes appetit. Maximè infirmitatis eſt dormientibus irruiſſe. Non eſt auſus vigilantes aggredi, adeo imbecillis, & infirmus ſatanicus hoſtis eſt. T

Superſeminauit zizania. Dubitari poteſt cur Diabolus prius zizania non ſeminauerit, antequam Deus triticum humanæ mentis terrę commiſerit? An ne ſi nudus error, ſolaque zizania apparerent ſtatim euellerentur, fraudes ſuas veritati ſtudet immiſcere, ac boni ſimilitudine homines decipere. V

Sinit Diabolus diuinorum pręceptorum triticum in mentis humo ſeri vt zizania falſitatis ſuperſeminans maiora inuehat damna, in grauiora ſcelera traducat. Nec primum hominem tentauit niſi poſt pręceptum à Deo datum de non comedendo fructu arboris ſcientię boni, & mali. 298

Hinc colligimus tunc acriùs in homi- X

homines Dęmonem ſęuire, & fraudolentiùs eos aggredi, quum Dei excipiunt verba, & diuinis præceptis imbuuntur. Tunc igitur cauendæ magis eius aſtutię, cauenda eius vaframenta. Vbi primum Dei ſemen corde exceptum fructificare conſpicit, tunc vehementer efferatur.

Y Seminat inimicus homo in alieno agro, non in ſuo. Cur tàm ſtultus, vt & laborem, & ſemen perdat, & operam in re non profutura ludat? Satis illi erat, vt Domini meſſis deperiret. Sed hoc quid ad eius lucrum, quid ad eius vtilitatem? Nihil, ſed, qui inuidiæ laborat morbo aliena damna lucra computat ſua, & quod alteri perierit, hoc ſe putat acquiſiuiſſe. Quò dementiæ inuidia ęos adigit, quos poſſidet?

Z Præterea dormientibus ſeruis meſſem inimicus adulterat, vt inde luerent ſerui fideles pœnam, vnde laudem, palmamque ſperauerant. Fors diſcordiam inter ſeruos, & Dominum ſerere hac fraude inimicus curabat, ſatis hoc illi, ſi vel leui diſſidio domûs pacem interturbaſſet. Diſcordiæ amicus inimicus hominis eſt.

290 *Superſeminauit zizania in medio tritici*; Cur non zizania ſeminauit in altera terra? Non zizania quærit, quærit tritici ruinam; non vt reos capiat, ſed vt innocentes euellantur ſæuus hoſtis ſatagit. Non peccatores quærit capere, quos ſubiugatos tenet ſed vt iuſtos ſuæ ſubdat ſeruituti ſtudet.

A Superſeminauit Diabolus zizania, & abijt, malum Diaboli ſemen Diaboli præſentiam ſupplet. Abijt quia nō tàm hominem quærit, quàm hominis ruinam, & interitum, ſatis illi ſi fefellerit, ſi ſtrauerit. Hominem non curat habere curat perdere.

SECTIO III.

Serui innocentes nihil latere dominum volunt. B
Boni non nobis, ſed Deo adſcribere debemus. C
Diabolus cur dicatur homo. 291
Dæmonis aſtutia quàm magna.
Sæpè homo malitia Dæmon fit. D
Verus Dei ſeruus vehementer dolet, cum dominum videt iniuria affici. E
Nihil propria voluntate tentandum. 292
Impios ſinit Deus viuere bonorum cauſa. F
Nemo facilè alios iudicet, ne decipiatur. G
Impij in malitia ſemper adoleſcunt. H
Peccata, quæ pœnitentia non delentur, multiplicantur. I
Boni inter malos probiores, ſanctioreſque fiunt. 293
Promptior Deus ad miſericordiam quàm ad iuſtitiam. K
Impiorum libertas tandem punietur. L

Domine nonne bonum ſemen ſeminaſti in agro tuo vnde ergo habet zizania?

ALIVNDE Dominum ſcire quod acciderat ſerui non ſinunt, ne à reatu immunes, de ſilentio accuſari poſſent, & ſuſpecti redde- B

redderentur. Innocens vt ſe purget ſtimulat cognitorem nec latere noxam cupit, cupit auctorem quæri.

C *Domine*, inquiunt, *nonne bonum ſemen ſeminaſti in agro tuo?* Seminaſti, non ſeminauimus cum fors & eorum miniſterio Dominus vteretur, ac ſi dicerent, nihil nobis tribuimus, ſed totum adſcribimus tibi. Ita loqui & nos Deo debemus, vt noſtra opera bonorum omniũ auctori aſſignemus, non nobis.

Et ait: Inimicus homo hoc fecit.

291 Homo Diabolus dicitur, quia hominẽ deuicit; homo quia humanæ rationis ſimilitudine decipit. Denique homo, quia tanta eius aſtutia eſt, vt eius comparatione homo brutum eſſe videatur.

D Sæuus hominis hoſtis ſatanas homo vocatur, quia ſæpè etiam homines eò malitia deueniunt vt Diaboli nomen ſortiri poſſint; Diabolus hominis nomine circumſcribitur, quia ſæpè homo iniquitate ſatanæ pariatur.

Serui autem dixerunt vis imus, & colligimus ea? Et ait non: Ne forte colligentes zizania eradicetis ſimul cum eis, & triticum.

E Diſplicet ſeruis zizania in medio tritici ſeminata; In hoc ſe fideles Domini ſui ſeruos probant, quod Domini ſui damna, atque iniurias magis ſentire videntur, quàm Dominus ipſe. Hæc vere ſerui Dei nota eſt, vehementer dolent iuſti cum vident quotidie Dominum ſuum hominum peccatis offendi.

Ægrè ferũt ſerui zizania tritico commiſceri. Sed cur non ſtatim zizania colligunt? Cur Dominum 292 conſulunt? *Vis*, inquiunt, *imus, & colligimus ea?* Stomachati ſunt quidem videndo zizania, & doluerunt bonæ ſegeti permixta, ſed tamen conſilium, ac præceptum Domini expetiuerunt, quia ſi vel in ipſis zizanijs euellẽdis aliquid ſua ſponte, ac ſua voluntate fecerunt, ipſi zizanijs annumerarentur. Diſce nihil propria voluntate aggredi, magis bono virtutum ſemini propria voluntas nocet, quàm zizania ipſa.

Ne fortè, inquit, *colligentes zizania eradicetis ſimul & triticum.* Vides, cur impios ferat Deus, bonorum id cauſa facit, non malorum, totum in iuſtorum bonum vertitur, quòd ſinantur mali viuere inter iuſtos. F

Ne forte colligentes zizania, eradicetis ſimul & triticum. Adeone imperiti cultores erant, adeò ignari agriculturæ ſerui, vt euellere zizania non poſſent niſi & triticum eradicarent? Nunquid diſcriminare à zizanijs triticum facilè non erat? cur itaque rem ſeruorum diligentiæ, atque notitiæ Dominus non committit? cur vſque ad meſſem diſtulit? An id factum, quia qui hodie zizania cras in triticum verti poteſt & qui hodie improbus eſt, craſtina die iuſtus eſſe poteſt? Nemo ergo in alijs dijudicandis iudicio ſuo fidat, nemo oculis ſuis credat, ſed totum diuini iudicij examini relin- G

quatur. Cras Ioannes eſſe poteſt, qui modo Iudas, ſicut & contra.

Sinite vtraque creſcere.

H Signatè, *vtraque*, creſcunt zizania, creſcit & triticum. Hic impiorum hominum mos, quò magis probos in virtute adoleſcere vident, eò magis ipſi in malitia creſcunt.

I Zizania inter triticum ſeminata ſemper creſcunt; ſcilicet peccata quæ pœnitentia non delentur, magis multiplicantur, & ſcelera ſceleribus adduntur dùm contritione non euelluntur.

293 Creſcit etiam inter zizania triticum, quia boni inter malos probiores, ſanctioreſque fiunt, augetur impiorum malitia bonorum virtus, tàm abeſt vt malo eorum exemplo de ſanctitate quidpiam diminuant. Impiorum prauitas bonorum profectui non officit, ſed prodeſt, adeo vt iuſtorum ſanctitas aliorum improbitate veluti imbre perpluatur vt magis creſcant. Imber impetere, & deijcere triticum videtur, ſed tamen reipſa efficit, vt magis adoleſcat, idem in bonos mali ſua malitia præſtant.

In tempore meſſis dicam meſſoribus; Colligite primum Zizania, & alligate ea in faſciculos ad comburendum.

K PEnde hîc Dei amorem, per ſe ſeminat, per alios punit: prõptior quippè ad miſericordiam eſt, quàm ad iuſtitiam.

L *Alligate ea in faſciculos.* Iurè alligari impij iubentur, vt eorum libertas puniatur; alligantur, qui diuinæ legis vincula ruperunt.

SECTIO IV.

Mulieris eſt domi ſe continere, non foras prodire. 294
Benè alios docet, qui docenda opere ſe didiciſſe oſtendit. M
Μαθητεύειν & docere ſignificat, & diſcere. 295
Qui docet paratus ſit etiam diſcere.
Ad Cælum vt mentes euehat doctor in verborum floſculis nõ immoretur. N
In patria docet Chriſtus, ne ſuos negligere videretur. O
Nullus Dei verba contemnat, ne Dei iudicium ſubeat. P
Ἐκπλήσσεσθαι quid. Inuidis aliena excellentia ingentis calamitatis loco eſt. 296
Dei verba audire & non proficere extremæ calamitatis prognoſticum. Q
Inuidia vbi mentem corripuerit nihil boni producit. R
Filius facilè ebibit mores Patris. S
Τέκτων de quo fabro ſoleat dici, Chriſtus fabri lignarij filius. Crucem aſſiduè mente voluebat. 297
Grande malum inuidia, quæ & beneficia aſpernari facit. T
Cur pauca in ſua patria miracula Chriſtus ediderit. V

Simile eſt regnum Cælorum fermento quod acceptum mulier, abſcondit.

CVR mulieris hic mentio, potiùs quam viri? quia pincere magis muliebre officium eſt, quàm virile. Poſtea verò quum theſauro abſcondito in agro Re- 294

gum

gnum Cœlorum comparatur, hominem eum inuenire refertur: *Simile*, inquit, *eſt regnum Cælorũ theſauro abſcondito in agro, quem qui inuenit homo*. Scilicet officium quod domi fit mulieri tribuitur, res quæ in agro accidit, viro, vt vel ſic mulier moneretur, domi ſe continere, nec foras paſſim prodire.

Omnis Scriba doctus in regno Cælorum ſimilis eſt homini patrifamilias, qui profert de theſauro ſuo noua, & vetera.

M SCribæ docti Doctores orbis, & ſacrarum litterarum enarratores conferuntur. *Doctus*; Græcè, μαθητευθεὶς, qui doctus Chriſto docente effectus eſt, eſt enim non nomen, ſed participium, ex diſcipulo doctus factus, vt Doctoris nomen, munuſque ſuſtinere aptè poſſit. Tacitè monemur, nullum huc temeritatis venire debere, vt alios doceat, quæ ipſe, cum non didicerit, ignorat; Benè alios edocet, qui quæ docenda didicerit, prius, & opere ſe didiciſſe confirmet.

295 *Doctus*, μαθητευθεὶς, verbum Græcum μαθητεύειν ſignificat & docere, vt Matth. 28. v. 19. *Euntes ergo docete omnes gentes*, Græcè, μαθητεύσατε, & ſimul etiam diſcipulum eſſe, vt Matth. 27. v. 57. *Qui & ipſe diſcipulus erat Ieſu*; in fonte, ὃς καὶ αὐτὸς ἐμαθήτευσε τῷ Ἰησοῦ. Nectere has diuerſas nationes poſſumus, & ab earum nexu, & colligatione colligere, docentis eſſe diſcere; ferè enim ita accidit, vt cum docemus alios, ſimul etiam pleraque nobis ignota intelligamus.

Præterea qui docet, ſe ita gerat, vt humiliter ſe diſcipulum noſcat, & multa eſſe cogitet, quæ eius notitiam fugiunt. Tandem, qui alios inſtruit & docet, ſe ſimul tanquam diſcipulũ exhibeat, paratus ab alijs edoceri; & præſertim ab omniũ magiſtro Chriſto erudiri.

Doctus in regno Cælorum; pleri- N
que vertunt *ad regnum Cælorum*, Etiam Syrus ita habet, Arias Montanus. *In regnum Cælorum*; S. Zeno: *doctus de regno Cælorum*. Arabica verſio, *quid docet pro Regno Cælorum*. Vt obiectum, de quo agere doctor debeat, & finis in quem dirigere ſermonem ſit regnum Cœlorum adeo vt circa res minimas, terrenaſque, & nihil profuturas non verſetur. Doctus ad regnum Cęlorum dici nõ poterit, qui totus in verborum floſculis eſt, in inutilium rerum narratione, quæ non ad Cœlum mentes euehunt, ſed auocant potiùs.

Et veniens in patriam ſuam docebat eos in ſynagogis eorum, ita vt mirarentur, & dicerent: Vnde huic ſapientia hæc, & virtutes?

IN patriâ ſua Nazareth vbi O
educatus fuerat, tandem docet, ne ſuos aut deſpicere, ac negligere videretur. Parta iam rebus alibi geſtis auctoritate, tunc in patriam redit; inuidia quippè popularium ſuorum ſuperior factus videri poterat.

Ita vt mirarentur. Mirantur, non P
tamen conuertuntur; nec grati ſunt cum ciuem ipſi ſuum colere, & amare debuerint. Itaque &

nunc

nunc Vrbs illa deſijt, nec vnquam deinde nomen habuit; dignior omnibus Vrbibus, ac diuturnior eſſe debebat quia in ea educatus, & enutritus Chriſtus fuerat, ſed quia eum, eiuſque doctrinam contempſit, ſolo æquata nec nomen perennare potuit. Nullus ſibi de nomine blandiatur, etiam Chriſti patria quia Chriſti verba contempſit, deletur, & minus nobis: noſtris vrbibus parcetur, ſi, quod auertat Chriſti verba, legemque contemnamus.

296 *Ita vt mirarentur*, Pagninus, *ſtuperent*, nos, *percellerentur*, Græcè eſt; ὥστε ἐκπλήττεσθαι, quod verbum ſignificat & cum ſtupore admirari, & etiam percelli, & dicitur, vbi quis graui aliqua calamitate premitur. Plutarchus in Camillo ἐκπεπληγμένος ὑπὸ τῆς συμφορᾶς, ideſt *calamitate perculſus*. Sed cur hoc verbum hic adhibetur, vbi nulla calamitas, afflictio nulla? Imò ſummæ felicitatis res narratur, Chriſtum nempè in patriam ſuam rediſſe, & vitę verbis ſuos ciues inſtruiſſe. Nullius igitur hîc calamitatis ſignum. Nullius? Imo maximæ. Inuidis, & liuore plenis aliena excellentia ingentis calamitatis loco eſt, percellebantur itaque tanquam graui aliqua calamitate premerentur, quia Chriſti auctoritatem, quam ſibi tot editis miraculis pepererat, inuidis oculis intuebantur.

Q Niſi velimus dicere, Dei verba audire, & nullum ex eis fructum colligere, hoc ingentis calamitatis prognoſticum fuiſſe. Qui Dei verba miratur, ſed miratur dumtaxat, extremam omnium calamitatem ſuper ſe ventura timeat, aut ne veniat, aliam mentem induat, admirationem in opera cõuertat.

Vt mirarentur, ἐκπλήττεσθαι dicitur etiam de arboribus, quæ tabuerunt. Hi quoque, qui Chriſti verba audiebant arbores referebant, inuidiæ, liuoriſque tabe infectas, adeo vt nullum boni operis fructum produxerint; Vbi liuor, & inuidia mentem corripuerit, nihil boni ſperare poſſumus. R

Nonne hic eſt filius fabri?

Hic filius fabri dicitur, apud Marcum *cap. 3. v. 6.* fabrum eum vocant. Vtrunque igitur dixerunt & fabri filium, & fabrum, quia fabrilem cum patre artem exercuit. Id & in moribus ferè accidit, vt filius à patre mores diſcat, quos viderit in patre, facilè filius eam artem exercet, quam exercere patrem conſpexerit, eademque rudimenta ebibit. S

Qualis faber fuerit Ioſephus ſolet dubitari. Probabilior cenſio, fuiſſe lignarium, nam quamuis τέκτων generale ſit, ſolet tamen accipi pro fabro tignario cum abſolutè, ac ſine addito ponitur; ſic Xenophon Cyropæd. lib. 5. χαλκέας τε καὶ τέκτονας vbi χαλκέας appellat fabros ferrarios, τέκτονας lignarios, tignarios. A nobis eſt etiam Arabica verſio quæ ſic ſe habet. *Nonne hic eſt filius fabri lignari?* Habet fabrilis ars cum arbore in qua peccatum, & qua peccatum expiatum eſt cognationem, & analogiam. Ac ſi ars Chriſti fuerit pec- 297

cati

cati occaſionem abſecare, & circa crucem, quæ vitæ, & ſalutis cauſa aſſiduè verſari.

Ieſus autem dixit eis: Non eſt Propheta ſine honore niſi in patria ſua.

T GRande malum inuidia eſt, ciues fere ciuibus inuident. Vicinæ proſpectus felicitatis vrit & cognatæ virtutis odio maximè conterranei premuntur. Ringuntur ciues cum vident ſe à conciue ſuo ſuperari; quod tanti ſuperbis videtur, vt & beneficia aſpernentur, quòd indicarent inferiores eos eſſe, qui ea accipiunt.

Et non fecit ibi virtutes multas propter incredulitatem eorum.

MVltas virtutes, multaque ſigna in patria ſua Chriſtus minimè fecit, ne grauiori damnationi, cum nihil ex illis proficerent, obnoxios redderet; aliqua tamen fecit, ne patriæ contemptor videretur: neue dicere poſſent, quia odio nos habet, idcirco eos non curat, qui apud nos ſunt, facilè quippè impia hæc verba effutiuiſſent, ſi nulla apud eos ſigna Chriſtus præſtitiſſet; eorum igitur calumniam aliqua miracula faciens anteuertit. V

Vulgata Editio. *Lectionum Varietas.*

CAPVT XIV. MATTHÆI.

Verſ. 1.

IN illo tempore audiuit Herodes tetrarcha famam Ieſu.

IN illo tempore. *Syr. Illo vero tempore.*

Verſ. 2.

Et ait pueris ſuis: Hic eſt Ioannes Baptiſta: ipſe ſurrexit à mortuis, & ideo virtutes operantur in eo.

Pueris. *Pagn. Famulis. Syr. Seruis.*
Hic eſt Ioan. Bap. *S. Ioan. Chryſ.* addit, *quem ego interfeci.*
A mortuis. *Syr. E domo mortuorum.*
Virtutes. *Ar. M. Efficaciæ.*
Operantur. *Pagn. Agunt. Vat. Vim ſuam exerunt. Fr. Luc. Vigent.*

Verſ. 3.

Herodes enim tenuit Ioannem, & alligauit eum: & poſuit in carcerem propter Herodiadem vxorem fratris ſui.

Tenuit. *Pagn. Cum cepiſſet. Fr. Luc. Poſtquam tenuiſſet. Auct. Cum apprehendiſſet. Int. Orig. Captum.*
Alligauit. *Pagn. Vinxit. Fr. Luc. Ligauit. Auct. In vincula coniecit.*
In carcerem. *Syr. In domo vinctorum. Fr. Luc. In cuſtodia.*
Vxorem fratris ſui *Syr. Vxorem Philippi fratris ſui.*

Verſ. 4.

Dicebat enim illi Ioannes: Non licet tibi habere eam.

Habere eam. *Syr. Eam habere vxorem.*

Verſ. 5.

Et volens illum occidere, timuit populum: quia ſicut Prophetam eum habebant.

Populum. *Pagn. Multitudinem. Ar. M. Turbam.*
Sicut prop. *Vat. Pro Propheta.*

Verſ. 6.

Die autem natalis Herodis ſaltauit filia Herodiadis in medio, & placuit Herodi.

Die autem natalis. *Syr. Cum autem eſſet domus natiuitatis. Fr. Luc. Quùm autem natalitia agerentur.*
Saltauit. *Fr. Luc. Tripudiauit. Theoph. ſaltabat.*
In medio. *Syr. Cum aſſeſſoribus, ſeu, coram aſſidentibus.*
Placuit Her. *Arab. Admiratione affecit Herodem.*

Vul-

Vulgata Editio.	Lectionum Varietas.
Verſ.7. Vnde cum iuramento pollicitus eſt ei dare quodcumque poſtulaſſet ab eo.	Pollicitus eſt ei.d.q.p. *Arab. Et dixit: Ego dabo ei quodcunque petierit. Fr. Luc. Spopondit ei.* Quodcunque. *Ar.M. Quæcunque.*
Verſ.8. At illa præmonita à matre ſua, Da mihi, inquit, hic in diſco caput Ioannis Baptiſtæ.	Præmonita. *Pagn. Prius inſtructa. Syr. Edocta. Adam C. Inducta Incitata. Fr. Luc. Perſuaſa. Auct. Subornata. Mald. Impulſa, inſtigata. Ar.M. Prainſtructa.* In diſco. *Syr. In Paropſide. Vat. In patina. Int. Euth. in lance.*
Verſ.9. Et contriſtatus eſt Rex: propter iuramentum autem, & eos, qui pariter recumbebant, iuſſit dari.	Contriſtatus eſt. *Pagn. Dolore affectus eſt. Vat. Indoluit. Auct. Angore correptus eſt. Int. S. Chryſ. Timuit.* Propter iur. autem. *Fr. Luc. Sed propter iuſiurandum. Ar.M. Propter verò iuramenta.* Recumbebant. *Pagn. Accumbebāt.*
Verſ.10. Miſitque, & decollauit Ioannem in carcere.	Miſitque. *Vat. Miſſis carnificibus.* Decollauit. *Vat. Amputauit caput Ioannis. Ar.M. Decapitauit.* In carcere. *Syr. In domo vinctorum. Ar.M. In cuſtodia.*
Verſ.11. Et allatum eſt caput eius in diſco, & datum eſt puellæ, & attulit matri ſuæ.	In diſco. *Syr. In Paropſide.* Datum eſt. *Arab. Porrexerunt illud.* Attulit. *Pagn. Obtulit.*
Verſ.12. Et accedentes diſcipuli eius, tulerunt corpus eius, & ſepelierunt illud: & venientes nunciauerunt Ieſu.	Accedentes. *Pagn. Profecti.* Tulerunt. *Pagn. Suſtulerunt.* Corpus. *Syr. Truncum.* Et venientes. *Pagn. Egreſſique.*

Vulgata Editio.	*Lectionum Varietas.*
Verſ. 13. Quod cum audiſſet Ieſus ſeceſſit inde in nauicula, in locum deſertum ſeorſum, & cum audiſſent turbæ ſecutę ſunt eum pedeſtres de ciuitatibus.	In nauicula. *Vat. Nauigio.* Seorſum. *Syr. Solus. Ar.M. Priuatim.* Turbæ. *Vat. Multitudo.* Pedeſtres. *Syr. Per aridam. Ar.M. Pedibus.* De ciuitatibus. *Pagn. Relictis vrbibus.*
Verſ. 14. Et exiens vidit turbam multam, & miſertus eſt eis, & curauit languidos eorum.	Turbã multam. *Syr. Turbas multas.* Miſertus eſt eis. *Vat. Intime miſertus eſt. Theoph. Miſeratus illam. Ar.M. Et viſceribus affectus eſt erga eos.* Languidos. *Pagn. Infirmos. Ar.M. Aegrotos.*
Verſ. 15. Veſpere autem facto, acceſſerunt ad eum diſcipuli eius, dicentes: deſertus eſt locus, & hora iam præteriit, dimitte turbas, vt euntes in caſtella, emant ſibi eſcas.	Deſertus eſt locus. *Ar.M. Solitarius eſt locus.* Et hora. *Syr. Et tempus.* Dimitte turbas. *Orig. Dimitte itaque turbas. Ar.M. Abſolue turbas.* Euntes. *Int.Orig. Abeuntes.* Caſtella. *Pagn. Vicos.* Emant. *Ar.M. Mercentur.* Eſcas. *Int.Orig. Cibaria.*
Verſ. 16. Ieſus autem dixit eis: Non habent neceſſe ire: date illis vos manducare.	Non habent neceſſe. *Ar.M. Non vſum habent.* Ire. *Fr.Luc. Abire.* Manducare. *Syr. Ad comedendum.*
Verſ. 17. Reſponderunt ei: Non habemus hic niſi quinque panes, & duos piſces.	Reſponderunt ei. *Fr.Luc. Ipſi verò dicunt ei.* Panes. *Syr. Placentas.*
Verſ. 18. Qui ait eis: Afferte mihi illos huc.	Qui ait eis. *Syr. Dixit eis Ieſus.*

Vulgata Editio.	Lectionum Varietas.
Verſ.19. Et cum iuſſiſſet turbam diſcumbere ſuper fœnum, acceptis quinque panibus & duobus piſcibus, aſpiciens in cœlum benedixit, & fregit, & dedit diſcipulis panes, diſcipuli autem turbis.	Turbam. *Caiet. Turbas.* Diſcumbere. *Fr. Luc. Reclinari. Int. S. Ioan. Chryſ. Recumbere.* Super fœnum. *Pagn. Super herbas. Vat. Super gramina. Syr. Super terram. Int. Chryſ. In fœno. Ar. M. Super fœna.* Quinque. *Fr. Luc. Illis quinque.* Aſpiciens. *Ar. M. Suſpiciens.* Et fregit. *Fr. Luc. Et cum fregiſſet. Ar. M. Et frangens.*
Verſ.20. Et manducauerunt omnes, & ſaturati ſunt. Et tulerunt reliquias, duodecim cophinos fragmentorum plenos.	Saturati ſunt. *Syr. Expleti ſunt.* Tulerunt. *Syr. Suſtulerunt.* Reliquias. *Fr. Luc. Quod ſuperfuerat. Ar. M. Redundans.*
Verſ.21. Manducantium autem fuit numerus, quinque millia virorum, exceptis mulieribus, & paruulis.	Quinque millia. *Theoph. Fermè quinquies mille. Mald. Quaſi quinque millia.* Exceptis. *Fr. Luc. Abſque.* Excep. mul. & paruulis. *Pagn. Præter mulieres ac Pueros.*
Verſ.22. Et ſtatim compulit Ieſus diſcipulos aſcendere in nauiculam, & præcedere eum transfretum, donec dimitteret turbas.	Compulit. *Fr. Luc. Coegit.* Aſcendere in nau. *Int. Orig. Ingredi nauem.* Transfretum. *Pagn. In ripam vlteriorem.* Dimitteret. *Ar. M. Abſolueret.*
Verſ.23. Et dimiſſa turba, aſcendit in montem ſolus orare. Veſpere autem facto ſolus erat ibi.	Solus. *Fr. Luc. Seorſum, priuatim.* Veſpere autem facto. *Syr. Cum autem ingruiſſent tenebræ.*

Vulgata Editio. *Lectionum Varietas.*

Verſ.24.

Nauiculà autem in medio mari iactabatur fluctibus: erat enim contrarius ventus.

Nauicula. *Fr.Luc. Nauis.*
In medio mari. *Syr. Iam receſſerat à terra ſtadijs multis.*
Iactabatur f. *Pagn. Vexabatur. Vat. Agitabatur. Int.Theoph. Affligebatur. Ar.M. Vexata.*
Fluctibus. *S.Euch. Multis fluctibus. Pagn. Ab vndis. Vat. A fluctibus.*
Contrarius. *Int.Theoph. Aduerſus. Syr. E regione.*

Verſ.25.

Quarta autem vigilia noctis, venit ad eos ambulans ſuper mare.

Venit ad eos. *Fr.Luc. Abijt. Ar.M. Abijt ad eos Ieſus.*
Ambulans. *Ar.M.Circumambulans.*

Verſ.26.

Et videntes eum ſuper mare ambulantem, turbati ſunt, dicentes: Quia phantaſma eſt. Et præ timore clamauerunt.

Super mare. *Syr. Super aquas.*
Ambulantem. *Ar.M. Circumambulantem.*
Phantaſma. *Syr. Viſio mendax. Pagn. Spectrum.*
Clamauerunt. *Pagn.Exclamauerunt.*

Verſ.27.

Statimque Ieſus locutus eſt eis, dicens: Habete fiduciam: ego ſum, nolite timere.

Statimque. *Fr.Luc. Statim autem. Syr. Eodem momento.*
Habete fiduciam. *Arab. Eſtote fortes. Pagn. Confidite. Vat.bono animo eſtote. Ar.M. Confidite.*
Nolite timere. *Pagn. Ne terreamini. Ar.M. Ne metuatis.*

Verſ.28.

Reſpondens autem Petrus dixit: Domine, ſi tu es, iube me venire ad te ſuper aquas.

Domine. *Syr. Domine mi.*

Verſ.29.

At ipſe ait: veni. Et deſcendens Petrus de nauicula, am-

At ipſe ait. *Syr. Ieſus verò dixit ei.*

bulabat ſuper aquam vt veniret ad Ieſum.

Super aquam. *S.Gaud. Super aquas.*
Vt ven. *S.Gaud. Vt perueniret.*

Verſ.30.

Videns vero ventum validum timuit: & cum cæpiſſet mergi, clamauit, dicens: Domine, ſaluum me fac.

Timuit. *Pagn. Territus eſt.*
Mergi. *Pagn. Demergi.*
Clamauit. *S.Aug. Exclamauit.*
Domine. *S.Aug. Domine pereo.*
Saluum me fac. *S.Aug. Libera me. Theoph. Serua me.*

Verſ.31.

Et continuo Ieſus extendens manum, apprehendit eum, & ait illi: Modicæ fidei, quare dubitaſti?

Continuo. *Syr. In ipſius horæ puncto.*
Extendens. *Gaud. Extendit.*
Modicæ fidei. *Pagn. Exiguam fidem habens. Fr.Luc. Parum fidelis, parum credens. Int.Theoph. Paruæ fidei.*
Quare. *Fr.Luc. Ad quid.*
Dubitaſti? *Pagn. hæſitaſti? Int. Theoph. Formidaſti.*

Verſ.32.

Et cum aſcendiſſent in nauiculam, ceſſauit ventus.

Et cum aſcendiſſent nau. *Ar.M. Et aſcendentibus illis nauigium.*
Ceſſauit. *Pagn. Conquieuit. Fr.Luc. Quieuit.*

Verſ.33.

Qui autem in nauicula erant, venerunt, & adorauerunt eum, dicentes: Verè Filius Dei es.

Venerunt. *Pagn. Acceſſerunt.*

Verſ.34.

Et cum transfretaſſent, venerunt in terram Geneſar.

Cum transfretaſſent. *Vat. Cum traieciſſent.*

Vul-

Vulgata Editio:	*Lectionum Varietas.*
Verſ.35. Et cum cognouiſſent eum viri loci illius, miſerunt in vniuerſam regionem illam, & obtulerunt ei omnes male habentes.	Miſerunt. *Vat. Emiſerunt.* In vniuerſam regionem illam. *Fr. Luc. In totam circumiacentem regionem. Ar.M. In vniuerſam circumuiciniam illam.* Obtulerunt. *Ar.M. Attulerunt.*
Verſ.36. Et rogauerunt eum vt vel fimbriam veſtimenti eius tangerent. Et quicunque tetigerunt, ſalui facti ſunt.	Rogauerunt *Vat. Obſecrabant. Ar.M. Appellabant.* Salui facti ſunt. *Fr.Luc. Seruati ſunt. Syr. Sanati ſunt. Ar.M. Perſeruati ſunt.*

CAPVT XIV.

Expenditur & illuſtratur.

SECTIO PRIMA.

Res piæ ſerò ad reges, ac principes deferuntur. 298
Vitiis maturè percipienda. A
Tunc magis in vinea Dei laborandum cum in operarios magis ſæuit dæmon, ſæuiunt mali homines. B
Iuſtos timere, ac revereri, quàm vtile. 299
Inuidia mentem obcæcat, quam corripit. C
Peccatorem ſcelus torquet & laniat. D
Κρατεῖν quid. Iuſti maiori amore eos complectuntur, quos crudeliores ſentiunt. 300
Carcer cuſtodia dicitur, quia plerumque ad cuſtodiam eſt & ad tutelam. E
Ingratæ mulieris quanta ſæuitia. F
Facilè à iuſtitia deuiat, qui hominum non Dei timore regitur. G
Vir maximè reprehendendus, ſi muliebrem, induat mentem. 301
Facilè reſipiſcit mulier, ſi reſipiſcat vir. H
Impiis hoc eſt viuere in luxu ſepeliri. I
Mali regis exemplum ad malum alios prouocat. K
Qualis mater, talis ferè & filia. L
Ὀρχέομαι vnde ducatur. Ebrius Bacchi victima. M

In illo tempore audiuit Herodes Tetrarcha famam Ieſu.

QVAERI hic poteſt, 298
quî fieri potuerit, vt non prius Chriſti famam Herodes audierit. Res ſanctæ, ac piæ ſerò ad Regum, Principumque virorum

rorum aures perueniunt. Hic auliorum mos eſt, vt mala Regi deferant, bona, & quę ad pietatem ſpectant, ſupprimant.

A Notatur hic negligentia, & ſuperbia Tyranni, qui non à principio didicerit Chriſti virtutem, ſed poſt multum tempus, vnde contigit, vt nihil profecerit. Ferè idem in ijs accidit, qui vſque ad vltimum ætatis ſalutis negotium producunt, ea quæ proſunt intelligere negligunt, dum poſſunt. Huiuſmodi fermè ſunt, qui in principatibus viuunt; nam quoniam rerum faſtu plurimum ſibi arrogant, cetera paruifacientes, ea ſero, ſed vtinam ſeriò, perdiſcunt.

B Porrò Ioannis decollatio, vt aliqui ex *Luca 9.* & *Marci 6.* colligunt, incidit in illud tempus, quo diſcipulos ad prædicandum ablegauit, ſic enim Dæmoni itum obuiam eſt, miſſis multis in vineam operarijs pro vno occiſo, tunc quippè magis & ardentiùs in vinea laborādum, cum in operarios ſæuit Dæmon, ſæuiunt mali homines.

Hic eſt Ioannes Baptiſta, ipſe ſurrexit à mortuis, & ideo virtutes operantur in eo.

299 QVanto terrori iuſtus impijs eſt! etiam defunctum Ioannem formidat Herodes, & timet quem occidit. Iuſti virtus mori non poteſt licet moriatur iuſtus. Pende, quàm ingentes habeat virtus vires; Herodes hic adeo Ioannem perhorruit mortuum, vt præ nimia formidine de reſurrectione philoſopharetur. Si tantùm ſeruilis timor potuit, quid reuerentia in Ioannem feciſſet?

C Vide quid inuidia in hominis mēte præſtit, quam occupat. Ioannem potuiſſe reſurgere fatetur hic alienigena, Iudæi ex inuidia de Chriſto negant.

D Mira Dei vindicta, inter vincula ſecurus Ioannes erat, ſed vinctum Herodias timet, Herodes mortuum, Tyranni animum ſcelus exagitat, & licet illecebris indormiret Herodes, conſcientia tamen malefacti torquetur, foditur, laniatur. Peccatis obſepto etiam illecebræ vertuntur in ſpinas.

Herodes enim tenuit Ioannem, & alligauit eum & poſuit in carcerem propter Herodiadem vxorem fratris tui.

300 TEnuit, Poſtquam iniecta manu tenuiſſet, & ſatellitum miniſterio comprehendiſſet; Græcè eſt κρατήσας, à verbo κρατέω, quod apprehendere ſignificat, & capere. Quandoque κρατεῖν eſt ad amorem impellere vt aliqui Gręcè periti notauerunt. Etiā Herodes dum Ioannem apprehendi iubet vincirique, ſua inhumanitate, ac ſæuitiâ hoc fecit, vt maiori amore eum Ioannes complecteretur; nimirum iuſti, perfectique viri eò vehementius malos amant, quò crudeliores eos experiuntur; pœnæ, iniuriæ, calumniæque amoris augent flammas.

E *In carcerem.* Græcè, ἐν φυλακῇ *in cuſtodia.* Carcer mihi vocabulo à cuſtodia atque tutela nomen apud

apud Græcos habet; & plerumque ita accidit, vt non tàm pœna carcer, quàm præſidium ſit, atque cuſtodia.

Et volens illum occidere timuit populum.

F MArcus cap. 6. v. 19. & 20. videtur contrarium indicare, nempe Herodiadem Ioannis ſanguini inſidiatam; Herodem verò, quia Ioannem reuerebatur, impediuiſſe. ſic enim habet: *Herodias inſidiabatur illi, & volebat, occidere eum, nec poterat: Herodes enim metuebat Ioannem, ſciens eum virum iuſtum, & ſanctum, & cuſtodiebat eum.*. Cur ergò hîc dicitur, eum voluiſſe occidere? vtrumque verum; Prius Herodes in carcerem coniecit Ioannem, vt eum ab Herodiadis inſidijs liberaret, eam placans, ſed contrà accidit, nam Herodiadis victus precibus occidere eum voluit, qui ſaluare volebat. Tanta iratæ mulieris ſæuitia eſt, vt vel eius animum ad iram prouocet, qui mulieris iram ſedare tentabat.

G *Timuit populum*. Qui Dei timorem excuſſerat, populum timet. Facilè à iuſtitia deuiat, qui hominum non Dei timore regitur. Multitudinem timuit Herodes, Dei iudicium contempſit, nil mirum ſi in tàm grauia ſcelera miſer lapſus eſt æternis pœnis luenda.

Dicebat enim illi Ioannes; non licet tibi habere eam.

301 CVr virum Ioannes alloquitur, non mulierem? Cur Herodem arguit, non Herodiadem? An quia principalior vir eſt & cum maiori prudentia præditus ſit, maiori reprehenſione dignus eſt, ſi virum exuat, mulierem induat mentem?

Præterea monetur vir, quia ſi ipſe reſipiſcat, facilè reſipiſcet & mulier. Rapitur ad malum facilè exemplo viri mulier, atque facilè ſuadetur, ſed etiam facilè ad bonam frugem redit, ſi redire virum videat. H

Die autem natalis Herodis ſaltauit filia Herodiadis in medio, & placuit Herodi.

IN die natali, & cum natalitia agerentur, voluptatibus innatat Herodes; nimirum cum gratiæ Deo eſſent agendæ, quod vitæ huius luce eum donauerit, tunc delicijs immerſus à ſe abijt; hoc nempè impijs eſt viuere in vitijs, in luxibus ſepeliri: tunc ſe natalem diem agere putant, quum delicijs obruti, vix viuere videantur. I

Saltauit filia Herodiadis in medio; quis puellam vocauit, quis inuitauit ad tripudium? An aulæ herodianæ diſciplina omnem, pudorem, & verecundiam abſorbuerat? Conuiuio ſe ingerit puella, ſaltat, licet nullus vocet; obtruſit eam eius impudentia, laſciuam ſaltatriculam inuitauit laſciui Herodis aſpectus, & mollities, qui regium pectus exuerat, induerat muliebrem. Tantùm mali Regis exemplum ad malum poteſt. K

Sed quò tàm impudens eſſe potuit hæc puella, vt ſe non inuita-

ta

conuiuio ingereret, & ſaltaret? Potuit, & ratio redditur, cum dicitur *filia Herodiadis*, qualis nempè mater talis filia, quam ad mores ſuos ita mater efformauerat, vt primo ſtatim ingreſſu ſe eius filiam laſciuis motibus proderet. Mater impia laſciua adultera crudelis puellam ſibi ſimilem affingit, & inſtituit.

M *Saltauit*, ad regiam ſcilicet menſam, Græcè eſt, *ὠρχήσατο tripudiauit, choreas egit*; ὀρχέομαι ducitur ἀπὸ τῶν ὄρχων à vinearũ ordinibus in quibus inter vindemias primitias Baccho offerentes choreas agebant. Quidni & hic puella tripudiare perhibeatur, cum in Herodis conuiuio Baccho lirarent ebrietate? Potuit velut in re Baccho ſacra hic puella choreas ducere, cum regius animus vino ferueret, & Herodes nimio potu Bacchi victima eſſet.

SECTIO II.

Προβιβάζειν de qua instructione dicatur. Improbæ matres infanda ſcelera ita filias edocent, tanquam ſi eas in Dei lege erudirent. 302
In Diaboli ſchola moras in malo tollendas docetur, in bono nectendas. N
Vindicta ſapidi cibi loco impiæ mulieri eſt. O
Improbæ & impudicæ mulieres argui ob ſcelera nolunt. P
Iuſti fortes & infracti in impijs arguendis. Q
Ἐλυπήθη quid. Regis eſt ob iniqua promiſſa triſtari, à Regis nota abit, qui ſcelus ſcelere cumulat. 303
Extimè tantum rex eſt, qui externè tantum ob ſcelus contriſtatur. R
In bono conſtantiam ſeruent reges, non in malo. S
Non meretur ab hominibus corrigi, qui hominum intuitu admittere ſcelera non veretur. T
In conuiuijs ægrè reperitur, qui caſtitatis partes tueatur. 304
Malus rex bonorum conſortium vitat, malorum amat. V
Qui toto corde Chriſtum ſequitur terrenarum rerum curam eucmit. X
Quod diuinitus factum in inferiores cauſas non eſt reijciendum. Y
Chriſti miracula erectis animis conſideranda. Z
Etiam in magnis iactantiæ vel leue ſignum vitandum. A

At illa præmonita à matre ſua; Da mihi, inquit, hic in diſco caput Ioannis Baptiſtæ.

TANTI refert quales quis parentes nactus ſit. Impia, & crudelis mater ſceleribus onuſta nonniſi ſcelera filiam edocet. 302 *Præmonita à matre.* Syrus, *edocta*, Pagninus, *prius inſtructa*, Adamus Conzen, *inducta incitata*, Franciſcus Lucas, *Perſuaſa*, Nos, *ſubornata*, hæc omnia fert vox προβιβασθεῖσα à verbo προβιβάζω quod verbum in ſacris litteris de ea inſtructione maximè dicitur, qua parentes filios Dei verba, Dei legem docent, eoſque de rebus diuinis informant; Hinc Deut. 6. v. 7. *Deut. 6.*

Narrabis ea filijs tuis, Græcè, *προβιβάσεις ἀυτα τοῖς σου*. Huc ergo tùm iſtius, tùm vniuersè improbarum matrum impietas euadit, vt infanda ſcelera ita filias doceant, tanquam ſi in Dei lege eas erudirent; eamque diligentiam, quam in filijs in Dei lege informãdis adhibere debent, adhibẽt, vt ſatanicis eos legibus imbuant, filiarum proditores, non matres.

N *Da mihi hic*. Vide mulieris malitiam, ac dolum, in eodem loco vbi ſaltauerat, vbi conuiuæ & ſpectatores, & teſtes aderant dari ſibi petit Ioannis caput, timebat, ne forte Herodes reſipiſcens poſtea pœnitudine duceretur, propterea moras aufert, rem vrget, *da mihi*, inquit, *hic*. A Diaboli ſchola hæc cautio eſt, in malo moras tollendas ſtudet, in bono nectendas docet.

O *Da mihi in diſco; ἐπὶ πίνακι, in patina*, in qua cibi menſæ apponuntur, ac ſi diceret in patinis menſæ tuæ cibos, ferculaque tàm ſapida non exſtant, quæ me aut exſaturare aut oblectare queant, vt cibus iſte, caput nimirum Ioannis. Hic miſſus diuitis conuiuij loco impudicæ mulieri fuit. Vindicta ſapidi cibi loco impiæ mulieri eſt.

P *Caput Ioannis Baptiſtæ*. Corrigi, & argui improbæ mulieres nolunt; caput Ioannis Herodias quæſiuit, vt in ſua poteſtate eam linguam haberet, quæ eius ſcelus arguerat, ne arguere amplius poſſet; caput petijt, vt illi linguæ illuderet, quæ eius pellicatui aduerſabatur. Voti cõpotem factam linguam mentiri neſciam acu diſcriminali confodiſſe plerique teſtantur.

Caput Ioannis poſtulare filiam Q
docet Herodias. Cruciabat impudicę mentem viri ſanctiſſimi caſtitas, & pudicitia; nihil illi optatius Ioannis morte, non ob vindictam dumtaxat, ſed ob repudij metum, quo vrebatur; tanta quippè inerat Ioannis verbis vis, & efficacia, tàmque liberè arguebat Herodem; vt timeret mulier, ne, ſi pergeret Ioannem audire Herodes, ipſa tandem repudium pateretur inuiſa ſcortatori, & nulli grata. Non minis Ioannem mulier deterret non muneribus lenire ſtudet, Ioannis animus minis flecti neſcit mulieris donis; eius iubet cædem peti aut non aliter ſe poſſe rata abſque metu luxuriari, niſi Ioannis morte.

Et contriſtatus eſt Rex: propter iuramentum autem, & eos, qui pariter recumbebant, iuſſit dari.

Contriſtatus eſt, non ſimulatè, 302
ſed verè ob datam fidem; ſuæ leuitatis pœnitet, quòd virum ſanctum ſalticæ puellæ præmium conceſſerit. *Contriſtatus eſt*, ʼλυπήθη, quod vertit Pagninus, *Dolore affectus eſt*, Vatablus, *Indoluit*; Nos, *angore correptus eſt*. Regis nomine hic vtitur Euangeliſta, ſuperiùs cum in carcerem conijci Ioannem iuſſit, Herodem tantum vocat; *Herodes*, inquit, *tenuit Ioannem, & alligauit*; quòd ſcilicet hoc verè Regis eſſet ob iniqua promiſſa triſtari; ſed à regio animo abiuit, à regia dignitate, dum ſcelus maiori ſcelere cumulauit, quando rem petitam conceſſit, & Ioannis caput

put laſciuæ puellæ tanquam ſaltationis lucar dari iuſſit.

R Vel contriſtatus eſt Rex ac ſi nō, Herodes, qui Ioannis necem quærebat, quia exteriori ſigno tantùm contriſtati regis officium egit, adeo, vt ſicut in extima ſuperficie, exteriorique dumtaxat habitu regis perſonam ſuſtinebat, ſic externè tantùm ob ſcelus contriſtabatur; alioquin ſi verè contriſtatus Herodes eſſet, ab impio ſcelere abſtinuiſſet.

S Manum à cæde non retraxit Herodes, irritum fieri noluit, quod ſemel protulerat, ne apud conuiuas clariſſimos inconſtantiæ notam ſuſtineret, quaſi facinus retractare turpius ſit, quàm temerè, ſtulteque promittere. Nulla re magis dignitatem ſuam ſtabiliri principes putant, quàm dictorum promiſſorumque conſtantia; ac ſi pium ſit in impio, nefarioque opere perſiſtere. Aliam induant mentem Reges, virique Principes, in bono conſtantiam ſeruent, non in malo.

T Apud Conuiuas indoluit Herodes, & triſtitiæ fluctibus abſorbetur, ſed conuiuarum cauſa retractare quod conceſſerat non putat ſibi honeſtè licere; Non religio conſtringit Herodem, ſed ambitio præcipitem egit. Sed dignum animaduerſione eſt, quòd inter conuiuas nec vnus fuit, qui regem ab infando ſcelere vel verbulo reuocaret, quum triſtitia, quam vultu præferebat, opportunitatem monendi Regis ſuggereret. Nimirum non meretur ab hominibus doceri, ac corrigi, & ab ijs in viam rectam duci, qui ſolo hominum intuitu impia quæque ſcelera admittere non veretur, quod fecit Herodes.

Præterea nullus ex conuiuan- 304
tibus Herodem admonet vt à Ioannis cæde abſtineret; nimirum ægrè in conuiuijs, vbi luxus, crapula, & ebrietas innatant, reperitur qui caſtitatis partes tueatur, qui Ioannem puritatis defenſorem, & pudicitię, eximere à morte tentet; in delicijs omnes in caſtitatem arietant, tuentur luxuriæ partes, libidini famulantur.

Tandem nullus conuiua Hero- V
dem à Ioannis cæde reuocat, quia ad conuiuium inuitati Ioannis necem deſiderabant. Non bonos, iuſtoſque ad menſam malus Rex inuitaſſet, inuitauit malos, & qui eiſdem ferè quibus ipſe ſceleribus obſiderentur.

Veſpere autem facto acceſſerunt ad eum diſcipuli eius, dicentes: Deſertus eſt locus, & hora iam præterijt, dimitte turbas vt euntes in caſtella emant ſibi eſcas.

TAntus erat populi feruor, X
tantus amor, vt ſui oblitus nulla cibi cura tangeretur, adeo vt neceſſe fuerit, Apoſtolos huius rei curam ſuſcipere, ne preſſi neceſſitate deficerent; ſcilicet qui toto corde Chriſtum ſequitur terrenarum rerum curam euomit, etiam earum, quæ vitæ traducendæ neceſſariæ ſunt.

Deſertus eſt locus, vbi nullus ſup- Y
petit cibus; aptus locus edendo miraculo. In deſertum exijt Chri-

ſtus, panes diuinitus multiplicaturus, ne quis ſuſpicaretur panes aliunde ex vicino aliquo oppido allatos Facilè ſolent homines,quæ à Dei virtute miraculosè ſunt facta, in inferiores, naturaleſque cauſas reijcere.

Z *Hora iam præterijt*; vincebat amor famis anguſtias, nec fames diuellere à Chriſto Chriſti amatores potuit. In hoc tempus diſtulit Dominus miraculum edere, vt diſcipuli eſſent ad eius conſiderationem animis magis erectis, vtque turbæ eſurientes maiore miraculi ſenſu mouerentur, & miraculi magnitudo eò magis appareret, quò copioſiore cibo opus erat ad ſedandam maiorem famem.

Date illis vos manducare.

A NOn dixit; *ego illis cibum dabo*, ſed *date vos illis manducare*, ne arroganter de ſe loqui,& miraculum iactare videretur; nos exemplo ſuo docens,vt in ijs,quæ acturi ſumus, licet magna ſint, iactantiæ vel leue ſignum nullum demus.

SECTIO III.

Chriſti ſeruus nihil minus, quàm corporis delicias cogitat. 305

Apoſtoli quàm à rerum terrenarum ſolicitudine alieni. B

Hoſpitibus & egenis etiam, quæ nobis neceſſaria largienda. C

Quæ à Chriſto ſunt, Chriſti potentiæ non ſunt ſubtrahenda. D

In Cœlum cur Chriſtus reſpiceret in panum multiplicatione. E

Suos diſcipulos honorat Chriſtus,& ab alijs honorandos docet. 306

Suorum meritum augere Chriſtus ſtudet. F

Dei beneficia alta obliuione ſepeliri non debent. G

Ingratitudo abeſſe ab ijs debet, per quos beneficia ad alios perueniunt. H

Quo quis imperfectior, eò facilius ſibi illa tribuit,quæ per ipſum Deus præſtat. 307

Deus plura tribuit, quàm tribuere videatur. I

Dei liberalitas laudanda. K

Suarum deliciarum veritatem probare Deus ſtudet; Diabolus & mundus contra.

Delicias minime redũdare Deus vult. L

Cur mulierum ac puerorum numerus hic non recenſeatur. M

Quod virile & perfectum eſt Deo placet.

Non habemus hic niſi quinque panes & duos piſces

EXIGVA eis,aut 305
ferè nulla de victu ſollicitudo; contemptibilia eis erant corpora,cum enim eſſent duodecim quinque tantum panes habebant, vt nec vilibus, & obuijs abundarent. Qui Chriſti verus diſcipulus eſt nihil minus, quàm corporis delicias cogitat; maior ei de animæ cibo cura, quàm carnis.

B Quid? quod quinque hi panes, ac duo piſces Apoſtolorum fors non erant, ſed venales, non quòd

Apo-

Apoſtoli dicunt, *non habemus hic niſi quinque panes, & duos piſces*, non ſignificat fuiſse ipſorum, ſed in tota illa multitudine nonniſi quinque panes, & duos piſces reperiri potuiſse.

Qui ait eis: afferte mihi illos huc.

C VTile nobis documentum hic datur, vt nempè hoſpitibus, & egenis etiam quæ nobis neceſſaria ſunt, liberaliter elargiamur, ſic enim fiet vt panis nobis creſcat, & alia quę tribuimus, quod hic à Chriſto factum.

D Poterat nouos panes, ac piſces abſque vlla prçuiâ materia creare; ſed tunc credere populus poterat, è Cœlo miſſos, quomodo & manna è Cœlo cecidiſſe nouerant, atque ita iſtud miraculum Chriſti potentiæ tributum non fuiſſet, quod Chriſtus anteuertit, vt doceret, quæ ab ipſo ſunt, non eſſe ab eo ſubducenda.

E In Cęlum reſpicit, vt oſtenderet vnde nobis in omnibus rebus petendum eſſent auxilium, & vt intuentium animos ad Deum prouocaret.

Dedit diſcipulis ſuis panes.

306 VBique diſcipulos ſuos honorat Chriſtus, hac enim de cauſa panes eis exhibuit, vt in eorum manibus multiplicarentur, & miraculi magnitudo etiam ad diſcipulos pertineret, & vt per eos tanquam per miniſtros miraculum fieret. Panes diſcipulis ſuis tradit Chriſtus, vt miraculi gloriam à ſe in diſcipulos transferret; Diſcere ſuperior debet non totam ſibi gloriam retinere, ſed ſuam quoque ſuis tribuere.

Nec diſcipulorum gloriam, honoremqae dumtaxat quæſiuit hoc facto Chriſtus, ſed meritum etiam, voluit quippè diſcipulos turbis panes diſtribuere, vt obſequio ac diligentia multum apud Deum mererentur. F

In manus diſcipulorum panes dantur, vt certiores teſtes miraculi eſſent, quod ſuis manibus tetigiſſent, vel vt altius eorum memoriæ inſideret, quod manibus contrectaſſent, ſcilicet Dei beneficia alta obliuione ſepeliri non debēt. G

Ingratitudinis vitium maximè eos dedecet, qui ſuper alios ſunt, & maiora quàm alij accipiunt beneficia, hinc eſt quod panes & in Apoſtolorum manibus ponuntur, & duodecim plenas cophinos accipiunt, vt ipſi præ alijs exhibiti beneficij recordarentur, quod maioris culpæ fuiſſet, quàm ſi turbæ obliti fuiſſent. H

In manibus Apoſtolorum panes multiplicantur, vt communis ſententia fert, cur non in comedentium ore, aut manibus? Ne ſibi quodammodo homines ſatiati miraculum tribuerent; nempè quo quis imperfectior, eò facilius ſibi tribuit illa, quæ per ipſum Deus præſtat. 307

Panis, & cibi mentio fit, non vini, non potus. Putant aliqui hanc virtutem panibus piſcibuſque Chriſtum indidiſſe, vt ſitim extinguerent. Dues Dei miſericordia eſt, plura ſemper tribuit, I

quam

quam tribuerè videatur, mundus quę exhibet, oſtentat, & multiplicata apparere ſtudet, & in multis nihil ferè probi ſucci eſt. Sunt, qui putent ſitim ex vicino mari, qui dulcem, potabilemque aquam exhibebat, cõuiuas illos extinxiſſe.

Et tulerunt reliquias duodecim cophinos fragmentorum plenos.

K NOn ab re fragmenta ſuperſunt, Primò, vt & abſentes miraculum diſcerẽt, & Deum laudarent; & liberalitatem amarent, quæ diſpendia non nouit. Deinde, vt ex reliquiis veros fuiſſe panes appareret. Suarum deliciarum, ſuorumque beneficiorum veritatem, ac firmitatem probare Deus ſtudet; Diabolus, & mundus illecebras ſuas, falſaque bona deceptionis operit pallio, aut intuentium oculos, ne illorum falſitatem, & fictam apparentiam videat, obtegit.

L Cur piſcium fragmenta collecta non fuerint, ſed panum aliquis hîc quærere poteſt. An multum etiam ex piſcibus ſuperfuit, licet id Euangeliſta non expreſſerit? An voluit pánes potius, quam piſces ſuperare, quia cibus eſt omnium vſitatiſſimus; nempè vult Deus panes, ideſt res neceſſarias abunde nobis ſuppetere, piſces verò ideſt delicias minimè redundare.

Manducantium autem fuit numerus quinque millia virorum exceptis mulieribus, & paruulis.

M MVlierum, ac puerorum nulla hic mentio, quorum tamen magnus numerus affuiſſe credendus eſt, ſiue quia religioſiores viris fęminæ, ſiue quia curioſiores. Viri tantùm Hebræorum conſuetudine numerantur, Hebręi enim ſolùm ferè viros numerabant, quemadmodum feciſſe legimus Moſem in libro numeri. Scilicet nec numerum numeroſæ mulieres facere videntur. Hæc mulierum omiſſio non caret myſterio, indicatur quippè nihil apud Deum recenſeri, & vllo in numero eſſe, niſi quod virile ſit, atque perfectum.

SECTIO IV.

Perſtricti qui angelico pane excepto ſtatim in exteriora ſe effundunt. 308
Vt oblatos honores fugiamus vel alas nobis ſumendas docet Chriſtus. N
Alas indit Diabolus vt ad dignitates volemus; Chriſtus vt à dignitatibus auolemus. 309
Studiosè Dei beneficia penſanda, & expendenda. O
Hominum laudes vitet, qui Deo placere ſtudet. P
Culminum neglectus veræ orationis comes. Q
Quò maiora præſtiterimus, eò magis nobis oratio neceſſaria. R
Contra iactantiam, & ſuperbiam ſuos tribulationibus armat Chriſtus. 310
Diſcrimen euadit, qui illi ſe Deo iubente committit. S
Altè clamat, qui tribulationes æquo animo ſuſtinet. T
Ab ea parte plerumque Deus ſuis ſubuenit, à qua minus expectari auxilium poterat. V

Quan-

Quanta prouidentia tribulationibus ſuos Deus probet. 311

Et ſtatim compulit Ieſus diſcipulos aſcendere in nauiculam.

308 RECTE dictum, *Compulit*, indicatur enim receſſiſſe inuitos, nolebant enim à Domino ſeparari, tunc præcipuè, cum ingens illud miraculum panum multiplicatione præſtiterat. Arguunt Chriſtianorum ingratitudinem, qui angelico pane vix accepto ſtatim Chriſtum relinquunt, & in exteriora ſe effundunt.

N Diſcipulos autem compulit, vt ſe relicto prænauigarent, quia ſciebat fore, vt turba veniret, vt ſe reperet, ac regem faceret. Volebat enim expeditus eſſe & ab Apoſtolis, & à turba, vt cum periculum immineret momento temporis per aera permeans diſcipulos conſequeretur, quod poſtea feciſſe credendum eſt, vt probæ notæ interpretes notauere. Indicans vel alas nobis ſumendas, vt oblatos fugiamus honores, delata vitemus diademata.

309 Pende quàm à ſuperbo ſatanæ ſpiritu abeat Chriſtus, & quàm abire debeat Chriſti ſeruus; Diabolus per aera in montem Chriſtum detulit, vt regna terræ illi offerat eorumque gloriam; *oſten-*
Matt.4. *dit ei omnia regna mundi*, Matth.4. & vt honorem ab illo exſculperet, *hæc omnia*, inquit, *tibi dabo, ſi cadens adoraueris me*. Chriſtus contra per aerem deuolat, vt honores, oblatumque regnum fugiat. Qui Chriſti ſpiritum ſe habere putat, induat, ſi fieri poteſt, alas, vt fugiat, cùm honores offeruntur, & dignitates. Alas indit Diabolus, vt ad culmina, ſceptraque euolemus; à dignitatibus auolandum docet Chriſtus, dum in regem quæſitus volat per aera, ac ſi non ſatis eſſet, pedibus ire.

Compulit à ſe diſcedere diſcipu- O
los, & fretũ tranſire, vt fragmenta panum, quæ ſuperfuerant ſecum portarent, ac ſoli inter ſe præteritum miraculum recognoſcerent. Quàm ſtudioſè Dei beneficia penſanda ſunt, non ſatis ea communiter cum alijs expendere, ac conſiderare, amplius à perfectionis, ac ſanctitatis amatoribus exigitur, quò enim quis ſanctior, eò accuratius Dei munera, ac beneficia expendit.

Et dimiſſa turba aſcendit in montem ſolus orare.

HIc humilitatis doctor docet P
vitandam multitudinis gloriam, crucifixoribus occurrit, ſed ab eis fugit, qui eum honorare volebant, vt ſimus parati ad aduerſa, cauti ad blanda; hominum laudes vitet, qui Deo placere ſtudet.

Dimittit turbam, vt in montem Q
oraturus aſcendat, nempè humilitas, & honorũ, culminumque neglectus veræ orationis comes eſt; hominum laudantium voces audire

dire negligamus, vt Deus orationes noſtras audiat.

R Poſt tàm grande miraculum ad orationem abit, vt ſuo exemplo indicaret, quò maiora, & admiratione magis digna in hominum oculis præſtamus, eò nobis orationis auxilium magis neceſſarium.

Nauicula autem in medio mari iactabatur fluctibus.

310 POſt grande illud panum miraculum in mare diſcipulos Chriſtus miſit, vbi contrario vento orto nauicula fluctibus percelleretur, Diſcipuli verò ingenti timore. Non caſu id factum, ſed ne vel leuis ſuperbiæ motus diſcipulorum mentes inuaderet, aut ſi fors inuaſiſſet, auferretur. Extolli animo poterant, quod multiplicatio illa etiam in eorum manibus eſſet diuinitus facta, nam dum panes turbis diſtribuerent augebantur; ne igitur aliquid ſibi tribuerent, neuè iactantia, ac ſuperbia eorum mentes morderet, ingenti hoc periculo premi eos ſinit.

S Hoc diſcrimen euaſere diſcipuli nec vndis ſepeliuntur; nil mirum in mare eos Chriſtus compellerat, idem auxilium præbet, vndis exemit: contra Ionæ accidit, non Dei iuſſu, ſed ſua voluntate ſe mari commiſit & ventis, vt iure in mare eijci meruerit, & vndas ſubiens ceti inquilinus fieri.

Quarta autem vigilia noctis venit ad eos ambulans ſuper mare.

T DIſcipulorũ afflictio Chriſtum traxit, vt eis opem ferret, nullus eam poſtulat, nullus quærit? quærebant, dum patienter ferrent; altè apud Deum clamat, qui in tribulationibus poſitus æquo, fortique animo ſuſtinet, & ſpe diuina paſcitur.

Ambulans ſuper mare venit ad illos; plerumque Deus ab ea parte ſuis ſubuenit, à quâ minus auxilium expectari poterat. V

Venit ad eos, cum nauicula fluctibus quateretur, à diſcipulis ſuis Chriſtus aberat. Pende quantâ prouidentia ſuis tribulationes aduenire Chriſtus permittat, quàm ſeſe illorum viribus accommodet, nec ſtatim grauioribus opprimat. hic tempeſtatibus agitur Apoſtolorũ nauicula: etiam antea *cap* 8. idem eoſdem paſſos refertur, ſed cum hoc diſcrimine, quod prima vice in nauicula erat Chriſtus, cum fluctibus quateretur, ſecunda verò à ſuis diſcipulis aberat, ſoli in nauicula erant, naufragio expoſiti; cum eſſent imperfectiores abeſſe noluit: nunc, quia fortiores euaſerant, firmioreque fide pleni erant ſoli in fluctibus eſſe ſinuntur; vt magis eorum fides in tanto diſcrimine probaretur, vtque ad maiorem eos Chriſtus proueheret, & vt colligeremus ſupra id quod poſſumus non tentare nos Deum, nec aduerſis premere. 311

SECTIO V.

Adhærere Chriſto Petrus cupit, non ſe oſtentare. X

Maioris exemplum quantas in ſubditis iures habeat.. 312

Euangelici ſpiritus eſt ad Chriſtum ire ſine

ſine vllo rerum temporalium amore. Y
Quò quis magis tribulationibus premitur, eò auidius Chriſto adhærere cupit. Z
Sæpè accidit, vt qui in magnis ſe ſtrenuè geſſit, in minimis ſuccumbat. A
Dei præſentia quàm vtilis. 313
Periculum imminet cum rectà ad Chriſtum non itur. B
Quò quis ſanctitate proximior Chriſto, eò maiori periculo obnoxius eſt, niſi ſibi caueat. C
Chriſtus ob oculis habendus, ne pereamus. D
Tunc in Dei via periclitamur, cum pergere negligimus. E
In periculis ſtatim Deus inuocandus. F
Charitas in proximum quàm Deo grata. 314
Vel vnius mulieris exemplum magnas in aliorum mentibus vires habet. G

Iube me ad te venire ſuper aquas; & ipſe ait, veni.

X OB Chriſti amorem, non propter oſtentationẽ id quæric Petrus, alioquin non dixiſſet *iube me ad te venire ſuper aquas*, ſed, *iube me ire ſuper aquas*. Chriſto adhærere cupiebat, non ſuper aquas tantùm ambulare.

312 Sed fors hic aliquis quærat, cur ſuper vndas ambulare Petrus tentauerit, idque à Chriſto petierit; Exſculpſit hoc à Petro Petri in Chriſtum amor, vt diximus, ſed non amor tantum, ſed etiam magiſtri ſui, quod ante oculos habebat, exemplum; nam vix dixerat Euangeliſta: *Videntes eum* (Chriſtum) *ſuper mare ambulantem*, cum ſtatim adijcit, Petri idem petẽtis verba. Fors nõ auſus eſſet hoc Petrus petere, niſi in Chriſto illud vidiſſet; nimirum ad grandia quælibet, ac difficilia magiſtri, ac ſuperioris exemplum diſcipulos, & ſubditos prouocat.

Deſcendens Petrus de nauicula ambulabat ſuper aquam, vt veniret ad Ieſum.

MOyſes, non calcauit aquas, ſed per medium illarũ tranſiuit *Exod.* 14. Calcat Petrus quia nempè Euangelici ſpiritus eſt ad Chriſtum ſine vllo rerum temporalium amore ire. Y

Ambulabat ſuper aquam; tanto deſiderio tenetur Chriſtum adeundi, vt aquis ſe Petrus commiſerit, & ad illum perrexerit; nimirum ex præcedenti periculo Apoſtoli, & præcipuè Petrus Chriſtũ magis deſiderabat: nempè hoc efficere tribulationes, & aduerſitates debẽt, vt auidius Chriſto optemus adhærere, velociuſque ad eum etiam ſuper difficultatum vndas pergamus. Z

Videns verò ventum validum timuit; & cum cæpiſſet mergi clamauit dicens: Domine ſaluum me fac.

V*Idens ventum validum timuit,* Ita plerumque accidit, vt qui in magnis duriſque ſtrenuè, fortiterque ſe geſſerat, in minoribus, A

bus, ac facilioribus ſuccumbat. Petrus mare minimè timuit cum fureret, & de iubentis potentia confiſus audacter ſuper vndas ambulat, vento autem terretur, ne fortè circumagendo eum euerteret. Non timuit Mare, à quo magis timendum, & timuit ventum, à quò minus: plerumque accidit, vt in difficilioribus omnem difficultatem ſuperemus, in facilioribus, ac magis obuijs ſuccũbamus.

213 Ventum timet Petrus, qui mare quod inambulabat non timebat; ac ſi maior à vento, quàm à mari periculum immineret: Ventum timuit, ne eum circumageret, & euerteret, quod notauit Euthymius hic: vt nec videre, nec pergere ad Chriſtum poſſet. Chriſti enim aſpectus, & itio ad illum alas quodammodo Petro addebat, vitæ ſuæ timuit, ſi vento impellente ita circumageretur, vt nec videre Chriſtum poſſet, nec ad eum ire; & licet adhuc fiduciam in Chriſti verbis, & auxilio habere debuiſſet, per hoc tamen tacitè innuitur, quantas in ſpiritali profectu vires habeat, Deum præſentem intueri, & ad ipſum mentis greſſus dirigere.

B Tandem vento valido Petrus deterritus eſt, ne ventorum impetu impediretur rectà ad Chriſtum pergere, & extra rectam viam fieri venti violentia cogeretur; cùm autem ad Chriſtum non rectè itur, magnum nobis imminet periculum, quod in ſpiritali mentis inceſſu maximè verum eſt; licet in hoc quoque ſperare in Chriſti ope Petrus debuerit.

C Cùm vicinus Chriſto eſſet Petrus, tunc vento valido obſidetur, & incipit mergi; ex quo colligere poſſumus, nullum locum tutum à diſcriminibus eſſe, & quò quis ſanctitate proximior Chriſto eſt, aut eſſe ſe putat, eò maiori periculo obnoxium eſſe, niſi ſibi caueat.

D Timet Petrus videns ventum validum; auertit oculos à magiſtro, qui eum vocauit, reſpexit ventum, ſi conſpici ventus poteſt, qui eum premebat, ideo timet; non timuiſſet ſi oculos à Ieſu non auertiſſet; Chriſtum ob oculos habere vt valde prodeſt, ita multum officit non habere.

E Fors tunc incipit mergi, cũ ſuper vndas timore correptus ſtetit, & incedere deſiuit, tunc enim in Dei via periclitamur, cum pergere, aut currere negligimus.

F Statim cum incipit mergi Petrus ad Chriſtum clamat, eiuſque implorat auxilium, quo facto nobis oſtendit, in periculis Deum inuocandum, nec periculorum extremum exſpectandum, quod præſtanr, qui in vitæ termino Chriſti opem poſcunt, cum eam integro vitæ curriculo contempſerint.

Venerunt in terram Genaſar; & cum cognouiſſent eum viri loci illius miſerunt in vniuerſam regionem illam, et obtulerũt ei omnes malè habẽtes.

314 Miſerunt, ſcilicet nuntios in vniuerſam regionẽ illam, nõ contenti priuata Chriſti fruitione volunt illũ, & vicinis omnibus eſſe communem, & ideo per vniuerſam

ſam illam regionem mittunt, qui Ieſum adeſſe nuntiarent, vt adducerent omnes quos haberent ægrotos: qua in re ſingularem in proximum charitatem declararunt, quæ Chriſto gratiſſima eſt, vt non mirum, ſi promptè eis Chriſtus ſuam præſentiam in ſalutem, & conſolationem exhibuerit, omneſque eorum ægrotos reſtituerit ſanitati; nimirum facilè à Deo beneficia obtinet, qui beneficus in ſuum proximum eſt, & charitatem erga alios habet.

Et rogabant eum, vt vel fimbriam veſtimenti eius tangerent, & quicunque tetigerunt ſalui facti ſunt.

QVàm magna iſtorum fides? Non rogant, vt manus infirmis, & languentibus imponat, non petunt, vt eorum domos adeat, ſed excelſius, ac longè diuinius ſalutem accerſunt, fimbriæ tantum tactum quærunt, credentes hunc ad curationem ſatis eſſe. Sed vnde illis tantus profectus? An quæ ſanguinis profluuio laborauerat, fimbriamque tangens curata eſt Matth. 8. ſuo exemplo huc eos vocauerat, & vt rectè philoſopharentur erudierat? Explicari non poteſt, quantum vel vnius mulieris exemplum in omnium mentibus poſſit. X

Vulgata Editio. *Lectionum Varietas.*

CAPVT XV. MATTHÆI.

Verſ. 1.

TVnc acceſſerunt ad eum ab Ieroſolymis Scribæ & Phariſæi, dicentes.

Acceſſerunt. *Fr. Luc. Accedunt. Auct. Pergunt. Syr. Adierunt.*

Ab Ieroſolymis. *Fr. Luc. Qui ab Ieroſolymis. Int. Theoph. Ieroſolymitani ſcribæ.*

Verſ. 2.

Quare diſcipuli tui tranſgrediuntur traditiones ſeniorum? Non enim lauant manus ſuas cum panem manducant.

Traditiones. *Arab. Mandatum. Syr. Traditionem.*

Seniorum. *Fr. Luc. Presbiterorum.*

Verſ. 3.

Ipſe autem reſpondens ait illis: Quare & vos tranſgredimini mandatum Dei propter traditionem veſtram? Nam Deus dixit:

Tranſgredimini. *S. Hier. Prateritis. Auct. Violatis.*

Propter *quid. ap. Fr. Luc. Per.*

Dixit. *Fr. Luc. Mandauit. Caiet. Præcepit.*

Verſ. 4.

Honora patrem, & matrem: & qui maledixerit patri, vel matri, morte moriatur.

Patrem, & matrem. *Syr. Patrem ſuum, & matrem ſuam.*

Morte moriatur. *Ar. M. Morte finiatur.*

Verſ. 5.

Vos autem dicitis: quicunque dixerit patri vel matri: Munus quodcũque eſt ex me, tibi proderit.

Munus. *Syr. Oblatio. Pagn. Ex domo. Fr. Luc. Donum.*

Quodcunque eſt ex me tibi proderit. *Ar. M. Si ex me iuueris. Vat. Tu iuuaberis. Pagn. Augeberis. Syr. Quocumque ex me iuueris. Int. Theoph. Quicquid doni à me profecturum erat, id tuum vertetur in commodum.*

Vul-

Vulgata Editio.	*Lectionum Varietas.*
Verſ.6. Et non honorificabit patrem ſuum, aut matrem ſuam. Et irritum feciſtis mandatum Dei propter traditionem veſtram.	Honorificabit. *Int.Euth.Honorabit.* Irritum feciſtis. *Fr.Luc. Antiquaſtis, abrogatis.*
Verſ.7. Hypocritæ benè prophetauit de vobis Iſaias, dicens.	Hypocritæ. *Syr.Acceptores vultus.* Benè. *Ar.M.Pulchrè.* De vobis. *Arab. Contra vos.* Prophetauit. *Pagn. Prædixit. Syr. Vaticinatus eſt.*
Verſ.8. Populus hic labijs me honorat: cor autem eorum longe eſt à me.	Populus h.l.m.h. *Pagn. Appropinquat mihi populus hic ore ſuo, & labijs me honorat.* Longe eſt. *Fr.Luc. Longe abeſt. Syr. Valde elongatum eſt à me.*
Verſ.9. Sine cauſa autem colunt me, docentes doctrinas, & mandata hominum.	Sine cauſa. *S.Hier. Fruſtra. Fr.Luc. Vanè, inaniter.* Et mandata hominum. *Syr. Quæ ſunt præcepta hominum.*
Verſ.10. Et conuocatis ad ſe turbis, dixit eis: Audite, & intelligite.	Conuocatis ad ſe turbis. *Fr.Luc. Aduocata ad ſe turba. Int.S.Ioan. Chryſ. Cum aduocaſſet turbas.*
Verſ.11. Non quod intrat in os coinquinat hominem: ſed quod procedit ex ore, hoc coinquinat hominem.	Quod intrat. *Fr.Luc. Quod ingreditur.* Coinquinat. *Pagn.Inquinat.Fr.Luc. Communicat. Int.Euth. Impurum reddit. Int.Theoph.Impurat. Ar.M. Communem facit.* Quod procedit. *Fr.Luc. Quod egreditur. Ar.M. Egreſſum.*

Vulgata Editio.	*Lectionum Varietas.*
*Verſ.*12. Tunc accedentes diſcipuli eius, dixerunt ei: ſcis quia Phariſæi audito verbo hoc, ſcandalizati ſunt?	Dixerunt ei. *Syr. Et dicunt ei.* Audito u.h.s.s. *Pagn. Quum audierint ſermonem hunc offenſi fuerint.*
*Verſ.*13. At ille reſpondens ait: Omnis plantatio, quam non plantauit Pater meus cœleſtis, eradicabitur.	Plantatio es. *Tert. Plantam quam non plantauit pater eradicat.* Eradicabitur. *S.Leo. Radicitus auferatur. Syr. Euelletur.*
*Verſ.*14. Sinite illos: cœci ſunt, & duces cœcorum. cœcus autem ſi cœco ducatum præſtet, ambo in foueam cadunt.	Sinite i. *Pagn. Omittite illos.* Cœci ſunt & d.c. *Pagn. Duces ſunt cæci cæcorum.* Ducatum præſtet. *Fr.Luc. Praierit. Ar.M. Per viam ducat.* Cadunt. *Fr.Luc. Incident.*
*Verſ.*15. Reſpondens autem Petrus dixit ei: Ediſſere nobis parabolam iſtam.	Ediſſere. *Syr. Interpretare. Arab.& Int.Orig. Expone. Int.Theoph.Dic. Ar.M. Explica.*
*Verſ.*16. At ille dixit: Adhuc & vos ſine intellectu eſtis?	Sine intellectu eſtis? *Pagn. Intelligentia caretis. Fr.Luc. Expertes intelligentiæ eſtis. Int.Chryſ. Amentes eſtis? Ar.M. Inintelligentes eſtis.*
*Verſ.*17. Non intelligitis quia omne, quod in os intrat, in ventrem vadit, & in ſeceſſum emittitur?	Non. *Fr.Luc. Nondum.* Intrat. *Fr.Luc. Ingreditur.* Vadit. *Fr.Luc. Cedit.* In ſeceſſum. *Fr.Luc. In latrinam.* Emittitur. *Fr.Luc. Eijcitur.*

Vul-

Vulgata Editio. | *Lectionum Varietas.*

Verſ. 18.

Quæ autem procedunt de ore, de corde exeunt, & ea coinquinant hominem.

Quæ autem. *Syr. Id autem.*
De corde. *Fr. Luc. Ex corde.*
Exeunt. *Ar. M. Prodeunt.*

Verſ. 19.

De corde enim exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falſa teſtimonia, blaſphemiæ.

Cogitationes m. *Arab. Cogitatio mala. Ar. M. Ratiocinationes malæ.*
Homicidia. *Pagn. Cædes. Quidam ap. Fr. Luc. Inuidiæ.*
Adulteria. *Syr. Adulterium.*
Fornicationes. *Vat. Stupra. Fr. Luc. Scortationes.*
Furta. *Syr. Furtum.*
Blaſphemiæ. *Vat. Conuitia.*

Verſ. 20.

Hæc ſunt quæ coninquinant hominem. Non lotis autem manibus manducare, non coinquinat hominem.

Coinquinant. *Vat. Impurum reddunt. Int. Theoph. Impurant.*
Manducare. *Int. Theoph. Cibum capere.*

Verſ. 21.

Et egreſſus inde Ieſus ſeceſſit in partes Tyri, & Sidonis.

Et egreſsus. *Al. Digreſſus.*
Inde. *Al. Illinc.*

Verſ. 22.

Et ecce mulier Chananæa à finibus illis egreſſa clamauit, dicens ei. Miſerere mei Domine fili Dauid: filia mea malè à dæmonio vexatur.

Egreſſa. *Vat. Quæ à finibus illis venerat.*
Clamauit. *Euth. Clamabat ad eum.*
Mei. *Syr. Super me.*
Malè à D. *Arab. Habet Dæmonium malum. Vat. Miſerè. Int. Orig. Grauiter.*
Vexatur. *Pagn. Agitatur. Int. Orig. Torquetur. Ar. M. Dæmonizatur.*

Verſ. 23.

Qui non reſpondit ei verbum. Et accedentes diſcipuli eius rogabant eum dicentes, Di-

Dimitte illam. *Vat. Omitte illam. Ar. M. Abſolue. Al. Amitte.*
Quia. *Syr. Quæ.*

Vulgata Editio.	*Lectionum Varietas.*
mitte eam, quia clamat poſt nos.	Poſt nos. *Arab. In veſtigijs noſtris.*
Verſ.24. Ipſe autem reſpōdens ait: Non ſum miſſus niſi ad oues, quæ perierunt domus Iſrael.	Non ſum miſsus. *Ar.M. Non legatus ſum.* Quæ perierunt. *Syr. Quæ aberrarunt à domo. Arab. Errantes. Pagn. Perditas.* Domus Iſr. *Vat. Domus Iſraelitica.*
Verſ.25. At illa venit, & adorauit eum, dicens: Domine, adiuua me.	At illa venit. *Int.Euth. Porrò illa cum acceſſiſſet.* Adiuua me. *Vat. Succurre mihi. Auct. Auxiliare mihi.*
Verſ.26. Qui reſpondens ait; Non eſt bonum ſumere panem filiorum, & mittere canibus.	Non eſt bonum. *Syr. Non eſt decorum. S.Amb. Non licet. S.Hier. Non oportet. Ar.M. Non eſt pulchrum. Vat. Non eſt honeſtum. Fr. Luc. Non eſt æquum. Mald. Non eſt decēs. Auct. Non eſt conueniens.* Sumere. *Tert. Auferre. S.Amb. accipere. S.Hier. tollere. Mald. Eripere.* Filiorum. *Fr.Luc. Liberorum.* Mittere. *Syr. Obijcere. Mald. Proijcere.* Canibus. *S.Amb. Catulis. Pagn. Catellis.*
Verſ.27. At illa dixit: Etiam Domine: Nam & catelli edunt de micis, quæ cadunt de menſa dominorum ſuorum.	Etiam. *S.Aug. Ita. Pagn. Certè.* Nam &c. *Fr.Luc. Etenim.* Catelli. *S.Aug. Canes.* De menſa. *Syr. A menſis.* Dom. ſuorum. *Syr.* addit, & viuunt.
Verſ.28. Tunc reſpondens Ieſus, ait illi:	Sanata eſt. *Int.Chryſ. Saluata eſt.*

Vulgata Editio. *Lectionum Varietas.*

O mulier, magna eſt fides tua: fiat tibi ſicut vis. Et ſanata eſt filia eius ex illa hora.

Ex illa hora. *Fr.Luc. Ab illa hora. Al. Ex eo tempore.*

Verſ.29.

Et cum tranſiſſet inde Ieſus, venit ſecus Mare Galilææ. & aſcendens in montem ſedebat ibi.

Cum tranſiſſet. *Fr.Luc. Digreſſus. Ar.M. Tranſiens. Al. Progreſſus.*
Secus. *Fr.Luc. Iuxta. Syr. Iuxta crepidinem.*
Aſcendens. *Fr.Luc. Cum aſcendiſſet. Al. conſcenſo.*

Verſ.30.

Et acceſſerunt ad eum turbæ multæ, habentes ſecum mutos, cæcos, claudos, debiles, & alios multos: & proiecerunt eos ad pedes eius, & curauit eos.

Et acceſſerunt ad eum. *Ar. M. Et adierunt eum.*
Habentes ſecum. *Ar.M. Habentes cum ſe ipſis. Al. Ducentes ſecum.*
Debiles. *Fr. Luc. Mancas. Auct. Mutilatos.*
Proiecerũt. *Auct. Expoſuerunt, Sparſerunt. Al. Abiecerunt. Syr. Obiecerunt.*

Verſ.31.

Ita vt turbæ mirarentur videntes mutos loquentes, claudos ambulantes, cæcos videntes: & magnificabant Deum Iſrael.

Cæcos videntes. *Pagn. & alij Codd.* addunt, *& mutilos ſanos.*
Magnificabant. *Arab. Glorificauerunt. Quid.libri. Glorificabant. Syr. Laudibus euexere.*

Verſ.32.

Ieſus autem conuocatis diſcipulis ſuis, dixit: Miſereor turbæ, quia triduo iam perſeuerant mecum, & non habent quod manducent: & dimit-

Miſereor turbæ. *Syr. Ego miſericordia comoueor erga turbam hanc. Pagn. Miſeret me turbæ. Vat. Intimè miſeret me turbæ. Ar.M. Viſceribus commoueor ſuper turbam.*
Super turbam. *S.Hil. Turbæ huic.*

Tt Vul-

Vulgata Editio. | *Lectionum Varietas.*

Perſeuerant. *Pagn. Expectant. Fr. Luc. Permanent mecum, adhærent mihi. Ar.M. Admanent mihi.*

tere eos ieiunos nolo, ne deficiant in via.

Mecum. *Int. Theoph. Apud me.*
Et dimittere. *Ar.M. Et abſoluere.*
Ne deficiant. *Fr.Luc. Ne exſoluantur. Syr. Ne fortè præ laſſitudine deficiant.*

Verſ.33.

Et dicunt ei diſcipuli: Vnde ergo nobis in deſerto panes tantos, vt ſaturemus turbam tantam?

In deſerto. *Vat. In ſolitudine.*
Panes tantos. *Ar.M. Panes tot. Al. Panes tam multi.*

Verſ.34.

Et ait illis Ieſus: Quot habetis panes? At illi dixerunt: Septem, & paucos piſciculos.

At ille dixerunt. *Al. At illi dicunt.*
Et paucos piſc. *Syr. Et modicum piſcium minutorum.*

Verſ.35.

Et præcepit turbæ, vt diſcumberent ſuper terram.

Et præcepit. *Vat. Et iuſſit.*
Turbæ. *Syr. Turbis.*
Vt diſcumberent. *Ar.M Recumbere*
Super terram. *Al. In terra.*

Verſ.36.

Et accipiens ſeptem panes, & piſces, & gratias agens, fregit, & dedit diſcipulis ſuis, & diſcipuli dederunt populo.

Et accipiens. *Al. Et ſumpſit.*
Gratias agens. *Syr. Laudauit. Vat. Actis gratijs.*
Et diſcipuli. *Fr.Luc. Diſcipuli autem. Ar.M. Et diſcipuli.*
Populo. *Fr.Luc. Turbæ.*

Verſ.37.

Et comederunt omnes, & ſaturati ſunt. Et quod ſuperfuit de fragmentis, tulerunt ſeptem ſportas plenas.

Quod ſuperfuit. *Ar.M. Redundantiam.*
De fragmentis. *Fr.Luc. Fragmentorum.*
Tulerunt. *Int.Theoph. ſuſtulerunt.*
Sportas. *Pagn. Sportulas.*

Vul-

Vulgata Editio.	*Lectionum Varietas.*
*Verſ.*38. Erant autem qui manducauerunt, quattuor millia hominum, extra paruulos & mulieres.	Qui manducauerunt. *Ar.M. Veſcentes.* Hominum. *Exempl. Brugenſe m.s. Virorum.* Extra. *Fr.Luc. Abſque. Int. Chry. Sine.*
*Verſ.*39. Et dimiſſa turba aſcendit nauiculam: & venit in fines Magedan.	Et dimiſſa turba. *Ar.M. Et abſoluens turbam.* Aſcendit. *Fr.Luc. Inſcendit.* Nauiculam. *Fr.Luc. In nauim. Ar.M. In nauigium.* In fines. *Mald. In terminos.*

CAPVT XV.

Expenditur & illuſtratur.

SECTIO PRIMA.

Proiectæ impudentiæ eſt Deum offendere cum maiora exhibet beneficia. 315
Magnus inuidiæ impetus. A
Iniquitatis cumulus in ſancto loco non ſanctè viuere. B
Scientiæ opinio in ſuperbiam homines erigit. 316
Quàm periculoſum honoris onus ſuſtinere. C
Diſcipulorum culpa magiſtro tribuitur. D
Impii aliorum correctionem nolunt, ſed diſcordias ſeminare ſtudent. 317
Immunis à culpa Chriſti ſeruus ſit, vt nec inuidus cenſor in eo graue aliquid quod reprehendat inueniat. E
Sobrius, & abſtinens Chriſti ſeruus ſit. F
Calumniatores aliorum ſemper culpam augent. 318
Spiritualis munditiæ magis ſolliciti eſſe debemus, quàm corporalis. G
Quàm pauper, & à luxu alieno ſeruerum Chriſti menſa. H
Panis *quid. Ferculorum copia à menſa abſit.* I

Tunc acceſſerunt ad eum ab Ieroſolymis ſcribæ & Phariſæi, dicentes.

TEMPVS deſignat Euangeliſta, vt maxima eorum nequitia cognoſcatur, tùc enim venerunt, 315
quum plurima ſigna, ac miracula operatus eſſet Ieſus, quum fimbriæ contactu in-

firmos curauerat. Proiectæ impudentię hoc eſt, tūc magis Deum offendere, cum maiora ipſe beneficia exhibet.

A *Tunc acceſſerunt*; quid eſt tunc? quum magna Chriſtus præſtitiſſet, tunc enim inuidia æſtuabant, quæ ipſos contra Chriſtum exſtimulauit. Magnus inuidiæ impetus eſt, vis magna.

B Nec ſuo pondere caret, quòd ab Ieroſolymis ſcribæ, ac Phariſæi referantur ad Chriſtum acceſſiſſe; ſic enim illorum malitia redarguitur, quia veniebant de loco ſancto, vbi Deus ſpecialiter colebatur, & ſanctitatis omnis expertes erant. Vt diſceremus iniquitatis cumulum eſſe in loco ſancto non ſanctè viuere, quod eccleſiaſtici, ac Religioſi viri ſeriò expendere debent.

316 Scribæ, & Phariſæi per varias vrbes erant diſſeminati, ſed Ieroſolymitani omnium peſſimi, & arrogantiſſimi erant, quòd in principe habitarent Ciuitate, & omnium ſapientiſſimi haberentur, ſolet enim ſcientiæ, & peritiæ opinio in ſuperbiam huiuſmodi homines erigere.

C Præterea peiores hi erant, qui Ieroſolymis degebant, quia maiore honore fruebantur, vt videas quam periculoſum ſit honoris onus ſuſtinere.

Quare diſcipuli tui tranſgrediuntur traditiones ſeniorum?

D NOn ſunt auſi Chriſtum accuſare, nec dicunt *quare tu non lauas manus*, cum fors nec ipſe lauaret: diſcipulos accuſantes mordaciùs arguere magiſtrum videbantur, cum quicquid deliquit diſcipulus culpa magiſtri, doctoriſque cenſeatur, qui probè ſuos diſcipulos non inſtituit.

Sed dignum hic eſt, quod quęratur, cur diſcipulos apud Chriſtum 317 arguunt, non diſcipulos ipſos. Negligunt ſcilicet correctionis ordinem, ſi id ex charitate feciſſent, prius diſcipulos monuiſſent. Huc accuſatio iſta tendit, vt inter Chriſtum ac diſcipulos eius diſcordiam ſeminarent, vnde & magiſtrum ipſum apud diſcipulos etiā accuſant cap. 9. *Quare cum publicanis, & peccatoribus manduca Magiſter veſter?* Satanicus hic ſpiritus eſt diſcordias inter homines ſerere, vnde non mirum ſi tam acriter eos arguit Chriſtus.

Non enim lauant manus ſuas, cum panem manducant.

IVdæi cum cibum ſumerent, manus religioſè abluebāt, ne fortè inter varia vitæ negotia ex contractu rei cuiuſuis immundæ vel per incogitantiam immundi redditi, cibum quem contrectaturi erant immundum, & ſe ipſos etiam eius eſu redderent immundos. In hoc autem ſe ridiculè maleuolos oſtendunt, & moroſiſſimos calumniatores, quòd de re tàm leui diſcipulos accuſant, neglectæque lotionis tàm acriter inſimulant. Sed dum notam inurere Chriſti familiæ inuidi hi cenſores ſtudent, eius innocentiam probant, & oſtendunt, nam dum lotionis neglectum E

ctum reprehendunt, indicant ſe non potuiſſe aliud culpæ obnoxium reperire. Nimirum tàm innocens, & à culpa immunis debet eſſe qui Chriſtum ſequitur, Chriſto adhæret, vt maiora ei errata obijcere nec inuidus & maleuolus poſſit, quàm lotionis neglectum, & ſimilia, quæ ab omni culpa aliena ſunt.

F *Non enim lauant manus;* Non gulæ, & intemperantiæ vitium opponere audent, cum ſobrij, & abſtinentes fuerint diſcipuli, & licet in aliquo reprehenſibiles fuerint, non facilè reperias intemperantiæ inſimulatos, quod factum, ſi indicium aliquod in eis Phariſæi obſeruaſſent: quo exemplo docemur, quàm longè à luxu eſſe debeat, qui Chriſti diſcipulus audire vult.

318 Sed quid eſt, quod Chriſti diſcipuli comedentes manus non lauarent? Lauabant aliquando; ſed hic calumniantium mos, vt quod ſemel non fit, nunquam fieri dicant, & alios rei alicuius inſimulantes rem ſemper augeant, quod plerumque ab impijs fit, dum innocētes accuſant. Viſi ſunt diſcipuli à Phariſæis non lotis manibus manducare, quia plerumque id prætermittebant Apoſtoli, quia nempè diſcipulorum Chriſti ſtudium erat virtuti vacare, ſicut illos inſtruxerat Chriſtus, de abluendis manibus, tanquam de re, quę nullius eſſet momenti, non cogitauerunt.

G Ad ſpiritualem munditiam, bonaque ſpiritualia cogitantes Apoſtoli, corporalis munditiei obliuiſcuntur, contra qui totus, aut nimis in exterioris hominis cultu eſt, ſpiritualis cultus, ac puritatis ſolet obliuiſci.

Non enim lauant manus cum panem manducant; An ante cibum lotionem neglexerint diſcipuli, an vero inter edendum lotionem non repetiuerint, ſolet quæri. Varia interpretū cenſio eſt; verior eorum eſt, qui putāt, nec ante, nec in prandio manus lauiſſe diſcipulos, & idcirco ab his calumniatoribus reprehenſos; vt hinc diſcipulorum parſimoniam colligamus, cum nec menſam in longum producerent, & pane atque vno obſonio ferè contenti vixerint: multorum ferculorum attactu inter prandēdum vt non inquinabantur, ſic nec neceſſe erat eos mundari. H

Cum panem manducant, hoc eſt cibum ſumpturi; panis nomine quilibet cibus ſignificatur, quod frequens in ſacris litteris eſt; quo tacitè indicatur, quàm abeſſe à conuiuijs nimia ferculorum copia debeat, cum à pane, velut à præcipua re conuiuia denominentur. I

SECTIO II.

Alienæ ſanctitatis labefactatione propria laus non eſt quærenda. 319
Peccatorum grauitas verbis non eſt minuenda. K
Ex Doctorum, & præſulum impietate malum in alios transfunditur. L
Doctor ibi eſſe non videtur, vbi animarum per prædicationem lucra non quærit. 300
Magno deſiderio Gentilium ſaluandorum Chriſtus tenebatur. M
Ardens parentum in filios amor. N

Aliorum infirmitates quaſi noſtras ſentire debemus. O

Parentes ob ſpiritalem filiorum ſalutem ſolliciti ſint.

Mariæ dolor in filij ſui paſſione. P

Matris indulgentia ferè filia delinquit. Q

Δαιμονίζεσθαι quid. Dæmonis eſt eum vexare, quem corripit. 321

Sanctorum interceſſio quàm nobis vtilis. R

Humilitatem fouet Chriſtus. S

Petentium fidem, ac conſtantiam in aliorum exemplum vult Chriſtus apparere. T

Deſiderium petentis Chriſtus acuit, dum differt concedere poſtulata. V

Chriſtus etiam quum durus videtur, ſuauiſſimus, placidiſſimuſque eſt. 322

Hypocritæ benè prophetauit de vobis Iſaias: Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longè eſt à me.

319 HYPOCRITAS vocat, vt redargutionis originem oſtēdant, Chriſti enim diſcipulos arguūt non ſolū ex inuidia, ſed vt ſanctiores ſe oſtenderent, & vt alienorum erratorum reprehenſione populo ſe commendarent. Hic multorum mos, alienæ ſanctitatis labefactione, propriæ laudis ædificium ſtruere.

K *Benè prophetauit de vobis Iſaias.* Prophetæ auctoritatem inducit Chriſtus, vt innueret eorū peccata minimè leuia eſſe in cōſpectu Dei, cum illa multo ante tempore in ſpiritu viderit Iſaias. Diſce, peccatorum grauitatem verbis non reddere leuem, ſed ad emendationem exaggerare.

Non loquebatur Iſaias de ſcribis tantum, & Phariſæis, ſed de populo vniuerſo, Chriſtum Prophetæ verba ad Scribas, & Phariſæos coercet, quia nempè ex Doctorum impietate omne malum in cæteros transfunditur, & omnium pernicies mala docētium vita eſt, nam facilè agit populus, quod agere Doctores videt, vt non immerito Chriſtus vniuerſi populi peruerſitatem in Phariſæorum, & Scribarum impietate concluſerit. L

Et egreſſus inde Ieſus ſeceſſit in partes Tyri, & Sidonis.

SEceſſit Chriſtus latendi gratia, 320
ſeu etiam quieſcendi; in partes finesque Tyri, & Sidonis ſe cōtulit. Sed hic aliquis non abſurdè quærat, cur has Gentilium Ciuitates Chriſtus adierit, cum ipſe vniuersè inhibuerit, ne diſcipuli in viam gentium irent, Matth. 10. Sed *Matt. 10* reſponderi poteſt primo legiſlatorem ſua lege non teneri, & eſſe ſupra ipſam. Præterea in partes Tyri, Sidoniſque venit, non ibi prædicauit, quod ſupra prohibuit, & idcirco in vias gentium, gentiumque ciuitates iuiſſe nō videtur, quia Gentibus non prædicauit; ac ſi Doctor ibi eſſe non videatur, vbi prædicationis verbo animas Deo non lucratur, aut lucrari ſtudet.

Por-

M Porrò etſi prædicandi Euangelij cauſa harum gentium partes Chriſtus non adijt, quia tamen iam tempus inſtabat, quo à Iudæis reiectus ad Gentes transferretur, ſe continere non potuit, quin huius rei quædam præludia ederet, vt hinc quanto deſiderio Gentilium ſaluandorum teneretur colligeremus.

Et ecce mulier Chananæa à finibus illis egreſſa clamauit, dicens ei: Miſerere mei fili Dauid filia mea malè à Dæmonio vexatur.

N Nihil pro ſe petebat mulier hæc Chananæa, petebat pro filia, tamen adeo filiam amabat, vt beneficium filiæ collatum putaret ſibi cōferri; & gratias ita Chriſto ageret, ac ſi ipſa accepiſſet; vbi & ardens parentum in filios amor cernitur, & gratus in benefactorem huius mulieris animus.

O *Mei*, inquit, *miſerere*, vt nos doceret aliorum infirmitates quaſi noſtras ſentire: hæc vera charitatis nota, quod magis in animæ malis faciēdum eſt: hinc illæ Apoſtoli voces. *Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis ſcandalizatur & ego non vror?* (1.Tim. 5.) Filiæ malum ſuum mater ducit, vt eius charitas hinc probetur, & ſimul parentes doceantur, quàm efficaciter pro ſpirituali filiorum ſalute orare debeāt.

P Filia iacet, & mater ſui misereri Chriſtum poſtulat, quia nempe, vtriuſque & ſuum & filiæ ſentiebat dolorem.

Pende, quid paſſa virgo Maria fuerit, cum iuxta filij crucem ſtaret, cum miles lancea Chriſti latus aperuit; tunc enim & ſuum, & filij dolorem ſenſit.

In animæ morbis id ſæpè accidit, vt dum iacet filia, miſericordiam petere mater debeat, quia ferè matris indulgentia filia delinquit; ageret ſuum officium mater, ageret & filia. Q

Malè à Dæmonio vexatur; Græcè eſt δαιμονίζεται, *à Dæmonio obſidetur corripitur*; vel vt vertit Benedictus Arias Montanus *dæmonizatur*, ſed rectè interpres vertit, *à Dæmonio vexatur*, quia tàm ſæuus in homines Dæmon eſt, vt vexari non ceſſet, quos poſſidet, vt idem ſit Dæmonem quempiam corripere, ac vexare, quia vexat dum corripit, & quantum in illo eſt, dum in homine eſt ſe continere non poteſt, quin homini noceat. 321

Accedentes diſcipuli eius rogabant eum.

Quæri hic poteſt, cur Apoſtolos pro muliere rogare voluerit Chriſtus. Primò id factum, vt nobis innueret Sanctorum orationes nobis neceſſarias eſſe, adeo vt ad ipſos recurrere debeamus. Porrò obſerua, quod prius ad mulierem non reſpondit Chriſtus, ſed poſtea à diſcipulis rogatus reſpondit, vt quid illorum interceſſio poſſit colligeremus. R

Rogatores intercedunt diſcipuli, vt mulieris humilitas foueretur, ne putaret ſcilicet ſibi à Chriſto fuiſſe reſpōſum ab clamorem, ſuamque conſtantiam, ſed quia diſcipuli pro eo rogauerunt. S

Sed

Sed cur non vrgent diſcipuli, ſed ſtatim tacent? Ne, ſi vrgerent, & concederet, quod quærebant, mulieris fides, & conſtantia non appareret. Voluit Chriſtus huius mulieris virtutem alijs in exemplum eſſe, ideo permiſit diſcipulos poſt primam poſtulationem tacere; ne beneficij, & gratiæ conſecutio, diſcipulorum precibus tantum, non mulieris virtutibus tribueretur.

Qui non reſpondit ei verbum.

322 CVr Verbum nullum reſpondit verbum? Cur non ſolatur, erigitque hanc mulierem? An vt eius fides, atque conſtantia magis appareret. Rogatus Chriſtus, diſſimulat, non vt miſericordiam negaret, ſed vt petentis mulieris deſiderium acueret, & augeret.

Non reſpondit extra verbum, ſed intus eam donis cumulabat, foris aſper videbatur, intus benignior, ac ſuauior, adeo vt quò durior in verbis, & in geſtibus foris erat, eò benignior intus per occultam operationem erat, ac per inſpirationem, & internam illuſtrationem.

SECTIO III.

Humilis laudatur dum ſe demittit. 323
In Dei cultu, & obſequio ſemper aliquid adijciendum. X
Cœleſtia & ſpiritualia quò magis contrectamus, eò maiori honore à nobis habentur, contra in rebus perituris, & mundi honoribus. 324
Βοήθει *quid.* Y
Eximia res alienas laudes audire, nec inuidia corripi. 325
Conſtantia, & firmitas in muliere vix reperitur. Z
Fiducia in petitionibus præcipuè requiritur. A
Vera fides alias virtutes comites habet. B
Humilitatem ferre Dæmon ſuperbus nequit. 326
Chriſti requies omnibus benefacere. C
Feruentiores in Dei obſequio ſemper eſſe debemus, & ad laborem promptiores. D
In virtutibus ſublimior ſemper petendus gradus. E
Chriſti clementia, & pietas. F
Πλανῆται *quid. Qui morbis conflictantur, & patienter ferunt, vt ſtellæ in Cœlo erunt.* 327
Infirmi debileſque nobilis ac diues Chriſti theſaurus. G
Diues tunc ſibi Chriſtus videtur quum diuitias ſpargit. H

At illa venit, & adorauit eum dicens, Domine adiuua me.

AT illa venit, interpres Euthymij, 233
porrò illa quum acceſſiſſet; adeo humiliter de ſe ſentiebat hæc mulier, vt indignam ſe reputaret, quæ ſe in Chriſti conſpectum daret, Chriſti oculis obijceret, vnde & Apoſtoli dixerunt: *dimitte eam, quia clamat poſt nos.* Reijci tanta humilitas non potuit, plenè quod poſtulauit obtinuit,

tinuit, ſingulari inſuper à Chriſto laude donata feruens hæc mulier, quia tàm demiſsè de ſe ſentiebat, vt indignam ſe putaret, quæ ante Chriſtum ſe ſiſteret.

X Ordinem nota, prius iſta mulier Chriſtum *filium Dauid*, vocat, deinde, *Dominum*, ad extremum *vt Deum* adorat; ſcilicet in Dei cultu, & obſequio ſemper aliquid adijciendum, ſemper magis celebrandus, laudibuſque Deus euehendus.

324 Res terrenas, dignitates, & quæ magna putantur quo magis contrectamus vileſcunt magis, magis depretiantur; cœleſtia ac ſpiritualia quò frequentius contrectamus, maiori honore habentur à nobis, maiori reuerentia ſuſpiciuntur. Ita in hac muliere accidit quę quò diutius cum Chriſto verſatur, eò maiori reuerentia eum celebrat.

Y *Domine adiuua me*, Græcè, κύριε βοήθει μοι, *Domine ſuccurre mihi, ſeu, ad vim arcendam accurre:* Verbum Græcum propriè ſignificat ad vocem alicuius accurrere auxilij ferendi cauſa, & ad vocem periclitantis, & quiritantis opitulandi gratia celeriter ſe conferre; quæ vis, & notio hic optimè cadit.

Non eſt bonum ſumere panem filiorum, & mittere canibus. At illa dixit: Etiam Domine, nam & catelli edunt de micis, quæ cadunt de menſa Dominorum ſuorum.

325 QVàm prudēs mulieris reſponſio, quàm infractus animus, minimèque muliebris? Non dolet canibus ſe pariari, non offenſa tàm aſperis Dei verbis eſt. Quid? Eximium quid in his verbis elucet; aliorum non inuidit laudibus; filios Iudæos dici audit; non corripuit eam inuidia; nil mirum ſi obtineat, quod poſtulat, & tàm magnis laudibus à Chriſto euehatur. Magna, ſuperaque laude dignum alienas audire laudes, nec inuidia tabeſcere.

O mulier magna eſt fides tua, fiat tibi ſicut vis, & ſanata eſt filia eius in illa hora.

O *Mulier;* ſexū exprimit, vt conſtantiam eius extolleret; mulierem eſſe, ac tàm duris aſperiſque reſponſis non moueri, animo non deijci, non turbari vix inter ſe cohærent. A

Magna eſt fides tua. Cur nudam fidem laudat, ceteras omittit virtutes quibus mulier hæc fuit inſignita? nam fuit prudens, ſapiens, patiens, humilis, vt eius verba probant. An fidei tantùm meminit, quia hęc in petitionibus pręcipua, per fidem enim obtinemus quicquid petimus, ita vt credenti nihil ſit impoſſibile.

Deinde fidem extulit, quæ vera, B quæ viua, talis autem comites alias virtutes habet, alioquin ſi ſola, cadaueroſa eſt.

Obtinet quod tanta fide, tan- 326 ta humilitate poſtulauit, *fiat*, inquit Chriſtus, *tibi ſicut vis*; Sanctus Marcus ſic extulit. *Vade, propter* Mar. 7. *hunc ſermonem exijt Dæmonium à fi-* 25. *lia tua.* Propter ſermonem, quem dictauerat fides, quem formauerat humilitas, cum dixit: *Etiam*

Domine nam & catelli edunt de micis, quæ cadunt de menſa Dominorum. Tantam humilitatem ferre ſuperbus Dæmon non potuit, victus à filia diſceſſit. Quantum humilitas Chriſto placet, tantum Dæmoni diſplicet.

Aſcendens in montem ſedebat ibi, & acceſſerunt ad eum turbæ multæ habentes ſecum mutos cæcos, claudos, debiles, & alios multos.

C SEdet in monte, non laboris cauſa, ſed vt ad ſe confugientes exſpectaret, & paratum ſe omnibus, expoſitumque præberet, vt omnes ſibi beneficijs deuinciret; *ſedebat ibi*, ac ſi eius requies eſſet omnibus benefacere.

D *Acceſſerunt ad eum turbæ multæ.* Super cap. 5. cum aſcendiſſet Ieſus in montem non turbæ ſed diſcipuli ad eum acceſſiſſe perhibentur, hic accedunt, nimirum vt turbarum deuotio creuit beneficijs nutrita, ſi feruentiores ad laborem erant, promptioreſque, vt omnes difficultates ſuperarent; in Dei via qui feruentius ſemper non incedit, indignus eſt qui Dei ſeruus audiat.

Proiecerunt eos ante pedes eius.

E NOn quærunt, quod ab alijs prius factum, vt permitteretur eis Chriſti fimbriam tangere, ad maiorem fidei gradum peruenerunt, crediderunt enim quod ſine vllo contactu ſanare eos poterat Chriſtus, ideo ad eius tantum pedes languidos, & infirmos turbæ proijciunt; nempè in virtutibus altior ſemper petendus gradus eſt, & in bono ſemper aliquid adiicere debemus.

F Ante Chriſti pedes malo correptos proiiciunt, eorum non petunt ſanitatem, Chriſti Ieſu oculis obiiciunt tãtum, vt ab ipſo cõſpiciantur, ſciebant tantam eſſe eius clementiam, ac pietatem vt vel ſolo viſu commoueretur, & conſpectis mederetur.

Proiecerunt eos ante pedes eius; 327
Græcè, καὶ ἔῤῥιψαν αὐτοὺς παρὰ τοὺς πόδας τοῦ ἰησοῦ; *& abiecerunt eos ad pedes eius*, ſeu, vt nos vertimus, *expoſuerunt aut, ſparſerunt eos ad pedes Ieſu.* Verbum ῥίπτειν, quod hic habetur ſpargere ſignificat, & de ſtellis dictum reperimus, quæ paſſim toto cęlo ſpargũtur. Quidni & cum infirmis, grauique morbo correptis ſermo eſt, idem verbum adhibeatur, cum Chriſti ſenſu huiuſmodi tanquam lucentes ſtellæ ſint, & plerumque hi, qui morbis conflictantur ex iis futuri ſint, qui tanquam ſtellę lucebunt in perpetuas æternitates? Dan. 12. v. 3.

G Debiles, claudos, aliiſque infirmitatibus captos ad Chriſti proiiciunt pedes, tanquam ſcilicet nobilem, diuitemque theſaurum. Ad Apoſtolorum pedes poſſeſſionum venditarum pretium, auri argentique copias olim collocabant Act. 4. Etiam Chriſti pedes oblatis theſauris nobilitantur; proiiciunt igitur infirmos, debileſque tanquam hi diuitis theſauri loco Chriſto eſſent. Act. 4.

H Sed reponat aliquis, qui hi miſeri, & grauibus morbis conflictati

ti Christi theſaurus dici poſſunt, cum potiùs in eos ſuarum diuitiarum copiam Christus effuderit? Sed diues tunc ſibi videtur Christus cum diuitias ſuas effundit, tūc eius mente diteſcit, cum miſericordiæ ſuæ opes aliis communicat,
Eph. 2. 4. diues quippè *in miſericordia dicitur*,
Rom. 10. 12. *& diues in omnes, qui inuocant illum*; diues dum diuitias ſpargit; ſecus ac auari, qui diuites ſe putāt, dum colligunt, pauperes fieri timent, dum diuitias effunduut.

SECTIO IV.

Superioris eſt ad ſublimiorem virtutum, ac perfectionis gradum ſuos prouocare. 328
Cur durum ſe Chananaæ Chriſtus exhibuerit, turbis facilem. I
Cur turbæ in admirationem raptæ. K
Poſt diuina beneficia Dei laudes effundere lingua debet. 329
Gratias agere debent, qui beneficiȷs à Deo cumulati. L
Etiam minores conſulere ſuperiores aliquando debent. M
Diuina beneficia altè memoriæ inſideant. 330
Inanis gloriæ amore nihil faciendum. N
Quò magis proficimus, eò magis Dei prouidentiam cognoſcere ac venerari debemus. O
Perſeuerantia, & patientia in carnis anguſtȷs perferendis laudata. P
Gaudio ob aliena commoda perfundi debemus. 331
Noſtri curam eò magis Deus habet, quò magis nos corporis curam negligimus. Q
Rerum terrenarum contemptus in ȷs, qui Chriſtum ſequuntur. R
Dona ſua maximè tunc Deus nobis communicat, cum humanum auxilium defuerit. S
Amat Deus ſua munera non contemni. T
Indignus eſt, qui Chriſtum ſequatur, qui ob temporalia ſequitur, non ſpiritualis profectus cauſa. 332

Et curauit eos ita vt turbæ mirarentur.

HOs languidos ſolo verbo curauit Christus abſque vllo contactu, nec id ſine ratione factum, nam ſi tāgere vellet, data turbis occaſio eſſet minus credendi, ad maiorem autē fidei gradum eos allexit, cum abſque eo quod infirmos tangeret infirmos curauit. Ex quo colligimus ſuperioris eſſe ſuos ad maiora allicere, & ad ſublimiorem virtutum gradū prouocare. 328

Sanauit eos Christus ſine vlla difficultate, & qui tam difficulter Chananeæ mulieris filiam curauerat, hic ſine vlla petitione tot ægros ſuæ ſanitati reſtituit. Cur ita factum? Ne ſi cum magna difficultate ſanaret, putarent eum non poſſe facilius agere, vel non habere à ſeipſo poteſtatem, ſed aliunde expectare; vtrunque autem & pietatis Christi contrarium eſt, & eius dignitati, quippè qui æqualem cum Patre poteſtatem habeat. Difficilem ſe cum Chananæa exhibuit, vt eius virtutem I

oſtenderet,& ne Iudæis calũniandi occaſionem daret, conqueſti enim fuiſſent, quod pares eis gentiles feciſſet, quum pari facilitate omnes exaudiret.

K Sed cur hic turbæ in admirationem rapiuntur? Fors miratæ ſunt, quia non vnum languentem ſanauit Chriſtus, ſed multos, qui varijs infirmitatibus tenebantur. Etiam ſanationis facilitas eis admirationis occaſio fuit, quum ſubito, & ſolo verbo eos curauerit.

Videntes mutos loquentes debiles ſanos, & magnificabant Deum Iſrael.

329 VT miraculi veritas probaretur ſigna curationis exhibentur; ſtatim muti loquuntur ad miraculi oſtenſionem, idem à cæteris actum; vt ita tùm adſtantes, tum ſanati Deũ laudarẽt. Chriſti virtute mutos loquutos fuiſſe ſcribitur, quid loquuti fuerint, tacetur. Conijci ex re ipſa id poteſt, nam credendum eſt eos verba protuliſſe, quæ Dei laudem, ac gratiarum actionem continerent; quid enim aliud poſt conſecuta Dei beneficia effundere lingua debet?

L Hinc ſubditur, *& magnificabant Deum Iſrael*, quod tàm de ſpectatoribus intelligitur, quàm de infirmis, qui ſanati erant, nam ſi turbæ Deum magnificabant, & ei gratias agebant, cur non id potius ſanati præſtitiſſent? Fors turbæ hic miratæ referuntur,& Deũ magnificaſſe, ſed de ſanatis id ſubticetur, quia licet non exprimatur, ſubintelligitur tamen, nec enim dubitari poterat gratias pro accepto beneficio exhibuiſſe, cum id turbæ præſtiterint, quæ ſanitatem non acceperant.

Ieſus autem conuocatis diſcipulis ſuis dixit.

CHriſtus magiſter diſcipulos M
ſuos cõuocat, vt cum eis conſilia ſua communicet, exemplum nobis exhibens, quòd etiam cum minoribus noſtra conſilia conferre poſſumus: illorum ſuperbiam arguit, qui tanquam ſoli rerum peritiam habeant, cum nullo de rebus agendis agere dignantur.

Conuocat diſcipulos, vt cum il- 330
lis diſcuteret, qui paſcendæ turbæ eſſent ſicque fieret vt quanto magis hoc factum diſcuteretur inter Chriſtum,& Apoſtolos, tanto magis eorum memoriæ imprimeretur; nempè hoc amat Chriſtus, ne facilè eius beneficia ab hominum memoria deleantur, ſed cupit altè mentibus inſidere.

De ſatiandis turbis conſulit di- N
ſcipulos, vt conſtaret, quod miraculum iſtuc non ex ſola voluntate, aut inanis gloriæ amore, ſed neceſſitate quadam faciebat, quia grauis vrgebat inopia.

Miſereor turbæ, quia triduo iam perſeuerant mecum, & non habent quid manducent.

ADmiranda turbarum perſe- O
uerantia, triduo ſuſtinent Chriſtum, & cum vitæ neceſſaria defeciſſent, indigẽtiam ſuam non exponunt; ſed cur ipſi diſcipuli tacent, nec dicunt vt alias in ſimili-

li neceſſitate dixerunt : *Dimitte turbas, vt euntes in caſtella emant ſibi eſcas,* Matth. 14. v. 15. ? Ab his, ſimilibuſque verbis abſtinent, melius, ſublimiuſque de Chriſti in turbas prouidentia ſentientes, quàm priùs, & ne viderentur de eius in turbas cura dubitare, quod longe ab omnium mente abeſſe debet.

P Præterea ſubticent diſcipuli, quia videbant turbas perſeuerantes, ac magno gaudio delibutas ſummaque lætitia exilientes, nec famem penitus ſentientes, ne igitur iniuriam tantæ perſeuerantiæ facerent dimitti turbas non petunt, nec neceſſaria pro illis poſtulant. Sed cur tanto exultant gaudio turbæ, vt eo plenæ cibi obliniſcantur ? Ob infirmorum, quos ſecum duxerant ſanitatem. Quidni earum tãtam curam Chriſtus habeat, cum alieni commodi, alienæ curationis conſpectu ab omni inuidia immunes tanta lætitia perfundantur?

Q *Miſereor turbæ.* Turbæ Chriſtus miſeretur, quia turba non miſeretur ſui, victu egent, nec vllus à Chriſto panem petiit, nullus diſcedendi facultatem poſcit, non mirum ſi Chriſtus eorum miſeretur, cum eò maiorem noſtri Deus habeat curam, quò minus corporis curam nos agimus, vt eum ſequamur.

R Panibus egent turbæ, nam omnia quæ ſecum tulerant conſumpſerãt, nullus tamen à Chriſto panes poſtulat; eorum nimiam ſollicitudinem arguentes, qui ſemper timent, ne ſibi neceſſaria deſint; Qui pio, ac deuoto corde Chriſtum ſequitur terrena quærere dedignatur, quæ ſpiritualibus adijcientur.

Non primo, aut ſecũdo die turbas panum multiplicatione paſcit Chriſtus, ſed tertio, quia tunc omnia quæ ſecum detulerant abſumpſerant; nempè tunc plenè Deus beneficia, & dona ſua nobis exhibet, cum aliunde non ſuppetunt. S

Panes non prius multiplicat, quàm alia quæ attulerant deficerent, & egerent, vt in neceſſitate conſtituti maiori deſiderio exciperent, quæ illis Chriſtus largiebatur; amat quippè ſua munera nõ contemni, ſed ingentis deſiderij ſinu excipi. T

Obſeruandum porrò eſt, quòd 332
Chriſtus non quotidie, aut ſæpè turbas ſaturabat, ſed rarò & vrgente neceſſitate, ne ſcilicet viderentur eum ſequi, vt paſcerentur ab eo. Indignus eſt qui Chriſtum ſequatur, qui ſequitur tantùm vt paſcatur, & ob temporalia lucra, non ſpiritualis profectus cauſa, quo vitio multi laborant.

SECTIO V.

Qui Chriſti præſentia fruitur non facilè deficit. V

Chriſti diſcipuli, ac ſerui vel rerum neceſſariarum obliuiſcuntur Chriſtum ſequentes. 333

Chriſtum ſequens delicias fugiat. X

Chriſti potentia nulli rei adſtringitur. Y

Dei beneficia nec confundi debent, nec obliuione ſepeliri. 334

In

In rebus quæ agimus hominum plauſus fugiendus. Z

Nihil terrenorum amore in Dei obſequio à nobis peragendum. A

Honor Chriſti exemplo fugiendus. B

Magna opera laudis amore non inſicienda. C

Humanæ laudis fuga laude digna. 335

Hominum poſt accepta à Deo beneficia ingratitudo. D

Et dimittere eos, ieiunos nolo, ne deficiant in via.

V NOlo inquit eos domum impranſos, incœnatoſque ablegare, ne in via deficiant. Miror, nõ timuiſſe Chriſtum, ne aliquis ex turbis, quæ iam triduo eum ſuſtinuerant, fame victus, deficeret, illis tantum time t dimiſſis, & domum abeuntibus: nimirum vbi quis Chriſti conſortio, præſentia, ac ſermonibus fruitur, adeo paſcitur, fouetur, recreatur, vt deficere non facilè poſſit, quod in ſpiritali profectu maximè verum eſt, & experiuntur, qui Chriſtum amant, Chriſto adhærent.

Quot panes habetis? at illi dixerunt ſeptem & paucos piſciculos.

333 CVm in ſolitaria loca ſe conferrent cum ſuo Magiſtro diſcipuli, vbi nullus cibus nec pretio venalis ſuppeteret, in more habebant ſecum aliquid cibi deferre; ſed vides quàm parci, quam frugalis. Id autem ex Chriſti monitu faciebant, vt plerique notauere, tàm alieni à carnis cura erant diſcipuli, vt de rebus vitæ neceſſarijs eſſent monendi, fors nihil laturi niſi moniti.

X Panes, ac piſces ſecum deferre præſertim cum in deſerta loca ituri eſſent, conſueuerant, non reperimus carnes, aliaque pretioſiora fercula habuiſſe, vt oſtenderent, Chriſtum ſequuturo vix neceſſaria paranda, delicias & illecebras fugiendas. Piſces pani addunt, quia eo cibo pauperes vtebantur in illa regione, vilis enim erant pretij.

Et accipiens ſeptem panes, & piſces.

Y ALia vice quinque panes fuerãt, & duo piſces, hic ſeptem panes ſunt; & piſces aliquot, certè plures, quàm duo: nimirum non adſtringitur rei alicui Chriſti vis, ac potentia, nec refert parumne aliquid coram ipſo ſit, vel multum, quo ſuos paſcat.

Septem panes, & piſces. In panum, 334
piſciumque numero, quin & in fragmentorum quæ ſuperfuerũt quantitate miraculum iſtuc ab eo quod capite ſuperiori narratur differre Chriſtus voluit; nam in hoc ſeptem ſportas ſuperfuiſſe, & à diſcipulis collectas dicitur, in illo duodecim cophinos. Quæri hic poteſt, cur duo hæc miracula in re ſimili edita paria in omnibus non fuere? Cur diſpar piſcium numerus, diſpar piſcium, quin & fragmentorum, quæ poſt conuiuium collecta? Diuino id conſilio, diuina-

uinaque prouidentia accidit; ne ſcilicet piſcium, panum, ac reliquiarum par numerus duo hæc miracula confunderet, & alterius adduceret obliuionem: indelebilem vtriuſque ſigni vult Chriſtus memoriam remanere, vult diſtinctè beneficia ſua cognoſci, cogitari, & idcirco adiunctorum diuerſitate ſimilia miracula diſcriminat, ne apud nos confunderentur, & vnius memoria deperiret. Vides quàm ſtudeat Deus, ne ſua beneficia à noſtra memoria aboleantur.

Et dimiſſa turba aſcendit in nauiculam.

Z CVr turbam, quàm miraculosè pauerat, dimittit? vt populi plauſum vitaret, turbarumque laudes, quas illæ ſatiatæ obtuliſſent. Docet in rebus maximis quæ agimus fugiendas hominum laudes, adeo vt quo maius illud eſt, quod egimus, eò cautiùs humanas laudes vitemus.

A Præterea turbam dimittit, ne ſi apud ipſum manſiſſet, ſimilem refectionem expectare poſſet, nam erat ibi locus deſertus, nec cibus facilè haberi aliunde poterat. Dimittit ergò ne turba ob cibum ſequi Chriſtum videretur; nempè à Chriſti cultore vel vmbra terreni affectus abeſſe debet; adeo vt nihil terrenorum amore agat, ſed ſolius Chriſti.

B Statim poſt cibationē dimittit turbas, quia præuidebat fore, vt eū in Regem eligerent, quod alias tentauerunt, vt patet Ioan. 6. Honorem fugit, & gloriam, qui Patris honor, & gloria eſt. Nos eadem premamus veſtigia.

C Ab omni ſe laude, ac honore, quem turbæ oblaturæ erāt, ſe ſubducit Chriſtus, ne videretur tàm ingens miraculum feciſſe, vt laudem à turbis aucuparetur; qui grandia præſtat laudis amore opus non inficiat. Turbat omnia qui laudem à turbis venatur.

335 Aſcendit in nauiculam, vt transfretaret; poterat ſuper aquas ambulare, ſed noluit, ne honorē, quē dimittens turbam, à ſe reiecerat, ambulans ſuper mare, quærere videretur, & hominum laudes, non animarum ſalutem venari.

D In nauem aſcendit, vt turbas deſereret, nam ſi pedes abijſſet, ſequerentur eum turbę, nec poſſent ab illis recedere; nam quę beneficium acceperant, tàm facile eum relinquere, à quo acceperant, nequibant; in quo multorum ingratitudinem arguunt, qui acceptis à Chriſto beneficijs, ſtatim à Chriſto abeunt, & ab eo prauis vitæ moribus recedunt.

Vulgata Editio. | *Lectionum Varietas.*

tere eos ieiunos nolo, ne deficiant in via.

Perſeuerant. *Pagn. Expectant. Fr. Luc. Permanent mecum, adhærent mihi. Ar.M. Admanent mihi.*
Mecum. *Int.Theoph. Apud me.*
Et dimittere. *Ar.M. Et abſoluere.*
Ne deficiant. *Fr.Luc. Ne exſoluantur. Syr. Ne fortè præ laſſitudine deficiant.*

Verſ.33.

Et dicunt ei diſcipuli: Vnde ergo nobis in deſerto panes tantos, vt ſaturemus turbam tantam?

In deſerto. *Vat. In ſolitudine.*
Panes tantos. *Ar.M. Panes tot. Al. Panes tam multi.*

Verſ.34.

Et ait illis Ieſus: Quot habetis panes? At illi dixerunt: Septem, & paucos piſciculos.

At ille dixerunt. *Al. At illi dicunt.*
Et paucos piſc. *Syr. Et modicum piſcium minutorum.*

Verſ.35.

Et præcepit turbæ, vt diſcumberent ſuper terram.

Et præcepit. *Vat. Et iuſſit.*
Turbæ. *Syr. Turbis.*
Vt diſcumberent. *Ar.M Recumbere*
Super terram. *Al. In terra.*

Verſ.36.

Et accipiens ſeptem panes, & piſces, & gratias agens, fregit, & dedit diſcipulis ſuis, & diſcipuli dederunt populo.

Et accipiens. *Al. Et ſumpſit.*
Gratias agens. *Syr. Laudauit. Vat. Actis gratijs.*
Et diſcipuli. *Fr.Luc. Diſcipuli autem. Ar.M. Et diſcipuli.*
Populo. *Fr.Luc. Turbæ.*

Verſ.37.

Et comederunt omnes, & ſaturati ſunt. Et quod ſuperfuit de fragmentis, tulerunt ſeptem ſportas plenas.

Quod ſuperfuit. *Ar.M. Redundantiam.*
De fragmentis. *Fr.Luc. Fragmentorum.*
Tulerunt. *Int.Theoph. ſuſtulerunt.*
Sportas. *Pagn. Sportulas.*

Vul-

Vulgata Editio.	*Lectionum Varietas.*
*Verſ.*38. Erant autem qui manducauerunt, quattuor millia hominum, extra paruulos & mulieres.	Qui manducauerunt. *Ar.M. Veſcentes.* Hominum. *Exempl. Brugenſe m.s. Virorum.* Extra. *Fr.Luc. Abſque. Int. Chry. Sine.*
*Verſ.*39. Et dimiſſa turba aſcendit nauiculam: & venit in fines Magedan.	Et dimiſſa turba. *Ar.M. Et abſoluens turbam.* Aſcendit. *Fr.Luc. Inſcendit.* Nauiculam. *Fr.Luc. In nauim. Ar. M. In nauigium.* In fines. *Mald. In terminos.*

CAPVT XV.

Expenditur & illuſtratur.

SECTIO PRIMA.

Proiectæ impudentiæ eſt Deum offendere cum maiora exhibet beneficia. 315
Magnus inuidiæ impetus. A
Iniquitatis cumulus in ſancto loco non ſanctè viuere. B
Scientiæ opinio in ſuperbiam homines erigit. 316
Quàm periculoſum honoris onus ſuſtinere. C
Diſcipulorum culpa magiſtro tribuitur. D
Impii aliorum correctionem nolunt, ſed diſcordias ſeminare ſtudent. 317
Immunis à culpa Chriſti ſeruus ſit, vt nec inuidus cenſor in eo graue aliquid quod reprehendat inueniat. E
Sobrius, & abſtinens Chriſti ſeruus ſit. F
Calumniatores aliorum ſemper culpam augent. 318
Spiritualis munditiæ magis ſolliciti eſſe debemus, quàm corporalis. G
Quàm pauper, & à luxu alieno ſeruerum Chriſti menſa. H
Panis *quid. Ferculorum copia à menſa abſit.* I

Tunc acceſſerunt ad eum ab Ieroſolymis ſcribæ & Phariſæi, dicentes.

TEMPVS deſignat Euangeliſta, vt maxima eorum nequitia cognoſcatur, tūc enim venerunt, quum plurima ſigna, ac miracula operatus eſſet Ieſus, quum fimbriæ contactu in- 315

firmos curauerat. Proiectæ impudentiæ hoc eſt, tūc magis Deum offendere, cum maiora ipſe beneficia exhibet.

A *Tunc acceſſerunt*; quid eſt tunc? quum magna Chriſtus præſtitiſſet, tunc enim inuidia æſtuabant, quæ ipſos contra Chriſtum exſtimulauit. Magnus inuidiæ impetus eſt, vis magna.

B Nec ſuo pondere caret, quòd ab Ieroſolymis ſcribæ, ac Phariſæi referantur ad Chriſtum acceſſiſſe; ſic enim illorum malitia redarguitur, quia veniebant de loco ſancto, vbi Deus ſpecialiter colebatur, & ſanctitatis omnis expertes erant. Vt diſceremus iniquitatis cumulum eſſe in loco ſancto non ſanctè viuere, quod eccleſiaſtici, ac Religioſi viri feriò expendere debent.

316 Scribæ, & Phariſæi per varias vrbes erant diſſeminati, ſed Ieroſolymitani omnium peſſimi, & arrogantiſſimi erant, quòd in principe habitarent Ciuitate, & omnium ſapientiſſimi haberentur, ſolet enim ſcientiæ, & peritiæ opinio in ſuperbiam huiuſmodi homines erigere.

C Præterea peiores hi erant, qui Ieroſolymis degebant, quia maiore honore fruebantur, vt videas quam periculoſum ſit honoris onus ſuſtinere.

Quare diſcipuli tui tranſgrediuntur traditiones ſeniorum?

D NOn ſunt auſi Chriſtum accuſare, nec dicunt *quare tu non lauas manus*, cum fors nec ipſe lauaret: diſcipulos accuſantes mordaciùs arguere magiſtrum videbantur, cum quicquid deliquit diſcipulus culpa magiſtri, doctoriſque cenſeatur, qui probè ſuos diſcipulos non inſtituit.

Sed dignum hic eſt, quod quæratur, 317 cur diſcipulos apud Chriſtum arguunt, non diſcipulos ipſos. Negligunt ſcilicet correctionis ordinem, ſi id ex charitate feciſſent, prius diſcipulos monuiſſent. Huc accuſatio iſta tendit, vt inter Chriſtum ac diſcipulos eius diſcordiam ſeminarent, vnde & magiſtrum ipſum apud diſcipulos etiā accuſant cap. 9. *Quare cum publicanis, & peccatoribus manduca Magiſter veſter?* Satanicus hic ſpiritus eſt diſcordias inter homines ſerere, vnde non mirum ſi tam acriter eos arguit Chriſtus.

Non enim lauant manus ſuas, cum panem manducant.

E IVdæi cum cibum ſumerent, manus religiosè abluebāt, ne fortè inter varia vitæ negotia ex contractu rei cuiuſuis immundæ vel per incogitantiam immundi redditi, cibum quem contrectaturi erant immundum, & ſe ipſos etiam eius eſu redderent immundos. In hoc autem ſe ridiculè maleuolos oſtendunt, & moroſiſſimos calumniatores, quòd de re tàm leui diſcipulos accuſant, neglectæque lotionis tàm acriter inſimulant. Sed dum notam inurere Chriſti familiæ inuidi hi cenſores ſtudent, eius innocentiam probant, & oſtendunt, nam dum lotionis neglectum

ctum reprehendunt, indicant ſe non potuiſſe aliud culpæ obnoxium reperire. Nimirum tàm innocens, & à culpa immunis debet eſſe qui Chriſtum ſequitur, Chriſto adhæret, vt maiora ei errata obijcere nec inuidus & maleuolus poſſit, quàm lotionis neglectum, & ſimilia, quæ ab omni culpa aliena ſunt.

F *Non enim lauant manus;* Non gulæ, & intemperantiæ vitium opponere audent, cum ſobrij, & abſtinentes fuerint diſcipuli, & licet in aliquo reprehenſibiles fuerint, non facilè reperias intemperantiæ inſimulatos, quod factum, ſi indicium aliquod in eis Phariſæi obſeruaſſent: quo exemplo docemur, quàm longè à luxu eſse debeat, qui Chriſti diſcipulus audire vult.

318 Sed quid eſt, quod Chriſti diſcipuli comedentes manus non lauarent? Lauabant aliquando; ſed hic calumniantium mos, vt quod ſemel non fit, nunquam fieri dicant, & alios rei alicuius inſimulantes rem ſemper augeant, quod plerumque ab impijs fit, dum innocẽtes accuſant. Viſi ſunt diſcipuli à Phariſæis non lotis manibus manducare, quia plerumque id prætermittebant Apoſtoli, quia nempè diſcipulorum Chriſti ſtudium erat virtuti vacare, ſicut illos inſtruxerat Chriſtus, de abluendis manibus, tanquam de re, quę nullius eſſet momenti, non cogitauerunt.

G Ad ſpiritualem munditiam, bonaque ſpiritualia cogitantes Apoſtoli, corporalis munditiei obliuiſcuntur, contra qui totus, aut nimius in exterioris hominis cultu eſt, ſpiritualis cultus, ac puritatis ſolet obliuiſci.

Non enim lauant manus cum panem manducant; An ante cibum lotionem neglexerint diſcipuli, an vero inter edendum lotionem non repetinerint, ſolet quæri. Varia interpretũ cenſio eſt; verior eorum eſt, qui putãt, nec ante, nec in prandio manus lauiſſe diſcipulos, & idcirco ab his calumniatoribus reprehenſos; vt hinc diſcipulorum parſimoniam colligamus, cum nec menſam in longum producerent, & pane atque vno obſonio ferè contenti vixerint: multorum ferculorum attactu inter prandẽdum vt non inquinabantur, ſic nec neceſſe erat eos mundari. H

Cum panem manducant, hoc eſt cibum ſumpturi; panis nomine quilibet cibus ſignificatur, quod frequens in ſacris litteris eſt; quo tacitè indicatur, quàm abeſſe à conuiuijs nimia ferculorum copia debeat, cum à pane, velut à præcipua re conuiuia denominentur. I

SECTIO II.

Alienæ ſanctitatis labefactatione propria laus non eſt quærenda. 319
Peccatorum grauitas verbis non eſt minuenda. K
Ex Doctorum, & præſulum impietate malum in alios transfunditur. L
Doctor ibi eſſe non videtur, vbi animarum per prædicationem lucra non quærit. 300
Magno deſiderio Gentilium ſaluandorum Chriſtus tenebatur. M
Ardens parentum in filios amor. N

Alio-

Aliorum infirmitates quaſi noſtras ſentire debemus. O
Parentes ob ſpiritalem filiorum ſalutem ſolliciti ſint.
Mariæ dolor in filij ſui paſſione. P
Matris indulgentia ferè filia delinquit. Q
δαιμονίζεσθαι quid. Dæmonis eſt cum vexare, quem corripit. 321
Sanctorum interceſſio quàm nobis vtilis. R
Humilitatem fouet Chriſtus. S
Petentium fidem, ac conſtantiam in aliorum exemplum vult Chriſtus apparere. T
Deſiderium petentis Chriſtus acuit, dum differt concedere poſtulata. V
Chriſtus etiam quum durus videtur, ſuauiſſimus, placidiſſimuſque eſt. 322

Hypocritæ benè prophetauit de vobis Iſaias: Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longè eſt à me.

319 HYPOCRITAS vocat, vt redarguitionis originem oſtēdant, Chriſti enim diſcipulos arguūt non ſolū ex inuidia, ſed vt ſanctiores ſe oſtenderent, & vt alienorum erratorum reprehenſione populo ſe commendarent. Hic multorum mos, alienæ ſanctitatis labefactione, propriæ laudis ædificium ſtruere.

K *Benè prophetauit de vobis Iſaias.* Prophetæ auctoritatem inducit Chriſtus, vt innueret eorū peccata minimè leuia eſſe in cōſpectu Dei, cum illa multo ante tempore in ſpiritu viderit Iſaias. Diſce, peccatorum grauitatem verbis non reddere leuem, ſed ad emendationem exaggerare.

Non loquebatur Iſaias de ſcribis tantum, & Phariſæis, ſed de populo vniuerſo, Chriſtum Prophetæ verba ad Scribas, & Phariſæos coercet, quia nempè ex Doctorum impietate omne malum in cæteros transfunditur, & omnium pernicies mala docētium vita eſt, nam facilè agit populus, quod agere Doctores videt, vt non immerito Chriſtus vniuerſi populi peruerſitatem in Phariſæorum, & Scribarum impietate concluſerit. L

Et egreſſus inde Ieſus ſeceſſit in partes Tyri, & Sidonis.

SEceſſit Chriſtus latendi gratia, 320
ſeu etiam quieſcendi; in partes, fineſque Tyri, & Sidonis ſe cōtulit. Sed hic aliquis non abſurdè quærat, cur has Gentilium Ciuitates Chriſtus adierit, cum ipſe vniuersè inhibuerit, ne diſcipuli in viam gentium irent, Matth. 10. Sed *Matt. 10*
reſponderi poteſt primo legiſlatorem ſua lege non teneri, & eſſe ſupra ipſam. Præterea in partes Tyri, Sidoniſque venit, non ibi prædicauit, quod ſupra prohibuit, & idcirco in vias gentium, gentiumque ciuitates iuiſſe nō videtur, quia Gentibus non prædicauit; ac ſi Doctor ibi eſſe non videatur, vbi prædicationis verbo animas Deo non lucratur, aut lucrari ſtudet.

Por-

M Porrò etſi prædicandi Euangelij cauſa harum gentium partes Chriſtus non adijt, quia tamen iam tempus inſtabat, quo à Iudæis reiectus ad Gentes transferretur, ſe continere non potuit, quin huius rei quædam præludia ederet, vt hinc quanto deſiderio Gentilium ſaluandorum teneretur colligeremus.

Et ecce mulier Chananæa à finibus illis egreſſa clamauit, dicens ei: Miſerere mei fili Dauid filia mea malè à Dæmonio vexatur.

N Nihil pro ſe petebat mulier hæc Chananæa, petebat pro filia, tamen adeo filiam amabat, vt beneficium filiæ collatum putaret ſibi cõferri; & gratias ita Chriſto ageret, ac ſi ipſa accepiſſet; vbi & ardens parentum in filios amor cernitur, & gratus in benefactorem huius mulieris animus.

O *Mei*, inquit, *miſerere*, vt nos doceret aliorum infirmitates quaſi noſtras ſentire: hæc vera charitatis nota, quod magis in animæ malis faciẽdum eſt: hinc illæ Apoſtoli voces. *Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis ſcandalizatur & ego non vror?* Filiæ malum ſuum mater ducit, vt eius charitas hinc probetur, & ſimul parentes doceantur, quàm efficaciter pro ſpirituali filiorum ſalute orare debeāt. (1.Tim. 5.)

P Filia iacet, & mater ſui miſereri Chriſtum poſtulat, quia nempe, vtriuſque & ſuum & filiæ ſentiebat dolorem.

Pende, quid paſſa virgo Maria fuerit, cum iuxta filij crucem ſtaret, cum miles lancea Chriſti latus aperuit; tunc enim & ſuum, & filij dolorem ſenſit.

Q In animæ morbis id ſæpè accidit, vt dum iacet filia, miſericordiam petere mater debeat, quia ferè matris indulgentia filia delinquit; ageret ſuum officium mater, ageret & filia.

321 *Malè à Dæmonio vexatur*; Græcè eſt δαιμονίζεται, *à Dæmonio obſidetur corripitur*; vel vt vertit Benedictus Arias Montanus *dæmonizatur*, ſed rectè interpres vertit, *à Dæmonio vexatur*, quia tàm ſæuus in homines Dæmon eſt, vt vexari non ceſſet, quos poſſidet, vt idem ſit Dæmonem quempiam corripere, ac vexare, quia vexat dum corripit, & quantum in illo eſt, dum in homine eſt ſe continere non poteſt, quin homini noceat.

Accedentes diſcipuli eius rogabant eum.

R Quæri hic poteſt, cur Apoſtolos pro muliere rogare voluerit Chriſtus. Primò id factum, vt nobis innueret Sanctorum orationes nobis neceſſarias eſſe, adeo vt ad ipſos recurrere debeamus. Porrò obſerua, quod prius ad mulierem non reſpondit Chriſtus, ſed poſtea à diſcipulis rogatus reſpondit, vt quid illorum interceſſio poſſit colligeremus.

S Rogatores intercedunt diſcipuli, vt mulieris humilitas foueretur, ne putaret ſcilicet ſibi à Chriſto fuiſſe reſpõſum ab clamorem, ſuamque conſtantiam, ſed quia diſcipuli pro eo rogauerunt.

Sed

tinuit, ſingulari inſuper à Chriſto laude donata feruens hæc mulier, quia tàm demiſsè de ſe ſentiebat, vt indignam ſe putaret, quæ ante Chriſtum ſe ſiſteret.

X Ordinem nota, prius iſta mulier Chriſtum *filium Dauid*, vocat, deinde, *Dominum*, ad extremum *vt Deum* adorat; ſcilicet in Dei cultu, & obſequio ſemper aliquid adijciendum, ſemper magis celebrandus, laudibuſque Deus euehendus.

324 Res terrenas, dignitates, & quæ magna putantur quo magis contrectamus vileſcunt magis, magis depretiantur; cœleſtia ac ſpiritualia quò frequentius contrectamus, maiori honore habentur à nobis, maiori reuerentia ſuſpiciuntur. Ita in hac muliere accidit quę quò diutius cum Chriſto verſatur, eò maiori reuerentia eum celebrat.

Y *Domine adiuua me*, Græcè, κύριε βοήθει μοι, *Domine ſuccurre mihi, ſeu, ad vim arcendam accurre*: Verbum Græcum propriè ſignificat ad vocem alicuius accurrere auxilij ferendi cauſa, & ad vocem periclitantis, & quiritantis opitulandi gratia celeriter ſe conferre; quæ vis, & notio hic optimè cadit.

Non eſt bonum ſumere panem filiorum, & mittere canibus. At illa dixit: Etiam Domine, nam & catelli edunt de micis, quæ cadunt de menſa Dominorum ſuorum.

325 QVàm prudẽs mulieris reſponſio, quàm infractus animus, minimèque muliebris? Non dolet canibus ſe pariari, non offenſa tàm aſperis Dei verbis eſt. Quid? Eximium quid in his verbis elucet; aliorum non inuidit laudibus; filios Iudæos dici audit; non corripuit eam inuidia; nil mirum ſi obtineat, quod poſtulat, & tàm magnis laudibus à Chriſto euehatur. Magna, ſuperaque laude dignum alienas audire laudes, nec inuidia tabeſcere.

O mulier magna eſt fides tua, fiat tibi ſicut vis, & ſanata eſt filia eius in illa hora.

O *Mulier*; ſexũ exprimit, vt con- A
ſtantiam eius extolleret; mulierem eſſe, ac tàm duris aſperiſque reſponſis non moueri, animo non deijci, non turbari vix inter ſe cohærent.

Magna eſt fides tua. Cur nudam fidem laudat, ceteras omittit virtutes quibus mulier hæc fuit inſignita? nam fuit prudens, ſapiens, patiens, humilis, vt eius verba probant. An fidei tantùm meminit, quia hęc in petitionibus pręcipua, per fidem enim obtinemus quicquid petimus, ita vt credenti nihil ſit impoſſibile.

Deinde fidem extulit, quæ vera, B
quæ viua, talis autem comites alias virtutes habet, alioquin ſi ſola, cadaueroſa eſt.

Obtinet quod tanta fide, tan- 326
ta humilitate poſtulauit, *fiat*, inquit Chriſtus, *tibi ſicut vis*; Sanctus
Marcus ſic extulit. *Vade, propter* Mar. 7.
hunc ſermonem exijt Dæmonium à fi- 25.
lia tua. Propter ſermonem, quem dictauerat fides, quem formauerat humilitas, cum dixit: *Etiam*

Domine nam & catelli edunt de micis, quæ cadunt de menſa Dominorum. Tantam humilitatem ferre ſuperbus Dæmon non potuit, victus à filia diſceſſit. Quantum humilitas Chriſto placet, tantum Dæmoni diſplicet.

Aſcendens in montem ſedebat ibi, & acceſſerunt ad eum turbæ multæ habentes ſecum mutos cæcos, claudos, debiles, & alios multos.

C SEdet in monte, non laboris cauſa, ſed vt ad ſe confugientes exſpectaret, & paratum ſe omnibus, expoſitumque præberet, vt omnes ſibi beneficijs deuinciret; *ſedebat ibi*, ac ſi eius requies eſſet omnibus benefacere.

D *Acceſſerunt ad eum turbæ multæ.* Super cap. 5. cum aſcendiſſet Ieſus in montem non turbæ ſed diſcipuli ad eum acceſſiſſe perhibentur, hic accedunt, nimirum vt turbarum deuotio creuit beneficijs nutrita, ſi feruentiores ad laborem erant, promptioreſque, vt omnes difficultates ſuperarent; in Dei via qui feruentius ſemper non incedit, indignus eſt qui Dei ſeruus audiat.

Proiecerunt eos ante pedes eius.

E NOn quærunt, quod ab alijs prius factum, vt permitteretur eis Chriſti fimbriam tangere, ad maiorem fidei gradum peruenerunt, crediderunt enim quod ſine vllo contactu ſanare eos poterat Chriſtus, ideo ad eius tantum pedes languidos, & infirmos turbæ proijciunt; nempè in virtutibus altior ſemper petendus gradus eſt, & in bono ſemper aliquid adiicere debemus.

Ante Chriſti pedes malo correptos proiiciunt, eorum non petunt ſanitatem, Chriſti Ieſu oculis obiiciunt tātum, vt ab ipſo cōſpiciantur, ſciebant tantam eſſe eius clementiam, ac pietatem vt vel ſolo viſu commoueretur, & conſpectis mederetur. F

Proiecerunt eos ante pedes eius; 327
Græcè, *καὶ ἔρριψαν αὐτοὺς παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ; & abiecerunt eos ad pedes eius*, ſeu, vt nos vertimus, *expoſuerunt aut, ſparſerunt eos ad pedes Ieſu.* Verbum ῥίπτειν, quod hic habetur ſpargere ſignificat, & de ſtellis dictum reperimus, quæ paſſim toto cęlo ſpargūtur. Quidni & cum infirmis, grauique morbo correptis ſermo eſt, idem verbum adhibeatur, cum Chriſti ſenſu huiuſmodi tanquam lucentes ſtellæ ſint, & plerumque hi, qui morbis conflictantur ex iis futuri ſint, qui tanquam ſtellę lucebunt in perpetuas æternitates? *Dan. 12. v. 3.*

Debiles, claudos, aliiſque infirmitatibus captos ad Chriſti proiiciunt pedes, tanquam ſcilicet nobilem, diuitemque theſaurum. Ad Apoſtolorum pedes poſſeſſionum venditarum pretium, auri argentique copias olim collocabant Act. 4. Etiam Chriſti pedes oblatis theſauris nobilitantur; proiiciunt igitur infirmos, debileſque tanquam hi diuitis theſauri loco Chriſto eſſent. G *Act. 4.*

Sed reponat aliquis, qui hi miſeri, & grauibus morbis conflictati H

ti Chriſti theſaurus dici poſſunt, cum potiùs in eos ſuarum diuitiarum copiam Chriſtos effuderit? Sed diues tunc ſibi videtur Chriſtus cum diuitias ſuas effundit, tūc eius mente diteſcit, cum miſericordiæ ſuæ opes aliis communicat,
Eph. 2. 4. *diues* quippè *in miſericordia dicitur,*
Rom. 10. 12. *& diues in omnes, qui inuocant illum;* diues dum diuitias ſpargit; ſecus ac auari, qui diuites ſe putāt, dum colligunt, pauperes fieri timent, dum diuitias effunduut.

SECTIO IV.

Superioris eſt ad ſublimiorem virtutum, ac perfectionis gradum ſuos prouocare. 328

Cur durum ſe Chananææ Chriſtus exhibuerit, turbis facilem. I

Cur turbæ in admirationem raptæ. K

Poſt diuina beneficia Dei laudes effundere lingua debet. 329

Gratias agere debent, qui beneficijs à Deo cumulati. L

Etiam minores conſulere ſuperiores aliquando debent. M

Diuina beneficia altè memoriæ inſideant. 330

Inanis gloriæ amore nihil faciendum. N

Quò magis proficimus, eò magis Dei prouidentiam cognoſcere ac venerari debemus. O

Perſeuerantia, & patientia in carnis anguſtijs perferendis laudata. P

Gaudio ob aliena commoda perfundi debemus. 331

Noſtri curam eò magis Deus habet, quò magis nos corporis curam negligimus. Q

Rerum terrenarum contemptus in ijs, qui Chriſtum ſequuntur. R

Dona ſua maximè tunc Deus nobis communicat, cum humanum auxilium defuerit. S

Amat Deus ſua munera non contemni. T

Indignus eſt, qui Chriſtum ſequatur, qui ob temporalia ſequitur, non ſpiritualis profectus cauſa. 332

Et curauit eos ita vt turbæ mirarentur.

HOs languidos ſolo verbo curauit Chriſtus abſque vllo contactu, nec id ſine ratione factum, nam ſi tāgere vellet, data turbis occaſio eſſet minus credendi, ad maiorem autē fidei gradum eos allexit, cum abſque eo quod infirmos tangeret infirmos curauit. Ex quo colligimus ſuperioris eſſe ſuos ad maiora allicere, & ad ſublimiorem virtutum gradū prouocare. 328

Sanauit eos Chriſtus ſine vlla I
difficultate, & qui tam difficulter Chananeæ mulieris filiam curauerat, hic ſine vlla petitione tot ægros ſuæ ſanitati reſtituit. Cur ita factum? Ne ſi cum magna difficultate ſanaret, putarent eum non poſſe facilius agere, vel non habere à ſeipſo poteſtatem, ſed aliunde expectare; vtrunque autem & pietatis Chriſti contrarium eſt, & eius dignitati, quippè qui æqualem cum Patre poteſtatem habeat. Difficilem ſe cum Chananæa exhibuit, vt eius virtutem

oſtenderet,& ne Iudæis calũniandi occaſionem daret, conqueſti enim fuiſſent, quod pares eis gentiles feciſſet, quum pari facilitate omnes exaudiret.

K Sed cur hic turbæ in admirationem rapiuntur? Fors miratæ ſunt, quia non vnum languentem ſanauit Chriſtus, ſed multos, qui varijs infirmitatibus tenebantur. Etiam ſanationis facilitas eis admirationis occaſio fuit, quum ſubito, & ſolo verbo eos curauerit.

Videntes mutos loquentes debiles ſanos, & magnificabant Deum Iſrael.

329 VT miraculi veritas probaretur ſigna curationis exhibentur; ſtatim muti loquunrur ad miraculi oſtenſionem, idem à cæteris actum; vt ita tùm adſtantes, tum ſanati Deũ laudarẽt. Chriſti virtute mutos loquutos fuiſſe ſcribitur, quid loquuti fuerint, tacetur. Conijci ex re ipſa id poteſt, nam credendum eſt eos verba protuliſſe, quæ Dei laudem, ac gratiarum actionem continerent; quid enim aliud poſt conſecuta Dei beneficia effundere lingua debet?

L Hinc ſubditur, *& magnificabant Deum Iſrael*, quod tàm de ſpectatoribus intelligitur, quàm de infirmis, qui ſanati erant, nam ſi turbæ Deum magnificabant, & ei gratias agebant, cur non id potius ſanati præſtitiſſent? Fors turbæ hic miratæ referuntur, & Deũ magnificaſſe, ſed de ſanatis id ſubticetur, quia licet non exprimatur, ſubintelligitur tamen, nec enim dubitari poterat gratias pro accepto beneficio exhibuiſſe, cum id turbæ præſtiterint, quæ ſanitatem non acceperant.

Ieſus autem conuocatis diſcipulis ſuis dixit.

CHriſtus magiſter diſcipulos ſuos cõuocat, vt cum eis conſilia ſua communicet, exemplum nobis exhibens, quòd etiam cum minoribus noſtra conſilia conferre poſſumus: illorum ſuperbiam arguit, qui tanquam ſoli rerum peritiam habeant, cum nullo de rebus agendis agere dignantur. M

Conuocat diſcipulos, vt cum illis diſcuteret, qui paſcendæ turbæ eſſent ſicque fieret vt quanto magis hoc factum diſcuteretur inter Chriſtum, & Apoſtolos, tanto magis eorum memoriæ imprimeretur; nempè hoc amat Chriſtus, ne facilè eius beneficia ab hominum memoria deleantur, ſed cupit altè mentibus inſidere. 330

De ſatiandis turbis conſulit diſcipulos, vt conſtaret, quod miraculum iſtuc non ex ſola voluntate, aut inanis gloriæ amore, ſed neceſſitate quadam faciebat, quia grauis vrgebat inopia. N

Miſereor turbæ, quia triduo iam perſeuerant mecum, & non habent quid manducent.

ADmiranda turbarum perſeuerantia, triduo ſuſtinent Chriſtum, & cum vitæ neceſſaria defeciſſent, indigẽtiam ſuam non exponunt; ſed cur ipſi diſcipuli tacent, nec dicunt vt alias in ſimili- O

li

li neceſſitate dixerunt : *Dimitte turbas, vt euntes in caſtella emant ſibi eſcas,* Matth. 14. v. 15.? Ab his, ſimilibuſque verbis abſtinent, melius, ſublimiuſque de Chriſti in turbas prouidentia ſentientes, quàm priùs, & ne viderentur de eius in turbas cura dubitare, quod longe ab omnium mente abeſſe debet.

P Præterea ſubticent diſcipuli, quia videbant turbas perſeuerantes, ac magno gaudio delibutas ſummaque lætitia exilientes, nec famem penitus ſentientes, ne igitur iniuriam tantæ perſeuerantiæ facerent dimitti turbas non petunt, nec neceſſaria pro illis poſtulant. Sed cur tanto exultant gaudio turbæ, vt eo plenæ cibi obliniſcantur? Ob infirmorum, quos ſecum duxerant ſanitatem. Quidni earum tãtam curam Chriſtus habeat, cum alieni commodi, alienæ curationis conſpectu ab omni inuidia immunes tanta lætitia perfundantur?

Q *Miſereor turbæ*. Turbæ Chriſtus miſeretur, quia turba non miſeretur ſui, victu egent, nec vllus à Chriſto panem petiit, nullus diſcedendi facultatem poſcit, non mirum ſi Chriſtus eorum miſeretur, cum eò maiorem noſtri Deus habeat curam, quò minus corporis curam nos agimus, vt eum ſequamur.

R Panibus egent turbæ, nam omnia quæ ſecum tulerant conſumpſerãt, nullus tamen à Chriſto panes poſtulat; eorum nimiam ſollicitudinem arguentes, qui ſemper timent, ne ſibi neceſſaria deſint; Qui pio, ac deuoto corde Chriſtum ſequitur terrena quærere dedignatur, quæ ſpiritualibus adijcientur.

S Non primo, aut ſecũdo die turbas panum multiplicatione paſcit Chriſtus, ſed tertio, quia tunc omnia quæ ſecum detulerant abſumpſerant; nempè tunc plenè Deus beneficia, & dona ſua nobis exhibet, cum aliunde non ſuppetunt.

T Panes non prius multiplicat, quàm alia quæ attulerant deficerent, & egerent, vt in neceſſitate conſtituti maiori deſiderio exciperent, quæ illis Chriſtus largiebatur; amat quippè ſua munera nõ contemni, ſed ingentis deſiderij ſinu excipi.

332 Obſeruandum porrò eſt, quòd Chriſtus non quotidie, aut ſæpè turbas ſaturabat, ſed raro & vrgente neceſſitate, ne ſcilicet viderentur eum ſequi, vt paſcerentur ab eo. Indignus eſt qui Chriſtum ſequatur, qui ſequitur tantùm vt paſcatur, & ob temporalia lucra, non ſpiritualis profectus cauſa, quo vitio multi laborant.

SECTIO V.

Qui Chriſti præſentia fruitur non facilè deficit. V

Chriſti diſcipuli, ac ſerui vel rerum neceſſariarum obliuiſcuntur Chriſtum ſequentes. 333

Chriſtum ſequens delicias fugiat. X

Chriſti potentia nulli rei adſtringitur. Y

Dei beneficia nec confundi debent, nec obliuione ſepeliri. 334

In

In rebus quæ agimus hominum plauſus fugiendus. Z
Nihil terrenorum amore in Dei obſequio à nobis peragendum. A
Honor Chriſti exemplo fugiendus. B
Magna opera laudis amore non inficienda. C
Humanæ laudis fuga laude digna. 335
Hominum poſt accepta à Deo beneficia ingratitudo. D

Et dimittere eos, ieiunos nolo, ne deficiant in via.

V NOlo inquit eos domum impranſos, incœnatoſque ablegare, ne in via deficiant. Miror, nō timuiſſe Chriſtum, ne aliquis ex turbis, quæ iam triduo eum ſuſtinuerant, fame victus, deficeret, illis tantum time t dimiſſis, & domum abeuntibus: nimirum vbi quis Chriſti conſortio, præſentia, ac ſermonibus fruitur, adeo paſcitur, fouetur, recreatur, vt deficere non facilè poſſit, quod in ſpiritali profectu maximè verum eſt, & experiuntur, qui Chriſtum amant, Chriſto adhærent.

Quot panes habetis? at illi dixerunt ſeptem & paucos piſciculos.

333 CVm in ſolitaria loca ſe conferrent cum ſuo Magiſtro diſcipuli, vbi nullus cibus nec pretio venalis ſuppeteret, in more habebant ſecum aliquid cibi deferre; ſed vides quàm parci, quam frugalis. Id autem ex Chriſti monitu faciebant, vt plerique notauere, tàm alieni à carnis cura erant diſcipuli, vt de rebus vitæ neceſſarijs eſſent monendi, fors nihil laturi niſi moniti.

Panes, ac piſces ſecum deferre X
præſertim cum in deſerta loca ituri eſſent, conſueuerant, non reperimus carnes, aliaque pretioſiora fercula habuiſſe, vt oſtenderent, Chriſtum ſequuturo vix neceſſaria paranda, delicias & illecebras fugiendas. Piſces pani addunt, quia eo cibo pauperes vtebantur in illa regione, vilis enim erant pretij.

Et accipiens ſeptem panes, & piſces.

ALia vice quinque panes fuerãt, & duo piſces, hic ſeptem Y
panes ſunt; & piſces aliquot, certè plures, quàm duo: nimirum non adſtringitur rei alicui Chriſti vis, ac potentia, nec refert parumne aliquid coram ipſo ſit, vel multum, quo ſuos paſcat.

Septem panes, & piſces. In pa- 334
num, piſciumque numero, quin & in fragmentorum quæ ſuperfuerūt quantitate miraculum iſtuc ab eo quod capite ſuperiori narratur differre Chriſtus voluit; nam in hoc ſeptem ſportas ſuperfuiſſe, & à diſcipulis collectas dicitur, in illo duodecim cophinos. Quæri hic poteſt, cur duo hæc miracula in re ſimili edita paria in omnibus non fuere? Cur diſpar piſcium numerus, diſpar piſcium, quin & fragmentorum, quæ poſt conuiuium collecta? Diuino id conſilio, diuina-

uinaque prouidentia accidit; ne ſcilicet piſcium, panum, ac reliquiarum par numerus duo hæc miracula confunderet, & alterius adduceret obliuionem: indelebilem vtriuſque ſigni vult Chriſtus memoriam remanere, vult diſtinctè beneficia ſua cognoſci, cogitari, & idcirco adiunctorum diuerſitate ſimilia miracula diſcriminat, ne apud nos confunderentur, & vnius memoria deperiret. Vides quàm ſtudeat Deus, ne ſua beneficia à noſtra memoria aboleantur.

Et dimiſſa turba aſcendit in nauiculam.

Z CVr turbam, quàm miraculoſè pauerat, dimittit? vt populi plauſum vitaret, turbarumque laudes, quas illæ ſatiatæ obtuliſſent. Docet in rebus maximis quæ agimus fugiendas hominum laudes, adeo vt quo maius illud eſt, quod egimus, eò cautiùs humanas laudes vitemus.

A Præterea turbam dimittit, ne ſi apud ipſum manſiſſet, ſimilem refectionem expectare poſſet, nam erat ibi locus deſertus, nec cibus facilè haberi aliunde poterat. Dimittit ergò ne turba ob cibum ſequi Chriſtum videretur; nempè à Chriſti cultore vel vmbra terreni affectus abeſſe debet; adeo vt nihil terrenorum amore agat, ſed ſolius Chriſti.

Statim poſt cibatione dimittit turbas, quia præuidebat fore, vt eũ in Regem eligerent, quod alias tentauerunt, vt patet Ioan. 6. Honorem fugit, & gloriam, qui Patris honor, & gloria eſt. Nos eadem premamus veſtigia. B

Ab omni ſe laude, ac honore, quem turbæ oblaturæ erãt, ſe ſubducit Chriſtus, ne videretur tàm ingens miraculum feciſſe, vt laudem à turbis aucuparetur; qui grandia præſtat laudis amore opus non inficiat. Turbat omnia qui laudem à turbis venatur. C

Aſcendit in nauiculam, vt tranſfretaret; poterat ſuper aquas ambulare, ſed noluit, ne honorẽ, quẽ dimittens turbam, à ſe reiecerat, ambulans ſuper mare, quærere videretur, & hominum laudes, non animarum ſalutem venari. 335

In nauem aſcendit, vt turbas desereret, nam ſi pedes abijſſet, ſequerentur eum turbę, nec poſſent ab illis recedere; nam quę beneficium acceperant, tàm facile eum relinquere, à quo acceperant, nequibant; in quo multorum ingratitudinem arguunt, qui acceptis à Chriſto beneficijs, ſtatim à Chriſto abeunt, & ab eo prauis vitæ moribus recedunt. D

Vul-

Vulgata Editio. *Lectionum Varietas.*

CAPVT XVI. MATTHÆI.

Verſ.1.

ET acceſſerunt ad eum Phariſæi,& Sadducæi tentantes: & rogauerunt eum vt ſignum de cœlo oſtenderet eis.

ET. *Fr.Luc. Tunc.*
Et aues ad e.Ph. *Pagn. Et aggreſſi Phariſæi. Fr.Luc. quùm acce-piſſent ad eum Phariſæi. Int.Orig. Accedentes.*
Rogauerunt. *Pagn. Rogabant. Int. Orig. Poſtulabant.*
De cœlo. *Fr.Luc. Ex Cælo.*
Eis. *Pagn. Sibi.*

Verſ.2.

At ille reſpondens,ait illis: Facto veſpere dicitis: Serenum erit, rubicundum eſt enim cœlum.

Serenum erit. *Fr.Luc.Serenitas.Int. Theoph. Serenitas erit.*
Rubicundum eſt.n.Cœlum. *Ar. M. Rubet enim Cælum.*

Verſ.3.

Et mane: Hodie tempeſtas, rutilat enim triſte cœlum.

Et mane. *Syr. Mane verò dicitis.*
Tempeſtas. *Syr. Tempeſtas erit.*
Rutilat. *Pagn. Rubet. Fr.Luc. Rubicundum eſt.*

Verſ.4.

Faciem ergo cœli dijudicare noſtis: ſigna autem temporum non poteſtis ſcire? Generatio mala & adultera ſignum quærit: & ſignum non dabitur ei, niſi ſignum Ionæ Prophetæ. Et relictis illis abijt.

Faciem. *Pagn.* præmittit *Hypocritæ.*
Dijudicare noſtis. *Fr.Luc. Diſcernere noſtis. Mald. Faciem Cæli cognoſcitis. Syr. Scrutari.*
Temporum. *Syr. Temporis huius.*
Scire. *Syr. Diſcernere.*
Generatio m. *Pagn. Natio praua.*
Quærit. *Ar.M. Inquirit.*
Niſi ſignum. *Fr.Luc. Niſi illud ſignum.*

Verſ.5.

Et cum veniſſent diſcipuli eius trans fretum, obliti ſunt panes accipere.

Obliti ſunt p.ac. *Int.Theop. Per obliuionem non acceperunt panes.*
Panes. *Syr. Panes.*
Qui dixit illis. *Mald. Ieſus autem dixit illis.*

Vul-

Vulgata Editio.	*Lectionum Varietas.*
Verſ.6. Qui dixit illis: Intuemini, & cauete à fermento Phariſæorum, & Sadducæorum.	Intuemini. *Pagn. Videte.* Et cauete. *Fr.Luc. Et attendite.*
Verſ.7. At illi cogitabant intra ſe dicentes: quia panes non accepimus.	Cogitabant. *Pagn. Reputabant. Mald. Diſceptabant, conſultabant. Ar.M. Ratiocinantur.* Intra ſe. *Quid. Codd. Inter ſe. Syr. In animis ſuis. Ar.M. In ſe ipſis.* Accepimus. *Pagn. Sumpſimus.*
Verſ.8. Sciens autem Ieſus, dixit: Quid cogitatis intra vos modicæ fidei, quia panes non habetis?	Intra vos. *Syr. Apud vos.* Cogitatis. *Ar.M. Ratiocinamini.* Panes.n.h. *Syr. Panem non ſumpſiſtis. Caiet. Panes non accepiſtis.*
Verſ.9. Nondum intelligitis, neque recordamini quinque panum in quinque millia hominum, & quot cophinos ſumpſiſtis?	Neque record. quinque panum. *Fr.Luc. Neque meminiſtis quinque illos panes.* Sumpſiſtis. *Pagn. Suſtuleritis. Fr. Luc. Acceperitis.*
Verſ.10. Neque ſeptem panum in quattuor millia hominum, & quot ſportas ſumpſiſtis?	In quinque millia. *Quad.M.S. Et quinque millia.* Sumpſiſtis. *Pagn. Acceperitis.*
Verſ.11. Quare non intelligitis, quia non de pane dixi vobis: Cauete à fermento Phariſæorum, & Sadducæorum?	Quare n.int. *Vat. Qui fit vt non intelligatis. Fr.Luc. Quomodo.* Intelligitis. *Syr. Intellexiſtis.* Cauete. *Ar.M. Attendere.*

Vulgata Editio.	*Lectionum Varietas.*
Verſ.12. Tunc intellexerunt, quia non dixerit cauendum à fermento panum, ſed à doctrina Phariſæorum & Sadducæorum.	Cauendum. *Ar.M. Attendere.* Panum. *Syr. Panis.*
Verſ.13. Venit autem Ieſus in partes Cæſareæ Philippi: & interrogabat diſcipulos ſuos, dicens: Quem dicunt homines eſſe Filium hominis?	In partes. *Syr. In regione.* Philippi. *Pagn. Quæ cognominatur Philippi.* Interrogabat. *Pagn. Interrogauit.* Quem dicũt hom. *Syr. Quid dicũt de me homines. S.Greg.Thaum.Pagn. Quem me dicũt homines. Ferr. Quem me eſſe dicunt homines filiũ hominis.* Eſſe f.h. *Pagn. Eſſe illum filium hominis.*
Verſ.14. At illi dixerunt: Alij Ioannem Baptiſtam, alij autem Eliam, alij verò Ieremiam, aut vnum ex Prophetis.	Ex Prophetis. *Vat. De numero Prophetarum. Ar.M. Vnum Prophetarum.*
Verſ.15. Dicit illis Ieſus: Vos autem quem me eſſe dicitis?	Dicit. *Syr. Dixit.*
Verſ.16. Reſpondens Simon Petrus dixit: Tu es Chriſtus Filius Dei viui.	Chriſtus. *Pagn. Chriſtus ille.* Dei viui. *Fr.Luc. Dei viuentis.*
Verſ.17. Reſpondens autem Ieſus, dixit ei: Beatus es Simon Bariona: quia caro, & ſanguis non reuelauit tibi, ſed Pater meus, qui in Cœlis eſt.	Beatus es. *Syr. Felix es.* Bar Iona. *Arab. Fili Ionæ.* Reuelauit. *S.Hier. Reuelauerunt.*

Vul-

Vulgata Editio. | *Lectionum Varietas.*

*Verſ.*18.

Et ego dico tibi: Quia tu es Petrus,& ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam.

Et ego d.t. *Vat. Et ego viciſſim tibi dico. Mald. Sed & ego dico tibi.*
Inferi dico tibi. *S.Cyp. Inferorum.*
Non præual. *S.Cyp. Non vincent eam. Mald. Non ſuperabunt.*
Aduerſus eã. *S.Cyr.Iero. Ei. Vat.illi.*

*Verſ.*19.

Et tibi dabo claues regni Cœlorum. Et quodcunque ligaueris ſuper terram erit ligatum & in Cœlis: & quodcunque ſolueris ſuper terram,erit ſolutum & in cœlis.

Regni Cœl. *Tert. Regni cæleſtis.*
Quodcunque. *S.Aug. Quæcunque*
Ligaueris. *Vat. Alligaueris.*
Super terram. *S.Aug. In terra.*

*Verſ.*20.

Tunc præcepit diſcipulis ſuis vt nemini dicerent, quia ipſe eſſet Ieſus Chriſtus.

Præcepit. *Fr.Luc. Edixit.*

*Verſ.*21.

Exinde cœpit Ieſus oſtendere diſcipulis ſuis, quia oporteret eum ire Ieroſolymam,& multa pati à ſenioribus & Scribis, & principibus Sacerdotum,& occidi,& tertia die reſurgere.

Exinde. *Adam C. Ex eo tempore.*
Oſtendere. *Vat. Indicare.*
Ire. *Pagn. Abire.*
Reſurgere. *Pagn.Reſuſcitari.Fr.Luc. Suſcitari. Ar.M.Excitari.*

*Verſ.*22.

Et aſſumens eum Petrus, cœpit increpare illum dicens: Abſit à te Domine: non erit tibi hoc.

Et aſſumens. *Fr.Luc.Apprehendens.*
Increpare. *Int.Euth. Reprehendere. Auct. Corripere. Syr. Obiurgare.*
Abſit à te. *Syr. Propitius tibi eſto. Pagn.Propitius tibi ſis. Ar.M. Clemens tibi Domine.*
Nõ erit tibi *hoc.S.Aug.Ne fiat iſtud.*

Vulgata Editio.	*Lectionum Varietas.*
Verſ.23. Qui conuerſus, dixit Petro: Vade poſt me Satana, ſcandalum es mihi: quia non ſapis ea, quæ Dei ſunt, ſed ea, quæ hominum.	Vade poſt me. *S.Aug. Redi retrò Satanas. Adam C. Abſcede poſt me.* Scandalum e. *Pagn. Offendiculo mihi es. Vat. Obſtaculo es mihi.* Hominum. *Syr. Hominis.*
Verſ.24. Tunc Ieſus dixit Diſcipulis ſuis. Si quis vult venire poſt me abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me.	Venire p.m. *Vat. Me ſubſequi.* Abneget ſemetipſum. *Syr. Abneget animam ſuam.* Et tollat. *Syr. Baiulet.* Sequatur me. *Auct. Imitetur me. Paul. de Pal. Sectator meus ſit.*
Verſ.25. Qui enim voluerit animã ſuam ſaluam facere, perdet eam: qui autem perdiderit animam ſuam propter me, inueniet eam.	Salnam facere. *Fr.Luc. Seruare.* Qui autem. *Vat. Rurſus qui.* Propter me. *S.Cyp. Pro nomine meo.*
Verſ.26. Quid enim prodeſt homini ſi mundum vniuerſum lucretur, animæ vero ſuæ detrimentum patiatur? Aut quam dabit homo commutationem pro anima ſua?.	Quid enim prodeſt homini. *S.Cyp. Quid proderit tibi. Vat. Quid enim profuerit. Int.Orig. Quid proficit homo. F.Lu. Quid iuuatur homo. Auct Quid emolumẽti conſequitur homo.* Si vniu.mundum. *S.Cyp. Si Totum orbem. S.Aug. Si Totum mundum.* Lucretur. *Syr. Poſſideat. S.Hier. Lucrifecerit.* Anima u.ſ.d.p. *S.Hier. Et Anima ſua damnum habuerit? Pagn. Damnum intulerit? Mald. Anima verò ſua multetur. Int.Euth. Anima verò ſuæ iacturam fecerit?* Aut q.d.h.c.p.a.ſ. *Vat. Aut quid dabit homo, cuius permutatione redimat animam ſuam.* Commutationem. *Pagn. Permutationem. Mald. Compenſationem.*

Vul-

Vulgata Editio.	*Lectionum Varietas.*
*Verſ.*27. Filius enim hominis venturus eſt in gloria Patris ſui cum Angelis ſuis: & tunc reddet vnicuique ſecundum opera eius.	Cum Angelis ſuis. *S.Chryſ. Cum ſanctis Angelis ſuis.* Reddet. *Syr. Rependet. Auct. Perſoluet, Referet.* Opera eius. *S.Hier. Opus ſuum. Pagn. Iuxta actionem ipſius. Int. Euth. Iuxta id quod operatus eſt. Int.Theoph. Iuxta facta ipſius.*
*Verſ.*28. Amen dico vobis ſunt quidam de hic ſtantibus, qui non guſtabunt mortem donec videant Filium hominis venientem in regno ſuo.	Stantibus. *Int.S.Chryſ. Adſtantibus.* In regno ſuo. *Syr. In regnum ſuum.*

CAPVT XVI.

Expenditur & illuſtratur.

SECTIO PRIMA.

Impij plerumque diſcordias ponunt, vt bellum Chriſto inferant. 336
Ceteris nequiores qui ſcientia tument. A
Inuidiæ virus quid præſtet. B
Inuidi exitium ſuum vel neſcientes poſtulant. 337
Rebus ſpiritualibus intentos temporalium inuadit obliuio. C
Modicam carnis curam habet, qui Chriſto adhærere cupit. D
Apoſtolorum liberalitas, & rerum terrenarum neglectus. E
Quàm noxia prauorum hominum colloquia. 338
Chriſti mititas in arguendo. Correctio opportunè fiat. F
Superbia intumeſcit qui ſæculi ſcientia imbuitur, ſecus qui diuina. G
Tunc mali maximè cauendi cum ſanctitatem ſimulant, & ad Chriſtum accedere ſe fingunt. 339
Iuſti aliorum vitam curioſè non explorant, ſed ſuas cogitant labeculas. H

Acceſſerunt ad eum Sadducæi, & Phariſæi.

CONTRARII ac 336
maximè erant Phariſæorum, & Sadducæorũ ſectę, & immortales inter ſe inimicitias gerebant, ſed vna ſunt mente, vt Chriſtum impugnent. Huc hominum

minimum impietas euadit, vt diſcordiam ponant, Chriſto bellum inferentes. Etiam Herodes, & Pilatus cum inimici eſſent, vt Chriſtum irriderent, amici facti ſunt.

A Accedunt, vt Chriſtum tentent, legis fiducia inſolentes, dedignãtes opera virtutum: ſic ferè fit, vt qui diuinę legis ſtudio non proficiunt, dum eius peritia inflantur nequiores ceteris ſint, magiſque calumniæ dediti.

Et rogauerunt eum, vt ſignum de Cœlo oſtenderet eis.

B SIgnum de Cœlo ſubdolè quærebant, vt ea miracula infirmarent, quæ in terris faciebat. Volebant Phariſæi, miracula è Cœlo fieri, vt Deo tribuerentur, non Chriſto, ne ſcilicet tantam auctoritatem apud plebem indipiſceretur. Ab inuidiæ, liuoriſque ſinu hæc poſtulatio fluxit, vt non mirum, ſi tàm ſeuerè eos Chriſtus arguat.

337 Vide quàm noxia ſibi inuidia & præſumptio ſit, ſignum de cœlo quærunt inuidi Phariſæi, nempè iudicij, ſupplicijque tempus aduenire poſtulant, nam Iudicij magni tempore ſigna in Cœlo fient, quum ſcilicet *S l obſcurabitur, & Luna non dabit ſplendorem ſuum, & ſtellæ de Cœlo cadent.* Matth. 24. v. 29. ſigna tunc in Cœlo erunt, vt ait Sanctus Lucas cap. 21. v. 25. *Erunt ſigna in ſole luna, & ſtellis.* Ergò quum inuidia tacti ſignum de Cęlo quærunt, Dei iudicium ſuper ſe venire clamant, tunc quippè erunt ſigna in ſole, luna, & ſtellis. Huc liuor, & inuidia homines adigit, vt exitium ſuum vel neſcientes poſtulent.

Mat. 24.

Cum veniſſent diſcipuli transfretum obliti ſunt panes accipere.

AD diſcipulorum laudem hæc obliuio eſt, tantum à deliciarum amore aberant, vt vel neceſſariorum obliuiſcerentur; nulla illis de ferculis cura, nulla de corporis illecebris; rebus nempè ſpiritualibus intentos temporalium rerum inuadit obliuio: quod illos arguit, qui cum Chriſtum ſequi ſe credant, delicijs, & ſaginando corpori plus æquo ſtudent. C

Sed pende, quod tunc maximè diſcipuli panes accipere, obliuiſcũtur cum ad Chriſtum pergunt, nam ardens deſiderium Chriſtum videndi, eiuſque præſentia fruendi, omnem terreni cibi memoriam aboleuit. Sic ferè accidit, vt modicam carnis curam habeat, qui cum Chriſto eſſe, & Chriſto adhærere vehementer deſiderat. D

Sed qui obliuiſci potuerunt, quum paulo ante *cap.* 15. *v.* 37. ſeptem ſportas plenas facto miraculo collegerint? Sed has ſeptem ſportas fors in pauperes diſtribuerunt, vt hinc diſcipulorum liberalitas appareat. Sed licet panes habuerint, obliti tamen ſunt panes accipere, quia rebus alijs intenti erant. E

Ca-

Cauete à fermento Phariſæorum, & Sadducæorum.

338 CVr non ſimpliciùs dixit: cauete à doctrina Phariſæorum & Sadducæorum? magnam vim habet hæc loquutio, vt oſtenderet, quàm noxia prauorum hominum verba ſunt, quantaque mala inuehat malorũ doctrina fermenti vtitur metaphora, nam ſicut modicum fermentum totam maſ-
1.Cor.5. ſam corrumpit, ſic & hæreticorum verba, & vniuersè impiorum hominum error licet modicus, ac leuis videatur ingentia affert damna, & multos, graueſque parturit errores.

F Præterea fermenti nomine hic vtitur, vt eſſet diſcipulis dubitandi occaſio, & non intelligendi, & ſic errarent circa panes, & daretur Chriſto locus eos arguendi, nolebat enim eos ſine cauſa arguere; quo facto & Chriſti pietas, ac mititas elucet, & ſimul oſtenditur, quàm ab temeraria increpane abeſſe debeant, qui alios regũt, præſertim quum ſubditi ob imperfectionem ferre graues increpationes ſine cauſa nequeant.

G Fermentum prauorum doctrinam vocat, quæ hominem inficit, non emendat, inflatque mentem, à qua recipitur, non ſecus ac fermentum totam maſſam. Tumeſcit qui ſæculi ſcientia imbuitur, alioſque ſuperbus contemnit, omnia inflatus deſpicit: Chriſtus è cõtrà doctrinam pani azymo comparat: *azymum*, inquit, *ſinceritatis, & veritatis*, 1.Cor.5.8 quia ſcilicet ab omni tumore, atque ſuperbia aliena eſt.

Sed cur nunc præcipuè monet apoſtolos, vt ibi à fermento Phariſæorum, & Sadducæorum caueant? nam alio tempore, & occaſione dicere id poterat. Poterat, ſed opportuniùs hic factum, qua vt daretur increpandi diſcipulos occaſio, quam quærebat Chriſtus, quod & factum, quà quia tunc erat illi cum Phariſæis, & Sadducæis conuerſatio aliqua, nam vtrique ad Chriſtum acceſſerunt tentantes eum. Nempè tunc mali maximè cauendi cum Chriſto fictè, ac ſubdolè appropinquant, & fingunt ſe Chriſtianos eſſe, qood noſtri temporis hæretici, malique homines faciunt. 339

Pende diſcipulorum humilitatem, ait illis Chriſtus, *cauete à fermento Phariſæorum, & Sadducæorum*. Sed quid hic ipſi? rem prodit Euangeliſta: *At illi cogitabant inter ſe dicentes, quia panes non accepimus*. Alius exquiſiuiſſet Phariſæorum, & Sadducæorum nequitiam, & errores, vt cauſam ſciret cur caueri debèrent; Apoſtoli aliorum ſcelera minimè quærunt, ſed labeculas ſuas ſtatim explorant, ſi quas habent, ideo ſtatim recordantur, quod panes accipere obliti ſint, quod negligentiam quandam ſapit. Hæc iuſtorum virorum nota, vt aliena vitia ſcire non curent, nec curioſè inueſtigẽt, ſuas labeculas dum alios argui audiunt, diligenter conſiderent, & ſe in ſe recipiant. Digna res, quæ in exemplum eat, & illorum mentibus inſideat, qui diligenter aliorum errata non ſolum intelligere, H

ſed

verumetiam euertere, vt ita dicam, ſtudent.

SECTIO II.

Cautè correctio fieri debet, ne aliena fama lædatur. 340

Magis arguendus qui pluribus exemplis auocari à lapſu poteſt. I

Quò quis ſanctior cò minus diuina beneficia obliuioni tradere debet. K

Eorum quæ deliciarum quandam ſpeciem habent obliuiſci poſſumus. L

Præſules maximè malè de ſe opinandi occaſiones ne dent, & an dederint exquirant. M

Qui Deum blaſphemat, & maledicta euomit in innocentes, hominis nomen mereri non videtur. 341

Inuidorum cenſio, & opinio nihili facienda. N

Chriſti humilitas. Quò quis magis laudatur ab alijs magis ſe deprimat. O

Diſcipulorum Chriſti eſt ſupra plebem ſapere, ſapere ſupra hominum vulgus. P

Diuinæ laudi ſemper aliquid adijciendum. Q

Quò quis Chriſto dignitate ac gradu proximior, eò maiorem illi laudem debet exhibere. R

Quid cogitatis inter vos modicæ fidei?

340 DIGNVM hic eſt, quod quæratur, cur Chriſtus ſuos diſcipulos arguat, imo & arguendi occaſionem quæſierit, quod ſuperius non fecit ſuperiori capite, cum modicam fidem oſtenderint dicentes; *Non habemus hic niſi quinque panes & duos piſces*. Modica vtrobique fides, hic tamen arguuntur, non illic. Non caſu id factum, nam Chriſtus id fecit. Non redarguit ibi, quia Chriſtus coram turbis erat, hic aberat à turbis, ne igitur diſcipuli malè apud turbas audirent, & minus à turbis fierent, abſtinuit ab eorum redargutione Chriſtus; vt oſtenderet, quàm cautè correctio fieri debeat, ne aliena fama lædatur.

Alia huius rei ſuppetit cauſa; I
hic eos arguit, quia magis reprehenſibiles, quia nunc viderant bis ſaturaſſe turbas Chriſtus; tunc verò vnicam ſaturationem viderant tantùm; ex quo colligis, quòd eò quis grauiùs peccat, & arguendus magis eſt, quo plura exempla habet, quibus auocari à lapſu poteſt.

Nondum intelligitis neque recordamini quinque panum?

DIſciplicet Chriſto ſua benefi- K
cia obliuioni tradi; ideo tàm acriter diſcipulos reprehendit; diſce, quo quis ſanctior, & Chriſto proximior, eò magis reprehendendus eſt, ſi diuinorum beneficiorum obliuiſcatur. Non tàm ſeuerè vnum de turbis arguiſſet.

De panibus hic mentio fit, & L
de virorum numero, ac fragmentorum copia, cur non & de piſcibus? An non erat neceſſe ſingula ijs narrari, qui miraculo interrerant, vt miraculi memoriam refricaret

caret

caret ſatis erat, ſi de panibus loqueretur. An piſces prætererit, vt intueret neceſſariorum cura tangi debere, eorum quæ deliciarum quandam ſpeciem habent, poſſe nos obliuiſci.

Quem dicunt homines eſſe filium hominis?

M NOn eſt ab re, quod Chriſtus diſcipulos ſuos interrogat, quid de eo turbæ ſentirent, docere quippè nos voluit, vt nos quoque, quid de nobis homines ſentiant, quæreremus, licet aliorum dicta ſequi non debeamus, ſi quid tamen mali de nobis opinantur, huius opinionis occaſiones præcidendæ ſunt; quod Præſules maximè præſtare debent, quorum vita aliorum exemplar eſſe debet. Hi igitur malè de ſe opinandi occaſionem minimè dent, aut an dedetiir exquirant aliquando.

341 Hominum teſtimonium quærit Chriſtus, *quem dicunt*, inquit, *homines eſſe filium hominis?* per homines turbas intelligit, vt Phariſæos, Sadducæos, & ſcribas excluderet, hi hominis nomen non merebantur cum Chriſtum in Principe Dæmoniorum dæmonia eijcere, & ſimiles blaſphemias effutirent. Qui Deum blaſphemat, qui maledicta euomit in innocentes hominis nomen mereri non videtur.

N Hos prætererit, & horum teſtimonium non requirit, quia Chriſti famam obſcurare ſtudebant & pleni dolo, ac iniquitate ſincerè iudicium ferre non poterant; turbæ, vileſque homines ſincerius opinionem ſuam produnt. Teſtes Phariſæi eſſe non poterant, quia inuidi ac maligni.

Vel per *homines* omnes homines intellexit; proferuntur autem opiniones quæ Chriſti laudem cōtinebant, nam quid ſentirent iniqui Phariſæi probè ille nouerat, & prętermittunt diſcipuli narrare. Nimirum cenſionis inuidorum nulla habenda ratio, contemnendum prorſus eſt, quod inuidi ſentiunt, ac maligni.

Sed cur Chriſtus de ſe, tanquam de alio loquitur dicens: *quem dicunt homines eſſe filium hominis?* O
Poterat apertiùs dicere: *quem dicunt homines me eſſe?* An ita loquitur, ne de ſe iactanter loqui videretur, ſciebat quippè eorum ſententias proferendas, quæ eius laudem continebant, ne ergo videretur laudem quærere, de ſe, tanquam de alio loquutus eſt, & vocans ſe filium hominis tanta humilitate oblatæ laudi occurrit; ſcilicet quò quis magis laudatur, & extollitur ab alijs, eo ſe deprimere debet magis: aliqui codices Græci interſerunt το *me*, ſic; *quem me dicunt homines eſſe filium hominis?* Syrus: *quid dicunt ſuper me homines me eſſe filium hominis?* Sed filij hominis titulus ob Chriſti humilitatem non omittitur.

Populi de Chriſto iudiciū quæritur, & exhibetur, non ſine cauſa id factum, hæc inter præcipuas, vt videatur diſcipulorū confeſſio à plebis mente diſiuncta, P

nam ſi ſolùm diſcipulorum poneretur cenſio, exiſtimari poterat, quod illam ex plebis ſenſu hauſerant, & ex his quæ vulgo audierunt, quo fieret, vt eorum confeſſio minimè ſolida eſſet. Indicare voluit Chriſtus diſcipulorum eius eſſe ſupra plebem ſapere, & doctrinam ex Cœlo excipere, non ex plebis cęno premere.

Q Prius turbarum ſententia ponitur, deinde diſcipulorum, vt quaſi gradatum ad maiorem Chriſti laudem veniretur; vt diſceremus ſemper diuinæ laudi adijciendum aliquid, & maiora ſemper præſtanda, vt Deus magis à nobis laudetur.

R Turbarum laus ponitur, & diſcipulorum, vt quid inter vtroſque diſcriminis ſit apertè videatur, vt colligeremus, quàm deceret, vt diſcipuli melius pleniuſque Chriſtum laudent, quàm turbę; ſcilicet quò quis Chriſto dignitate, & culmine proximior, eò maiorem ei laudem exhibere deberet, quod hic, vt vides, à diſcipulis factum, & tamen ſæpè cõtra accidit, quum pauperes, ignobiles, ac idiotæ homines plerũque melius Chriſtum vita, & verbis laudent, quàm Præſules, quàm Doctores, & eruditi.

SECTIO III.

In rebus fidei vnitas, & conſenſu probatur. 342
Eò amplius à nobis Chriſtus laudandus, quò magis ſe pro nobis demiſit. S
Honoratur qui ſe demittit. T
Dum extollimur vtilitatis noſtræ memores eſſe debemus. 343
Honoris titulus poſt labores, non ante admittatur. V
Præſules, ac Principes ſuorum potiùs ſaluti conſulant, quàm ſuæ gloriæ. X
Puſillorum ſcandalum vitetur. Y
A proba vita labi, & iterum ad eam redire difficile. 344
Iuſtus etiam inter conuitia, & flagella pacem reperit. Z
Grauius peccant qui alijs præſunt, & exemplo alijs præire in bono debent. A
Peccandi occaſionem alijs præbere quàm Chriſto diſpliceat. B

Reſpondens Simon Petrus dixit: Tu es Chriſtus Filius Dei viui.

OMNES diſcipulos Chriſtus interrogauerat, quid de ſe ſentirent, *Vos autem*, inquit, *quē me eſſe dicitis?* 342
Cur ergo vnus Petrus reſpondet? An quia eadem erat & aliorum mens, vnde etiam pro alijs reſponſum dedit? Vnus pro multis loquitur, vt in rebus fidei vnitas & conſenſio probaretur. In hoc Catholica fides ab hæreſi differt, quòd hanc multi in multas diſcerpunt partes, in plures diffindunt errores. Catholica, Romanaque fides ita vt vna eſt, vt licet omni ęuo multi eam prædicauerit, vnus tamen loquutus videatur, quum in hominum varietate cẽſionum varietas

rietas non ſit, nec diſpares ſententiæ.

S Chriſtus ſe filium hominis dicit, Petrus vocat eum filium Dei viui. Verbum Dei commendat humilitatem ſuam, homo Domini ſui claritatem cognoſcit. Quò magis humiliauit ſe Chriſtus propter nos, eò magis nos eum glorificare debemus.

T Se filium hominis vocat Chriſtus, & ſtatim Dei Patris inſpiratione eum Dei filium Petrus appellat, vt hinc colligeremus maiorem gloriam, honoremque ei exhiberi, qui demiſſiùs de ſe humiliuſque ſentit.

Reſpondens autem Ieſus, dixit ei: Beatus es Simon Bar-Iona, quia caro, & ſanguis, non reuelauit tibi.

343 BEatus es Simon Bar-Iona. *Bar* Syris filius dicitur, *Iona* columba, proprium eſt nomen Patris Petri, quod quidam putant ex Iohanna contractum, aut deprauatum, & ſæpè Simon Ioannis appellatur Petrus. Porrò opponit Chriſtus Simon *Bar Iona* voci *Beatus*, vt memor humilis conditionis, ignobiliſque originis ſuæ & felicitatis ſuæ magnitudinem melius cognoſceret, & vilitatis ſuæ cogitatione in tanta laude non intumeſceret.

Tunc præcepit diſcipulis ſuis, vt nemini dicerent, quia ipſe eſſet Ieſus Chriſtus.

V NVnquam Chriſtus ante paſſionem ſuam Apoſtolis præcepit, vt ſe filium Dei eſſe prædicarent, inhibuit potius, vt hic videre eſt, nempè honoris titulum non vult niſi poſt labores, ac paſſiones, contra ac hominibus in more ſit, qui ſpecioſos titulos amant, labores fugiunt, qui comitantur honores.

Non vult tanquam meſſias præ- X
dicari, ne eius paſſio impediretur, nam ſi cognouiſſent, nunquam Dominum gloriæ crucifixiſſent, ſicque redempti minimè fuiſſemus. Qua re docentur Præſules, Principeſque, vt ſuorum potiùs ſaluti conſulant, quàm gloriæ ſuæ & honori.

Præterea id fecit ob puſillorum ſcandalum, ſi enim Ieſus prædicaretur Meſſias, & talis creditus eſſet ac poſtea occideretur, infirmi ſcandalizarentur, qui putabant Meſſiam non moriturum; magis curæ Chriſto fuit puſillorum ſalus, quàm ſui nominis gloria.

Alia huius rei cauſa reddi po- 344
teſt, nempè, ne ſi prædicaretur tanquam Meſſias, in eum credentes quum poſtea viderēt eum flagellari, ac demum crucifigi, fidem amitterent, eſſetque nimis difficile eos ad ſanam fidem iterū reuocare; ex quo colligis quàm ardua res ſit poſt probæ vitæ profectum labi, & ad bonam frugem iterum redire.

Quia oportent eum ire Ieroſ lymam, & multa pati à ſenioribus, & ſcribis, & principibus Sacerdotum.

NOmen vrbis, in qua multa Z
paſſurus erat Chriſtus ob-

ſerua. Ieruſalem viſio pacis interpretatur; iuſtus etiam ibi pacem videt, & magna pace fruitur, vbi graue illi à malis bellum indicitur. Nihil eſt quod turbare eius mentem poſſit, nihil quod eius pacem auferre. Vbique pacem reperire poſſumus, licet flagella pręparentur, calumniæ nobis obijciantur, quia hæc ipſa quietis, & pacis materia eſſe poſſunt, dummodo pacem prius nobiſcum habeamus.

A Recenſet hic Chriſtus eos, à quibus paſſurus eſt, ſeniorum, Scribarum, & Principum Sacerdotum meminit, ſed cur non & plebis, quæ clamabat: *Crucifige, Crucifige eum?* Cur non militum, qui coronam ſpineam capiti eius impoſuerũt, ac demum affixerunt Cruci? An innuere voluit, hos ſilentio ſupprimẽs, eos grauiùs in Chriſtum peccare, qui alijs exemplo eſſe debenr, quorum munus eſt ceteros in Dei lege erudire?

B Peccauit populus, peccauerunt ſcribæ, ſeniores, & Principes Sacerdotũ, ſed horũ meminit Chriſtus, non illius, ac ſi à ſenioribus, & ſcribis tãtùm paſſus eſſet, hi enim ſuo exemplo, ſuiſque verbis plebem ad tantum ſcelus committendum prouocauerũt. Adeo illorum peccatũ, qui alijs peccãdi occaſionem dant, Chriſto diſplicet, vt ab illis tantùm ſe paſſurum eſſe denũtiet.

SECTIO IV.

Poſt reuelationes nemo facile, ac liberè ea effundat, quæ humana dictat ratio. 345

Ἐπιτιμᾶν quid. Quanto impetu Chriſtus ad paſſionem, crucemque ferretur. C

Vnius admonitio reliquorum etiam ſit. D

Satanæ officium exercet, qui à duris, aſperiſque alios auocat. E

Audiendi minimè ſunt, qui vt nobis parcamus, ſuadent. F

Extollenda quæ laude digna, vt reprehenſione digna ſine reprehenſione non abeant. G

Qui ſibi parcere crucis, & mortificationis fuga ſtudent, minus parcunt, magis patiuntur. 346

Sui abnegatio, & mortificatio ob Dei gloriam. H

Abſtinentiæ, ac mortificationis operibus vitam contrahi falſo homines putant. I

Ἐυρίσκειν de quibus dicatur. Laboris ratio in vita æterna habetur. K

Animæ theſaurus omnibus nobilior theſauris. L

Arrogantia Chriſti exemplo vitanda. M

Ἀποδίδωμι quid. Præmium exſpectet, qui Dei legem ſeruat. 347

Et aſſumens eum Petrus, cæpit increpare illum dicens: Abſit à te Domine, non erit tibi hoc.

PETRVS reliquis ardentior, & Domini ſui amantior, libertate etiam ſumpta ex reuelatione ſibi facta, & ex laudibus, quibus eum Chriſtus extulerat, in medium proſilit, & cæteris perturbatis, & hæſitantibus non 345

non obiurgantis auctoritate, ſed amantis, & miſerantis affectu Chriſtum increpat, eumque à paſſione tanquam Dei filio indigna ſtudet auocare. Ignorabat quippè aduentus Chriſti rationem, Cœleſtis Patris voluntatem, crucis neceſſitatem, redemptionis myſterium, idcirco incautus quem Dei viui filium didicerat, à morte dehortatur. Cautio hic nobis datur, ne poſt reuelationes, poſt reſerata nobis diuinitùs arcana, liberus ea, quæ nobis humana ratio dictat, effundamus, neue ſenſui noſtro nimium credamus, ſic enim obuium erit cum Petro aberrare.

C *Cœpit increpare illũ*, Grçcè ἤρξατο ἐπιτιμᾶν αὐτῷ, *cœpit illum reprehendere, ſeu à ſententia ſua dimouere*, eam explodens, ac reijciens. Ἐπιτιμᾶν ſignificat etiam coercere, ac refrænare, quo ſenſu ſupra cap. 8. v. 26. ſumptum eſt, quum de Chriſto dicitur: ἐγερθεὶς ἐπετίμησε τοῖς ἀνέμοις καὶ τῇ θαλάσσῃ, *ſurgens increpauit*, ſeu, *coercuit, ac refrænauit ventos, ac mare*. Hic vbi Petrus à paſſione, ac morte Chriſtum auocat, hoc idem verbum adhibetur, ac ſi eodem impetu Chriſtus ad tormenta, ad crucē iret, quo venti feruntur, mariſque vndæ, vt præ patiēdi deſiderio quieſcere poſſet.

Matt. 8.

Qui conuerſus dixit Petro; Vade poſt me Satana, ſcandalum es mihi, quia non ſapis ea quæ Dei ſunt ſed quæ hominum.

D *Mar. 8.* QVi conuerſus: Sanctus Marcus cap. 8. v. 33. addit: *& vi*dens diſcipulos ſuos: In omnes diſcipulos coniecit Chriſtus oculos, vt ipſi quoque Petri redargutionem audirent, & in Petro omnes arguerentur, quum omnes idē quod Petrus paterentur, licet non tanto ardore corriperentur, vt in reprehenſionis verba exilirent, vt fecit Petrus; Vult igitur vnius admonitionem omnium eſſe. E

Petrum paſſionem, mortemque inhibentem retundit, conſilium eius reijcit, & faceſſere è ſuo conſpectu ſi hæc ſuadeat, iubet. *Vade*, inquit, *poſt me Satana*. Aduerſarium vocat eum, qui ſe conabatur amicum oſtendere. Satanæ, & aduerſarij nomen merentur, qui à duris, aſperiſque nos auocant, & ea conſulun, ad quæ caro ipſa inclinat.

Vade poſt me ſatana, ſcandalum es mihi; Græcè, σκάνδαλόν μου εἶ, *ſcandalum meum es*; ideſt offenſionis, ac ruinç cauſa mihi es, dum à paſſione ac cruce quantū in re eſt, me conaris auertere, ac à patris mei obedientia reuocare. Quod ſi Chriſtus in quo lapſus periculum nullum erat, blandientem Petrum tam acriter retudit, quid nos agere oportet, quum amicos audimus, qui vt nobis carnique parcamus conſulunt, qui ad delicias, ac voluptates nos aduocant, à carnis macerationibus, aſperaque crucis, ac mortificationis via nos auocāt? Reijciendi Chriſti exemplo ſunt, & omnis amicitia damnanda eſt, quæ nos ab obedientia diuinæ voluntatis auertere ſtudet. F

G *Vade poſt me ſatana*; quem Chriſtus paulo ante beatum dixerat,

bea-

beatus es, inquiens, *Simon Bar Iona:* nunc tàm ſeuerè quia malè conſulaerat, increpat. Cum rectè loquutus eſt, ſummis extulit laudibus, cum malè, tàm acriter eum arguit Chriſtus; docens ita in hominibus extollenda, quæ laude digna, vt ſine reprehenſione non abeant, quæ damnanda; quod aulici, & adulatores præſtare neſciunt, dum omnia probant etiam quæ improbanda.

Qui enim voluerit animam ſuam ſaluam facere perdet eam, qui autem perdiderit animam ſuam propter me inueniet eam.

345 QVi *voluerit animam ſuam ſaluam facere;* Græcè, σῶσαι *Saluare, ſeruare;* ſcilicet in hoc mundo; ſeipſum ſeruare iuxta Chriſti mentem quærit, qui crucem ſibi à Deo impoſitam abijcit, ſibique parcit & indulget, blandia, & ſuauia eligit, dura aſperaque fugit. Sed pende, quod non ait; *qui animam ſuam ſaluam faciet*, crucis fuga, voluptatum delectu, vt verborum antitheſis requirere videbatur, nam in ſecunda ſententiæ parte, quæ primæ reſpondet, ait; *Qui autem perdiderit animam ſuam:* Non caret hic loquendi modus ſua vtilitate; Innuitur, opinor, Crucem fugere, à duris, aſperiſque ſe eximere voluntatis, ac voti rem potius eſſe, quàm euentus, affectus non effectus, adeo vt plerique ſe à cruce, ac mortificationis amaritudine ſubripere ſtudeant, & quærant, pauci poſſint, quin quò magis ſibi parcere Crucis, & aſperitatum fuga volunt, minus parcunt, grauiori premuntur cruce, duriora ſuſtinent, amariora deglutiunt. Rectè igitur dictum: *Qui voluerit animam ſuam ſaluam facere;* quum hoc voti, ac deſiderij ſit, non rei; & velle crucem fugere, velle delicijs frui multorum ſit, reipſa illam fugere & iſtis frui, paucorum: nimirum magis cruce premitur qui crucem excutit, & abhorret, quàm qui occurrit Cruci, Cruci adhæret.

H *Qui perdiderit animam ſuam propter me.* Non ſatis eſt perdere ſui abnegatione, & Crucis amplexu, niſi id propter Chriſtum fiat, in Chriſti obſequium, in Chriſti confeſſionem, ac gloriam.

I *Qui perdiderit.* Animam perdere eſt vitam in Dei obſequium impendere, ſed non eſt propriè perdere, ſed hominum opinione; ſic ferè vſu venit, vt vbi quempiam carnis macerationi, & abſtinentiæ, ac mortificationis operibus addictum homines viderint, ſtatim eum ſanitatem, & vitam amiſſurum dicant; & cum imitari eum deberent, dehortantur.

K *Inueniet eam*, Græcè εὑρήσει αὐτήν; Verbum εὑρίσκειν de illis dicitur, quæ labore comparantur; vt ſciamus in æterna vita laboris etiam noſtri precium, & recompenſationem eſſe.

L *Inueniet eam.* Dixiſſet qui animam ſuam ob Chriſti confeſſionem effuderit, diuitem theſaurum inueniet; nulla hic theſauri mentio. Nulla? Imo maxima, animæ ſcilicet, quæ diuitijs omnibus omnibus theſauris præponderat.

Filius

Filius hominis venturus eſt in gloria Patris ſui cum Angelis ſuis, & tunc reddet vnicuique ſecundum opera eius.

M FIlius hominis venturus eſt. Vtitur tertia perſona de ſe loquens ad euitandam arrogantiæ opinionem, vtque ſuo nos exemplo doceret, ne nos & noſtra ſuperbè iactaremus.

347 *Tunc reddet vnicuique*; Græcè, τότε ἀποδώσει ἑκάστῳ. *Tunc rependet*, ſeu *perſoluet vnicuique*. Verbum ἀποδίδωμι *præmij vice rependere* ſignificat, ſed aliquãdo ad eũ porrigitur qui exhibitã legẽ obſeruat. Hinc illud Plat. de leg. ᾧ κάλλιστα ἀποδιδόντι τὰ περὶ ταῦτα νόμιμα, *qui ſe optimè gerit in his legibus obſeruandis*, ſi ad diuinam legem rem transferamus, vtraque notio optimè inter ſe cohæret; nam illi præmium Chriſtus perſoluet, qui ſuam obſeruauerit legem; alioquin pœnam expectet, eamque perennaturam.

Secundum opera eius, Græcè, κατὰ τὴν πρᾶξιν αὐτοῦ, *Iuxta actionem ipſius*, vt vertit Pagninus; vel, *iuxta opus ſuum*, vt legit S. Hieronymus. Indicat hæc varietas, bonorum eſſe ita bona opera continuare, vt vnum tantum opus efficere ipſa continuatione videantur; malorum eſſe peccata peccatis nectere, vt vnum opus tantum præſtare videantur.

Præterea iuſti ita multis operibus incumbunt, quæ in Dei obſequium exhibent, ac ſi vni tantum operam darent, tam ſedulò, & accuratè id efficiunt. Idem agunt & mali in malo.

Vul-

Vulgata Editio. *Lectionum Varietas.*

CAPVT XVII. MATTHÆI.

Verſ. 1.

Et poſt dies ſex aſſumpſit Ieſus Petrum, & Iacobum, & Ioannem fratrem eius, & ducit illos in montem excelſum ſeorſum.

Et. *Fr.Luc. Autem.*
Aſſumpſit. *Pagn. Aſſumit. S.Proc. Aſſumptis Petro & Iacobo, & Ioanne.*
Duxit. *Pagn. Adducit. Vat. Subducit. Dionyſ. Alex. Aſcendit in montem. S.Proc. Aſcendit Dominus in montem. Adam C. Surſum duxit.*
Seorſum. *Syr. Solos. Ar.M. Priuatè.*

Verſ. 2.

Et transfiguratus eſt ante eos. Et reſplenduit facies eius ſicut Sol: veſtimenta autem eius facta ſunt alba ſicut nix.

Transf. eſt. *Syr. & S.Hier. Transformatus eſt.*
Ante eos. *Pagn. Coram illis. Fr.Luc. In conſpectu eorum.*
Reſplenduit. *S.Aug. Splenduit.*
Facies eius. *S.Aug. Vultus eius.*
Alba ſicut nix. *Syr. Candida vt lux. Arab. Alba ſicut lux. S.Amb. Refulxerunt ſicut nix. Pagn. Candida ſicut lumen.*

Verſ. 3.

Et ecce apparuerunt illis Moyſes, & Elias cum eo loquẽtes.

Apparuerunt. *Pagn. Viſi ſunt. S.Proc. & Vat. Conſpecti ſunt illis.*
Loquentes. *Pagn. Colloquentes.*

Verſ. 4.

Reſpondens autem Petrus, dixit ad Ieſum: Domine, bonum eſt nos hic eſſe: ſi vis, faciamus hic tria tabernacula, tibi vnum, Moyſi vnum, & Eliæ vnum.

Bonum eſt. *Adam C. Decorum, pulchrum eſt. Fr.Luc. Iucundum.*
Si vis. *Syr. Et ſi vis.*
Faciamus. *Syr. Faciemus.*
Tabernacula. *Fr.Luc. Vmbracula, tentoria.*

Verſ. 5.

Adhuc eo loquente, ecce nubes lucida obumbrauit eos. Et

Ecce nubes lucida. *S.Aug. Nubes lucida venit. S.Proc. oborta eſt nubes.*

Vul-

ecce vox de nube, dicens: Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui: ipſum audite.

Et ecce vox. *S. Aug. Et ſonuit vox. S. Proc. Et ecce vox exſtitit de nube.*
De nube. *Fr. Luc. Ex illa nube.*
Dilectus. *S. Cyp. Dilectiſſimus.*
Benè complacui. *Tert. Benè ſenſi S. Gaud. In quo bene placui. S. Proc In quo acquieui.*

Verſ. 6.

Et audientes diſcipuli ceciderunt in faciem ſuam, & timuerunt valde.

Et audientes. *Fr. Luc. Et vt audiuerunt.*
Ceciderunt. *Pagn. Prociderunt.*
Timuerunt. *Vat. Territi ſunt.*
Valde. *Pagn. Vehementer.*

Verſ. 7.

Et acceſſit Ieſus, & tetigit eos: dixitque eis: Surgite, & nolite timere.

Acceſſit. *Pagn. Progreſſus.*
Tetigit eos. *S. Aug. Porrexit manum.*
Nolite timere. *Fr. Luc. Ne timeatis. Ar. M. Ne metuite.*

Verſ. 8.

Leuantes autem oculos ſuos, neminem viderunt, niſi ſolum Ieſum.

Leuantes. *Fr. Luc. Quùm ſuſtuliſſent.*

Verſ. 9.

Et deſcendentibus illis de monte, præcepit eis Ieſus, dicens: Nemini dixeritis viſionem donec Filius hominis à mortuis reſurgat.

Nemini dixeritis. *Syr. Coram nemine dixeritis.*
Viſionem. *Vat. Viſum. Fr. Luc. Hanc viſionem.*
Reſurgat. *Vat. Reſſurexerit.*

Verſ. 10.

Et interrogauerunt eum diſcipuli, dicentes: Quid ergo Scribæ dicunt quod Eliam oporteat primum venire?

Diſcipuli. *Syr. Diſcipuli ſui.*

Vulgata Editio.	Lectionum Varietas.
Verſ. 11. At ille reſpondens, ait eis: Elias quidem venturus eſt, & reſtituet omnia.	Venturus eſt. *Pagn. Venit prius. Orig. Venturus eſt primùm.* Reſtituet. *Arab. Docebit vos omnia. Auct. Inſtaurabit.*
Verſ. 12. Dico autem vobis, quia Elias iam venit, & non cognouerunt eum, ſed fecerunt in eo quæcunque voluerunt. Sic & Filius hominis paſſurus eſt ab eis.	In eo. *Caiet. Ei.* Paſſurus eſt ab eis. *Syr. Vim paſſurus eſt ab eis. Ar.M. Futurus eſt pati ab eis.*
Verſ. 13. Tunc intellexerunt diſcipuli, quia de Ioanne Baptiſta dixiſſet eis.	Dixiſſet eis. *Ar.M. Dixit eis. Syr. Verba ipſis feciſſe.*
Verſ. 14. Et cum veniſſet ad turbam, acceſſit ad eum homo genibus prouolutus ante eum, dicẽs: Domine, miſerere filio meo, quia lunaticus eſt, & male patitur: nam ſæpè cadit in ignem, & crebro in aquam.	Et cum veniſſet. *Caiet. Et cum veniſſent.* Genibus prouolutus. *Syr. Procidens ſuper genua ſua. Caiet. Genua flectens ei. Fr.Luc. Ad genua accidens illi.* Lunaticus eſt. *Fr.Luc. Lunationibus afficitur.* Malè patitur. *Vat. Miſere affligitur. Auct. Malè opprimitur.* Sæpè. *Int.Orig. Aliquoties. Int.Euth. frequenter.* Crebrò. *Vat. Sepè. Int.Orig. Aliquoties.*
Verſ. 15. Et obtuli eum diſcipulis tuis, & non potuerunt curare eum.	Et obtuli. *Ar.M. Et attuli.* Curare. *Int.Orig. Eijcere. Int.Theoph. Sanare.*

Vul-

Vulgata Editio. | Lectionum Varietas.

Verſ.16.

Reſpondens autem Ieſus, ait: O generatio incredula, & peruerſa, quouſque ero vobiſcum? vſquequo patiar vos? Afferte huc illum ad me.

Peruerſa. *Pagn. Diſtorta.*
Quouſque ero vobiſcum? *Fr.Luc. Quouſque tandem ero vobiſcum?*
Vſquequò patiar vos. *Fr.Luc. Quouſque tandem tolerabo vos? Int. S.Chryſ. Vſquequò ſuſtinebo vos?*
Afferte. *Syr. Adducite. Ar.M. Ferte.*

Verſ.17.

Et increpauit illum Ieſus, & exijt ab eo dæmonium, & curatus eſt puer ex illa hora.

Increpauit illum. *Mald. Imperauit illi. Euth. Præcepit. Auct. Interminatus eſt.*
Ex illa h. *Pagn. A tempore illo.*

Verſ.18.

Tunc acceſſerunt diſcipuli ad Ieſum ſecreto, & dixerunt: Quare nos non potuimus eijcere illum?

Secretò. *Caiet. Seorſum. Fr.Luc. Priuatim.*
Eijcere illum. *Syr. Eum ſanare.*
Illum. *Int.Theoph. Illud.*

Verſ.19.

Dixit illis Ieſus: Propter incredulitatem veſtram. Amen quippè dico vobis, ſi habueritis fidem, ſicut granum ſinapis dicetis monti huic: Tranſi hinc illuc, & tranſibit, & nihil impoſſibile erit vobis.

Si habueritis. *Fr.Luc. Si habeatis.*
Dicetis. *Syr. Diceretis.*
Tranſi. *Vat. Demigra.*
Et tranſibit. *Fr.Luc. Et demigrabit.*
Nihil impoſſibile erit vobis. *Syr. Nihil præualeret vobis. Adam C. Ex Syr. Aliquid non erit potentius vobis.*
Vobis. *Int.Theoph. In vobis.*

Verſ.20.

Hoc autem genus non eijcitur niſi per orationem, & ieiunium.

Non eijcitur. *Caiet. Non Egreditur.*
Per orationem. *Pagn. Per deprecationem. Vat. Per precationem.*

Verſ.21.

Conuerſantibus autem eis in

Conuerſantibus a. eis. *Syr. Quum*

Vulgata Editio.	*Lectionum Varietas.*
Galilæa, dixit illis Ieſus: Filius hominis tradendus eſt in manus hominnm.	*autem conuerſaretur. Ar.M. Verſantibus autem eis.*
Verſ.22. Et occident eum, & tertia die reſurget. Et cõtriſtati ſunt vehementer.	Tertia die. *Int.Orig. Poſt tertium diem.* Reſurget. *Fr.Luc. Suſcitabitur. Ar. M. Excitabitur.* Contriſtati ſunt. *Pagn. Dolore affecti ſunt. Vat. Mærore affecti ſunt vehementi.*
Verſ.23. Et cum veniſſent Capharnaum acceſſerunt qui didrachma accipiebant, ad Petrum, & dixerunt ei: Magiſter veſter non ſoluit didrachma?	Qui accipiebant. *Pagn. Qui accipiunt. Int.Orig. Qui Exigebant. Int. Theoph. Qui ſolent accipere. Ar.M. Sumentes.* Didrachma. *Syr. Binas zuzim argenti capitatim.* Non ſoluit. *Cyr. Non tradit.*
Verſ.24. Ait: Etiam. Et cum intraſſet in domum, præuenit eum Ieſus, dicens: Quid tibi videtur Simon? Reges terræ à quibus accipiunt tributum vel cenſum? à filiis ſuis, an ab alienis?	Cum intraſset. *Syr. Eum ingreſſu eſſet Petrus.* Præuenit. *Syr. Praocupauit.* Reges terræ. *S. Aug. Reges mundi.* A quibus. *Syr. A quo.* Tributum. *Ar. M. Tributa.* Vel cenſum. *Syr. Pecuniam capitatim.* An ab alienis. *Int. Orig. An ab extraneis?*
Verſ.25. Et ille dixit: Ab alienis. dixi illi Ieſus: Ergo liberi sũt filij.	Ab alienis. *Syr. Ab extraneis.*
Verſ.26. Vt autem non ſcandalizemus eos, vade ad mare, & mitte hamum: & eum piſcem, qui primus aſcenderit, tolle: &	Scandalizemus. *Pagn. Offendamus. Vat. Ne ſimus illis offendiculo Ar. M. ſcandalizetis.* Vade ad m. *Pagn. Progreſſus ad mare. Fr.Luc. Profectus ad mare.* Mitte *Fr. Luc. Iace.*

aper-

apertoore eius, inuenies ſta-terem illum ſumes, da eis pro me, & te.

Aſcenderit. *Pagn. Prodierit. S. Aug. Surrexerit.*
Illum ſumens. *Int. Theoph. Illum accipe.*
Aperto ore eius. *S. Aug. Aperi os eius.*
Da. *Syr. Offer.*

CAPVT XVII.

Expenditur & illuſtratur.

SECTIO PRIMA.

Gloria regni cæleſtis non ſegnibus, & dormientibus datur. 348
Sua beneficia deſiderari vult Deus, non contemni. A
Superiores ſuorum ſanctitatem, & perfectionem quærant. B
In peius labendi occaſio à quolibet auferenda. 349
Perfectiorum exemplo alij prouocandi. C
In donis diſtribuendis ſauctitatis, non cognationis ratio habenda. D
In hac vita non gloria, ſed tribulationes quærendæ. 350
Iniuriarum Chriſti exemplo obliuiſci debemus. E
Qui diuina contemplari vult terrena relinquat. F
Chriſtus ſponte mortem Crucis ſuſtinuit. 351
Orationis fuſu homo in alterum commutatur. G
Quinque ſenſuum imperium vbi excuſſerimus, cæleſtis gloriæ guſtus nobis exhibebitur. H
Gloriæ oſtenſione, velut expanſo rete, omnes Chriſtus comprehendere ſtudet. 352
Dona quæ à Deo vera, ficti tia quæ à mundo. I

Et poſt ſex dies aſſumpſit Ieſus Petrum, & Iacobum, & Ioannem fratrem eius.

CVR non ſtatim transfigurauit ſe Chriſtus? an vt his diebus intermedijs pararent ſe qui erant viſuri? Dixerat; *ſunt quidem de hic ſtantibus, qui non guſtabunt mortem donec videant filium hominis venientem in regno ſuo;* reſpiciens ad transfigurationis myſterium, quod per hos dies diſtulit, vt ei parati occurrerent, & ita innueret gloriam regni cæleſtis non ſegnibus, & dormientibus dari, ſed illis, qui parati, & deuoti fuerint. 348

A Diſtulit præterea transfigurationem, vt diſcipulorum deſiderium acueret; amat ſua beneficia deſiderari Chriſtus, non contemni. Differt ne paruo aut nullo no-

ſtro

ſtro labore Dei dona exhibita vileſcerent.

B Vide in Chriſto profectus noſtri curam. Transfigurationem ſuam quibuſdam promiſit; *ſunt quidam*, inquit, *de hic ſtantibus, qui non guſtabunt mortem donec videant filium hominis*. Non explicat quinam eſſent, qui hac gratia donandi, vt ſcilicet omnes illũ diem expectarent, ſe omnes pararent, & per feruentia deſideria promptos ſe exhiberent, nullum deſignat, nullum nominat, quia omnium profectum deſiderabat. Hęc eadem ſit cæterorum ſuperiorum mens, vt quantùm poſſunt ſuorum ſanctitatem, ac perfectionem augeant.

349 Sed quæri hic poteſt, cur non omnibus diſcipulis hæc tranſfiguratio oſtenſa? An quia non omnes erant digni, erat enim inter illos Iudas, qui arcendus erat? Atqui poterat oſtẽdere alijs; poterat ſed fors non expediebat, Iudas ſi ſe ſolum videret excluſum deterior factus eſſet, & acriorem ſumpſiſſet animum Chriſtum tradendi. Etiam Iudæ conſulit Chriſtus, & ne in peius labendi occaſionem arripiat ſummopere ſtudet.

C Porrò hos tres dumtaxat elegit, quia ceteris feruentiores, ac magis diſpoſiti, vt horum exemplo alij ad maiorem perfectionem allicerentur, & tales ſe exhiberent, vt ipſi quoque ſimilia mererentur; nēpè prouidi Paſtoris eſt aliorum exemplo alios ad ſublimius vitę genus prouocare.

D Petrum aſſumpſit Chriſtũ, non aſſumpſit Iacobum Alphæi, qui erat ei cognatus, vnde & frater Domini dicitur ad Galatas 1. per quod oſtẽdit in donis diſtribuendis ſanctitatis habendam rationem eſſe non ſanguinis, non cognationis, quod ferè fieri ſolet. Galat. 1.

Et duxit illos in montem excelſum ſeorſum, et tranſfiguratus eſt ante eos.

IN monte transfiguratus eſt Chriſtus, ſed qualis mons fuerit non ſcribitur, quod tamen factum de monte vbi crucifixus, nōmen enim montis traditur, fuit enim Caluariæ; locum mortis deſignat, non deſignat gloriæ, vt nobis innueret, dum ſumus in hac vita non gloriam eſſe quærendam, ſed tribulationes potiùs, & aduerſitates, nihil refert licet transfigurationis locum neſciamus, dummodo ſciamus paſſionis, ad montem quippè myrrhæ cum ſponſa ire debemus, gloriæ delicias inueſtigare non eſt neceſſe. 350

E Mons iſte fuit Thabor, in quem duxerunt Chriſtum, vt præcipitarent eum. *Luc*. 4. ſicut nonnulli notauere. Diſce Chriſti clementiam, iniuriarum oblitus ibi gloriam hominibus oſtẽdit, vbi mors eius quærebatur. *Luc*. 4.

F In montem pergit, vt oſtenderet, ei, qui cœleſtia, ac diuina contemplari vult, terrena relinquenda eſſe, vt in voluptatum profundis minimè iaceat, ſed mente in ſuperna conſurgat.

Antequam pateretur, cruciſque mortem ſubiret Chriſtus coram diſcipulis ſuis transfiguratus eſt; diuino conſilio id factum, 351

ctum, vt ſtatim intelligeremus, Chriſtum ſponte mortem crucis obijſſe. Tam enim facilè erat mortem euadere, quàm facile nube ſe ſe circundare, ſolis lucem vultu, facieque referre, & veſtibus candorem inducere; quis enim hominum tanta maieſtate fulgentem inuaderet? quis in eum manus inijcere aut poſſet, aut auderet? Ante paſſionem igitur ſuam Chriſtus ſe coram diſcipulis transfigurat, vt quàm facile ei fuiſſet manus hominum euadere, crucisque ſupplicio ſe eximere probaret.

G In monte transfiguratur, quia in monte orare conſueuerat Chriſtus, hinc illud: *aſcendit in montem ſolus orare*, & alibi: *exijt in montem orare, & erat pernoctans in oratione Dei*. vbi orare ſolet, ibi transfiguratur, vt innueret hominem orationis fuſu, ac frequentia in alterum commutari, alium vultum induere, aliam mentem, ac mores. Quid quod Lucas orationis meminit dum ait: *facta eſt dum oraret facies vultus eius altera*.

Matt.14. Luc.6. Luc.9.

H Mons iſte fuit, vt Interpretibus placet, Thabor, vbi Melchiſedech obuiam venit Abrahamo triumphanti de quinque Regibus; vbi quinque ſenſuum regnũ, imperiumque excuſſerimus, tunc cœleſtis gloriæ guſtum quendam Deus nobis exhibebit.

352 Olim in Thabor ſpeculatores erant, qui prætereuntes ad Idolorum allicerent cultum, hinc illud Oſeæ 5. v. 1. *Rete expanſum eſt ſuper Thabor*. Alia Chriſti mens, aliudque rete expandit, vt omnes capiat ad vitam ad ſalutem, gloriam ſuam demonſtrãt, vt omnium animos hac læta viſione veluti expanſo rete comprehendat.

Et transfiguratus eſt ante eos. Cur in conſpectu illorum transfiguratur? Ne alterum eſſe ſuſpicarentur, neue oculis ſuis illuſum putarent, & phantaſma eſſe, quod viderent. Aberrandi occaſiones Chriſtus aufert, cauetque, ne bona quæ nobis exhibet & oſtendit fictitia, aut perſonata videantur, quod mundus, & Dæmon facit. I

SECTIO II.

Ieiunium viam ad gloriam ſternit. 353
Superior omnem violatæ legis maculam. & ſuſpicionem aboleat. K
Serui Dei aliquid contra legem Dei fieri ipſis conſentientibus adduci non poſſunt. L
Chriſtus vitæ, ac Mortis Dominus. M
De Chriſti paſſione, ac morte probè loquitur, qui mortem ſubire pro Deo non dubitat. 354
Magnam bonorum exempla ad bonum vim habent. N
Qui gloriam ſperat legem ſeruet. O
Zelus, & mititas Chriſtum ſapiat, & ſpectet. P
Ad gloriæ culmen per paſſiones itur. Q
Gloriæ meditatio impigros, & laboris cupidos reddit. 355
Etiam in vilibus miniſterijs cæleſtibus delitijs perplui Dei ſeruus poteſt. R
Qui Dei gloriam ſpectat culmina, & terrena omnia contemnit. S
Qui Chriſti amore feruet, & gloria potiundæ deſiderio, nulla ſui cura tangitur. 356

A Chri-

A Chriſti præſentia abire non poteſt, qui Chriſtum amat.
Vera gloria non eſt, quæ interturbari ab hominibus poteſt. V
Fiducia, & ſpes in hominibus minime ponenda. X
In Religione quidam cœleſtis gloriæ ſapor. 357
Terſtr.lli qui creaturas pariant Creatori, imo anteponunt. Y

Et ecce apparuerunt illis Moyſes & Elias cum eo loquentes.

353 QVAERI hic poteſt, cur hi duo potiſſimum electi? An ob inſignem vtriuſque ſanctitatem? An quia hi duo etiam viuentes immortale quoddam viuendi genus repreſentarũt. Moyſes enim quadraginta diebus ſine cibo manſit Exod.32. & Deut.9. & totidem diebus Elias, nam ſumpto pane ſubcineritio ſine alio cibo ambulauit quadraginta diebus, & quadraginta noctibus 3. Reg.19. Nulli autem in veteri teſtamento tam longũ tempus ieiunarunt. Ergo quod hi apparuerint in gloria ieiunij priuilegium eſt, vt ita diſceremus ieiunium ad gloriam viam ſternere, & ad beatitudinem ſuos ducere.

K Hi duo in transfiguratione apparent, vt Iudæorum calumnia tolleretur, qui dicebant Chriſtum legem ſoluere, & prophetas, nam hi apparent qui legem, & prophetiam præferebant, non fuiſſe illis contrarium apertè conſtabat. Ex quo colligimus ſuperioris eſſe vt veræ ſolidæque gloriæ ſplendore fulgeat omnem violatæ legis maculam & ſuſpicionem abolere. Hæc ſummæ gloriæ ſumma eſt.

Hi duo adfuerunt tãquam ſanctitatis Chriſti teſtes, alioquin ſi Dei legem Chriſtus, vt calumniabantur Iudæi, violaſſet Dei legislator Moſes non affuiſſet, ſi verò Dei filius verè non fuiſſet, Elias non aſtitiſſet, quin diuinæ gloriæ zelo tactus abijſset, nec illi paruiſſet qui ſibi quod non haberet, vindicaret. Nimirum veri Dei ſerui nec tantæ gloriæ conſortio adduci potuiſsent, vt eorum præſentia aliquid cõtra Dei legem fieri probare viderentur. Pende quanto diuinæ legis zelo corripi debeat, qui Dei ſeruus audire vult. L

Teſtes Moyſes, & Elias apparent, vt oſtenderet Chriſtus ſe vitæ Dominum eſse, ac mortis, ideo hi adducti, nam Moyſes mortuus fuerat, Elias adhuc viuit, nempè mortis, & vitæ poteſtatem habet, cui Moyſes, & Elias famulantur. M

Iſti duo Chriſto adſtantes de Chriſti paſſione loquebantur, de exceſsu nempe, quem completurus erat in Ieruſalem, ideo ergò hi aduocantur, qui pro Deo morti ſe expoſuerant. Moyſes enim Pharaoni ſe oppoſuit, Elias autem Regi Achab, nempè de Chriſti paſſione, ac morte, probè loquitur, qui mortem ſubire pro Deo non dubitat. 354

Dixerat Chriſtus capite ſuperiori Petro, & alijs diſcipulis, vt ponerent animam ſuam pro eo, id vt magis ſuaderet introducit N

loquen-

loquentes de paſſione ſua illos, qui animam pro Dei gloria ponere nô dubitauerant, vt eorũ exempla, & gloriam diſcipuli ſequerentur, & eiſdem animis morti occurrerent; ex quo apparet, quantam bonorum exempla vim ad bonum habeant.

O Moyſes, & Elias adducuntur, vt qui Dei gloriam ſperat legem ſeruaret & Prophetiæ crederet. Imo vt horum exemplo, mites vt Moyſes eſſemus, zelantes ſicut Elias.

P Inter hos Chriſtus videtur quia ſcilicet & zelus Chriſtum reſpicere debet, & mititas Chriſtum ſpectare, alioquin & ille crudelitas euadit, & iſta remiſſio, & indulgentia.

Q Dum Chriſtus gloriam ſuam oſtẽdit etiam de paſſione ſua cum Moyſe, & Elia loquitur, vt oſtenderet ad gloriæ culmen niſi per paſſiones, & aduerſitates non perueniri. Hinc illud: *per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei* Act. 14.

Domine bonum eſt nos hic eſſe, ſi vis faciamus hic tria tabernacula tibi vnum, Moyſi vnum, & Eliæ vnũ.

355 GLoriæ meditatio impigros, & laboris cupidos reddere nos debet. Docet hoc ſuo exemplo Petrus, qui gloriæ dulcedine captus, tanquam impiger operarius miniſterium ſuum pollicetur, & ait, *faciamus hic tria tabernacula*, non ait, diuina virtute, vel ab alijs operarijs fiant, ſed faciamus, laborem enim ſubire gloriæ amore non defugiebat. Ergo qui gloriam amat, labores non defugiat, non torpeat, non iaceat, nec otio abſumatur.

Laborem ſuum, ac miniſterium in tabernaculis ædificandis Petrus pollicetur, nec cogitat corporali illa ædificatione gloriæ dulcedinem abrumpendam; fors credebat non interrumptam iri; quo indicatur etiam in vilibus miniſterijs frui nos Dei viſitatione poſſe, & cœleſtibus delicijs perplui, quod frequenter accidere puræ animæ in ſe ipſis experiuntur. R

Viſa ad horã humanitas Chriſti transfigurata tanta affecit dulcedine Petri mentem, vt rebus alijs omnibus ſpretis ſola illius fruitio ipſi ſufficeret, honores non quæreret Eccleſiæ primatum non ambiret, quid faciet gloriæ mare, ſi gutta mentem obruit? Qui cœleſtem gloriã exſpectat culmina, & omnia terrena contemnit. S

Faciamus tria tabernacula. Cur & ſuum ſibi, alijſque diſcipulis tabernaculum Petrus non aſſignat? Sui nulla cura tangitur, qui Chriſti amore feruet, & gloriæ potiunde ardet deſiderio. 356

Deinde non vult tabernacula ſibi, duobuſque diſcipulis exædificari Petrus, quia ſemper cum Chriſto manere volebat in eodem tabernaculo, idemque ab aliis diſcipulos factum iri putabat; nam qui gloriæ deſiderio tenetur à Chriſti præſentia abire non poteſt, tabernaculis diſiungi non vult. T

Moſem, & Eliam adeſſe volebat Petrus, quibus tabernacula ſtruerentur; ſed cur? vt montem ab inſidiatoribus tutarentur, nam ita V

ſecum cogitabat, ſi quis audax adire montem voluerit, & nos aggredi, aderunt Moſes, & Elias qui vlciſcātur, nam ille plurimas gentes deuicerat, hic verò ignem ſuper quinquagenarios de Cœlo detraxerat? Errabat Petrus, gloriæ nomen, ac quietis non meretur, quæ ab hominibus interturbari poteſt, quæque in ſui cuſtodiam hominum auxilijs indiget.

X Petrum in Moſis & Eliæ auxilio fiduciam collocaſſe diſplicuit Chriſto, vt ſtatim vtrumque abire iuſſerit, ſolusque remanſerit, vt diſceremus in eo ſolo ſpem figere, fiduciamque locare.

357 In hoc monte factum eſt quod Petrus voluit, licet non ſicut ille petebat, nam tria monachorum clauſtra hic poſtea facta perhibentur, quæ ibi diù manſerunt; Vt ita colligeremus Religioſorū monaſteria Chriſti tabernacula eſſe, legiſque diuinæ, & prophetiæ, & in monaſterijs quãtum fieri poteſt cœleſtis gloriæ guſtum exhiberi. Ita eſt.

Brocardus lib. de ſitu terræ Sāctæ.

In hoc errauit Petrus, quum tria vellet tabernacula fabricari, & in eodem ordine Moyſem & Eliam cum Chriſto collocat. Pariari Domino ſerui non debent. Plerique putauere ob tria hæc tabernacula, quæ fieri Petrus poſtulauit exæquans ſeruos Domino, Deum permiſiſſe, vt ter eum in paſſione negaret. Quàm pœnam ſubire illi merentur, qui impiè creaturas præferunt Creatori? Petrus neſciebat quid diceret, & permittitur labi, peccatores ſciunt ſe non patiare modo iuſtos Dei ſeruos Chriſto, ſed falſas voluptates vero Deo. Quàm pœnam ob ſcelus iſtuc ſint ſubituri ipſi viderint.

SETIO III.

Hominum calumniæ excellentiam non minuunt, non dignitatem. 358
Qui Dei filius audire vult Dei voluntatem perficiat. Z
Amat Pater Chriſtum & tamen mori paſſus eſt. A
Qui videre vult Chriſtum Chriſto obediat. B
Euangelij lumen intuendum eſt. C
Quò quis Chriſto magis adhæret, eò attentius eius verba audire debet. 359
Prædicationis munus non facilè ſuſcipiat, qui per vitæ auſteritatem non prædicauerit prius. D
In omnibus Chriſto parere debemus. E
Cauet Pater cœleſtis, ne filij paſſio, & mors impediatur. 360
Iuſti etiam ob leuem labeculam valde timent. F
Vera gloriæ guſtus ambitionis medicina. G
Gloria quam Deus ſuis oſtendit omnium vota explet, ſecus regna terrena. H
Veræ magnitudinis nota in culmine aliorum non obliuiſci. 361
Adeſt Chriſtus ſuis, nec videri duntaxat vult. I
Ex amore, non ex ſolo timore Chriſto obſequi debemus. K

Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui ipſum audite.

Hic eſt filius meus dilectus. Etiam dum in cruce eſſet Filium Dei 358

Dei ſe dixit, nam patrem alloquẽs ait: *Pater in manus tuas commendo ſpiritum meum*; ſcilicet tàm filius in gloria, ac maieſtatis oſtenſione dicitur, quàm in opprobriis, in calumniis, in paſſione, in cruce; vt Dei filius tu quoque audias, eundem te & in proſperis, & in aduerſis exhibe. Diſce, hominum calumniæ dignitatem, excellentiam, aut ſanctitatem ſupprimere nequeunt.

Z *In quo mihi benè complacui.* ideſt. *In quo acquieui*, ſic enim vertit Sanctus Proclus, & ſic exponunt S. Chryſoſtomus, Euthymius, & Theophylactus. Requieſcit in ipſo pater, quia eiuſdem eſt penitus voluntatis; non enim quia genuit idcirco tantummodò diligit, ſed etiam quia vnam volũtatem cum patre habet, & ab eo non diſſentit. Et nos etiam vt Filij Dei audiamur Dei voluntatem ita perficiamus, vt in nobis quodammodo quieſcere videatur.

A Filium ſuum dilectum, & in quo requieſcat, & oblectetur Chriſtum eſse Pater affirmat, ne Petrus audiens moriturum turbaretur; ac ſi diceret Pater, hic Filius meus dilectus eſt, in quo requieſco, quod ſi amatur, ne metuas, nemo perdit, quem amat, noli turbari Petre, audiens illum de morte loquutum mortem ſubiturum; non potes tu magis diligere quàm à patre diligatur, ego amans patior vt patiatur ac moriatur, parere tu quoque.

B *Ipſum audite*: non dicitur, *ipſum videte*, ſed, *ipſum audite*, nam qui glorioſam Chriſti faciem in Cœlis æternum videre deſiderat, debet hic eius vocibus obtemperare, ad beatitudinem quippè via Chriſto obedire.

Signatè ait, *ipſum*, non enim ad legem veterem, quæ per Moyſem ſignificata eſt, nec ad prophetarũ ænigmata, quæ per Eliam, ſpectandum erat, ſed ad Chriſtum, in quo omnia complebantur; hic audiendus, huic parendum erat, ac ſi dictum fuiſſet, legis vmbræ recedant, recedant prophetiæ typi, ſolum ſplendidum Euangelij lumen intuemini. C

Sed quæri hic poteſt cur in trãſfigurationе hęc verba adiecta ſint, *ipſum audite*, quod in baptiſmo minimè factum eſt, vbi omnia alia verba audita fuere. An quia cum in Iordane de Cœlo diceretur, *hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi complacui*, licet multi audirent nullus tamen ibi aderat Chriſti diſcipulus, ideo dictum non eſt, *ipſum audite*; hic verò tres Chriſti dilecti diſcipuli aderant, ideo Chriſtum audire iubentur; nempè quò quis Chriſto magis adhæret, eò magis eius verba audire debet, & opere complere, quod audit. 359 Matt. 4.

Putant aliqui, idcirco in baptiſmo additum non fuiſse, *ipſum audite*, quia nondum Chriſtus ieiunauerat, vt ſtatim diſceremus prædicationis munus exercere non debere, qui per vitæ auſteritatem prius alijs non prædicauerit. D

Nec myſterio viduum eſt, quod indefinitè dicitur, ipſum audite, nec aliqua determinantur, in quibus obediri Chriſti diſcipuli Chriſto debeant, quia in omnibus ei parere par eſt. E

360 *Ipſum audite*, ei obtemperate, nullus contradicat; vniuerſè in rebus omnibus id intelligitur, ſed maximè in re, de qua loquutus fuerat cum Moſe, & Elia, de paſſione ſcilicet, & cruce. Scitè Sanctus Chryſoſtomus hic: *Ipſum audite, quare ſi crucis patibulum ſuſtinere vult, non contradicas*. In hoc maximè audiri filium pater iubet, in quo ſalus noſtra ſita erat. Paria ferè Theophylactus hic. *Docet quoque illum audiendum, etiamſi crucifigi voluerit, ne obluctemini:* Vnde hinc aliam rationẽ colligere poſſumus, cur poſt baptiſmum, cum diceret Pater: *Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi complacui*, non addiderit hæc verba; *ipſum audite*, quod hic fecit, quia de paſſione, & morte loquebatur, quam impediri nolebat, quod non erat neceſſe tunc prima illa vice monere, cum de paſſione nulla eſſet mẽtio facta.

Et audientes diſcipuli ceciderunt in faciem ſuam, & timuerunt valde.

F CVt cadunt? ex reuerentia quadam, & quodam timore; ſed cur tanto timore conſternuntur? an quia diſcipuli cognouerant ſe erraſſe, idque præcipuè in Petri petitione de tribus tabernaculis ædificãdis, de quo & dictum, quod neſciret quid diceret. Iuſti ob leuem labeculam Dei vocem audiẽtes timore corripiuntur: quid erit impijs in die iudicij cum irati iudicis faciem viderint, vocẽ æterno igni eos adiudicantis audierint?

G Viderunt diſcipuli Chriſtum quodam celeſtis gloriæ ſplendore Matt.20
fulgentem, nullus tamen hic regni dexteram, aut ſiniſtram poſtulat, quod alibi factum; nempè verè gloriæ guſtus ambitionis medicina eſt.

Quod duo diſcipuli ſedes digniores vellent occupare alij decem indignati ſunt, hic nulla contentio, nulla indignatio orta, quia gloria, quam viderant in monte Thabor, vitam alteram reſpiciebat, quæ omnium vota explere poteſt, quod terrenum regnum, terrena gloria non poteſt. H Matt.20

Et acceſſit Ieſus, & tetigit eos, dixitque eis; ſurgite & nolite timere.

VBi vox patris perſonuit, vbi 361
Chriſti gloria, atque maieſtas à Patre manifeſtata eſt, tunc ad diſcipulos accedit, vt eos erigeret & animaret; ſcilicet non inflatus laudibus viles diſcipulos dedignatur: Hæc veræ, ſolidæque magnitudinis nota, in laudis gloriæque culmine aliorum non obliuiſci.

Tetigit eos: Non ſolo ſermone I
diſcipulos animat, ſed & tactu cõfirmat, vt omnem diſcutiat metum, ne fortè ſpectrum ſuſpicentur. non vult Chriſtus ſuis adeſſe videri dumtaxat, ſed ſine vlla ſuſpicione deceptionis auxilij ſui manum ſe porrigere teſtatum omnibus eſſe cùpit.

Inſtruere diſcipulos Chriſtus K
volebat, ne cui hoc quod viderant dicerẽt, ſed prius timorem eos iubet euomere, prius timor expellitur, vt poſtea doctrina tribuatur,

ne ſcilicet ex timore Chriſto obtemperarent, ſed ex amore, amat quippe Chriſtus ex amore obſequium deſcendere, non ex ſeruili timore.

SECTIO IV.

Chriſti gloriam enuntiaturus ſupera repleatur gratia. 362
Paſſionem ſuam Chriſtus impediri non vult. L
Ad gloriam niſi per labores, crucemque eundum. M
Ieiuniorum vis, & virtus. N
Qui contra ieiunium pugnat ieiunij ictus ſentit. 363
Tribulationes frequentius, quàm gaudia cogitanda. O
Quanto patiendi deſiderio Chriſtus teneretur. P
Gloriæ cœleſtis cogitatio homines in Deum quodammodo transformat. 364
Maiori, aut certè molliori affectu matres in liberos feruntur, quam patres. Q
Per creaturas iniuria affici Creatorem Dæmon ſtudet. R
Πάσχειν quid. Iniuriæ, & oppreſſiones ingentis beneficij loco habendæ. 365
Dæmoni ſatis eſt ſi quis pereat, quo pereat non curat. S
Dei erga nos prouidentia. T
Dæmonis in nocendo pertinacia. V

Nemini dixeritis viſionem, donec filius hominis à mortuis reſurgat.

362 NEmpè adhuc inepti erant Apoſtoli, qui Chriſti gloriam prædicarent, poſt Chriſti reſurrectionem, atque adeo Spiritus ſancti aduentum hoc vulgandum illis erant, cum eſſent Spiritu ſancto repleti, quia ſcilicet Chriſti gloriam enuntiaturus, ſupera gratia repleri debet, & igneas linguas accipere.

L Id inhibuit etiam Chriſtus, ne ſcilicet eius paſſio, ac mors impediretur, ſi enim hæc res in vulgus ſpargeretur, nunquam Dominum gloriæ crucifixiſſent.

M Hæc gloriæ viſio niſi poſt Chriſti paſſionem, mortemque prodenda erat, & euulganda, vt tacitè nobis hoc ſilentio innueret, ad gloriam non niſi per labores, paſſiones Crucemque eundum. Poſt mortem Chriſti hæc viſio alijs aperienda, non ante, vt quod ſciri ante mortem crucemque nolebat ante crucem, paſſionemque nullus ambiret.

Hoc genus non eijcitur, niſi per orationem & ieiunium.

N PEnde quanta ſit ieiuniorum virtus, vt id facere ieiunia valeāt, quod Apoſtoli nequiuerant.

363 Ieiunio fugatur Dæmon, qui contra ieiunium pugnat, & tollere à fidelium caſtris calidus ſtudet. Iuſtè id agitur, vt qui Chriſtum tentans à ieiunio auocare lapidum in panes conuertendorum exhibitione tentauerat, de ſua paratura repercuſsus ab obſeſſis corporibus ieiunij virtute eiiceretur. Qui contra ieiunium pugnat ieiunii ictus ſentit. Timeat fidelis, ne qui ieiunio velut armis vti nō vult

ieiu-

ieiunium velut hoſtem ſuſtineat; ieiunium quippè dum ſeruatur, ad cuſtodiam eſt, dum non ſeruatur hoſtis euadit, & nos à Dei conſortio eiicit.

O Semel gloriam ſuam in transfigurato corpore diſcipulis exhibuiſſe legimus, frequens verò paſſionis meminit; quia ſcilicet dum hic ſumus magis tribulationes, quàm gaudia cogitare debemus.

P Sæpè ſuę paſſionis meminit Chriſtus, vt oſtenderet quanto patiendi deſiderio teneretur, nam de ijs frequenter loquimur, quæ valde amamus, & altè menti inſident.

Et cum veniſſet ad turbam acceſſit ad eum homo.

364 C*Vm veniſſet*, ſcilicet Ieſus; Græcè, καὶ ἐλθόντων αὐτῶν *cum veniſſent*, Ieſus ſcilicet, & tres eius diſcipuli, qui teſtes eius transfigurationis fuerant; Etiam Syrus plurali vtitur numero, *Quumque veniſſent*; & Arias Montanus ex Græco transfert, *& venientibus eis*: Cur igitur Latinus interpres ſingulari numero extulit, & tanquam de ſolo Ieſu loqueretur dixit, *cum veniſſet*? An quia poſt mirabilem illam viſionem ita Apoſtoli Chriſto adhærebant, vt in eum mente quodammodo immigraſſe viderentur, vt vnum cum ipſo iam eſſent affectu, & voluntate? Tantum in hominum animis gloriæ guſtus quidam poteſt, vt eos in Chriſtum gloriæ auctorem rapiat ac veluti transformet.

Domine miſerere filio meo, quia lunaticus eſt, & malè patitur, nam ſæpè cadit in ignem, & crebrò in aquam.

D*Omine miſerere filio meo*; Magis patheticè Chananæa, quæ pro filia rogans dixit. *Miſerere mei fili Dauid, filia mea malè à Dæmonio vexatur*; Matth. 15. v. 22. Vt ſui miſereretur poſtulat mater, filię malum ſuum putans; Pater iſte miſereri non ſibi, ſed filio petit. Maiori in filios matres feruntur affectu, quàm ferantur patres, aut ſaltem teneriori, molliorique. Q *Mat. 15.*

Quia lunaticus eſt, Græcè, ὅτι σεληνιάζεται, *lunationibus afficitur*, in lunæ innouatione Diaboli fraude patiebatur. Hoc tempus Dæmon obſeruabat, vt odibilem faceret Creatorem, qui creaturas produxerit, quę nocerent. Cum ex creaturis & cognoſcendus, & laudandus Deus ſit, per creaturas iniuria affici creatorem ſubdolè tentat Dæmon. R

Et malè patitur, Græcè, καὶ κακῶς πάσχει, *Miſerè affligitur*. πάσχειν dicitur etiam de beneficiis, quę accipiuntur. Herod. πεισομένοι ἀγαθὰ *beneficia accepturi*. Et Demoſth. ἀγαθὰ παθὼν *beneficijs affectus*; Congruè verbum, quod de iniuriis, cōtumeliis, & tribulationibus dici ſolet, etiam ad beneficia porrigitur, vt ſtatim diſceremus iniurias, & oppreſſiones, quas patimur, ingentis beneficii loco nobis habendas eſſe. 365

Nam ſæpè cadit in ignem, & crebrò in aquam. Contrariis elementis in filii perniciem Dæmon vtebatur; hoc ſæpè ille præſtat, cum deliciis S

ali-

aliquem ſternere non poteſt, contrariis etiam vtitur, nimia ſcilicet abſtinentia, nimiis vigiliis. Satis illi vt quis pereat, & decipiatur, quo pereat non curat.

T *Sæpè cadit in ignem*. Proprium Dæmonis eſt, vt perdat homines in quos aliquid acceperit facultatis, niſi illius conatum Deus impediat, conſilium frangat. Vide hic quanta in homines Dei prouidētia ſit; hic puer toties in ignem, & in aquam iniectus, ab vtriſque manifeſta Dei cura, & prouidentia ſeruatus exiuit, moriturus proculdubio niſi ſeruaretur.

V Sæpè cadit, ſemper liberatus: vt diuina prouidentia hic elucet, ſic, & Dæmonis ſæuities, & in nocendo pertinacia; licet iſte puer ſemper liberaretur, non deſiſtebat tamen Dæmon, quin in ignem eum coniiceret, & in aquam, ſperans futurum, vt ſemel tandem aut ab illo abſumeretur, aut ſuffocaretur in iſta. In ſpiritali pugna idem præſtat, licet nihil tentando efficiat, à tentatione non facilè abſtinet, ſpe victoriæ tandem conſequendæ.

SECTIO V.

Facilè homines culpam in alios reiiciunt, à qua ipſi non immunes. 366
In correctione aliorum nomini, ac famæ conſulendum. X
Quàm noxia ſubditis Paſtoris abſentia. Y
Difficilè curari morbus poteſt, qui radices emiſerit in animo. Z
Peccatum peccatum trahit. 367
Quam noxia inuidia ſit. A
Viſus quid. Fides humilis, ſed vehemens. B
Iuſti quò magis comprimuntur, ac teruntur, eò maiorem fiduciam habent. C
Viri apoſtolici eſt animarum lucris inhiare, non pecuniis. 368
Doctor lucri cupidus, paucos prædicationis rete ferè trahit. D
Prompta etiam in difficilibus obedientia. E
Prælati communibus Eccleſiæ bonis ad priuata commoda, & minus ad proprias voluptates ne abutantur. F

OBTVLIT *eum diſcipulis tuis*; cum Chriſtus abeſſet, & in monte moraretur vbi ſe coram tribus diſcipulis ſe trāſfigurauit, obtulit iſte pater filium diſcipulis, qui remanſerant, ſanandum; ſed curare nequiuerunt. *Non potuerunt*, inquit, *curare eum*. Quod ſuæ culpæ potius, aut certè non minus erat, id diſcipulis adſcribit; frequens id, & hominibus familiare, vt culpam, à qua ipſi non ſunt immunes, facilè in alios transferant, & in eo alios arguant, in quo ipſi maximè ſunt arguendi. 366

Quare nos non potuimus eiicere illum? Dixit illis Ieſus propter incredulitatem veſtram.

SVperius Lunatici patrē, alioſque incredulitatis inſimulauit, arguit nūc diſcipulos, quibus perfecta X

ſecta fides deerat: ſed obſeruandum eſt, quod illos, quorum peccatum manifeſtum omnibus erat, Chriſtus coram omnibus arguit, diſcipulos quorum defectus notus non erat, publicè non reprehendit, ſed vt colligitur ex *verſic.* 19. *κατ' ἰδίαν, ſecreto, ſeorſim, priuatim,* ſicut ad eum acceſſerunt Apoſtoli; id autem fecit, vt eorum conſuleret auctoritati, doceretque in iis qui delinquunt corrigẽdis, eorum famæ, nominique, ſi res occulta ſit, eſſe conſulendum.

Y *Propter incredulitatem veſtram;* Vt minorem fidem quàm debebant, & neceſſaria erat præſtando miraculo Apoſtoli habuerint, non tamen fidem penitus perdiderũt. Oblatus eſt diſcipulis hic adoleſcens, vt aliqui notauere, dũ Chriſtus cum tribus diſcipulis in monte verſaretur; vt vel hinc coniiceremus, quàm noxia diſcipulis magiſtri, quàm noxia ouibus paſtoris abſentia ſit, licet paſtor gloriam intueatur, & mente in paradiſum euolet.

A *Propter incredulitatem veſtram;* Ob morbi diuturnitatem, quo puer corripiebatur, difficilem curationem futuram putabant Apoſtoli, atque adeo fides, ac fiducia in illis deferbuit, quæ erat neceſſaria: Dæmonem etiam ab incunabulis puerum obſediſſe, vel Apoſtolos deterruit. Explicari non poteſt, quàm difficile curari morbus poſſit, qui à teneris annis mentem corripuit.

367 Sunt qui putent idcirco Apoſtolorum fiduciam elanguiſſe, vt adoleſcentem curare nequiuerint, quia inuidia eos inuaſerat, & quidam turbationis motus eos oppreſſerat, videntes tres illos diſcipulos aſſumptos, & ſe relictos à Chriſto; Quod ſi verum eſt, hinc colligis, vnum peccatum aliud trahere, & vnius paſſionis motum, niſi comprimatur, alium gignere; adeo fæcunda peccati natura eſt: Signatè habes, quàm noxia inuidia ſit menti, quam occupat.

Amen quippe dico vobis, ſi habueritis fidem ſicut granum ſinapis.

SI *habueritis fidem,* ἐὰν ἔχητε πίστιν, *ſi habeatis fiduciam;* Fides, quàm B
hic ſaluator, & paſſim exigit & fidem complectitur, & fiduciam. *ſicut granum ſinapis;* ac ſi diceret fidem habeatis humilem quidem, minimèque ſe oſtentantem, ſed viuam, acrem, vehementem, feruidamque.

Sicut granum ſinapis: Talis iuſto- C
rum fides eſt, ac fiducia ad morbum ſe grani ſinapis habeat, quò magis comprimuntur, conteruntur, ac tribulationibus, iniurijs tunduntur, eò magis virtutem ſuam, ſuæque fiduciæ exerunt iuſti vim, ſicut & ſinapis granum contuſum, ac contritum, quanti feruoris, & virtutis ſit maximè oſtendit.

Vade ad mare, & mitte hamum, & eum piſcem qui primus aſcenderit tolle, & aperto ore eius inuenies ſtaterem.

ANte conceſſerat Petro Dominus, vt piſces tot caperet, 368

quæ

quæ poſſet, adeo vt præ piſcium multitudinem rete frāgeretur, ſed nunc vnum tantum capere voluit. Cur ita factum? Illa piſcium multitudo animas ſignificat, quas Chriſto piſcabatur Petrus, & ideo tam ingens fuit piſcium copia, quia multos Chriſto lucratus eſt Petrus. Hic de piſcatione pecuniæ agitur, vnum igitur tantum piſcem capit, in quo inuenit ſtaterem, vt ita proderetur, viri Apoſtolici eſſe animarum lucris inhiare, non pecunijs, rerumque terrenarum poſſeſſioni.

D Si ſtater in ore piſcium fuiſſet, & Petrus nummorum amore piſcatus fuiſſet, non tantam piſcium cæpiſſet copiam. Ita enim fit vt Doctor lucri cupidus, quique pecuniam animarum ſaluti præfert, paucas animas, aut nullas Deo lucretur, ad Deumque prædicationis rete ducat.

Illum ſumens da eis pro me, & te.

Grande Petri priuilegium Chriſto in tributi ſolutione pariari, ſed magna etiam eius fides, ac obedientia exſtitit, qui ad rem ita natura incredibilem ilico domino paruit, vt abſque vlla diſcuſſione piſcem, qui ſtaterem in ore haberet, iret piſcaturus. E

Illum ſumens da eis. Obſerua, quòd Chriſtus quamuis communes loculos haberet penes Iudam, noluit tamen communibus vti ad proprium, perſonaleque tributum perſoluendum; exemplum præbens prælatis, ne communibus Eccleſiæ bonis ad propria commoda, & minus ad proprias voluptates, abutantur. F

CAPVT XVIII. MATTHÆI.

Verſ. 1.

IN illa hora acceſſerunt diſcipuli ad Ieſum, dicentes: Quis putas, maior eſt in regno Cœlorum?

IN *illa hora. Mald. Sub idem tempus. Ar. M. Et in illa hora.*
Acceſſerunt ad Ieſum. *Int. S. Chryſ. Adierunt Ieſum.*
Quis p.m.e. *Pagn. Quis maximus eſt. Mald. Quis tandem maximus futurus eſt. Fr. Luc. Quiſnam maximus erit.*

Verſ. 2.

Et aduocans Ieſus paruulum, ſtatuit eum in medio eorum.

Et aduocans. *Int. Orig. Et accipiens. Fr. Luc. Quum aduocaſſet. Int. Euth. Et acceſſito puero.*
Paruulum. *Pagn. Puerulum. Vat. Puellum. Int. Orig. Puerum.*

Verſ. 3.

Et dixit: Amen dico vobis, niſi conuerſi fueritis, & efficiamini ſicut paruuli, non intrabitis in regnum Cœlorum.

Et efficiamini. *Int. Orig. Et facti.*
Sicut paruuli. *S. Amb. Sicut puer iſte. S. Hier. Sicut infans, & quaſi vnus de pueris. Fr. Luc. Sicut pueruli. Syr. Sicut puerulus. Al. Sicut pueri.*

Verſ. 4.

Quicunque ergo humiliauerit ſe ſicut paruulus iſte, hic eſt maior in Regno Cœlorum.

Humiliauerit. *Vat. Demiſerit. Auct. Depreſſerit, ſummiſerit.*
Se. *Int. Theoph. Seipſum.*
Hic maior eſt. *Caiet. Hic maximus eſt. Fr. Luc. Hic eſt ille maior. Int. Theoph. Hic eſt ille maximus.*

Verſ. 5.

Et qui ſuſceperit vnum paruulum talem in nomine meo, me ſuſcipit.

Suſceperit. *Int. Orig. Acceperit. Syr. Exceperit. Auct. Receperit.*
Suſcipit. *Auct. Recipit. Syr. Excipit.*

Verſ. 6.

Qui autem ſcandalizauerit vnum de puſillis iſtis, qui in

Vnum de puſillis. *S. Paul. Vnum ex modicis. Fr. Luc. Vnum paruorum iſtorum.*
Expedit ei. *Syr. Satius ei fuerit. Ar.*

Vul-

me credunt, expedit ei vt ſuſpendatur mola aſinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris.

M. Confert ei.
Vt ſuſpēdatur. *Syr. Vt ſuſpenderetur.*
In collo. *Vat. De collo. Fr.Luc. In collum.*
Demergatur. *S.Paul. Præcipitetur.*
In profundum. *Syr. In profunditatibus. Fr. Luc. In profundo. Ar. M. In pelago maris.*

Verſ.7.

Væ mundo à ſcandalis. Neceſſe eſt enim vt veniant ſcandala: veruntamen væ homini illi, per quem ſcandalum venit.

A ſcandalis. *Int.Theoph. Ab offendiculis.*
Vt veniant. *Fr.Luc. Venire, naſci.*
Venit. *Syr. Venient.*
Scandalum venit. *S.Hier. Veniunt ſcandala.*

Verſ.8.

Si autem manus tua, vel pes tuus ſcandalizat te: abſcinde eum, & proijce abs te: bonum tibi eſt ad vitam ingredi debilem, vel claudum, quam duas manus, vel duos pedes habentem mitti in ignem æternum.

Scandalizat te. *Int.Theoph. Obſtaculo tibi fuerit. Int.Euth. Tibi eſt offendiculo. S.Chryſ. Te ſcandalizauerit.*
Abſcinde eum. *Int.Orig. Excide eum. Syr. Amputa eum. Ar.M. Abſcinde ea.*
Proijce. *Syr. Abijce. Ar.M. Iace.*
Bonum eſt tibi. *Int.Euth. Melius eſt tibi. Ar.M. Pulchrum tibi eſt.*
Ad vitam. *Fr.Luc. In vitam.*
Debilem. *Caiet. Mancum. Int.Euth. Mutilum.*
Mitti. *Syr. Ruas. Int.Euth. Proijci. Ar.M. Iaci.*

Verſ.9.

Et ſi oculus tuus ſcandalizat te, erue eum, & proijce abs te: bonum tibi eſt cum vno oculo in vitam intrare, quàm duos oculos habentem mitti in gehennam ignis.

Scandalizat te. *Int.Theoph. Offendit te.*
Erue. *Syr. Effode.*
Bonum eſt tibi. *Vat. Melius eſt tibi.*
Cum vno oculo. *Fr.Luc. Vnoculum. Vat. Vt luſcus.*

Vulgata Editio.	*Lectionum Varietas.*
Verſ. 10. Videte ne contemnatis vnus ex his puſillis: dico enim vobis, quia Angeli eorum in cœlis ſemper vident faciem Patris mei, qui in Cœlis eſt.	Videte. *Ar.M. Attendite.* Ne contemnatis. *S.Hier. Nolite contemnere. Ar.M. Videte ne deſpiciatis.* Ex his. *S.Hier. de iſtis.* Semper. *S.Hier. Quotidie. Ar.M. Per omne.* Vident. *Ar.M. Aſpiciunt.*
Verſ. 11. Venit enim Filius hominis ſaluare quod perierat.	Saluare. *Vat. Seruatum. Al. Seruare.* Quod perierat. *Fr.Luc. Perditum.*
Verſ. 12. Quid vobis videtur? ſi fuerint alicui centum oues, & errauerit vna ex eis: nonne relinquit nonagintanouem in montibus, & vadit quærere eam, quæ errauit?	Alicui. *Adam C. Ex Græc. & Syr. Alicui homini.* In montibus. *Arab. In monte. Caiet. & B. Alb.M. In deſerto. S.Chryſ. In montem profectus.* Eam, quæ errauit? *Fr.Luc. Illam errantem. Syr. Eam quæ aberrat. Al. Eam quæ errauerat.*
Verſ. 13. Et ſi cõtigerit, vt inueniat eam: Amen dico vobis, quia gaudet ſuper eam magis, quam ſuper nonagintanouem, quæ non errauerunt.	Si contigerit. *Fr.Luc. Si fiat.* Gaudet. *Syr. Gaudio afficietur.*
Verſ. 14. Sic non eſt voluntas ante Patrem veſtrum, qui in Cœlis eſt, vt pereat vnus de puſillis iſtis.	Ante patrem veſtro. *Syr. Coram patre veſtro.* Vt pereat. *Fr.Luc. Vt perdatur.* Vnus de his puſillis. *Ar.M. Vnus paruulorum horum.*
Verſ. 15. Si autem peccauerit in te frater tuus, vade, & corripe eum in-	Peccauerit. *Syr. Errauerit.* Corripe. *Int.Theoph. Argue. Auct. Argumentis, & rationibus conuince.*

Vul-

Vulgata Editio. | *Lectionum Varietas.*

ter te, & ipſum ſolum: ſi te audierit lucratus eris fratrem tuum.

Inter te & i.ſ. *Vat. Solus ipſe ſolum.*
Lucratur eris. *S. Aug. Lucratus es.*

Verſ.16.

Si autem te non audierit, adhibe tecum adhuc vnum, vel duos, vt in ore duorum, vel trium teſtium ſtet omne verbum.

Si autem te n.aud. *S. Aug. Si autem contempſerit.*
Adhibe. *Fr. Luc. Aſſume. Auct. Accipe.*
Adhuc vnum vel duos. *S. Aug. Duos, vel tres.*
Stet. *Arab. ſtabit. Pagn. conſiſtat. Syr. conſtet.*

Verſ.17.

Quod ſi non audierit eos: dic Eccleſiæ: ſi autem Eccleſiam non audierit: Sit tibi ſicut Ethnicus, & publicanus.

Quod ſi non a. eos. *S. Aug. Si autem & ipſos contempſerit. Ar. M. Si autem neglexerit eos.*
Dic Eccleſiæ. *S. Aug. Refer ad Eccleſiam.*
Si Eccleſiam non audierit. *Int. S Chryſ. ſi Eccleſiæ non obedierit. Ar. M. Si & eccleſiam neglexerit.*
Tibi. *Arab. apud te.*
Ethnicus. *S. Paul. Extraneus.*

Verſ.18.

Amen dico vobis, quæcunque alligaueritis ſuper terram erunt ligata & in Cœlo: & quæcunque ſolueritis ſuper terram, erunt ſoluta & in Cœlo.

Quæcunque. *S. Aug. Qua Syr. Quicquid.*
Super terram. *Syr. In terra.*
Erunt ſoluta. *S. Aug. ſoluta ſunt.*

Verſ.19.

Iterum dico vobis, quia ſi duo ex vobis conſenſerint ſuper terram, de omni re quandcunque petierint, fiet illis à Patre meo, qui in cœlis eſt.

Si duo ex vobis conſenſerint. *S. Cyr. Si duobus ex vobis conuenerit. Syr. Si duo ex vobis vnanimes fuerint.*
Super terram. *Fr. Luc. In terra.*

Vul-

Vulgata Editio.	*Lectionum Varietas:*
Verſ.20.	
Vbi enim ſunt duo, vel tres congregati in nomine meo ibi ſum in medio eorum.	Congregati. *S. Cyp. Collecti. Ar. M. Coacti.* In nomine. *Vat. Nomine.* In medio eorum. *Syr. Inter eos.*
Verſ.21.	
Tunc accedẽs Petrus ad eum, dixit: Domine quoties peccabit in me frater meus, & dimittam ei? vſque ſepties?	Dimittam. *Pagn. Remittam.* Peccabit. *Syr. Si errauerit.*
Verſ.22.	
Dicit illi Ieſus: Non dico tibi vſque ſepties: ſed vſque ſeptuagies ſepties.	Non dico: *Tert. Non dicam.* Non ſepties, ſed u.ſ. ſ. *S. Aug. Non ſolùm ſepties, ſed etiam vſque ſeptuagies ſepties.*
Verſ.23.	
Ideo aſſimilatum eſt regnum cælorum homini regi, qui voluit rationem ponere cum ſeruis ſuis.	Homini Regi *Syr. Viro Regi.* Qui voluit. *Syr. Volenti.* Rationum ponere. *Fr. Luc. rationem conferre.*
Verſ.24.	
Et cum cæpiſſet rationem ponere, oblatus eſt ei vnus, qui debebat ei decem millia talenta.	Rationem ponere. *Caiet. Rationem conferre. Fr. Luc. Inire ſupputatiouem. Syr. Recipere.* Qui debebat. *Fr. Luc. Debitor.*
Verſ.25.	
Cum autem non haberet vnde redderet, iuſſit eum dominus eius venudari, & vxorẽ eius,	Cum autem non ab. v. red. *Fr. Luc. Non valẽte autem eo reddere. Syr. eumque eis non haberet vnde ſolueret. Al. Cũ is non eſſet ſoluendo.*

Vul-

Vulgata Editio.	Lectionum Varietas.
& filios, & omnia quæ habebat, & reddi.	Et reddi. *Int. Euth. Et fieri ſolutionem. Syr. Vt ſolueret.*
	Autem. *Fr. Luc. Ergò.*
Verſ.26. Procidens autem ſeruus ille, rogabat eum, dicens: patiẽtiam habe in me, & omnia reddam tibi.	Rogabat. *Syr. Adorabat. Arab. Adorans. quid. codd. Orabat.* Patientiam habe. *Syr. Longanimis eſto. Int. Euth. Patiens, ac lenis eſto erga me.* Et om. reddam tibi. *Arab. Vt reddam tibi quodcunque tuum eſt. Syr. & omnia tibi rependam.*
Verſ.27. Miſertus autem dominus ſerui illius, dimiſit eum & debitum dimiſit ei.	Miſertus. *Vat. Intimè autem miſertus. Fr. Luc. Miſericordia commotus. Auct. Miſericordiæ affectu tactus.* Dimiſit eum. *Int. Euth. Abſoluit eũ.* Debitum. *Fr. Luc. Mutuum illud Int. Euth. Aes alienum.* Dimiſit. *Fr. Luc. Remiſit. Auct. Condonauit.*
Verſ.28. Egreſſus autem ſeruus ille inuenit vnum de conſeruis, ſuis, qui debebat ei centum denarios: & tenens ſuffocabat eum dicens: Redde quod debes.	Egreſſus. *Syr. Exijt.* Suffocabat. *Pagn. Obtorto collo ſuffocabat. Vat. præfocabat.* Redde. *Int. Euth. Solue.* Quod debes. *Ar. M. ſi quid debes.*
Verſ.29. Et procidens conſeruus eius, rogabat eum, dicens: patientiam habe in me, & omnia reddam tibi.	Et procidens. *Fr. Luc. Procidens igitur.* Conſeruus eius. *Syr. addit, ad ped. eius.*

Vul-

Vulgata Editio.	*Lectionum Varietas.*
Verſ.30. Ille autem noluit: ſed abijt,& miſit eum in cancerem, donec redderet debitum.	Et miſit. *Ar. M. Et coniecit.* In carcerem. *Fr. Luc. In cuſtodiam.*
Verſ.31. Videntes autem conſerui eius, quæ fiebant, contriſtati valde: & venerunt & narrauerunt domino ſuo omnia,quę facta fuerant.	Videntes. *Syr. Cum vidiſſent.* Quæ fiebant. *Syr. quod factum fuerat. Ar. M. Facta.* Contriſtati. *Pagn. Indoluerunt. Syr. Aegrè tulerunt.* Narrauerunt. *Vat. Expoſuerunt. Int. Euth. Manifeſtauerunt. Ar. M. Declarauerunt Al. Aparuerunt.* Omnia, q. facta f. *Int. Euth. cuncta quæ fiebant.*
Verſ.32. Tunc vocauit illum dominus ſuus, & ait illi ſerue nequam omne debitum dimiſi tibi,quoniam rogaſti me.	Vocauit. *Int. Euth. Accerſiuit.* Serue nequam. *Aug. Serue male. Vat. Serue. Sceleſte.* Omne debitum. *Pagn. Totum debitum illud.* Dimiſi. *S. Cyp. Donauit. Pagn. Remiſi. Quidam ap. Fr. Luc. Dimiſeram.* Quoniam rogaſti me. *Int. Euth. Quia obſecraſti me. Int. Theoph. Quum obſecraſſes me. Ar. M. Quoniam aduocaſti ne.*
Verſ.33. Nonne ergo oportuit & te miſereri conſerui tui, ſicut & ego tui miſertus ſum?	Miſereri. *Syr. Miſericordia commoueri.* Miſertus ſum. *Int. Theoph. Miſertus eram.*
Verſ.34. Et iratus dominus eius tradidit eum tortoribus,quoaduſque redderet vniuerſum debitum.	Et iratus. *Syr. Perinde excanduit.* Redderet. *Int. S. Chryſ. Perſolueret.*

Vul-

Vulgata Editio.	*Lectionum Varietas.*
Verſ. 35. Sic & pater meus cæleſt is faciet vobis, ſi non remiſeritis vnuſquiſque fratri ſuo de cordibus veſtris.	Pater meus. *S. Aug. Pater veſter.* Cœleſtis. *S. Aug. Qui in cælis eſt.* Fratri tuo. *Arab. Fratribus ſuis.* De cordibus veſtris. *S. Chryſ. De corde veſtro.* Addit, *Peccata ipſorum. Pagn. Delicta illorum. Syr. Errata eius. Ar. M. Lapſus eorum.*

CAPVT XVIII.

Expenditur & illuſtratur.

SECTIO PRIMA.

Ambitio omnes inuadit, nulli parcit. 369
Ambitioſi tales videri nolunt, & dici erubeſcunt. A
Maxima exemplorum vis. B
In virtute debemus ſemper creſcere. C
Virtutum omnium centrum humilitas. 370
Virtutes quiſque poſſideat, & ſe poſſidere neſciat. D
Labor quoque noſter in virtutum acquiſitione requiritur. E
Vera humilitas ex corde naſcatur. F
Humiles honorari Chriſtus vult. G
Mercenaria beneficentia, & hoſpitalitas non ſit, ſed gratuita. 371
Chriſtum ſuſcipere omnem mercedis magnitudinem excedit. H
Qui magnus non facilè ſcandalizatur. I

In illa hora acceſſerunt diſcipuli ad Ieſum, dicentes quis putas maior eſt in regno Cælorum.

ETIAM Apoſtolorum animos inuadit ambitio; quis ab huius vitij infectione immunẽ ſe futurum putet, cum Chriſti diſcipuli non fuerint, à quo nihil aliud niſi humilitatis odor ſpirabat, humilitatis verba fluebant, humilitatis exempla manabant? Quid ſi vel leue ambitionis ſignum in magiſtro apparuiſſet? Explicari non poteſt, quàm facilè hominum animos etiam eorum qui locũ alijs vitijs non dederunt, tenet ambitio, faſtus, honoris, ac dignitatis amor. 369

A *Quis putas maior eſt in regno Cælorum?* Cum erubeſcerent loqui de primatu inter ſe, quæſtionem quodammodo palliant, & quodam

dam prudentiæ tegmine veſtiunt; non dicunt, *quis eſt maximus inter nos?* ſed vniuersè, *quis in regno Cœlorum futurus maximus eſt*; generalem quęſtionem proferunt, vt peccatum ſuum obtegerent, tanquam qui non de ſe ſolis, ſed de omnibus quæſiuiſſe viderentur; nimirum ambitioſi tales videri nolunt, tales cognoſci erubeſcunt.

Aduocans Ieſus paruulum ſtatuit eum in medio eorum, & dixit Amen dico vobis niſi efficiamini ſicut paruuli.

B VT diſcipulis humilitatē Chriſtus perſuadeat paruulum in medium aduocat; cur ita factum cum ſuorum verborum vis præſtare iſtuc plenè potuerit? Non ab re hoc facit Ieſus, vt nempè oſtenderet maximam exemplorum vim eſſe, faciliùs homines exemplis erudiūtur quàm verbis; quod ſi exemplis verba adijciātur, tunc facilè quod ſuadetur perſuadetur.

C Paruulum aduocat, vt diſceremus Chriſtū in nobis virtutum augmentum quærere, ſicut enim paruulus ſēper adoleſcit, & maior fit, ſic & nos in virtute qualibet creſcere debemus.

370 *Statuit in medio eorum*; ἔϛησεν αὐτὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν, *collocauit eum in medio eorum*. Cur in medio? Vt ab omnibus conſpiceretur. In medio ponitur, qui humilitatis exemplum electus eſt, vt vel ſitu diſceremus, virtutum omnium centrum humilitatem eſſe, quod reſpicere, & ad quod tendere omnes debēt, velut lineæ.

Non præcipitur Apoſtolis, vt ætatem habeant paruulorum ſed innocentiam, vt quod pueri per annos poſſident, illi poſſideant per induſtriam. Porrò ſicut paruuli innocentiam, & humilitatem habent, & ſe habere neſciunt, huiuſmodi iuſti ſint, virtutes plenè poſſideant, & ſe eas poſſidere neſciant. D

Signatè verò ait, *niſi efficiamini ſicut paruuli*, vt oſtenderet quod labor quoque noſter hic requiritur, vt ſecundum virtutem operemini. E

Quicunque ergò humiliauerit ſe ſicut paruulus iſte.

QVicunque humiliauerit ſe, Grçcè, F ὅϛις ταπεινώσῃ ἑαυτον, *quicunque ſe demiſerit, depreſſerit*; ad animi modeſtiam hoc pertinere videtur; ſignatè addit, *ſe*, non ſatis eſt caput, genuauè demittere, & inclinare, demittendus animus eſt, vt ab intimo corde naſcatur humilitas, non fictè in corporis duntaxat appareat habitu.

Et qui ſuſceperit paruulum talem in nomine meo me ſuſcipit.

QVi ſuſceperit paruulum talem. G Pende quanti faciat humilitatem; non ſolum inquit oportet vos humiles eſſe, ſed ſi alios humiles propter me in honore habueritis, idem erit ac ſine reciperetis, & honore perſequeremini.

Hoſpitium hic laudat, & ſuadet, ſed cur paruuli, non etiam 371 I
viri meminit? De paruulo loquutus

tus eſt ob præſentiam eius, adhuc; enim erat in medio diſcipulorum, & fors vt oſtenderetur, hominibus ob gratitudinem, ac mercedem non eſſe benefaciendum, ſed propter Dei gloriam, & amorem; nam paruuli etſi recipere beneficium poſſunt, hoſpitioque recipi, gratias tamen agere neſciunt, & reddere nequeunt; non igitur mercenaria beneficentia ſit, ſed tantum à diuino amore proficiſcatur, nulla recipiendæ mercedis ratione habita.

H Grandis eſt illa merces, quę illis clauditur verbis: *me ſuſcipit*; ſupra cap. 10. *qui accipit*, inquit, *iuſtum mercedem iuſti accipiet*. Hic nulla mercedis expreſſa mentio, ſed tantum, *me ſuſcipit* ait; quod omnem mercedis magnitudinem excedit.

Qui autem ſcandalizauerit vnum de puſillis iſtis, qui in me credunt.

I Signatè ait, *qui ſcandalizauerit vnum de puſillis iſtis*, nam qui magnus eſt non facilè ſcandalizatur, ſed paruus; quò quis ſanctior, eò minùs ob aliorum ſcelera ſcandalizatur, minùs offenditur.

SECTIO II.

Chriſti ſummi paſtoris amor in ouem quamlibet. 372
De vniuſcuiuſque ſalute quàm ſit ſollicitus Chriſtus. K
Affectus, & cura Chriſti in ſuas oues. L
Quòd Chriſti oues ſimus ſuperbire non debemus. M
Ex amore fuit quod ad nos ſaluandum venerit Dei filius. N
Peccatum ſtultitiæ *meretur nomen.* O
Qui alium corripit medicum agat, culpæ grauitatem cognoſcere ſtudeat. P
Læſum in lædentem non ſæuire diuinum quiddam eſt. 373
Iniuriæ illatæ obliuiſci debemus, non culpæ, qua qui nos læſit tenetur, vt eum abſoluamus. Q
Ἐλέγχειν *quid. Correctio non conuitys facienda, ſed rationibus, & argumentis.* 374
In correctione aliorum famæ conſulendum, & cauendum, nec is qui corrigitur pudorem omnem exuat. R

Si fuerint alicui centum oues, & errauerit vna ex eis, nonne relinquit nonaginta nouem in montibus?

QVOD vnius ouis erràtis meminit, non plurium, ſine pondere non eſt; & in primis hinc oſtenditur magnus paſtoris amor; ſi plures errauiſſent, & alijs in mõtibus relictis eas quæreret non adeo magnum; ſed vnam quærere, & tot labores pro vna ſubire magni amoris argumentum eſt. 372

Vnius ouis mentio fit, non plurium licet plures pereant, quia noſter paſtor ita de vnius ſalute ſollicitus eſt, ac ſi vnam tantum haberet, & pro vna agit, quod pro pro omnibus præſtitum eſt. K

Præterea vna ouis erraſſe per- L

hibetur, vt amoris in eam affe-ctus proderetur, quia vt habetur Luc. 15. ouis perdita paſtoris humeris imponitur, & ad gregem reducitur, ſi plures ægrè deferre omnes poſſet.

M Per vnam ouem humanum genus intelligitur, & per hoc paſtoris opulentia colligitur; diues paſtor eſt, cuius omnes nos centeſima portio ſumus, ac per hoc non ſuperbiamus, quaſi nos ſimus totum bonum, quod Deus poſſidet.

N Tandem per hoc oſtenditur, quod Chriſtum ad nos redimendum ex ſolo amore venerit, non propter ſuam vtilitatem; ſi enim maior pars eius poſſeſſionis fuiſſemus, exiſtimari poterat, quod idcirco veniret, ne tàm graue rerum ſuarum damnum, ſi nos perderemus, ſubiret, ſed cum centeſima ſimus ſui gregis portio, nullum ferè damnum, ac diminutionem grex vniuerſus vnius ruina ſentiret; quod igitur venerit ad nos ſaluandum, ex amore fecit, ſicque fit, vt multum ei debeamus, quia propter nos egit.

Si peccauerit in te frater tuus vade & corripe eum inter te & ipſum ſolum.

O SI *peccauerit in te*; Græcè, *ἐὰν ἁμαρτήσῃ εἰς σὲ*, qui errore, ignorantia, vel humana infirmitate peccauerit, id enim propriè tum Græcum verbum fert, tùm ſyriacum *ſecal*, vt aliqui notauere; liceat extendi etiam facile poſſit ad facinus, quod faſtu malitia, & propoſito concipitur; & *ſecal* apud Syros & ſtultè agere, errare, delinquere, vnde & peccatum ſtultitię meretur nomen, quid enim ſtultius, quàm bono infinito, & perennaturo falſum, & caducum præferre?

Si peccauerit in te, corripe eum; P
quia peccatum in te admiſſum tibi notius eſt, quàm cuilibet alteri, vt proinde & aptius, meliuſque corripere delinquentem poſſis, & medicum in eum agere, cum morbi grauitas probè tibi nota ſit; nimirum eorum, quæ nos tangunt, grauitatem diligenter expendimus; ſed eò cautiùs monendus eſt qui peccat, non vt nos vindicemus, ſed quia quò maior eius culpa eſt, eò maiori affectu moueamur ad eius ſalutem qui in nos deliquerit procurandam.

Si peccauerit in te corripe eum; 373
vim maximam, maximam energiam correptio habebit, qua peccatorem quis benignè corripit in ſe peccantem; nam ſi quis pœnas ab eo petere poſſet is de ſalute ipſius laborat, maximè omnium poterit eum placare, & ad meliorem mentem reuocare; efficax illius monitio eſt & diuinum quiddam præſefert, quùm læſus in lædentem non irruit, nec ſæuit in illum qui ei nocuit, ſed propriæ iniuriæ oblitus, vulnus fratris curare ſatagit, dum corripit.

Vade, & corripe; non exſpectes Q
vt prius ipſe ad te veniat, te ad illum confer, & correptionis opportunitatem quære; ſed dicat hic aliquis, & non perfectius eſſet, ſi iniuriæ alterius oblitus alterius peccatum ſilëtio ſupprimatur? Obli-

ni-

uiſcere iniuriam tuam, non vulnus fratris tui, non illud quod nocendo inflixit tibi, ſed quod nocendo accepit, non ſinas ſilentio tuo fratrem tuum deperire, ne cum pereunte tu pereas quoque.

374 *Corripe*, Græcè, ἔλεγξον, *argue*, ſeu vt nos vertimus, *argumentis, & rationibus conuince*, hoc enim propriè ſignificat verbum Græcum ἐλέγχειν, vt non inſultu, & conuitijs res agatur, ſed rationibus, & argumentis, vt appareat eum qui corripit non vindictam ſuam ſpectare, ſed peccantis emendationem.

Inter te, & ipſum ſolum.

Plus remotis arbitris, teſtibuſq. corripi fratrem tuum iubet, vt famæ ipſius conſulatur, conſulatur pudori; ſi quod alijs ignotum eſt coram alijs corrigeres non eſſes corrector, ſed proditor. Corripiendus eſt etiam ſeorſum frater, ne ſi ſemel verecundiam amiſerit, pudorem exuerit, in peccato amiſſa emendationis ſpe permaneat; deſperata ferè plaga eſt, cum ea ſemel expoſita ruborem omnem is qui ea afficitur, poſuit, ac verecundiam.

SECTIO III.

Συμφωνεῖν quid. Concordia in oratione fundenda. 375
Dei liberalitas, & benificentia. S
Olim debitor qui ſoluendo non erat vendebatur, quin eius vxor, & filij. T
Mulierum luxus, & ſuperflua ornamenta domorum ruina. V
Μακρόθυμος quis dicatur; patiens magnanimus audire poteſt. 376
Dei pietas, & clementia quàm magna. X
Omnia in Dei gloriam dirigenda. Y
Σπλαγχνισθεὶς quid. Intimo cordis affectu alijs miſereri debemus. Z
Peccantes Deus erigit, & ne nimis pudore confundantur facit. A
Non gloriæ tantum ſuæ, ſed vtilitati etiam noſtræ conſulit Deus dum nobis ignoſcit. 377
Orantium vota non exæquat tantùm Deus, ſed ſuperat. B
Ad humilitatem nos allicit Chriſtus. C
Grati Deo eſſe debemus, & gratiarum eius magnitudinem expendere. D

Iterum dico vobis, quia ſi duo ex vobis conſenſerint ſuper terram de omni re quamcunque petierint, fiet illis à Patre meo qui in Cælis eſt.

QVIA *ſi duo ex vobis conſenſ.rint;* Græcè, ὅτι ἐὰν δύω ὑμῶν συμφωνήσωσιν, *quia ſi duo ex vobis cõcordes fuerint.* Sanctus Cyprianus epiſt. 8. legit, *ſi duobus ex vobis conuenerit;* verbo Græco elegans ſubeſt metaphora, συμφωνεῖν de muſico vocum concentu, harmonicoque ſono dicitur, tãquam ſi diceretur, non minus gratam eſſe Deo concordem plurium orationem, quàm concentus muſicus hominum auribus ſit gratus. Concordia itaque hic probatur non quælibet, ſed quæ ad modum muſici concentus, & ſymphoniæ ſe habeat,

beat, adeo vt nihil abſonum audiatur,concors ſit & verborum,& quod magis eſt, voluntatum modulamen.

Ideo aſſimilatum eſt regnum Cælorum homini regi, qui voluit rationem ponere cum ſeruis ſuis.

375 H*Omini Regi*; optimus nexus hominis, & Regis,vt ſtatim cogitet Rex ſe ita ſuper homines eſſe vt etiã homo ſit, nec nimis intumeſcat, & faſtu extra ſe rapiatur, vt hominem ſe eſſe obliuiſcatur; quò dementiæ aliqui ſtolidè rapti. Vel regnum Cœlorum homini Regi comparatur, ideſt Chriſto qui rex & eſt homo & etiã Deus. Homo tandem Regi iungitur, vt Rex humanitatis recordaretur.

S *Voluit rationem ponere*, Græcè ἠθέλησε συνᾶραι λόγον, *voluit rationem conferre computationem inire*. Cur iſtuc Rex per miniſtros non fecit? cur per ſe ipſum rationem confert,computum init? Dimittere ipſe debitum cogitabat, voluit igitur rationes conferre; nam ſi id per miniſtros egiſſet, non facilè fuiſſet reperire, qui vel debiti partẽ remittere voluiſſet ne dum totum debitum, Dominus vt diuitijs omnes ſuperat, ſic etiam liberalitate,atque beneficentia.

Iuſſit eum Dominus eius venundari & vxorem eius, & filios & omnia quæ habebat & reddi.

T ANtiqua hæc erat conſuetudo, vt cum debitor ſoluendo non eſſet, poſſet creditor vendere ipſum debitorem vxoremque eius,& filios. Hinc illud 4.Reg.4. vbi vxor Prophetæ cuiuſdam demortui ait Eliſæo: *Et ecce creditor venit,vt tollat duos filios meos ad ſeruiendum ſibi.*

Cur & vxor,vt debitum Domi- V
no ſoluatur, iubetur vendi? quia fors cõtracti debiti præcipua cauſa vxor.ſic enim ferè fit,vt ob vxorum ſuperfluum cultum,veſtimenta, monilia aere alieno viri premantur, & familiæ.

Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi.

P*Atientiam habe in me*, Græcè, 376
μακροθύμησον ἐπ' ἐμοί. *Longanimis eſto erga me*, patientia erga me vtere, ne iræ indulgeas; μακρόθυμος magnanimus dicitur, & patiens, animique impetum cohibens; magni quippè animi eſt,iracũdiam cohibere, patientiam habere,nec illatis iniurijs vinci; vera magnanimitas patientia eſt.

Et omnia reddam tibi. Non habe- X
bat ſeruus iſte vnde redderet, aut vnde ſperaret ſe poſſe reddere, & tamen fidenter pollicebatur, ſe omnia redditurum, & vnde huic tanta fiducia? à Domini ſui clementia, ac pietate; cognoſcebat quippè, quàm clemens Dominus eſſet qui placatus modò humilitatis officiis, omnia facilè poſtea eſſet cõdonaturus; hanc itaque Domini ſui clementiã,ac longanimitatem ingentis theſauri habebat loco, vnde ſoluere Domino debitum poſſet, addita prompta volun-

luntate,quam ipſe eſſet exhibiturus.

Y Qui pœnitet,& à peccatis reſipiſcit, omnia reddere quæ debet Deo proponat, & firmè ſtatuat, omnia reddit, qui ſingulas operationes in Dei gloriam dirigit, nihilque agit ſiue magnum illud ſit, ſiue exiguum,quod Deo non offerat,Deo non ſacret.

Miſertus Dominus ſerui illius dimiſit eum & debitum dimiſit ei.

Z MIſertus Græcè, σπλαγχνισθεὶς *miſericordia commotus*, intimum miſerantis affectum hoc verbum claudit,cum de viſceribus dicatur, vnde & σπλάγχνα exta & viſcera dicuntur; Totis igitur,viſceribus commotus Dominus ſerui qui ſe humiliauerat,& ante eius pedes prociderat, miſertus eſt, vt nos interim doceret,intimo cordis affectu alijs miſereri, non extimè tantùm miſericordiam fingere.

A *Miſertus eſt Dominus ſerui illius.* Videns Dominus ſerui humilitatem, & eius ſupplicationem audiens miſericordia commotus omne debitum illi dimiſit; cur non dimiſit antequam procideret,antequam rogaret? Vt cum videretur aliquid quoque ipſum feciſſe nō maiori confunderetur rubore, ſed erigeretur potius, & ad conſeruo ignoſcendum flecteretur.

377 Ab initio Dominus debitum non dimiſit, ſed poſtquam ſe ſeruus dimiſerat, & humilitatis plenam orationem fuderat, vt donum non modo ignoſcentis Domini, ſed etiam ſe demittentis ſerui quodammodo videretur, vtque ſeruus procidens, & flagitans mereretur; non gloriæ ſuæ tantùm Dominus ſtudet, ſed etiam noſtræ vtilitati conſulit, compendijs noſtris.

B *Omne debitum dimiſi tibi.* Quantus amor Dei,plus dat quam petitur, ſeruus inducias tantùm petebat, vt debitum ſoluere poſſet, Dominus penitus omne debitum dimiſit, neſcit Dei pietas vinci; nec orantium tantum vota exæquat Dei beneficentia, ſed etiam ſuperat.

C Sed ſi dimittere ſeruo omne debitum iſte Rex diſponebat, cur venundari eum iuſſit, vxoremque eius & filios, & omnia quæ habebat,vt debitū ſolueretur? Non à ſeueritate, ac duritie fuit, ſed à clementia,terrere tantùm ſeruum voluit, & ad humilitatem, ſubmiſſionemque traducere, vt debiti magnitudine cognita, Domino genua flecteret, eiuſque humanitatis ſinum poſtularet, in quo reciperetur.

D Præterea iuſſit vendi debitorem Dominus omnia dimiſſurus, ne ſi valde facilè omnium remiſſionem percepiſſet ſeruus, gratiæ magnitudinem non cognoſceret, nec gratus benefactori ſuo eſſet. Denique in hanc neceſſitatem redigitur ſeruus, vt abſolutus conſeruo compateretur proprijs edoctus calamitatibus.

SECTIO IV.

Facilè labitur qui à Dei præſentia facilè ſe ſubducit. 378

A Dei

A Dei clementia & benignitate quàm diſtent homines. E

In malorum profundum merſus eſt, qui diuinæ miſericordiæ memoria alijs non miſeretur. F

Quàm ſeuerè eos puniat Deus, qui duri in proximos ſuos ſunt. G

Seueri in Dei iniurijs vlciſcendis ſimus, facile ijs quæ nobis inferuntur ignoſcamus. H

Miſericordiam nos edocet Deus dum nobis ignoſcit. I

Hominum in homines crudelitas, & duritia. 379

In die iudicij peccati excuſatio ceſſabit. K

Qui miſericordes non ſunt, & alijs non ignoſcunt, Dei filij dici non merentur. L

Vindictæ cupiditas quam noxia. M

Egreſſus autem ſeruus ille, inuenit vnum de conſeruis ſuis, qui debebat ei centum denarios, & tenens ſuffocabat eos dicens: Redde quod debes.

378 EGRESSVS, à facie ſcilicet, è conſpectu Regis, ac Domini ſui recétem beneficij magnitudinem ob oculos adhuc habens, conſeruum inuadit, eumque conatur ſuffocare: fors nec regiam adhuc exierat, exuerat tamen omnem pietatis, ac miſericordiæ ſenſum, & tàm durus in conſeruum fit, qui tàm citò à Domini ſui præſentia ſe ſubducit, tàm citò labitur. Hinc collige, quàm vtilis Dei præſentia ſit, quanta inuehat commoda coram Domino ſtare; è contra quibus diſcriminibus, ac ſceleribus ſit obnoxius, qui Deum præſentem non cogitat, non reueretur. Fors tàm facile lapſus hic ſeruus non eſſet, ſi tam citò à Domini ſui ſe conſpectu nō exemiſſet.

Tenens ſuffocabat eum; Dominus prius cum eo rationes contulit, ac ſubduxit, ipſe in debitorem irruit, computum non præmiſit, nec reſpondendi tempus conſeruo conceſſit; tantùm à Dei clementia, ac bonitate homines diſtant. E

Et procidens conſeruus eius, rogabat eum dicens, patientiam habe in me, & omnia reddam tibi.

IIſdem, totidemque verbis conſeruum obſecrat, quot iſte Dominum obſecrauerat, vt illi in memoriam reduceret, & præteritum diſcrimen, & Domini miſericordiam, & vtriuſque conſideratione ad pietatem flecteretur, ſed humanitatis omnes expers flecti ad miſericordiam noluit, nec verba veritus eſt, quibus ſalutem fuerat conſecutus. In malorum iam profundum merſus eſt, qui diuinæ miſericordiæ memoriā in proximos miſericors non eſt. F

Serue nequam, omne debitum dimiſi tibi quoniam rogaſti me; nonne ergò & te oportuit miſereri conſerui tui, ſicut & ego tui miſertus ſum?

&

& iratus Dominus eius tradidit eum tortoribus.

G DOmini miſericordiam hic pende, facilè debitum dimiſit, quod ipſi debebatur, vbi alterius iniuria arguenda eſt, ſeuerus, & durus eſt. Cum in ſe peccatum eſt ad nudas tantum preces omnia remittit; cum autem in conſeruum, liberalitatem ſuam reuocat.

H Studeamus & nos par Domino rependere, vt quæ in nos committuntur facilè ignoſcamus, ſeueriores in Dei iniurijs vlciſcendis ſimus. Contrà ferè accidit. In eos qui nos lædunt Leones ſumus, in eos qui Deum, Deique legem contemnunt agnis manſuetiores.

I *Nonne ergò te oportuit miſereri conſerui tui, ſicut & ego tui miſertus ſum?* Vide quò Domini clementia collineauerit, non dimiſit huic ſeruo debitum, vt liberalis prædicaretur, & populi laudem venaretur, ſed vt ad ignoſcendum conſeruo ſeruũ alliceret, ac veluti cogeret, quãtas adhibet Deus artes, vt nos miſericordiam doceat?

379 *Nonne ergò & te oportuit miſereri conſerui tui*, non dixit, *nonne ergo & te oportuit miſereri conſerui tui & debitum ei condonare*, quod ipſe in eum præſtiterat; ſatis illi fuiſſet ſi vel ſerui miſertus fuiſſe, & patientiam in eo haberet, omnia ſuo tempore recepturus. Sed ſerui iſtius ſæuitia, atque crudelitas apparet, qui nec miſereri cõſeruo debitori voluit. Huc ferè hominum crudelitas in homines euadit, humanitatis omnis expertes, omnis miſericordiæ.

Nullum reſponſum dediſſe hic ſeruus legitur; ſtatim obmutuit, nec excuſare crimen ſuum auſus eſt; per quod oſtenditur, quòd cum Deus in die iudicij peccatores accuſauerit, atque damnauerit, omnis excuſatio peccati ceſſabit, nec tàm audax aliquis futurus eſt, qui effugium vllum, aut excuſationem coram tanto iudice comminiſcatur. K

Sic & pater meus cæleſtis faciet vobis, ſi non remiſeritis vnuſquiſque fratri ſuo de cordibus veſtris.

SIc & pater meus: nõ dixit, *pater veſter*, ſed, *pater meus*, vt innueret, qui miſericordes non ſunt, & aliena peccata alijs non ignoſcũt, indignos penitus eſſe, qui Deum habeant patrem, cum ſeuerum iudicem habituri ſint. L

De cordibus veſtris, de cordibus vult remitti, non de ore duntaxat. Hic verò cogita, quantum malum crudelitas, & ſæuities ſit, ac vindictæ cupiditas, quum donationem Dei reuocet, & quodammodo irritet.

CAPVT XIX. MATTHÆI.

Verſ. 1.
Et factum eſt cum conſummaſſet Ieſus ſermones iſtos, migrauit à Galilæa, & venit in finem Iudææ trans Iordanem.

Cum conſummaſſet. *Syr. Cum abſoluiſſet. Fr. Luc. Cum finiuiſſet.*
Migrauit. *Pagn. Demigrauit. Adam ſc. ex Syr. Leuauit,* C. pedes. *Ar. M. Tranſtulit ſe.*

Verſ. 2.
Et ſecutæ ſunt eum turbæ multæ, & curauit eos ibi.

Secutæ ſunt eum. *Syr. Veneruntque poſt eum.*
Turbæ multæ. *Syr. Cætus multi.*
Curauit. *Auct. Sanauit.*

Verſ. 3.
Et acceſſerunt ad eum Phariſæi tentantes eum, & dicentes: ſi licet homini dimittere vxorem ſuam, quacunque ex cauſa?

Dimittere. *Vat. Diuortium facere. Fr. Luc. Abſoluere, Auct. repudiare.*
Quacunque ex cauſa. *Syr. Ex qualibet occaſione. Ar. M. iuxta omnem cauſam.*

Verſ. 4.
Qui reſpondens, ait eis: Non legiſtis, quia qui fecit hominē ab initio, maſculum, & feminam fecit eos? & dixit.

Qui fecit hominem ab initio. *Euth. Qui fecit ab initio. Mald. Creator. Auct. Opifex. Ar. M. Faciens.*

Verſ. 5.
Propter hoc dimittit homo patrem, & matrem, & adhærebit vxori ſuæ, & erunt duo in carne vna.

Dimittet. *Vat. Deſeret. Syr. Relinquet.*
Homo. *Syr. Vir.*
Adhærebit. *Syr. Adiunget ſeſe. Pagn. Agglutinabitur. Auct. conglutinabitur.*
In carne vna. *Mald. In carnem vnam, & ad carnem vnam. Syr. Vna caro.*

Vul-

Vulgata Editio. *Lectionum Varietas.*

Verſ.6.

Itaque iam non ſunt duo, ſed vna caro. Quod ergo Deus coniunxit, homo non ſeparet.

Vna caro. *Syr. Vnum corpus.*
Quod ergò Deus coniunxit. *S. Cyp. quos Dominus iunxit. S. Amb. Quæ Deus.*
Coniunxit. *Pagn. Copulauit. S. Chrom. Coniunxit in vnum S. Fulg. Iunxit. Fr. Luc. Coniugauit.*
Non ſeparet. *Syr. Ne diſiungat.*

Verſ.7.

Dicunt illi: Quid ergo Moyſes mandauit dare libellum repudij, & dimittere?

Dare. *quid. Codd. Dari.*
Libellum repudij. *Ar. M. libellum diſceſſionis.*
Et amittere. *Syr. Et dimittere eam. Int. Theoph. & amittere eam. Ar. M. Et abſoluere eam.*

Verſ.8.

Ait illis: Quoniam Moyſes ad duritiam cordis veſtri permiſit vobis dimittere vxores veſtras: ab initio autem non fuit ſic.

Ad duritiam. *Arab. Propter duritiē.*
Permiſit. *S. Chrom. Scripſit. Syr. Conceſſit.*
Cordis v. *Arab. Cordium veſtrorum.*
Dimittere. *Pagn. Repudiare. Ar. M. Abſoluere.*
Non fuit ſic. *Int. Euth. Non ita factum eſt.*

Verſ.9.

Dico autem vobis, quia quicunque dimiſerit vxorem ſuam, niſi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur: & qui dimiſſam duxerit, mœchatur.

Dimiſerit. *Pagn. Repudiauerit. Ar. M. Abſoluerit.*
Ob fornicationem. *Vat. Ob ſtuprum. Ar. M. Super fornicatione.*
Et dimiſſam. *Al. Repudiatam.*
Mæchatur. *Int. Euth. Adulterium committit.*

Verſ.10.

Dicunt ei diſcipuli eius: ſi ita eſt

Si ita eſt cauſa. *S. Hier. Si talis eſt cauſa. Mald. Si ita eſt negotium Al. Si ad iſtum modum habet cauſa.*
Hominis. *Mald. Viri. Syr. Inter virum.*

Vulgata Editio.	*Lectionum Varietas.*
cauſa hominis cum vxore, non expedit nubere.	Non expendit. *Ar. M. Non confert.* Nubere. *Int. Theoph. Contrahere matrimonium.*
Verſ. 11. Qui dixit illis: Non omnes capiunt verbum iſtud, ſed quibus datum eſt.	Non omnes cap. *Syr. Non quilibet ſufficienter capit. Fr. Luc. Non omnes accipiunt.* Sed quibus. *Syr. Sed cui.*
Verſ. 12. Sunt enim eunuchi, qui de matris vtero ſic nati ſunt: & ſunt eunuchi, qui ſeipſos caſtrauerunt propter regnum cœlorum. Qui poteſt capere capiat.	De matris vtero. *Fr. Luc. Ex matris ventre.* Qui facti ſunt. *Fr. Luc. Eunuchizati ſunt.* Se ipſos caſtrauerunt. *Int. Orig. ſe ipſos eunuchos fecerunt Fr. Luc. Eunuchizauerunt ſe ipſos. Syr. Eunuchos fecerunt animas ſuas.* Capere capiat. *Arab. Portare portet.*
Verſ. 13. Tunc oblati ſunt ei paruuli, vt manus eis imponeret, & oraret: Diſcipuli autem increpabant eos.	Tunc oblati ſunt ei. *Syr. Tunc obtulerunt ei.* Paruuli. *Pagn. Pueri. Vat. Puelli Fr. Luc. Puerali. Mald. Infantes.* Vt manus. *Syr. Vt manum ſuam.* Increpabant. *Mald. Prohibebant. Syr. Obiurgabant.*
Verſ. 14. Ieſus vero ait eis: Sinite paruulos, & nolite eos prohibere ad me venire: talium eſt enim regnum cœlorum.	Sinite paruulos. *Syr. Sinite puerulos venientes ad me.* Nolite eos prohibere. *Fr. Luc. Ne impediatis eos.*
Verſ. 15. Et cum impoſuiſſet eis manus, abijt inde.	Et cum impoſuiſet. *Syr. & Ar. M. Et imponens.* Manus. *Syr. Manum ſuam.*

Vul-

Vulgata Editio. | *Lectionum Varietas.*

Verſ. 16.

Et ecce vnus accedens, ait illi: Magiſter bone, quid boni faciam vt habeam vitam æternam?

Vnus. *Mald. Quidam.*
Quid boni faciam. *S. Proſp. Quid faciens.*
Habeam. *S. Proſp. Conſequar.*

Verſ. 17.

Qui dixit ei: Quid me interrogas de bono? Deus eſt bonus Deus. Si autem vis ad vitam ingredi, ſerua mandata.

Quid me i. de bon. *Pagn. Cur me dicis bonum. Mald. Quid me dicis bonum.*
Bonus. *Pagn. Nullus eſt bonus, niſi vnus Deus.*
Ingredi. *S. Amb. & S. Aug. Venire.*
Ad vitam. *S. Aug. In vitam.*
Mandata. *S. Aug. Mandatum.*

Verſ. 18.

Dicit illi: Quæ? Ieſus autem dixit: Non homicidium facies: Non adulterabis: Non facies furtum: Non falſum teſtimonium dices.

Non homicidium facies. *Fr. Luc. Non occides.*
Non adulterabis. *Fr. Luc. Non mœchaberis.*
Non facies furtum. *Fr. Luc. Non furaberis.*

Verſ. 19.

Honora patrem tuum, & matrem tuam, & diliges proximum tuum ſicut te ipſum.

Teipſum. *Syr. Vt animam tuam.*

Verſ. 20.

Dicit illi adoleſcẽs: Omnia hæc cuſtodiui à iuuentute mea, quid adhuc mihi deeſt?

Cuſtodiui. *Syr. Obſeruaui. Ar. ſeruaui.*
A Iuuentute. *Syr. A Pueritia.*
Quid adhuc mihi deeſt. *Syr. In quo defectuoſus cùm Ar. M. Quid adhuc deficio.*

Verſ. 21.

Ait illi Ieſus: ſi vis perfectus eſſe, vade, vende quæ habes, & da pauperibus, & habebis

Quæ habes. *Syr. Poſſeſſionem tuam. S. Hier. & S. Paul. Omnia tua. Fr. Luc. Ea quæ ſunt ſibi. Ar. M. Tuam ſubſtantiam.*

Vul-

Vulgata Editio.	*Lectionum Varietas.*
theſaurum in cœlo, & veni, ſequere me.	Et habebis theſaurum in Cœlo. *S. Zeno* hæc omittit, & hæc ſubſtituit. *Et tolle crucem tuam.*
Verſ.22. Cum audiſſet autem adoleſcens verbum, abijt triſtis, erat enim habens multas poſſeſſiones.	Cum audiſſet. *Int. Orig. Audiens.* Adoleſcens. *Pagn. Adoleſcentulus.* Verbum. *Fr. Luc. Hunc ſermonem.* Multas poſſ. *Arab. Multa bona. Auct. Multas facultates. Syr. Poſſeſſionem multam.* Triſtis. *Fr. Luc. Triſtis factus. Auct mœrore captus. Int. Euth. Contriſtatus. Syr. Aegrè ferens.*
Verſ.23. Ieſus autem dixit diſcipulis ſuis: Amen dico vobis, quia diues difficile intrabit in regnum cœlorum.	Diues difficile intrabit in R.Cœl. *S. Chryſ. Difficile in regnum Cælorum diuites intrabunt.*
Verſ.24. Et iterum dico vobis: Facilius eſt camelum per foramen acus tranſire, quam diuitem intrare in regnum cœlorum.	Et iterum. *Fr. Luc. Iterum autem.* Facilius. *Fr. Luc. Leuioris laboris.* In regno Cęlorum. *S. Euth. In regna Caiet. In regnum Dei.*
Verſ.25. Audiſtis autem his diſcipuli, mirabantur valde, dicentes. Quis ergo poterit ſaluus eſſe?	Mirabantur. *Pagn. Expauerunt. Fr. Luc. Percellebantur. Auct. Obſtupeſcebant. Int. Euth. Exterriti.* Quis poterit ſaluus eſſe. *Fr.Luc. Quis poteſt ſeruari? Al. quis poteſt ſaluus fieri?*
Verſ.26. Aſpiciens autem Ieſus, dixit illis: Apud homines hoc impoſſibile eſt, apud Deum autem omnia poſſibilia ſunt.	Aſpiciens. *Fr. Luc. Intuitus. Syr. Intuitus eſt eos.*

Vul-

Vulgata Editio. | *Lectionum Varietas.*

*Verſ.*27.

Tunc reſpondens Petrus, dixit ei. Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te: quid ergo erit nobis?

Relinquimus. *S. Aug. Dimiſimus.*
Erat nobis. *Arab. Prope eſt vt ſit nobis.*

*Verſ.*28.

Ieſus autem dixit illis: Amen dico vobis, quod vos qui ſecuti eſtis me, in regeneratione cũ ſederit filius hominis in ſede maieſtatis ſuæ, ſedebitis, & vos ſuper ſedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Iſrael.

In regeneratione. *S. Gaud. In reſurrectione. Syr. In ſæculo nouo.*
In ſede. *Int. S. Chryſ. In Throno.*
Maieſtatis. *Arab. Gloriæ.*
Et vos. *S. Gaud. Et ipſi.*
Sedes duodecim. *S. Hier. Duodecim ſolia. S. Gaud. duodecim thronos.*

*Verſ.*29.

Et omnis, qui reliquerit domũ, vel fratres aut ſorores, aut patrem, aut matrem, aut vxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam poſſidebit.

Reliquerit. *S. Proſp. Dimiſerit.*
Domum. *Syr. Domos.*
Aut filios. *Fr. Luc. Aut liberos.*
Aut agros. *S. Proſp. Aut agrum.*
Propter n. m. *S. Proſp. Cauſa nominis mei. Int. S. Chryſ. Gratia nominis mei.*
Centuplum. *S. Proſp. Multiplicit. Caiet. Centupla. Fr. Luc. Centuplicia.*
Poſſidebit. *Pagn. Hæreditate accipiet. S. Proſp. Conſequetur. Fr. Luc. Iure hæreditariò poſſidebit.*

*Verſ.*30.

Multi autem erunt primi nouiſſimi, & nouiſſimi primi.

Multi a. erunt primi nouiſ. *Syr. Multi autem primi erunt nouiſſimi.*

CA-

CAPVT XIX.

Expenditur & illuſtratur.

SECTIO PRIMA.

Calumniatoribus māſuetè Chriſti exem plo reſpondendum. 380
Contentio, & tumultus in quotidianis colloquijs vitandus. A
Hominis conditorem ſe eſſe gloriatur Deus. B
Vxor non facilè repudianda. C
Prophetarum verba Dei verba ſunt. D
Agglutinari charitatis glutino vir vxori debet. 381
Fraudolentes homines quod ſibi permiſſum ob imbecillitatem mandatum ſibi iactant. E
Libellus repudij cur ſcriberetur. F
Ceremoniæ quæ in libello repudij religioſè obſeruabātur moram fouebāt. G
Sacerdotum eſt lites inter alios componere, diſſidia tollere, non fouere. 382
Mulierum inconſtantia, & ira; Virorum prudentia, & ſedatior animus. H
Ex conuerſatione diuturna oriri inter coniuges diſſidia, & odia ſolent, quæ initio coercebantur. I
Nihil adeo immane quod luxuria, & intemperantia non ſuadeat. K
Malorum parentum malitia in filios ferè deriuat. 383

Non legiſtis, quia qui fecit hominem, ab initio maſculum & fœminam fecit eos?

380 NON diſcendi ſtudio, ſed carpendi Chriſtum Phariſæi interrogauerant, num homini liceret vxorem dimittere quacūque ex cauſa; Qui non acriter eos reprehendit, ſed leniter reſpondet, vt cuncta nos manſuetè ferre exemplo ſuo doceret.

Non legiſtis; Legis imperitiam eis obijcit, qui peritiam profitebantur; nec ſtatim ait, quauis ex cauſa non licere vxorem dimittere, ne ſtatim tāquam peruicaces tumultus, & contentionis occaſionem arriperent, ſed antequam ſententiam ipſe ſuam diceret ad eludendam aduerſariorum fraudem, retūdendamque malitiam ex ſacris litteris ſententiam apertiſſimam profert, quam ſine impietatis notâ illi impugnare non auderent, ex qua poſtea quid de propoſita quęſtione ſentiendum colligeret. In qua re oſtēdit, quàm in quotidianis ſermonibus, qui cum alijs feruntur contentio, & tumultus vitari debeat, quamque à verborum diſſidijs, & veluti digladiatione abeſſe debeamus. A

Qui fecit hominem, Græcè non additur *hominem*, Sic enim legitur: ποιήσας, *Qui fecit*, Maldonatus vertit, *Creator*, Franciſcus Lucas Brugenſis, *Opifex*, *Nos*, *factor*, vt Summi opificis, & Creatoris ſit periphraſis; ſed cur vulgata editio *hominem adijcit?* Et non & omnium aliarum rerum Creator Deus eſt? Eſt, ſed tam nobilis creatura homo eſt, vt huius præcipuè ſe factorem glorietur Deus; adeo vt *Qui fecit hominem*, Creatoris ſit circumſcriptio, ſummique opificis circumloquutio, ac ſi alia quæ infra hominem nihil faceret, & hominis tantùm ſe gloriaretur opificem eſſe conditoremque. B

C *Maſculum, & fœminam fecit eos;* vnum ſcilicet maſculum, & vnam fęminam. Cur ex vno viro plures fęminas non eduxit? An non plures poterat, qui vnam? Poterat, ſed noluit, vt vnus vir vnam haberet vxorem, nec relinquere hanc poſſet, aliaſque ducere; plures non formauit, vt non repudiaret quam habebat.

Et dixit, propter hoc dimittet homo patrem & matrem, & adhærebit vxori ſuæ.

D VErba hæc Adam olim protulit, hic tamen Deo tribuuntur, vt intelligeremus verba quæ ſeruis ſuis, ac Prophetis Deus inſpirat, non hominum eſſe ſed Dei, neque tanquam humana recipienda, ſed tanquam diuina.

381 *Adhærebit vxori ſuæ*, Græcè, προσκολληθήσεται τῆ γυναικὶ αὐτοῦ, *adglutinabitur*, ſeu, *conglutinabitur vxori ſuæ*; verbo à κόλλα, ideſt glutino deriuato, vt arctiſſima viri & vxoris coniunctio ſignificetur.

Dicunt illi: quid ergo Moyſes mandauit dari libellum repudij.

E NOn mandauit Moyſes, ſed permiſit; conceſſit non imperauit. Hic fraudolenti hominis mos, vt quod ob eius imbecillitatem ei permittitur, imperatum ſibi eſſe iactet. Sed ſimpliciùs dici poteſt, mandare hic nihil aliud eſſe, quā permittere; vnde Chriſtus ſtatim addit Phariſæorum reſponſionem referens: *Quoniam Moyſes ad duritiam cordis veſtri permiſit vobis dimittere vxores veſtras.* & aperτiùs Sanctus Marcus cap. 10. v. 4. vbi hæc eadem ſententia ponitur; ſic enim habent Phariſæi: *Moyſes permiſit libellum repudij ſcribere, & dimittere*; ergò mandare hic nihil aliud eſt, quam permittere.

Cur autem repudij libellus ſcriberetur plures cauſæ fuerunt, in primis vt vxoris famæ conſuleretur, dabatur enim illi libellus, quem oſtendere poſſet, alioquin ſi tranſiret ad alium virum adultera cenſeri poterat. Deinde ne facilè mulier repudiaretur, nam dum liber à ſcribis, ſeu ſacerdotibus ſcriberetur, dum res tantiſper differretur, ceſſare odium poterat, aut mitigari, quo vir ad repudiandam vxorem vrgebatur. Interpoſita enim mora poni diſſidium poterat, & animus ad iram præceps libelli ſcriptione cohiberi. F

Etiam ceremoniis, quæ in ſcribendo libello repudij religioſè ab Hebræis ſeruabantur, hāc moram, cunctationemque fouebant, inter alias hæ referuntur, vt ſcriberetur libellus litteris rotundis, diſtinctis, atque perſpicuis, ita vt vna aliam non attingeret, ne quod ſcripturæ vitium irreperet. Præterea, vt ſi inter ſcribendum aliqua atramenti guttula in chartam decideret libellus auctoritatem non haberet, aliuſque denuo ſcriberetur. Tertiò ne in ſcriptura vllum raſuræ veſtigium appareret, alioquin libellus vitij ſuſpectus erat. Quartò vt omnes teſtes qui aderant ſuum quiſque ſigillum adhiberant. Hæc illi, & alia plura, G

quæ tempus dum exactè fierent producebant.

382 Libellum repudij ſcribæ, ſeu ſacerdotes ſcribebant, non alijs id præſtare licebat, hi autem concordiam, ac pacem inter coniuges debebāt ſuadere, & à repudio quantum poterant reuocare, & ideo eos adire neceſſe erat, vt frænum huic ſeparationi inijceretur, & ſcribarum, ac ſacerdotum reuerentia à repudio abſtinerent: nempè ſacerdotum eſt lites inter alios componere, diſſidia, atque diſcordias tollere, non ſeminare, quod magis noſtris conuenit, quàm Hebræorum.

H Obſeruandum autem eſt, quod apud Hebræos vir dimittere vxorem poterat, non vxor virum; fors muliebris inconſtantiæ ratio habita eſt, quæ cum leuior, & ſæuior viro ſit, minuſque iratum animum componere ſoleat, facilior ad diſſidia ſit, faciliùs etiam, & leui quacunque ex cauſa libellum repudij viro dediſſet, quod non tàm obuium in viris, quos prudentia, & ſedatior animus coercere ab his actibus ſolent, quæ inſtabilitatem, & leuitatem quandam redolent, qualis eſt ductæ vxoris dimiſſio.

I Porrò hic repudij libellus mulieri dari non conſueuerat niſi poſt cōſummatum matrimonium; quod factum, quia non erat veriſimile ante cognitam vxorem tàm graue iter coniuges odium intercedere, vt dimittere eam maritus cogeretiar; poſt vxoris cognitionem, & poſtuqam aliquantiſper cum viro conuerſata fuerat, quia ex conuerſatione oriri odia, & altercationes ſolent, & primi illi amoris, & beneuolentiæ æſtus minui, tunc licebat vxorem repudiare: plerumque quo feruentiùs ſe in nuptiarum initio amant ſponſi, in maiora poſtea incurrunt odia.

Quoniam Moſes ad duritiam cordis veſtri permiſit vobis dimittere vxores veſtras.

NOn ſpontè libellum repudij dari permiſit Moſes, ſed propter Iudæorum duritiam, ne ſcilicet propter intemperantiam, volentes alijs coniungi primas vxores occiderent, nam quum eſſent inhumani, vxores occidiſſent, ſi coacti fuiſſent eas ſeruare, nec dimittere vnquam poſſent. Nihil adeo, immane, quod luxuria, & intemperantia ſæuitiæ iūcta non tentet. K

Ad duritiam cordis veſtri; cur non ait, *patrum veſtrorum?* Vt ſcirent ſe nihil meliores patribus ſuis eſſe, ſed prorſus ſimiles, adeo vt qui filios nominet patres nominaſſe cenſendus ſit. Ita plerumque accidit, vt malorum parentum malitia in filios deriuet, & referant filij patrum mores, qui exemplo in ipſos transfunduntur. 383

SECTIO II.

Verus ille pater, fiduſque nutritius qui Chriſto filios ſiſtit. L

Caſtitas & munditia valde Chriſto placet, quæ ferè à Iudaico populo exulabat. M

Filij à viris ſanctis benedicendis. Hebræorum in hac re mos. 384

Cur

Cur Chriſti manus filijs ſuis imponi patres peterent. N
Accedere nullus ad Chriſtum debet qui eius monita excipere non velit, eius virtutem recipere non valeat. O
Chriſti humilitas nullum contemnendum docet. 385
Munditia quærenda eſt, quæ à virtute eſt. P
Doctrinæ monita non diſceptando, ſed obediendo excipienda ſunt. Q
Parentes magnam paruulorum liberorum curam habeant. R
Sancti effici Euchariſtiæ ſumptione deberemus. 386
Ita deuotio fouenda eſt, vt error auferatur. S

Tunc oblati ſunt ei paruuli, vt manus eis imponeret, & oraret: Diſcipuli autem increpabant eos.

L OBLATI ſunt ei paruuli, ſeu vt ex Græco colligitur pueruli, & infantes, παιδία infantes dicuntur; oblati ſunt, ſed à quibus? haud dubium quin à parentibus, & nutritijs. Verus ille pater, fiduſque nutritius, qui Chriſto ſuos filios ſiſtit, non malorum hominum exponit familiaritati.

M Dominus de caſtitate loquutus fuerat, caſtitatem laudauerat, quod quidam audientes, obtulerunt ei infantes caſtitate mundiſſimos, tanquam gratum illi munus, & quo maximè delectaretur; obtulerunt infantes, nam viros cælibes, caſtoſque reperire haud facilè erat, cum caſtitas virginalis ab illo rudi populo exularet.

Vt manus eis imponeret, & oraret; 384
benedictionis deſcriptio hæc eſt, volebant ergo à Chriſto puerulos benedici. Acceperant hunc morem à patribus Iudæi, vt viris ſanctitatis, ac virtutis famà illuſtribus manuum impoſitione benedicendos offerrent, ſic Ioſeph obtulit Iacobo patri filios ſuos Ephraim, & Manaſſen, vt benedictionem illis impertiret, quod factum eſt Gen. 48. Digna res, quæ in exemplum eat, nec rarò huiuſmodi benedictionem Dei fauor, ac benedictio ſubſecuta eſt.

Præterea paruulos Chriſto offerentes quærunt, vt manus illis imponeret, quia viderant manibus à Ieſu ægrotis, & dæmoniacis impoſitis dæmones & morbos frequentes pulſos; confidunt itaque parentes, infantes à malis huiuſmodi tutiores futuros, ſi Chriſti manibus ſubijciantur. N

Diſcipuli autem increpabant eos. O
Obiurgabant, & prohibebant eos qui paruulos offerebant. Exiſtimabant diſcipuli magiſtri ſui auctoritate, ac dignitate indignum cum pueris agere. Si paruuli iſti fuiſſent ægroti, fors eos diſcipuli non repuliſſent, ſed quia in ſanis nullo illis apparebat occaſio declarandæ virtutis diuinæ, & infantes nullius erãt doctrinæ capaces, non videbant cur Chriſto ſiſti deberẽt; ac ſi iuxta Apoſtolorũ mentem accedere nullus ad Chriſtum debeat, qui eius monita non reci-

piat, eiuſque virtutem non exciperet.

Sinite paruulos, & nolite eos prohibere ad me venire, talium eſt enim Regnum Cælorum.

385 PRodit hic humilitatem ſuam Chriſtus, tàm humilis enim fuit, vt nullum ad ſe venientem reijceret, ideo & paruulos, qui ob ætatem nullius reuerentię eſſe videbantur, recipit. Quo facto diſcipulos, noſque inſtruit, vt nullum contemnamus. Diſcipuli prohibebant paruulos Chriſto offerri ob Chriſti dignitatem, ac reuerentiam; ſaluator qui hoc nouerat, inhibet, erudiens eos vt humiliter de ſe ſentirent, & tumorem humanum conculcarēt, ideo pueros recipit, eiſque prænuntiat regnum Dei. Magnus paruulos recipit, tacitè maiores monens, vt minorum vtilitatibus condeſcendant, & ſe in omnibus demittant, quo omnes lucrentur, proficiant omnibus.

P Excipit pueros, quia munditiam diligit, quæ in pueris per ætatem eſt, vt nos diſceremus, ad Chriſtū acceſſuri eam munditiam quęrere quæ à virtute eſt. Hinc eſt quòd ſubdit: *talium eſt enim Regnum Cælorum*; non dixit, *iſtorum*, ſed, *talium*, ne aliquis putaret Regnum Cœlorum paruulis tantùm dari, datur omnibus, qui tales per innocentiam & induſtriam ſunt, quales pueri per ætatem.

Q Paruuli laudantur, & eorum nos imitatores eſſe iubemur, non ob humilitatem duntaxat, ſed quia paruuli doctrinæ documenta ſuſcipiunt, & obediunt, non diſputant, nec altercantur, ſic & nos fidei doctrinam non arguendo ſed obediendo recipere debemus.

Diſcant hinc parentes magnam R
paruulorum liberorum ſollicitudinem gerere, quùm audiant tàm gratos eſſe Chriſto.

Et cum impoſuiſſet eis manus, abijt inde.

IMpoſuit Chriſtus paruulis manus, 386
& occulta quadam virtute eos Patri veluti conſecrauit. Felices infantes illi, quos ſuæ benedictionis gratia Chriſtus auxit; Aliqui nō alienè putant, hos omnes in viros ſanctos, atque perfectos euaſiſſe. Tàm efficax benedictio iſta exſtitit: nos ſancti non euadimus, non perfecti licet non ſuper nos manus tātùm extēderit, quod fecit in cruce, ſed cor, pectuſque noſtrū Chriſtus ipſe ſubeat, quod tàm frequenter in Sanctiſſimo Euchariſtiæ Sacramento præſtat.

Cum impoſuiſſet eis manus: non S
addit Euangeliſta, *& cum oraſſet*, quod parātes poſtulauerant, quia ab errore natum erat, putabant quippè ipſum Deum non eſſe, ſed Dei amicum; fouere errorem noluit, ſed tollere nimirū ita nutrienda aliorum deuotio eſt, vt error auferatur, ſi accidat.

SECTIO IV.

Plerique laudibus, & adulatione vtuntur vt obtineant quod cupiunt, ſecùs laudes in triſtitiam vertunt. 387

Qui

Qui terrenis adhæret ferè æternorum obliuiſcitur. T
Auarus vix æterna quærere poteſt. V
Vera, ſolidaque bonitas in ſolo Deo eſt: hæc ſola quærenda,& amanda eſt. 388
Magiſtri bonitas ſine Deo error eſt. Verè bonus non eſt qui doctrinæ tantum, & non vita bonitatem præfert. X
Doctores caueant ne laudibus capiantur. Y
Qui veritatem quærit adulationibus non vtatur. Z
Vita quæ verè vita ſola æterna, temporalis vitæ nomen nō meretur. 389
Salutis impedimenta citò molienda. A
Perfectionis amator delicijs non diffluat. B
Benè locantur diuitiæ cum pauperibus erogantur. C
Omnia Chriſti amore relinquenda licet pauca ſint. D
Eleemoſyna prouide, ac prudenter iuxta exigentiam eroganda. 390
Diuitiæ contentionum fons. E
Etiam rerum minimarum affectus perfectioni impedimento eſt. F
De noſtris, non de alienis facienda eleemoſynæ. G
Mora, & cunctatio omnis tollenda, dum de re ſalutis agitur.
ὑπάρχοντα, quæ dicantur: ſubiectæ nobis diuitiæ ſint, non nos diuitijs. 391
Diuitiarum amator diuitiarum verarum oblatione alliciendus eſt. H

Magiſter bone, quid boni faciam, vt habeam vitam æternam?

387 *Magiſter bone*; bonum magiſtrum vocat antequam eius doctrinam de omnibus relinquendis audiret; cum audiuit, non amplius magiſtrum bonum appellat, ſed triſtis diſceſſit. Hic multorum mos, vt alios laudibus euehant, & honorificè de eis loquatur, vt quæ deſiderant vel adulatione exſculpant, vbi euentus illorum votis non reſpondet, triſtes abeunt, nec laudant amplius: Iuuenis iſte magis laudare Chriſtū debebat poſt auditam doctrinam è Cœlo delatam; Sed non præſtitit, quia quod audiuit ei non arridebat.

Mirantur interpretes, qui fieri potuerit, vt iuuenis iſte vitam æternam quæſierit, qui rebus terrenis adhærebat, & poſſeſſionum amore tenebatur: quia nempè qui præſentium amore ligatur, ferè æternorum obliuiſci ſoleat. Sed quæſiuit tantum, & cum de relinquendis omnibus audiſset, triſtis abijt. T

Inſolens eſt auarum æternam vitam quærere, qui terrena tantum cogitat, ſed iuuenis iſte non alienorum raptor fuit, ſuorum tantùm fuit tenax poſſeſſor. Demum cum æternam vitam quæſierit, non putauit omnia ſibi relinquenda, alioquin minimè petiuiſſet, tàm miſera terrena quærentium conditio eſt. V

Bonus magiſter Chriſtum dicit hic iuuenis, & tamen à Chriſto increpatur, quū laudem potiùs mereri videatur, & ſui dicti probationem. Increpat eum Chriſtus, quia volebat totā bonitatem Deo tribui, ille autem putabat Chriſtum eſſe purum hominem, & tamen eum bonum vocabat; vera, ſo lida- 388

daque bonitas eſt quæ in Deo, vel quæ Deus eſt: tentator iſte Princeps bonum magiſtrum dixit, qui Deum bonum dicere debuiſset; amat Chriſtus eam bonitatem quę firma, ſtabilis, æterna.

Qui dixit ei, quid me interrogas de bono? Vnus eſt bonus Deus.

X NOn bonitatis teſtimonium reijcit Chriſtus, ſed magiſtri abſque Deo excluſit errorem; volebat bonus dici, tanquam Deus non tanquam magiſter, Magiſtri bonitas ſine Deo error non bonitas eſt. Igitur increpat iuuenem, quia imperfecte bonus dicebatur ab eo; nam non abſolutè bonus dicitur, ſed cum addito, *magiſter bonus*, ac ſi non eſſet bonus ſimpliciter, ſed bonus in doctrina, quæ nuda denominatio Chriſto non placebat; neque enim bonus verè eſt, qui doctrina tantùm non vita bonitatem præſefert. Quo eorum error arguitur, quibus nihil curæ eſt, niſi vt boni doctores, & magiſtri dicantur, vitæ bonitatem omninò negligunt. Falluntur, nec boni ſunt, nec boni doctores.

Y Laudatione reiecit Chriſtus, vt Doctores, magiſtroſque inſtrueret, ne laudibus in tradenda doctrina caperentur, vt adulationem reppellerent, quò liberius arguere auditores poſſint, qui laudibus delinitur, liberè in vitia inuehi nequit, timet eos offendere, à quibus laudatur.

Z Deinde iuuenis ſententiam coercet Chriſtus, addens, *Vnus eſt bonus Deus*, vt eum erudiret, quod veritatem quærens, adulationibus, vel ijs, quæ adulationem ſapiunt, minimè vacaret; quo erudimur, quod cum aliquid cum alio conferimus, non debemus adulando conferre, ſed ad veritatis radicem, quæ Deus eſt, reſpicere.

Si vis ad vitam ingredi ſerua mandata.

IVuenis æternam vitam quæſierat, Chriſtus vitam nudè pollicetur; an promiſſio minor poſtulatione eſt? Minimè; nam vita quæ verè vita eſt, eſt illa æterna, non hæc caduca, & fragilis, quæ vitæ vix nomen meretur; bene ergò ait ſi vis ad vitam ingredi, quia vera vita æterna eſt, pręſens hæc vita, vitæ nomine eſt indigna. 389

Vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus; & habebis theſaurum in Cælo.

V*Ade*, inquit, *& vende*, ac ſi diceret, ne diù differas, periculum in mora eſt, nec diù penſites, vt multi tua vendas, ſic enim multa impedimenta occurrerent, quæ à principali fine auocarent, hinc eſt, quod non ait plurimi vende, vt largiores eleemoſynas facias, ſed vende ſimpliciter quantum potes, dummodo te citò expedias, vt ſit ſenſus vade, & vende, vt cito poſſis ad me venire. A

Notanda Chriſti verba ſunt, non ait, vade & omnia in delicijs B

cijs abſume, ſed vade & vende, nec enim ad perfectionem ituris conuenit delicijs diffluere, ſed potius aſperis ſe exercere priùs debent, & duris.

C Vendere docetur iuuenis ſua, non donare, quia nullibi melius locantur diuitiæ, nullibi tutius, quàm cum pauperibus erogantur.

D *Vende*, inquit, *omnia*, non dixit, *multa*; nam ſi multa inberet relinquere pauper id præſtare nõ poſſet, qui multa non habet; ſatis erit ſi omnia dimittat, licet pauca quis poſſideat.

390 Sed quæri hic poteſt, cur non dixerit Chriſtus, vt iuuenis ſua bona pauperibus largiretur, abſque eo quod vendere teneretur. Iurè hoc fecit, quia pauperibus iuxta exigentiam prouidendum eſt, quod opportunius pecunia fit, quàm rebus alijs. Deinde vt Eleemoſynæ moderatæ fierent, nec vni, ac paucis omnia darentur.

E Tandem auferre contentionis occaſionem voluit Chriſtus, ſi enim poſſeſſio vna ſiue vna domus pluribus pauperibus erogata eſſet, diſſidium inter illos ortum eſſet de ea partienda, tollere autem litigia pacis amator ſtudet.

F *Vende*, inquit, *omnia*, ergone nihil reſeruare iuuenis non poterat? Conſulit iuuenis ſaluti Chriſtus, ſciebat quippe eum ſuis reculis addictum, atque adeo ſi vel minimas quaſdam res ſibi retinuiſſet, totũ in illas affectum implicaſſet, nec toto corde ſequi Chriſtum potuiſſet, & amorem, quo erga omnia ligabatur, in pauca illa habuiſſet, neque enim refert, an magnorum deſiderio diſtẽdatur animus, an verò minimorum, niſi quod minimis animum occupari cœleſtibus natum extremæ dementię, ac leuitatis indicium eſt.

Addit, *vende, quæ habes*: An G
vendi poſſunt, quæ non habentur? Docere voluit de alienis rebus faciendam non eſſe eleemoſynam. Deinde moras tollendas, aliqua enim noſtra ſunt, quæ ab alijs poſſidentur, qui illa extorſerũt, & ſine litigiis recuperari non poſſunt, hęc vendi non iubet Chriſtus, ſed quę habentur, & pacificè poſſidentur, ne ſcilicet dum litigamus diù res differatur, & redeundi ad Chriſtum occaſio prætereat, deſiderium euaneſcat, quod ſæpiſſimè fit.

Quæ habes, Græcè, *σοῦ τὰ ὑπάρ-* 391
χοντα; ea quæ ſunt tibi, ideſt *facultates, & bona tua. ὑπάρχοντα* propriè dicuntur res partæ, res ſubiectæ, vt vel ipſo facultatum nomine admoneamur nobis ſubiectas eſſe debere, non nobis dominari, quod fit cum diuitijs ſeruimus, vt auari præſtant, nec nobis diuitiæ ſeruiunt.

Et habebis theſaurum in Cælo. Quia H
diuiti loquebatur theſauri promiſſione eum allicit, diuitiarum amator, diuitiarum oblatione inuitat, ſed verorum, nihil ita diuitiæ animum permouet quàm diuitiarum nomen; offeruntur veræ, & perennaturæ, quæ in Cœlo ſunt, vt falſas, ac perituras relinquat.

SE-

SECTIO IV.

Qui diuitiarum amore tenetur earum contentum ſibi perſuaderi non vult. 392

Quam vtile Chriſti monita, & verba non ſpernere, licet non ſtatim illa opere complcantur. O

Κτήματα de poſſeſſionibus, & mancipijs. Perſtricti qui facultatum mancipia fiunt. 393

Cæleſtium diuitiarum amor cum terrenarum diuitiarum amore non cohæret. P

Vera paupertas non tam in non poſſidendis rebus, quàm in non deſiderandis ſita eſt. Q

Doctores de hominum interitu doleant, & maximè diuitibus compatiantur. 394

Iuſtorum mos, vt audientes aliquem ob peculiarem defectum argui, ſtatim cogitent ſe ſi non illo ſaltem alio obſideri. R

Rerum temporalium amor abſecandus. S

Etiam minima magni fiunt, ſi ex magno amore procedant. T

In nulla re, quæ infra Deum quieſcere animus poteſt. 395

Chriſtum ſequatur perfectionis amator. V

Qui Chriſtum verè ſequitur, & amat, diuitias amare non poteſt. X

Chriſtum verè ſequitur qui ſolo illius amore non alterius rei illum ſequitur. Y

Nullus contemnendus eſt. 396

Omnium ſalus quærenda. Z

Cum audiſſet autem adoleſcens verbum, abijt triſtis; erat enim habens multas poſſeſſiones.

VENDENDA eſſe bona, & pauperibus eroganda, vt perfectus euaderet, audiẽs hic adoleſcens ingenti triſtitia corripitur, tacitus, ac mœrens relinquit doctorem ſuum, nihil amplius interrogat, elinguis, & mutus fit. Sed cur ſtatim diſceſſit? Fors verebatur, ne pluribus ad diuitiarum neglectum, ac proiectionem eum Chriſtus alliceret, ac tandem proiiciendas diuitias perſuaderet. Qui diuitiarum amore poſſidetur, nec ſibi eas contemnere perſuaderi vult, tantum abeſt vt contemnere quærat. 392

Abijt triſtis, Græcè, *ἀπῆλθε λυπούμενος, receſſit mœrore affectus*. Non obmurmurauit, nec Chriſti ſermonem irriſit, aut calumniatus eſt, quod præſtitiſſent Phariſæi, venerat enim diſcendi, & obtemperandi animo; ſed audiens ſe moneri, vt diuitias abijceret triſtis fit, & abit, rei difficultate territus, & verecundia affectus, quod ei promptitudini non reſponderet, quam accedens ad Chriſtum ſecum detulerat. Cum Chriſti verba non ſpreuerit, nec irriſerit, & rubore ſuffuſus ſit ea opere non complens, inclinant aliqui in hanc ſententiam, vt dicant, fortaſſe hunc adoleſcentem meliorem mentem ebibiſſe, ad O

Chri-

Chriſti ſcholã reuerſum, factumque vnum ex eius diſcipulis, quod licet incertum ſit, non eſt tamen improbabile, præſertim cum dixerit ſe Dei mandata ab adoleſcentia ſua cuſtodiuiſſe, niſi cum annis creſcens diuitiarum amor ipſum penitus tandem obruerit, & multis ſceleribus repentinis, quod fieri ſæpè ſolet.

393 *Erat enim habens multas poſſeſſiones:* A poſſeſſionibus ſuis adoleſcens iſte poſſidebatur, arctiſſimè diuitias diligebat, earũque amore tanquam vinculo tenebatur. *Poſſeſſiones*, Græcè, *κτήματα, facultates, bona*. Significantur quoque hoc nomine mancipia, & ſerui bello capti. Plerumque etiam diuitiæ litigijs, ac diſcordiis augentur, & capiuntur. Bonus nexus facultatum, & mancipiorum, vt ſtatim qui diuitias, & facultates habet, admoneatur, vt illis tanquam mancipiis vtatur, nec tantum deſipiat, vt mancipium ipſe diuitiarum fiat, & miſerè rebus terrenis ſeruiat, & famuletur.

Amen dico vobis, quia diues difficile intrabit in regnum Cælorum.

NEmpè cœleſtium diuitiarum amor cum terrenarum diuitiarum amore non cohæret. Sed obiiciat aliquis; iſte iuuenis qui diues erat vſque ab adoleſcentia ſua Dei præcepta cuſtodierat, vt ipſe de ſe affirmat, ergo etiam diues ſaluari poteſt, & ingredi Cœlorum regnum. Non malè aliqui opinantur, non diù fuiſſe, quod iſte iuuenis diues eſset factus, & fortè nouiter in bonorum poſſeſſionem ſucceſſerat, defunctis parentibus quorum hæres erat, & ita diuitiarum mala expertus ante non erat; vbi cœpit diuitias poſſidere, cœpit perfectionis impedimenta ſentire, quia ſcilicet ardentiùs quàm par erat perituras diuitias amabat.

Diſcipuli mirabantur valde dicentes: quis ergò poterit ſaluus eſſe?

QVænam admirationis cauſa, quæ dubitationis ratio. De diuitib. loquebatur Chriſtus, Apoſtoli; *quis ergo*, inquiũt, *poterit ſaluus eſſe?* inferendum videbatur ergò cum parui diuites, multi pauperes ſint, noſque præcipuè, bene nobiſcum erit, nos & multi alij ſaluari poſſumus, qui diuitias non habemus. Alio ſpectant Apoſtoli. Sibi & aliis pauperibus timent, quia intelligebant omnes illos qui diuitias cupiunt, licet pauperes ſint in diuitum numero habendos eſſe, ac proinde diuitiarum incommoda non aliter, imo ſæpè magis, ac diuites ſentire.

Præterea inferunt, *quis poteſt ſaluus fieri?* timentes non pro ſe, qui 394
pauperes erant, ſed pro alijs; nam diuitibus compatiebãtur, audientes quòd tàm difficile ſaluari poterant; nam veriùs pauperes diuitibus compati debent, quàm pauperibus diuites. Cœperant iam Apoſtoli non pro ſua ipſorum tantùm, ſed etiam pro aliorum ſalute eſſe ſolliciti, & Doctorum aſſumere viſcera, valdeque de hominum interitu dolere. Diſcipuli

quum eſſent inopes pro aliorum ſalute turbantur, & dolent, Doctorum viſcera aſſumentes, quorum eſt non alienis diuitijs inuidere, ſed diuitibus compati.

R Tandem admirantur, & ſtupent Apoſtoli, ſibi timent de ſua ſalute ſolliciti, non quia diuites eſſent, aut eſſe cuperent, ſed doctrinam Chriſti de diuitiarum amore ad alia eadem ratione transferentes, ita enim ſecum cogitabant, ſi qui diuitias poſſidet, & in illis confidit à Dei regno arcetur, ergo & qui honorum, qui coniugum, qui liberorum amore tenetur, qui iram, qui vindictam amat, licet diuitiarum affectu non poſſideatur, à Cœlorum regno pari ratione excludetur. Rectè arguunt, & rectè colligunt. Hic iuſtorum mos eſt, vt audientes alios ob aliquem peculiarem defectum argui, ſtatim cogitent ſe alio premi, licet illo careant, ac proinde non efferuntur, ſed timent, ſed deprimunt ſeſe.

Ecce nos reliquimus omnia, & ſequuti ſumus te, quid ergo erit vobis?

S QVæ omnia, cum nihil ferè Apoſtoli poſſiderent? An omnia reliquerunt, quia cupiditatem rerum omnium abſecarunt? Multa enim apud Deum relinquit, qui licet pauca poſſideat, habendi deſiderium dimittit.

T Tanquam de magno opere præmium quærunt Apoſtoli, eo quod ſua reliquerint, quia licet exigua illa fuerint, & parua ex plenitudine tamen dilectionis illa minima reliquere. Magni apud Deum eſt meriti minimum quodlibet opus, dummodo magno erga eum amore, & charitate compleatur.

Quid ergo erit nobis? Reliquit omnia Petrus; ſed nunquid non ſatis pro ijs quæ reliquit, accepit mercedis, non ſatis retributionis? Primus Apoſtolorum factus eſt, totius Eccleſiæ caput, tot inſignium miraculorum operator, calcator maris; quid præterea ad præmium quærit, ad mercedem? Diſce, in nulla re, quæ infra Deum quieſcere animus poteſt, exigua hæc omnia ſunt, amanti Deum, irritare animum hæc poſſunt non implere. Maiora quærit Petrus, & nobis quærenda docet; amens, & delirus ſit, qui terrenis, ac perituris contentus maiora non quærit. 395

Vos qui ſequuti eſtis me ſedebitis & vos ſuper ſedes duodecim iudicantes duobus tribus Iſrael.

DVo dixerat Petrus, & ſe omnia reliquiſſe, & ſecutos fuiſſe Chriſtum, Chriſtus reſpondens, vnius meminit; *Vos*, inquit, *qui ſequuti eſtis me:* non dixit, *qui reliquiſtis omnia*, oſtendens quod perfectio huius operis in ſequẽdo Chriſto ſita eſt, omnia dimittere hoc ipſo bonum, quia ad Chriſtum res dirigitur; qui omnia dimittit, & Chriſtum non ſequitur ſine præmio erit, ſine mercede. V

X Non dixit, *vos qui reliquiſtis omnia*, ſed tantum, *vos qui ſequuti eſtis me*. quia iſtuc ſatis erat, in hoc quippè vno etiam aliud continebatur; qui enim verè Chriſtum ſe-

non

quitur, opes diuitiaſque amare non poteſt, quæ à Chriſti amore nos auocant.

Y *Vos*, inquit, *qui ſequuti eſtis me*; cur rem ad diſcipulos coercet? Nonne plerique alij Chriſtum ſequebantur? Sequebantur, nam Ioan. 6. dicitur: *Sequebatur eum multitudo magna*. Soli tamen Apoſtoli verè Chriſtum ſequuntur, qui eius tantum amore illum ſequebantur, non alterius rei intuitu, quod in illâ magnâ multitudine vix in omnibus poterat reperiri.

Z Obſerua hic, quod Chriſtus omnes diſcipulos alloquitur, cum Petrus tantum eum interrogauerit. Fecit iſtuc, quia Petrum pro omnibus interrogauerat; ſecundo ne ſi Chriſtus ad ſolum Petrum ſermonem dirigeret, alij qui aderant viderentur contemni; nullum autem contemni vult Chriſtus, & exemplo ſuo oſtendit, quanti fieri pauperes debeant, quamque cauere debeamus, ne inopes contemnamus.

Docemur præterea, ita vnius ſalutem quærendam, vt eadem opera, ſi fieri poteſt multos moneamus, multos Deo lucremur.

Vulgata Editio. *Lectionum Varietas.*

CAPVT XX. MATTHÆI.

Verſ. 1.

Simile eſt Regnum Cœlorum homini patrifamilias, qui exijt primo mane conducere operarios in vineam ſuam.

Simile eſt. *Syr. Simile eſt enim.*
Homini Patrif. *Syr. Viro Domino domus.*
Primo mane. *Pagn. Statim diluculo.*
Conducere. *Fr. Luc. Mercede conducere.*
In vineam ſuam. *Syr. Pro vinea ſua.*

Verſ. 2.

Conuentione autem facta cum operarijs ex denario diurno, miſit eos in vineam ſuam.

Conuentione a. f. *Vat. Pactus. Ar. M. Conueniens.*
Ex den. d. *Pagn. Denario dietim. Vat. Denario in diem.*

Verſ. 3.

Et egreſſus circa horam tertiam, vidit alios ſtantes in foro otioſos.

Et egreſſus. *Syr. Et exiens.*
Stantes in foro otioſos. *Syr. Stantes in platea, & otioſos.*

Verſ. 4.

Et dixit illis: Ite & vos in vineam meam, & quod iuſtum fuerit dabo vobis.

In vineam meam. *Syr. In vineam*
Ite. *Ar. M. Abite.*
Quod iuſtum f. *Arab. Quod vobis conuenit. Syr. Quod oportuerit.*

Verſ. 5.

Illi autem abierunt: Iterum autem exijt circa ſextam & nonam horam, & fecit ſimiliter.

Exijt circa ſex. & n. h. *Syr. Et egreſſus ſexta, & nona hora.*
Similiter. *Fr. Luc. Itidem.*

Verſ. 6.

Circa vndecimam verò exijt, & inuenit alios ſtantes, & dicit

Stantes. *Syr. Stantes, & otioſos. Fr. Stantes otioſos.*
Quid. *Pagn. Cur.*

Vul-

Vulgata Editio.	*Lectionum Varietas.*
illis: Quid hic ſtatis tota die otioſi?	Statis. ſ. *Aug. Facitis.* Tota die. *Pagn. Totum diem.* Otioſi. *Syr. Et otioſi.*
	Conduxit. *Syr. Conducit. Ar. M. Nos mercede conduxit.*
Verſ. 7. Dicunt ei: Quia nemo nos conduxit: Dicit illis: Ite & vos in vineam meam.	Ite. *Pagn. Abite.* In vineam meam. *Pagn. In vineam;* addit vero. *Et quicquid fuerit iuſtum, accipietis. Syr. In vineam, & quodcunque oportuerit accipietis. Ar. M. Et quod fuerit iuſtũ ſumetis.*
Verſ. 8. Cum ſero autem factum eſſet, dicit dominus vineæ procuratori ſuo: Voca operarios, & redde illis mercedem, incipiens à nouiſſimis vſque ad primos.	Cum ſero a. f. e. *Pagn. Cum autem veſpera facta eſſet. Vat. Quum autem adueſperauiſſet.* Procuratori ſuo. *Syr. Præfecto domus ſuæ.* Redde illis mercedem. *Syr. Da eis mercedem eorum.* Incipiens. *Vat. Exorſus.* A nouiſſimis. *Vat. A poſtremis.*
Verſ. 9. Cum veniſſent ergo, qui circa vndecimam horam venerãt, acceperũt ſingulos denarios.	Cum veniſsent ergò. *Ar. M. Et venientes.* Acceperunt ſingulos denarios. *Ar. M. Acceperũt ſinguli denariũ.*
Verſ. 10. Venientes autem & primi, arbitrati ſunt quod plus eſſent accepturi: acceperunt autem & ipſi ſingulos denarios.	Venientes. *Syr. Et cum veniſſent.* Arbitrati ſunt. *Syr. Sperabant.* Plus accepturi. *Syr. Se plus reportaturos.* Singulos den. *Pagn. Singuli denarium.*
Verſ. 11. Et accipientes murmurabant aduerſus patrefamilias.	Accipientes. *Fr. Luc. Quùm accepiſſent.*

Vulgata Editio. *Lectionum Varietas:*

Verſ.12.

Dicentes: Hi nouiſſimi vna hora fecerunt, & pares illos nobis feciſti, qui portauimus pondus diei, & æſtus?

Vna hora fecerunt. *Pagn. Spatio vnius horæ. Vat. Vnam horam fuerunt in opere. Syr. Vnam horam operati.*

Portauimus. *S. Aug. Suſtinuimus. Syr. Pertulimus. Ar. M. Portantibus.*

Pondus diei. *S. Aug. Ardorem diei. Vat. onus.*

Et æſtus. *Pagn. Et æſtum.*

Verſ.1.

At ille reſpondens vni eorum, dixit: Amice non facio tibi iniuriam: nonne ex denario conueniſti mecum?

Amice. *Syr. Miſocie. S. Aug. Sodalis.*

Non f. tibi in. *Arab. Non iniquè egi tecũ. S. Aug. Non feci tibi iniuriam.*

Ex den. con. mecum. *Vat. Denario pactus es mecum.*

Verſ.14.

Tolle quod tuum eſt, & vade: volo autem & huic nouiſſimo dare ſicut & tibi.

Tolle. *Syr. Accipe.*

Vade. *Fr. Luc. Abi.*

Verſ.15.

Aut non licet mihi quod volo facere? an oculus tuus nequam eſt, quia ego bonus ſum?

Aut. *Caiet. An.*

Quod volo f. *Pagn.* addit *In rebus meis. Fr Luc. In meis. Int. S. Chryſ. In his quæ mea ſunt.*

Nequã. *Pagn. Malus. Vat. Malignus.*

Quia. *Euth. Sed.*

Bonus ſum. *Vat. Benignus ſum.*

Sum. *Pagn. Sim.*

Verſ.16.

Sic erunt nouiſſimi primi & primi, nouiſſimi: multi enim ſunt vocati, pauci vero electi.

Multi enim ſunt. *Syr. Multi ſunt.*

Pauci verò. *Syr. Et pauci.*

Verſ.17.

Et aſcendens Ieſus Ieroſolymam, aſſumpſit duodecim diſcipulos ſecreto, & ait illis.

Aſcendens. *Syr. Aſcenſurus.*

Aſſumpſit. *Mald. Aggreſſus eſt eos alloqui.*

Secreto. *Pagn. Seorſim in via. Syr. Inter ſe & ipſos in via.*

Vul-

Vulgata Editio.

Lectionum Varietas.

*Verſ.*18.

Ecce aſcēdimus Ieroſolymam, & filius hominis tradetur principibus Sacerdotum, & Scribis, & condēnabunt eum morte.

Et condemnabunt eum morte. *Syr. Et addicent eum morti.*

*Verſ.*19.

Et tradent eum Gentibus ad illudendum, & flagellandum & crucifigēdum, & tertia die reſurget.

Ad illudendum. *S.Pet.Chryſ. Ad deludendum. Int.Euth. Vt illudatur.*

Et flagellandum. *Int.Euth. Vt flagelletur.*

*Verſ.*20.

Tunc acceſſit ad eum mater filiorū Zebedæi adorans eum filijs ſuis, adorans, & petens aliquid ab eo.

Adorans. *Mald.Inclinans ſe, aut genua flectens.*

*Verſ.*21.

Qui dixit ei: Quid vis? Ait illi: Dic vt ſedeant hi duo filij mei, vnus ad dextram tuam, & vnus ad ſiniſtram in Regno tuo.

Dic. *Vat. Iube.*

Ad dexteram. *Vat. Tibi à dextra.*

*Verſ.*22.

Reſpondens autem Ieſus, dixit: Neſcitis quid petatis. Poteſtis bibere calicem, quem ego bibiturus ſum? Dicunt ei: Poſſumus.

Neſcitis quid petatis. *Arab. Quid vultis, quid petitis?*

Calicem. *Pagn. Poculum.*

Quem ego bibiturus ſum. *Caiet. Quem ego bibo? S.Chryſ. Quem ipſe bibo. Pagn.* addit. *Et baptiſmate quo ego baptizor baptizari. Arab. Et tintura, qua tingar tingemini.*

Vul-

Vulgata Editio.	*Lectionum Varietas.*
Verſ.23. Ait illis: calicem quidem meum bibitis: ſedere autem ad dexteram meam, vel ſiniſtram non eſt meum dare vobis, ſed quibus paratum eſt à Patre meo.	Sedere. *Tert. Adſiſtere.* Ad dexteram meam, vel ſiniſtram. *Caiet. A dextris mei, & ſiniſtris mei.* Dare vobis. *Pagn. Dare. Pagn. omittit.* Sed quibus. *Euth. Sed iis contingit quibus paratum.*
Verſ.24. Et audientes decem, indignati ſunt de duobus fratribus.	Et audientes. *Fr. Luc. Cum autem audiſſent.* Indignati ſunt. *Int. Orig. Contriſtati ſunt. Fr. Luc. Ægrè tulerunt. Auct. Grauiter ſtomachati ſunt, Indoluerunt.* De duobus fratribus. *Syr. Aduerſus illos duos fratres.*
Verſ.25. Ieſus autem vocauit eos ad ſe, & ait. Scitis quia principes gentium dominantur eorum: & qui maiores ſunt poteſtatem exercent in eos.	Vocauit. *Fr. Luc. Cum aduocaſſet. Ar. M. Aduocans.* Dominantur e. *Pagn. Dominentur illis. Vat. Dominari ipſis.* Eorum. *Mald. In eos.* Maiores. *Pagn. Magni.* Auctoritatem exercent. *Fr. Luc. Auctoritate vtuntur quidam ap. eund. Licentia vtuntur in eos.* In eos. *Pagn. in eas. Vat. In ipſas. Ar. M. Eorum.*
Verſ.26. Non ita erit inter vos: ſed quicũque voluerit inter vos ma-	Non ita erit inter vos. *Vat. Non ita res habebit. Fr. Luc. Verùm non ita erit. Ar. M. Non ita verò erit in vobis.* Quicunque v. i. v. *S. Hier. Qui voluerit in vobis.* Maior fieri. *S. Hier. Magnus eſſe. Caiet. Magnus fieri. Syr. Maximus fieri.*

Vul-

Vulgata Editio. | Lectionum Varietas.

ior fieri,ſit veſter miniſter.

Sit. *S.Hier. Fiat. Caiet. Erit,*
Veſter. *Syr. Vobis,*

*Verſ.*27.

Et qui voluerit inter vos primus eſſe,erit veſter ſeruus.

Inter vos. *Ar.M. In vobis.*
Erit v.s. *S.Hier. Sit omnium ſeruus, Syr. Fiat vobis ſeruus,*

*Verſ.*28.

Sicut filius hominis non venit miniſtrari, ſed miniſtrare, & dare animam ſuam, redemptionem pro multis.

Miniſtrari. *Int.Theoph. Vt ſibi miniſtraretur.*
Redemptionem. *Fr.Luc. Redemptionis pretium.*

*Verſ.*29.

Et egredientibus illis ab Iericho, ſecuta eſt enim turba multa.

Et egredientibus illis. *Syr. Cum exiret Ieſus.*

*Verſ.*30.

Et ecce duo cęci ſedentes ſecus viam, audierunt, quia Ieſus tranſiret: & clămauerunt, dicentes: Domine miſerere noſtri, fili Dauid.

Audierunt. *Pagn. Cum audiſſent. Ar.M. Audientes.*
Tranſiret. *Vat. Præterire. Int.Orig. quòd tranſit.*
Domine. *Syr. Domine.*

*Verſ.*31.

Turba autem increpabat eos,vt tacerent. At illi magis clamabant, dicentes: Domine miſerere noſtri, fili Dauid.

Turba autem. *Syr. Turba autem.*
Increpabat. *Syr. Obiurgabant.*
Domine. *Syr. Domine noſter.*

*Verſ.*32.

Et ſtetit Ieſus & vocauit eos, & ait: Quid vultis vt faciam vobis?

Et ſtetit. *Vat. Et cum reſtitiſſet. Ar. M. Et ſtans.*

Vulgata Editio. | *Lectionum Varietas.*

Verſ. 33.

Dicunt illi: Domine vt aperiantur oculi noſtri.

Verſ. 34.

Miſertus autem eorum Ieſus, tetigit oculos eorum: & confeſtim viderunt, & ſecuti ſunt eum.

Domine. *Syr. Domine noſter.*

Miſertus autem. *Vat. Intimè autem affectus miſeratione. Ar.M. Viſceribus commotus.*

Et confeſtim. *Syr. Et eo momento.*

Viderunt. *Caiet. Viſum receperunt oculi eorum. Syr. Aperti ſunt oculi eorum. Ar.M. Reſpexerunt eorum oculi.*

CAPVT XX.

Expenditur & illuſtratur.

SECTIO PRIMA.

Qui otio torpet in omnia vitiorum genera facile labitur. 397

Perſtricti qui otio marceſcunt. A

Magis laborat qui non laborat & otio torpet. B

Vigilandi ſtudium quaſi apud Deum fiat. C

Notari qui Dei ſeruituti addicti laborem fugiunt. 398

Magna merces ab otio auocari. D

Gentiles Iudæis eff ctiores euaſere.

Præmij cœleſtis ſpe omnes labores promptè ſubeundi. E

In Dei obſequio Deus ſolus laboris ſit merces. 399

Laboris merces ſit Deo placere, cui laboramus. F

Liberum, & ſpontaneum noſtrum in Deum obſequium ſit, non coactum. G

Qui diuturnum ſibi vitæ ſpatium promittit ſegnis, & torpens eſt. 400

Feruoris magis, quàm temporis rationem habet Deus. H

Superior curet, ne ſubditi otio torpeant. I

Quid hic ſtatis tota die otioſi? Dicunt ei, quia nemo nos conducit; dicit illis: Ite & vos in vineam meam.

HI qui conducuntur à Patrefamilias extra vineā erant, & peccatores ſignificant, qui carnis voluptatibus vacant; otioſos tantùm vocat, aliud crimen nō obijcit, quia qui otio torpet, cum operari debeat, iam intelligitur in omnia vitiorum genera fœdè, facilèque labi.

Otio-

A Otioſos vocat & quos hora nona conducit arguit otioſitatis, *quid hic*, inquit, *ſtatis tota die otioſi?* & tamen huc venerant, vt operam ſuam locarēt, & laborarent: quàm ſeuerè illi arguendi, qui ita otio marceſcunt, vt laborare detrectent, operamque ſuam minimè offerant?

B *Quid hic ſtatis tota die otioſi?* Matth. 11. omnes inuitat Chriſtus, & ait: *Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati eſtis.* Cum omnes laboremus, cur nunc ait, *quid hic ſtatis tota die otioſi?* An magis laborant qui non laborant, & otio torpent. Onus erat otioſitas ipſa, & labor non laborare.

C Non vocat otioſos eos, quos hora prima conduxit, quia nempe nulla pars temporis tranſierat, in qua operari deberent; licet nihil agerēt, otioſi tamen dici non poterant, quia primo mane vigilauerant, vt conducerentur & laborarent; ex quo vides quanti apud Deum ſit vigilandi ſtudium.

398 Obſeruandum verò eſt, quòd arguit, quos tamen nondum conduxerat, nec in vinea ſua adhuc erāt; quid de nobis dicetur, quam ſeueriùs iuſtiuſque reprehēdi nos poſſumus ſi iam conducti, & in vinea Dei, in eiuſque Eccleſia ſtantes otioſi inueniamur? nullus excuſare ſe poterit dicens, nemo me conduxit, nam conduxit nos Chriſtus, & nos operam noſtram, laboremque ſumus polliciti, dum eius ſeruituti addicti ſumus.

D Quare his, quos vndecima hora vocauerat non dixit Paterfamilias: *ite & vos in vineam meam, & quod iuſtum fuerit dabo vobis*, quod alios inuitans præſtiterat? Non allicit poſtremos mercedis promiſſione, nudè in vineam mittit. An magna merces, quod ab otio malorum omnium cauſa quis auocetur? An quia primi qui vocati fuerant erant Iudæi, poſtremi Gentiles, Iudaicus populus tanquam terrenus, & durus ſpe mercedis alliciendus ad laborem erat. Gentilis ad laborem venit, ſed perfectiori modo obſequiū ſuum Deo exhibiturus allici terrenæ mercedis pollicitatione non indiget.

Sed aliam cauſam huius diſcri- E
minis adijcio. Iudaico populo qui in præcedentibus horis vocatus fuerat nūquam Cœlum, nunquam cœleſtis gloria apertè promiſſa fuit, & ideo ad laborandum inducitur promiſſione mercedis. Populo Gentili, qui vndecima hora vocatus eſt cœleſte premium repromiſſum eſt, & idcirco nō opus fuit aliqua alia mercede inuitari; Vt ita diſceremus præmij cœleſtis ſpe omnes labores promptè, libenterque ſubeundos, licet aliam hic mercedem non obtineremus: fruſtra alijs rebus alliciatur ad laborem, qui cęleſtis gloriæ oblatione non allicitur.

Qui ſine vlla mercedis condi- 399
tione, ac pacto ad laborem pergunt, hi ſunt qui ſolo Dei amore tacti diuino ſe cultui mancipant, imo ſacrant. Si à Deo aliam mercedem non poſtulant niſi Deum, meruerunt primis qui diù laborauerant pariari, vt diſceremus affectum, amoremque in ſeruis ſuis

Deum pótius ſpectare, quàm operis, laboriſque diuturnitatem, quam mercedis ſpes foueat, & animet.

F Tandem tanta eſt excellentia, atque ſublimitas Chriſtianæ perfectionis, vt etiãſi nulla eſſet merces propoſita, nullum præmium nec æternùm quidem, adhuc tamen Chriſtiani Deũ colerent, Dei mãdata ſeruarent. Proh quàm felix illa mens, quã Deo plena, quæ in Dei obſequio retributionem nullam ſpectat, nullum præmium, ſeruit tantùm vt placeat!

G *Ite & vos in vineam meam.* Non ducit conductos operarios in vineam, ſed mittit, vt liberiùs irent, & cogi non viderentur, ſemper quippè noſtræ libertati Deus conſulit, qui ſpontaneum obſequium quærit, non coactum.

Hi nouiſſimi vna hora fecerunt, & pares illos nobis feciſti, qui portauimus pondus diei, & æſtus.

400 ITa conqueruntur, qui diù in vinea laborauerant, videntes ſibi eos pariari, qui exiguo præ illis tempore operi ſe dederant, ſed quæri hic poteſt cur pares fecerit? An quia primi negligentes erant, & ſocordes, adeo vt longa exſpectatio torpentes eos in laborando reddiderit? Ferè qui diuturnum ſibi vitæ promittit ſpatium in bonis operibus ſegnis euadit, & negligentiâ, atque deſidiâ torpet.

Circa vndecimam verò exijt, & inuenit alios ſtantes, & dicit illis, quid hic ſtatis tota die otioſi?

MAgna patrisfamilias elucet hic ſollicitudo, quæſiuit operarios etiam cum vix vna diei hora ſupereſſet; cur vocationem in ſequentem non diſtulit diem? cur eodem die qui penè abierat eos in vineam mittit? An vt doceret ſe non temporis, ſed operis, feruoriſque rationem habere? Volebat eos temporis coarctatione ita vrgere, vt vel temporis quod ſupererat breuitas operarios ad laborem exſtimularet. Amat Deus ſeruos ſuos cum feruore laborare, quod fors non fecerant illi primi. H

Præterea ad ſollicitudinis cumulum etiam vndecima diei hora operarios vocat, non tàm vt vineæ culturæ conſuleret, quàm vt operarijs ipſis, ne ſcilicet integrum diem in otio tranſigerent, nulloque bono opere eum conſignarent; nimirum nullus ſine linea abire dies debet, nullus non aliquo opere, laboreque cumulari, ne totus pereat. Nihil tàm ſollicitè quærere ſuperior debet, quàm ne aliquis otio torpeat, laborandi occaſione deſtitutus. I

SECTIO II.

Magis arguendi, qui ſtrepitu, ac clamore ſuperbiam ſuam produnt. 401
Seuerè increpandus, qui alijs ad malum exemplo eſt. K
Amicus qui corripit, hoſtis qui adulatur. L
Inuidus, quod alijs conceditur ſubtractum ſibi putat. M
Cautè aliena peccata obtegenda, ne aliorum lædatur fama. 402

Du-

*Duris, & aduerſis Chriſti exemplo oc-
curreudm.* N
*Iuſtis calumniæ, & perſecutiones pacis
materia.* O
*Pretioſus paſſionis Chriſti theſaurus
pretioſis mentium vaſis includi-
tur.* P
*Mulieres rebus vulgandis idoneæ, ſup-
primendis non item.* 403
*Fœminarum conſortium viris fugien-
dum.* Q
*Maria Virgo pro nobis confidenter pe-
tit, & facilè exauditur.* R
*Muliere vtitur Dæmon vt iuſtos vin-
cat.* S
Matronarum honor, & reuerentia. V
*Mater diſſidij ſegetem in filijs ſucci-
dat.* 404
*Quàm noxius nimius parentum in libe-
ros affectus.* X

*Amice non facio tibi in-
iuriam.*

401 OMNES illi primi murmurabant, quòd pares eis nouiſſimos faceret, & tamen paterfamilias vni tantùm reſpondet, vnum increpat. Cur ita? An quia licet omnes murmurarent, vnus tamen altiùs inclamabat, & contra iſtum loquitur paterfamilias, magis quippè arguendi, qui verborum ſtrepitu, ac tumore ſuperbiam ſuam produnt.

K An iſte vnus, quem increpat paterfamilias ceteris murmurandi auctor extiterat, & alios exemplo ſuo inhortatus fuerat? ſolus ergò increpatur, quia qui alijs mali occaſio eſt, ſolus peccaſſe videtur, aut certè vnus omnes infecit.

Amicum vocat vt benignitatem, & clementiam ſuam prodat, L
correctio enim veri amici nota eſt. Amicum eum dicit, & tamen durè increpat, nam vera amicitia correctionis munus non reſpuit. verè enim amat, qui ſeuerè corrigit, cum opus correctione eſt, inimicus & hoſtis eſt qui adulatur, atque blanditur.

Non facio, inquit, *tibi iniuriam.* M
Inuidus quod alijs exhibetur ſubtractum ſibi putat & non minus dolet ſi ipſe ſua mercede fraudetur, quam ſi alij ampliùs quàm mereantur accipiant; aliorũ quippè lucra inuidi damna ſunt.

Aſſumpſit duodecim diſcipulos ſecretò, & ait illis.

CVr ſecretò aſſumpſit? An ab itinere declinauit, vt nomini, ac famæ diſcipulorum conſuleret? Sciebat quippè quod ventura Mater filiorum Zebedæi cum filijs ſuis eſſet, vt ea peterent quæ petierunt, & ea audirent, quæ audierunt; ambitionem ſuam oſtenderũt, vt grauiter arguẽdi à Chriſto fuerint, ſecretò ergò eos aſſumpſit, ne diſcipulorum infirmitas alijs proderetur, atque eorum defectus ab aliorum notitia ſubduceret, ne poſtea contemnerentur; Diſcimus quàm cautè aliena peccata tegenda ſunt, vt aliorum nomini conſulatur, alienæ famæ. 402

Eeee

Ecce aſcendimus Ieroſolymam, & filius hominis tradetur Principibus Sacerdotum, & Scribis, & condemnabunt eum morte.

N OFfert ſe Chriſtus perſecutionibus, non eas fugit, nos ſuo exemplo edocens, vt grandi animo duris, & aduerſis occurramus.

O In Ieruſalem Chriſtus perſecutiones, calumnias, & opprobria patitur, indicans vel loci nomine hæc omnia pacis ſibi materiam exhibuiſſe; Ieruſalem viſio pacis interpretatur, & hic traditur Chriſtus, hic illuditur, oſtendens quod iuſto calumniæ, & perſecutiones pacis loco ſunt, in illis enim pacem ſuam habet, quã auferre aduerſa nulla poſſunt, cum augeant potiùs.

P Duodecim Apoſtolis ſuã Chriſtus paſſionem prædicit, quod ſæpè fecit. Sed cur ſolum illis, non etiam alijs diſcipulis? An quia pretioſior theſaurus pretioſioribus vaſis includitur? Sanctior cęteris eſſe debet, cui paſſionis myſterium reuelatur. Alijs futuram ſuam paſſionem Chriſtus non manifeſtat, ne nimis ob fidei imbecillitatem turbarentur.

403 Mulieribus non legimus paſſionem ſuam Chriſtum reuelaſſe, licet primæ eius reſurrectionem intellexerint. Nil mirum. Silentio ſupprimenda futura Chriſti paſſio erat, & in omnes annuncianda reſurrectio; iure igitur ad hoc electæ mulieres, quæ rebus vulgãdis idoneæ; ab illo excluſæ, quia vix ſecreta ſupprimere nouerunt. Deinde mulieres tanquam molliores audita Chriſti paſſione totæ in lachrymas ſolutæ eſſent, & licet lingua tacuiſſent, oculus tamen myſterium propalaſſent.

Tunc acceſſit ad eum mater filiorum Zebedæi cum filijs ſuis, adorans, & petens aliquid ab eo.

ILlud, *acceſſit*, vtile nobis monitum exhibet, mulierum ſcilicet conſortium viris fugiendum. Q Acceſſit ad Chriſtum mulier, quæ longo interuallo ab eo aberat, neque enim credibile eſt mixtas cum ipſo ambulaſſe mulieres. Puritatis, ac caſtitatis magiſter mulierum fuga docet caſtitatem, ac puritatem ſeruandam, igni proximus aut vritur flamma, aut fumo denigratur.

Confidenter hæc mater accedit, R confidenter petit, timorem expulit, fiduciam auxit propinquitas, quam cum Dei matre habebat, ac ſi ob iſtum titulum repulſam pati non poſſet: Iuſtiùs, veriùſque id de Virgine ipſa exiſtimãdum, confidenter enim Virgo pro nobis poſtulat, nec repulſam timet, quin exauditur ipſa quoque pro ſua reuerentia.

Per mulierem res agebatur, con S tulit enim ſe Diabolus ad arma conſueta, vt ſicut Adam per mulierem ſpoliauerat, ſic & iſtos per matrem; eos à Chriſti ſeruitute regni petitione eximere tentans.

Dic

Dic vt ſedeant hi duo filij mei vnus ad dexteram tuam, & vnus ad. ſiniſtram in regno tuo.

V PRimas regni ſedes hi duo diſcipuli ambiebant, ſed cur non petunt ipſi, abſque eo quod matris officio ad hoc vterentur? Per matrem petunt, quia ipſa facilius exaudiretur, ſolent enim viri matronas honorare, maximè ſi honeſtæ ſint, & piæ, qualis iſta mater erat. Deinde matres ſolent efficacius poſtulare.

404 *Dic*, inquit, *vt ſedeant hi duo filij mei vnus ad dexteram tuam, & vnus ad ſiniſtram in regno tuo.* Cur non alicui ſignatè dexteram aſsignat, ſiniſtram alteri, in hunc modum, dic vt Ioannes ad dexteram ſedeat, Iacobus ad ſiniſtram, vel è contra? Poterat, ſed abſtinuit, ne litem, atque diſsidium inter filios ſeminaret, vterque enim dexteram ambiebat. Prouidæ matris eſt diſcordiæ ſegetem in filiis ſuccidere, & concordes eos ſeruare. Hinc habes culmina quærentis animum nunquam ſatiari, & facilè in diſsidia ruere, vt cum de honore agitur, nec frater fratri parcat.

X Audacem mulierem hanc fecerit maternus affectus. Erant ei hi duo filij Ioannes, & Iacobus, & fors alios non habebat, ideo nimio erga eos affectu tenebatur, & ideo quicquid ad eorum honorem, ac dignitatem pertinet non dubitat mater petere. Vide quò nimius affectus parentum in filios parentes trahat, vt ea quærant, quæ reprehēſioni ſubiicięda ſunt.

SECTIO III.

In honoribus diſtribuendis non ſanguinis, ſed meritorum ratio habenda. 405

Quanto honore Dei mater habenda. Y

Magis reprehendi debent qui accepta Chriſti doctrina peccant.

Neſcit quid petat, qui honores, & res temporales poſtulat. Z

Ambitioſi plerumque damnationem ſuam quærunt. 406

Nullus ferè minus crucifixo compatitur, quàm ambitioſus. A

Ingentis amoris ſignum, cum tribulationis calicem nobis Deus bibendum porrigit. B

Quàm magno patiendi deſiderio Chriſtus teneretur. 407

Non ſuperbis, ſed humilibus Cœli regnum datur. C

Virtus non propinquitas in cœleſti regno obtinendo reſpicitur. D

Humilitate ad humilitatem alij vocandi. E

Ambitio deteſtanda, non æmulandi ambitioſi ſunt. F

Ambitioſus non dolet ob ambientium errorem, ſed quia alius inuadit, quod ipſe quærit. G

Deſæuire ambitionis vitium vix poteſt. H

Neſcitis quid petatis.

MATER poſtulat, 405
filij redarguũtur, quia ſcilicet matris petitio ex filiorum volũtate deſcenderat. Tàm durè Chriſtus reſpondit, vt eorum ambitionem coerceat: vt oſten-

deret

deret in honoribus diſtribuendis non ſanguinis rationem habendam, ſed meritorum. Hi duo filij, quia Chriſto propinquiores alijs erant, nam eorum mater cognata erat Mariæ putabant ſe cognationis titulo hunc honorem conſecuturos; alia Chriſti mens; eos increpat vt oſtenderet, nō cognationis habendam eſſe rationem ſed virtutis, vnde ſubijcit: *poteſtis bibere calicem, quem ego bibiturus ſum?*

Y Sed quæri hic poteſt, cur mater, quæ pro filijs poſtulauerat immunis à reprehenſione ſit. An vt honorem huic mulieri deferret, quia nempè ſuæ matris propinqua erat? Qua re oſtendit, quanto honore Dei mater habenda ſit. An quia hæc mulier Chriſti doctrina imbuta non erat, ſicut diſcipuli, qui ſæpè Chriſti exceperāt verba, Chriſti exemplum viderāt, quoad humilitatem alliciebātur.

Z *Neſcitis quid petatis.* Neſciunt quid petant, quia nihil ſpirituale quærebant, ſed regni temporalis loca potiora. ferè neſcit quid petat, qui ſpiritualium bonorū oblitus, poſtulat temporalia, honores, ac dignitates.

406 Ad dexteram, & ſiniſtram ſedere hi diſcipuli quærebant, quidni illis objiciatur, *neſcitis quid petatis?* nam ad Chriſti ſiniſtram erūt damnandi. Huc ſcilicet euadit ambitionis inſania, vt eâ infecti plerumque culmina quærant, quæ damnationis cauſa futura.

A Inſtabat tempus paſſionis, & cum morituro Chriſto compati deberent, honores quærunt; ita fit; nullus ferè minus crucifixo compatitur, quàm qui ambitionis vitio tenetur.

Poteſtis bibere calicem, quem ego bibiturus ſum?

B Calicem paſſionē vocat, quem ſe bibiturum dixit, vt hac communione auidiores eos redderet. Nathan Propheta, vt exprimeret, quam eſſet in delicijs mulier viro, in parabola illa ouis ait: *& de calice eius bibens*, 2. Reg. 12. v. 3. in ſignum ſcilicet ſingularis affectus. Idem hic fit, dum Chriſti calix nobis porrigitur, dum aliquid pro eo pati poſſumus ingentis id amoris indicium eſt, quo nos tanquam oues complectitur. Calix paſsio dicitur, quia ingenti ad eam ſiti currere debemus, & non ſecus ſitientes vini calicem amplecti & ori admouere. 2. Reg. 12.

Sanctus Marcus cap. 10. v. 38. hanc ſententiam ſic effert: *Poteſtis bibere calicem, quem ego bibo.* Imò Caietanus hunc Matthæi locum ita extulit; *poteſtis bibere calicem, quem ego bibo*, & Sanctus Ioannes Chryſoſtomus hic Hom. 66. *quem ego ipſe bibo?* Aliud eſt *bibo*, aliud, *bibiturus ſum*: ſed in Chriſto vtrumque verum; nam ita biturus erat, vt etiam biberet; tanto patiēdi deſiderio tenebatur, ac tam altè paſſionis memoria eius menti inſidebat, vt ſemper pati videretur. Quid? eius vita perpetua quædam paſsio exſtitit. 407

Se-

Sedere autem ad dexteram meam, vel ſiniſtram non eſt meum dare vobis.

C Signatè ait *vobis*, in hunc ſenſum, non eſt meum primas ſedes concedere vobis, qui ſuperbiam, & ambitionem oſtenditis, eſt meum dare humilibus.

D Vel non eſt meum dare vobis tanquam cognatis, non pertinet ad me hoc pacto dare vobis primas regni mei ſedes, virtutis, non propinquitatis hic habetur ratio.

E Denique non eſt meum dare vobis, ſecundum humanitatem; ſecundum formam ſerui hic diſcipulis loquitur, vt vel ſic eorum ſuperbiam reprimeret, & ſuo exemplo ad humilitatem alliceret; qui ad humilitatem alios inhorttatur, ſimilis ipſe ſit, & humilitatis exempla det.

Et audientes decem indignati ſunt de duobus fratribus.

F Malum malum gignit; cum audiſſent ceteri Apoſtoli, quid duo per matrem poſtulaſſent, moleſtè tulerunt, nec indignati ſunt, eò quòd illorum ambitionem deteſtarentur, ſed quod ipſi quoque ambitione tacti eminere in Chriſti regno vellent, non minùs quàm duo fratres. Miſereri duobus oportebat, & tanquam malo correptis compati, nō in eos indignari. Miſera ambitioſi conditio eſt, ambitione ambitioſos deteſtatur.

G Indignati ſunt, Græcè, ἠγανάκτησαν, *Moleſtè tulerunt, grauiter offenſi ſunt*, quòd illi duo voluerint omnibus præponi; non inſurgunt in mulierem, quæ primatum filiis poſtulauit, ſed in filios primas ſedes ambientes, quia non ægrè ferunt peccatum, aut ignorantiam, ſed grauiter tulerunt primas ſedes occupari, & ſe poſtponi. Ambitioſus non dolet ob ambientium errorem, ſed quia ſibi auferri timet, quod alius quærit.

H Indignantur diſcipuli, nec placati ſunt ea repulſa, quam duo fratres tulerant; quantò magis commoti fuiſſent, ſi duo qui primas ſedes poſtulauerant, voti compotes facti fuiſſent? Deſęuire ambitionis vitium vix poteſt, tantas in mente quam poſſidet vires ambitio exerit.

SECTIO IV.

In omnibus, & vbique iuuare alios ſtudeamus. 408

Quò propiores morti ſumus, eò maiora in Dei obſequium nobis præſtanda. I

Maiora beneuolentiæ ſigna exhibenda, vbi grauiora tormenta nobis parantur, maioribus contumeliis, & conuitiis impetimur. K

Aliorum fides, & ardor in aliorum exemplum vt innoteſcat ſtudet Chriſtus. L

Quò plures obices Mundus, & Dæmon nobis opponit, eò ardentiùs proficere debemus. 410

Et vilibus hominibus ſe magnus quilibet Chriſti exemplo demittat. M

Pauperum, & miſerorum neceſſitatibus conſulendum. N

Placet oratio Chriſto, ad quam homines excitat. O

Orationis efficaciam innoteſcere curat Chriſtus. 411

Mora, & cunctatio in Dei obſequio auferenda. P

Chriſtum ſequi, & imitari quàm gratum Chriſto ſit. Q

Iuſti beneficiorum, & benefactoris memores amant etiam alios per beneficia quæ accipiunt proficere, & Deum laudare. R

Ecce duo cæci ſedentes ſecus viam.

408 NEc inceſſus Domini inutilis erat, in via cęcos ſanat, documentum nobis exhibens, vt in omnibus ſimus proficui, & nihil ſit in nobis otioſum, nullibi à bonis operibus vacemus, vbique iuuare alios ſtudeamus.

I Obſeruatū eſt aliquibus, quod Chriſtus plura, ac maiora præſtitit miracula, quò magis ad mortem, & ad vrbem Ieroſolymam accedebat; indicans nobis, quod quò propiores morti ſumus eo magis in Dei obſequium, & gloriam laborare debemus.

K Quò propiùs Chriſtus ad vrbem Ieroſolymam accedebat, eò maiora beneficia per maiora miracula hominibus conferebat, vt innueret, maiora beneuolentiæ ibi edenda eſſe ſigna, vbi maiora tormenta ſuſtinere debemus, & magis indignis iniurijs & calumniis petimur.

Turba autem increpabat eos, vt tacerent, at illi magis clamabant.

CAecorum voces turbæ interturbant, eoſque obiurgant; videntes Ieſum ad eorum clamorem non ſtatim reſpondere, ſuſpicantur hunc illi eſſe moleſtum; quum contra eſſet, tacebat enim Chriſtus, vt magis cęcorum fides, & ardor innoteſceret, & in aliorum exemplum perſpicua eorum fiducia fieret, & deuotio; non cæcorum clamor moleſtus Chriſto erat, ſed magis turbarum increpatio. L

At illi magis clamabant; Obiurgati cęci à turbis non ſolum nihil clamorem remittebant, ſed altiùs clamabant, vt oſtenderent, ſe his increpationibus minimè cedere, vt ſupra turbæ ſtrepitum à Chriſto exaudiri poſſent. Egregium conſtantiæ, ac fortitudinis, animique infracti in his cęcis habemus exemplum. Conſtans, ac fortis animus tentationibus non ſuccumbit, hominum à bono auocantium dictis non frangitur. quò magis vetatur, eò altiùs prouehitur, & quò plures obices Mundus, Dæmon, ac caro opponit, tantò conſtantiùs in bono incepto ſiſtendum nobis eſt; adeo vt à difficultate ſumamus vires, animoſque. 410

Stetit Ieſus, & vocauit eos.

POterat iter ſuum proſequi, ſed noluit; ſtetit & exſpectauit, vt cęci accederent, ex quo eius bonitas, & benignitas colligitur, qui non eſt dedignatus homines pau- M

peres,

peres, & mendicos expectare, & gradum ſiſtere; ſuperbos homines arguens, qui ſe abiectis hominibus demittere nolunt, & notam ſuæ dignitati inuri putant, ſi pauperibus vel minimum obſequium præſtent.

N Stetit, quia via illa lapidibus plena erat, foueis, rupibus; ne ergò cæci Chriſtum ſequentes aliquid incommodi paterentur exſpectat eos; innuens quàm ſollicitè pauperum neceſſitatibus, & diſcriminibus conſulendum, vbi aliquod periculum iminet, vrget neceſſitas aliqua.

Quid vultis, vt faciam vobis?

O VT quid interrogat, cum probè ſciret? nunquid qui lumen reddere poterat, quid cęci vellent, ac petituri eſſent ignorabat? Minimè. Ad hoc ergò requirit vt petatur, & cor ad orationem excitet. Placet oratio Chriſto, quam vel iſta arte elicit.

411 Deinde interrogat non quia neſciret, ſed quia neſciebant turbæ, nam aliquis exiſtimare poterat, quod cęci non lumen, ſed pecuniam quærerent, ſicut & ille qui ad ſpecioſam portam templi ſta-

Act. 3. bat, à Petro & Ioanne non ſanitatem, ſed eleemoſynam expectabat, atque ita orationis efficacia ita non pateret.

Confeſtim viderunt, & ſecuti ſunt eum.

TEtigit eorum oculos Dominus, & ſtatim viſum receperunt. Non diſtulit curationem Dominus nec moras nexuit, vt nos quoque ab eo diſceremus, cunctationem omnem in eius obſequio tollere. P

Non legimus munus aliquod cæcos ſanitati reſtitutos Chriſto obtuliſſe. Sed ingentis muneris loco fuit, quòd ſtatim eum ſecuti ſunt. Nihil gratius accidere Chriſto poterat. nempè gratum ob accepta beneficia munus offert, ac ſacrificium qui Chriſti veſtigia ſequitur, vitamque moreſque eius vita exprimit, ac moribus. Q

Secuti ſunt eum, quod antea facere ob cęcitatem non poterant. R
Euidens ſignum recepti viſus non corporalis tantùm, ſed etiam ſpiritualis, ſi Chriſti ſequamur veſtigia. Non ad ſua redeunt cęci viſu donati, ſed gratos ſe exhibentes ſe Chriſto comites præbuerunt, qua quia diſcedere vix poſſent à ſuo benefactore, quà vt alij præſentes eos videntes, in quibus recens Chriſti virtus enituerat, in maiorem Chriſti amorem raperentur. Iuſti & beneficiorum, benefactoriſque ſunt memores, & amant alios per beneficia quæ ipſi accipiunt & in virtute proficere, & in Dei laudibus occupari.

Vulgata Editio. *Lectionum Varietas.*

CAPVT XX. MATTHÆI.

Verſ.1.

ET cum appropinquaſſent Ieroſolymis, & veniſſent Bethphage ad Montem Oliueti: tunc Ieſus miſit duos diſcipulos.

APpropinquaſſent. *Syr. Appropinquaſſet.*
Ad montem. *Syr. Iuxta verticem montis.*
Olìueti. *Vat. Oliuarum.*

Verſ.2.

Dicens eis. Ite in caſtellum, quod contra vos eſt, & ſtatim inuenietis aſinam alligatam, & pullum cum ea: ſoluite, & adducite mihi.

Dicens eis. *Syr. Et dixit eis.*
In Caſtellũ. *Pagn. In oppidum. Vat. in Vicum.*
Contra vos. *Adam C. Ex aduerſo. Mald. E regione. Fr.Luc. Ex oppoſito veſtri eſt.*
Alligatam. *Fr.Luc. Ligatam.*
Soluite & adducite. *Ar.M. Soluentes adducite.*

Verſ.3.

Et ſi quis vobis aliquid dixerit, dicite quia Dominus his opus habet: & confeſtim dimittet eos.

Dicite. *Vat. Dicetis.*
Dominus. *Syr. Domino noſtro.*
His opus habet. *S.Hier. Eos neceſſarios habet. Syr. requiruntur. Ar.M. Eorum vſum habet.*
Dimittet. *Theoph. Emittit.*

Verſ.4.

Hoc autem totum factum eſt, vt adimpleretur quod dictum eſt per Prophetam dicentem.

Quod dictum. *Ar.M. Effatum.*

Verſ.5.

Dicite filiæ Sion: Ecce Rex tuus venit tibi manſuetus, ſedens ſuper aſinam, & pullum filium ſubiugalis.

Dicite filiæ Sion. *S.Aug. Noli timere filia Sion.*
Manſuetus. *S.Aug. Mitis. Auct. Placidus, facilis. Syr. Humilis.*
Sedens ſuper aſinam. *S.Aug. Et ſedet ſuper iugalem. Ar.M. Inſidens. Pagn. Cum aſcendiſſet.*
Subiugalis. *Vat. Subiugis.*

Vul-

Vulgata Editio.	*Lectionum Varietas.*
Verſ.6. Euntes autem diſcipuli fecerunt ſicut præcepit illis Ieſus.	Fecerunt. *Ar.M. Et facientes.* Sicut præcepit. *Fr.Luc. Sicut præceperat. Auct. Sicut iniunxit, imperauit. Ar.M. Sicut præordinauit.*
Verſ.7. Et adduxerunt aſinam, & pullum: & impoſuerunt ſuper eos veſtimenta ſua, & eum deſuper ſedere fecerunt.	Impoſuerunt. *Int.Theoph. Collocarunt.* Super eos. *Syr. Pullo.* Deſuper ſedere fecerũt. *Pagn. Eum ſuper illa collocauerunt. Quædam exempl. Super eum inſedit. Syr. Et equitauit ſuper eum. Ar.M. Et inſedit ſuper eos.*
Verſ.8. Plurima autem turba ſtrauerũt veſtimenta ſua in via: alij autem cædebant ramos de arboribus, & ſternebant in via.	Plurima autem turba. *Syr. Pluri-mæ autem turbæ.* Veſtimenta. *Pagn. Pallia.*
Verſ.9. Turbæ autem, quæ præcedebant, & quæ ſequebantur, clamabant, dicentes: Hoſanna filio Dauid: benedictus, qui venit in nomine Domini: Hoſanna in Altiſſimis.	Quæ præcedebant. *Syr. Quæ præcedebant eos. Ar.M. Præcedentes.* Benedictus qui venit. *Syr. Benedictus ille qui venit. Ar.M. Benedictus veniens.*
Verſ.10. Et cum intraſſet Ieroſolymam, commota eſt vniuerſa ciuitas, dicens: Quis eſt hic?	Et cum intraſſet. *Ar.M. Et intrante eo.* Dicens. *Syr. Dicebantque.*

Vul-

Vulgata Editio.	*Lectionum Varietas.*
Verſ. 11.	
Populi autem dicebant: Hic eſt Ieſus propheta à Nazareth Galilææ.	Populi autem. *Syr. Turba verò.* Propheta. *Fr.Luc. Ille Propheta.*
Verſ. 12.	
Et intrauit Ieſus in templũ Dei, & eiiciebat omnes vendẽtes, & ementes in templo,& menſes numulariorum, & cathedras vendentium columbas euertit.	Ementes. *Ar.M. Mercantes.* Numulariorum. *Syr. Trapezitarum. Vat. Menſariorum. Int. Theoph. Collybiſtarum.* Euertit. *Vat. Subuertit. Fr. Luc. Diſiecit.*
Verſ. 13.	
Et dixit eis: ſcriptum eſt: Domus mea domus orationis vocabitur: vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum.	Domus orationis. *Int. Theoph. Domus deprecationis.*
Verſ. 14.	
Et acceſſerunt ad eum cœci, & claudi in templo: & ſanauit eos.	Et acceſſerunt ad eum. *Syr. Et adierunt eum.*
Verſ. 15.	
Videntes autem principes Sacerdotum,& Scribæ mirabilia, quæ fecit, & pueros clamantes in templo, & dicentes: Hoſanna filio Dauid: indignati ſunt.	Videntes. *Fr. Luc. Quum vidiſſent.* Et Scribæ. *Syr. Et Phariſæi.* Et pueros. *Syr. Et puerulos.*
Verſ. 16.	
Et dixerunt ei: Audis quid iſti	Et dixerunt ei. *Syr. Et dicunt.* Vtique. *Int. Theoph. Quidni?*

Vulgata Editio.

dicunt? Ieſus autem dixit eis: vtique: nunquam legiſtis: quia ex ore infantium, & lactentium perfeciſti laudem?

Lectionum Varietas.

Infantium. *Fr. Luc. Paruulorum.*
Perfeciſti laudem. *Syr. Direxiſti laudem. Arab. Paraſti laudem. Mald. Perfectam laudem conſequutus es. Adā C. Aptaſti, cōcinnaſti laudem.*

Verſ. 17.

Et relictis illis, abiit foras extra ciuitatem in Bethaniam: ibique manſit.

Abiit f.e.c. *Pagn. Exijt è Ciuitate.*
Ibique manſit. *Pagn. Et pernoctauit illic. Fr. Luc. Diuerſatus eſt ibi. Int. Euth. Demoratus eſt.*

Verſ. 18.

Mane autem reuertens in ciuitatem, eſuriit.

Reuertens. *Syr. Cum reuerſus fuiſſet.*

Verſ. 19.

Et videns fici arborem vnam ſecus viam venit ad eam, & nihil inuenit in ea niſi folia tantum, & ait illi: Nunquam ex te fructus naſcatur in ſempiternum: & arefacta eſt continuo ficulnea.

Fici arborem. *Pagn. Ficum.*
Secus viam. *Fr. Luc. In via.*
Nunquam. *Pagn. Ne poſthac. Caiet. Non vltra.*
Ex te fructus naſcatur. *Syr. Non erunt in te amplius fructus. Ar. M. Fructus fiat.*

Verſ. 20.

Et videntes Diſcipuli mirati ſunt, dicētes: Quomodo continuo aruit.

Et videntes. *Syr. Quod cum vidiſſent.*
Continuo. *Syr. In momento.*
Aruit. *Syr. Exaruit ficus.*

Verſ. 21.

Reſpondens autem Ieſus, ait eis: Amen dico vobis, ſi habueritis fidem, & non hæſitaueritis, non ſolum de ficulnea facietis, ſed & ſi monti huic

Et non hæſitaueritis. *Mald. Et non diſceptaueritis. Fr. Luc. Non dijudicaueritis. S. Chryſ. Si in oratione confidere volueritis.*
Non ſolum de ficulnea. *Mald. Non ſolum quod in ficu factum eſt.*

Vul-

Vulgata Editio.	Lectionum Varietas.
dicentes: Tolle,& iacta te in mare, fiet.	Tolle. *Vat.Tollitor. Fr.Luc.Tollere.* Et iacta te. *Pagn. Et proijce. Vat. Mittitor. Fr.Luc.Iactare. Syr. Et cade.*
Verſ.22. Et omnia quæcunque petieritis in oratione credentes, accipietis.	Et omnia quæcunque. *Syr. Quicquid.* In oratione. *Syr. Oratione.* Credentes. *Syr. Et credideritis.*
Verſ.23. Et cum veniſſet in templum acceſſerunt ad eum dicentem, principes ſacerdotum,& ſeniores populi, dicentes: In qua poteſtate hæc facis? Et quis tibi dedit hanc poteſtatem?	Et cum veniſſet. *Ar.M. Et veniente.* In qua poteſtate. *Int.Theoph. Qua auctoritate.* Hanc poteſtatem. *Pagn. Auctoritatem iſtam.*
Verſ.24. Reſpondens Ieſus dixit eis: Interrogabo vos & ego vnum ſermonem: quem ſi dixeritis mihi, & ego vobis dicam, in qua poteſtate hæc facio.	Vnum ſermonem. *Vat. Quiddam.* Hæc facio. *Pagn. Hæc faciam.*
Verſ.25. Baptiſmus Ioannis vnde erat? è cœlo, an ex hominibus? At illi cogitabāt inter ſe, dicentes.	Cogitabant. *Fr.Luc. Reputabant, diſceptabant. Auct. Ratiocinabantur.* Inter ſe. *Syr. In animabus ſuis. Ar. M. Apud ſe ipſos.*
Verſ.26. Si dixerimus, è cœlo, dicet nobis: quare ergo non credidi-	Habebant. *Fr.Luc. Habent.*

Vul-

ſtis illi? Si autem dixerimus, ex hominibus timemus turbam: omnes enim habebant Ioannem ſicut prophetam.

Verſ.27.

Et reſpondentes Ieſu, dixerunt: Neſcimus. Ait illis & ipſe: Nec ego dico vobis in qua poteſtate hæc facio.

Et reſpondentes Ieſu. *Syr. Et reſponderunt ei.*
In qua poteſtate. *Ar.M. In qua auctoritate.*

Verſ.28.

Quid autem vobis videtur? Homo quidã habebat duos filios, & accedens ad primum, dixit: Fili, vade hodie, operare in vinea mea.

Homo quidam. *Syr. Vir quidam.*
Duos filios. *Ar.M. Natos duos.*
Ad primum. *Pagn. Ad priorem.*
Fili. *Syr. Fili mi.*
Operare in vinea mea. *Syr. Cole vineam.*

Verſ.29.

Ille autem reſpondens, ait: Nolo. Poſtea autem pœnitentia motus, abijt.

Pœnitentia motus. *Syr. Reſipuit. Ar.M. Pœnitentia affectus.*

Verſ.30.

Accedens autem ad alterum, dixit ſimiliter. At ille reſpondens, ait: Eo, domine, & non iuit.

Eo. *Vat. Faciam Domine. Fr.Luc. Ego Domine.*
Domine. *Syr. Domine mi.*
Et non iuit. *Ar.M. Et non abijt.*

Verſ.31.

Quis ex duobus fecit voluntatem Patris. Dicunt ei: Primus. Dicit illi Ieſus: Amen dico vobis, quia Publicani &

Quis. *Pagn. Vter.*
Ex duobus. *Fr.Luc. Ex his duobus.*
Patris. *Syr. Patris ſui.*

Vulgata Editio. | *Lectionum Varietas:*

meretrices præcedent vos in regnum Dei.

Præcedent. *Quid. Codd. Et Euth. Præcedunt. Ar.M. Præeunt.*

Verſ.32.

Venit enim ad vos Ioannes in via iuſtitiæ, & non credidiſtis ei, publicani autem, & meretrices crediderũt ei: vos autem videntes, nec pœnitentiam habuiſtis poſtea, vt crederetis ei.

In via iuſtitiæ. *Syr. In die rectitudinis. Pagn. Per viam iuſtitiæ.*
Nec pœnitentiam habuiſtis. *Fr. Luc. Non reſipuiſtis.*
Vt crederetis ei. *Ar.M. Ad credendum ei.*

Verſ.33.

Aliam parabolam audite. Homo erat paterfamilias, qui plantauit vineam, & ſepem circundedit ei, & fodit in ea torcular, & ædificauit turrim, & locauit eam agricolis, & peregrè profectus eſt.

Homo. *Ar.M. Homo quidam.*
Circumdedit. *Int. S.Chryſ. Circum poſuit. Syr. Obuallauit.*
Sepem. *S.Hier. Maceriam.*

Verſ.34.

Cum autem tempus fructuum appropinquaſſet, miſit ſeruos ſuos ad agricolas, vt acciperent fructus eius.

Miſit. *Ar.M. Legauit.*
Acciperent. *Vat. Caperent.*

Verſ.35.

Et agricolæ apprehenſis ſeruis eius alium cæciderunt, alium occiderunt, alium vero lapidauerunt.

Alium cęciderunt. *Syr. Alium percuſſerunt.*
Occiderunt. *Syr. Trucidarunt.*
Lapidauerunt. *Syr. Lapidibus obruerunt.*

Verſ.36.

Iterum miſit alios ſeruos plures

Miſit. *Vat. Emiſit. Ar.M. Legauit.*

Vulgata Editio. | Lectionum Varietas.

prioribus, & fecerunt illis ſimiliter.

Fecerunt ipſis ſimiliter. *Vat. Tractarunt illos ſimiliter.*

Verſ.37.

Nouiſſime autem miſit ad eos filium ſuum, dicens: verebuntur filium meum.

Filium meum. *Syr. Propter filium meum.*
Verebuntur. *S.Hier. Reuerebuntur,* & addit *Forſitan. Syr. Iam erubeſcent.*

Verſ.38.

Agricolæ autem videntes filiũ, dixerunt intra ſe: Hic eſt hæres, venite occidamus eum, & habebimus hæreditatem eius.

Videntes. *Fr.Luc. Quum vidiſſent.*
Et hab.hær.eius. *S.Proſp. Et noſtro erit hæreditas. Pagn. Et occupemus hæreditatem eius. Fr.Luc. Obtineamus hæreditatem eius.*

Verſ.39.

Et apprehenſum eum eiecerunt extra vineam, & occiderunt.

Et apprehenſum. *Ar.M. Et ſumentes.*
Extra vineam. *Pagn. Ex vinea.*

Verſ.40.

Cum ergo venerit Dominus vineæ, quid faciet agricolis illis?

Quid faciet. *Syr. Quid facturus eſt.*
Illis. *Syr. Iſtis.*

Verſ.41.

Aiunt illi: Malos male perdet: & vineam ſuam locabit alijs agricolis, qui reddant ei fructum temporibus ſuis.

Malè. *Syr. Malè malè.*
Locabit. *S.Hier. Dabit.*
Fructum. *Syr. Fructus.*
Temporibus ſuis. *Syr. In tempore ſuo. Ar.M. In temporibus ſuis.*

Verſ.42.

Dicit illis Ieſus: Nunquam legiſtis in ſcripturis. Lapidem quem reprobauerunt ædifi-

Ædificantes. *Mald. Aedificatores.*
Factum eſt iſtud. *Mald. Facta eſt hæc. Euth. Factus eſt hic.*

Vulgata Editio,	Lectionum Varietas.
ficantes, hic factus eſt in caput anguli? A Domino factum eſt iſtud, & eſt mirabile in oculis noſtris.	Mirabile. *Euth. Mirabilis*.
*Verſ.*43.	
Ideo dico vobis, quia auferetur à vobis regnum Dei: & dabitur Genti facienti fructus eius,	Auferetur. *Ar.M. Tolletur*. Facienti. *Syr. Edituræ*.
*Verſ.*44.	
Et qui ceciderit ſuper lapidem iſtum, confringetur: ſuper quem vero ceciderit, conteret eum.	Et qui ceciderit. *S.Aug. Quicunque offenderit in lapidem illum. Ar.M. Et cadens*. Confringetur. *S.Aug. Conquaſſabitur*. Super q.v.ceciderit. *S.Aug. Super quem verò venerit*. Conteret. *Syr. Diſſipabit. Adam C. Comminuet. Fr.Luc. Ventilabit*.
*Verſ.*45.	
Et cum audiſſent principes Sacerdotum, & Phariſæi parabolas eius, cognouerũt quod de ipſis diceret.	De ipſis. *Syr. De ſeipſis*. Dicere. *Syr. Loqui*.
*Verſ.*46.	
Et quærentes eum tenere, timuerunt turbas: quoniam ſicut prophetam eum habebant.	Et quærentes. *Syr. Et quærebant*. Eum tenere. *Vat. Illi manus injicere. Int. Euth. Eum apprehenderunt*. Turbas. *Vat. Multitudinem*.

CA-

CAPVT XXI.

Expenditur & illuſtratur.

SECTIO PRIMA.

Corporis commodis Chriſti exemplo nemo facilè ſeruiat. 412
Religioſi ſine comite non eant. A
Sine cunctatione in omnibus Deo obſequi debemus. B
Vilia quæque officia nobis præſtanda vt Deo pareamus. 413
Subditi ſuperiorum exemplo facilè prouocantur. C
Turba religioſa, & pia, niſi primorum vitijs vocibuſque inficiatur. D
Pretioſæ veſtes plerumque obſequium in Chriſtum impediunt. E
Chriſtus nobiſcum humilitate contendere videtur. F
Pretioſis veſtibus Chriſtus non inſidet inſidet Diabolus. 414
Miſericors victoriam ſperet. G
Chriſtus mortem ſubiuit vt nos triumphum ageremus. H
Summum decus ſummo dedecori vicinum. I
Vita, & verbis Deus laudandus. K

Tunc Ieſus miſit duos diſcipulos, dicens eis: Ite in caſtellum, quod contra vos eſt, & ſtatim inuenietis aſinam alligatam.

412 PROXIMVS Ieruſalem aſinā, qua veheretur, quæri iubet, cur non ante cum magis diſtaret? vt intelligeremus Chriſtum non ſuo commodo ſeruire, ſed myſterio, non corporis laſſitudini conſulit, ſed adimplendæ prophetiæ ſtudet. Spiritualis magiſter ſpiritualia ſectatur, corporis poſtrema cura, aut nulla; quare nos edocuit quid in re ſimili agere debeamus.

A Duos diſcipulos mittit honeſtatis, & diſciplinæ cauſa, vt vnus alteri teſtimonium perhiberet, ne qui iumentum ſoluturi ierant, ipſi aliquo crimine ligarentur, quod plerumque ſi ſoli religioſi viri incedant contingere ſolet.

Euntes autem diſcipuli fecerunt, ſicut præcepit illis Ieſus.

B VIdes quàm obſequentes diſcipuli ſint, ſine cunctatione implent, quod illis à magiſtro iuſſum, nec tàm vile, humileque detrectant miniſterium. Arguunt teporem noſtrum, arguūt noſtram in parendo tarditatem, arguunt ſuperbiam, qui in officijs ſublimibus obſequi Deo volumus, in vilibus detrectamus.

413 *Euntes diſcipuli,* Græcè πορέυοντες μαθηταὶ, *profecti diſcipuli:* qui fuerint hi duo diſcipuli ſubticetur, inter præcipuos autem fuiſſe auctorum cenſio eſt, & licet vile hoc miniſterium videatur, nec primoribus imponendum, tamen quum obſequium Chriſto præſtandum eſt vile quodlibet miniſterium honorificum fit, vnde ingentis honoris loco habuere hi diſcipuli, ad aſinam ducendam miſſos eſſe. Quo nos inſtruimur infima quæque & vilia opera præſtare, hoc cogitantes quod quicquid Dei intuitu

tuitu ſit paruum non eſt, licet eſſe hominum oculis videatur.

Plurima autem turba ſternebat veſtimenta ſua in via.

C DIſcipuli illi duo ſuper aſinam, ac pullum ſtrauerunt veſtimenta, ideſt pallia, extimaſque veſtes, plurimi è turba diſcipulorum exemplum, quo fuerant prouocati non ſolum imitantur, ſed ſuperãt, in via veſtes ſuas conſternunt, qua pergendum Chriſto erat, quod erat ſummi honoris, ac reuerentiæ maximum argumentum, Regibus ferè ſolitum exhiberi: explicari nõ poteſt, quàm facilè ad bonum bonorum ſuperiorum exemplo plebs prouocetur, & alliciatur.

D Honorat Chriſtum multitudo, donec corrupta non fuit, vbi à Scribis, & Phariſæis ſeducta alias edidit voces, alia præſtitit, vt hinc colligatur, quàm facilè primorum impietatem ſimplex populorum turba ebibat, vbi impietatis calix religionis prætextu ei offertur. Ima plebs religioſa, & pia eſſe ſolet, niſi primorum vitijs, vocibus inficiatur.

E Vilia, minimeque pretioſa hæc turbarum veſtimenta erant quæ in via ſternuntur, ſicut nec illa quæ pullo ſtrauerunt Apoſtoli, pretioſarum veſtium amator fors hoc obſequium Chriſto non præſtitiſſet.

F Non ſinit ſe à nobis in humilitate vinci humilitatis magiſter; humilis turba veſtimenta in Chriſti obſequium ſtrauit; huic obſequio vt reſponderet Chriſtus ſua quoque veſtimẽta poſuit, cùm ſcilicet ſuorum diſcipulorum pedes lauit; nempè maiora nobis exhibet Chriſtus, quàm ei exhibeamus. Vera hæc magnitudinis nota in humilitatis obſequijs contendere. *Ioan. 13. v. 4.*

Sternuntur in Chriſto triumpho pauperum veſtes, qui viles, minimique pretij. Diuitum veſtibus, quas pretioſas ad luxum, ad iactantiam deferunt, non Chriſtus inſidet, ſed Diabolus, quod non ſemel etiam viſum, caudæ veſtis cuiuſdã mulieris luxui deditę Satan tanquam triumphans inſidere viſus. Itaque pretioſæ veſtes, & exquiſito cultu paratæ in Diaboli triumphum ſunt, pauperes ac viles Chriſti triumpho deſeruiunt. 414

Alij autem cędebant ramos de arboribus.

G OLiuarum, & palmarum rami adhibiti in Chriſti triumpho fuerunt. rectus nexus, oliua miſericordiam ſignet, palma victoriam; quia qui miſericors eſt victoriam ſperare poteſt.

H Palma victoriam, ac triũphum notat, ſed palmas turbæ deferunt non Chriſtus, vt innueret hæc omnia Chriſtũ pręſtare, & ad mortem ire, vt nos triumphare poſſemus.

Turbæ quæ præcedebant, & quæ ſequebantur clamabant dicentes, Hoſanna filio Dauid.

I BReui ignominioſiſſimam mortem Dominus paſſurus, patitur nunc glorioſiſſimè pompâ ex-

cipi, vt intelligant qui pompas, & triumphos ambiũt, quam ſit ſummum decus ſummo dedecori vicinum.

K Probus honorem Chriſto deferendi modus, prius opere honorãt Chriſtum, veſtes in via ſternendo, & ramos de arboribus præcidendo, deinde vocis teſtimonium exhibent: nempè qui Chriſtum plenè laudare vult, laudet operibus, laudet vita, deinde vocibus, & verbis, imperfecta laus eſt, quæ ab ore tantum naſcitur, à labijs tantum profluit.

SECTIO II.

Omnia ad Dei gloriam referenda. 415
Chriſtus Regis honorem admiſit vt homines ad Deum patrem adduceret.
Diuina prius curanda, quã tẽporalia. L
Deſinere in Dei cultum terrena omnis pompa debet, omnis honor. M
Diuina ope maximè indigemus cũ humanis laudibus extollimur. N
Templi contemptus, & rerum diuinarum neglectus omnium malorum fons, & origo. O
Sacerdotum, & Eccleſiaſticorũ quantum cæteris noceant ſi mali, quantum proficiant ſi probi. 416
Quò magis ab hominibus laudibus quis extollitur, eò magis Dei gloriam quærere debet. P
Seuerius argui debet qui poſt ſuam, vel aliorum correctionem in peccatum labitur. 417
Omnia diſcrimina negligit auarus, omnique verecundia viduus ferè eſt. Q
Templum orationis domus, non inutilium colloquiorum. S
Quæ in Dei cultum fiunt orationis naturam induunt. T
Apud Deum vocari & eſſe idem eſt.
Mundus nudis nominibus ſuis imponit. V
Negotiatio ſæpè cum auaritia, & latrocinio. X
Nihil magis inimicum orationi, quàm lucris inhiare. 418
Perſtricti qui templum Dei violant. Y
Animæ puritas Deo placet, diſplicent qui eam polluunt. Z

Et intrauit Ieſus in templum.

NON arcem Sion aut regiam petit Ieſus, ne terrenum agere regem videretur, ſed ad Dei templum ſe contulit, domum ſcilicet ſui patris, vt gloriam ſibi attributam in patrem referret, monſtraretque eo tendere, quem admiſerat Regis titulum, vt homines ad Deum, Deique cultum adduceret. Finit in templo Chriſti triumphus, ac ſi Dei patris cultus, qui in templo fit, eſſet eius triumphi conſummatio. 415

Vt in vrbem introiuit ſtatim in templum ſe recipit, antequam ad alia diuerteret, vt nobis oſtenderet, quòd ſemper diuina magis curanda, quàm temporalia. Non declinat Chriſtus in hoſpitium, ſed in templũ it, diuini cultus maior illi cura, quàm ſui commodi. L

In triumpho ad templum pergit, quia ſacrorũ locorum deuota frequentatio triumphi, ac victoriæ perfectio eſt; & deſinere in Dei cultum terrena omnis pompa dẽt. M

Dum

N Dum ab hominibus laudatur Chriſtus, in templum, quod locus orationis eſt ſe recipit, vt tacitè nobis innuat, diuina ope tunc præcipuè nos indigere cum humanis laudibus extollimur.

O Venerat Chriſtus in Ieruſalem tamquam medicus animarum, ad templum ſtatim it, vt morbi originem ſicut periti medici ſolet ſtatim tangeret, origo autem mali, quo tota penè vrbs obſidebatur, erat templi, & rerum diuinarum neglectus; medicina igitur huic morbo adhibenda, vt morbus omnis in alijs tolleretur; nempè vbi Dei cultus in Dei templo negligitur, ægrè curari reliqui morbi poſſunt, cum ab hoc ferè originem ducant. Figant iſtuc menti, qui templis reuerentiam non exhibent, ſed ſuis ſceleribus maculant.

416 Præterea ad templum it, vt totam vrbem curaturus à ſacerdotibus, & Phariſæis qui in templo erant, curationem inciperet; ſicut enim à Sacerdotibus, & viris diuino cultui deditis morbus ferè omnis in alios ſerpit, ita ſi hi ſanitati reſtituantur, cœterorum inualetudo facilè auferetur. Ex quo vides, quanti momenti Sacerdotum probitas ad probitatem ſit, & quanti iniquitas ad iniquitatem, ſi Sacerdotes integrè viuant tota floret Eccleſia; ſi impiam vitam traducant, ſequuntur alij prauum Sacerdotum exemplum.

P Pergit ad Templum, vt templi violatores argueret, non enim plauſus, magnificaque adgratulatio diſſimulandi cauſam Chriſto præbuit, nec triumphus effecit, vt ad infames in templo negotiationes oculos clauderet. Vix acclamantium ceſſauerat vox, cum diuinæ gloriæ zelo tactus eijcit de templo vendentes, & ementes. Nempè quò magis ab hominibus laudibus quis extollitur, eò ſtudioſius Dei gloriam quærere debet; Digna res, in quam mentis oculos Principes, Reges, Præſuleſque conijciant, ſic enim fiet, ne adulantium aſſentationibus aures vacuas exhibentes iuſtitiæ aciem ſinant hebeſcere; quin laudibus pronocati vitijs caſtigandis, & extirpandis incumbent.

Eijciebat omnes vendentes, & ementes in templo.

ETiam in principio ſuæ prædi- 417
cationis vendentes eiecit è templo, vt Ioannes habet cap. 2. Sed nunc ſeuerius cum illis agit: quia maiori increpatione dignus eſt, qui poſt ſuam, vel aliorum correctionem, correptionemque labitur in peccatum.

Q Sed vendētes, & ementes audientes Chriſtum aduenisse cur à templo non abeunt lucra relinquentes, ne ſcilicet eandem confuſionem paterentur, quam paſſi illi primi, quos è templo prius eiecit Chriſtus, nam tantæ rei fama ad omnes tranſmiſſa erat? Auaritiæ æſtus hoc fecit, vt verecundiam potius vellent ſuſtinere, & turpiter à templo reijci, quam turpem illam negotiationem, quę lucra magna pariebat, relinquere. Nihil magis auaritia timet, quàm lucro carere; lucri ſpes aliqua ſit, incommoda

moda omnia deuorat, omnia diſcrimina negligit auarus.

Et dicit eis : Scriptum eſt : Domus mea domus orationis vocabitur ; vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum.

S QVod fecerat ex diuinis litteris probat Chriſtus, ne ſine cauſa in vendentes, & ementes in templo ſæuire videretur. *Scriptum*, inquit, *eſt* ; ſcilicet Iſaiæ 56. v. 7. *Quia domus mea domus orationis vocabitur cunctis populis.* Templum domum orationis vocat, hoc eſt domum ad orationem conſecratam, ac deputatam, adeo vt licet vbique Deo oratio ſterni poſſit, proprius tamen orationis locus templum ſit; alioquin ſi infructuoſæ ſermocinationes, inutilia colloquia miſceantur, orationis domus dici Dei templum haud poterit.

T *Domus orationis.* Et non alia etiam fieri in templo ritè poſſunt? Poſſunt, ſed quæ in Dei cultum, & obſequium fiunt, orationis ferè naturam induunt. Præterea ſub oratione comprehenditur gratiarum actio, laus, ſacrificium, omniſque legitimus Dei cultus.

V *Vocabitur*, ideſt erit; parum proderit, ſi vocetur, niſi ſit. Sanctus Lucas rem eãdem ita extulit cap. 19. v. 46. *Domus mea domus orationis eſt* ; apud Deum non vocatur aliquid tale, niſi tale ſit ; Mundus inanibus nominum titulis vtitur, & nuda nomina vſurpat rebus vidua ; apud Deum vocari ſignificat eſſe, vt ſtatim qui honorabile, ſanctumque aliquod nomen ſuſtinet, illi reipſa reſpondere moneatur.

Vos autem, quantum ſcilicet in vobis eſt, *feciſtis eam ſpeluncam latronum*, quia ſcilicet negotiationem in templo exercebant, quæ ſæpè cum auaritia, ſæpè etiam cum latrocinio, fraude, ac oppreſſione coniuncta eſt, quod maximè hic factum fuiſſe veriſimile eſt. X

Negotiationem, quæ cum auaritiâ exercebatur orationi opponit, quia nihil magis inimicũ orationi eſt, quàm lucris inhiare, & rerum terrenarum amore mentem occupare, quæ vt aptè orationem Deo ſternat, ab omni rerum periturarum amore libera eſſe debet, ab omni auaritiæ ſorde prorſus immunis. 418

Tumultuoſam, & auaritiâ infectam negotiationem à templo reijcit Chriſtus, & tàm ſeuere in ementes, vendenteſque inſurgit, & tamen templum illud citò ruiturum erat, & cum ſuis ritibus interiturum, vindicat tamen quod in eo peccatum ; quàm graues à Chriſtianis exiget pœnas, ſi ſimilibus, maioribuſque peccatis templum, in quo ſanctius Deus colitur, & in quo magis ſingulari modo ſuam præſentiam Deus exhibent, violauerint? Y

Tumultum, & negotiationem à materiali, ac cito ruituro templo ablegat Chriſtus, quanto maiorem templi animati, cuius ipſe artifex eſt, puritatem nobis commendat? quàm acriter in ſpiritualis templi violatores ſæuiet! Z

SECTIO III.

Templi iniuriam vindicat Chriſtus, & iuſtam vindictam miraculis confirmat, 419
Prius grauioribus malis occurrendum, quàm alijs. A
Quanta orationis vtilitas. B
Templi honorem, ac reuerentiam augeri ſtudet Chriſtus. 420
Notati qui animæ cæcitatem in templo templi contemptu contrahunt. C
Hominum laudibus rebus, & operibus reſpondendum. D
Humanis laudibus non intumeſcere debemus, ſed ad magna vrgeri. D
Inuidi alijs vt detrahant quibus artibus ſtudeant. E
Facilè parentum, & maiorum exemplo filij, ac pueri prouocantur. 421
Pueri, & infantes ad Dei laudes celebrandas informandi. F
Inuidi alios nec laudare volunt, nec laudari ferunt. G
Opinio vanæ gloriæ Chriſti exemplo vt declinanda. H
Chriſti lenitas, & modeſtia in calumniatoribus arguendis imitanda. 422

Et acceſſerunt ad eum cæci, & claudi in templo, & ſanauit eos.

419 VISVM cæcis, greſſum claudis integrè reſtituit Chriſtus poſtquam ementes vendenteſque eiecerat è templo, nimirum ne auctoritas illa, quam ſibi præter vſitatum morem vſurpauerat, calumniæ pateret & temeritatis ſuſpecta foret, miraculis adſtruitur, probatur ſignis; tantum Chriſtus ſtudet, vt eam actionem qua in templi violatores deſæuierat, à calumnijs omnibus vindicaret, vt ita deinceps tẽplum violare auderet nullus, cum templi vindicta vel miraculorũ editione confirmata ſit.

Aliquis hîc quærat cur non prius cæcos, claudoſque ſanauit, quam menſas numulariorum euerteret, ementes ac vendentes eijceret è templo? An quia tunc ſolum acceſſerunt ad Chriſtum, & non antea: viſo quippe, & audito miraculo eiectionis tunc acceſſerunt, vt ſanarentur? Præterea prius vendentes, & emẽtes eiecit, deinde cæcos claudoque curauit, quia priùs grauioribus malis, morbiſque occurrendum, & maximè ijs, quæ ad Dei cultum & honorem ſpectant, quàm alijs. A

Fors ad orationem veniebant iſti cæci, & claudi; nec negotiationem aliquam exercebant, vt ergò negotiatores expulſi, ita qui oraturi aduenerant ſanantur; vt videas quãta orationis vtilitas ſit. B

Sed cur in templo ſanantur à Chriſto, cum poſſent etiam extra? Ideo tunc ſanauit, quia ſi differret in alium locum, vel tempus putaretur, quod non ſemper haberet eandem poteſtatem, ſed ad tempus duntaxat. Deinde hoc præſtitit vt templi honorem, ac reuerentiam augeret, in templo enim fecit miracula, vt Templum reuererentur. 420

Quod ſi in templo cęcos, claudoſque ſanat Chriſtus, vt templo maior reuerentia haberetur. Quid C

hic

hic illi, qui animæ cæcitatem in templo templi contemptu, & alijs peccatis contrahunt? tantum abeſt vt viſum recipiant.

Poſt turbarum plauſus, acclamationes, & laudes tàm magna Chriſtus efficit miracula, vt quod turbæ verbis clamauerant Dominus factis oſtenderet, & ſuo exemplo doceret, hominum laudibus rebus reſpondendum eſſe. Fatuus eſt, qui nuda ſibi laude blanditur operibus viduus laude dignis.

D Præterea poſt hominum acclamationes tàm mira Chriſtus præſtitit: emẽtium ac vendentium eiectione, & cæcorum claudorumque curatione, vt oſtenderet, hanc vtilitatem ab humanis laudibus percipiendam, vt ad magna præſtanda vrgeamur, adeo vt quò magis laudibus euehimur, eò ardentiùs ob Dei gloriam laboremus. Indignus omni laude eſt, qui laudibus auditis torpet, & inani gloria inflatus ſola encomiorum aura paſcitur.

Videntes Principes Sacerdotum, & Scribæ mirabilia quæ fecit, & pueros clamantes in templo, & dicentes Hoſanna filio Dauid, indignati ſunt, & dixerunt. Audis quid iſti dicunt?

E PRincipes Sacerdotum, ac ſcribæ longè amplius indignati fuerant quùm viderant admiranda illa, quæ prius geſſerat Chriſtus, quam cum audirent pueros clamantes Hoſanna; ſed tunc diuino metu perculſi, & à multitudine concordis populi, & à rerum maieſtate incuſſo, ne hiſcere quidem auſi fuerant, nunc verò vbi feruor populi videbatur remiſſus in inuidię plena verba erumpunt, & dicunt; *Audis quid iſti dicunt?* tacitè cenodoxiæ notã Chriſto inurentes, quod à pueris, quos facilè verbo poterat compeſcere, permitteret ſe laudari, extollique. Vides, quas artes inuidi comminiſcantur in eum, qui inuidia ſuperior erat. Hic nimirum inuidia tabeſcentis mos eſt, vt cum carpere aliqua non poteſt, alia arguat vt priora eleuet, & condemnet.

Et pueros adhuc clamantes. Quod audierant pueri à maioribus acclamatum Chriſto acclamare non ceſſant etiam cum maiores in templo tacerent; facilè parentum, maiorũque exemplo prouocari pueri ſolent, quæ à patrum ore fluunt ebibunt filij, & quæ prodire à patribus audiunt loquuntur & filij; vt hinc diſcant parentes, puerorumque nutritores ea loqui, quæ loqui filios volunt, & ab ijs abſtinere, à quibus abſtinere filios amant. 421

Pueros clamantes Hoſanna. Diſcimus hinc teneram ætatem mox vt loqui incipit formandam ad Dei laudes celebrandas, etiamſi quæ loquitur non intelligat. F

Audis quid iſti dicunt? Inſignis horum malitia; non ſolum a Chriſti laudibus ipſi inuidia correpti abſtinent, ſed nec ferunt vt ab alijs laudetur; & de ſignis quæ viderant nihil dicunt, calumniam autem ſtruunt ex puerorum acclamatione; quæ ad aliorum laudes faciunt, nec leuiter verbis tan- G

gere inuidi volunt, ne eorum commemoratione laus accreſcat auctori.

Ieſus autem dixit eis. Vtique. Nunquam legiſtis quia ex ore infantium, & lactentium perfeciſti laudem?

H INuidorum calumniam ſacræ Scripturæ producens verba diluit Chriſtus. volebant ipſi tanquam vanam ac puerilem puerorum laudem à Chriſto reiici, Chriſtus ad maiorem Sacerdotum, & Scribarum confuſionem, puerorum acclamationem ſacræ Scripturæ auctoritate confirmat, vt oſtenderet, ſimpliciſſimos illos pueros ab omni prauo affectu alienos impulſos à Deo eſſe, vt Chriſto acclamarent. Sic igitur reſponſum ſuum temperat, vt & declinet à ſe opinionem vanæ gloriæ, & aduerſarios grauiter tanquam Dei inimicos arguat, & perſtringat.

422 *Nunquam legiſtis; quia ex ore infantium, & lactentium perfeciſti laudem?* Sumpta ſunt hæc verba ex
Pſal. 8. Pſalmo 8. v. 3. iuxta LXX. verſionem. Sed obſeruandum eſt, quod poſt adducta verba ſtatim hæc ibi ſubijciũtur: *Propter inimicos tuos, vt deſtruas inimicum, & vltorẽ*, quæ hic opportunè recitare Chriſtus poterat in inuidorum confuſionem, cur ergo ea ſuppreſſit? Ob modeſtiam, & innatam ſuam lenitatem, ne exacerbare eos vehementer videretur, tacuit poſtremum iſtuc, relinquens alijs recolendum; ne ira Principes, & Scribæ efferarentur. Imitemur Chriſti exemplum, dum calumniis ab inuidis impetimur.

SECTIO IV.

Mali cum reſipiſcere nolunt relinquendi. I
Multa in inuidorum mentibus mala inuidia fouet. K
Ferè reijcitur qui adulari non nouit. 423
Humana laus in nuda verba deſinit. L
Mundi plauſibus nullus fidat, qui decipi non vult. M
Iniuriarum quæ nobis inferuntur obliuiſci debemus. 424
Cæleſtium rerum meditatione animus paſcendus. N
Feruenter aliorum ſalus quærenda.
Peccata excuſationis velamine minimè obtegenda. O
Quam immenſa eos maneat pœna, qui ex Chriſti laboribus, & paſſionibus non profecerunt. 425
Quàm clemens, & benignus in homines Chriſtus fuerit. P

Et relictis illis abijt foras extra ciuitatem in Bethaniam.

RElinquit Chriſtus ſcribas, & Phariſæos, quia incorrigibiles, & eius verbis, ac miraculis nihil profecerant. I
Mali cum reſipiſcere volunt relinquendi ſunt.

Cùm aduenisset veſpera à ciuitate diſceſſit ne ſui calumniatores ſuſpicarentur, cum noctu velle aliquid moliri, & de occupan- K

panda vrbe agere, ac terreno regno ineundo, huçque plauſum, quo exceptus fuerat, collineare; talia quippè malignis hominibus in mentem veniebant; timoris, & ſuſpicionis occaſionem aufert Chriſtus dũ extra vrbem fit, alioquin his ſuſpicionibus moti nocte illa quiéſcere vix ciues potuiſſent; tanta in inuidorum mentibus mala inuidia fouet.

423 Diſcedit, & extra vrbem ſe confert, vt apud aliquem hoſpitaretur, & cibum ſumeret. Mirum in tàm ampla vrbe, vbi tàm ingentes ei laudes exhibitæ nullus Chriſtus inuitat, nullus hoſpitio recipit; nempè nulli adulatus fuerat nullum hoſpitem reperit.

L Huc fermè hominum laus euadit, vt nudam laudem exhibeant, nihil præterea; quod in Chriſto factum, vt eius exemplo inſtrueremur hominum plauſibus, & acclamationibus non fidere, quæ præter verba, rei nihil amplius habent.

M Habes hic quoque mundanarum viciſſitudinũ exemplar; nunquam Chriſto tantus honor delatus fuerat, ſicut in hoc triumpho, & tamen adeo abiectus, viliſque apparuit, vt nemo illi cibum vellet porrigere, nemo ad hoſpitium inuitaret, vt oportuerit eum extra vrbem ire. Quod cautioni antequam patiamur ſimilia, & cõſolationi cũ patimur eſſe poteſt.

Mane autem reuertens in Ciuitatem eſuriit.

424 HEſternæ oblitus iniuriæ vrbem ſummo mane Chriſtus ingreditur, vt populum doceret, & licet ingratum, & refractarium alliceret ad Deum, ac veluti attraheret: nimirum dum de animarum lucris agitur iniuriarum omnium obliuiſci debemus, anguſti animi eſt illatis iniuriis ab illorum, qui illas intulerunt, profectu auocari.

Eſuriit; fors incœnatus noctem N illam inſumpſit rerum cœleſtium meditatione animum paſcens, & animarum ſalutem patri commendans. Vel hac corporis fame animi famem teſtari voluit, quâ ardentiſſimè illius populi ſalutem expetebat.

Et videns fici arborem vnam ſecus viam, venit ad eam & nihil inuenit in ea niſi folia tantum, & ait illi nunquam ex te fructus naſcatur in ſempiternum.

NOn mirum ſi ficulneam maledicat, quæ folia tantum O habebat; recole ficum folia primo parenti exhibuiſſe, qua ſe tegeret, nempè odit Chriſtus ficulneum iniquitatis velamen, & in arboris maledictionem excuſationum velamenta damnat.

Sed quid neceſſe erat vt ad arborem veniret, cum etiam abſens 425 probè ſciret eam omni fructu carere? An vt eſſet aliquis maledicendi color, volebat maledicere ad aliquid ſignificandum accedit, & fructum non inuenit, & pro labore quem fruſtra ſuſceperat eundo ad illam, iuſtam maledicendi cauſam nactus eſt. Pende hîc mihi. exiguus ille labor, quo paulu-

lum

lum à via diuertit iuſta cauſa habitus eſt tam ſæuetæ maledictionis infligendæ; quid erit cum totius vitæ laborem, totque fatigationes, tot itinera producet Chriſtus quæ fruſtra pro noſtra ſalute ſuſcepit; quàm ſeueram maledictionem timere debemus? illam ſcilicet: *Ite maledicti in ignem æternum:* vnde non mirum, ſi tempore iudicii areſcete homines ac ſi arbores eſſent præ timore dicantut.

P Apparet in hac maledictione Chriſti pietas, & clementia volebat enim diſcipulis ſuæ poteſtatis aliquod ſignum exhibere, cum poſſet infructuoſos homines maledicere, & perpetuæ ariditati damnare, noluit, ſed in ficu exercuit, quod poterat in hominibus, vt vel ſic eum timete diſceremus. In homines vt charitatis ſuæ exempla edat, beneficia contulit, homines curauit, ſed vt nocendo poteſtatem ſuam oſtenderet, arborem maledicit, in quo diuinæ bonitatis argumentum reperimus.

SECTIO V.

Dei amor in homines. 426
Ad pœnitentiam vel honorificis titulis homines Deus flectit. Q
Ad labores filios ſuos hortentur parentes, nec ſinant otio torpeſcere. R
Maiores natu fratres ceteris in bono præire debent. S
Peccata ad laborem, bonaque opera vrgere nos debent. T
Patres ita vnius filij curam habeant, vt alios non negligant. 427
Obſequio maximè non nudis titulis parentes à filijs honorandi. V
Qui tanquam Dei filius laborũ nullam ab ipſo mercedem poſſit niſi ipſum. X
Inuidi & mali frequenter contra ſe ſententiam ferunt. 428
In contrarium vertit Deus malorum conſilium. Y
Mala conſcientia & cruciat, & prodit. Z
Impij eos timent, quibus timori eſſe poterant. A

Homo habebat duos filios.

PER hũc hominem Deus intelligitur. Non ab re Deus homo dicitur, quia tanta eſt eius erga hominem pietas, tantus affectus & amor, vt vel hominis nomen ſortiatur, ac ſi in ipſum hominem immigrarit. Homo Deus vocatur, quia verus hominum amator. 426

Habebat duos filios. Adeo mitis, ac manſuetus Chriſtus eſt, vt Iudæos adeo peruicaces, inobedientes, & refractarios Dei filios vocet, quo tàm honorifico titulo eos flecteret, & ad pœnitentiam alliceret. Q

Et accedens ad primum dixit, fili vade, hodie operare in vinea mea: Ille autem reſpondens ait, Nolo: Poſtea autem pœnitentia motus, abijt.

OPtimum ſe patrẽ probat, qui ad maiorem filium accedẽs, eum ad laborem inuitat, in vineã mittit, nõ ad theatra, ac ſpectacula ducit, quod plures indigni patris nomine præſtant, hoſtili, non paterno in filios affectu: qui verus pa- R

pater eſt, non ſinat filios otio torpeſcere, rebus ludicris occupari, laboris, & cum fructu temporis abſumendi, det filijs occaſionem.

S Ad filiū natu maiorem ſe prius pater conſulit, vt eum ad vineam mitteret, rectè id factum, vt maioris exemplo minor, & natu ſecundus erudiretur, ac ad laborem prouocaretur, quod renuens præſtare, excuſatione careret.

T *Poſtea autem pœnitentia motus, abijt.* In vineam filius iſte iuit, vt eam coleret, ac reſponſionis ſuæ contumaciam labore corrigeret, pœnitentia tactus ad operandum pergit error, quem proteruè patri reſpondens commiſerat, feruentiorem eum in laborando reddidit. Hoc in nos agere commiſſa peccata debent, vt magis ad laborem, bonaque opera vrgeant.

Et accedens ad alterum, dixit ſimiliter, at ille reſpondens ait, eo Domine, & non iuit.

427 PAter poſt primum natu minorem adit, qui, cum pœnitentis fratris exemplum præ oculis haberet, promptus ad parendum eſſe debebat; non tamen fuit, vtrumque filium in vineam mittit pater, vtrumque ad laborem vocat, eos patres arguens, qui non parem filiorum curam habent, & hos ſtrictis diſciplinæ vinculis coercent, alios otio, ac delitijs ſinunt diffluere, ac liberè quo volunt ſe conferre; in primos parentis munere funguntur, in ſecundos hoſtis potius, quam genitoris: nullius filij cura negligenda eſt.

At ille reſpondens, ait: eo Domine: V
ſi verba ſpectes, patrem magis honorare hic ſecundus filius videtur, quàm ille primus, patrem quippè maioris honoris cauſa *Dominum* appellat, quod primus ille non legitur præſtitiſſe; ſed re ipſa minus honorauit, quia patri obedire noluit. Diſce; non honorifica tantum nominis appellatione honorandi parentes ſunt, ſed obſequio, & promptæ parētiæ cultu.

In vineam vtrũque filium mittit pater, ſed neutri præmium ſpondet, neutri mercedem; ille paterfamilias vocans operarios condixit ſe eis mercedem daturum. *Matth.*20. Hic nulla præmij mentio fit. Nil mirum, hic filij mittuntur in vineas, ibi operarij. In vinea patris tanquam in re ſua laborare filij debebant, ceſſura illis vindemia erat, alia merces illis promittēda non erat. Præterea ita factum, vt ſignificaretur, eos qui tanquam Dei filij laborant in Dei vinea tales eſſe debere, vt licet nulla eſſet præmij ſpes, adhuc tamen ob patris celeſtis amorem labori incumberent. X

Malos malè perdet, & vineam ſuam locabit alijs agricolis, qui reddant ei fructum temporibus ſuis.

HVc peccatoris, huc inuidi 428
cæcitas euadit, vt contra ſe ſententiam ferat; ipſe ſibi vulnera infligat, ipſe ſe confodit, ipſe ſe condemnet.

Malos malè perdet; Malos colonos perdet, non vineam, quin aliis fidelioribus agricolis locabit. In con- Y

contrarium vertit Deus malorum conſilium. Impij cultores vt poſſiderent hæreditatem hæredem occiderunt, ſed Dei iudicio quia occiderunt hæredem perdiderunt hæreditatem.

Et quum audiſſent Principes Sacerdotum, & Phariſæi parabolas eius, cognouerunt, quod de ipſis diceret.

Z MAla illorum conſcientia parabolas interpretabatur, ſe Parabolarum inuolucris depictos cognouerunt: diſcipuli dicebant *ediſſere nobis parabolam.* hi non quærunt ſibi exponi aut explicari, mala quippè conſcientia vt eos ſæuiſſimè cruciabat, ſic tàm aperte prodebat, vt nec ſub parabolarum integumentis latere potuerint.

Et quærentes eum tenere, timuerunt turbas, quoniam ſicut Prophetam eum habebant.

NEc ſacris ſcripturis cedunt, A nec tàm iuſta increpatione emendantur, imo deteriores, efferatioreſque facti, tenere monitorem ſuum ſtudent, ſtudent perdere. *Timuerunt turbas;* impia conſcientia ſua eos adegit, vt eos timeant, quibus timori eſſe debebant. Turbas timent, non Deum, nec diuinum quod illis imminebat iudicium.

CA-

CAPVT XXII. MATTHÆI.

Vulgata Editio.	*Lectionum Varietas.*
Verſ.1.	
ET reſpondens Ieſus, dixit iterum in parabolis eis, dicens.	N parabolis. *Int. Theoph. Per parabolas.*
Verſ.2.	
Simile factum eſt regnum cœlorum homini regi, qui fecit nuptias filio ſuo.	Simile factum eſt. *Fr. Luc. Aſſimilatum eſt.* Nuptias. *Syr. Conuiuium.*
Verſ.3.	
Et miſit ſeruos ſuos vocare inuitatos ad nuptias, & nolebant venire.	Miſit. *Pagn. Emiſit.* Inuitatos. *Fr. Luc. Vocatos.* Nolebant. *Fr. Luc. Noluerunt.*
Verſ.4.	
Iterum miſit alios ſeruos, dicens: Dicite inuitatis: Ecce prandium meum paraui, tauri mei & altilia occiſa ſunt, & omnia parata, venite ad nuptias.	Tauri mei. *Arab. Vituli mei ſaginati.* Altilia. *S. Hil. Saginata.* Occiſa ſunt. *Pagn. Mactata ſunt.* Et omnia parata. *Ar. M. Et omnia expedita.*
Verſ.5.	
Illi autem neglexerunt, & abierunt alius in villam ſuam alius verò ad negotiationem ſuam.	Neglexerunt. *Vat. Neglecta re. Fr. Luc. Quum neglexiſſent. Auct. Nihil curarunt.* In villam. *Vat. In agrum. Auct. In proprium agrum.* Ad negotiationem ſuam. *Auct. Ad mercaturam ſuam.*
Verſ.6.	
Reliqui verò tenuerunt ſeruos	Tenuerunt. *Fr. Luc. Poſtquam apprehendiſſent. Ar. M. Prehendentes.* Contumelijs affectos occiderunt.

eius, & contumeliis affectos occiderunt.

Fr. Luc. Contumelijs affecerunt, & occiderunt. Auct. Indignè tractarunt, & occiderunt. Syr. Opprobrio affecerunt, & trucidarunt,

Verſ. 7.

Rex autem cum audiſſet, iratus eſt: & miſſis exercitibus ſuis, perdidit homicidas illos, & ciuitatem illorum ſuccendit.

Iratus eſt. *Syr. Excanduit.*
Succendit. *Syr. Concremauit. Ar. M. Incendit.*

Verſ. 8.

Tunc ait ſeruis ſuis: Nuptiæ quidem paratæ ſunt, ſed qui inuitati erant, non fuerunt digni.

Nuptiæ paratæ ſunt. *Syr. Conuiuium paratum eſt. Ar. M. Nuptiæ expeditæ ſunt.*
Qui inuitati erant. *Auct. Sed vocati.*
Non fuerunt digni. *Fr. Luc. Non erant digni.*

Verſ. 9.

Ite ergo ad exitus viarum, & quoſcunque inueneritis, vocate ad nuptias.

Ad exitus. *Fr. Luc. In perexitus, permeationes.*
Quoſcunque. *Caiet. Quotquot. Syr. Quemcumque.*

Verſ. 10.

Et egreſſi ſerui eius in vias, congregauerunt omnes, quos inuenerunt malos, & bonos: & impletæ ſunt nuptiæ diſcumbentium.

Serui eius. *Fr. Luc. Serui illi.*
Quos. *Auct. Quotquot.*
Impletæ ſunt nuptiæ. *Syr. Impleta eſt domus conuiuij.*
Diſcumbentium. *Pagn. Diſcumbentibus.*

Verſ. 11.

Intrauit autem Rex vt videret diſcumbentes & vidit ibi hominem non veſtitum veſte nuptiali.

Intrauit. *Fr. Luc. Ingreſſus.*
Vt videret. *Auct. Vt ſpectaret.*
Et vidit. *Pagn. Vbi vidit.*
Non veſtitum veſte nup. *Syr. Non indutum veſtimentis conuiualibus Ar. M. Non veſtitum indumentum nuptiarum.*

Vul-

Verſ. 12.
Et ait illi: Amice, quomodo huc intraſti non habens veſtem nuptialē? At ille obmutuit.

Amice. *Paul. de Pal. Scca*.
Veſtem nup. *Syr. Veſtimenta conuiuialia. Arab. Non eſt tibi veſtis nuptiarum. Int. Orig. Nuptialia indumenta.*
Obmutuit. *Fr. Luc. Capiſtratus eſt. Auct. Freno coercitus eſt. Int. Theoph. Obticuit. Ar. M. Oreocclusus eſt.*

Verſ. 13.
Tunc dixit Rex miniſtris: Ligatis manibus, & pedibus eius, mittite eum in tenebras exteriores: ibi erit fletus, & ſtridor dentium.

Ligatis. *S. Aug. Ligate illi manus. Vat. Vinctum pedibus, &c.*
Mittite. *S. Aug. Proijcite. Vat. Eijcite. Caiet. Tollite eum, & iacite.*
Vbi erit. *S. Aug. Vbi eſt.*
Et ſtridor dentium. *Ar. M. Et fremitus dentiūm.*

Verſ. 14.
Multi enim ſunt vocati, pauci verò electi.

Multi enim. *Quid. Codd. Multi autem.*

Verſ. 15.
Tunc abeuntes Phariſæi, concilium inierunt vt caperēt eum in ſermone.

Inierunt. *Fr. Luc. Ceperunt.*
Vt. *Vatab. Quo pacto.*
Caperent. *Syr. Aucuparentur. Pagn. Illaquearent. Auct. Irretirent.*
In ſermone. *Pagn. Sermone.*

Verſ. 16.
Et mittunt ei Diſcipulos ſuos cum Herodianis, dicentes: Magiſter ſcimus, quia verax es, & viam Dei in veritate doces, & non eſt tibi cura de

Et mittunt. *Int. Theoph. & emittunt.*
Cum Herodianis. *Syr. Cum ijs qui de domo Herodis.*
Verax es. *S. Hier. Ex Deo es. Pagn. Verax ſis.*
Doces. *Int. Euth. Doceas.*
Et non eſt t. c. *S. Hier. Et quod ad te non pertinet de hominibus. Vat. Neque curare quemquam. Int. Euth. Et non curas quemquam.*
Reſpicis. *S. Hier. Vides. S. Proſp. Accipis.*

Vulgata Editio.	*Lectionum Varietas.*
aliquo: non enim reſpicis perſonam hominum.	Perſonam hom. *S.Hier. In faciem hominum.*
*Verſ.*17. Dic ergo nobis quid tibi videtur, licet cenſum dare Cæſari, an non?	Licet cenſum dare. *Syr. Licet dare pecuniam capitatim.* Dare. *Al. Dari.*
*Verſ.*18. Cognita autem Ieſus nequitia eorum, ait: Quid me tentatis hypocritæ?	Nequitia. *Vat. Malitia.*
*Verſ.*19. Oſtendite mihi numiſma cenſus. At illi obtulerunt ei denarium.	Oſtendite mihi. *S.Proſp. Adferte mihi.* Numiſma cenſus. *Syr. Denarium argenti capitis.*
*Verſ.*20. Et ait illis Ieſus: cuius eſt imago hæc, & ſuperſcriptio?	Superſcriptio. *Pagn. Inſcriptio.*
*Verſ.*21. Dicunt ei: Cæſaris. Tunc ait illis: Reddite ergo quæ ſunt Cæſaris, Cæſari, & quæ ſunt Dei, Deo.	Dicunt ei. *Syr. Dicunt.* Reddite. *Syr. Date.*
*Verſ.*22. Et audientes mirati ſunt, & relicto eo abierunt.	Mirati ſunt. *S.Chryſ. Obticuerunt inuiti.* Relicto eo. *Pagn. Omiſſo eo. Int. S. Chryſ. Dimittentes eum.*
*Verſ.*23. In illo die acceſſerunt ad eum	

Vul-

Sadducæi, qui dicunt non eſſe reſurrectionem: & interrogauerunt eum.	Non eſſe reſur. mort. *Syr. Nulla eſt viuificatio mortuorum.*
Verſ. 24.	
Dicentes: Magiſter, Moyſes dixit: Si quis mortuus fuerit non habens filium, vt ducat frater eius vxorem illius, & ſuſcitet ſemen fratri ſuo.	Non habens filium. *Syr. Quum non habeat liberos. Ar. M. Non habens genitos.* E tſuſcitet. *Ar. M. Et ſuſcitabit.*
Verſ. 25.	
Erant autem apud eos ſeptem fratres, & primus, vxore ducta, defunctus eſt: & non habens ſemen, reliquit vxorem ſuam fratri ſuo.	Erant autem. *Syr. Fuerunt autem.* Primus vxore ducta. *Syr. Primus duxit vxorem.* Et non habens ſemen. *Syr. Et quùm non habuiſſet liberos.*
Verſ. 26.	
Similiter ſecundus, & tertius vſque ad ſeptimum.	Ad ſeptimum. *Fr. Luc. Ad illos ſeptem.*
Verſ. 27.	
Nouiſſimè autem omnium & mulier defuncta eſt.	Nouiſ. aut. om. *Fr. Luc. Poſt omnes autem.* Defuncta eſt. *Fr. Luc. Mortua eſt.*
Verſ. 28.	
In reſurrectione ergo cuius erit de ſeptem vxor, omnes enim habuerunt eam.	Habuerunt eam. *Syr. Duxerunt eam.*
Verſ. 29.	
Reſpondens autem Ieſus, ait illis: Erratis, neſcientes Scripturas, neque virtutem Dei.	Neque virtutem. *Vat. Neque potentiam. Ar. M. Neque efficaciam.*

Vulgata Editio.	*Lectionum Varietas.*
	In Reſurrectione. *S.Hier.* addit. *Mortuorum. Mald. Poſt reſurrectionem.*
Verſ.30. In reſurrectione enim neque nubent, neque nubentur: ſed erunt ſicut Angeli Dei in cœlo.	Neque nubent. *Syr. Neque ducunt vxores.* Neque nubentur. *S.Amb. Neque nuptui tradentur. Ar.M. Neque nuptui dantur. S.Aug. Neque vxores ducent. Vat. Neque elocantur. Int.Orig. Neque vxores accipiunt.* Erunt. *Pagn. Sunt.* Sicut Angeli. *S.Hier. Erunt ſimiles Angelis. S.Aug. Aequales Angelis.*
Verſ.31. De reſurrectione autem mortuorum non legiſtis quod dictum eſt à Deo dicente vobis.	Quod dictum eſt. *Ar.M. Effatum.*
Verſ.32. Ego ſum Deus Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Iacob? Non eſt Deus mortuorum, ſed viuentium.	Non eſt Deus mort. *Caiet. Non eſt Deus Deus mortuorum.*
Verſ.33. Et audientes turbæ mirabantur in doctrina eius.	Mirabantur. *Vat. Stupuerũt. Fr.Luc. Obſtupeſicbant. Auct. Percellebantur.* In doctrina eius. *Syr. Ob doctrinam eius. Vat. Super doctrina eius. Al. De doctrina eius.*
Verſ.34. Phariſæi autem audiẽtes, quod ſilentium impoſuiſſet Sadducæis, conuenerunt in vnum.	Silentium imp. *Pagn. Obturaſſet os. Int. S.Chryſ. Ora obſtruxerit.*
Verſ.35. Et interrogauit eum vnus ex eis	Legis doctor. *Fr.Luc. Legalis. Syr. Peritus legis.*

Vul-

Vulgata Editio.	*Lectionum Varietas.*
legis doctor tentans eum.	Tentans eum. *Syr. Cum tentaret eum.*
Verſ.36. Magiſter, quod eſt mandatum magnum in lege?	Magnum. *Fr.Luc. Maximum.*
Verſ.37. Ait illi Ieſus: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua.	Ex toto corde. *Caiet. In toto corde tuo.* In tota anima tua. *S.Zeno. Ex tota anima tua.* In tota mente tua. *Ar.M. In tota cogitatione tua.*
Verſ.38. Hoc eſt maximum & primum mandatum.	Maximum. *Caiet. Magnum,*
Verſ.39. Secundum autẽ ſimile eſt huic: Diliges proximum tuum, ſicut teipſum.	Sicut te ipſum. *S.Aug. Tanquam te ipſum. Syr. Sicut animam tuam,*
Verſ.40. In his duobus mandatis vniuerſa lex pendet, & prophetæ,	Vniuerſa lex. *S.Zeno. Omnis lex. Al. Tota lex.*
Verſ.41. Congregatis autem Phariſæis, interrogauit eos Ieſus.	Congregati. *Ar.M. Coactis.*
Verſ.42. Dicens: Quid vobis videtur de Chriſto? cuius filius eſt? Dicunt ei: Dauid.	Quid vobis videtur. *Syr. Quid dicitis.*

Vul-

Vulgata Editio. | Lectionum Varietas.

Verſ.43.

Ait illi: Quomodo ergo Dauid in ſpiritu vocat eum Dominum, dicens.

In ſpiritu. *Syr. Per ſpiritum.*
Vocat. *S. Aug. Dicit.*

Verſ.44.

Dixit Dominus Domino meo: ſede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum?

A dextris meis. *Syr. A dextera mea.*
Donec ponam. *Int. Euth. Donec poſuero.*
Scabellum pedum tuorum. *S. Aug. Sub pedibus tuis. Vat. Subſellia pedum tuorum. Syr. Subter pedes tuos.*

Verſ.45.

Si ergo Dauid vocat eum Dominum, quomodo filius eius eſt?

Verſ.46.

Et nemo poterat reſpondere ei verbum: neque auſus fuit quiſquam ex illa die eum amplius interrogare.

Neque pot. reſp. ei verbum. *Syr. Nemo poterat ei reddere rationem.*
Verbum. *Vat. Quicquam.*

CAPVT XXII.

Expenditur & illuſtratur.

SECTIO PRMA.

Clemens, & pius Rex ſit. 429
Qui ſuper homines eſt hominem ſe cogitet. A
Dilatioues, & moræ in bono auferendæ. B
Euangelici ſpiritus eſt ſuauiter non aſperè ad fidem alios vocare. C
Θύειν de ſacrificijs propriè dicitur: Ad conuiuium transfertur quia ad illud velut ad ſacrificium accedendum, adeo vt gulæ mactetur appetitus. 430
Solemnia conuiuia à ſacrificijs olim auſpicabantur. D
Ἀμελεῖν quid. extremum malorum quùm Dei dona, & beneficia quis negligit, & ſecurum ſe putat. E
Res noſtræ peſſimè ſe habent, cum res ſpi-

ſpirituales non negligimus tantum, ſed faſtidimus. F

Malorum nos tunc maximè terrenis occupantur, cum ſalutis offertur occaſio. 431

Nullus magis Dei donis indignus, quam qui ea contemnit. G

Simile factum eſt regnum cælorum homini Regi qui fecit nuptias filio ſuo.

429 BONVS nexus hominis & Regis; quo oſtẽditur clementem, ac pium Regem eſſe oportere, ac ſuos ſubditos humanum, ſęuus atque crudelis vt Rex nudè ſit, homo Rex eſſe non videtur.

Hominem Regi nectit, vt licet ſuper homines Reges ſint, homines tamen ſe eſſe ſciant, nec Deos ſe eſſe putent, quo dementiæ Reges aliqui peruenerunt, vt ſe Deos, Iouiſque filios, aut Solis frater ſe tumidè nuncuparent. Abijciat Rex quilibet faſtum cum homo ſit; ad cœlorum Regnum Rex non pertinet, niſi tumorem ponat, & hominem ſe eſſe fateatur.

Ecce prandium meum paraui, tauri mei, & altilia occiſa ſunt, & omnia parata.

B CVr nude ad nuptias non inuitat, abſque eò quod conuiuij iam parati mentionem faceret, non caret hæc res myſterio; actum prudenter iſtuc eſt, vt corum qui inuitandi erant excuſationibus occurreretur, & moræ, ac dilationes tollerentur, nam inuitati fors dixiſſent nunc venire non poſſumus, in aliam diem conuiuium differatur, & veniemus; hæc diuerticula abſtulit, cum dixit omnia iam parata, nec differri aduentum poſſe. Scit quippe Deus, quanti referat ſtatim eius inuitationi reſpõdere. Amat Rex cœleſtis dilationes omnes, omneſque moras tolli; ſtatim eundum ad nuptias eſt, cum inuitamur, rerum temporalium negotijs omnino neglectis.

His verbis ad nuptias alliciunt C ſerui, qui ſecundo loco miſſi referuntur, quæ verba primos dixiſſe non dicitur, ſed tantùm ſimpliciter inuitaſſe: Hi ſecundi ſerui Apoſtolos, apoſtolicoſque viros referunt, qui dulciùs ac ſuauius ad Chriſtũ homines vocãt, quàm legis veteris tempore factum ſit; vt hinc Euangelici miniſtri diſcant omnibus clementiæ generibus vti, omnib. ſuauitatis modis, vt homines ad Chriſti fidem tandem ducant.

Altilia occiſa ſunt. Græcè, *σίτιστα τεθυμένα, altilia mactata.* θύειν de ſa- 430
crificijs propriè dicitur, ſed ad conuiuia etiam transfertur, ac ſi ad epulas tanquam ad ſacrificium accedere debeamus; certè mactare gulę appetitum in conuiuio per mortificationem poſſumus.

Præterea in epulis, & conuiuijs D ſacrificiorum verbũ adhibetur, vt reſpiciatur ad antiquum morem, quo veteres ſolemnia conuiuia ſacrificijs auſpicabantur.

Illi autem neglexerunt, & abierunt alius in vineam ſuam, alius verò ad negotiationem ſuam.

E VOcati venire contempſerũt, & regias nuptias floccifecerunt, illis non pariarunt tantum propria negotia, quæ intermitti, tantiſper potuerunt, ſed præpoſuerunt etiam. *Neglexerunt*, Græcè, ἀμελήσαντες *quùm neglexiſſent non curaſſent*. Verbum ἀμελέω non ſignificat tantum negligere, ac contemnere; ſed etiam ſecutum eſſe. Extremum hoc malorum eſt, cum ſuperi regis inuitationem, beneficia, dona impij negligunt, & terrenis negotijs vacant tanquam ſecuri eſſent, & in tuto rem ſalutis locaſſent.

F Præterea ἀμελεῖν ſignificat contemptum cum quodam faſtidio: conclamata iam res eſt, quùm res ſpirituales, quęque ad ſalutem noſtram pertinent, non nude negligimus, ſed cum quadam nauſea faſtidimus.

431 *Et abierunt alius in vineam ſuam, & alius ad negotiationem.* Proh hominum ſtultitiam, ruris delicias, & mercaturæ lucra regijs prætulerunt nuptijs, regijs, diuiniſque delicijs. Augetur horum culpa, quod quùm inuitantur, qui villam poſſidebat, in agri cultu râ actu occupatus non erat, nec qui mercaturam exercebat, actu tractabat negotia, ſed poſtea quam inuitati fuerunt, tunc abierunt. Hoc malorum ferè mos, tunc maximè terrenis rebus occupantur, & quærunt quæ mundi ſunt, quùm inuitantur ad ſuperas delicias, ad vera bona, cum ſalutis offertur occaſio.

Nuptiæ quidem paratæ erant, ſed qui inuitati erant non fuerunt digni.

HIs nuptijs, hoc conuiuio ſe contemnẽdo indignos præbuerũt, qui inuitati venire noluerunt, nec illi qui poſtea vocati referuntur digni fuerunt, gentiles enim ignorantiæ tenebris inuoluti per illos ſignificantur; ſed tamen ingratos maximè indignos iudicat iſte rex; nullus quippè magis Dei delicijs, doniſque indignus, quàm qui adeo ingratus eſt, vt ea oblata contemnat, poſteriores licet indigni, non dicuntur indi gni, quia nuptias non neglexerunt, & vocati ſtatim ſe ad conuiuium contulerunt. G

SECTIO II.

A terrenis commodis, ac delicijs ægrè ad Chriſtum vocari homines poſſunt. 432
Facilius ad Deum conuertuntur, qui premuntur aduerſis. H
Mortis memoria ſaluti maximè prodeſt. I
Qui à Deo vocantur ſtatim reſpondeant, vt boni audiant, qui mali fuerant. 433
Aliorum mores non ſunt temerè iudicandi. K
Bonorum exemplo conuerti mali debent. L
Quanto gaudio mens in Eucharistiæ menſa perfundatur. 434
Dei deliciæ ſunt cum nos eius delicijs fruimur. M

Reges

Reges regiam dignitatem vbique ſeruent. N

Peccatores arguentes in vitia non in homines ſæuiant. O

Quanta reprehenſione anima digna quę cum ſponſa Dei ſit, nuptiali virtutum veſte caret. 435

Fides ſine charitate nil prodeſt. P

Chriſti gloria non noſtra quærenda à nobis eſt. Q

Ad pœnitentiam, & confeſſionem peccatorum delinquentes Deus omnibus modis allicit. R

Ἐφιμώθη *quid. Rationis expers qui ad Dei ſacramenta indignè accedit.* 346

In extremo iudicio nullus Sanctorum partes peccatorum tuebitur. S

Ite ergo ad exitus viarum, & quoſcunque inueneritis vocate ad nuptias.

432 CVR ad domos nō mittit, vt eos qui domi degebāt inuitarent? Conuiuij iam hora erat, ſi qui in domibus erant menſæ ferè inſidebant, fruſtra ad nuptias vocarentur; ſic enim fieri ſolet, vt qui commodè in domi degunt ire ad Chriſtum velint; qui in vijs ſunt & adhuc non comederāt facilius aduocati venirent; à menſa homines ad Chriſtum ducere difficillimum, à delicijs terrenis ad ſpirituales, auocari vix poſſunt.

H Per viarum exitus infortunia etiam intelliguntur, & defectus in actionibus; vt merito vocari iubeātur, qui ad exitus viarum ſunt, quia ad Deum facilius conuertuntur, quos fortunæ aduerſitas perſequitur; vię actiones ſunt, exitus viarum actionum defectus, quia illi plerumque facilè ad Deum veniunt, quæ in terrenis actionibus proſpera nulla comitantur.

Præterea ad exitus viarum eſſe I
dicuntur, qui mortem ſuam iugiter proſpiciunt, exitumque ab hac vitâ aſſiduè cogitant, quique ſe credunt quotidiè morituros. Tales idonei ſunt, qui ad Chriſti nuptias inuitentur, nam qui mortis recordantur hi patientes, continentes ſunt, & obedientes, omniumque virtutum ornamento decorantur.

Et egreſſi ſerui eius in vias congregauerunt omnes, quos inuenerunt bonos, & malos, & impletæ ſunt nuptiæ diſcumbentium.

EGreſſi ſunt ſerui iuxta Domini ſui mandatum, vias omnes 433
perluſtrant adducunt quot reperiunt ad nuptias: *bonos & malos.* Sed quinam boni fuerunt antequam vocarentur; cum gentiles in ignorantiæ tenebris, & idololatriæ erroribus ad vnum omnes ferè viuerent? Bonos hîc nō dicit Saluator, quod tales eſſent quando vocabantur; ſed quòd ſtatim ac vocati ſunt boni euaſerint, ſeque ad Deum conuerterint nouam vitam ineuntes relicta veteri. Verè nuptijs regijs digni ſunt, qui à Deo vocati ſtatim reſpondent, & malis moribus repudiatis, probos induunt.

K *Bonos & malos.* Cur & malos adducunt ſerui ad Regis conuiuium, ad Sacro ſanctas haſce nuptias? Noluit Dominus ſeruis committere, vt iudicarent qui nam boni eſſent, & qui mali; iudicium iſtuc Domino ipſi reſeruatur; quia ſcilicet malos cognoſcere non eſt omnium, & humana ſimplicitas falli in alijs iudicandis poteſt. Mittuntur ergo ſerui, nec iubentur penitius perſcutari quos inuitant, vt diſceremus alios ſeuerè non diſcutere, ſed iudicium cordium ſcrutatori committere, ne aberremus.

L *Bonos, & malos.* Non qui aperti mali erant, ſed qui conuerſionem ſimularunt, & inconſtantes, qui relapſi in malo perſeuerarunt, nam qui ne ſignum quidem conuerſionis dederunt, adducti à fidelibus ſeruis minimè fuerunt. Fors & mali adducuntur ſed cum bonis, vt bonorum exemplo, quod non ſemel accidit conuerterentur.

Intrauit autem Rex vt videret diſcumbentes.

434 INtrat Rex vt nuptias honoraret præſentia ſua, & lætitia epulantes perfunderet, ne ſi ab inuitatis ſe ſubduceret, eos contemnere videretur. Solius Regis aſpectus exhilarare inuitatos potuit. Quid poterit Chriſtus in Euchariſtica menſa, in qua ſe fidei oculis & ſpectandum exhibet, & comedendum? Quis dignè gaudiũ explicat, quo ad conuiuiũ hoc ſpiritale inuitati perfunduntur?

Se epulantium oculis Rex ingerit, nec tamen epulatur cum eis; nempè noſtri Regis delicię, epulæque ſunt, ſi ſuos lætos videat, & epulantes in menſa ſua. M

Rex inter conuiuas non epulabatur, vt regiam ſcilicet dignitatem ſeruaret, non enim decebat, vt inter ſubditos ſuos epularetur; quo exemplo monentur Reges, ne regiã maieſtatem vnquam exuãt. N

Amice quomodo huc intraſti non habeas veſtem nuptialem?

AMice quomodo huc intraſti. Nõ cõtumelioſè eum increpat, nec acriter in eum inuehitur ſed blandè interrogat, vt factum ipſe damnaret, & veniam deprecaretur. Docuit quoque nos, vt peccatores arguẽtes in vitia, non in homines ſæuiamus, nec cõtumelioſè eos qui lapſi ſunt reprehẽdamus. O

Hic ex inuitatis erat, & quia nuptiali veſte caruit graues pœnas luit, quid ſi ſponſa ipſa nuptiali veſte caruiſſet? Hoc fit, quando Dei ſponſa, animaque Deo dicata nuptias cupit, & nuptiali virtutum veſte deſtituitur; quas pœnas ob temeritatem datura ſit ipſa videbit. 435

Nuptialis hæc veſtis charitatem ſignificat, qua quia inuitatus caruit à nuptijs expellitur tanquam indignus, per fidem introierat, ſed veſtem charitatis non habens reijcitur, fides enim ſine charitate Deo non placet. P

Veſtem nuptialem ille non habet, qui gloriam ſponſi quærit, ſed ſuam, vt meritò qui huiuſmodi eſt Q

in

in tenebras exteriores mitti mereatur.

At ille obmutuit: Tunc dixit Rex miniſtris ligatis manibus, & pedibus mittite eum in tenebras exteriores.

R Arguitur iſte, ſed obmuteſcit, rectè, quia ſe non excuſauit; ſed improbè, quia veniam nõ poſtulauit, nec ob peccatum ſuum doluit. Iuſſit ſtatim Rex vt ligatis manibus, & pedibus in tenebras exteriores mitteretur; fors vt dum ligaretur errorem ſuum fateretur, & veniam humiliter poſtularet, ad pœnitentiam quippè, & peccati confeſſionem delinquentes omnibus modis Deus allicit.

436 *Obmutuit*, Græcè, ἐφιμώθη, *capiſtratus eſt*, ſic vertit etiam Franciſcus Lucas Brugenſis, nos, *fræno coercitus eſt*; occluſum eſt illi os, quaſi capiſtro ac fræno, ac ſi brutum animal fuiſſet, ratione prorſus viduum. Impius, qui impudenter Dei nuptias ſordidis audet moribus temerare, iumentis pariari debet, & iumentis inſipientior eſt, qui ad Dei myſteria, & Sacramenta indignus accedit.

S Obmutuit, nec in excuſationem ſuam quicquam protulit: Sed pende, quod non ſolum ipſe qui deliquerat obmutuit, ſed & alij qui ſine culpa erant, tacuerũt, nec indulgentiam pro illo poſtularũt, cur nullus in tantâ multitudine eius, qui à Rege arguitur, cauſam defendit, cur nullus intercedit? Vt diſceremus quod in extremo iudicio nullus Sanctorum peccatorum partes tuebitur, nullus impijs patrocinabitur.

SECTIO III.

Παγιδεύω, quid. Impiorum ſermones velut laquei vitandi. 437
In ſermone aliquem capere facilè eſt.
Malorum magiſtrorum ferè mali diſcipuli. T
Cur coram Herodianis Chriſtum Phariſæi tentarint. V
Impij dum probos laudant fraudes nectunt. 438
Adulatio & adulatores maximè cauendi. X
Impiorum conuerſio ſollicitè Chriſti exemplo quærenda. Y
Auri & argenti contemptor Chriſtus. 439
Chriſti hoſtis auri ferè amicus, & diuitiarum. Z
Qui cœleſtia tractat ita tractet terrena vt ignorare videatur. A
Qui ſacrare ſe Domino vult, mundo plenè renuntiet. 440
Probarum virginum eſt non ire ad nuptias ſed ad nuptias vrgeri. B
In nuptialibus gaudijs mors cogitãda. C

Tunc abeuntes Phariſæi conſilium inierunt vt caperent eum in ſermone.

TVnc, ideſt auditis 437
parabolis, quibus eos compungi, ac conuerti oportuerat, ad fraudes ſe conferunt; conſilium ineunt, *vt caperent eum in ſermone*, Græcè ὅπως αὐτὸν παγιδεύσωσιν ἐν λόγῳ *quomodo illaquaerent ſeu irretirent eũ in ſermone*; ſic enim propriè vertendum

dum eſt, nam παγιδεύειν ſignificat illaqueare, irretire, ſicut & πάγη rete, laqueus, ſeu naſſa & caſſis dicitur; nimirum impij ſermonibus tanquam laqueis, retibuſque capere innocentes ſtudēt, ex quibus non ſic facilè ſe explicare poſſint. Hæreticorum hic mos eſt, quorum ſermones tanquam Dæmonis laquei vitandi ſunt.

In ſermone; non enim poterant eum capere in malo opere. facilius autē eſt in ſermone aliquem capere quam in opere, difficile quippè reperire eſt, qui aliquando in verbis non delinquet. Sed verbum in verbis capi non potuit.

Et mittunt ei diſcipulos ſuos cum Herodianis.

T MAlorum magiſtrorum mali diſcipuli ſunt: Diſcipulos ad Chriſtum mittunt tanquam Chriſto incognitos, vt liberius, & incautius coram ipſis loqueretur, nec vllam fraudem ſuſpicaretur.

V *Cum Herodianis*, Syrus, *cum ijs qui de domo Herodis*, qui cum Domino ſuo Herode Romanorum fautores erant, & venatores gratiæ Cæſaris, vt ſi quid Chriſtus, aduerſus iura Romanorum diceret, & aduerſus Cæſarem, & teſtes fierent, & mox vlciſcerentur, Romaniſque traderent.

Magiſter ſcimus, quia verax es, & viam Dei in veritate doces, & non eſt tibi cura de aliquo.

438 SVbdole Chriſtum laudant, vt nempè laudatus mentem animumque ſuum illis aperiat; ad hoc enim improbi probos laudant, vt dum ſe illis ſimplex credit, faciliùs decipiatur.

X Adulatione putant eum ita inflate, & audacem reddere, vt contra inſtitutas leges, & præſentem rerum ſtatum quidquam dicat, quo ipſe ſibi principis iram mortemque arceſſeret. Laudem ita texunt, vt oſtendant Chriſtum magis Deum timere, quam homines; quo ſcilicet huc eū adigerent, vt non reddendum tributum Cæſari decerneret, & occaſionem haberent eum accuſandi.

Cognita autem Ieſu nequitia eorum ait, quid me tentatis hypocritæ?

Y OBſeruatione dignū eſt, quòd antequam directè ad quæſtionem fraudolenter propoſitam Chriſtus reſpondeat eorum conſilia retegit, quod alibi etiam à Chriſto in re ſimili factum. Igitur priuſquam reſponſum daret, diuinitatis ſuæ ſignum edidit, cordium ſe ſcrutatorem probans, vt ſtatim eum vt Deum agnoſcerent, reſipiſcerent, ac mentem mutarent: nimirū magis ſtudet malorum conuerſioni, quam vt illorum interrogationi ſatisfaciat; iſtuc tamen hic non neglexit, ne eos negligere videretur, & vt in reſponſione haberent, quid ad ſui informationem diſcerent.

Oſtendite mihi numiſma cenſus: at illi obtulerunt ei denarium.

VIde quàm paupertatis amator Dominus ſit, numiſma 439
ſibi

ſibi oſtendi petit, nec ex proprio marſupio protulit quod non habuit, vt ita nos doceret aurum, & argentum contemnere, vt cœleſtes diuitias poſſideamus. Prætereà numiſma ab illis, qui eum tentabant, petijt, vt apertiùs & efficaciùs illos conuinceret, ex pecunia ſcilicet quam deferebant.

Z Numiſma ſtatim proferunt, vt enim pecunias exemplo Chriſti non contemnebant, ita apud ſe deferebant: nimirum Chriſti hoſtis auri, ac diuitiarum amicus eſſe ſolet.

Et ait illis Ieſus, cuius eſt imago hæc & ſuperſcriptio?

A QVid interrogat, quod cuilibet erat manifeſtum? An vt ſignificet terrena iſta non eſſe ſibi curæ, qui cœleſtia tractabat? An vt ipſimet qui eum capere in ſermone volebant, ſuo ſermone caperentur, & vt ex ipſorum verbis reſponſionem extorqueret, nec haberent quid ampliùs obijcerent?

Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo.

440 TAm Cæſari, quā Deo reddēda quæ ſua ſunt; ſed cur ait Chriſtus prius reddēdum Cæſari, quod Cæſaris eſt, quā Deo quæ Dei? An quia de Cæſaris tributo quæſtio erat, & hæc prius ſoluitur; an aliquid dandum Deo Phariſæi non quærebāt, Chriſtus adiicit. Cæſar mundi figuram gerit, benè igitur quæ Cæſaris ſunt reddenda Cæſari Chriſtus decernit, neque enim poteſt quis eſſe Domini, niſi prius renuntiauerit mundo. Priùs reddendum quod eſt Cæſaris, vt cum ſoluēdum eſt Deo quod Dei, nulla nos Cæſaris, nulla mundi cura tangat, & penitus à rebus alijs ſimus ſoluti.

In reſurrectione neque nubent, neque nubentur, ſed erunt ſicut Angeli Dei in Cœlo.

NEque nubent, neque nubentur, B
Græcè, οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε ἐκγαμίζονται, quod vertimus, *Neque vxores ducunt, neque dantur ad nuptias*. dicuntur ἐκγαμίζεσθαι quas parentes nuptui tradunt. Vt proborum virginum ſit ad nuptias vrgeri, & nuptijs tradi, non propria ſponte nubere, aut viros eligere.

Sanctus Lucas cap. 20. v. 35. hāc C
eandem ita extulit: *Neque nubent, neque ducent vxores;* addit; *neque enim vltra mori poterunt;* oſtendens quod nuptiæ propter mortem factæ ſunt, vt mortuorum loco alij generentur. Si ſponſi rectè ſaperent, in nuptialibus gaudijs mortem cogitarent, mortis enim cogitatione pompas coercerent, terminum luxui ponerent.

SECTIO IV.

Quantum in eos quos poſſidet inuidia ſæuiat. 441

Pha-

Phariſæorum in tentando Chriſto dolus, & fraus. D

Plerique ſublimia perfectionis documenta ſcire volunt, qui ne obuia quidem, & minima obſeruant. E

Omnia Dei præcepta obſeruanda, nulla tanquam minima negligenda. 442

Occaſionem calumniandi impij vbique accipiunt. F

Verbi ἀγαπᾶν vis: ingenti affectu Deus diligendus. G

In ſolus Dei amore quies vera, & plena. 443

Amoris ergo Deum perſeuerantia. H

Amari Deus debet, & redamari. I

Vehementia amoris in Deum. K

Nexus amoris Dei, & proximi. L

Cur poſt amorem Dei amoris proximi Chriſtus meminerit. M

Et interrogauit eum vnus ex eis legis doctor tentans eum, & dicens.

441 PHARISÆI videtes quod Sadduceos Chriſtus vicerat, & ſilentium illis impoſuerat aliorum exemplo cautiores minimè facti, ſed inuidia perciti, ob gloriam quam cōſequutus Chriſtus fuerat, Chriſtum adoriūtur; & quamuis odiſſent Sadducæorum hæreſim, quā mortuorum reſurrectionem negabant; non ferebant tamen æquo animo eam laudem, quam Chriſtus ex huius hæreſis damnatione reportauerat; Pungebat acriùs eorum animos inuidia, quàm vt gaudere ob falſitatis quam oderant, abolitionem poſſent. Tantum in eos, quos poſſidet inuidia ſæuit.

Interrogauit eum vnus ex eis; ab ipſis ſcilicet Phariſæis miſſus ab ipſis ſubornatus; vnum mittunt, D
qui tentet Chriſtum, vt ſi ille vincat, omnes victores habeantur, ſi vincatur ſolus erubeſcat.

Magiſter quod eſt mandatum magnum in lege.

DE maximo mādato hic legis peritus, interrogat, qui fors E
ne minimum quidem obſeruabat; pleroſque reperire eſt, qui ſublimia, & perfectæ ſanctitatis documenta intelligere ſatagunt, & obuia, minimaque incuriosè negligunt.

Quod eſt mandatum magnum; id- 442
eſt maximum, nam Hebræi ſuperlatiuis carent: poſteà v. 38. vbi interpres vertit, *hoc eſt maximum & primum mandatum* Græcè legitur μεγάλη *magnum*. Controuerſum apud illos erat, quodnam præcipuum eſſet in lege mandatum. ſed iſtuc in lege ipsâ cur nō eſt declaratū? Vt omnia Dei præcepta Iudæi ſeruarent, nulla negligerent, & etiam minima, quia Deus ea tradiderat, diligenter cuſtodirent: Fors ſi Hebræis conſtitiſſet quæ maxima, quæ minora in lege mādata fuiſſent, maiorum minorumque tranſgreſſores faciliùs fuiſ-

fuiſſent, quàm reipſa eſſent. Nihil negligi debet, quod Deus mandet, nihil contemni quod iubeat; nimirum in Dei lege non eſt minimum negligere minima.

F Præterea quodnam eſſet maximum mandatum interrogat, vt dicturus, *Diliges Dominum Deũ tuum*, aliquid de ſe ipſo adderet, eò quòd ſe quoque Deum diceret, & ita occaſionem eum calumniandi tanquam blaſphemum impij arriperent.

Ait illi Ieſus: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua.

G Diliges, Græcè ἀγαπήσεις, verbum ἀγαπᾶν plus ſignificat, quam φιλεῖν vt ingẽti affectu Deum amandum ſignificetur.

443 Interdum verbum ἀγαπᾶν ſumitur pro *contentus ſum, acquieſco*. Probè hæ duæ notiones hîc cohærent, qui enim Deum ex toto corde diligit, contentus eſt, & penitus acquieſcit, alioquin licet vniuerſum poſſideret, nec contentus eſſe poſſet, nec acquieſcere. ſolus Dei amor mentem ſatiat, vtpotè qui animam Deo vniat, qui ſolus explere eius capacitatem poteſt.

H *Diliges* Hebræorum more pro *dilige;* niſi dicere velimus, hic futurum amoris perſeuerantiam ſignificare, vt non ſatis ſit ſemel Deum diligere, niſi aſſiduè diligamus.

I *Dominum Deum tuum.* Amoris cauſæ hic ſuggeruntur, cum *Dominus*, dicitur, ſignificatur amore dignum eſſe ex proprià naturâ; cum, *Deus tuus*, ex collàtis donis, ac beneficijs, ita vt non tam amari à nobis, quàm redamari poſtulet.

Ex toto corde tuo, & in tota animà tua, & in tota mente tua. Ad amoris vehementiam declarandam idem hîc ſed diuerſa ratione repetitum eſt; hoc autem præſtitit, quò hominem tanto Dei amore flagrare debere demonſtret, vt nihil prorſus in vllam animæ facultatem irrepere ſinat, quod aliquo pacto Dei dilectionem excludat, inficiat, aut impediat. K

Hoc eſt maximum, & primum mandatum: ſecundum autem ſimile eſt huic: Diliges proximum tuum ſicut teipſum.

Qvodnam maximum eſſet in Dei lege mandatum legis doctor ille à Phariſæis miſſus interrogauerat; quæſito reſpondet Chriſtus, & addit: *hoc eſt maximum & primum*. Cur *primum* adiecit, cum id ille non quæſierit? An quia primum dignitatis, & perfectionis ordine eſt etiam maximum? Primum dixit, quò ſecundum quoque quod à primo diuelli nequeat, commodius inferat, & tacitè vel ipſo ordine oſtendat, quã magnus inter Dei proximiq. amorem nexus ſit, vt enim ſecundum ſine primo eſſe nequit, ſic nec proximi dilectio ſine Dei dilectione. Dei amorem non nudè maximum mandatum dicere voluit, ne amorem proximi tanquam aliquid minimum neglige- L

remus, & contemneremus: *primum* adiecit, vt ſecundum neceſſariò requiri colligeremus, primum enim qui primum eſt, ſecundum neceſſario infert, & requirit.

M *Diliges proximum tuum ſicut te ipſum.* Primum, maximumque mandatum ſcire legis doctor ille volebat; cur igitur & quodnam ſecundum ſit Chriſtus explicauit? An vt illos tacitè argueret, qui contra hoc præceptum agebant, Chriſtum quippè adeo non deligebant, vt inuidia correpti calumniis, & inſidiis impeterent.

CAPVT XXIII. MATTHÆI.

Vulgata Editio.	*Lectionum Varietas.*
Verſ. 1. TVnc Ieſus locutus eſt ad turbas & ad diſcipulos ſuos.	LOcutus eſt ad turbas. *Syr. Colloquutus eſt turbis.*
Verſ. 2. Dicens ſuper cathedram Moyſi ſederunt Scribæ, & Phariſæi.	Dicens. *Syr. Et dixit eis.* Super cathedram. *S. Aug. Cathedram Moyſi. Pagn. In cathedra.* Sederunt. *S. Aug. Sedent.*
Verſ. 3. Omnia ergo quæcunque dixerint vobis, ſeruate, & facite: ſecundum opera vero corũ, nolite facere dicunt enim, & non faciunt.	Dixerint. *Vat. Iuſſerint.* Vobis. *Syr. ex Græc.* additur, *ſeruare.* Seruate. *Auct. Cuſtodite. Fr. Luc. Obſeruate.* Nolite facere. *Int. Orig. Ne faciatis. Fr. Luc. Ne facite.*
Verſ. 4. Alligant enim onera grauia, & importabilia, & imponunt in humeros hominum: digito autem ſuo nolunt ea mouere.	Alligant. *Vat. Colligant. Fr. Luc. Ligant.* Importabilia. *S. Chrom. Quæ portari non poſſunt. Pagn. Difficilia latu. Adam C. Portatu difficilia.* Imponunt. *Auct. Superimponunt.* Mouere. *Syr. & S. Chrom. Tangere.* In humeros. *S. Aug. Super ceruices.* Digito ſuo. *S. Aug. Vno digito. S. Pet. Chryſ. Minimo digito.*
Verſ. 5. Omnia vero opera ſua faciunt vt videantur ab hominibus: dilatant enim phylacteria ſua; & magnificant fimbrias.	Vt videantur. *Fr. Luc. Ad hoc vt ſpectentur.* Dilatant enim *Mald. Dilatant aũt.* Magnificant. *Syr. Producunt.* Fimbrias. *Pagn.* addit *palliorum ſuorum. Int. Orig. Veſtimentorum ſuorum.*

Vulgata Editio. | *Lectionum Varietas.*

Verſ.6.

Amant autem primos recubitus in cœnis, & primas cathedras in Synagogis.

Amant. *S.Cyp. Diligunt.*
Primos recubitus. *Adam C. Ex Syr. Caput accubitus. S.Cyp. Primum recumbendi locum.*
Primas cat. *S.Cyp. Primam ſeſſionem. Vat. Primas ſedes. Adam C. Ex Syr. Caput ſedendi, ſeu caput ſeſſionum. Fr.Luc. Præſidentias. Int.Euth. Prima ſedilia.*

Verſ.7.

Et ſalutationes in foro, & vocari ab hominibus Rabbi.

Salutationes. *Syr. Salutationem.*
In foro. *Fr.Luc. In foris.*
Rabbi. *Ar.M. Rabbi Rabbi.*

Verſ.8.

Vos autem nolite vocari Rabbi: vnus eſt enim Magiſter veſter, omnes autem vos fratres eſtis.

Nolite vocari Rabbi. *S.Aug. Nolite vobis dicere magiſtrum in terra. Caiet. Ne vocemini Rabbi.*
Vnus eſt.e..v.m. *Ar.M. Vnus enim eſt veſter doctor Chriſtus.*

Verſ.9.

Et patrem nolite vocare vobis ſuper terram: vnus eſt enim Pater veſter, qui in cælis eſt.

Et patrem nol.v.v. *S.Aug. Ne vobis dicatis patrem.*
Super terram. *S.Aug. In terra.*

Verſ.10.

Nec vocemini magiſtri: quia magiſter veſter vnus eſt, Chriſtus.

Magiſtri. *Syr. Rectores. Ar.M. Doctores.*
Magiſter. *Syr. Rector. Ar.M. Doctor.*

Verſ.11.

Qui maior eſt veſtrum, erit miniſter veſter.

Maior. *Pagn. Maximus.*
Veſtrum. *Syr. Inter vos.*
Erit. *Syr. Fiat.*

Verſ.12.

Qui autem ſe exaltauerit, humi-

Qui. *Fr.Luc. Quicunque.*
Se. *Fr.Luc. Seipſum.*

Vul-

liabitur: & qui ſe humiliauerit, exaltabitur.

Exaltauerit. *Syr. Efferet.*
Humiliabitur. *Syr. Deprimetur.*
Humiliauerit. *Syr. Depreſſerit.*
Exaltabitur. *Syr. Efferetur.*

Verſ. 13.

Væ autem vobis Scribæ, & Phariſæi hypocritæ: quia clauditis regnum cœlorum ante homines, vos enim non intratis, nec introeuntes ſinitis intrare.

Nec introeuntes. *Pagn. Nec aduenientes. Vat. Neque ingreſſuros.*

Verſ. 14.

Væ vobis ſcribæ, & Phariſæi hypocritæ: quia comeditis domos viduarum, orationes longas orantes: propter hoc amplius accipietis iudicium.

Orationes longas orantes. *Pagn. Huius prætextu prolixè orantes. Vat. idque prætextu vt qui prolixe precemini. Caiet. Prætextu longum orantes.*
Amplius acc. iud. *Pagn. Accipietis abundantiorem damnationem. Vat. Grauius iudicium ſubibitis. Ar. M. Accipietis abundantius iudicium. Al. Grauius puniemini. Syr. Subitari eſtis iudicium ſupremum.*

Verſ. 15.

Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ: quia circuitis mare & aridam, vt faciatis vnum proſelytum: & cum fuerit factus, facitis eum filium gehennæ duplo quam vos.

Circuitis. *Vat. Obitis. Syr. Perluſtretis.*
Duplo quàm vos. *Mald. Duplicius quam vos. Syr. duplo ſuper vos. Ar. M. Dupliciorem vobis.*

Verſ. 16.

Væ vobis duces cæci, qui dicitis: Quicunque iurauerit per templum, nihil eſt; qui autem iurauerit in auro templi, debet,

Quicunque iurauerit. *Syr. Quicunque iurat.*
Per templum. *Mald. In templo.*
In auro. *Int. Orig. Per aurum.*
Debet. *Vat. Innoxius eſt. Ir. Eſth. Reus eſt.*

Vulgata Editio.	Lectionum Varietas:
Verſ.17. Stulti, & cœci: quid enim maius eſt, aurum, an templum, quod ſanctificat aurum?	Sanctificat. *Syr. Conſecrat.*
Verſ.18. Et quicunque iurauerit in altari, nihil eſt: quicunque autem iurauerit in domo, quod eſt ſuper illud, debet.	In domo. *Syr. Per oblationem. Al. Per donum.*
Verſ.19. Cœci, quid enim maius eſt, donum, an altare, quod ſanctificat donum?	Cœci. *Syr. Stolidi, & cæci. Ar. M. Stulti & cæci.* Donum. *Syr. Oblatio.*
Verſ.20. Qui ergo iurat in altari, iurat in eo, & in omnibus, quæ ſuper illud ſunt.	Qui iurat. *Al. Qui iurauerit.* In altari. *Syr. Per altare.*
Verſ.21. Et quicunque iurauerit in templo, iurat in illo, & in eo qui habitat in ipſo.	In templo. *Pagn. Per templum.*
Verſ.22. Et qui iurat in cælo, iurat in throno Dei, & in eo, qui ſedet ſuper eum.	Qui iurat. *Al. Qui iurauerit.* In Cœlo. *Syr. Per cælos. Al. Per Cælum.*
Verſ.23. Væ vobis ſcribæ, & Phariſæi hypocritæ: qui decimatis men-	Qui. *S. Proſp. Quia.* Et Cyminum. *S. Proſp.* Addit. *Et omne olus.*

Vul-

Vulgata Editio.	*Lectionum Varietas.*
tam, & anethum, & cymi-num,& reliquiſtis, quæ grauiora ſunt legis, iudicium,& miſericordiam & fidem: hæc oportuit facero, & illa non omittere.	Et reliquiſtis. *Quidam, Relinquitis. Fr.Luc. Omiſiſtis.* Grauiora. *S.Gaud. Fortiora.* Hæc opor.f.& il.n.om. *Vat. Hæc oportebat feciſſe, & illa non omiſiſſe.*
*Verſ.*24. Duces cæci, excolantes culicem, camelum autem glutientes.	Excolantes. *Arab. Qui relinquitis. Fr.Luc. Defecantes. Int. S.Chryſ. Tranſcolantes.* Culicem. *Syr. Culices.* Camelum. *Syr. Camelos.*
*Verſ.*25. Væ vobis ſcribæ,& Phariſæi hypocritæ,quia mundatis quod deſruis eſt calicis, & paropſidis: intus autem pleni eſtis rapina, & immunditia.	Quia mundatis q.d.eſt. *Pagn. Quia purgatis exteriorem poculi, patinæque partem. Syr. Quippè qui emundetis exteriorem partem calicis, & quæ ſunt anſæ.* Pleni eſtis. *Pagn. Plena ſunt.* Immunditia. *Syr. Iniquitate. Pagn. Iniuſtitia. Vat. Intemperantia.*
*Verſ.*26. Phariſæe cœce, munda prius quod intus eſt calicis, & paropſidis: vt fiat id, quod deforis eſt, mundum.	Phariſæe cæce. *Syr. Phariſæi obcæcati.* Munda. *Syr. Emundate. Auct. Purga.* Vt fiat id q.d.e.m. *Int.Theoph. Vt & exteriores horum partes puræ reddantur.*
*Verſ.*27. Væ vobis Scribæ, & Phariſæi hypocritæ; quia ſimiles eſtis ſepulchris dealbatis, quæ à foris parent hominibus ſpecioſa, intus verò plena ſunt	Dealbatis. *Fr.Luc. Gypſo ſeu calce illitis.* Parent. *Fr.Luc. Apparent.*

Vul-

Vulgata Editio. *Lectionum Varietas.*

oſſibus mortuorum, & omni ſpurcitia.

Spurcitia. *Syr. Immunditia.*

Verſ.28.

Sic & vos à foris quidem paretis hominibus iuſti intus autem pleni eſtis hypocriſi, & iniquitate.

Iuſti. *Syr. Tanquam iuſti.*
Hypocriſi. *Pagn. Fictione.*

Verſ.29.

Væ vobis Scribæ, & Phariſæi hypocritæ, qui ædificatis ſepulchra prophetarum, & ornatis monumenta iuſtorum.

Et ornatis. *Syr. An præpararetis.*
Iuſtorum. *Aliqui codd. Ipſorum.*

Verſ.30.

Et dicitis: ſi fuiſſemus in diebus patrum noſtrorum, non eſſemus ſocij eorum in ſanguine prophetarum.

Non eſſemus. *Fr. Luc. Non fuiſſemus.*
Socij. *Ar. M. Communicatores.*

Verſ.31.

Itaque teſtimonio eſtis vobiſmetipſis, quia filij eſtis eorum, qui prophetas occiderunt.

Teſtimonio eius. *Fr. Luc. Teſtamini. Syr. Teſtimonium perhibetis.*
Vobiſmetipſis. *Syr. Aduerſus vos ipſos.*

Verſ.32.

Et vos implete menſuram patrum veſtrorum.

Et vos *Syr. Vos quoque.*

Verſ.33.

Serpētes genimina viperarum,

Genimina. *Int. Orig. Generatio. Caiet. Germina. Fr Luc. Fœtus. Auct. Progenies.*

Vlu-

quomodo fugietis à iudicio gehennæ?

Fugietis. a.i.g. *Pagn. Effugietis iudicium gehimon.*

Verſ.34.

Ideo ecce ego mitto ad vos prophetas, & ſapientes & ſcribas, & ex illis occidetis, & crucifigetis, & ex eis flagellabitis in ſynagogis veſtris, & perſequemini de ciuitate in ciuitatem.

Ex illis. *Pagn.* addit *aliquot.*
Ex eis f. *Pagn. Ex illis nonnullos flagellabitis.*
De Ciu. in ciu. *Vat. De ciuitate alia in aliam.*

Verſ.35.

Vt veniat ſuper vos omnis ſanguis iuſtus, qui effuſus eſt ſuper terrã, à ſanguine Abel iuſti, vſque ad ſanguinem Zachariæ, filij Barachiæ, quem occidiſtis inter templum & altare.

Vt veniat. *Vat. Vt redundet.*
Sanguis iuſtus. *Syr. Sanguis iuſtorum.*
Qui effuſus eſt. *Fr. Luc. Qui effunditur.*
Occidiſtis. *Syr. Trucidaſtis.*

Verſ.36.

Amen dico vobis, venient hæc omnia ſuper generationem iſtam.

Venient. *Vat. Redundabunt.*
Super g.i. *Vat. In nationem iſtam.*

Verſ.37.

Ieruſalem Ieruſalem, quæ occidis prophetas, & lapidas eos, qui ad te miſſi ſunt, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum galli-

Quæ occidis. *S. Hil. Quæ interfici: Syr. Trucidans.*
Et lapidas. *Syr. Et lapidibus obruens.*
Ad te. *Fr. Luc. Ad ſeipſam. Syr. Ad eam.*
Et qui ad te miſſi ſunt. *S. Gaud. Et qui ad te mittuntur. S. Zen. Miſſ ad te. Ar. M. Legatos.*

Vulgata Editio.	Lectionum Varietas.
na cõgregat pullos ſuos ſub alas,& noluiſti?	Congregare. *S.Proſp. Colligere.* Quemadmodum g.c. *S.Proſp. Sicut gallina colligit.* Et noluiſti. *Pagn. Et noluiſtis.*
Verſ.38. Ecce relinquetur vobis domus veſtra deſerta.	Relinquetur. *Syr. Relinquitur. S. Hier. Dimittetur. S.Zeno. Remittetur.* Deſerta. *Arab. Deſtructa.*
Verſ.39. Dico enim vobis, non me videbitis amodo, donec dicatis: Benedictus qui venit in nomin Domini.	Non me v. *Vat. Haudquaquam me videbitis.* Amodo. *Pagn. Poſthac. Ar.M. A nunc.* Benedictus qui venit. *Syr. Benedictus ille qui venit.*

CAPVT XXIII.

Expenditur, & illuſtratur.

SECTIO PRIMA.

Sacerdotes & præſules reuereri debemus non proſcindere. 444
Diuinæ legis præcepta cum quadam animaduerſione, non tanquam aliud agentes obſeruanda. A
Perſtricti ſuperiores qui ſubditos non vt homines, ſed vt iumenta tractant. B
Maiorum exemplum leuius onus quodlibet ſubditis reddit. 445
Phariſæorum ſuperbia in oneribus aliorum humeris imponendis. C
Mali doctores nimium indulgent ſibi, indulgere aliis neſciunt. D
Indignus doctoris nomine eſt qui quæ alios edocet opere non complet. E
Perſtricti ſuperiores, & ſubditi qui manum illis admouere nolunt, quæ ſuper alios imponunt. F
Diuina lex corona *&* diadema. 446
Phylacteria *quæ; noxia diuinarum rerum obliuio.* G
Sanctitatis oſtentatio fugienda. H
Tribulationum ſpinæ ad legis cuſtodiam vrgere nos debent. 447
Qui in minimis iactantiam prodit prodet magis in maximis. I

Super cathedram Moyſi ſederunt Scribæ, & Phariſæi.

SCRIBAE ferè Sacerdotes erant, & Leuitæ, & Scribarum nomine Sacerdotes reprehẽdit, ob Sacerdotis nem- 444

pè reuerentiam: vnde non ait: *ſederunt Sacerdotes, aut Pontifices*, ſed *ſcribæ, & Phariſæi*, ne ſacerdotalem ordinem contemnere videretur. Totum Euangelium volue, vix, aut ne vix quidem reperias, Chriſtum Sacerdotes, aut Pontifices arguendo, & reprehendendo nominaſſe, ſed Scribas, & Phariſæos; omnes exemplo ſuo inſtruens ne contra Sacerdotes, ac Eccleſiæ Præſules cum ordinis dedecore quidpiam loquantur.

Omnia ergò quæcunque dixerint vobis ſeruate, & facite.

A NOn vult Chriſtus contemni doctrinam ſanam propter corruptos doctorum mores, nec ob magiſtrorum vitia muneris auctoritati, aut dignitati quidpiam detrahi: vnde ait; *omnia ſeruate*, modò præcepta cathedræ Moſis diuinæ legi cōtraria minimè ſint *ſeruate*: Græcè τηρεῖτε *cuſtodite obſeruate*. Verbum τηρεῖν non ſignificat tantum ſeruare, ſed etiam animaduertere conſiderare; nectere has duas nationes adhunc modum poſſumus, vt diuinæ legis præcepta non incōſiderate & tanquam aliud agentes obſeruamus, ſed accuratè & cum quadam animaduerſione, & conſideratione.

Alligant enim onera grauia, & importabilia, & imponunt in humeros hominum, digito autem ſuo nolunt ea mouere.

B A*Lligant*, Græcè δεσμεύουσι, *ligant*, vt ſolent onera iumentis ligari, ne decidant. Hac multorum ſuperiorum ſuperbia euadit, vt inferiores non homines, ſed iumenta cenſeant, eoſque iumentorum more præceptis onerent ac grauent.

Importabilia, Græcè, δυσβάστακτα 445
hoc eſt *portatu difficilia*, vix portari poterant quæ iubebant, quia ſcilicet ſuo exemplo leuiora grauia onera promptioreſque ad ea ferenda homines non reddebant: Maiorum quippè exemplum leuius onus quodlibet ſubditis reddere conſueuit.

Et imponunt in humeros hominum. C
Phariſæorum iactantia, ac ſuperbia *imponendi* verbo ſignificatur, imperiosè quippè alijs leges imponebant, in hocque ſe iactabant, quod imperium in alios exercerent. Nos ex Græco vertimus, *ſuperimponunt*, quod maiorem emphaſim habere videtur, ac ſi onera oneribus adijcerent, & aliorum humeros grauarent.

Digito autem ſuo, Sanctus Au- D
guſtinus legit *vno digito*; S Petrus Chryſologus rem magis exprimit, & exaggerat, dum ad minimum digitum rem coercet, legit enim *minimo digito*: adeo molles, ac delicati erant, vt ne minimum quidem conamen obſeruandis præceptis, quibus alios onerabant, adhiberent. Hic malorum doctorum mos eſt, vt nimium ſibi indulgeant in alios acres, ac nimium ſeueri. Probi ſuperioris nota eſt, alijs indulgere, nulla in ſe vti venia, indulgenria nulla.

Nolunt ea mouere; Non dixit E
præ imbecillitate, aut infirmitate

non poſſunt, ſed *nolunt*, voluntatis non virium defectus eſt: nolunt ea onera mouere, quæ alijs ferenda imponunt, vnde nec tentant quidem, an poſſint. Indignus eſt, qui alios doceat, alios regat, qui quæ docet agere non ſtudet cum poſſit.

F *Nolunt ea mouere*, non dixit, *portare deferre* ſed *digito mouere*, vt extremam illorum negligentiam, ac deſidiam exprimeret, qui præceptis, quæ alijs implenda, imponebant, nec admonere quidem manum volebant, tantùm abeſt, vt portare vellent, ac ſuſtinere.

Dilatant phylacteria ſua, & magnificant fimbrias.

446 PHylacteria membranæ erant quibus decalogus, vt eius obſeruatores viderentur, ſcribebant, has membranas fronti in modum coronæ circumferebãt; eſt quippè diuina lex corona, ac veluti diadèma, quo in honoris ſignum, ac dignitatis homines redimiuntur.

G. Dicebantur autem illæ ſcriptæ membranæ *phylacteria*, ideſt *conſeruatoria*, & quia illis diuina lex continebatur, & ſeruabatur, & quia ea geſtabant in ſui cuſtodiam, & munimentum. Vel phylacteria dicebantur quod ab obliuione ſeruarent, ac protegerent; magnum autem ab diuinarum rerum obliuione diſcrimen imminet.

H Non arguit Phariſæos Chriſtus, quod phylacteria geſtarent, hoc enim ferri poterat, & culpa caret, ſed quia dilatarent, quia ſcilicet ad oſtentationem, & vt ſanctiores viderentur maiores chartulas geſtarent, grandioribuſque litteris ſcriptas.

In fimbrijs & ſpinas acutiſſimas ligabant, vt videlicet ambulantes, & ſedentes ijs pungerentur, & hac commonitione ad legis cuſtodiam, Deique ſeruitutem vrgerentur. Ex quo docemur, quod tribulationum ſpinæ a malo nos auocare poſſunt ad bonum allicere debent. Igitur qui ſpinis ſe pungi ſentit ſtatim Dei legiſque diuinæ recordetur, vt Phariſæorum cæremoniam ſanctius ſeruet & opportunius. 447

Dilatant phylacteria, & magnificant fimbrias; ante auditorum oculos ponere Phariſæorum, & Scribarum iactantiam, ac gloriæ amorem Chriſtus voluit duobus minimarum rerum exemplis phylacteriorum, & fimbriarum, vt quales eſſent in rebus maximis ex his minimis intelligeremus; nam qui in fimbrijs, & phylacterijs gloriam captabant, quid in rebus maioribus facturi erant? I

SECTIO II.

Non honores, & prima loca habere in culpa eſt, ſed affectare, cupere. 448

Notati qui ſe totos luxibus, & corporis delicijs dant. K

Gulæ ſeruire, & ventri dedignatur, qui ſuper alios eſt. L

Pleriſque doctoribus potior cura de ferculis, quàm de doctrina eſt. M.

Per-

Perſtricti qui dignitates per fas, nefaſque inuadunt. N
Malorum omnium fons honoris ambitio. 449
Superiores ab illis maximè vitijs ſubditos auocent, quibus vident eos eſſe propenſos. O
Malorum Doctorum malorum exemplum quantum auditoribus noceat. 450
Mulieres, & maximè viduæ beneficentiæ operibus addictæ. P
Qui animas lucratur temporalia lucra non quærat, nec iactantiæ ſeruiat. Q
In diſcipulorum mentes Doctorum exemplum magnas exſerit vires. 451
Auri amor quid in homine poſſit. R
Auaritia quà dementiæ homines ducat. S
Mali Sacerdotes lucris ſtudent, animarum cura neglecta. T

Amant primos recubitus in cœnis, & primas cathedras in ſynagogis.

448 SIGNANTE ait, *amant*, non *habent*, nam affectus, & cupiditas, quæ ex inani gloria naſcitur in culpa eſt; vt maiores alijs haberentur, primum conuiuij affectabant locum.

In Cœnis; rectè *in cœnis* dictum, & non *in prandijs*; antiquis in cœnis ſolemnia eſſe conuiuia conſueuerant, quia tunc poſitis negotiorum curis longius in nocte cœnæ trahi poterant, abſque alicuius negotij curæue moleſtia: in cœnis igitur totos ſe ferculis, vinoque dabant, totos gulæ totos ebrietati; vnde & illud Apoſtoli 1. Theſ. 5. v. 7. *qui ebrij ſunt, nocte ebrij ſunt.* Tacitè igitur etiam horum luxus notatur, qui mentem totam cum menſæ accumberent in patinis habebant.

Amant primos recubitus in cœnis. L Non ſuperbiæ tantùm præcipui loci ambitu ſeruiebant, ſed etiam gulæ, nam cum in primo conuiuij loco, vbi ſedent honoratiores lautiora, & delicatiora fercula poni ſolent, hi primos recubitus amabant, vt ventri famularentur.

M Priùs dicuntur primos recubitus in cœnis amare, quàm primas cathedras in ſynagogis, quia potior illis de ferculis, & cibis cura, quàm de doctrina; in qua tamen tradenda ſuperbiam ſuam oſtendebant primas cathedras quærentes.

Et primas cathedras in ſynagogis: N ſcilicet in humilitatis ſchola ſuperbiæ litant, & vbi docere alios humilitatem debebant, ibi ipſi maiori faſtu corrumpebantur. Quod ſi ſolum amans primos accubitus, primaſque cathedras condemnatur, quâ condemnatione erunt digni, qui non amant duntaxat, ſed primæ ſubſellia, honores præcipuos per fas, nefaſque inuadere ſtudent; & omnia moliuntur, lapidem omnem mouent, nihil non tentant, vt voti compotes fiant? Ipſi viderint.

Vos autem nolite vocari Rabbi.

449 MVlta erant Phariſæorum ſcelera, à quibus cauere diſcipuli debebant, de inani gloria, ac ſuperbia monentur duntaxat; ac ſi ab hac immunes reliqua vitare facilè poſſint, malorum enim omnium fons, & origo honoris ambitio eſt.

O Ab honoris appetitu eos reuocat, ad hoc quippè vitium faciles erant diſcipuli, vt patet ex eorum æmulatione, quis inter illos maior videretur, exque petitione Iacobi & Ioannis, qui dexteram & ſiniſtram in Chriſti regno poſtulauerunt; oportuit ergò cautos ab hoc vitio diſcipulos reddere, cui obnoxij erant, nam à carnalibus vitijs, rerumque terrenarum concupiſcentia alieni erant. Quæ res optimum exhibet ſuperioribus monitum, vt ſuos de illis moneant, & cautos reddant, quibus vident eos eſſe propenſos.

Væ vobis Scribæ, & Phariſæi, qui clauditis regnum Cælorum.

450 SCribæ, & Phariſæi regnum Cęlorum claudebant eius introitum impedientes. Sed quî, cum Dei legem populo interpretarentur? Claudebant malo exemplo, quod maiorem vim habet, quam habeant verba. Omnes qui mala conuerſatione aliis peccandi occaſionem præbent, hi cœlorum regnum claudunt, & intrare alios non ſinunt, nec intrant ipſi, tantum in plebis animos Doctorum exemplum poteſt.

Væ vobis Scribæ, & Phariſæi, qui comeditis domos viduarum orationes longas orantes.

NOn ſolum viduarum, ſed aliorum etiam facultates exhauriebant Scribæ, & Phariſæi, quorum hæc mens vt ſubiectam plebem deprædarentur. Viduarum meminit, quia mulieres proniores ad largiendas eleemoſynas ſunt, quàm viri. Deinde viduarum meminit, quia cum hæ à virorum poteſtate exemptæ ſint largiores facere eleemoſynas poſſunt. Viduæ recenſentur, quia hę deuotiores, religioſioreſque eſſe ſolent, quàm alię mulieres, quod innuitur Luc. 21. vbi Chriſtus reſpiciens eos qui mittebant munera in gazophylacium munus viduæ pauperis laudauit. Vt diſcant Chriſtianæ viduæ nubere largitati, ac pietati, quæ viris amplius nubere laudabiliter nolunt. P

Væ vobis Scribæ, & Phariſæi hypocritæ, quia circuitis mare & aridam, vt faciatis vnum proſelytum, & cum fuerit factus facitis eum filium gehennæ duplo quàm vos.

CIrcuitis mare, & aridam; ideſt magnâ diligentiâ, ac labore quæritis omnem mouetis lapidem *vt faciatis vnum proſelytum*, vt vnum à gentilitate ad iudaiſmum traducatis. Rectè, & laudabiliter id factum, nec in hoc à Chriſto reprehenduntur; ſummâ laude dignum animas lucrari, ſi quidem bono zelo hic labor ſuſcipiatur, quod hic minimè factum euentus Q

do-

docebat;non enim ad iudaiſmum
conuerſos cœlo aſſerebant,ſed du-
plo faciebant filios gehennæ. Cur
igitur tantos labores ſubibant? Et
inanis gloriæ, & etiam auaritiæ
cauſa, conuerſionem quippè gen-
tium ſuperbè iactabant, & victi-
mas, decimaſque templo infere-
bant, animarum ſalutem minimè
quærebant: nimirum tàm lauda-
bilis induſtria qualis eſt in anima-
rum ſalute laborare, iactantiæ, &
auaritiæ veneno inficitur; vtrũque
fugiat, qui hoc munus exercet.

451 *Facitis eum filium gehennæ duplo*
quàm vos. Filius gehennæ dicitur
dignus gehennæ igne, ſicut & *filius*
pacis pace dignus. ſed quomodo
Phariſæi ſceleſtiorem ac proinde
magis gehennæ ignibus addictum
proſelytum faciebant? Exemplo
malo, malis moribus, improbos do-
ctores plerũque diſcipuli ſuperãt,
& iis peiores fiunt, à quibus probæ
doctrinæ monitis imbuuntur, ſed
vitæ malę veneno inficiuntur, tan-
tùm in diſcipulorum mẽtibus Do-
ctorum exemplum poteſt.

Væ vobis duces cæci, qui dicitis qui-
quicumque iurauerit per templum,
nihil eſt; qui autem iurauerit in au-
ro templi debet.

R Vide quid auri amor in homi-
nes poſſit, Phariſæi aurũ Dei
templo præferunt, Putabant iura-
mentum exhibitum per templum
nihil eſſe, quia Templũ Deus non
eſt, per aurum autem tenere cen-
ſebant, quia nẽpè cupidi, & aua-
ri tamquam Deum aurum vene-
rantur.

Mens auri, argentiuè vinculis S
adſtricta ſemper aurum videt, ſem
per argentum, ſanctius ei aurum,
quod ferè ſanctitatis hoſtis, quàm
templum, quod omnia ſanctificat.
tantùm auaritia poteſt, hucque
dementiæ homines ducit.

Iudæi aurum, quo ipſi delecta- T
bantur & dona quæ offerebantur
ſanctiora eſſe dicebant, quàm ip-
ſum templum, & altare, vt homi-
nes promptiores facerent ad do-
na exhibenda, quàm ad funden-
das preces in templo. Hæc malo-
rum Sacerdotum nota eſt, qui ni-
hil niſi lucra curant, animarum
ſalutem poſt tergum iaciunt. Tem-
plum & altare ad Dei gloriam, ho-
minumque ſalutem inſtituta ſunt,
aurum, & dona magis ad vtilita-
tem Sacerdotum; ideo hi aurum,
& dona templo, & altari præfe-
runt, quia ſua quærunt, non quæ
Dei.

SECTIO III.

In omnibus iactantiæ, & inani gloriæ Phariſæi litant, & imitatores multos habent. 452

Minima in Dei obſequio, & cultu negligenda non ſunt. V

Mali doctores ſepulchris dealbatis cur ſimiles. X

Mortis meditatio quam vtilis contra animæ malos medicina. 453

Inanis gloria laborum mercedem inſepelit, & veluti decinerat. Y

Mali increpari à bonis non ferunt. Z

Suorum vitia tegenda ſine cauſa non ſunt. 454

Facilè alienos defectus homines cognoſcunt, ægrè ſuos. A

Ma-

Malorum omnium extremum ex conſuetudine peccare. B

Prima.i adq; cauſa religionis prætextu plerumque velatur. C

Regnorum robur, ac fortitudo templa, Deique cultus. 455

Vrbium, & regnorum nobilitas templum. D

Vbi maior Dei notitia ibi culpa maiorem pœnam meretur. E

Væ vobis Scribæ, & Phariſæi hypocritæ, qui decimatis mentham & anethũ, & cyminum.

452 REꝚꝊM minimarũ decimas ſoluũtq; quę maiora erant negligebant: ſed cur potius mentæ, anethi, & cymini meminit, quam aliarum rerum? Vt illorum inanem gloriam etiam in rebus minimis detegeret; hæc omnia quæ recenſet, quendam ſpirant odorem, vt ergò ſtatim proderetur Phariſæos decimas ſoluere, in ijs ſoluũt, quæ odorem emittunt, vt vel ipſis racentibus quid in Dei obſequiũ præſtitiſſent proderetur; ſcilicet vbique huiuſcemodi homines inani gloriæ litant atque iactantiæ; vtinam nullos ex Chriſtianis imitatores haberent.

Hæc oportuit facere, & illa non omittere.

V CVr minima hęc non eſſe omittenda dixit? ne quis putaret Chriſtum minimorum obſeruationem reprehendiſſe, non reprehendit, ſed probauit, magni quippè in Dei cultu refert minima non contemnere; non igitur vituperat minima ſeruantes, ſed minimorum obſeruatores ſe fingentes.

Væ vobis Scribæ, & Phariſæi hypocritæ quia ſimiles eſtis ſepulchris dealbatis.

PEruerſi magiſtri, qui aliud edocent, aliud agunt ſepulchris dealbatis ſimiles ſunt verborum humilitatẽ foris demõſtrant, candorem in extima ſuperficie præſeferunt, intus omni auaritia, atque libidine pleni ſunt. Sepulchri vtitur ſimilitudine propter mortuorum corpora quæ continent, nam corpus mortuum formam quidem humanam habet, vel homo/nõ eſt, ita & hypocritæ videntur quidem iuſti, ſed cadauerofa eorum iuſtitia eſt. X

Sepulchris dealbatis eos comparat non vt argueret tantùm, ſed vt à ſuis ſceleribus mortis, ſepulchrique meditatione auocaret, cineris, mortiſque memoria vtilis morborum, quibus corripiebantur medicina eſſe poterat: nempè dealbata ſepulchra ſi mentis oculis obuerſentur dealbare mentem poſſunt, & omnem criminum nigrorem auferre. 453

Væ vobis Scribæ, & Phariſæi hypocritæ, qui ædificatis ſepulchra Prophetarum.

BOnitatis opinione, & gloriæ in populo ſepulchra ædificabãt Y

pro-

prophetarum; in hoc q' o juc iuani gloriæ ſeruientes. Cohæret cum inani gloria ſepulchrum, quia hoc vitium meritum omne, omnemque laborum mercedem inſepelit, & bonum opus decinerat.

Z Hic Iudæorum mos erat, vt prophetas mortuos honorarent viuentes perſequerentur ad mortem; hoc autem faciebant, quia prophetæ dum viuerent eorum increpant ſcelera, mortui nihil illis moleſtiæ inferebant. Tantùm malis bonorum increpatio diſplicet.

Et dicitis; ſi fuiſſemus in diebus Patrum noſtrorum non eſſemus ſocij eorum in ſanguine prophetarum.

454 VIde iſtorum malitiam, vt ſe pios oſtendant, ſuorum ſcelera produnt, & deuelant. Iurè eos arguit Chriſtus, quia ſuorum parētum vitia detegunt, cum tegere debuiſſent, & damnare videtur, grauiora tamen cōmiſerūt.

A Aliena vitia detegunt; nempè alterius delicta quilibet facilè cognoſcit, cæcus ad ſua eſt; alterius culpam facilè homines cognoſcunt, ſed ægrè ſuam.

Hieruſalem Hieruſalem, quæ occidis Prophetas & lapidas eos, qui ad te miſſi ſunt.

B NOminis geminatio miſerantis eſt, & valde diligentis. Homines hic non ſaxa plangit, at lapidibus duriores Iudæi extiterunt, & ſcindi ad pœnitentiam noluerunt. *Quæ occidis Prophetas, & lapidas eos qui ad te miſſi ſunt:* non dixit, *occidiſti*, aut *lapidaſti* ſed, *occidis, & lapidas*, quia occidendi, & lapidandi conſuetudinem habebat. Hoc extremum malorum omnium eſt ex conſuetudine peccare.

Occidis, & lapidas hoc eſt, lapidando occidis; communiter enim Prophetæ lapidabantur, tanquam blaſphemi, quum enim populus, aut aliquis princeps occidere Prophetam vellet, à quo arguebatur, aut quemlibet alium virum iuſtum, blaſphemiæ notam ei inurebant, aut quod aliquid contra legem egiſſet calumniabantur, & tunc ei blaſphemantis pœnam infligebant, ſcilicet lapidationem. Sic plerumque accidit, vt priuati odij cauſa religionis prætextu pallietur. C

Ecce relinquetur domus veſtra deſerta.

IVdæorum domus erat Ieruſalem, quæ in pęnam ſolo ęquanda erat. Sed quum peccatum fuerit torius gentis, cur ſola Ieruſalem deletur? An quia deleta Ieruſalem, quæ metropolis erat totum regnum videbatur eſſe deletum. In Ieruſalem Dei templum erat, quo deleto totum regnum corruere erat neceſſe, nam regnorum robur, ac fortitudo templum, Deique cultus eſt. 455

Ablato templo videbatur ablata tota illius gentis nobilitas, & excellentia, atque adeo ad deſtruendum gentis illius ſtatum, Ieruſalem debuit deleri. Regnorum nobilitas Dei templa ſunt, tem- D

Ppp plo-

plorum cultus, ac reuerentia.

E In Ieruſalem templum erat erãt Sacerdotes, Scribæ, hic totius Regni Principes; præcipuè ergo vltio de Ieruſalem ſumenda erat, quia maius eius peccatum, vbi maior Dei notitia, vbi Dei cultus magis vigebat, vbi templum & ſacrificiorum frequentia. nempè maiorum pœnam peccatum meretur, quod cum Dei notitia, & cultu eſt. Quid hic illi, qui non vbi templum eſt delinquunt, ſed in ipſo Dei templo?

CAPVT XXIV. MATTHÆI.

Vulgata Editio.

Lectionum Varietas.

Verſ. 1.
ET egreſſus Ieſus de templo, ibat.& acceſſerunt diſcipuli eius, vt oſtenderent ei ædificationes templi.

ET egreſſus. *Syr. Et exijt.*
De templo. *Pagn. à templo.*
Ibat. *Pagn. diſcedebat.*
Ædificationes. *Pagn. Structuras. Adam C. Subſtructiones. Fr.Luc. Aedificia. Syr. Aedificium.*

Verſ. 2.
Ipſe autem reſpondens dixit illis: Videtis hæc omnia? Amen dico vobis non relinquetur hic lapis ſuper lapidem, qui non deſtruatur.

Ipſe autem. *Caiet. Ieſus autem.*
Videtis hæc omnia. *Mald. Nonne videtis hæc omnia.*
Relinquetur. *S.Hier. Permanebit.*
Qui non deſtruatur. *Pagn. Qui non deſtruetur. Vat. Qui non deſtruendus ſit. S.Zeno. Ar.M. Qui non diſſoluetur. Int. Euth. Qui non diruatur.*

Verſ. 3.
Sedente autem eo ſuper mõtem Oliueti, acceſſerunt ad eum diſcipuli ſecreto, dicentes: Dic nobis quando hæc erũt? & quod ſignum aduẽtus tui & conſumationis ſæculi?

Super montem Olíueti. *Fr.Luc. In monte Oliuarum.*
Secreto. *Fr.Luc. Seorſum. Syr. Inter ſe & eum.*
Aduentus tui. *Ar.M. Tuæ præſentiæ.*
Seculi? *Arab. Temporis? Syr. Mundi.*

Verſ. 4.
Et reſpondens Ieſus, dixit eis: Videte ne quis vos ſeducat.

Videte. *S.Cyp. Cauete.*
Seducat. *S.Cyp. Fallat. Syr. Inducat in errorem.*

Verſ. 5.
Multi enim venient in nomine meo, dicentes: Ego ſum Chriſtus, & multos ſeducent.

Seducent. *S.Cyp. Fallent.*

Verſ. 6.
Audituri enim eſtis prælia &

Enim. *Mald. Autem.*

Vulgata Editio.	*Lectionum Varietas.*
opiniones præliorum: Videte ne turbemini; oportet enim hæc fieri, ſed nondum eſt finis.	Prælia. *S.Cyp. Bella.* Opin.præ. *S.Cyp. Auditus belli. Int. Euth. Rumores bellorum. Mald. auditiones bellorum.* Videte ne turbemini. *S.Cyp. Nolite tumultuari. Int.Orig. Videte ne terreamini.* Hæc. *Pagn. Omnia.*
Verſ.7. Conſurget enim gens in gẽtem, & regnũ in regnum: & erunt peſtilentiæ, & fames, & terræmotus per loca.	Conſurget. *S.Cyp. Exſurget. Syr. Inſurget. Ar.M. Excitabitur.* In gentem. *S.Cyp. Super gentes.* Regnum in regnum. *Tert. Regna regnis compulſabunt.* Peſtilentiæ. *Arab. Timor. Tert. Lues.* Terremotus. *Arab. Perturbationes.* Per loca. *Syr. In ſingulis locis. S. Cyp. Per ſingula loca. Vat. certis locis.*
Verſ.8. Hæc autem omnia initia ſunt dolorum.	Initia. *Fr.Luc. Principium.* Sunt. *Euth. Erunt.* Doloſum. *S.Cyp. Parturitionum.*
Verſ.9. Tunc tradent vos in tribulationem, & occident vos: & eritis odio omnibus gentibus propter nomen meum.	In tribulationem. *Syr. Oppreſſioni'. Arab. in anguſtiam. Orig. In tribulationes. S.Cyp. in preſſuram. Pagn. In afflictionem.* Ocident. *S.Cyp. Interficient.* Eritis odio. *S.Cyp. Eritis odibiles. Pagn. Eritis inuiſi. Syr. Eritis exoſi. Ar.M. Odio habiti.*
Verſ.10. Et tunc ſcandalizabuntur multi, & inuicem tradent, & odio habebunt inuicem.	Scandalizabuntur. *Pagn. Offendentur. Syr. Impingent.* Inuicem. *Euth. Se inuicem.*
Verſ.11. Et multi pſeudoprophetæ ſur-	Surgent. *Vat. Exorientur. Int.Orig. In-*

Vulgata Editio.

gent,& ſeducent multos.

*Verſ.*12.

Et quoniam abundauit iniquitas, refrigeſcet charitas multorum.

*Verſ.*13.

Qui autem perſeuerauerit, vſque in finem,hic ſaluus erit.

*Verſ.*14.

Et prædicabitur hoc Euangelium regni in vniuerſo orbe in teſtimonium omnib. gentibus:& tunc veniet conſummatio.

*Verſ.*15.

Cum ergo videritis abominationem deſſolationis,quæ dicta eſt à Daniele propheta, ſtantem in loco ſancto, qui legit,intelligit.

*Verſ.*16.

Tunc qui in Iudæa ſunt,fugiant ad montes.

*Verſ.*17.

Et qui in tecto non deſcendat tollere aliquid de domo ſua.

*Verſ.*18.

Et qui in agro, non reuertatur

Lectionum Varietas.

Inſurgent. Ar.M. Excitabuntur.

Quoniam abundauit iniquitas. *S.Cyp. Eo quod facinus abundet. Syr. Propter multitudinem iniquitatis.*

Refrigeſcet. *Syr. Elangueſcet.*

Charitas. *Int.Euth. Dilectiu.*

Perſeuerauerit. *Syr. Suſtinuerit. S. Cyp. Tolerauerit. Int.Orig. Permanſerit.*

Saluus erit. *Ar.M. Seruabitur.*

In vniuerſo orbe. *Ar.M. In vniuerſa habitata.*

Conſummatio. *Vat. Ille finis.*

Abominationem. *Syr. Portentum.*

Deſſolatiouis. *S.Cyp. Vaſtationis.*

A Daniele. *Fr.Luc. Per Danielem.*

Ad montes. *Syr. In montem.*

In tecto. *Fr.Luc. Super tectum.*

Aliquid de domo ſua. *Fr.Luc. Ea quæ ſunt ex domo ſua.*

Non reuertatur. *Vat. Non reuertatur retro.*

Vul-

Vulgata Editio.	*Lectionum Varietas.*
oſſibus mortuorum, & omni ſpurcitia.	Spurcitia. *Syr. Immunditia.*
Verſ. 28.	
Sic & vos à foris quidem paretis hominibus iuſti intus autem pleni eſtis hypocriſi, & iniquitate.	Iuſti. *Syr. Tanquam iuſti.* Hypocriſi. *Pagn. Fictione.*
Verſ. 29.	
Væ vobis Scribæ, & Phariſæi hypocritæ, qui ædificatis ſepulchra prophetarum, & ornatis monumenta iuſtorum.	Et ornatis. *Syr. An præpararetis.* Iuſtorum. *Aliqui codd. Ipſorum.*
Verſ. 30.	
Et dicitis: ſi fuiſſemus in diebus patrum noſtrorum, non eſſemus ſocij eorum in ſanguine prophetarum.	Non eſſemus. *Fr. Luc. Non fuiſſemus.* Socij. *Ar. M. Communicatores.*
Verſ. 31.	
Itaque teſtimonio eſtis vobiſmetipſis, quia filij eſtis eorum, qui prophetas occiderunt.	Teſtimonio eius. *Fr. Luc. Teſtamini. Syr. Teſtimonium perhibetis.* Vobiſmetipſis. *Syr. Aduerſus vos ipſos.*
Verſ. 32.	
Et vos implete menſuram patrum veſtrorum.	Et vos *Syr. Vos quoque.*
Verſ. 33.	
Serpẽtes genimina viperarum,	Genimina. *Int. Orig. Generatio. Caiet. Germina. Fr Luc. Fœtus. Auct. Progenies.*

Vlu-

quomodo fugietis à iudicio gehennæ?

Fugietis. a.i.g. *Pagn. Effugietis iu-dicium gehinnon.*

Verſ.34.

Ideo ecce ego mitto ad vos prophetas, & ſapientes & ſcribas, & ex illis occidetis, & crucifigetis, & ex eis flagellabitis in ſynagogis veſtris, & perſequemini de ciuitate in ciuitatem.

Ex illis. *Pagn.* addit *aliquot.*
Ex eis f. *Pagn. Ex illis nonnullos flagellabitis.*
De Ciu. in ciu. *Vat. De ciuitate alia in aliam.*

Verſ.35.

Vt veniat ſuper vos omnis ſanguis iuſtus, qui effuſus eſt ſuper terrã, à ſanguine Abel iuſti, vſque ad ſanguinem Zachariæ, filij Barachiæ, quem occidiſtis inter templum & altare.

Vt veniat. *Vat. Vt redundet.*
Sanguis iuſtus. *Syr. Sanguis iuſtorum.*
Qui effuſus eſt. *Fr. Luc. Qui effunditur.*
Occidiſtis. *Syr. Trucidaſtis.*

Verſ.36.

Amen dico vobis, venient hæc omnia ſuper generationem iſtam.

Venient. *Vat. Redundabunt.*
Super g.i. *Vat. In nationem iſtam.*

Verſ.37.

Ieruſalem Ieruſalem, quæ occidis prophetas, & lapidas eos, qui ad te miſſi ſunt, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum galli-

Quæ occidis. *S. Hil. Quæ interfic: Syr. Trucidans.*
Et lapidas. *Syr. Et lapidibus obruen[illegible].*
Ad te. *Fr. Luc. Ad ſeipſam. Syr. A[illegible] eam.*
Et qui ad te miſſi ſunt. *S. Gaud. [illegible] qui ad te mittuntur. S. Zen. [illegible] ad te. Ar. M. Legatos.*

Vulgata Editio. | Lectionum Varietas.

na cõgregat pullos ſuos ſub alas,& noluiſti?

Congregare. *S.Proſp. Colligere.*
Quemadmodum g.c. *S.Proſp. Sicut gallina colligit.*
Et noluiſti. *Pagn. Et noluiſtis.*

Verſ.38.
Ecce relinquetur vobis domus veſtra deſerta.

Relinquetur. *Syr. Relinquitur. S. Hier. Dimittetur. S.Zeno. Remittetur.*
Deſerta. *Arab. Deſtructa.*

Verſ.39.
Dico enim vobis,non me videbitis amodo, donec dicatis: Benedictus qui venit in nomin Domini.

Non me v. *Vat. Haudquaquam me videbitis.*
Amodo. *Pagn. Poſthac. Ar.M. A nunc.*
Benedictus qui venit. *Syr. Benedictus ille qui venit.*

CAPVT XXIII.

Expenditur, & illuſtratur.

SECTIO PRIMA.

Sacerdotes & præſules revereri debemus non proſcindere. 444
Diuinæ legis præcepta cum quadam animaduerſione, non tanquam aliud agentes obſeruanda. A
Perſtricti ſuperiores qui ſubditos non vt homines,ſed vt iumenta tractant. B
Maiorum exemplum leuius onus quodlibet ſubditis reddit. 445
Phariſæorum ſuperbia in oneribus aliorum humeris imponendis. C
Mali doctores nimium indulgent ſibi, indulgere aliis neſciunt. D
Indignus doctoris nomine eſt qui quæ alios edocet opere non complet. E
Perſtricti ſuperiores, & ſubditi qui manum illis admouere nolunt, quæ ſuper alios imponunt. F
Diuina lex corona *&* diadema. 446
Phylacteria *quæ; noxia diuinarum rerum obliuio.* G
Sanctitatis oſtentatio fugienda. H
Tribulationum ſpinæ ad legis cuſtodiam vrgere nos debent. 447
Qui in minimis iactantiam prodit prodet magis in maximis. I

Super cathedram Moyſi ſederunt Scribæ, & Phariſæi.

SCRIBAE ferè Sacerdotes erant, & Leuitæ,& Scribarum nomine Sacerdotes reprehẽdit,ob Sacerdotis nem- 444

pè reuerentiam: vnde non ait: *ſederunt Sacerdotes, aut Pontifices*, ſed *ſcribæ, & Phariſæi*, ne ſacerdotalem ordinem contemnere videretur. Totum Euangelium volue, vix, aut ne vix quidem reperias, Chriſtum Sacerdotes, aut Pontifices arguendo, & reprehendendo nominaſſe, ſed Scribas, & Phariſæos; omnes exemplo ſuo inſtruens ne contra Sacerdotes, ac Eccleſiæ Præſules cum ordinis dedecore quidpiam loquantur.

Omnia ergò quæcunque dixerint vobis ſeruate, & facite.

A NOn vult Chriſtus contemni doctrinam ſanam propter corruptos doctorum mores, nec ob magiſtrorum vitia muneris auctoritati, aut dignitati quidpiam detrahi: vnde ait; *omnia ſeruate*, modò præcepta cathedræ Moſis diuinæ legi cōtraria minimè ſint *ſeruate*: Græcè τηρεῖτε *cuſtodite obſeruate*. Verbum τηρεῖν non ſignificat tantum ſeruare, ſed etiam animaduertere conſiderare; nectere has duas nationes adhunc modum poſſumus, vt diuinæ legis præcepta non incōſiderate & tanquam aliud agentes obſeruamus, ſed accuratè & cum quadam animaduerſione, & conſideratione.

Alligant enim onera grauia, & importabilia, & imponunt in humeros hominum, digito autem ſuo nolunt ea mouere.

B ALligant, Græcè δεσμεύσι, *ligant*, vt ſolent onera iumentis ligari, ne decidant. Huc multorum ſuperiorum ſuperbia euadit, vt inferiores non homines, ſed iumenta cenſeant, eoſque iumentorum more præceptis onerent ac grauent.

Importabilia, Græcè, δυσβάστακτα 445
hoc eſt *portatu difficilia*, vix portari poterant quæ iubebant, quia ſcilicet ſuo exemplo leuiora grauia onera promptioreſque ad ea ferenda homines non reddebant: Maiorum quippè exemplum letius onus quodlibet ſubditis reddere conſueuit.

Et imponunt in humeros hominum. C
Phariſæorum iactantia, ac ſuperbia *imponendi* verbo ſignificatur, imperioſè quippè alijs leges imponebant, in hocque ſe iactabant, quod imperium in alios exercerent. Nos ex Græco vertimus, *ſuperimponunt*, quod maiorem emphaſim habere videtur, ac ſi onera oneribus adijcerent, & aliorum humeros grauarent.

Digito autem ſuo, Sanctus Au- D
guſtinus legit *vno digito*; S Petrus Chryſologus rem magis exprimit, & exaggerat, dum ad minimum digitum rem coercet, legit enim *minimo digito*: adeo molles, ac delicati erant, vt ne minimum quidem conamen obſeruandis præceptis, quibus alios onerabant, adhiberent. Hic malorum doctorum mos eſt, vt nimium ſibi indulgeant in alios acres, ac nimium ſeueri. Probi ſuperioris nota eſt, alijs indulgere, nulla in ſe vti venia, indulgentia nulla.

Nolunt ea mouere; Non dixit E
præ imbecillitate, aut infirmitate

non poſſunt, ſed *nolunt*, voluntatis non virium defectus eſt: nolunt ea onera mouere, quæ alijs ferenda imponunt, vnde nec tentant quidem, an poſſint. Indignus eſt, qui alios doceat, alios regat, qui quæ docet agere non ſtudet cum poſſit.

F *Nolunt ea mouere*, non dixit, *portare deferre* ſed *digito mouere*, vt extremam illorum negligentiam, ac deſidiam exprimeret, qui præceptis, quæ alijs implenda, imponebant, nec admouere quidem manum volebant, tantùm abeſt, vt portare vellent, ac ſuſtinere.

Dilatant phylacteria ſua, & magnificant fimbrias.

446 PHylacteria membranæ erant quibus decalogus, vt eius obſeruatores viderentur, ſcribebant, has membranas fronti in modum coronæ circumferebāt; eſt quippè diuina lex corona, ac veluti diadema, quo in honoris ſignum, ac dignitatis homines redimiuntur.

G. Dicebantur autem illæ ſcriptæ membranæ *phylacteria*, ideſt *conſeruatoria*. & quia illis diuina lex continebatur, & ſeruabatur, & quia ea geſtabant in ſui cuſtodiam, & munimentum. Vel phylacteria dicebantur quod ab obliuione ſeruarent, ac protegerent; magnum autem ab diuinarum rerum obliuione diſcrimen imminet.

H Non arguit Phariſæos Chriſtus, quod phylacteria geſtarent, hoc enim ferri poterat, & culpa caret, ſed quia dilatarent, quia ſcilicet ad oſtentationem, & vt ſanctiores viderentur maiores chartulas geſtarent, grandioribuſque litteris ſcriptas.

In fimbrijs & ſpinas acutiſſimas 447 ligabant, vt videlicet ambulantes, & ſedentes ijs pungerentur, & hac commonitione ad legis cuſtodiam, Deique ſeruitutem vrgerentur. Ex quo docemur, quod tribulationum ſpinæ a malo nos auocare poſſunt ad bonum allicere debent. Igitur qui ſpinis ſe pungi ſentit ſtatim Dei legiſque diuinæ recordetur, vt Phariſæorum cæremoniam ſanctius ſeruet & opportunius.

Dilatant phylacteria, & magnificant I *fimbrias*; ante auditorum oculos ponere Phariſæorum, & Scribarum iactantiam, ac gloriæ amorem Chriſtus voluit duobus minimarum rerum exemplis phylacteriorum, & fimbriarum, vt quales eſſent in rebus maximis ex his minimis intelligeremus; nam qui in fimbrijs, & phylacterijs gloriam captabant, quid in rebus maioribus facturi erant?

SECTIO II.

Non honores, & prima loca habere in culpa eſt, ſed affectare, cupere. 448

Notati qui ſe totos luxibus, & corporis delicijs dant. K

Gulæ ſeruire, & ventri dedignatur, qui ſuper alios eſt. L

Plerìſque Doctoribus potior cura de ferculis, quàm de doctrina eſt. M.

Per-

Perſtricti qui dignitates per fas, nefaſque inuadunt. N

Malorum omnium fons honoris ambitio. 449

Superiores ab illis maximè vitijs ſubditos auocent, quibus vident eos eſſe propenſos. O

Malorum Doctorum malorum exemplum quantum auditoribus noceat. 450

Mulieres, & maximè viduæ beneficentiæ operibus addictæ. P

Qui animas lucratur temporalia lucra non quærat, nec iactantiæ ſeruiat. Q

In diſcipulorum mentes Doctorum exemplum magnas exſerit vires. 451

Auri amor quid in homine poſſit. R

Auaritia quà dementiæ homines ducat. S

Mali Sacerdotes lucris ſtudent, animarum cura neglecta. T

Amant primos recubitus in cœnis, & primas cathedras in ſynagogis.

448 SIGNATE ait, *amant*, non *habent*, nam affectus, & cupiditas, quæ ex inani gloria naſcitur in culpa eſt; vt maiores alijs haberentur, primum conuiuij affectabant locum.

In Cœnis; rectè *in cœnis* dictum, & non *in prandijs*; antiquis in cœnis ſolemnia eſſe conuiuia conſueuerant, quia tunc poſitis negotiorum curis longius in nocte cœnæ trahi poterant, abſque alicuius negotij curæue moleſtia: in cœnis, igitur totos ſe ferculis, vinoque dabant, totos gulæ totos ebrietati; vnde & illud Apoſtoli 1. Theſ. 5. v. 7. *qui ebrij ſunt, nocte ebrij ſunt.* Tacitè igitur etiam horum luxus notatur, qui mentem totam cum menſæ accumberent in patinis habebant.

Amant primos recubitus in cœnis. E Non ſuperbiæ tantùm præcipui loci ambitu ſeruiebant, ſed etiam gulæ, nam cum in primo conuiuij loco, vbi ſedent honoratiores lautiora, & delicatiora fercula poni ſolent, hi primos recubitus amabant, vt ventri famularentur.

Priùs dicuntur primos recubitus in cœnis amare, quàm primas cathedras in ſynagogis, quia potior illis de ferculis, & cibis cura, quàm de doctrina; in qua tamen tradenda ſuperbiam ſuam oſtendebant primas cathedras quærentes. M

Et primas cathedras in ſynagogis: N ſcilicet in humilitatis ſchola ſuperbiæ litant, & vbi docere alios humilitatem debebant, ibi ipſi maiori faſtu corrumpebantur. Quod ſi ſolum amans primos accubitus, primaſque cathedras condemnatur, quâ condemnatione erunt digni, qui non amant duntaxat, ſed primæ ſubſellia, honores præcipuos per fas, nefaſque inuadere ſtudent; & omnia moliuntur, lapidem omnem mouent, nihil non tentant, vt voti compotes fiant? Ipſi viderint.

Vos

docebat; non enim ad iudaiſmum conuerſos cœlo aſſerebant, ſed duplo faciebant filios gehennæ. Cur igitur tantos labores ſubibant? Et inanis gloriæ, & etiam auaritiæ cauſa, conuerſionem quippè gentium ſuperbè iactabant, & victimas, decimaſque templo inferebant, animarum ſalutem minimè quærebant: nimirum tàm laudabilis induſtria qualis eſt in animarum ſalute laborare, iactantiæ, & auaritiæ veneno inficitur; vtrũque fugiat, qui hoc munus exercet.

451 *Facitis eum filium gehennæ duplo quàm vos.* Filius gehennæ dicitur dignus gehennæ igne, ſicut & *filius pacis* pace dignus. ſed quomodo Phariſæi ſceleſtiorem ac proinde magis gehennæ ignibus addictum proſelytum faciebant? Exemplo malo, malis moribus, improbos doctores plerũque diſcipuli ſuperãt, & iis peiores fiunt, à quibus probæ doctrinæ monitis imbuantur, ſed vitæ malę veneno inficiuntur, tantùm in diſcipulorum mẽtibus Doctorum exemplum poteſt.

Væ vobis duces cæci, qui dicitis quicumque iurauerit per templum, nihil eſt; qui autem iurauerit in auro templi debet.

R Vide quid auri amor in homines poſſit, Phariſæi aurũ Dei templo præferunt, Putabant iuramentum exhibitum per templum nihil eſſe, quia Templũ Deus non eſt, per aurum autem tenere cenſebant, quia nẽpè cupidi, & auari tamquam Deum aurum venerantur.

S Mens auri, argentiuè vinculis adſtricta ſemper aurum videt, ſem per argentum, ſanctius ei aurum, quod ferè ſanctitatis hoſtis, quàm templum, quod omnia ſanctificat. tantùm auaritia poteſt, hucque dementiæ homines ducit.

T Iudæi aurum, quo ipſi delectabantur & dona quæ offerebantur ſanctiora eſſe dicebant, quàm ipſum templum, & altare, vt homines promptiores facerent ad dona exhibenda, quàm ad fundendas preces in templo. Hæc malorum Sacerdotum nota eſt, qui nihil niſi lucra curant, animarum ſalutem poſt tergum iaciunt. Templum & altare ad Dei gloriam, hominumque ſalutem inſtituta ſunt, aurum, & dona magis ad vtilitatem Sacerdotum; ideo hi aurum, & dona templo, & altari præferunt, quia ſua quærunt, non quæ Dei.

SECTIO III.

In omnibus iactantiæ, & inani gloriæ Phariſæi litant, & imitatores multos habent. 452

Minima in Dei obſequio, & cultu negligenda non ſunt. V

Mali doctores ſepulchris dealbatis cur ſimiles. X

Mortis meditatio quam vtilis contra animæ malos medicina. 453

Inanis gloria laborum mercedem inſepelit, & veluti decinerat. Y

Mali increpari à bonis non ferunt. Z

Suorum vitia tegenda ſine cauſa non ſunt. 454

Facilè alienos defectus homines cognoſcunt, ægrè ſuos. A

Ma-

Malorum omnium extremum ex conſuetudine peccare. B
Prima ædis cauſa religionis prætextu plerumque velatur. C
Regnorum robur, ac fortitudo templa, Deique cultus. 455
Vrbium, & regnorum nobilitas templum. D
Vbi maior Dei notitia ibi culpa maiorem pœnam meretur. E

Væ vobis Scribæ, & Phariſæi hypocritæ, qui decimatis mentham & anethũ, & cyminum.

452 RERVM minimarũ decimas ſoluũt quę maiora erant negligebant; ſed cur potius menthæ anethi, & cymini meminit, quam aliarum rerum? Vt illorum inanem gloriam etiam in rebus minimis detegeret; hæc omnia quæ recenſet, quendam ſpirant odorem, vt ergò ſtatim proderetur Phariſæos decimas ſoluere, in ijs ſoluũt, quæ odorem emittunt, vt vel ipſis tacentibus quid in Dei obſequiũ præſtitiſſent proderetur; ſcilicet vbique huiuſcemodi homines inani gloriæ litant atque iactantiæ; vtinam nullos ex Chriſtianis imitatores haberent.

Hæc oportuit facere, & illa non omittere.

V CVr minima hęc non eſſe omittenda dixit? ne quis putaret Chriſtum minimorum obſeruationem reprehendiſſe, non reprehendit, ſed probauit, magni quippè in Dei cultu refert minima non contemnere; non igitur vituperat minima ſeruantes, ſed minimorum obſeruatores ſe fingentes.

Væ vobis Scribæ, & Phariſæi hypocritæ quia ſimiles eſtis ſepulchris dealbatis.

PEruerſi magiſtri, qui aliud edocent, aliud agunt ſepulchris dealbatis ſimiles ſunt verborum humilitatẽ foris demõſtrant, candorem in extima ſuperficie præſeferunt, intus omni auaritia, atque libidine pleni ſunt. Sepulchri vtitur ſimilitudine propter mortuorum corpora quæ continent, nam corpus mortuum formam quidem humanam habet, vel homo nõ eſt, ita & hypocritæ videntur quidem iuſti, ſed cadaueroſa eorum iuſtitia eſt. X

Sepulchris dealbatis eos comparat non vt argueret tantùm, ſed vt à ſuis ſceleribus mortis, ſepulchrique meditatione auocaret, cineris, mortiſque memoria vtilis morborum, quibus corripiebantur medicina eſſe poterat: nempè dealbata ſepulchra ſi mentis oculis obuerſentur dealbare mentem poſſunt, & omnem criminum nigrorem auferre. 453

Væ vobis Scribæ, & Phariſæi hypocritæ, qui ædificatis ſepulchra Prophetarum.

BOnitatis opinione, & gloriæ in Y
populo ſepulchra ædificabãt
pro-

prophetarum; in hoc q' o ſuc iuani gloriæ ſeruientes. Cohæret cum inani gloria ſepulchrum, quia hoc vitium meritum omne, omnemque laborum mercedem inſepelit, & bonum opus decinerat.

Z Hic Iudæorum mos erat, vt prophetas mortuos honorarent viuentes perſequerentur ad mortem; hoc autem faciebant, quia prophetæ dum viuerent eorum increpant ſcelera, mortui nihil illis moleſtiæ inferebant. Tantùm malis bonorum increpatio diſplicet.

Et dicitis; ſi fuiſſemus in diebus Patrum noſtrorum non eſſemus ſocij eorum in ſanguine prophetarum.

454 Vide iſtorum malitiam, vt ſe pios oſtendant, ſuorum ſcelera produnt, & deuelant. Iurè eos arguit Chriſtus, quia ſuorum parētum vitia detegunt, cum tegere debuiſſent, & damnare videtur, grauiora tamen cōmiſerūt.

A Aliena vitia detegunt; nempè alterius delicta quilibet facilè cognoſcit, cæcus ad ſua eſt; alterius culpam facilè homines cognoſcunt, ſed ægrè ſuam.

Hieruſalem Hieruſalem, quæ occidis Prophetas & lapidas eos, qui ad te miſſi ſunt.

B Nominis geminatio miſerantis eſt, & valde diligentis. Homines hic non ſaxa plangit, at lapidibus duriores Iudæi extiterunt, & ſcindi ad pœnitentiam noluerunt. *Quæ occidis Prophetas, & lapidas eos qui ad te miſſi ſunt:* non dixit, *occidiſti*, aut *lapidaſti* ſed, *occidis, & lapidas*, quia occidendi, & lapidandi conſuetudinem habebat. Hoc extremum malorum omnium eſt ex conſuetudine peccare.

Occidis, & lapidas hoc eſt, lapidando occidis; communiter enim Prophetæ lapidabantur, tanquam blaſphemi, quum enim populus, aut aliquis princeps occidere Prophetam vellet, à quo arguebatur, aut quemlibet alium virum iuſtum, blaſphemiæ notam ei inurebant, aut quod aliquid contra legem egiſſet calumniabantur, & tunc ei blaſphemantis pœnam infligebant, ſcilicet lapidationem. Sic plerumque accidit, vt priuati odij cauſa religionis prætextu pallietur. C

Ecce relinquetur domus veſtra deſerta.

Iudæorum domus erat Ieruſalem, quæ in pęnam ſolo ęquanda erat. Sed quum peccatum fuerit totius gentis, cur ſola Ieruſalem deletur? An quia deleta Ieruſalem, quæ metropolis erat totum regnum videbatur eſſe deletum. In Ieruſalem Dei templum erat, quo deleto totum regnum corruere erat neceſſe, nam regnorum robur, ac fortitudo templum, Deique cultus eſt. 455

Ablato templo videbatur ablata tota illius gentis nobilitas, & excellentia, atque adeo ad deſtruendum gentis illius ſtatum, Ieruſalem debuit deleri. Regnorum nobilitas Dei templa ſunt, tem- D

Ppp plo-

CAPVT XXIV. MATTHÆI.

Vulgata Editio.	*Lectionum Varietas.*
Verſ. 1. ET egreſſus Ieſus de templo, ibat. & acceſſerunt diſcipuli eius, vt oſtenderent ei ædificationes templi.	ET egreſſus. *Syr. Et exijt.* De templo. *Pagn. à templo.* Ibat. *Pagn. diſcedebat.* Ædificationes. *Pagn. Structuras. Adam C. Subſtructiones. Fr. Luc. Aedificia. Syr. Aedificium.*
Verſ. 2. Ipſe autem reſpondens dixit illis: Videtis hæc omnia? Amen dico vobis non relinquetur hic lapis ſuper lapidem, qui non deſtruatur.	Ipſe autem. *Caiet. Ieſus autem.* Videtis hæc omnia. *Mald. Nonne videtis hæc omnia.* Relinquetur. *S. Hier. Permanebit.* Qui non deſtruatur. *Pagn. Qui non deſtruetur. Vat. Qui non deſtruendus ſit. S. Zeno. Ar. M. Qui non diſſoluetur. Int. Euth. Qui non diruatur.*
Verſ. 3. Sedente autem eo ſuper mõtem Oliueti, acceſſerunt ad eum diſcipuli ſecreto, dicentes: Dic nobis quando hæc erũt? & quod ſignum aduẽtus tui & conſumationis ſæculi?	Super montem Oliueti. *Fr. Luc. In monte Oliuarum.* Secreto. *Fr. Luc. Seorſum. Syr. Inter ſe & eum.* Aduentus tui. *Ar. M. Tuæ præſentiæ.* Seculi? *Arab. Temporis? Syr. Mundi.*
Verſ. 4. Et reſpondens Ieſus, dixit eis: Videte ne quis vos ſeducat.	Videte. *S. Cyp. Cauete.* Seducat. *S. Cyp. Fallat. Syr. Inducat in errorem.*
Verſ. 5. Multi enim venient in nomine meo, dicentes: Ego ſum Chriſtus, & multos ſeducent.	Seducent. *S. Cyp. Fallent.*
Verſ. 6. Audituri enim eſtis prælia &	Enim. *Mald. Autem.*

Vulgata Editio. | *Lectionum Varietas.*

opiniones præliorum: Videte ne turbemini; oportet enim hæc fieri, ſed nondum eſt finis.

Prælia. *S.Cyp. Bella.*
Opin.præ. *S.Cyp. Auditus belli. Int. Euth. Rumores bellorum. Mald. auditiones bellorum.*
Videte ne turbemini. *S.Cyp. Nolite tumultuari. Int.Orig. Videte ne terreamini.*
Hæc. *Pagn. Omnia.*

Verſ.7.

Conſurget enim gens in gẽtem, & regnũ in regnum: & erunt peſtilentiæ, & fames, & terræmotus per loca.

Conſurget. *S.Cyp. Exſurget. Syr. Inſurget. Ar.M. Excitabitur.*
In gentem. *S.Cyp. Super gentes.*
Regnum in regnum. *Tert. Regna regnis compulſabunt.*
Peſtilentiæ. *Arab. Timor. Tert. Lues.*
Terremotus. *Arab. Perturbationes.*
Per loca. *Syr. In ſingulis locis. S. Cyp. Per ſingula loca. Vat. certis locis.*

Verſ.8.

Hæc autem omnia initia ſunt dolorum.

Initia. *Fr.Luc. Principium.*
Sunt. *Euth. Erunt.*
Doloſum. *S.Cyp. Parturitionum.*

Verſ.9.

Tunc tradent vos in tribulationem, & occident vos: & eritis odio omnibus gentibus propter nomen meum.

In tribulationem. *Syr. Oppreſſioni. Arab. in anguſtiam. Orig. In tribulationes. S.Cyp. in preſſuram. Pagn. In afflictionem.*
Ocident. *S.Cyp. Inrerficient.*
Eritis odio. *S.Cyp. Eritis odibiles. Pagn. Eritis inuiſi. Syr. Eritis exoſi. Ar.M. Odio habiti.*

Verſ.10.

Et tunc ſcandalizabuntur multi, & inuicem tradent, & odio habebunt inuicem.

Scandalizabuntur. *Pagn. Offendentur. Syr. Impingent.*
Inuicem. *Euth. Se inuicem.*

Verſ.11.

Et multi pſeudoprophetæ ſur-

Surgent. *Vat. Exorientur. Int.Orig.*

In-

gent,& ſeducent multos.

Inſurgent. Ar.M. Excitabuntur.

Verſ.12.
Et quoniam abundauit iniquitas, refrigeſcet charitas multorum.

Quoniam abundauit iniquitas. *S.Cyp. Eo quod facinus abundet. Syr. Propter multitudinem iniquitatis.*
Refrigeſcet. *Syr. Elangueſcet.*
Charitas. *Int.Euth. Dilectiu.*

Verſ.13.
Qui autem perſeuerauerit, vſque in finem, hic ſaluus erit.

Perſeuerauerit. *Syr. Suſtinuerit. S. Cyp. Tolerauerit. Int.Orig. Permanſerit.*
Saluus erit. *Ar.M. Seruabitur.*

Verſ.14.
Et prædicabitur hoc Euangelium regni in vniuerſo orbe in teſtimonium omnib. gentibus:& tunc veniet conſummatio.

In vniuerſo orbe. *Ar.M. In vniuerſa habitata.*
Conſummatio. *Vat. Ille finis.*

Verſ.15.
Cum ergo videritis abominationem deſſolationis, quæ dicta eſt à Daniele propheta, ſtantem in loco ſancto, qui legit, intelligit.

Abominationem. *Syr. Portentum.*
Deſſolationis. *S.Cyp. Vaſtationis.*
A Daniele. *Fr.Luc. Per Danielem.*

Verſ.16.
Tunc qui in Iudæa ſunt, fugiant ad montes.

Ad montes. *Syr. In montem.*

Verſ.17.
Et qui in tecto non deſcendat tollere aliquid de domo ſua.

In tecto. *Fr.Luc. Super tectum.*
Aliquid de domo ſua. *Fr.Luc. Ea quæ ſunt ex domo ſua.*

Verſ.18.
Et qui in agro, non reuertatur

Non reuertatur. *Vat. Non reuertatur retro.*

Vul-

Vulgata Editio.	*Lectionum Varietas.*
tollere tunicam ſuam.	Tollere. *S.Cyp. Auferre.* Tunicam ſuam. *S.Cyp. Veſtimentum ſuum. Pagn. Veſtes ſuas.*
Verſ.19. Væ autem prægnantibus & nutrientibus in illis diebus.	Prægnantibus. *Pagn. In vtero habentibus.* Nutrientibus. *Tert. Nutricantibus. S.Aug. Mammantibus. Ar.M. Et lactantibus.*
Verſ.20. Orate autem vt non fiat fuga veſtra hieme, vel Sabbato.	Vel Sabbato. *Pagn. Neque Sabbato. Ar.M. Neque in Sabbato.*
Verſ.21. Erit enim tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi, neque fiet.	Tribulatio. *S.Cyp. Preſſura. Int. Euth. Afflictio. Syr. Oppreſſio.* Ab initio. *Fr.Luc. A principio.* Vſque modo. *Fr.Luc. Vſque nunc.* Neque fiet. *Caiet. Nec futuro tempore. Fr.Luc. Neque omnino erit aliquando.*
Verſ.22. Et niſi breuiati fuiſſent dies illi, non fieret ſalua omnis caro: ſed propter electos breuiabuntur dies illi.	Breuiati. *Syr. Decurtati. Fr.Luc. Diminuti. Auct. Contracti.* Non fieret ſalua. *S.Hier. Nequaquam ſalua eſſet. Syr. Non viueret. Ar.M. Non fuiſſet ſeruata.* Breuiabuntur. *Int.Orig. Abbreuiabuntur. Al. Decurtabuntur. Auct. Contrahentur.*
Verſ.23. Tunc ſi quis vobis dixerit: Ecce hic eſt Chriſtus, aut illic: nolite credere.	Nolite credere. *Vat. Ne credatis. Fr.Luc. Ne credideritis.*
Verſ.24. Surgent enim pſeudochriſti: & pſeudoprophetæ: & dabũt ſigna magna, & prodigia, ita-	Dabunt ſigna. *Tert. Signa edent fallaciæ. S.Aug. Facient.* Ita vt in er.ind. *S.Treſp. In quibus ſeducantur. S. Aug. Vt fallant.*

Vul-

Vulgata Editio. *Lectionum Varietas.*

ut in errorem inducantur (ſi fieri poteſt) etiam electi.

Si fieri poteſt. *S.Proſp. Si dici poteſt.*

Verſ.25.

Ecce prædixi vobis.

Prædixi vobis. *S.Cyp.* addit *omnia.*

Verſ.26.

Si ergo dixerint vobis: Ecce in deſerto eſt, nolite exire: ecce in penetralibus, nolite credere.

In deſerto. *S.Cyp. In ſolitudine.*
Nolite exire. *Fr.Luc. Ne exieritis.*
In penetralibus. *S.Cyp. In cubiculis. Int.Orig. In domibus. Ar.M. In Conclauibus.*

Verſ.27.

Sicut enim fulgur exit ab oriente, & paret vſque in occidentem: ita erit & aduentus Filij hominis.

Fulgur. *S.Cyp. Coruſcatio. Caiet. Fulgor.*
Ab Oriente. *Ar.M. Ab Orientibus.*
Paret. *S.Cyp. Apparet. Vat. Relucet.*
Et aduentus. *Ar.M. Et præſentia.*

Verſ.28.

Vbicunque fuerit corpus, illic congregabuntur & aquilæ.

Corpus. *S.Amb. Ruina. Pagn. Cadauer.*
Congregabuntur. *S.Cyp. Colligentur.*

Verſ.29.

Statim autem poſt tribulationem dierum illorum Sol obſcurabitur, & Luna non dabit lumen ſuum, & Stellæ cadent de cœlo, & virtutes cœlorum commouebuntur.

Statim. *S.Cyp. Continuo.*
Tribul. *S.Cyp. Preſſuram. Syr. Oppreſſionem. Al. Afflictionem.*
Obſcurabitur. *S.Cyp. Tenebreſcet. Int. S.Chryſ. Obtenebrabitur.*
Virtutes. *Vat. Vires. Adam C. Poteſtates. Fr.Luc. Facultates. Ar.M. Efficacia.*
Commouebuntur. *S.Cyp. Mouebuntur. Adam C. Concutientur. Auct. fluctuabunt.*

Verſ.30.

Et tunc parebit ſignum Filij hominis in cœlo: & tunc plan-

Parebit. *S.Cyp. Apparebit.*
Plangent. *S.Cyp. Lamentabuntur.*

Vulgata Editio.	*Lectionum Varietas.*
	Omnes tribus. *Syr. Omnes generationes.*
gent omnes tribus terræ: & videbũt Filium hominis veniẽtem in nubibus cœli cum virtute multa & maieſtate.	Virtute. *S.Cyr. Ier. Cum poteſtate. Pagn. Cum potentia. Ar.M. Cum efficacia.* Multa. *S.Cyp. Magna.* Maieſtate. *Syr. Gloria multa. S.Cyp. Claritate. S.Cyril. Ier. gloria magna.*
*Verſ.*31. Et mittet Angelos ſuos cum tuba, & voce magna: & cõgregabunt electos eius à quattuor ventis, à ſummis cœlorum vſque ad terminos eorum.	Et mittet. *Int.Theop. Et emittet.* Cum turba. *S.Cyp. Cum turba magna. Pagn. Cum tuba voce magna. Syr. Cum clangore magno.* Et congregabunt. *S.Cyp. Et colligent.* A ſummis. *Syr. Ab extremo.* Vſque ad terminos. *S.Cyp. Vſque ad ſummitates.*
*Verſ.*32. Ab arbore autem fici diſcite parabolam: cum iam ramus eius tener fuerit, & folia nata, ſcitis quia propè eſt æſtas.	Ab arbore fici. *Orig. A ficu.* Parabolam. *Vat. Similitudinem.* Ramus. *Syr. Rami.* Fuerit. *Fr.Luc. Factus fuerit.* Nata. *Pagn. Errata. Ar.M. Germinauerint.* Eſt. *Pagn. Sit.*
*Verſ.*33. Ita & vos cum videritis hæc omnia, ſcitote quia propè eſt in ianuis.	In ianuis. *Pagn. In foribus. Int. Orig. In limine.*
*Verſ.*34. Amen dico vobis, quia nõ præteribit generatio hæc, donec omnia hæc fiant.	Præteribit. *Vat. Præterierit.* Generatio. *Pagn. Aetas.* Omnia. *Theoph. Omnia illa.* Fiant. *Vat. Facta ſint.*
*Verſ.*38. Cœlum & terra tranſibunt, ver-	Tranſibunt. *S.Hier. Pertranſibunt. Pagn. Præteribunt.*

ba autem mea non præteribunt.

Non præteribunt. *Fr. Luc. Non tranſibunt.*

Verſ.36.
De die autem illa, & hora nemo ſcit, neque Angeli cœlorum, niſi ſolus Pater.

Neque. Ang.Cœl. *S.Aug.* addit. *Neque filius.*
Niſi ſ.P. *Pagn. Niſi Pater meus ſolus.*

Verſ.37.
Sicut autem in diebus Noe, ita erit & aduentus filij hominis.

Nubentes. *Al. Contrahentes matrimonium.*

Verſ.38.
Sicut enim erant in diebus ante d luuium comedentes, & bibe ites, nubētes, & nuptui trad ntes vſque ad eum diē, quo intrauit Noe in arcam.

Sicut in diebus Noe. *Mald. Sicut dies Noe.*
In Arcam. *Arab. in Nauim.*

Verſ.39.
Et non cognouerunt donec venit diluuium, & tulit omnes: ita erit & aduentus Filij hominis.

Donec venit. *Vat. Donec veniſſet.*
Et tulit omnes. *Vat. Et ſuſtuliſſet vniuerſos.*
Ita erit. *Vat. Ita erat.*
Aduentus. *Ar.M. Præſentia.*

Verſ.40.
Tunc duo erunt in agro: vnus aſſumetur, & vnus relinquetur.

In agro. *Syr. In villa.*
Aſſumetur. *Pagn. Aſſumitur.*
Relinquetur. *Caiet. Relinquitur.*

Verſ.41.
Duæ molentes in mola: vna aſſumetur, & vna relinquetur.

In mola. *Syr. In piſtrino.*
Aſſumetur. *Al. Aſſumitur.*
Relinquetur. *Al. Relinquitur.*

Vulgata Editio. | *Lectionum Varietas.*

*Verſ.*42.
Vigilate ergo, quia neſcitis qua hora Dominus veſter venturus ſit.

Venturus ſit. *Ar.M. Venit.*

*Verſ.*43.
Illud autem ſcitote, quoniam ſi ſciret paterfamilias qua hora fur venturus eſſet, vigilaret vtique: & non ſineret perfodi domum ſuam.

Si ſciret. *Fr.Luc. Si ſciuiſſet.*
Qua hora. *Syr. Quænam vigilia. Int. Orig. Qua cuſtodia.*
Venturus eſſet. *Mald. Venit.*
Vigilaret. *Fr.Luc. Vigilaſſet.*
Non ſineret. *Auct. Non ſiuiſſet. Int.Theoph. Non permiſiſſet.*

*Verſ.*44.
Ideo & vos eſtote parati, quia qua neſcitis hora Filius hominis venturus eſt.

Qua hora neſcitis. *Pagn. Qua hora non putatis. Int.Orig. Qua cuſtodia non ſperatis. Arab. Qua hora non cogitatis. Int. S.Chryſ. Qua hora non exiſtimabis.*
Filius h.u.e. *Pagn. Filius hominis venit.*

*Verſ.*45.
Quis putas eſt fidelis ſeruus, & prudens, quem conſtituit dominus ſuus ſuper familiam ſuam, vt det illis cibum in tempore?

Prudens. *Syr. Sapiens.*
Conſtituit. *Vat. Præfecit. Auct. Collocauit. S.Chryſ. Conſtituet.*
Super familiam ſuam. *Pagn. Famulicio ſuo. Fr.Luc. Super famulitium ſuum. Syr. Super filios domus ſuæ.*
Cibum. *Vat. Alimentum.*
In tempore. *Arab. In tempore ſuo.*

*Verſ.*46.
Beatus ille ſeruus quem cum venerit Dominus eius, inuenerit ſic facientem.

Beatus. *Syr. Felix.*
Inuenerit. *Pagn. Reperêrit.*

*Verſ.*47.
Amen dico vobis, quoniam ſuper omnia bona ſua conſtituet eum.

Super omnia bona ſua. *Fr. Luc. Super omnia quæ ſunt ipſius. Ar.M. Super omnibus ſubſtantiis ſuis.*

Vul-

Vulgata Editio.	Lectionum Varietas.
*Verſ.*48.	
Si autem dixerit malus ſeruus ille in corde ſuo: moram facit Dominus meus venire.	Malus. *Syr. Nequam.* Moram facit. *Pagn. Cunctatur. Fr. Luc. Tardat.*
*Verſ.*49.	
Et cœperit percutere conſeruos ſuos, manducet autem, & bibat cum ebrioſis.	Cum ebrioſis. *Fr. Luc. Cum ebrijs. Syr. Cum temulentis.*
*Verſ.*50.	
Veniet Dominus ſerui illius in die, qua non ſperat, hora, qua ignorat.	Non ſperat. *Arab. Non cogitat. Fr. Luc. Non exſpectat.*
*Verſ.*51.	
Et diuidet eum partemque eius ponet cum hypocritis: Illic erit fletus, & ſtridor dentium.	Diuidet. *Pagn. Diſſecabit eum. Syr. Separabit.* Fletus. *Al. Ploratus.*

CAPVT XXIV.

Expenditur, & illuſtratur.

SECTIO PRIMA.

Etiam extra templum Chriſto adhærere debemus. 456
A templo diſcedentes ad ſecularia, & inutilia tractanda non redeamus. A
Externa ſanctitatis ſpecies parum prodeſt. B
Extima pulchritudo æſtimanda non eſt, ſed intima. C
Quanti Deus templi ſui reuerentiam faciat. 457
Malorum occaſio auferenda. D
Perſtricti qui in templo aliorum ruinam, & ſuam quærunt.
Doctoris, & ſuperioris eſt ijs primo occurrere, à quibus maius immineat ſuis periculum. 458
Noxius indiſcretus filiorum amor. E
Peccatores ſua ſcelera tegere non valebunt. F
Impedimenta quæ tollere nos poſſumus, vt diuinitùs auferantur ne quæramus. G

Qui Chriſti paſſionem conſiderat vt aquila volare debet. 459

Regium induat mentem regium animum qui Chriſti paſſionem cogitat. H

Vt aquila renouetur qui Chriſti paſſionem meditatur. I

Qui ad crucifixum accedit tardus eſſe non debet. K

Qui Chriſti mortem conſiderat fortis euadit. L

Et egreſſus Ieſus de templo ibat, & acceſſerunt diſcipuli eius, vt oſtenderet in ædificationes templi.

456 VERA hæc Religionis nota, verus pietatis character, etiam extra templum ad Ieſum accedere, & Sanctitatem vbique ſeruare. Plerique fidelium contra agunt, in templo Chriſto adhætere per externam ſanctimoniam videntur, vbi exierint ſanctitatem, ac pietatem exuunt, ad ſeculares mores redeunt, à Chriſto ſuo recedunt, cui in templo appropinquauerant. Apoſtolorum veſtigia preme, Chriſto tuo adhære etiam cum egreſſus templum fueris.

A E Templo egreſſi ſtatim cogitant de illis, quæ in templo audierant; vt nos quoque diſceremus non ſtatim ad ſecularia, ad leuia, & inutilia redire dum à ſacris concionibus quæ fiũt in templo diſcedimus. Oſtendunt diſcipuli Chriſto templi ædificationem, quod diruendum prædixerat, vt ad miſericordiam eum flecterent.

Tam pulchrum, ac tanta arte B ædificatum templum erat, vt putarint eius intuitu flecti Chriſtum poſſe, ne illud deſtrueret. Sed contra factum, nõ externo templi decore mouetur Chriſtus, vt à deſtructione abſtineat, vt ſtatim diſceremus, quod minus nobis parcet, ſi externam tantùm ſanctitatem præferamus.

Non mouetur templi pulchri- C tudine Chriſtus, ſed potius addit: *Non relinquetur hic lapis ſuper lapidem, qui non deſtruatur*, vt innueret, externa, & corporalia non eſſe magnificienda, ſed cœleſtia, ac ſpiritualia, extima pulchritudo æſtimanda non eſt, ſed intima, & animæ decor.

Non relinquetur hic lapis ſuper lapidem, qui non deſtruatur.

CVr etiam templum ipſum perire vult? An quia ſuperuacuum iam templum, cum ibi non amplius futuri Iudæi, qui in eo Deo ſacrificia, & hoſtias Deo offerrent? Voluit potiùs funditùs deſtrui, quàm Romanorum impietati relinqui, qui illud falſorum Deorum cultu violarent. Tanti Deus ſuæ domus reuerentiam facit. 457

Deſtruit præterea, ne templo D peccandi occaſio alicui tribueretur; nam ſi integrum poſtea remanſiſſet in luce gratiæ, ſi quiſpiam illud vidiſſet, fortè cogitans quæ à Deo fuerant inſtituta, & à Pro-

Prophetis ſanctificata paulatim à fidei veritate tranſiret ad Iudaiſmum. Diſce quanta ſolicitudine aliorum ſcandalo occurrēdum ſit. Chriſtus ne per templum aliqui perirent templum diruit, plerique templo ipſo vtuntur vt pereant ipſi, & aliorum exitium quærant; quod vtinam noſtro æuo fieri non videremus.

Videte, ne quis vos ſeducat.

458 Reſpondendi ordo myſterio non caret. Tria quæſierant Apoſtoli, & hoc ordine, de tempore euerſionis Ieruſalem, de Chriſti aduentu, denique de conſummatione ſeculi. Chriſtus verò primo loco ſecundæ quæſtioni ſatisfacit; cur non primùm primæ? Quia voluit prius ad illud reſpondere, quod ad diſcipulornm vtilitatem, atque profectum magis ſpectabat, & hoc erat de falſo Chriſti aduentu, plerique enim putabant Chriſtum venturum eſſe, vt temporaliter regnaret. Hoc ſtatim reijcit, diſcipulóſque monet, ne decipiantur. De vrbis excidio poſtea loquitur, quia iſtuc ſcire, illiuſque tempus diſcipulorum ſalutem non ita tangebat ſicut non decipi de Chriſti aduentu. Vides Doctoris, & ſuperioris eſſe ijs primo occurrere, à quibus magis ſuorum diſcrimen imminet; de illis primo loqui, quæ magis ad aliorum profectum ſpectant?

Væ prægnantibus, & nutrientibus.

Prægnantes onere prægrauatæ fugere nequeunt, ſed quod impedimentum in nutrientibus? quia nutrientes detinet filiorum compaſſio, & affectus; hinc plerumque fit, vt extrema diſcrimina non vitentur indiſcreto filioru m amore, cogitent hoc parentes, & videant, ne nimio filiorum amore ipſi cum filiis pereant; quia fugere cum filiis neglexerunt. E

Prægnantibus peccarores comparantur, quia vt prægnantes partum abſcondere nequeunt, cum parturiendi tempus aduenerit, ſic nec peccatores ſua ſcelera ab aliorum oculis eximere nequibunt. F

Orate, vt non fiat fuga veſtra in byeme, vel Sabbato.

In altero prohibet duritia frigoris ad montes, ac ſolitudines pergere, in altero legis tranſgreſſio; arbitrabantur enim Iudæi non licere Sabbato niſi per vnum milliare ambulare, ſed obſerua quod non dixit: *orate vt non fiat fuga veſtra exiſtentibus vobis in agro, aut in tecto,* ne redirent domum, aut tollerent quæ domi erant, quia in eorum poteſtate erat hęc auferre impedimenta, non autem illa quę ab hyeme, & Sabbati obſeruātia pen debāt: nimirū in his quę fieri à nobis facilè poſſunt, nō debemus ita cunctari, tanquam id in nobis ſitum nō eſſet, & impedimenta quæ auferre nos poſſumus, vt diuinitùs auferantur poſtulare non decet. G

Vbi

Vbicunque fuerit corpus, illuc congregabuntur, & aquilæ.

459 PEr corpus, & cadauer paſſionē Chriſti ſignificat, quam ſancti reſpiciunt, qui Aquilæ ſunt, & in veri Solis ſplendorem ſuos poſſunt figere obtutus. Aquilæ huc volant, quia nempè qui Chriſti paſſionem conſiderat volare tanquam aquila debet.

H Non dixit, vbicumque fuerit corpus, illuc congrebantur *vulturæ, corui*, ſed *aquilæ*, vt oſtenderet eos, qui crucifixum conſiderant regiam induere mentem debere regium animum.

I Præterea aquilæ proprium eſt vt renouetur, ſenectamque quodammodo exuat; hinc ſcriptū eſt: *Renouabitur vt Aquilæ iuuentus tua.* Quidni aquilæ comparentur qui ad paſſionem Chriſti meditandam accedunt, vt ſtatim diſcant, omnem vitę vetuſtatem exuere, & nouum hominem induere, ac prorſus renouari.

Pſ. 102. v.5.

K Vulturum non meminit, quia ſunt tardi volatus, aquila velociſſimi eſt, nempè qui ad Crucifixum it, tardus eſſe non debet, ſed citus, ac velox tanquam aquila, quæ celeriter volat.

L De iuſtis ſcriptum eſt Iſaiæ 40. *Qui ſperant in Domino mutabunt fortitudinem, aſſument pennas vt aquilæ volabunt, & non deficient*. ergò fortitudinem acquirit, qui Chriſti ſui mortem conſiderat; fortis fit, qui ab oculos Chriſtum Crucifixum habet.

Iſa. 40.

SECTIO II.

Qui ſuæ ſalutis cura tenetur iudicium ſemper cogitet diuinum. 460
Genio indulgere, & delicijs obrui quam noxium, quam indecens. M
Gula, & ebrietas ingentium malorum fons. N
Τρώγειν de quibus dicatur, brutis ſimiles guloſi. 461
Ab omnibus delicijs abhorret, qui diuinæ iuſtitię timore corripitur. Laudatur Noe continentia. O
Nemo malus bonorum conſortio ſe ſecurum putet. P
Semper vigilandum eſt, vt parati iudice occurramus. Q
Imparatos iudicij dies inueniet, quem imparatos offendet dies mortis. R
Semper parati eſſe debemus, mortis diem exſpectantes. 462
Vita hæc noſtra perpetua pænitentia ſit. S
Extremus vitæ dies longius abeſſe non putetur. 463
Vita iſta quam breuis. T

Sicut erant in diebus ante diluuium comedentes, & bibentes, nubentes, & nuptui tradentes, vſque ad eum diem, quo intrauit Noe in arcam.

VNIVERSALEM cladem exemplo confirmat, vt quia apud multos futura nō creduntur, præteritorum recenſione credantur, & altè animo inſideant. Nouiſſimus dies inexſpectatus incredulis hominibus erit, & negligentibus ſuæ ſalutis, ta- 460

taleſque imparatos opprimet, ſicut in diluuio accidit; qui ſuæ ſalutis cura tenetur, iudicium ſemper cogitet, perpetuas excubias agat,& bonis operibus ſe paret.

M *Comedentes,& bibentes;* non ſimpliciter ediſſe,& bibiſſe intelligendum eſt, nam hoc vitio, criminique haud dandum, cum neceſſe ſit ad ſuſtentandam naturam id præſtare, ſed genio indulſiſſe, ac conuiuijs vacaſſe, ac demum carnis delicijs,ac voluptatibus obrutos fuiſſe; Ita edebant, & bibebant,vt nihil aliud agere viderentur, nec alium finem ſpectare, quàm cuticulæ curam.

N *Comedentes,& bibentes;* cur alia illius æui non recenſuit vitia, quæ plura & grauiſſima fuere,omnium quippè libidinum generibus ſe fœdauerant, eluerat magnum illud diluuium? An libidinis fontem, malorumque cauſam dixit, cum dixit *Comedentes, & bibentes*; vbi enim quis gulæ, & ebrietati ſe mancipariт, in luxuriæ vitium miſer labitur, in libidinis cœno non facilè euaſurus volutatur.

461 *Comedentes*, Græcè, τρώγοντες. Apud Græcos τρώγω propriè de brutis dicitur,ſicut ἐσθίω de hominibus; cur igitur hic cum hominibus agitur, verbum quod brutis conuenit adhibetur? An quia ſe cibis ingurgitare, & genio nimis indulgere ita à ratione alienum eſt, vt brutalis hæc vita ſit,& brutum referat, qui ita viuit? Arrigant hic lurcones aures, arrigant qui toti in patinis ſunt, cogitentque ſe in hoc brutis pariari.

O *Nubentes & nuptui tradentes,* γαμοῦντες, καὶ ἐκγαμίζοντες, *vxores ducentes,& ad nuptias dantes.* Syrus. *Accipientes vxores, & dantes viris*; voluptatibus vitæ huius, rebuſque lætis vacabant, & tanquam nullo malo venturo laſciuientes perinde occupati in delicijs, ac ſi nihil timendum eſſet. Aliter Noe, eiuſque filij, qui ob oculos mundi excidium habentes nec in conuiuijs verſati ſunt, nec nuptijs voluptuosè vſi, nam quod diluuium exſpectans Noe cum ſuis à nuptiarum vſu abſtinuerit colligitur *ex Gen. 5. v. 31. & 7. v. 11. & 13.* vbi cum dicatur Noe quingenteſimo vitæ ſuæ anno tres filios genuiſſe, eiſque vxores dediſſe, non legitur tamen aut ipſe alias, aut filij ipſius vllos liberos generaſſe ante diluuium, quod accidit ſexcenteſimo anno vitæ ipſius,adeo vt centum annorum ſpatio vt diluuio occurrerent, ſe etiam à licito nuptiarum vſu abſtinuerint; vt nos exemplo ſuo docerent, ab omnibus delicijs abhorrendum eſſe,vt à diuinæ iuſtitiæ impetu nos eximere poſſimus.

Tunc duo erunt in agro vnus aſſumetur & vnus relinquetur.

NVlla conſortij habebitur ratio,nulla ſocietatis, nihil P
malo proderit inter bonos fuiſſe, nihil iuſto officiet vixiſſe cũ malis; ille perdetur,ſaluabitur iſte. Nemo igitur ſociũ exſpectet, vt Deo ſeruiat,ad Deum currat, ſed quiſque ſui ſollicitus liber & expeditus ad Deum euolet, nec quid alij

agent

agent, intueatur, Dei quippe iudicium omnes diſcriminabit, ac mutuò etiam coniunctiſſimi ſeparabuntur, modò diſcrepent meritis.

Vigilate ergò, quia neſcitis qua hora Dominus veſter venturus ſit.

Q QVia nouiſſimus dies, ac hora ignota omnibus, conſultum erit omni die, & hora vigilare, ne nos ex improuiſo nihil mali cogitantes opprimat. Non loquitur Chriſtus de corporis, ſed de animi, mentiſque vigilia: vigilat qui vitiorum fuga, virtutum exercitio ſe aſſiduè præparat. *Vigilate*, γρηγορεῖτε *vigilantes eſtote, expergiſcimini*, torpori, atque deſidiæ nullus indormiat. Non vno, aut altero duntaxat die vigilare iubemur, ſed indefinitè, dicēs, *vigilate*, nulla determinati temporis facta mentione, indicat aſſiduè vigilandum eſſe, & ſemper bonis operibus vacandum, vt parati ſimus, cum Domini dies aduenerit.

R Sed quæri hic poteſt, cur tantam vigilantiam in omnibus Chriſtus requirat, cur paratos omnes eſſe velit, cum nouiſſimum illum diem pauci homines, ſi eos, qui præceſſerint, reſpiciamus, viſuri ſint, & nullus ex ijs, quos Chriſtus alloquebatur, cum iam obierint? An quòd de extremo iudicij die dicitur, ad omnes quocunque ſeculo viuentes pertinet, quia ſub nouiſſimo mundi die & ille intelligitur, qui vitæ vniuſcuiuſque nouiſſimus futurus eſt? Dies mortis, & dies illi iudicij pro vno eodemque habentur, quia mutuo quodam nexu neceſſario ſe conſequuntur, & omnino ſibi inuicem reſpondet, nam vt ait Sanctus Auguſtinus epiſt. 80. *In quo quemque ſtatu inuenerit ſuus nouiſſimus dies, in hoc comprehendet mundi nouiſſimus dies, quoniam qualis in die iſto quiſque moritur, talis in die illo iudicabitur*. Igitur vigilare debet omnis Chriſtianus, ne Domini aduentus imparatum eum inueniat, imparatum autem extremi iudicij dies inueniet, quem imparatum vltimus huius vitæ dies inuenerit.

Ideo & vos eſtote parati, quia qua hora non putatis filius hominis venturus eſt.

EStote parati, Græcè, γίνεσθε ἕτοιμοι, *eſtote prompti, alacres, paratique*. Non dixit: *Vigilate*, vt verborum contextus exigere videbatur, ſed *parati eſtote*, ſic interpretans quod ſub quadam metaphora ſuperius dixerat, *vigilate*: nam hic vigilare nihil aliud eſt quam paratum eſſe; Dixit autem, *parati eſtote*, ne ſi dixiſſet, *vigilate*, tempus præparationis intermitti poſſe quis putaret, ſemper quippè vigilare nemo poteſt, ſemper autem eſſe paratum minimè impoſſibile eſt, & idcirco dixit, *parati eſtote*, ne vllam temporis partem ſocordiæ, atque ſegnitiæ tribueremus. 462

S *Quia qua hora non putatis filius hominis veniet*, ſi ſcirent homines, qua hora ſunt morituri, eâ pœnitere ſtuderent, & diligentiam omnem in tempus illud reijcerent, ne igitur illo duntaxat tempore ſed per totam vitam pœnitentiæ vacemus

mus operibus, & magno ſtudio nos paremus & communem totius mundi finem, & eum qui cuique proprius eſt, fecit Deus vt ignoraremus, furiſque inſtar ſe venturum dixit, quo vita hæc noſtra perpetua eſſet pœnitentia.

463 *Venturus ſit*, Græcè ἔρχεται, *venit*, ſic etiam vertit Pagninus; cur in præſenti tempore venire dicitur, qui in futuro venturus eſt? An vt extremus vitæ dies, quo Chriſtus ad nos venit, longiùs abeſſe non putetur? Ita venturus dies mortis cogitetur, vt iam aduenire credamus.

T Interpres Latinus dixit, *venturus eſt*, quod in Græco eſt, *venit*, quia tàm breuis hæc vita eſt, quam degimus, tamque mors vicina, vt quod futurum eſt iam ad eſſe videatur.

SECTIO III.

Rari ſunt qui benè Eccleſiæ Dei præſint. 464
Seruum ſe non Dominum eſſe cogitet Præſul. V
Nec decipi nec decipere Præſul debet. X
Beatus, & felix Præſul, quem paratum Dominus inuenerit. Y
Perſeuerantia in bono. Z
Non ſatis eſt bona cogitare niſi faciamus.
Et præmijs Chriſtus allicit, & pœnis terret. A
Multos ſibi huius vitæ dies promittere quàm noxium, præſertim ijs qui præſunt. 465
Miſericordiæ viſcera non exuat Præſul. B
Præſul ſuorum conſeruum ſe eſſe ſciat. C
Superior qui ſubditos ob iuſtam cauſam percutit, percutere non videtur. 466
In ſubditos plerumque ſæuit qui non ſæuit.
Iudicij dies omnibus occultus, vt ad illum omnes ſe præparent. D
Iudicij diem, & horam cur Angelos quoque latere Chriſtus dixerit. E

Quis putas eſt fidelis ſeruus & prudens, quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam?

NON ignorans dicit, *quis putas*, ſed vt quod rarũ eſt, ac multo honore dignum demonſtraret; rari quippè ſunt, qui benè Eccleſiæ præſint, qui populum Chriſtianum fideliter, prudenterque regant; ſed illi beati, qui tales ſunt futuri. 464

Fidelis ſeruus & prudens; ſeruus Præſul eſt, non Dominus; ſe igitur ſeruum agnoſcat, & pro domini voluntate, non pro ſuo libito populos ſuæ curæ commiſſos regat. V

Fidelis, & prudens; vtrumque neceſſarium; *Fidelis* ſit, vt neminem decipiat, *prudens* vt à nullo decipiatur. X

Beatus ille ſeruus, quem cum venerit Dominus eius, inuenerit ſic facientem.

VEre ille felix, ac beatus, quem ipſe Dominus paratum inueniet: Non eſt ille beatus, qui quod in culmine ſuper Y

alios ſit, talis iudicatur ab hominibus, ſed qui talis pronuntiatur à Domino, qui falli non poteſt.

Z *Sic facientem.* Non ſufficit aliquando benè feciſſe, niſi vſque ad finem in bono quis perſeueret, vt cum in vitæ fine Dominus aduenerit, bonis operibus vacantes inueniat. *Sic facientem,* non, *ſic cogitantem,* non ſatis eſt bona cogitare, ſed cogitata in opus exire debent.

Si autem dixerit malus ſeruus ille in corde ſuo, moram facit Dominus venire.

A VIde Domini prudentiam, ſedulamque in ſuos curam, non præmijs tantum allicit, ſed pœnis etiam terret, & audientes corrigit; Mercedem iis qui fideliter præſunt promiſerat, nunc è contra exitium præfectis malis minatur.

455 *Moram facit,* Græcè χρονίζει, *tardat, cunctatur.* Ingentium hoc malorum fons, & origo, quum multos ſibi quis vitæ annos pollicetur, diemque illum, quo omnium reddenda ratio Deo eſt, longè abeſſe putat. Præſules vix ſuo funguntur munere, quum diuturnam ſibi vitam promittunt. Longè alia illorum Præſulum mens, qui aſſiduè mortem, ac ſepulchrum cogitabant quod inter alios ſingulariter faciebat Sanctus Ioannes Eleemoſynarius, vt in eius vita apud Surium videre eſt.

Et cœperit percutere conſeruos ſuos, manducet autem, & bibat cum ebrioſis.

QVùm cibare debeat, ac paſcere conſeruos percutit, & iniuria afficit. Vbi miſericordiæ viſcera Præſul exuerit, non paſtoris, ſed lupi naturam induit, ſæuit in ſubditos, eos opprimit, eos vexat. B

Et cœperit percutere conſeruos: rectè conſeruos, vt ſe quoque ſeruum cogitet, & eadem qua ſubditi conditione, præter hoc ſolum, quod ſuperiorem obtineat locum. C

Cœperit percutere, verberibus afficere, pulſare. Sed cur iſtuc vniuersè damnatur, cum ſuperior iuſtè ſuos poſſit percutere, ac cum merito verberare? Damnat Chriſtus eum, qui iniuſtè percutit, qui autem propter iuſtam cauſam percutit percutere non videtur iuſta percuſſio non eſt percuſſio, ſed correctio; non ſemel in ſubditos ſæuit, qui non ſæuit, ſed illorum conniuet peccatis. 466

De die autem illa, & hora nemo ſcit neque Angeli Cælorum, niſi ſolus Pater.

IVdicij diem occultum omnibus eſſe voluit, vt cum neſciamus quando ſit futurus ſemper nos ad eum paremus. *De die autem illa, & hora.* Diem & horam dicere maluit quam menſem, annum, aut luſtrum, aut ſeculum, ne ſcilicet procul abeſſe crederetur. D

Dein-

Deinde quia annum ac menſem poterunt fortaſſe aliqui ſcire, ij nimirum qui ſigna iudicio præitura videbunt, non tamen diem, & horam iudicij extremi.

E *Neque Angeli Cœlorum.* Etiam Angelis occultus dies iudicij eſt? Sed cur iſtuc addidit Chriſtus? An nè diſcere homines vellent, quod Angeli neſcirent, ſicque ab inquiſitione abſtinerent? An ne illis eſset moleſtum iudicij diem neſcire? Conqueri nullus poteſt, cum Angelis ſe videt in hac re pariari; nimiæ temeritatis ſignum eſset, homunculos moleſtè ferre, ea non intelligere quæ nec cœleſtes ſpiritus intelligunt.

CAPVT XXV. MATTHÆI.

Vulgata Editio.	*Lectionum Varietas.*
Verſ. 1. TVnc ſimile erit regnũ cœlorum decem virginibus: quæ accipientes lampades ſuas exierunt obuiam ſponſo, & ſponſæ.	TVnc ſimile erit. *S.Hil. Tunc ſimilabitur. Fr. Luc. Tunc aſſimilabitur.* Quæ accipientes. *Fr. Luc. Quæ quùm accepiſſent. Int. Theoph. Quæ ſumptis.* Exierunt. *Auct. op. Imp. Venerunt.* Obuiam. *Int. Theoph. In occurſum.*
Verſ. 2. Quinque autem ex eis erant fatuæ, & quinque prudentes.	Prudentes. *Syr. Sapientes.* Sed quinque fatuæ. *Fr. Luc. Quæ fatuæ. Arab. Quinque inſipientes. S. Amb. & S. Aug. Stultæ. Auct. Stolidæ.*
Verſ. 3. Sed quinque fatuæ, acceptis lampadibus, nõ ſumpſerunt oleum ſecum.	Non ſumpſerunt. *Int. Theoph. Non acceperant. Syr. Non aſſumpſerant.*
Verſ. 4. Prudentes vero acceperunt oleum in vaſis ſuis cum lampadibus.	Acceperunt. *Int. Theoph. Sumpſerant.* Cum lapidibus. *Fr. Luc. Cum lampadibus ſuis.*
Verſ. 5. Moram autem faciente ſponſo, dormitauerunt omnes, & dormierunt.	Moram a.f. *Pagn. Tardante. Vat. Cunctante.* Dormierunt. *Int. Orig. Dormiebant. Int. S. Chryſ. Conniuerunt. Auct. Obdormierunt. Fr. Luc. Nictarunt. Syr. Somno ſe dedere.*
Verſ. 6. Media autem nocte clamor factus eſt: Ecce ſponſus venit exite obuiam ei.	Obuiam ei. *Ar. M. In occurſum eius.*

Vul-

Vulgata Editio. *Lectionum Varietas.*

Verſ.7.

Tunc ſurrexerunt omnes virgines illæ, & ornauerunt lampades ſuas.

Ornauerunt. *Int. Orig. Compoſuerunt. Int. Theoph. Apparauerunt. Auct. Ordinarunt. Syr. Præparauerunt.*

Verſ.8.

Fatuæ autem ſapientibus dixerunt: Date nobis de oleo veſtro: quia lampades noſtræ extinguuntur.

Fatuæ. *Syr. Illæ fatuæ.*
Quia. *Syr. Ecce.*
Extinguuntur. *Syr. Extinctæ ſunt.*

Verſ.9.

Reſponderunt prudentes, dicentes: Ne forte non ſufficiat nobis, & vobis, ite potius ad vendentes, & emite vobis.

Prudentes. *Syr. Sapientes.*
Ne forte. *Caiet. Ne quando.*
Ite potius. *Vat. Quin ite potius. Fr. Luc. Ite autem potius.*
Emite vobis. *Fr. Luc. Emite vobis ipſis.*

Verſ.10.

Dum autem irent emere, venit ſponſus: & quæ paratæ erãt, intrauerunt cum eo ad nuptias, & clauſa eſt ianua.

Dum autem irent. *Auct. op. Imp. Abeuntibus autem eis.*
Ad nuptias. *Syr. In domum chori.*

Verſ.11.

Nouiſſimè vero veniunt & reliquæ virgines, dicentes: Domine, Domine aperi nobis.

Nouiſſimè. *Pagn. Poſtea. Caiet. Deinde. Ar. M. Poſterius.*
Domine Domine. *Syr. Domine noſter, Domine noſter.*

Verſ.12.

At ille reſpondens, ait: Amen, dico vobis neſcio vos.

Neſcio vos. *Vat. Non noui vos. Auct. op. Imp. Neſcio vos qui eſtis.*

Verſ.13.

Vigilate itaque, quia neſcitis

Diem. *Syr. Diem illum.*

Vul-

diem, neque horam.

Neque horam. *Græcè* additur, *quā filius hominis veniet.*

Verſ. 14.

Sicut enim homo peregre proficiſcens, vocauit ſeruos ſuos, & tradidit illis bona ſua.

Seruos ſuos. *Ar.M. Proprios ſeruos.*
Bona ſua. *S. Ambr. & S.Hil. Subſtantiam ſuam. Fr.Luc. Facultates ſuas. Syr. Poſſeſſionem ſuam.*

Verſ. 15.

Et vni dedit quinque talenta, alij autem duo, alij verò vnū vnicuique ſecundum propriam virtutem & profectus eſt ſtatim.

Secundum p.virt. *Arab. Iuxta poſſe virtutis ſuæ. Vat. Secundum ſuam facultatem. Adam C. Secundum propriam facultatem, ſeu dexteritatem. Fr.Luc. Secundum ipſius poteſtatem.*
Et profectus eſt. *Vat. Et peregre profectus eſt.*

Verſ. 16.

Abijt autem qui quinque talenta acceperat, & operatus eſt in eis, & lucratus eſt alia quinque.

Et operatus e. in e. *Pagn. Et negotiatus eſt eis. Vat. Negotiatus eſt per ea. Int. Theoph. Confecit altera quinque.*
Lucratus eſt. *Vat. Confecit. Ar.M. Fecit.*

Verſ. 17.

Similiter & qui duo acceperat, lucratus eſt alia duo.

Qui duo acceperat lucratus eſt. *Syr. Qui negotiando lucratus eſt.*

Verſ. 18.

Qui autem vnum acceperat, abiens fodit in terram, & abſcondit pecuniam Domini ſui.

Abſcondit. *Arab. Sepeliuit.*
Pecuniam. *Arab. Argentum.*

Verſ. 19.

Poſt multum verò temporis venit Dominus ſeruorum illorum, & poſuit rationem cum eis.

Et poſuit. *Pagn. Et ponit. Vat. Subducit. Ar. Confert.*

Vul-

Verſ.20.

Et accedens qui quinque talenta acceperat, obtulit alia quinque talenta, dicens: Domine quinque talenta tradidiſti mihi, ecce alia quinque ſuperlucratus ſum.

Acceperat. *Ar.M. Accipiens.*
Obtulit. *Pagn. Attulit.*
Tradidiſti. *S.Amb. Dediſti.*
Superlucratus ſum. *Int.Theoph. Lucratus ſum per ea. Ar.M. Lucratus ſum ſuper illis.*

Verſ.21.

Ait illi Dominus eius: Euge ſerue bone, & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te cõſtituam, intra in gaudium Domini tui.

Euge. *Syr. Benè eſt.*
Super pauca. *S.Aug. In paucis. S. Proſp. in modico.*
Intra. *Ar.M. Ingredere.*
In gaudium. *S.Hier. In requiem.*

Verſ.22.

Acceſſit autem & qui duo talenta acceperat, & ait. Domine, duo talenta tradidiſti mihi, ecce alia duo lucratus ſum.

Acceſſit. *Ar.M. Accedens.*
Lucratus ſum. *Syr. Lucratus ſum ſupra ea ẽ*

Verſ.23.

Ait illi dominus eius: Euge ſerue bone, & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te cõſtituam, intra in gaudium Domini tui.

Euge. *Ar.M. Benè.*
Intra. *Ar.M. Ingredere.*

Verſ.24.

Accedens autem & qui vnum talentum acceperat, ait: Domine ſcio quia homo durus es, metis vbi nõ ſeminaſti, & congregas vbi non ſparſiſti.

Et accedens. *Arab. Venit autem ſeruus inutilis.*
Scio. *S.Aug. Sciebam.*
Quia homo durus es. *S.Aug. Te hominem moleſtum. Auct. Quia homo rigidus, & auſterus es.*
Seminaſti. *Arab. Seminas.*

Vul-

Vulgata Editio. | *Lectionum Varietas.*

Verſ. 25.
Et timens abij, & abſcondi talentum tuum in terra: ecce habes quod tuum eſt.

Timens. *Pagn. Territus.*
Talentum tuum. *Arab. Bona tua.*
Ecce habes q.t.e. *S. Aug. Tolle quod tuum eſt. Fr. Luc. Habes tuum.*

Verſ. 26.
Reſpondens autem Dominus eius, dixit ei: ſerue male, & piger, ſciebas quia meto vbi non ſemino, & congrego vbi non ſparſi.

Serue male. *S. Aug. Serue nequam.*
Meto vbi non ſeminaui. *Pagn. Metam vbi non ſeminaui.*
Vbi. *Ar. M. Vnde.*

Verſ. 27.
Oportuit ergo te cõmittere pecuniam meam numularijs, & veniens ego recepiſſem vtique quod meum eſt cum vſura.

Committere. *Ar. M. Iacere.*
Oportuit. *Fr. Luc. Oportebat.*
Pecuniam meam. *Auct. Argentum meum.*
Numulariis. *Syr. Menſæ. S. Hieronym. Ad menſam. Pagn. Menſarijs. Fr. Luc. Trapezitis.*
Recepiſsé. *S. Aug. Exigerem. Fr. Luc. Recuperaſſem.*

Verſ. 28.
Tollite itaque ab eo talentum, & date ei qui habet decem talenta.

Verſ. 29.
Omni enim habenti dabitur, & abundabit; ei autem qui non habet, & quod videtur habere, auferetur ab eo.

Abundabit. *Int. S. Chryſ. Superabundauit. Syr. Adijcietur ei. Ar. M. Augebitur.*
Et quod videtur habere. *Syr. Id etiam quod habet.*

Verſ. 30.
Et inutilem ſeruum eijcite in tenebras exteriores: illic erit fletus, & ſtridor dentium.

Inutilem ſeruum. *Syr. Seruum otioſum.*
Erit. *S. Aug. Eſt.*

Vul-

Vulgata Editio. — *Lectionum Varietas.*

*Verſ.*31.

Cum autem venerit Filius hominis in maieſtate ſua & omnes Angeli eius cum eo, tunc ſedebit ſuper ſedem maieſtatis ſuæ.

In maieſtate. *S.Cyp. In claritate. Vat. In gloria.*
Et omnes Angeli. *Caiet. Et omnes Sancti Angeli.*
Super ſed. maieſtatis ſuæ. *S.Cyp. In throno claritatis ſuæ. Pag. & Mald. Super ſedem gloriæ.*

*Verſ.*32.

Et congregabuntur ante eum omnes gentes, & ſeparabit eos ab inuicem, ſicut paſtor ſegregat oues ab hædis.

Congregabuntur. *S. Cyp. Colligentur. Ar.M. Cogentur.*
Separabit eos. *S.Cyp. Segregabit illos.*
Segregat. *Fr.Luc. Separat.*

*Verſ.*33.

Et ſtatuet oues quidem à dextris ſuis, hædos autem à ſiniſtris.

A dextris ſuis. *S.Cyp. Ad dexteram ſuam.*

*Verſ.*34.

Tunc dicet rex his, qui à dextris eius erunt: Venite benedicti Patris mei, poſſidete paratũ vobis regnum à conſtitutione mundi.

A dextris eius. *Vat. A dextera ſibi.*
Venite benedicti. *S.Val. Venite filij.*
Poſſidete. *S.Cyp. Percipite. S.Aug. Accipite. Pagn. Hereditate accipite. S.Val. Poſſidete mecum. Mald. Hæreditatem regni capite. Int. S. Chryſ. Hereditate.*
Paratum. *S Val. Promiſſum.*
A conſtitutione. *S.Cyp. Ab origine. Vat. A primordio. Int. Euth. Ab exordio. Ar.M. A fundamento.*

*Verſ.*35.

Eſuriui enim, & dediſtis mihi manducare: ſitiui, & dediſtis mihi bibere: hoſpes eram, & collegiſtis me.

Manducare. *Vat. Cibum.*
Dediſtis mihi b. *S.Cyp. Potaſtis me. S.Pet.Chryſ. Dediſtis mihi potum.*
Hoſpes eram. *S.Gaud. Peregrinus eram. S.Aug. Hoſpes fui.*
Eram. *S Cyp. Fui.*
Collegiſtis. *S.Cyp. Adduxiſtis. S. Aug. Suſcepiſtis. Syr. Excepiſtis.*

Vulgata Editio. | *Lectionum Varietas.*

Verſ.36.

Nudus & cooperuiſtis me: infirmus,& viſitaſtis me: in carcere eram,& veniſtis ad me.

Cooperuiſtis. *S.Cyp. Texiſtis. Ar.M. Amiciuiſtis.*
Infirmus. *Ar.M. Aegrotaui.*
In carcere. *Syr. In domo vinctorum.*

Verſ.37.

Tunc reſpondebunt ei iuſti, dicentes: Domine, quando te vidimus eſurientem,& pauimus te: ſitientem, & dedimus tibi potum?

Tunc reſpondebunt. *Syr. Tunc dicent.*
Iuſti. *Syr. Iuſti illi.*
Pauimus. *Fr.Luc. Aluimus. Auct. Nutriuimus.*
Sitientem. *Fr.Luc. Aut ſitientem.*

Verſ.38.

Quando autem te vidimus hoſpitem & collegimus te: aut nudum & cooperuimus te?

Collegimus. *S.Cyp. Adduximus.*
Cooperuimus. *S.Cyp. Veſtiuimus. Ar.M. Amiciuimus.*

Verſ.39.

Aut quando te vidimus infirmum: aut in carcere,& venimus ad te?

Aut quando. *S.Cyp. Quando autem.*
Aut. *S.Cyp. Et.*

Verſ.40.

Et reſpondens Rex, dicet illis: Amen dico vobis, quamdiu feciſti vni ex his fratrib. meis minimis, mihi feciſtis.

Amen. *S.Leo. Amen. Amen.*
Quamdiù. *S.Aug. Cùm &c, Quando. Pagn. Quatenus. S.Val. Quæcunque. Int.Orig. Ex eo. Fr.Luc. In quantum.*
Feciſtis. *S.Aug. Dediſtis.*

Verſ.41.

Tunc dicet & his, qui à ſiniſtris erunt. Diſcedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo, & Angelis eius.

Diſcedite. *Syr. Criminatori.*
Qui par. eſt. *S.Cyp. Quem parauit Pater meus. S.Hier. Quem præparauit Deus. S.Aug. Præparatus. Fr. Luc. Qui paratus fuerat.*
Diabolo. *Syr. Criminatori.*
Angelis eius. *Arab. Exercitibus eius.*

Vul-

Verſ.42.

Eſuriui enim, & non dediſtis mihi manducare: ſitiui, & non dediſtis mihi potum.

Manducare. *Syr. Quod manducarem.*
Non dediſtis mihi potum. *Ar.M. Et non poteſtis me. Syr. Non propinaſtis mihi.*

Verſ.43.

Hoſpes eram & non collegiſtis me: nudus, & non cooperuiſti me: infirmus, & in carcere, & non viſitaſtis me.

Non collegiſtis. *Syr. Nec excepiſtis.*
Non cooperuiſtis. *Pagn. Operuiſtis. Ar.M. Non amiciuiſtis.*

Verſ.44.

Tunc reſpondebunt ei & ipſi, dicentes: Domine, quando te vidimus eſurientem, aut ſitientem, aut hoſpitem, aut nudum, aut infirmum, aut in carcere, & non miniſtrauimus tibi?

Domine. *Syr. Domine noſter.*
In carcere. *Syr. In domo cunctorum.*

Verſ.45.

Tunc reſpondebit illis dicens: Amen dico vobis: Quandiu non feciſtis vni de minoribus his, nec mihi feciſtis.

Tunc. *S.Cyp. Et.*
Vni de minoribus. *S.Cyp. Vni ex minimis. Auct.op.Imp. Vni horum fratrum meorum minimorum.*

Verſ.46.

Et ibunt hi in ſupplicium æternum: iuſti autem in vitam æternam.

Ibunt hi. *S.Cyp. Abibunt iſti.*
Supplicium æter. *S.Cyp. & S.Aug. In ambuſtionem æternam. Syr. In cruciatum æternum.*

CAPVT XXV.

Expenditur, & illuſtratur.

SECTIO PRIMA.

Virginitatis, & lampadis nexus. 467
Coniuges caſtitatis non obliuiſcantur. A
Mulieres, & maximè ſponſæ cunctationis, & moræ amicæ. B
Prudentum eſt imprudentes inſtruere, & ad bonum excitare. 468
Inuidia ſummæ imprudentiæ nota eſt. C
Dormire profundè neſcit, quæ ſponſum amat. D
Laboris noſtri mercedem augeri Chriſtus ſtudet. 469
Cum vocamur ſtatim Deo reſpondere debemus, nec cunctari. E
Perſtricti, qui torpent dum à Deo vocantur. F
Sera pœnitentia, ſera bòni inquiſitio, fatuitatis nota vix eluere poteſt. 470
Mortis tempore peccata, quæ vix nunc apparent, prodibunt in lucem. G
Humanæ laudis aura nihil faciendum. H

Tunc ſimile erit regnum Cælorum decem virginibus, quæ accipientes lampades ſuas exierunt ſponſo, & ſponſæ.

467 SPONSO & ſponſæ virgines cum lampadibus occurrũt; prælucet ſuis facibus virginitas, & lampades non tantùm defert, ſed lampas eſt, vt optimè virgines cum lampadibus cohæreant.

Probè ſponſis occurrũt virgines, A
ne coniuges puritatis obliuiſcantur, quin eam præ oculis habere debent, eam quantum ius maritale permittit obſeruare.

Moram autem faciente ſponſo dormitauerunt omnes, & dormierunt.

ETiam ſponſa aberat, & expe- B
ctabatur, nec tamen de illâ dicitur, *moram faciente ſponſa*. At hoc ſatis intelligebatur, ſcimus quippè mulierum maximè ſponſarum proprium eſſe moras nectere, vnde cum hoc de ſponſo dixerit, de ſponſa non explicat.

Omnes aut dormiunt, aut dor- 468
mitant, etiam prudentes, nec enim contra prudentiam ſomnum, vbi neceſſitas vrget, & tempus permittit, capere. Porrò rectè prudentes dormire perhibentur, alioquin fatuas excitaſſent, vt ad parandum oleum ſurgerent, ne imparatę eſſent cum ſponſus veniret; vt diſcas prudentium eſſe, imprudentes, fatuoſque inſtruere, & verbis, & exemplis ad bonum vocare.

Dormitare etiam prudentes re- C
feruntur, ne inuidia laborare viderentur, quod factum ſi vigilantes virgines fatuas nõ excitaſſent, vt ſolæ ſponſo occurrerent, ſolæ ſponſum exciperent cum lampadibus ſuis; à prudentibus inuidia exulat, quę ſummæ imprudentiæ nota eſt.

Dormiunt fatuæ, dormitãt pru- D
dentes, nec enim graui topore corri-

corripiuntur ſponſum exſpectantes; dormire profundè neſcit, quę ſponſum amat. Sponſi cura prudentes excitabat, leuiter ſopore corripiebantur, ſtatim euigilabāt. Fatuarum eſt dormire, & in ſponſi exſpectatione profundo ſomno opprimi.

Media nocte clamor factus eſt. Ecce ſponſus venit, exite obuiam ei.

469 CVr adeo intempeſtiuè ſponſus aduenit; veniſſet prima nocte, aut in Solis ortum aductum diſtuliſſet. Media nocte venit, quando grauiſſimus ſopor homines opprimit; non caſu id factum, nec ſine myſterio. Media nocte venit, vt ſurgentes magis mererentur, & maior eſſet maioris laboris merces, præmiumque; quod non fuiſſet ſi prima nocte aduenisſet, aut ſub ſolis ortum.

E Non dixit præparate vos, vt exeatis, & ſponſo occurratis, ſed ait *exite obuiam ei*, quia nempe paratæ eſſe virgines exituræ, nec longas trahere moras debebant, quod à prudentibus factum. Diſce cum vocaris ſtatim Deo reſpōdere, nec cunctari.

Tunc ſurrexerunt omnes virgines illæ, & ornauerunt lampades ſuas.

F ETiam fatuæ ſurgunt, vt ſponſo occurrerent, torporem omnem ſtatim excutiunt. Fatuæ tamen audiunt, quia oleo carebant; quam iuſtius fatuus audiet ac demens, qui à Deo vocatus nec ſurgit quidem, ſed torpet, ac dormit, atque ſegnitiæ ſomno ſopitur?

Fatuæ autem ſapientibus dixerunt: date vobis de oleo veſtro, quia lampades noſtræ extinguuntur.

NEfas erat inanibus, extinctiſque lampadibus ſponſo occurrere, & ideo oleum virgines fatuæ quærunt à prudentibus; vt & ipſæ fatuæ prudentes videantur, quod oleum quærunt; ſed cum nimis ſerò iſtuc factum ab ipſis ſit eluere in eis fatuitatis, ac ſtultitiæ notam minimè inquiſitio iſta potuit. 470

Hinc docemur extremo vitę noſtræ tempore, cū ad Dei iudicium, tribunalque vocabimur, vitæ anteactæ ratione perſpicuè nos cognituros, illa quippè dies *illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium*. Tunc peccata, quæ vix nunc apparent, prodibunt in lucem, & manifeſta fiēt. G 1. Cor. 4. v. 5.

Quia lampades noſtræ extinguuntur: Quum ſponſus abeſſet fatuarum lucebant lampades, cum aduenit extinguuntur. Ante ardebant, quum laudes hominum non deerant, præſente ſponſo extinguuntur, quia tunc non ab hominibus, ſed *laus erit vnicuique à Deo*. Plerumque homines aliqua digna laude faciunt, quia humanæ laudis aura eos afflat, quæ ſi deficit, à bonis operibus deſiſtunt, otio, & deſidia torpent. H 1. Cor. 4. v. 5.

SE-

SECTIO II.

Vbi auaritia prudentia exulat. 471
Alienis peccatis prudens ignoſcit.
In extremo iudicio ab electis nullum reprobis auxilium feretur. I
Quàm graue Chriſti vocem audire, & à Chriſto eijci. K
Chriſti in ſuos amor. L
Superiores tempus inutiliter ne inſumant, ſi tempus conterere ſubditos nolunt. 472
Statim ac Dei dona accepimus operi manum admouere debemus. M
Terſtricti qui terrenis negotijs addicti ſpiritualia lucra non quærunt. N
Patiens, & longanimis Deus eſt. O
Mercedem noſtri laboris augeri ſtudet Chriſtus. P
Superior quandoque ſubditos laborantes laudet, vt alacriores laudibus reddat. 473
De ſuorum profectu ſuperior gaudeat. Q
Dei liberalitas, & benificentia. R
Ingens æternæ gloriæ magnitudo. S
Magna laboris merces nouus labor. V

Reſponderunt prudentes dicentes: Ne forte non ſufficiat nobis & vobis; ite potius ad vendentes, & emite vobis.

471 HOc non ex auaritiâ prudentes, ſed ex timore reſpondent, non apertè negantes, ſed prudenter declinãtes petitionem fatuarum. Non dicunt apertè *nolumus*, nec illarum ſocordiam, ac negligentiam ſeuerè arguunt: alioquin nec prudentes dicerentur, nec eſſent, vbi auaritia ibi nulla prudentia eſt, vbi alienis peccatis non ignoſcitur, prudentiæ veſtigium eſſe non poteſt.

Significatur hic nullam in extremo iudicij die opem ab electis ferendam reprobis; tunc quippè ſeriùs erit, quàm vt electi auxilium dare poſſint, & reprobi poſtulare. I

Amen dico vobis: neſcio vos.

NOn per Angelum, non per miniſtrum reſponſum dat, ſed per ſe ipſum luctuoſum illud *neſcio vos* inclamauit; vt nempè cum ſuauem eius vocem virgines fatuæ audirent, nec ingredi ad Chriſtum poſſet, multo magis torquerentur. K

Sicut enim homo peregrè proficiſcens vocauit ſeruos ſuos.

AD regna Cœlorum aſcenſurus, iturusque Chriſtus ad patrem vnde deſcenderat, peregrè ſe iturum dicit propter charitatem ſanctorum quos relinquebat in terra. Tanto ergo Eccleſiam, ſeruoſque ſuos amore Chriſtus ardet. L

Vni dedit quinque talenta, alij autem duo, alij vero vnum, vnicuique ſecundum propriam virtutem, & profectus eſt ſtatim.

SVo pondere non caret, quod diſtributis talentis ſtatim Dominus diſcedit: hoc fecit quia nihil aliud illi cum ſeruis agendum 472

ſu-

ſupererat. Volebat ſeruos operari; non terit ipſe cum ipſis inutiliter tempus, ne aliud ab illis verbis exigat, aliud exemplo ſuadeat. Diſcant Domini tempus inutiliter non inſumere.

M Statim Dominus abit, vt ſtatim circa accepta talenta negotiari inciperent ſerui, quod non feciſſent, ſi fuiſſet cum illis Dominus. Per quod nobis oſtenditur, quòd ſtatim ac Dei dona accipimus, ſuperaque talenta, debemus ijs, iuxta Dei voluntatem vti, nec tempus differre, longas moras nectere; ſtatim operi manum admoueat, qui Deum amat.

Qui autem vnum acceperat abiens fodit in terram & abſcondit pecuniam Domini ſui.

N DVplex malum, & quod abſcondit, & quod in terram defodit talentum; inuidiæ fuit, talentum, quod ad aliorum quoque ſalutem animarumque lucra Dominus dedit, abſcondere, in terram verò defodit, qui terrenis actibus ſe implicat, rerũ cœleſtium oblitus. Talentum in terram fodit, qui terrenis negotiis ſe applicat, nec ſpiritualia lucra quærit.

Poſt multum verò temporis venit Dominus ſeruorum illorum, & poſuit rationem cum eis.

O NOn ſtatim rationem expetit, eſt enim Dominus patiens, & longanimis. Si ſubitò rediјſſet piger ille ſeruus, qui talentum defoderat, temporis conceſſi breuitatem cauſatus fuiſſet.

Poſt multum temporis reuertitur, vt ſerui boni, ſeduliqne multum lucrarentur, maiorique laude digni haberentur. P

Euge ſerue bone, & fidelis.

SEdulum, fidelemque ſeruum non remunerat tantùm Dominus, ſed etiam laudat, vt nempè hac laude promptior, alacriorque ad bonum fieret, & ad maiora ſe pararet: nempè eorum qui imperant eſt, ſubditos etiam laude ad grandia quæque allicere. Malè agunt, qui ſemper ſubditorum labores carpunt, damnantque. nam cum virtus laudata creſcat, decreſcit plerumque ſuis laudibus deſtituta. 473

Euge interiectio prudentis eſt. Probi quippè ſuperioris eſt de ſuorum profectu gaudere, ſuorum lucra gaudium Domini augere debẽt; inuidus audiet ſi nõ gaudeat. Q

Quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſupra multa te conſtituam intra in gaudium Domini tui.

QVanta Domini liberalitas, quanta beneficentia! quinque talenta ſeruo dederat, & pauca vocat; cum tamen ingens hæc nummorum ſumma ſit. Diſce, tàm diues in miſericordia Deus eſt, vt licet magna nobis largiatur, & multa, pauca dediſſe videatur. R

Pauca ſunt omnia quæ in præſenti vita habemus, licet magna videantur, ſi æternis patriæ bonis com- S

comparentur, tanta æternæ gloriæ magnitudo eſt.

V Prẹmium bonẹ operationis ſeruo Dominus pollicetur, *ſupra multa,* inquit, *te conſtituam*, quænam hæc retributio cum laborem addit labori? an mercedis loco maior labor eſt? eſt, ingens laborum, operumque præmium eſt, ſi nouum opus Deus iniugat, nouum laborem, quo ad eius gloriam, animarum lucra operari poſſimus.

SECTIO III.

A Chriſto humilitas diſcenda. 474

Angeli in iudicio teſtimonium contra peccatores dicent. X

Chriſti clementia etiam in iudicio ſe paſtorem dicit. Y

Ouibus *electi cur comparentur.* Z

Laſciui, & infæcundi Dei iudicium timeant. 475

Propenſior Chriſtus ad ſaluandum, quam ad damnandum. A

Iuſti perpetua poſſeſſione regno fruentur. B

Chriſti in homines amor. 476

Impij torquebuntur in iudicio, quod omnia miſericordiæ opera neglexerint. C

Chriſtus benefacta bonorum plenius explicat, quam impiorum malefacta. D

Inuidi perſtricti, qui benefacta aliorum extenuant, malefacta amplificant. E

Superbi Chriſtum in pauperibus agnoſcere dedignantur. F

Iuſti ob humilitatem bona, quæ operantur non vident. G

Mali peccata ſua ſupprimere ſtudent, explicare nolunt. 477

Impij ſibimet maledictionis auctores peccando fuerunt. H

Cum venerit filius hominis in ſede maieſtatis ſuæ.

POTERAT eandem ſententiam ſic efferre, *cum ego venero in ſede maieſtatis meæ,* ſed ab hac loquendi formula abſtinuit, ac de ſe tanquam de alio loquitur, vt humilitatem ſuam proderet, & ne ſe extollere videretur: humilitatem diſce ab humilitatis magiſtro. 474

Et omnes Angeli eius cum eo.

CVr & Angeli ad iudicium venire perhibentur? Vt teſtes noſtrorũ operum ſint, & teſtimonium contra peccatores ferant, de iuſta eorum damnatione, quod ab Angelis admoniti proficere noluerunt. Aderant angeli, teſtantes quantum adminiſtrauerint ad hominum ſalutem, quidque perfecerint, vt omnes à malo auerterent, allicerent ad bonum. X

Et ſtatuet oues quidem à dextris, hædos autem à ſiniſtris.

VIde clementiam Dei, & in iudicio paſtoris nomen, munuſque retinet. Oues bonos vocat, hædos impios: qui ſaluantur oues dicuntur ob manſuetudinem. Y

nem. Rectè oues quia ad occiſionē parati Chriſti imitatione, de quo
Iſ. 53. 7. ſcriptum eſt. *Sicut ouis ad occiſionem ductus eſt*.

475 Damnandi hædis comparantur hædus laſciuum animal eſt, quo tacitè innuitur, laſciuos cum hædum referant Dei iudicium ſubituros. Hædus prætereà ſterile animal, & infæcundum, ergo timere debent, qui bonorum operum fætibus carent, ne tanquam hædi in ſiniſtris poſiti flammis, eiſque æternis adiudicentur.

Tunc dicet Rex qui à dextris eius erunt: venite benedicti Patris mei, poſſidete paratum vobis regnum à conſtitutione mundi.

A AB his, qui à dextris futuri ſunt, ideſt à bonis initium ſumit, quia propenſior ad ſaluandum eſt, quàm ad damnandum, & ad præmiū exhibendum, quàm ad pœnas infligendas paratior Chriſtus eſt; ſponte benefacit, quia bonus eſt, inuitus punit, quia iudex.

B *Poſſidete*, Grecè κληρονομήσατε, *Hæreditate* ſeu, *hæreditate accipite*. Hæreditatis vocabulo ſignificatur iuſtos Dei filios eſſe, & quod perpetuâ ſtabilique poſſeſſione, à qua eijci nunquam poſſint regno fruentur.

Eſuriui, & dediſtis mihi manducare; ſitiui, & dediſtis mihi bibere.

476 SAtis erat dicere, *dediſtis mihi manducare dediſtis mihi potum*, cur adijcit, *eſuriui, ſitiui?* An quia paruus fuiſſet amor pauperis, ſi pauperem ſuſcipiſſet, niſi & pauperis paſſiones aſſumeret. Verus amor amati anguſtias ſuas facit.

Horum operū meminit, vt magis impij torquerentur, intolerabilis enim dolor erit, ſi per illud quiſque morti, ac damnationi adiudicetur, per quod ſibi vitæ gaudia cōparare potuiſſet, nam cibi, & potus exhibitioni Cœlum Chriſtus promiſerat. C

Infirmus, & in carcere, & non viſitaſtis me.

HÆc duo humanitatis genera plenius, & diſtinctius prius recenſet, hic in vnam contrahit; verſ. 36. ita narrauit. *Infirmus, & viſitaſtis me, in carcere eram & veniſtis ad me.* Cur eadem loquēdi formula hic quoque dum reprobos arguit, non vtitur? quia clementiæ iudicis eſt hominum benefacta largius pleniuſque prædicare & extollere, quam malefacta. D

Aliter inuidi, & liuore correpti loquuntur, aliorum benefacta extenuant, & ſupprimere conantur: augent & amplificant malefacta. E

Reſpondebunt ei & ipſi dicentes Domine quando te vidimus eſurientem aut ſitientem aut hoſpitem, aut nudum, aut infirmum, aut in carcere, & non miniſtrauimus tibi?

OBſerua, quod iuſti in vnoquoque verbo immorentur, 477
iniuſti paucis ſe expediunt, pro-

prium quippe iuſtorum eſt benefacta ſua diligenter refutare cauſa humilitatis, malorum verò culpas ſuas excuſationis cauſa aut nullas eſſe oſtendere, aut leues, & paucas, & peccata ſua curſim potius ea referendo retegere quam diligenter explicare.

Diſcedite à me maledicti.

IVſti benedicuntur à Patre, impij maledicti vocãtur, nec explicatur à quo. Quidni? ipſimet ſibi maledictionis auctores peccando fuerunt: non eſt Deus auctor maledictionis ſicut benedictionis; benedictionis auctor pater eſt, maledictionis autem auctor ſibi vnuſquiſque eſt, qui maledictione digna operatus eſt. H

CA-

CAPVT XXVI. MATTHÆI.

Vulgata Editio.	*Lectionum Varietas.*
Verſ. 1. ET factũ eſt:cũ conſummaſſet Ieſus ſermones hos omnes,dixit diſcipulis ſuis.	CVm conſummaſſet. *Syr. Cum abſoluiſſet. Fr.Luc. Cùm finiuiſſet. Int.S.Chryſ. Quando finiuit.*
Verſ. 2. Scitis quia poſt biduum paſcha fiet, & filius hominis tradetur vt crucifigatur.	Fiet. *Pagn. Sit. Vat.Agi. Caiet. Fit.* Tradetur. *Ar.M. Traditur.* Vt. *Fr.Luc. Ad hoc vt.* Crucifigatur. *Ar.M. Ad Crucifigi. Syr. Vt cruci ſuffigatur.*
Verſ. 3. Tunc congregati ſunt Principes Sacerdotum & ſeniores populi in atrium Principis Sacerdotum, qui dicebatur Caiphas.	Principes Sacerdotum. *Syr. & Ar. M.* addunt. *Et Scribæ.* In atrium. *Mald. In aulam.*
Verſ. 4. Et concilium fecerunt vt Ieſum dolo tenerent, & occiderent.	Concilium fecerunt. *Mald. Vnanimi conſenſu conſilium ceperunt. Fr. Luc. Simul conſultarunt.* Tenerent. *Pagn. Caperent. Int. Euth. Apprehenderent.*
Verſ. 5. Dicebant autem: Non in die feſto, ne forte tumultus fieret in populo.	In die feſto. *Fr.Luc. In feſto.* Fieret. *Pagn. Fiat.*
Verſ. 6. Cum autẽ Ieſus eſſet in Bethania in domo Simonis leproſi.	Cum autem eſ.Ieſ. *Ar.M. At Ieſu exiſtente.* In domo. *Syr. In ædibus.*
Verſ. 7. Acceſſit ad eum mulier habens	Acceſſit. *Ap.Fr.Luc. Acceſſerat.*

Vulgata Editio. *Lectionum Varietas.*

alabaſtrum vnguenti pretioſi, & effudit ſuper caput ipſius recumbentis.

Vnguenti. *Syr. Vnguenti ſuauiſſimi.*
Pretioſi. *Mald. Grauis pretij.*
Effudit. *Fr. Luc. Effuderat.*
Recumbentis. *Int. Orig. Recumbente eo.*

Verſ. 8.
Videntes autem diſcipuli indignati ſunt, dicentes: vt quid perditio hæc?

Indignati ſunt. *S. Chryſ. Moleſtè tulerunt. Syr. Diſplicuit eis.*
Vt quid. *Pagn. Ad quid. Vat. Quorſum.*

Verſ. 9.
Potuit enim vnguentum iſtud venundari multo, & dari pauperibus.

Potuit. *Arab. Decebat. Caiet. Poterat.*
Multo. *S. Amb. Pretio. Pag. Magno.*
Pauperibus. *Syr. Egenis.*

Verſ. 10.
Sciens autem Ieſus, ait illis: Quid moleſti eſtis huic mulieri? opus enim bonum operata eſt in me.

Sciens. *Arab. Sciuit.*
Quid moleſti eſtis. *Arab. Reprehenditis. Fr. Luc. Quid labores ſeu moleſtias præbetis. Syr. Quid fatigatis. Ar. M. Quid moleſtias exhibetis.*
Bonum. *Fr. Luc. Pulchrum. Auct. Egregium.*
In me. *Pagn. Erga me.*

Verſ. 11.
Nam ſemper pauperes habetis vobiſcum: me autem non ſemper habetis.

Habetis. *Syr. Habebitis.*
Non ſemper habetis. *Syr. Non omni tempore habebitis.*

Verſ. 12.
Mittens enim hæc vnguentum hoc in corpus meum: ad ſepeliendum me fecit.

Mittens. *Fr. Luc. Quod miſit. Int. S. Chryſ. Cū immiſerit. Ar. M. Iaciens.*
In corpus meum. *Int. S. Chryſoſt. In corpore meo. Syr. Super corpus meū.*
Ad ſepeliendum me. *Int. S. Chryſ. Ad ſepulturam meam.*

Verſ. 13.
Amen dico vobis: vbicunque

Dicetur. *Pagn. Narrabitur. Syr. Recitabitur.*

Vul-

Vulgata Editio	Lectionum Varietas
prædicatum fuerit hoc Euangelium in toto mundo, dicetur & quod hæc fecit in memoriam eius.	Et quod hæc fecit. *Fr.Luc. Etiam id quod hæc fecit.* In memoriam eius. *Fr.Luc. In monumentum ipſius.*
*Verſ.*14. Tunc abijt vnus de duodecim, qui dicebatur Iudas Icariotes, ad Principes Sacerdotum.	Tunc abiit. *Ar.M. Tunc vadens.* Qui dicebatur. *Ar.M. Dictus.*
*Verſ.*15. Et ait illis: Quid vultis mihi dare, & ego eum vobis tradam? At illi conſtituerunt ei triginta argenteos.	Conſtituerunt. *Euth. Appenderunt.* Triginta argenteos. *Int.Orig. Triginta ſtateres. Fr.Luc. Triginta argentea. Syr. Triginta argenti.*
*Verſ.*16. Et exinde quærebat opportunitatem, vt eum traderet.	Exinde. *Fr.Luc. Ex tunc.* Quærebat opport. *Syr. Quærebat ſibi.* Traderet. *Fr.Luc. Proderet.*
*Verſ.*17. Prima autem die azimorum acceſſerunt diſcipuli ad Ieſum, dicentes: vbi vis paremus tibi comedere Paſcha?	Azimorum. *Pagn. Infermentorum.* Comedere. *Int.Euth. Ad edendum.*
*Verſ.*18. At Ieſus dixit; ite in ciuitatem ad quēdam, & dicite ei: Magiſter dicit: Tempus meum propè eſt, apud te facio Paſcha cum diſcipulis meis.	Ad quendam. *Vat. Ad illum. Mald. Ad certum quendam.* Magiſter. *Syr. Magiſter noſter.* Prope eſt. *Syr. Aduenit.*

Vulgata Editio. | *Lectionum Varietas.*

Verſ.19.

Et fecerunt diſcipuli ſicut conſtituit illis Ieſus, & parauerunt Paſcha.

Conſtituit. *Ar.M. Coordinauerat.*

Verſ.20.

Veſpere autem facto, diſcumbebat cum duodecim diſcipulis ſuis.

Diſcumbebat. *Mald. Recumbebat.*
Cum duodecim diſcip.ſuis. *Ar.M. Cum duodecim.*

Verſ.21.

Et edentibus illis, dixit: Amen dico vobis, quia vnus veſtrum me traditurus eſt.

Vnus veſtrum. *S.Proſp. Vnus ex vobis.*
Me traditurus eſt. *S.Proſp. Tradet me. Pagn. Prodet me. Int.Theoph. Me proditurus eſt. Syr. Prodit me.*

Verſ.22.

Et contriſtati valde, cæperunt ſinguli dicere: Nunquid ego ſum Domine?

Et conſtr.vos. *Pagn. Et mæſti redditi vehementer.*

Verſ.23.

At ipſe reſpondens, ait: Qui intingit mecum manum in paropſide, hic me tradet.

Intingit. *Pagn. Intinxit.*
In paropſide. *Syr. In patino. Ar.M. In Catino.*
Tradet. *Vat. Proditurus eſt.*

Verſ.24.

Filius quidem hominis vadit, ſicut ſcriptum eſt de illo: væ autem homini illi, per quem filius hominis tradetur: bonum erat ei, ſi natus non fuiſſet homo ille.

Tradetur. *Int.Euth. Proditur.*
Bonum erat ei. *S.Hier. Melius ei fuerat.*

Vul-

Vulgata Editio. — *Lectionum Varietas.*

Verſ.25.

Reſpondens autem Iudas, qui tradidit eum, dixit: Nunquid ego ſum Rabbi? Ait illi, tu dixiſti.

Qui tradidit. *Fr.Luc. Ille tradens.*

Verſ.26.

Cœnantibus autem eis, accepit Ieſus panem, & benedixit ac fregit, deditque diſcipulis ſuis, & ait: Accipite, & comedite: Hoc eſt corpus meum.

Cœnantibus. *Mald. Veſcentibus. Auct.edentibus.*

Accepit. *Fr.Luc. Poſtquam accepiſſet.*

Hoc eſt corpus meum. *S.Chryſ.* addit, *quod pro multis frangetur in remiſſionem peccatorum.*

Verſ.27.

Et accipiens calicem gratias egit: & dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes.

Accipiens Calicem. *Pagn. Accepto poculo.*

Bibite. *Syr. Accipite, & bibite.*

Ex hoc. *Richel. Ex eo.*

Verſ.28.

Hic eſt enim ſanguis meus noui teſtamenti, qui pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum.

Sanguis. *Fr.Luc. Ipſe ſanguis.*

Noui Teſt. *Vat. Qui eſt noui Teſtamenti.*

Effundetur. *Vat. Effunditur. Ar.M. Effuſus.*

Verſ.29.

Dico autem vobis: non bibam amodo de hoc genimine vitis vſque in diem illum, cum illud bibam vobiſcum nouum in regno Patris mei.

Non bibam. *Vat. Neutiquam bibero. Fr.Luc. Quod nequaquam bibam.*

Amodo. *Pagn. Poſthac. Fr.Luc. Ex nunc.*

De hoc genimine vitis. *Arab. De ſucco huius vitis. Auct. Ex hoc fructu vitis. S.Cyp. Ex iſta creatura vitis. Pagn. Ex hoc fructu vitis.*

In Regno Patris mei. *Syr. In regno Dei.*

Vulgata Editio.	Lectionum Varietas.
Verſ.30. Et hymno dicto, exierunt in montem Oliueti.	Et Hymno dicto. *Arab. Et laudem dederunt. Pagn. Cum hymnum ceciniſſent. Mald. Cum laudem Deo ceciſſent. Anct. Quum dixiſſent laudes. Int.Euth. Dictis laudibus.* Exierunt *S.Hil. Reuerſi ſunt.*
Verſ.31. Tunc dicit illis Ieſus: omnes vos ſcandalum patiemini in me, in iſta nocte. Scriptum eſt enim. Percutiam paſtorem, & diſpergentur oues gregis.	Scandalum patiemini. *Vat. Offendemini. Fr.Luc. Scandalizabimini.* In me. *Vatab. Mea cauſa. Int.Theoph. Per me.* Gregis. *Syr. Gregis ipſius.*
Verſ.32. Poſtquam autem reſurrexero, præcedam vos in Galilæam.	Reſurexero. *Vat. Suſcitatus fuerò.*
Verſ.33. Reſpondens autem Petrus ait illi: Et ſi omnes ſcandalizati fuerint in te, ego nunquam ſcandalizabor.	Scandalizati fuerint. *Int.Euth. Offendantur.* In te. *Int.Euth. Tui cauſa.* Nunquam ſcandalizabor. *Int. Theoph. Nunquam ſcandalum patiar.*
Verſ.34. Ait illi Ieſus: Amen dico tibi, quia in hac nocte antequam Gallus cantet, ter me negabis.	Cantet. *Int.Euth. canat. Ar.M. Vociferari.*
Verſ.35. Ait illi Petrus: Etiam ſi oportuerit me mori tecum, non te negabo. Similiter & omnes diſcipuli dixerunt.	Etiamſi op.m.m. *Arab. Et ſi coactus fuero mori.* Non te negabo. *Fr.Luc. Nequaquam te abnegabo.*

Vul-

Verſ.36.
Tunc venit Ieſus cum illis in villam, quæ dicitur Gethſemani, & dixit diſcipulis ſuis: ſedete hic donec vadam illuc, & orem.

In villam. *Vat. In prædium. Syr. In locum.*
Et dixit. *Fr.Luc. Et dicit.*
Donec vadam illuc, & orem. *Digreſſus orem illic. Fr.Luc. Interea dum abiens orauero illic.*

Verſ.37.
Et aſſumpto Petro, & duobus filijs Zebedæi, cæpit contriſtari, & mæſtus eſſe.

Aſſumpto. *Fr.Luc. Poſtquam aſſumſiſſet.*
Contriſtari & mœſtus eſſe. *Pagn. Affici dolore, & mæſtitudine. Vat. Affici mœſtitia & anxietate. Int. Orig. Cæpit triſtari, & tædiari. Mald. Triſtari, & anxio eſſe anima. Auct. Triſtari, & angi animo.*

Verſ.38.
Tunc ait illis: Triſtis eſt anima mea vſque ad mortem: ſuſtinete hic, & vigilate mecum.

Triſtis eſt anima mea. *Pagn. Mæſta eſt anima mea. Mald. Triſtitia vndique obſeſſus eſt animus meus. Fr.Luc. Valde triſtis eſt anima mea.*
Suſtinete. *Vat. Manete. Syr. Expectate.*

Verſ.39.
Et progreſſus puſillum, procidit in faciem ſuam orans, & dicens: Pater mi, ſi poſſibile eſt, tranſeat à me calix iſte: Veruntamen non ſicut ego volo, ſed ſicut tu.

Puſillum. *Vat. Paululum.*
Si poſſibile eſt. *S.Cyp. Si fieri poteſt.*
Tranſeat à me. *Mald. Prætereat.*
Calix iſte. *Vat. Poculum iſtud.*
Non ſicut e.v. *S.Cyp. Non quod ego volo ſed quod tu.*

Verſ.40.
Et venit ad diſcipulos ſuos, & inuenit eos dormientes, & dicit Petro: ſic, non potuiſtis vna hora vigilare mecum?

Inuenit. *Int.Euth. Reperit.*
Sic. *Vat. Adeo.*
Non potuiſtis. *Quid. Codd. Non potuiſti.*
Vna hora. *Vat. Vnam horam.*

Vulgata Editio.	*Lectionum Varietas.*
Verſ.41. Vigilate, & orate vt non intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus eſt, caro autem infirma.	Intretis. *Tert. Incidatis.* Promptus. *S.Hil.Firmus.Auct.Alacer, paratus.* Caro. *Syr. Corpus.* Infirma. *Auct. Debilis, imbecillis.*
Verſ.42. Iterum ſecundo abijt, & orauit, dicens. Pater mi, ſi non poteſt hic calix tranſire niſi bibam illum, fiat voluntas tua.	Abijt. *Vat. Digreſſus.* Hic calix. *Al. Hoc poculum.*
Verſ.43. Et venit iterum, & inuenit eos dormientes: erant enim oculi eorum grauati.	Venit. *Fr.Luc. Cum veniſſet.*
Verſ.44. Et relictis illis, iterum abijt, & orauit tertio, eundem ſermonem dicens.	Eundum ſermonem. *S. Chryſoſt. Idem.*
Verſ.45. Tunc venit ad Diſcipulos ſuos, & dicit illis: dormite iam, & requieſcite: ecce appropinquauit hora, & Filius hominis tradetur in manus peccatorum.	Dormite iam. *Syr. Dormite adhuc. Ar.M. Dormite ceterùm.* Tradetur. *Vat. Traditur.*
Verſ.46. Surgite eamus: ecce appropinquauit qui me tradet.	Surgite. *Ar.M. Excitamini.* Appropinquauit. *Int.Orig. Appropiauit. Syr. Appropinquat.* Tradet. *Vat. Tradit.*

Vul-

Verſ.47.

Adhuc eo loquente: Ecce Iudas vnus de duodecim venit, & cum eo turba multa cum gladijs, & fuſtibus, miſſi à Principibus ſacerdotum, & ſenioribus populi.

Iudas. *Syr. Iudas proditor.*
Fuſtibus. *Fr. Luc. Lignis.*

Verſ.48.

Qui autem tradidit eum, dedit illis ſignum, dicens: Quemcunque oſculatus fuero, ipſe eſt tenete eum.

Qui autem tradidit. *Fr. Luc. Qui autem tradebat.*
Dedit. *Fr. Luc. Dederat.*
Tenete eum. *Vat. Trendite eum. Fr. Luc. Retinete eum. Auct. Capite, Apprehendite.*

Verſ.49.

Et confeſtim accedens ad Ieſum, dixit: Aue Rabbi & oſculatus eſt eum.

Aue Rabbi. *Syr. Pax Rabbi. Ar. M Gaude Rabbi.*
Oſculatus eſt. *Fr. Luc. Deoſculatu eſt.*

Verſ.50.

Dixitque illi Ieſus: Amice ad quid veniſti? Tunc acceſſerunt, & manus iniecerunt in Ieſum & tenuerunt eum.

Amice. *Syr. Socie.*
Ad quid veniſti? *Pagn. Ad quid ades? Vat. Quorſum ades? Fr. Luc. Cuius rei gratia ades?*
Tenuerunt eum. *Ar. M. Prehenderunt eum. Al. Ceperunt eum.*

Verſ.51.

Et ecce vnus ex his, qui erant cum Ieſu extendẽs manum, exemit gladium ſuũ, & percutiens ſeruum Principis ſacerdotum amputauit auriculam eius.

Exemit gladium. *S. Hil. Gladium exerens. Fr. Luc. Eneu'ſit gladium. Int. S. Chryſ. Euaginauit gladium.*
Percutiens. *Fr. Luc. Quum percuſſiſſet.*
Amputauit. *Fr. Luc. Abſtulit.*

Verſ.52.

Tunc ait illi Ieſus: Conuerte

Conuerte. *Tert. Reconde.*
In locum ſuum. *S. Hieron. in Vagi-*

Vulgata Editio.	Lectionum Varietas.
	nam. Int. Orig. In thecam ſuam.
gladium tuũ in locum ſuum. Omnes enim qui acceperint gladium gladio peribunt.	Qui acceperint gladium. S.Hil. Qui gladio vtuntur. Syr. Qui acceperint gladios. Peribunt. Ar.M. Morientur.
Verſ.53. An putas, quia non poſſum rogare Patrem meum, & exhibebit mihi modo pluſquam duodecim legiones angelorum.	Rogare. Ar.M. Aduocare. Exhibebit. S.Hier. Exhiberet. Vat. Qui exhibeat. Pluſquam. Int. Theoph. Plures quàm. Duodecim legiones. Ioan.Caſſ. Duodecim millia legiones.
Verſ.54. Quomodo ergo implebuntur ſcripturæ, quia ſic oportet fieri?	Implebuntur. Syr. Implerentur.
Verſ.55. In illa hora, dixit Ieſus turbis. Tanquam ad latronem exiſtis cum gladiis, & fuſtibus comprehendere me: quotidie apud vos ſedebam docens in templo, & non me tenuiſtis.	Tanquam ad latronem. Fr.Luc. Vt aduerſus latronem. Syr. Tanquam aduerſus ſicarium. Tenuiſtis. Paga. Cepiſtis. Vat. Prendiſtis.
Verſ.56. Hoc autem totum factum eſt, vt adimplerentur ſcripturæ prophetarum: Tunc diſcipuli omnes, relicto eo, fugerunt.	Adimplerentur. Vat. Complerentur. Relicto eo. Int. Orig. Derelicto eo. Int. S.Chryſ. Dimiſſo ipſo. Fugerunt. Int. S.Chryſ. Fugam ceperunt.
Verſ.57. At illi tenentes Ieſum, duxerunt	Tenentes. Fr.Luc. Poſtquam Prehendiſſent.

Vul-

ad Caipham principem Sacerdotum, vbi Scribæ, & ſeniores conuenerant.

Principem Sacerdotum. *Syr. Summum Sacerdotem.*

Verſ.58.

Petrus autem ſequebatur eum à longe, vſque in atriũ Principis ſacerdotum: Et ingreſſus intro, ſedebat cum miniſtris, vt videret finem.

A longe. *Pagn. Procul.*
Vſque in atrium. *Fr.Luc. Vſque ad aulam.*

Verſ.59.

Principes autem Sacerdotum, & omne Concilium quærebant falſum teſtimoniũ contra Ieſum, vt eum morti traderent.

Falſum teſtimoniu.m. *Syr. Teſtes.*
Morti traderent. *Fr.Luc. Occiderent. Ar.M. Morte afficerent.*

Verſ.60.

Et non inuenerunt, cum multi falſi teſtes acceſiſſent: Nouiſſimè autem venerunt duo falſi teſtes.

Cum multi. *Syr. Etiam poſtquam multi.*
Venerunt. *Vat. Aduenerunt. Fr.Luc. Acceſſerunt.*

Verſ.61.

Et dixerunt: Hic dixit: Poſſum deſtruere templum Dei, & poſt triduum reædificare illud.

Hic dixit. *Ar.M. Hic effatus eſt.*
Deſtruere. *Fr.Luc. Diſſoluere.*
Reædificare. *Arab. Conſtruere. Caiet. Aedificare. S.Chryſ. Erigam.*

Verſ.62.

Et ſurgens Princeps ſacerdotum, ait illi: Nihil reſpondes ad ea, quæ iſti aduerſum te teſtificantur?

Quæ iſti. *Pagn. Cur iſti. Fr.Luc. Quid iſti.*
Teſtificantur? *Pagn. Teſtimonium dicunt?*

Vul-

Vulgata Editio. | Lectionum Varietas.

Verſ.63.

Ieſus autem tacebat. Et Princeps ſacerdotum ait illi: Adiuro te per Deum viuum, vt dicas nobis ſi tu es Chriſtus Filius Dei?

Viuum. *Pagn. Viuentem.*
Vt dicas etc. *Arab. Nonne tu dixiſti nobis, quod tu es Chriſtus Filius Dei viui?*
Si tu es C. *Vat. An tu ſis Chriſtus.*

Verſ.64.

Dicit illi Ieſus: Tu dixiſti: veruntamen dico vobis, amodo videbitis Filium hominis ſedentem à dextris virtutis Dei, & venientem in nubibus cœli.

Veruntamen. *Ap. Fr.Luc. Quin etiam.*
Virtutis. *Vat. Potentiæ. Ar.M. Efficacitatis.*

Verſ.65.

Tunc Princeps Sacerdotũ ſcidit veſtimenta ſua dicens: Blaſphemauit: quid adhuc egemus teſtibus? ecce nunc audiſtis blaſphemiam.

Scidit. *Vat. Diſrupit. Fr.Luc. Lacerauit. Auct. Per medium rupit. Int.Euth. Diſcidit.*
Adhuc. *Pagn. Inſuper.*
Egemus. *Ar.M. Vſum habemus.*
Blaſphemiam. *Arab. Blaſphemiam ſuam. Syr. Blaſphemiam eius.*

Verſ.66.

Quid vobis videtur? At illi reſpondentes dixerunt reus eſt mortis.

Quid vobis videtur? *Arab. Quid cogitatis? Syr. Quid vultis.*
Reus eſt. *Syr. Debitor eſt.*

Verſ.67.

Tunc expuerunt in faciem eius, & colaphis eum ceciderunt, alij autem palmas in faciem eius dederunt.

Expuerunt. *Fr.Luc. Inſpuerunt.*
Colaphis ceciderunt. *Fr.Luc. Colaphizarunt.*
Palmas in f. e. d. *Quid. ap. Fr.Luc. Eum depalmauerunt, vel palmis ferierunt; alij, crepidis verberarunt. S.Aug.* addit. *Et percutientes calamo in caput.*

Vul-

Vulgata Editio. | *Lectionum Varietas.*

Verſ.68.

Dicentes: Prophetiza nobis Chriſte, quis eſt qui te percuſſit?

Prophetiza. *Pagn. Vaticinare.*
Quis te percuſſit. *Ar. M. Percutiens te.*

Verſ.69.

Petrus verò ſedebat foris in atrio: & acceſſit ad eum vna ancilla, dicens: & tu cum Ieſu Galilæo eras.

Foris. *Fr. Luc. Extra.*
In atrio. *Fr. Luc. In aula.*
Ancilla. *Vat. Ancillula. Fr. Luc. Puella.*

Verſ.70.

At ille negauit coram omnibus, dicens: Neſcio quid dicis.

Quid dicis. *Al. Quid dicas.*

Verſ.71.

Exeunte autem illo ianuam vidit eum alia ancilla, & ait his, qui erant ibi: Et hic erat cum Ieſu Nazareno.

Exeunte au. illo ianuam. *Pagn. Cum autem exiſſet in veſtibulum. Mald. Egreſſum autem eum in veſtibulum.*
Alia ancilla. *Syr. Alia mulier. Ar. M. Alia.*

Verſ.72.

Et iterum negauit cum iuramento: Quia non noui hominem.

Cum iuramento. *Al. Cum iureiurando.*
Hominem. *Syr. Hominem illum.*

Verſ.73.

Et poſt puſillum acceſſerunt qui ſtabant, & dixerunt Petro: Verè & tu ex illis es: nam & loquela tua manifeſtum te facit.

Loquela tua. *Fr. Luc. Locutio tua. Auct. Loquacitas.*

Verſ.74.

Tunc cæpit deteſtari, & iurare,

Deteſtari. *Pagn. Execrari. Vat. Deuouere ſe.*

Vul-

Vulgata Editio.	*Lectionum Varietas.*
quia non nouiſſet hominem. Et continuo Gallus cantauit.	Quia non nouiſſet hominem. *Fr. Luc. Quia non noui hominem. Syr. Non noui illum hominem.* Cantauit. *Fr. Luc. Clamauit.*
Verſ. 75. Et recordatus eſt Petrus verbi Ieſu, quod dixerat: Priuſquam gallus cantet, ter me negabis: Et egreſſus foras, fleuit amare.	Quod dixerat. *Ar.M. Dicentis ei. Al. Qui dixerat ei.* Amarè. *Arab. Fletu amare. Int. Orig. Amariſſimè.*

CAPVT XXVI.

Expenditur, & illuſtratur.

SECTIO PRIMA.

Paſſionis Chriſti, & gloriæ nexus. 478
A ſummi iudicis ira vt nos ſubducamus, Chriſti paſſionem meditemus, imitemur. A
In ingentia labuntur crimina, qui ea negligunt quæ ad Dei cultum ſpectant. B
Dei timore deſtituta mens ingentia ferè ſcelera committit. C
Mortificationis ſacrificium cum obedientia. 479
Beneficiorum diuinorum memores eſſe debemus. D
Peccatores Chriſtus ad ſalutem allicit. E
Virtutum odorem emittat, qui Chriſti paſſionem mente ceſſat. 480
Vnguentorum luxus fugiendus. F
Ad Dei gloriam omnia referenda. G
In rebus iudicandis ſpectandum maximè, quo affectu res fiat. 481
Iuſti in meliorem partem aliorum dicta, & facta interpretantur. H
Plerumque toti familiæ culpa tribuitur, quam vnus tantum commiſit. I
Diuitiarum contemtum, & beneficentiæ ſtudium vt Chriſtus ſuaſerit. K

Et factum eſt, cum conſummaſſet Ieſus ſermones hos omnes dixit; ſcitis quia poſt biduum Paſcha fiet, & filius hominis tradetur.

POSTQVAM Chriſtus dixerat ſe in claritate, ac maieſtate vēturū, ſtatim paſſurum ſe admonet, vt ſacramentum crucis admixtum eſſe gloriæ æternitatis agnoſceremus. Magnus quippè gloriæ, ac paſſionis 478

nis nexus, proinde qui illam ſperat, hanc pati non defugiat.

A Poſt iudicium de ſua paſſione agit, vt qui à duri iudicis ira ſe ſubducere vult agni patientis paſſionem & meditetur, & imitetur.

Non in die feſto, ne forte tumultus fieret in populo.

B NOn feſtiuitati ſtudebant, ſed facinori; nulla illis de diei feſti celebratione cura, ſeditionem populi metuebant, non ob peccatum populi, ſed ne Chriſtus ab eorum manibus elaberetur. Ab his qui ea quę ad Dei cultum ſpectant negligunt, nonniſi ingentia ſcelera timeri poſſunt.

C Lucas ait, *timebant verò plebem*, *Luc. 22.* nō Deum ſupremum iudicem, qui Dei timorem ex corde euomuerant, plebem duntaxat timent, vnde non mirum ſi in tàm pœnitenda labantur, Dei quippè timore deſtituta mens ingentia tantùm ſcelera meditatur.

Cum autem eſſet Ieſus in Bethania in domo Simonis leproſi.

479 PAſſurus in Bethania, & in domo Simonis leproſi manet myſteriis plena nomina ſunt Bethania *obedientiæ domus* interpretatur, Simon *obediens*; nempè qui paſſurus aliquid eſt ab obedientia incohet, vt gratum mortificationis ſacrificium Deo ſit.

D Leproſus hic Simon dicitur, non quia eſſet, ſed quia fuerat, mundatus quippè à Chriſto erat, ſed leproſi nomen retinuit, vt vel ſic collati beneficij recordaretur.

Ad leproſi domum ſe contulit Chriſtus, vt fiduciam hinc mulier acciperet ad Chriſtum accedendi; vide quid agat Saluator, vt ad ſalutem peccatores omnes alliciat. Semper peccatorum ſalutem Chriſtus quærit. E

Acceſſit ad eum mulier habens alabaſtrum vnguenti pretioſi, & effudit ſuper caput ipſius recumbentis.

NEmpè tunc præcipuè cum odore virtutum ad Chriſtum accedendum nobis eſt, cum mente eius paſſio voluenda eſt; Præiuit in exemplum hæc mulier, & in ſignum, quæ ad Chriſtum paſſurum acceſſit habens alabaſtrum vnguenti. 480

Rectè in alabaſtro vnguentum habere mulier perhibetur, nam ipſa vnguentis delibuta non accederet, non benè mulier olet, quæ benè olet; in alabaſtro tantum vnguentum habet, non habet in veſtibus, in corpore; non aptè Chriſtum vngit quæ vncta vnguētis laſciuiam quādam odore ipſo afflat. F

Etiam pedes vnxit, ſed ſolius capitis hic mentio; caput quippè vngere eſt ad Dei gloriam omnia referre, hoc autem præcipuè in operibus ſpectatur, hoc maximè Deo placet. G

Videntes autem diſcipuli indignati ſunt dicentes vt quid perditio hæc? Potuit enim vnguentum iſtud venundari multo, & dari pauperibus.

DIſcipuli indignati hic referuntur, cum Beatus Ioannes Iu- 481

dæ ſolius meminerit; ſed fors etiam alij ex diſcipulis idem & ſenſerunt, & dixerunt, ſed alio animo, alia mente; Iudas ob inuidiam, ob auaritiam, alij diſcipuli, ob pauperum amorem. Sanè Ioannes id tantùm Iudæ tribuit, vt id colligeremus in rebus diiudicãdis ſpectandum maximè quo animo, & affectu quidpiam ſeu fiat, ſeu dicatur.

H Vel diſcipuli indignati dicuntur, quia licet vnus præcipuus fuerit, vnius tamen exemplũ in alios iuit, & ſecuti diſcipuli Iudam fuerunt, putabant enim bono hæc verba zelo effudiſſe; hæc nempè Iuſtorum nota, vt in meliorem partem aliorum dicta, & facta interpretentur, nec facilè ſiniſtram de alijs ſententiam ferant.

I Tandem Synedoche figura eſt, vt multi pro vno accipiãtur, quod ſine figura vulgus obſeruat: vnius defectus in integram familiam transfunditur, alijſque communicatur, quod commune non eſt.

K *Vt quid perditio hæc?* ac ſi dicerent, inutilis profuſio iſta vnguenti tam pretioſi, nec vlla iuſta profundendi apparet cauſa, manifeſtus videtur luxus, meritò coarguendus, ſatius fuiſſet vendi, eiuſque prætium pauperibus dari. Adeo exactè tùm verbis tum exemplo Chriſtus diuitiarum contemptum, & eleemoſynæ, ac beneficentiæ ſtudium ſuos diſcipulos docuerat, vt prima fronte aliquos huius mulieris factum, iſtiuſque vnguenti effuſio offenderit.

SECTIO II.

Qui ſe non excuſat à Chriſto defenditur. 482
Καλὸς quid. Iuſtorum bona opera digna ſunt quæ ſpectentur. L
Aliorum profectus promouendus, non decutienda germinans fides. M
Chriſtus ad eleemoſynam, quàm pronus. N
Maximam pauperum curam Chriſtus habet. 483
Pauperes videre, & pauperibus benefacere idem apud Chriſtianos ſit. O
Pauperes inter diuites eſſe vult Deus, ne benefaciendi occaſio deſit. P
In Euchariſtiæ Sacramento non pauper Chriſtus, ſed diuitias ſuas pauperibus largitur. Q
Nec quærendæ reipſa terrenæ deliciæ ſunt, nec ſignum, quòd quæramus, exhibendum. 484
Bonorum operum præmium, & merces. R
Non præmij ſpe, ſed amore in Dei obſequium laborare perfectum eſt. S

Sciens autem Ieſus ait illis: quid moleſti eſtis huic mulieri? Opus enim bonum operata eſt in me.

EXCVSAT mulierem Chriſtus, quæ ſe non purgat, nec conatur calumnias illatas reiicere, meretur defenſorem habere Chriſtum, quæ ſe non defendit. 482

L *Opus bonum*, Græcè. ἔργον καλὸν *pulchrum*, & *egregium opus*, & laude di-

dignum: καλὸς de rebus pulchris, ac venuſtis dicitur, quæ aliorum in ſe rapiant oculos, innuens hoc mulieris factum ita bonum eſſe, vt etiam dignum ſit quod ſpectetur, in exemplum eat, & exemplar beneficentiæ ſit.

M Mulierem à calumnia vindicat, & mulieris opus commendat Chriſtus vt diſcerent diſcipuli non eſſe germinātem fidem decutiendam, ſed potius irrigandam. Nos quoque docet, cum aliquod bonum fieri videmus, etiamſi exactiſſimè non fiat ſuſcipiendum tamen nobis eſſe & ad maiora prouehendum; non eſt enim exquiſitiſſima ratio ſtatim in principio rerum quærenda.

N Hinc multorum Sanctorum Patrum cenſio eſt, quòd adeo in pauperes pius, & ad eleemoſynam pronus Chriſtus erat, vt ſi quis ipſum antequam mulier vnguētum effudiſset interrogaſſet, non admiſiſſet, ſed pretium potius pauperibus dari voluiſſet; poſt factum inhibet, ne turbetur mulier, ſed hortatu ſuo maiore animo ſuſcepto, promptior, meliorque fieret.

Nam ſemper pauperes habetis vobiſcum, me autem non ſemper habetis.

483 OBiectionem de cura pauperum, quæ diſcipulos fefellerat & quam Iudas ſimulatè propoſuerat, hic Chriſtus ſoluit; ne ſi minime reſponderet pauperum ſe cura non tangi indicaret, quod longiſsimè à Chriſti clementiā, ac bonitate abeſt.

Semper pauperes habetis vobiſcum; cur non dixit; *ſemper pauperibus eleemoſynam præbere poteſtis*, cum id eorum obiectio requirere videretur, volebant quippè vnguenti pretium in pauperes diſtribui? An hinc diſcimus, quòd tanta Chriſtianorum pietas in pauperes eſse debeat, vt idem ſit pauperes habere ſecum, & pauperibus benefacere? nec enim pietatis viſcera ferunt, pauperes, & rebus neceſſarijs deſtitutos videre, & eleemoſynam illis, modo adſit facultas, non elargiri. O

Semper pauperes habetis vobiſcum. Hinc colligimus non eſſe fortuitum, quod multi ſemper egeant; certò Dei conſilio ſemper nobis pauperes offeruntur, vt erga illos noſtra ſe charitas exerceat, quos alioquin ditare Deus poſſet ſi vellet: non vult, ne nobis benefaciendi opportunitas deſit; qua in re diuitibus conſultum eſt, in illorum quippè auxilium deſtinati pauperes ſunt. P

Me autem non ſemper habetis. Videtur hoc illis verbis contrarium, quæ habet cap. 28. *Ecce ego vobiſcum ſum vſque ad conſummationem ſeculi;* videtur, ſed non eſt; nam hæc poſtrema verba de præſentia ſpirituali per gratiam, & de ea, qua per Euchariſtiæ Sacramentum apud nos eſt intelliguntur, quæ verò hic habentur, de præſentia corporali, qua corporalia obſequia ipſi exhiberi poſſunt interpretanda ſunt; cum apud nos viuebat naturali præſentia tāquam pauper obſequia noſtra excipere poterat, nunc in auguſtiſſimo Eu- Q

charistiæ Sacramēto theſaurorum ſuorum diuitias nobis communicat, nō iam pauper, ſed pauperum conſolator, & pauperes ditans.

Mittens enim hæc vnguentum hoc in corpus meum ad ſepeliendum me fecit.

484 QVæ fuerit in vnguenti effuſione mulieris mens Chriſtus hic manifeſtat; *hoc*, inquit *ad ſepeliendum me fecit*; ne quis putaret has corporis delicias illū quæſiuiſſe, illam ad has delicias vt Chriſto morem gereret ſpectaſſe. Non quærendæ tactum deliciæ re ipſa ſunt, ſed & ſuſpicio ſola inquiſitionis amolienda.

Amen dico vobis vbicunque prædicatum fuerit hoc Euangelium in toto mundo dicetur, & quod hæc fecit in memoriam eius.

R TAntum abeſt, vt argui, ac damnari hæc mulier, ob vnguenti effuſionem debeat, vt res in poſterorum memoriam tanquam æterna laude digna ſit abitura. Sed cur nudam memoriam mulieri promittit, non aliam mercedem, aliud præmium? An iſtuc tacitè promiſit cū dixit; *opus enim bonum operata eſt in me?* Eo ipſo quod bonum opus pronūtiat, præmium etiam pollicetur, quod bonis operibus datur.

S Præterea non explicuit, quia nulla mercedis, nulla laudis ſpe mouebatur mulier, ſed ſolo amore, vt obſequium iſtuc Chriſto Amori ſuo exhiberet.

SECTIO III.

Proiectæ impudentiæ eſt pœnitenda meditari cum mortis mentio fit. 485

Extremæ malitiæ ſignum eſt ad immania ſcelera decurrere, cum probum exemplum exhibetur. T

Qui Dei præſentiam non cogitat facilè in immania quæque ſcelera labitur. V

Impiiſſimus qui ſola malitia ad malum ducitur. X

Nihil eſt, quod non audeat, qui Dei timorem euomuit. Y

Ieſu Chriſti *nomen quàm ſalutare, & Iudæ quam inuiſum.* 486

Occaſio, ne de bonis malè quis ſuſpicetur, auferenda. Z

Animæ ſuæ prodignus auarus. A

Impij lætantur ſi ſcelerum conſortes habeant. 487

Quam facilè Chriſtum habere quis poſſit. B

Auaritia mentem, quam poſſidet, obcæcat. C

Tunc abijt vnus de duodecim, qui dicebatur Iudas Iſcariotes ad principes Sacerdotum, & ait illis; quid vultis mihi dare, & ego vobis eum tradam?

TVNC, ideſt quā- 485
do iſta locutus erat Chriſtus, quando ſepulturæ meminit, quū mortis memoria meliorem induere mentem debebat Iudas,

tunc

tunc abijt, vt magiſtrum ſuum traderet; nimirum proiectæ impudentiæ ſignum eſt, & ferè ſalutis conclamatæ, indigna, & pœnitenda meditari, cum mentio ſepulturæ, mentiò mortis fit. Iudæ par eſt, qui poſt ſepulturæ memoriam ad immania ſcelera decurrit.

T *Tunc*, quando ſcilicet mulier, eaque meretrix, fuerat quippè in Ciuitate peccatrix, tanto honore Chriſtum proſequitur Iudas diabolicum facinus meditatur, extremæ nequitiæ argumentũ eſt, tunc ad immania ſcelera currere, cum probum exemplum exhibetur vel ab ijs, qui aliàs malum exhibuerunt.

V Abiens à Chriſto Chriſtum Iudas vendidit; ac ferè fit, vt qui Dei ſui præſentiam non cogitat, in omnia ſcelera fœdiſſimè labatur. Vix ſeruus ille egreſſus erat à facie Domini quod cæpit alium ſeruum ſuffocare, vt redderet, quod debebat. Chriſtum facilè ſuis peccatis non prodit, qui ab eo per obliuionem non abit.

X *Abijt*. Non inuitatus à principibus, nec vlla neceſſitate conſtrictus, ſed ſponte ac liberè ſceleratæ ſuæ conſcientiæ conſilium inijt.

Y *Ad Principes Sacerdotum*. Pende diſcipuli malitiam, Iudæi timore populi correpti in aliud tempus captionem differebant; iniquus proditor eos acuit, vrgetque, vt ſtatim quod animo conceperant opere complerent; nihil eſt, quod non audeat, qui Dei timorem euomuit.

486 *Et ego eum vobis tradam?* Non-dixit, *Ieſum Chriſtum*, ſed *eum*, iam enim & nomen eius oderat, vel forte timebat, ne tàm ſancti nominis pronuntiatione à re, quam inceperat auocaretur.

Qui dicitur Iudas Iſcariotes. Nominauit eum Euangeliſta, ne cęteris Apoſtolis iniuriam faceret, incertis ſuſpicionibus locum relinquens; quis tàm peſſimus diſcipulus ſit aperrè manifeſtatur, ne cęterorum nomen alicuius ſuſpicionis nota inficeretur. Z

Quid vultis mihi dare, & ego eum vobis tradam? A Auaritia furorem hunc illi immiſit, vt magiſtrum ſuum proderet: propriam auarus ſalutem negligit, quid faciet de aliena? Animæ ſuæ prodigus auarus eſt, quidni & alienæ vitæ.

At illi conſtituerunt ei triginta argenteos.

LVcas addidit, Sacerdotũ Principes lætitia exilijſſe, *gauiſi ſunt*, inquit, *& pacti ſunt pecuniam illi dare*. Lætati ſunt non ſolùm quia illis exhibita occaſio facinoris, quod animo conceperant, perficiendi, ſed qnia inuenerunt malitiæ ſuæ complices, nempè impij in rebus peſſimis, lætantur etiam ſi ſcelerum alios cõſortes habeant, ne ſoli ſcilicet pereant. 487 *Luc. ca. 22.*

Tam vili pretio Chriſtus vendi voluit, vt ſcires quam facile illum habere poſſis; exiguo argento emptus, venditusque eſt, qui infinito pretio damnatos redemit. B

Et exinde quærebat opportunitatem, vt eum traderet.

C VIde quàm denſas habendi cupiditas tenebras inferat. Iudas ſæpius vidit Chriſtum per medios inimicos tranſiſſe, nec detentum fuiſſe, multaque alia diuinæ omnipotentiæ documenta percepit, retineri tamen cęcus factus putauit; tantum in mentem, quam poſſidet, auaritia poteſt.

SECTIO IV.

Chriſti paupertas. 488
Supplicia & crux Chriſti conuiuium, Chriſti epulæ. D
Actione, & contemplatione mens ad ſacram Euchariſtiam præparanda. E
Hoſpitij reuerentia. 489
Paſſionum tumultus ab eo abſint, qui Euchariſtiam accipere debet. F
In ſacræ Euchariſtiæ ſumptione ad meliora tranſeundum. G
Dominorum eſt ſuorum ſeruorum curam habere. H
Opprobria, & calumniæ Chriſti deliciæ. 490
Epulæ Chriſti paſſione condiendæ. I
Alienæ famæ ſemper conſulendum. K
Studendum ne peccator imprudentior fiat. L
Quò quis ſanctior, eo magis de ſe diffidat humilior fit. 491
Iuſtorum eſt ſua, & ſe timere. M
Sancti fragilitate ſuæ minimè fidunt. N
Suæ ſalutis ſit quiſque ſollicitus. O

Vbi vis paremus tibi comedere Paſcha?

PENDE ingentem Domini paupertatem, ſiquidem domo, viliq. habitaculo carebat, vnde diſcipuli inquiunt, vbi vis paremus tibi comedere Paſcha, tanquam ſcilicet hoſpitio proprio carenti. 488

Petrum, & Ioannem Chriſtus D
miſit, vt menſam inſtruerent, omnia pararent, vt iudicat Lucas, *cap. 22.* nō commiſit hoc Iudæ, qui aliā menſam Domino ſuo parabat mortem ſcilicet, & ſupplicia, quæ amantis Domini ſuauiſſima fercula ſunt.

Petrus & Ioannes paſchalem E
agnum præparauerunt, vt vel hinc diſceremus actionis, ac contemplationis ſtudio parandam menſam eſſe ad ſacræ Euchariſtiæ menſam.

At Ieſus dixit: Ite in Ciuitatem ad quendam.

CVr viri iſtius celare nomen 489
Chriſtus voluit? Ne Iudas, qui iam obſeruabat omnem opportunitatem magiſtri ſui tradendi, ſi locum nouiſſet, vbi cænaturus erat Chriſtus, miſſis eò ſatellitibus omnia turbaret: nimirum non vult Chriſtus hoſpitem ſuum aliquid ſui cauſa pati, nec tàm grauem iniuriam ſuſtineri.

Deinde miſſis ſatellitibus tur- F
bata, & ſacra cœna fuiſſet, à qua tumultus, ſtrepituſque abeſſe debet,

bet, vt hinc doceamur, quàm à mentis domo quæ Chriſtus in Euchariſtia excipit abeſſe paſſionum ſtrepitus debeant.

Apud te facio Paſcha cum diſcipulis meis.

G Paſcha tranſitum, ſaltumque ſignificat, rectè de agni eſu paſcha dicitur, vt tranſitum in cœna ad meliora faceremus, quod fit cum ſacræ menſæ frequentatione ad maiora tranſimus, rebuſque tranſitorijs neglectis, æternis, & non labentibus adhæremus.

H Paſcha non ſibi tantum, ſed diſcipulis ſuis vult parati, vt tacitè innueret, Dominorum eſſe etiam ſeruorum curam habere, non ſui tantum.

Et edentibus illis dixit: Amen dico vobis, quia vnus veſtrum me traditurus eſt.

490 In menſâ futuræ paſſionis memoriam inſerit, vt doceret quibus ille ferculis delectaretur; Opprobria, calumniæ, tormentaque Amori delicias præbuerunt.

I In menſa de paſſione ſua agit, vt ita colligeremus cibos pauperis menſæ Chriſti patientis memoria condiendos: ſuaues erunt epulæ, ſi Chriſti paſſione adſpergantur.

K Proditorem Chriſtus nouerat, non tamen nomine deſignauit; non expedit quempiam coram alijs prodere, ſi tibi tantum notus ſit; diſce aliena ſcelera in lucem publicam non educere, alienæ ſemper famæ conſulendum, alieno nomini.

L Præterea ſpecialiter proditorem nō deſignat, ne fieret impudentior, huc enim euadit, qui timorem euomuit.

Et contriſtati valde cœperunt ſinguli dicere: nunquid ego ſum Domine?

Mira diſcipulorum humilitas, ingenſque ſui diffidentia, nullius malitiæ ſibi conſcij erant, dicunt tamen, *nunquid ego ſum Domine;* ſciebant quippè quemlibet licet iuſtum poſſe in fœdiſſima labi ſcelera, adeo vt hodie Ioannes, cras Iudas euadat. Quam vtilis hæc ſui diffidentia, & quàm magnarum rerum parens hæc humilitas, quæ in ſuæ vilitatis agnitione radicem figit! 491 I

Singuli dicunt *nunquid ego ſum Domine?* Non curioſè inquirunt, quis ſui miniſter futurus proditor eſſet; iuſtorum eſt ſua, & ſe timere, non aliena alioſque temere dijudicare. M

Quanta diſcipulorum bonitas, qui plus Chriſti verbis credunt, quàm ſuæ cōſcientiæ, nempè quò quis iuſtior, cautiorque eſt, eo grauiora abe o committi ſcelera poſſe putat. Fragilitatem ſuam timent diſcipuli, timentque ne proditores ex diſcipulis fiant: Licet tales non eſſent, timebant tamen ne tales euaderent mente excæcati. N

Vnus peccauit, vnus damnandus erat, & omnes timent; in mundo multi damnandi ſunt, multi enim O

enim ſunt vocati, pauci verò electi, & non timemus? Suæ igitur ſalutis ſit quiſque ſollicitus, & ab Apoſtolorum exemplo diſcat ſemper pauere.

SECTIO V.

Magis amicè cum illis agendum, qui nos ad mortem quærunt. 492
Plerumque accidit, vt qui delicatiùs à Chriſto accipitur, grauius Chriſtum offendat. P
Etiam perſecutores pacem nobis afferre poſſunt. Q
Pij ſuperioris eſt & mollibus & duris à malo ſuos auocare. 493
Væ illis, qui homines produnt. R
Multi in verbis innocentiam ſimulant, malitiam corde fouent. S
Bonorum exemplum, & colloquium quam proficuum. 494
Chriſti benignitas quàm magna. T
Impijs etiam cum Deum laudare videtur Deum blaſphemat. V
Exemplo Chriſti iniuriarum obliuiſci debemus. 495
Ne minimum vindictæ genus in eos, qui nos perſequuntur oſtendere debemus. X
Quærenda cuiuſque peccatoris ſalus. Y
Malorum extremum cum mali bonos non conſulunt. Z
Chriſti modeſtia, & lenitas. A
Superioris lenitas aliorum impetum, & iram coercet, & temperat.

Qui intingit mecum manum in parapſide hic me tradet.

492 VOluit Chriſtus vt Iudas ex eadem lance cum eo vteretur, vt in amorem eum alliceret, nec vllum charitatis exhibendæ locum proditori relinqueret; ſcilicet magis amicè cum ijs agendum qui interitum nobis parant.

Sic ferè accidit, vt ij, quos qui P
delicatius accipit Chriſtus, eum grauius offendant; quod fecit proditor Iudas.

Propheta Regius in Chriſti per- Q
ſona dixit: *Homo pacis meæ, qui edebat panes meos magnificauit ſuper me ſupplantationem.* Pſal. 40. v. 10. *Pſal 40.*
Iudam hominem pacis ſuæ vocat, quia etiam proditores pacem nobis afferre poſſunt, tantùm abeſt, vt auferre queant.

Væ autem homini illi per quem filius hominis tradetur.

POſt beneuolentiæ ſigna etiam 493
minas adhibet, nec vlla res omittitur, per quam flecti Iudæ mens poſſet, & à concepto ſcelere auocari. Pij hoc patris eſt poſt blanda, ac mollia etiam duris, aſperiſque vti, vt ſuos à malo reuocet, ad meliorem mẽtem ducat. R

Væ homini illi. ſed væ etiam illis, qui homines produnt, pro quibus Chriſtus talem ſuſtinuit proditorem.

Reſpondens autem Iudas qui tradidit eum dixit: nunquid ego ſum Rabbi?

NE tacendo videretur ſe pro- S
dere alijs interrogantibus & ipſe interrogat, vocem innocentium imprudens aſſumit, qui nocendi affectum habebat. In verbis

verbis ſimilis Apoſtolis aliis eſt,
ſed animo omninò alienus. Mul-
tos reperire eſt, qui Iudæ pares in
verbis innocentiam ſimulant, ma-
litiam mente concipiunt, & par-
turire meditantur, ſed re ipſa tan-
dem apparet, quod perfidus, &
iniquus intus eſt, qui ſanctitatem
ac iuſtitiam foris fingit.

494 Sed obiter pende quid etiam in
perditis hominibus bonorũ exem
plum poſſit; quantam ad bonum
vim habeant colloquia bona, ſan-
ctique ſermones. Vix humilem
diſcipulorum vocem audiuit Iu-
das quum in ſimilem erupit, non
iſtuc facturus, niſi exemplum in
bonis præiuiſſet. Si imitatores
vis, ſanctè, pureque loquere, vt
alios allicias ad paria; alioquin
ſequentur ſi non dicenda dicas, &
tacenda inhoneſtus effundas.

T *Nunquid ego ſum Rabbi?* Cœte-
teris interrogantibus, interrogat
& ipſe, confidens de præceptoris
benignitate, quòd palam omnino
eum non argueret, nec crimen eius
licet ſciret coram omnibus ape-
riret.

V Alij diſcipuli dixerunt: *nunquid
ego ſum Domine?* Iudas, *nunquid
ego ſum Rabbi?* Magiſtrum vocat,
non Dominum, à cuius imperio ſe
ſubducere volebat. Magiſtrum
vocat, ſubſannandi affectu, quaſi
eum putaret hoc vocabulo indi-
gnum. Impius etiam cum Deum
laudare videtur blaſphemat.

Ait illi: Tu dixiſti.

495 EX ore ipſius iudicat illum
Chriſtus; Non obiurgat, non
exprobrat, non à conſortio abigit,
nec à menſæ communione; placi-
dè dixit: *Tu dixiſti:* ita terminos
nobis, ac regulas tolerantiæ po-
ſuit, & obliuionem docuit iniu-
riarum.

Proditorem iam notat, ſed alij X
fors, quæ dicebantur, non aduer-
terunt: tenebatur quippè Chriſti
volũtate Apoſtolorum intellectus,
ne manifeſtè proditorem agno-
ſcerent, ne tumultus fieret, & ad-
uerſus eum inſurgerent; noluit
Chriſtus ne minimũ quidem vin-
dictæ ſignum exhibere, vitauit pa-
cis amator tumultus occaſionem,
venerat vt pacem mentibus inſe-
reret, non vt ſui cauſa diſſidia, iur- Y
giaque orirentur.

Non manifeſtè proditorẽ ſuum
prodidit Chriſtus, vt adhuc locus
pœnitentiæ daretur, nullius tàm
deſperata ſalus, quin quærenda
eius pœnitentia, vt reſipiſcat, &
doleat.

Iam mente ſcelus conceperat Z
Iudas, ſed celabat, rem cum aliis
diſcipulis cõmunicaſſet & melio-
rem imbuiſſet mentem, ſaniuſque
conſilium ebibiſſet. Malorum ex-
tremum malis eſt, cum inter bo-
nos viuentes bonos non cõſulunt,
boniſque ſe & ſua non produnt.

His verbis intellexerunt reliqui A
Apoſtoli Iudam notari, licet non
tam apertè, quàm voluiſſent: ſed
cur in eum non inſiliunt, cur velu-
ti contra magiſtri hoſtem, ac pro-
ditorem non ſe armant? Mode-
ſta, ac manſueta Chriſti reſponſio
eos continuit, ne in Iudam inſur-
gerent. Tantum magiſtri exem-
plum in diſcipulis poteſt; tantam

ſuperioris lenitas, & manſuetudo in aliorum animis virtutem habet, vt iram, impetumque coerceat, reprimat, & temperat.

SECTIO VI.

In Cruce nos affigi voluit Chriſtus, dum antequam crucifigeretur ſuis ſuum corpus, & ſanguinem exhibuit. 496

Maioris beneuolentiæ edenda ſunt ſigna cum maioribus iniurijs, & flagellis impetimur. B

Cum magnæ nos tribulationes circumdant tunc maximè ad Euchariſtiam confugiendum eſt. C

In ſacra Euchariſtiæ menſa homo Deus quidam fit. D

Nobilior victoria cedendo vincere, quam cædendo. E

Euchariſticus panis Paradiſi delicias exhibet. 497

In Euchariſtia delicias nobis Chriſtus parauit, afflictionis, & paſſionis panem comedens. F

Sibi, & mundo moriatur qui Euchariſtiæ panem comedere debet. G

Panem iniquitatis ne comedat, qui ad Euchariſticum accedit. H

Paſſionis calix cum gratiarum actione excipiendus. 498.

Chriſti amor in Euchariſtiæ Sacramento vt eluceat. I.

Amoris calix, non furoris in Euchariſtia. K.

Qui imparatus ad Euchariſtiam accedit Dei iudicium ſibi bibere timeat. 499.

Quantum Chriſtò debeamus ob Euchariſtiæ inſtitutionem. M.

Veteris vitæ mores exuat ex Chriſti ſanguine bibiturus. N.

Cœnantibus autem eis accepit Ieſus panem, & benedixit ac fregit, deditque diſcipulis ſuis, & ait: Hoc eſt corpus meum.

CVR antequam cruci affigeretur Euchariſtiæ Sacramentum Chriſtus inſtituerit, non caret miſterio. 496 An iſtuc factum, vt nos quoque in cruce cum illo eſſemus; nam corporis eius communione, ac ſanguinis nos in illo, & ille in nobis eſt, vnumque quodammodo efficimur, & vnum cum illo facti cruce ſimul cum eo affigimur.

B Quò magis in Chriſtum Iudas, Iudæique ſæuiebant, eo maiori amore ardet, maius beneficium exhibet, diuiniſſimum Euchariſtię inſtituit Sacramentum, vt re ipſa nos doceret, tunc maiora beneuolentiæ edenda eſſe ſigna, cum homines in nos ſæuiores ſunt & grandiora nobis opprobria, ac tormenta parant.

C In qua nocte traditur Euchariſtiã inſtituit, vt diſceremus, quòd quò grauiores nos circundant tribulationes, quo maiora imminent pericula, eò ardentius ad huius Sacramenti auxilium confugiendum nobis eſt.

D Corpus ſuum nobis in cibum exhibet, reipſa illud adimplens, quod ſubdolè Satanas promiſerat dicens: *Eritis ſicut Dij*, ſi nempè ex ligno ſcientiæ boni & mali comediſſent. Fefellit primos parentes Dæmon, eſu pomi Dij non euaſerunt,

ſerunt, ſed hominis imaginem macularunt. Eſum igitur Deus reperit, quo Dij quidam fieremus, eſum ſcilicet ſui corporis, ſui ſanguinis, vt eius vſu in diuinam quodammodo naturam transformaremur.

E Melchiſedech Rex Salem cum reuerteretur ad hoſtium cæde victor, & triumphans Abraham panem, & vinum protulit Gen. 14. v. 18. Chriſtus vt occideretur, maior quippe victoria eſt flagella, & contumelias forti animo ferre, & cedendo pati, quàm cædendo vincere.

497 In Paradiſo deliciarum panem homini, cibumque aſſignauit; cur non & Euchariſtiam? non erat neceſſe Paradiſum condere; quum panis ipſe Paradiſi delicias contineat, imo multo maiores.

F Quondam afflictionis panem vt populus ederet Deus iuſſit; Audis: *Septem diebus comedes abſque fermento afflictionis panem*, hic contra fit; Chriſtus ipſe afflictionis, paſſioniſque panem comedit, vnde & ſaturari opprobrijs dicitur; nobis verò cœleſtium deliciarum panem parat. Deut. 16 3.

G Panem & vinum olim ſuper ſepulturam locabant, hinc illud Tobiæ 4. 18. *Panem tuum, & vinum tuum ſuper ſepulturam iuſti conſtitue*. Euchariſticus panis ſuper ſepulturam iuſti conſtituetur, ſi is cui exhibetur, ſibi, & mundo mortuus ſit, nec perituris amplius immoriatur: verè viuit, qui ita mortuus eſt.

H Sub ſpecie panis corpus ſuum nobis Chriſtus offert, tantùm de Prou. 4. 7. nobis illud Salomonis non dicatur: *Comedunt panem impietatis*, enomat hunc panem, qui Euchariſticum edere ad vitam cupit.

Et accipiens calicem gratias egit, deditque illis dicens bibite ex hoc omnes, hic eſt enim ſanguis meus.

NOn ſine myſterio accipiens Calicem gratias egit: calix paſſionis ſymbolum, oſtendit ergò pati nos debere cum gratiarum actione. 498

I Calicem ſui ſanguinis nobis bibendum porrigit, collige amoris magnitudinem ſi potes. Nathã vt Dauidi indicaret, quanto amore pauper ouem ſuã proſequeretur, dixit quòd ouis illa de pane ſui Domini manducabat, & de calice bibebat. Magis pretioſum nobis calicem Chriſtus exhibet, nobiliorem cœnam nobis parat. 2. Reg. 12. v. 3.

K Quondam iræ, furoriſque calicem ſuis Deus porrigebat; hinc illæ voces: *Dicit Dominus exercituum Deus Iſrael; ſume calicem vini, furoris huius de manu mea, & propinabis de illo cunctis gentibus*, & alius ſimiliter clamat. *Eleuare, eleuare, conſurge Ieruſalem, quæ bibiſti de manu Domini calicem iræ eius*. Hic amoris Calicem habes, non iræ, non furoris, calicem Chriſtus accipit, & ſuis porrigit, vt amoris ſui diuitias nobis oſtenderet. Ier. 25. v. 15. Iſ. 51. v. 17.

Vel fors hac etiam de cauſa calicem accipit, vt nobis ſanguinem ſuum exhiberet, vt timeremus ne indignè ſumentes iudicium Dei quodammodo biberemus. Cauere debet qui ſanguinem Chriſti bi- 499

bit, ne iræ, furoriſque diuinæ Calicem ſiccet; quod cogitare debet, qui ad Sacroſancta myſteria imparatus accedit.

M Ingentem mercedem Chriſtus illi promiſit, qui vel calicem aquæ frigidæ in eius nomine dediſſet. quid nos Chriſto exhibebimus, qui calicem aquæ frigidæ nobis exhibet, ſed amore ardens ſanguinis ſui calicem?

Matth. 10.42.

N Vinum porrigit Chriſtus, vinum noui Teſtamenti, *hic*, inquit, *calix nouum Teſtamentum eſt in meo ſanguine*; & ; *Hic eſt enim ſanguis noui Teſtamenti*, proinde nouum vinum, quale nunquam ab aliquo guſtatū hucuſque fuerat; cum ergo nouum vinū ſit in vtres veteres poni non debet, audis: *neque mittunt vinum nouum in vtres veteres* alioquin vtres rumpentur. vter vetus eſt, qui veteris hominis vetuſtatem nō relinquit, qui nouum hominem damnatis veteris vitæ erroribus non induit. Vetus vter Iudas extitit, qui ex quo bibit ex vino nouo, tandē tanquam vter diruptus eſt, & ſuſpenſus crepuit medius; Paria timeat, qui paria audet. Igitur anteactæ vitæ vetuſtatem exuat, & Chriſti ſanguine in Chriſti menſām bibiturus.

Matth. 26. *Matth. 9.17.*

SECTIO VII.

Poſt menſam gratiæ Deo agendæ. 500
ὑμνεῖν quid. Perſtrict: qui poſt menſam gratiarum actionem murmurationibus inficiunt. O
Chriſtus concordiæ & pacis auctor ſeditionis occaſio fieri non vult. P
Tumultus, & ſeditiones quiſque ſtudeat impedire.
A ſacra Euchariſtia ad ſanctitatis montem currendum. Q
Poſt ſacram Euchariſtiam ad orationem ſe quiſque conferat. 501
Ad miſericordiæ opera poſt ſacræ Euchariſtiæ ſumptionem. R
Euchariſtiæ, & pacis nexus. S
Paſſio Chriſti miſericordiæ opus. T
Læto, hilarique animo aduerſa omnia ſuſtinenda. 502
Paſſiones, & tribulationes coronam gloriæ parturiunt. V
Cur diſcipulorum ſcandalum prædixerit Chriſtus. X
Præſumptio quàm grauiter punienda. 503
Noxia ſui fiducia. Y
Prælatis ſubditis compatiantur. Z

Et hymnò dicto exierunt in montem Oliueti.

ET hymno dicto, Græcè, *καὶ ὑμνήσαντες*, *quum hymnum dixiſſent*, Pagninus *cum hymnum cecinissent*. 500
Maldonatus, *cum laudem Deo cecinissent*. Interpres Euthymij *dictis laudibus*. Hic docemur à menſâ non recedere niſi gratiis Deo actis, & laudibus dictis, quod nec agunt, nec agere queunt, qui temulenti à menſâ ſurgunt.

Ab hoc more abeunt, qui que- O
relas poſt menſām euomunt, & pro laudibus murmurationes effundunt: verbum *ὑμνεῖν* non ſolum laudes dicere ſignificat, ſed etiam conqueri; hac huius verbi notione poſt menſam vtuntur pro illa,

illa, aut certè à laudibus ad querelas tranſeũt,& gratiarum actionem murmurationibus inficiũt; quod vtinam à Chriſtianorum cœtibus eſſet alienum.

P *Exierunt in montem.* Cur in montem ſe contulit relicta Ciuitate? Ne propter eum in Ciuitate fieret ſeditio. Concordiæ, & pacis auctor ſeditionis occaſio fieri non vult. Diſce tumultus diſce ſeditiones vitare, & quantum in te eſt auferre, aut impedire.

Q *In montem.* Probus ordo, poſt ſacram menſam ad montem pergunt, in ſuperna quippe mens euentum eſt, vbi ſacræ menſæ accubuerimus, in montem poſt Euchariſtiam abit, qui in perfectionis, & ſanctitatis culmen euolat. Etiam Elias poſtquam comedit ſubcineritium panem, ambulauit in fortitudine cibi illius vſque ad montem Dei Horeb. terrena amplius ſapere nõ debet, nec ad ima, & vilia currere, qui cœleſtem panem comedit, & Chriſti ſanguinem bibit.

501 *Exierunt in montem Oliueti.* Franciſcus Lucas Brugenſis vertit: *In montem oliuarum.* Ad montem oliuarum abit cum ſuis diſcipulis Chriſtus, quia ibi orare conſueuerat: hoc exemplo nos edocens, ne poſt Euchariſtiæ ſumptionem ad ſecularia ſtatim negotia pertractanda accedamus, ſed ad orationis ſolitudinem, ac contemplationis quietem nos conferamus, vt tanti myſterij, tantique amoris magnitudinem attentè conſideremus.

R Ad montem oliuarum poſt menſam itur, cum miſericordiæ opera poſt Euchariſtiæ ſumptionem exercentur, V non ad rapinas eundum, non ad illicita lucra.

S Mons etiam oliuarum pacem ſignat, pacem quippè pretendit oliua, vt ita diſceremus poſt Euchariſticum panem clariora pacis, & concordiæ præferenda eſſe: Etiam Dauid oliuæ ſimiles eos qui menſæ aſſident eſſe debere oſtendit cum ait: *Filij tui ſicut nouellæ oliuarum in circuitu menſæ tuæ.*

T Paſſurus, & moriturus Chriſtus ad montem Oliuarum it, vt ſtatim diſceremus, miſericordiæ opus hoc fuiſſe: verus Apoſtolus: *ſecundum ſuam miſericordiam ſaluos nos fecit.* *Tit. 3.*

502 Oleum lætitiæ ſymbolum eſt; hinc illud: *Vnxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ:* *Pſ. 44.* paſſurus igitur ad montem Oliuarum abit, vt oſtenderet læto, hilarique animo aduerſa omnia, omnes tribulationes & paſſiones ſuſtinendas. Hoc præſtiterunt Apoſtoli de quibus dicitur: *Ibant Apoſtoli gaudentes à conſpectu concilij; quoniam digni habiti ſunt pro nomine Ieſu contumeliam pati.* *Act. 5. v. 41.* Eadem veſtigia preme, lætus opprobriis occurre, lætus iniurias ſuſcipe.

V Ex oliuis olim coronæ fiebant, quidni ad montem oliuarum paſſurus Chriſtus iret, cum paſſiones coronam honoris, gloriæque parturiant? *Hebr. 2. 9.* *Vidimus, Ieſum,* inquit Apoſtolus, *per paſſionem mortis, gloria, & honore coronatum.* Igitur qui gloriam ſperat pati non defugiat.

Tunc

Tunc dicit illis Ieſus: Omnes vos ſcandalum patiemini in me in iſta nocte.

X PRædicit quid paſſuri ſint, vt ſalutem non deſperent, ſed agentes pœnitentiam liberentur. Rectè additum *in nocte iſta*, veræ lucis dies ab eorum mentibus abeſt, qui ob Chriſti paſſiones, & opprobria ſcandalizantur.

Reſpondens autem Petrus dixit illi, & ſi omnes ſcandalizati fuerint in te, ego nunquam ſcandalizabor.

503 CHriſti amore æſtuabat Petrus, & ſuam imbecillitatem non conſiderabat; quia aliquid de ſe præſumebat cecidit, vt cautior eſſet; quòd ſi tam grauiter punitur præſumptio, quæ amori tamen annexa erat, quam duriùs punienda quę à ſuperbia tātùm proficiſcitur?

Ait illi Ieſus: Amen dico tibi, quia in hac nocte, antequam gallus cantet, ter me negabis.

Y PErmiſit, & pręedixit Chriſtus Petrum tam fęde cadere, ne aliquis ſibi multum tribuat, neue in ſe confidat. Cadit primus Apoſtolus vt ceteri omnes edocerentur, ne ſibi crederent, & ne humanæ imbecillitati inniterentur.

Z Cadit Petrus, vt ipſe, & ceteri Prælati experientia noſſent, qui debeant ſubditis ſuis compati, cum peccauerint.

SECTIO VIII.

Chriſti deliciæ pro hominibus pati. 504
Terrenæ deliciæ peccatorum occaſio. A
Adipe, & pinguedine anima repletur, quæ aliquid pro Deo patitur. B
Chriſti oratio noſtra quies. 505
Vbi oratio ibi deliciæ. C
Orationis neglectus ingentium malorum, ſtudium bonorum fons. D
Oratione omnibus tribulationibus, & tentationibus occurrendum. E
Supernæ gloriæ gloriæ memoria fortiores nos reddit. 506
Solus Chriſti orantis adſpectus mentem firmat ad dura. F
Qui maiora à Deo accepit beneficia patienti Chriſto magis adhæreat. G
Paſſionis Chriſti, & gloriæ nexus. H
Peccatum Iudæ, & aliorum, triſtitiæ cauſa in Chriſto. I
Non propter mortem triſtis Chriſtus ſed ob noſtra peccata. 507
Salutem noſtram quàm ardenter Chriſtus cuperet. K

Tunc venit Ieſus cum illis in villam quæ dicitur Gethſemani.

IN villam, & in hortum pergit Chriſtus, quia in deliciarum horto ceciderat Adamus. Paſſurus ad deliciarum hortum peruenit, quia pro hominibus pati, & mori delicias computabat. 504

In horto paſſionem incipit, vt A ita

ita ſciremus, quod terrenæ deliciæ peccatorum ferè occaſio ſunt, quæ vt Chriſtus deleat, patitur; nempè quod nobis delicias, Chriſto pœnam pari:.

B Gethſemani vallis pinguedinis interpretatur; & hic paſſionem exorditur Chriſtus, vt ita innueretur, quod ſicut adipe, & pinguedine anima repleatur, quæ aliquid pro Deo pati incipit.

Sedete hic donec vadam illuc, & orem.

505 SEdere iubentur diſcipuli, dum orat Chriſtus, quia Chriſti oratio noſtra quies eſt, ac firmitas, ſedere non poſſemus niſi ille oraret.

C Orat in horto, oratio deliciarum hortum vel deſertum reddat; vbi oratio ibi hortus, ibi deliciæ. Magna horti, & orationis cognatio, omnia ſpiritualia germina in mentis horto pullulant, dum oratione irrigantur.

D In horto orat, oraſſe non legitur Adamus, qui fors non cecidiſſet, orat Chriſtus, vt lapſos erigeret. Orat inter arbores Ieſus, quia inter arbores peccauit, & non orauit Adam.

E Antequam caperetur Chriſtus, orat, vt oſtenderet oratione omnibus tentationibus, & tribulationibus occurrẽdum eſſe, quò ſæuius in nos irruunt perſecutores, eò feruentius fundenda oratio eſt.

Et aſſumpto Petro, & duobus filijs Zebedæi cœpit contriſtari, & mœſtus eſſe.

506 HI tres diſcipuli aſſumpti quoque fuerunt à Chriſto, cum transfiguratus eſt; hic etiam transfigurat ſe quodammodo dum qui hominum lætitia, & gaudium contriſtatur, & mœſtus eſt. Hos tres aſſumpſit, reliquos adeſſe noluit, ne offenderentur tanquam imbecilliores conſpectâ magiſtri triſtitiâ. Hos tres qui in monte fuerant gloriæ ſpectatores decuit eſſe conſtantiores, & minus cæteris offendi; ſupernæ quippè gloriæ memoria, & cogitatio fortiores nos reddere debet, & magis à lapſu immunes.

F Præterea hi tres tantum aſſumuntur, quia cum Chriſtum orantem vidiſſent fortiores eſſent, & minus ſcandalizarentur: ſolus Chriſti orantis aſpectus firmare diſcipulorum mentes poterat, & ad omnia perferenda animare.

G Particeps hi diſcipuli fuere lætitiæ, participes & triſtitiæ ſunt; debet enim qui maiora à Deo accepit beneficia magis adhærere patienti Chriſto, & eius tormenta atque paſſionem magis deuote meditari.

H Gloriam corporis his tribus diſcipulis ante Chriſtus oſtenderat, nunc dolorum Chriſti ſpectatores fiunt, cohæret vtraque viſio, nam verè paſſio, omneſque dolores Chriſti ad gloriã ſunt, & glorificari dicitur cum patitur, cum moritur.

I *Cœpit contriſtari, ac mæſtus eſſe.* Cuius cauſa contriſtatur, cuius cauſa

mæ-

mæſtus eſt? Eorum, quos aſſumpſe-
rat, & præcipuè Iudæ; contriſta-
batur non timore patiendi, qui ad
hoc venerat, ſed propter infeliciſſi-
mum Iudam, & Apoſtolorum ſcan
dalum.

Tunc ait illis: Triſtis eſt anima mea vſque ad mortem.

507 NOn dixit propter mortem, ſed vſque ad mortem, magis enim triſtis ob aliena peccata, quam quod mortem timeret. Vſque ad mortem triſtabatur, videlicet quouſque mors Chriſti mortem omni iuſtitiæ iure vinceret.

K Triſtis erat Chriſti anima vſque ad mortem, donec ſcilicet ſua morte Apoſtolos liberaret, omneſque homines redimeret, ſalus noſtra, noſtraque redemptio triſtitiam omnem ademit, ingenti eius mentem gaudio perfudit. Triſtabatur Chriſtus velut ardenter diligens cupienſque liberare quos diligebat.

SECTIO IX.

Tunc maximè vigilandum cum inſtant aduerſa. 508
Superior vigilet ad vigiliam ſuos hortans. L
Prælati, & ſuperioris nomen non meretur qui torpet, & dormit. M
Cum Chriſto vigilare debemus, non cum Chriſti inimico. N
Superioris vita ſubditorum exemplar. 509
Chriſti orantis aſpectus ſpectantium mentes in melius traducebat. O
Qualiter in tentationibus, & aduerſitatibus orandum. P
Orationem fuſurus charorum affectum exuat. Q
Cur orans in faciem ſuam Chriſtus prociderit. R
Ex cognitione ſui humilitas naſcatur. S
eri gaudij mater oratio. T
Quò feruentius orauerimus eò magis de aliorum ſalute ſimus ſoliciti. Chriſti exemplum in hac re. 510
Superior maximè arguendus licet omnes peccent. V
Magis ob peccatum arguitur, qui ante magis gloriabatur. X
Ex minimorum neglectu ad magna ſcelera itur. Y
Torpor quàm noxius.
Superiorum incuria, & deſidia in ſubditos transfunditur. 511
Superioris abſentia ſubditis noxia, præſentia vtilis. Z

Suſtinete hic, & vigilate mecum.

TVNC maximè vigilãdum, cum inſtant aduerſa, nullus nos torpor inuadat, cum hominum ſæuitia contra nos armatur; ſic plerumque Dominus ſinit nos tribulationibus premi, vt vigilemus. 508

Vigilate, inquit, *mecum*, vigilat Chriſtus, & ad vigiliam diſcipulos vocat; ægrè ſuperior ſollicitudinem, & vigilantiam aliis perſuaſerit, ſi ſomno, atque ſocordiæ ſupinus ipſe indormiat. L

Prælati, ac ſuperioris nomen nõ meretur, qui vigilantibus ſubditis M

ditis ipſe dormit, & alto ignauiæ ſopore corripitur.

N Signatè ait, *mecum*, multi vigilant ſed non cum Chriſto, vigilant cõtra Chriſtum in ſceleribus, in impietatibus vigilant, & rerum terrenarum amore. More Dæmonum plerique ſunt, qui non dormiunt, niſi noceant, niſi ſupplantent.

Et progreſſus puſillum procidit in faciem ſuam orans.

509 NOn longè à diſcipulis diſceſſit, puſillum ab illis ègreditur, vt ſcilicet ſpectare poſſent diſcipuli, quid magiſter ageret, ſuperioris enim vita ſubditorum exemplar eſt, quod habere ob oculos in exemplum debent.

O Paulum ab hiſce tribus Apoſtolis diſtat, vt eum orantem videre poſſent, & magiſtri ſui exemplo diſcerẽt orare ſollicitè, ingentique reuerentia. Solus orantis Chriſti aſpectus ſpectantium mentem in meliùs traducebat, & deuotionis ſpiritum eorum animis inhalabat.

P Præterea non longâ diſtantiâ à diſcipulis progreditur, ſed propè eos manet, vt eum audientes, diſcerent quid & ipſi in tentationibus præſtarent & qualiter ad Deum orarent.

Q Oraturus hos quoque chariſſimos diſcipulos deſerit, vt nos tacitè moneret, quod orationem fuſuri debemus à charorum affectu abeſſe, vt totus in Deum feratur affectus.

R Orans in faciem ſuam, & ſuper terram procidit, vt maledictio illa terminaretur qua ob peccatum terra maledicta eſt. In terram procidit Chriſtus, vt nos euehere in Cœlum. *Gen. 3.*

S Facies notitiam ſignat; in faciem ergo ſuam orans procidit, qui notitiam quam habet rationis, & fidei in humilem orationem conuertit; quique ex notitia humilitatis occaſionem ſumit, non iactantiæ, non tumoris.

T In triſtitia ad orationem ſe confert, quæ veri gaudij, veræque conſolationis fons eſt, quo exemplo nos edocet deſolationes, ac mœrores prolixa cum hominibus colloqnutione non ſubleuari, ſed Dei colloquio, quod in oratione fit. hinc illud: *Triſtatur, aliquis veſtrum? oret.* *Iacob. 5. v. 13.*

Et venit ad diſcipulos ſuos, & inuenit eos dormientes & dicit Petro; ſic non potuiſtis vna hora vigilare mecum?

510 SVorum Chriſtus non obliuiſcitur orationem fundẽs, & cum Patre loquens ſuorum diſcipulorum curam non negligit; nempè quò feruentior oratio noſtra eſt, eò magis ſollicitè aliorum ſalutem, profectum quærere debemus. Non ita orant ſuperiores, qui orationi vacantes ſubditorum obliuiſcuntur, & ſegniùs munus ſuum exſequuntur, quod paſſim multorum damno videmus fieri. Itaque orandi ſtudium non intermittatur, ſed dum oramus, etiam illorum, quibus præſumus profectui conſulamus. Etiam Moſes Dei

Exo. 13. colloquium in monte deſerit, vt populo qui lapſus fuerat ſubueniret.

V Nec ſuo pondere caret, quod cùm omnes dormiat, ſignatè Petrum alloquatur, quia nempè ipſe aliorum caput erat. Superioris error maximè arguendus, ne paria ſubditi committant.

X Signatè Petrus arguitur, quia præ ceteris erat gloriatus, ſe Chriſtum non negaturum.

Y Dormit nunc Petrus, dum Chriſtus vigilat; iam via ad negationem ſternitur; ſic enim ferè fit, vt à minimis cadat ad magna, & in ingentia ſcelera labatur, qui ſocordiæ indormit, torpetque cùm vigilandum eſt. Dormiunt nunc diſcipuli, poſtea fugiet, Petrus negabit, torpor iſte, iſtaque ſocordia futuræ ruinæ iudicium erat.

511 Petrum Chriſtus increpat, & tamen addit, *non potuiſtis vna hora vigilare mecum?* vt cohærenter loqueretur dicendum erat, *non potuiſti*; an ita ſignificatur dormiuiſſe alios diſcipulos, quia primus Petrus dormierat, & Petri exemplum ad eundem torporem alios vocaſſe? ac ſi idem eſſe Petrum dormire, & dormire alios, quum facilè ſuperiorum exemplum alij imitentur. Aliqui codices habent, *potuiſti*, ac ſi idem ſit Petrum torpuiſſe, & diſcipulos alios, ſuperiorum quippè incuria in ſubditos transfunditur.

Z Abſente Domino vigilare nec vna hora potuerunt Apoſtoli, & tamen tam parum ab illis aberat; quid ſi longiùs diſceſſiſſet? Quæ res indicat, quantum ſuperioris præſentia ſubditis ſit proficua, quantum abſentia noceat.

SECTIO X.

In tentationibus Dei maximè auxilium per orationem quærendum. 512
Spiritualis torpor quàm noxius. A
Diſcipulorum vereccundiæ conſulit Chriſtus. B
Noſtram ſalutem quærit Chriſtus licet nos dormiamus. 513
Superiorum ſolicitudo ſubditorum infirmitati reſpondeat. C
Ab oratione non facilè deſiſtendum. D
Orationis vim, & efficaciam prodere Chriſtus voluit. 514
Iudæ ingratitudo. E
Inter bonos malum quempiam eſſe quàm admiratione dignum.
Perſtricti ſuperiores qui ſubditos in Chriſtum armant, cum ſubdere Chriſto debeant. F
Serui dominorum ſuorum veſtigia ferè premunt, eorumque mores imitantur. 515
A propria malitia malus vrgetur ad malum. G

Vigilate, & orate vt non intretis in tentationem, ſpiritus quidem promptus eſt, caro autem infirma.

VIGILIIS orationem iungit, ne putarent ſolas naturales vires ſufficere ad tentationes vincendas, ſupernum requiritur auxilium, ne tentationis procella nos obruat. 512

Spiritus quidem promptus eſt: Promptitu- A

ptitudinem, & alacritatem diſcipulorum laudant, ſed orandi neceſſitatem ex infirmæ carnis periculo aperit. Pende: ſi periculoſò cum illis agebatur, quorum caro quidem infirma, ſed ſpiritus promptus alacerque erat; quàm graue imminet illis periculum quorum & caro infirma & ſpiritus ſegnis, torpiduſque?

Et relictis illis iterum abijt.

B Non legimus eos arguiſſe, quod antea cum dormientes diſcipulos reperit fecit. cur ita? Vt eorum verecundiæ conſuleret, & eorum infirmitati parceret. Non redarguit, quòd ſpes eſſet exigua, aut nulla apud dormitabundos quidpiam proficere.

Et orauit tertio eundem ſermonem.

513 Abijt ad locũ orationis pro eis quos carnis infirmitas obruebat oraturus, ſic ſæpè res noſtras agit. noſtramque ſalutem quærit. Chriſtus altum nobis ſtertentibus, ac nihil cogitantibus.

C *Orauit tertio*. Ter orat maximè pro Petro, qui ter erat eum negaturus; ſubditorum lapſui ſuperioris ſolicitudo, ac prouidentia reſpondere debet.

D Eundem ſermonem dixit, qui eundem animum, eandem mentem habebat, nec enim in varia diuidi mens debet, quę orationem fundit.

E Ter orat, vt nos doceret orare donec impetremus, nec ab oratione deſiſtamus, quia non ſtatim exaudimur.

Poterat Chriſtus propria virtute triſtitiam illam, quæ eum inuaſerat, expellere vtpotè Dominus ſuorum paſſionum, ſed voluit hũc fructum ex oratione percipere, vt nos ad orandum alliceret, & doceret per orationem triſtitiæ nubilum diſpelli, nam vbi tertio orauit cœlitus confortatus eſt, vt narrat Lucas cap. 22. v. 43. Et oratione illa ad patrem fuſâ virtutem, roburque aſſequutus triſtitiam illam vehementem fugauit, & infracto animo vltro adijt pericula, ſuos animans dicens: *ſurgite eamus*, tantum deuotę orationis fuſus potuit. 514

Adhuc eo loquente ecce Iudas vnus de duodecim venit, & cum eo turba multa cum gladijs, & fuſtibus, miſſi à principibus Sacerdotum, & ſenioribus populi.

Ecce *Iudas, vnus de duodecim*; tanquam de re prorſus nouâ, & admiratione digna, præmiſit illud, *ecce*; inmanis hæc ingratitudo explicari non poteſt, quod diſcipulus magiſtrum prodat, & talis talem. Addit, *vnus de duodecim*; poſitũ iſtuc eſt in Iudæ accuſationem, qui inter bonus tàm malus extiterit, & in ſanctorum diſcipulorum numero impius adeo euaſerit, vt magiſtri ſui fieri proditor vellet. E

Principes Sacerdotum, & ſeniores populi miniſtros ad Ieſum comprehendendum mittunt, miſiſſent ad Chriſti doctrinam excipiendam. Abit à ſuo Præſul F

ſummere abit ſuperior quilibet qui ſubditos in Chriſtum armat, quum in eius obſequium parare deberet. Tenebantur populum inſtruere Sacerdotē Principes, ac ſeniores, ſed iſti perſuadebant plebi vt Chriſtum interficerent.

515 Sed cur tàm facilè ſuadentur miniſtri vt Chriſtum innocentem comprehendant? nil mirum; ſerui famulique Dominorum ferè veſtigia premunt, & eorum impietatem æmulantur; magnam in ſubditorū animis ſuperiorum exempla vim habent: qui impijs inſeruiunt eorum mores diſcunt, paterm iniquitatem ebibunt.

G Satellites à principibus miſſi perhibentur, Iudas à quo mittatur non dicitur, alieno imperio non indiget, qui ſponte in malum currit, & à propria malitia vrgetur, vel mittit eum Diabolus cuius membrum effectus erat.

SECTIO XI.

Plerique pacem cum Chriſto ſimulant, quem iniquis operibus tradunt. 516
Ieſu Chriſti clementia, & mititas. H
Iudam referunt, qui Chriſtum labijs laudant, vita produnt. I
Mundus, & Dæmon dum blandiuntur necant. K
Κρατεῖν quid. Chriſtus tanquam hoſtis capitur. L
Impij in malo celeres, in bono teſtudinei. 517
Quàm graue ſcelus, Chriſti doctrinam irridere. M
Apoſtoli ad Chriſtum aliunde redeuntes oſculabantur. N
Amici cenſendi qui nos perſequuntur. 518
In Deum beneficia conferentem peccare, quam graue. O
Maiori ſupplicio ille dignus, qui in Eccleſiaſticorum ædibus degens contra Chriſtum ſe armat. 519
Sceleratiores quandoque ſunt, qui cum præſulibus ſeruiant ſanctiores eſſe deberent. P
Malis in malo obſequi non debemus. Q

Qui autem tradidit eum dedit illis ſignum dicens; quæcunque oſculatus fuero ipſe eſt tenete eum.

PERFIDVS amicitiæ ſigno magiſtrum prodit, & pacis oſculo bellum Chriſto indicit: imitatores Iudas habet, plerique amicitiam, & pacem cum Chriſto ſimulant, quem iniquis operibus tradunt, & vendunt. Multi extra Ioannem referunt, intus Iudam. 516

H Cum conſueuiſſent diſcipuli poſt abſentiam Ieſu occurrere pro more patrio oſculo ſancto eū ſalutabant; Hæc conſuetudo opportuna Iudæ viſa eſt ad exequendam proditionem, & licet ſciret ſe ſuſpectum de proditione eſſe, confiſus tamen de præceptoris ſui lenitate, credidit ſe ab oſculo, non repellendum: Tantam etiam Iudas de Ieſu clementia, ac mititate opinionem conceperat.

I Illi quoque oſculo Chriſtū produnt, qui labijs eum laudant, ſed quo-

quorum cor longè ab eo eſt, quorum mores à Chriſto alieni ſunt.

K Mundus, & Dæmon Iudæ pares, illecebrarum & inanium voluptatum oſculo mortem afferunt, & dum blandiuntur necant. Ne fide, ſi ſapis, & ratione non cares.

L *Tenete eum*, Græcè, κρατήσατε αὐτὸν. *Capite, prehendite eum*, Verbum κρατεῖν non nudè capere, & tenere ſignificat, ſed vim, & violentiam quandam notat, & ad hoſtes reſque bellicas frequenter adhibetur; ac ſi diceret Iudas, tenete eum veluti infenſiſſimum hoſtem, eum imperio veſtro ſubijcite.

Et confeſtim accedens ad Ieſum dixit Aue Rabbi, & oſculatus eſt eum.

517 CONfeſtim imprudens proditor ad Chriſtum accedit, timens ne à ſuis manibus elaberetur; impij citi celereſque in malo ſunt, tardi, ac teſtudinei vbi aliquid bonum præſtandum eſt.

M Magiſtrum vocat, & tamen tradit, vt ita eius doctrinam irrideret, & negligeret, explicari non poteſt, quantùm impudentia iſta Chriſto diſplicuerit, quia eius ſalutaris doctrina ab impijs irridetur, grauis iniuria Chriſto irrogatur, quum eius monita contemnuntur. Quam diſtat hoc proditorium oſculum ab illo de quo

Pſ. 84. Propheta; *Iuſtitia & pax oſculatæ ſunt*. Hic ininſtitia iuſtitiam oſculatur, & pacis peremptorem auctorem pacis.

N Quod Iudas oſculatus Chriſtum fuerit natum ex Apoſtolorum more videtur, qui vt plerique notauere aliunde ad Chriſtum redeuntes, eum in pacis ſignum oſculabantur; hoc more Iudas abutitur, oſculatur vt prodat. Qui dignè Chriſto vult occurrere amicitiæ, ac pacis oſculum exhibeat.

Dixitque illi Ieſus, amice ad quid veniſti?

SVſcipit Dominus oſculum proditoris, ne proditionem fugere, & hoſtes ſuos timere videatur, 518
amicum vocat Iudam, à quo traditur; verè ſi Chriſti ſpiritum induas, amicos cenſebis, qui te perſequuntur, & ad necem quærunt. Amicum vocat, quia vehementer eum diligebat, à quo tradebatur. Vel amicum dicit, quia oſculo amicum fingebat, amicitiam ſimulabat. Amicum tandem vocat, quia ex ficto amico in verum, & fidelem conuertere cupiebat.

Ad quid veniſti? Quærit, ad quid venerit, non quia neſciret, O
ſed quia tantum ſcelus admirabatur, tot beneficiijs donatum in donatorem inſurgere, tam magnum eſt, vt Chriſtum ipſum in admirationem rapere videatur.

Et ecce vnus ex his, qui erant cum Ieſu extendens manum exemit gladium, & percutiens ſeruum Principis Sacerdotum amputauit auriculam eius.

ZElo ſuo correptus Petrus cohibere ſe non potuit, quin in 519
comprehenſores Ieſu citus irrueret, percuſſit ſeruum Principis Sacer-

cerdotum; maiori ſupplicio hic dignus videbatur, qui Sacerdoti ſeruiens tàm irreligioſus ſæuiebat in Chriſtum; non tàm graue ſcelus id in ſeruo alterius Domini fuiſſet, vel in libero milite.

P Ex miniſtris, qui ad Ieſum comprehendendum venerant, nullus maiori rabie, ac furore, quàm hic ſeruus Principis Sacerdotum inuaſit; vt propterea Petrus in illum irruerit, & caput ei amputare tentauerit, quia videbat eum cæteris audaciorem. Ita plerumque fit, vt quò ſanctiores, humilioreſque cum in Eccleſiaſticorum domibus viuāt, & ſacris præſulibus ſeruiant eſſe deberent, cæteris improbiores, & magis perfrictæ frontis ſint.

Q Auriculam eius dexteram amputauit; hoc merebatur, qui aures in ſcelere Domino ſuo præbuerat; auribus carere deberet, qui in malo malis obſequendo auribus abutitur.

SECTIO XII.

Patientia in ferendis iniurijs armorum apparatu, non eorum vſu probare Chriſtus voluit. 520

Quantum referat ſubditorum culpas à ſuperioribus argui. R

Salutis documenta vbique & omni tempore exhibenda Chriſti exemplo. S

A vindicta quam abeſſe debeamus. T

Patientia in ferendis iniurijs, quæ nobis inferuntur. V

Orationis vis, & efficacia. 521

Qui libenter patitur Angelus fit. X

A linguarum ictibus ſe tueri quàm difficile. Y

Noſtræ ſalutis cauſa effudit Chriſtus quicquid proprium habuit. 522

Inter medios hoſtes animo Chriſtus minimè turbatur. Z

Officij dignitas, & rerum diuinarum cognitio peccatum grauius reddit. 523

In Doctorem ſæuire immanis ſæuitia eſt. A

Iactantiam fugit Chriſtus. B

Salubria monita præbere ingens beneficium.

Quàm ingrati Iudæi, qui in Chriſtum, quem Doctorem habuerant inſurrexerunt. C

Templo iniuriam fieri non vult Chriſtus. D

Tunc ait illi Ieſus: Conuerte gladium tuum in locum ſuum, omnes enim qui acceperint gladium gladio peribunt.

VEL à vindictæ 520
indicio ſuos abeſſe vult Chriſtus; patientiæ exemplum exhibendum docens non vindictam exercendam. Gladium parari alibi monuerat, hic vti gladio inhibet. cur tunicæ venditione gladius emendus, ſi vti cum opus eſt non datur? Voluit apud ſe gladios habere diſcipulos, non vt in quempiam exererent, ſed in maioris patientiæ argumentū, magnum quippè eſt lædentes non lædere cum poſſis, & ſingulare patientiæ indicium eſt à vindicta abſtinere armatum magis, quàm inermem. Ar-

Armorum apparatu probare patientiam Chriſtus voluit, non armorum vſu vindictæ famulari.

R *Conuerte gladium tuum in locum ſuum:* Noluit perſecutorum vulnere Chriſtus defendi, quia voluit ſuo vulnere omnes ſanare: Admiratione dignum eſt, quòd poſt ſerui vulnus mox in Petrum hoſtes non inſurrexerint. Ieſu virtus eos cohibuit, cohibuerunt & eius verba; nam dum Chriſtus ſeuerè Petrum increpat, & amputatam auriculam ſeruo reſtituit, adeo placati ſunt, vt in Petrum manus non iniicerent, tantùm refert ſubditorum culpas à ſuperioribus argui: Licet Petri in Chriſtum amor à culpa Petrum eximere potuerit.

S Pende, quanta Chriſtum ſuorum cura tangeret, inter tot hoſtes illum iniuria afficientes exiſtens, proba patientiæ, ac tolerantiæ monita ſuis exhibet, ac ſi pro ſuggeſto & cathedra inter ſuos tantùm diſcipulos loqueretur. Docet, etiam inter imminentia diſcrimina ſalutis documenta errantibus propinanda.

T Nec arcet tãtùm à vindicta diſcipulũ, ſed comminationem addit, *omnes*, inquit, *qui acceperint gladium, gladio peribunt.* Expende quàm procul velit à nobis eſſe hunc vindictæ ſpiritum in rebus proprijs, qui ita diſcipulum increpat, ipſummet defendentem.

V Paruit Petrus, & in locum ſuum gladium miſit, quem nunquam poſtea exeruiſſe in ſui, aut alterius defenſionem legimus. Non ſe, ſed magiſtrum vlciſcitur, vnde ipſe poſtea iniurijs affectus, cæſus, omnia manſuetè tolerauit. Dilectionis feruor fecit, vt hîc in magiſtri ſui defenſione gladium exeruerit.

An putas, quia non poſſum rogare patrem meum & exhibebit mihi modo pluſquam duodecim legiones Angelorum?

OStendit, quam ſibi facilè 521
fuiſſet media oratione ſeipſum ab omni ſuorum hoſtium ſæuitia defendere. Orationis meminit, vt eius vim & efficaciam cognoſceremus. Magna orationis virtus, qua, ſi neceſſe ſit vt in noſtri defenſionem Angelorũ legiones mittantur, obtineri id poſſit.

Quid Angelos in auxilium po- X
ſcat, qui Angelorum ruinam patiendo erat reparaturus? Angelorum exercitus in defenſionem non poſtulet, qui libenter patiendo Angelus quidam fit, nam & Stephanus viſus eſt tanquam Angelus dum lapidibus obrueretur.

Duodecim legionum meminit, Y
quarum ſumma ſeptuaginta duo millia, comprehendit; in quot gentes & hominum lingua diuiſa eſt; ſcilicet vt quis ſe à linguarum omnium ictibus tueatur, vel ſeptuaginta duo millia Angelorum in auxilium vocari deberent.

Tanquam ad latronem exiſtis cum gladijs, & fuſtibus comprehendere me.

QVàm procul abeſt vt latro Z
Chriſtus ſit, qui noſtræ ſalutis.

tis cauſa effudit quicquid proprium habuit? An alieni prædator eſt, qui ſe ipſum omnibus exhibet? An latro qui vel latronem in martyrem commutauit?

Z *Tanquam ad latronem exiſtis*, Græcè, ὡς ἐπὶ λῃστὴν ἐξήλθετε, *vt aduerſus latronem exiſtis*. Non interrogando, ſed enuntiando hæc verba accipienda ſunt. Vide hîc quam ſereno, minimèque turbato animo, in tam magnis anguſtijs Chriſtus conſtitutus ſingulos excipiat, ſingulis reſpondeat, Iudæ, diſcipulis, turbis.

Quotidie apud vos ſedebam docens in templo, & non me tenuiſtis.

523 Hinc apparet non milites romanos alloquutum fuiſſe Chriſtum, ſed turbas, Iudæorumque primates, nec enim in templo quotidiè milites erudiebat, ſed Iudæos, ſed cur ſermonem ad turbas, Iudæorumque primates dirigit, non ad milites qui prehendere, ac tenere eum venerant? Quia id non à ſe milites, ſed à Iudæis inducti faciebant; maior autem erat iubentium culpa, quam parētum. Peccabāt magis Sacerdotes, quàm milites; nam quò maior alicuius dignitas, & rerum diuinarum cognitio in aliquo eſt, eò grauior eius culpa cenſetur ſi delinquat.

A Iudæos, quos in Dei lege Chriſtus erudierat, Chriſtus alloquitur, ſeque de iniuria qua ab ipſis afficiebatur expoſtulat, quia grandior, & vix ferenda hæc ingratitudo erat, vt Chriſtum illi comprehenderent, qui edocti, & inſtructi ab ipſo fuerant. Immanis culpa eſt in eum ſæuire, quem Doctorem habueris, & eum perdere, qui ſalutis monita exhibuerit.

Docens in templo. Cur miraculorum non meminit, quibus ſanitati B
tot infirmos reſtituerat? Cur alia beneficia non recenſet? An miracula modeſtiæ cauſa ſubticet, ne ſe iactare videretur? Vbique ab omni inanis gloriæ indicio ſe abeſſe Chriſtus probat, & exemplo ſuo vt nos quoque ab ea ſimus immunes monet. An doctrinæ exhibitæ non miraculorum, quibus ſanitatem contulerat, meminit, quia maius doctrinæ beneficium, quàm ſanitatis, illa quippè ſalutem animæ reſpicit, hæc corporis.

Sedebam docens in templo. Ac ſi C
diceret hæc mei laboris merces, quem vos docendo ſumpſi, vt tanquam latro exiſtimer, qui veritatis magiſter vobis exſtiti.

In templo comprehendi noluit D
Chriſtus, ne vlla ſui cauſa templum iniuriam acciperet, violari templum noluit, qui templi, diuinique cultus inſtaurator futurus erat.

SECTIO XIII.

Plerique grandia in Dei obſequium verbis pollicentur, quæ re non exhibent. 524

Turpi fuga pedes à Chriſto abluti fœdare non debebant Apoſtoli.

Tenetur Chriſtus quia nos per illicita vagamur. E

In Chriſti comprehenſione ingenti dolore capiatur qui Chriſtum amat, & ab otij ſella abeat. 525

Multi

Multi ante ſpiritualem pugnam fortes, in pugna animo cadunt. F
Qui magis ſe iactant, ferè fœdiore lapſu ſe commaculant.
A minimis initijs in malorum extrema ferè dilabimur. G
Improborum ſocietas quàm noxia. 526
Bonorum conſortium ad bonum prodeſt, malorum valde nocet. H
Præſul indignus pontificia ſede, cuius animo furor dominatur. 527
Quàm periculoſum ſit ſe excuſare. I
Cur Chriſtus accuſatus tacuerit. K
Sanctum Dei nomen vt reuereri debeamus. 528
Præſules, & Sacerdotes minimè contemnendi. L

Tunc diſcipuli omnes relicto eo fugerunt.

524 FVGIVNT ſuæ promiſſionis immemores, ſic ferè fit, vt qui grādia verbis pollicetur, cum occaſio adeſt, verba tantùm ſe exhibuiſſe oſtendat. Proh mirum! Pedes, qui paulo ante Chriſti manibus loti fuerant tam turpi fuga fœdantur, & polluuntur; lauit eos Chriſtus vt puriores in Dei in via incederent, non vt eos collutularent hac inhonora fuga.

Ait illi tenentes Ieſum duxerunt ad Caipham Principe Sacerdotum.

E TEnetur, & ligatur Chriſtus in horto, quia nimis liberè per hortum vagata prima mater eſt, tenetur Chriſtus, comprehenditurque quia nos ſenſus noſtros per illicita permittimus vagari.

Ducunt ad Caipham non rapiunt, lubens, volenſque ad opprobria, ad mortem ibat. Heli audiens Arcam Dei, ab hoſtibus captam decidit de ſella, mortuuſque eſt. Capitur Arca viua viuentis Dei, capitur Chriſtus, hoſtium manibus traditus eſt, quis Chriſti amore captus hanc captionem attentè meditans ingentis doloris ſenſu non corripiatur? ex otij ſella decidat, & Chriſto ſuo commoriatur qui captum audit. 525 *1.Reg.*

Petrus autem ſequebatur eum à longe.

FAciliùs eſt grandia verbis polliceri, quàm reipſa præſtare. Fortis, ſtrenuuſque ante pugnam erat Petrus, in pugna animo cadit. Imitatores multos habet. Cœteris fortior Petrus videbatur, ſed vbi ventum eſt ad pugnam, cœteris fœdius cecidit. Ita ferè accidit, vt qui ſe magis iactat, ſe fœdiore lapſu commaculet. F

Sequebatur eum à longè. A longè Chriſtum ſequitur, qui tepidè Chriſtum ſequitur, parum diſtat quin dimittat; & prolabatur. A longè nunc ſequitur, & poſtea negauit; ſic à minimis initiis ad grandia itur, & paulatim in malorum extrema labimur. G

Vſque in atrium Principis Sacerdotum, & ingreſſus intrò ſedebat cum miniſtris, vt videret finem.

526 NOn appropinquabat Petrus quòd eſſet eius diſcipulus miſcuit ſe miniſtris, & quæ illi faciebant alto corde premens dolorem, facere ipſe quoque ſimulat: non potuit noxia non eſſe improborum ſocietas, aulicorum Principis ſcelerati ſodalitio ſe inſerere, nec Petro tutum fuit. Satius ac conſultius ipſi fuiſſet in obſcuro aliquo angulo gemere, ac precari, quàm impij Pontificis aulam ingredi, & aulicis ſe coniungere.

H Petrus inter impios impiorum pontificum miniſtros negauit Chriſtum, quem inter condiſcipulos Dei filium fuerat confeſſus, tantum bonorum conſortium, atque colloquia ad bonum poſſunt, tantum malorum ad malum.

Et ſurgens Princeps Sacerdotum ait illi, nihil reſpondes ad ea, quæ iſti aduerſum te teſtificantur?

527 SVrrexit vt ab omnibus conſpiceretur, velut eximium aliquid facturus. Præ ira cōtineri ſolio non potuit præceps, & impatiens iracundia vel Pontificem, contra grauitatis, ac dignitatis formam de ſolio excuſſit, tanquam pontificiam ſede indignus eſſet, cuius mēti iracundia inſideret. Sed, ſic pontificem illum furor à ſede ſubmouet, vt interim vel alio reſpiciens Chriſto Dei filio aſſurgeret.

I *Nihil reſpondes*; ægrè tulit Pontifex nihil ad ea quæ falſi teſtes obiecerant Chriſtum reſpōdiſſe; non vt defenſioni det locū, ſed vt ex qualibet ſermonis occaſione locum inueniat accuſandi: nimirū vel ex innocentiſſimo Chriſto aliquid quod carpat exſculpere Pontifex ſperat, modò ſe excuſet, & falsò obiecta crimina vera defenſione eluere curet; vt hinc colligere liceat, quā periculoſum ſit ſe ab culpas purgare, ac excuſare, cum nullus à culpa immunis, vt Chriſtus ſit.

Ieſus autem tacebat.

VBique modeſtiam ſuam præ- K
fert, tacet, nec pontifice quidem vrgente, quicquam aduerſariis reſpondebat. Cur ita? An quod reſponſione indigna ea eſſent, quæ obiiciebantur? An quia ſciret, quod quicquid reſpondiſſet torquendum in calumniam eſſet? Defenſionem illi non quærebant, ſed occaſionem carpendi, ac calumniandi. Tandem tacuit, vt ſuâ taciturnitate Adæ apologiam, & excuſationem abſolueret.

Adiuro te per Deum viuum vt dicas nobis ſi tu es Chriſtus Filius Dei. Dicit illi Ieſus tu dixiſti.

PEnde quantam Chriſtus San- 528
cto Dei nomini reuerentiam deferat, qui quum conſtantiſſimè ad omnes calumnias ſilentium tenuiſſet, ſtatim atque per Dei viui nomen adiuratus eſt reſpōdit obediens pontifici, non ignorans prauam eius intētionem, qua verbum aliquod extorquere à Chriſto nitebatur, vt occaſionem calumnian-

nian-

niandi, & accuſandi arriperet. Hoc exemplo diſce Sanctum Dei nomen revereri etiamſi pati aliquod debeas.

L Non tacet amplius Chriſtus, ne videatur, contemnere pontificis auctoritatem, illo iubente loquitur concedens honori, quem ille ſuſtinebat, quod negandum illius impietati, indigniſſimus quippè erat, cui reſponderetur.

SECTIO XIV.

Conſpuitur Chriſtus, qui ſputo cæco lumen reſtituit. 529
Chriſti facies ſputis deformata Deo Patri non minus placuit, quàm cum veluti ſol fulgeret. M
Quinam Chriſti faciem conſpuere dicantur. N
Perſtrictæ, quæ faciem ſuam fucis illinunt.
Conſpuitur Chriſtus ſemen longæuum habiturus. O
Patiendi fames in Chriſto. 530
Auari compreſſa, prodigi expenſa manu Chriſtum cædunt. P
Singularis gloriæ loco habenda opprobria ſunt. Q
Euangeliſtæ veritatis amatores. R
Chriſtus patientiæ, & tolerantiæ forma. S
In Principum virorum, Præſulumque aulis indignis Chriſtus tractatur modis. T
Torpor, & deſidia magnum lapſum portendit. 531
Dei monita & verba alta obliuione ſepelienda non ſunt, ne in malorum labamur extrema. V
Peccandi occaſioni ſe exponere intutum omnino eſt, & inconſultum. X
Mulierum conſuetudo quàm noxia. Y
Qui in ſe confidit facilè labitur. Z
Pœnitentiæ remedium in Apoſtolorum Principe. A

Tunc expuerunt in faciem eius.

SPECIOSVS forma præ filijs hominum impiorum hominum ſputis fœdatur. Conſpuitur Ieſus qui ſputo, & luto viſum cæco reddiderat. Chriſti ſputum lumen parit, fœda Iudæorum ſputa denſiores tenebras in eorum mentibus parturierunt. 529

M Specta Petre Chriſti tui faciem ſputis opertam, & vide an ille ſit, quem in monte Thabor gloriæ lumine perfuſum contemplaſti; vide an ille ſit, cuius facies vt Sol refulſit. Sed non minus Chriſtus Patris ſui oculis placuit ſputis deformatus, quàm cum reſplenduit facies eius ſicut Sol.

N Faciem Chriſti conſpuunt, qui conſcientiam ſuam, in qua Chriſti elucet imago, peccatis maculant, ſceleribus fœdant. Conſpuũt quodammodo Dei ſui faciem mulieres, qui vultum ſtibio linunt, & fucis adulterant, in ſpectantium ruinam, & in ſuam.

O Degener, & qui fratris demortui ſemen ſuſcitare nolebat lege Ruth. 4.
conſpuebatur. Hic Chriſtus con- Deu. 25.
ſpuitur, qui ſemen ſuſcitauit, do- v. 9.
múque ædificauit demortui Ada- Iſ. 53.
mi, ſemen longæuum habiturus.

Et colaphis eum ceciderunt.

530 HOc ignominiæ genus pertulit Chriſtus, vt nos quoque ſimilia pati diſceremus, pugnis, colaphiſque percutitur Chriſti facies, vt hinc patiendi famem colligeremus, qua opprobrijs ſaturari cupiebat: hinc ſcriptum eſt: *Dabit percutienti ſe maxillam, ſaturabitur opprobriis.* Thren. 3.v.30.

P Pugnis, compreſſaque manu Chriſtum cædunt auari, & cupidi qui pauperibus aperire manus nolunt, palmis, & expanſis manibus cędunt qui omnia in Dei offenſam prodigè profundunt.

Q Obſeruandum verò eſt non erubuiſſe Euangeliſtas opprobria, & iniurias Chriſto illatas tàm minutim recenſere: non eas ſilentio ſuppreſsêre, ſciebant quippè id in Dei gloriam & Chriſti Domini, imo & noſtram cedere, quod voluerit Chriſtus talia pro nobis tolerare, nos quoque erubeſcere non debemus, ſi paria nobis inferantur, quin ſingularis gloriæ loco habenda opprobria ſunt.

R Euangeliſtæ tanquam veritatis amatores omnia candidè referũt, neque Iudam, ac Iudæos tanquam hoſtes conuitijs laceſſunt, nec magiſtrum tanquam pręceptorem nimis efferunt, ſed quaſi nullo moti affectu omnia narrant, ac ſolius veritatis curam habent.

S Colaphis cæditur Chriſtus, & patienter ſuſtinet vt veræ patientiæ, ac tolerantiæ formam exemplar nobis fieret; vniuerſa magno animo ſuſtinet, docens nos iniurias omnes tolerare; veri doctoris nunc officio fungitur, quod prius verbis docuerat, nunc rebus ipſis, & exemplo docet.

Denique expendendũ eſt, quod T in nullius domo Chriſtus tot contumeliis affectus eſt ac conuitijs tàm multis impetitus, quàm in Summi Pontificis Palatio, & in palatio ſummi Præſidis: Proh quàm indignis tractatur modis Chriſtus in principum, virorum, præſulumque aulis, atriiſque, ſi contingat ab illis iuſtitiam, pudorem, virtuteſque alias exulare, & mali domini exemplo ſeruorum improbitatem obtegi, & foueri.

Petrus verò ſedebat foris in atrio, & acceſſit ad eum vna ancilla, dicens; & tu cum Ieſu Nazareno eras. At ille negauit coram omnibus.

IN atrio ſedet Petrus; magnum 531 I aliquod malum torpor ille, & illa ſeſſio portendit in tanto magiſtri ſui diſcrimine ſedere amantis diſcipuli non eſt. Ita ferè accidit vt à deſidia, atque torpore originem lapſus grauiſſimi trahant.

Oblitus Petrus fuerat verbo- V rum Domini, quibus prædixerat futurum vt ter ipſum illa nocte negaret; vbi Dei monita alta obliuione ſepeliuntur timenda ingentia mala ſunt; non ita facilè Petrus cecidiſſet, ſi Chriſti verba eius menti altius inſediſſent: qui de ſe confidit diuinarum admonitionum facilè obliuiſcitur.

Cecidit Petrus, quia temerè oc- X caſioni ſe expoſuit, & periculo, quum ſe abiectorum hominum ſocietati coniunxit, quorum prauis collo-

colloquijs ad negationem ductus eſt. Nihil eſt, quod magis ad impia trahat, quàm prauorum hominum, præſertim ſi mulierculæ miſceantur, conſuetudo.

Y Conſidera Dæmonis aſtum qui per mulierem Sãctum Petrum aggreditur, ſicut & olim Adamum per Euam. Etiam Eccleſiæ arx vnius mulieris mollitie deiicitur, quis contra hos arietum ictus tutus, cum Apoſtolorum firmamentum vel leuiter tactus cadat?

Z Permiſit Deus Petrum ad vnius ancillulæ interrogationem labi, vt ſuperbia, atque iactantia, qua ſe in cœna erexerat deprimeretur, noſque in illo diſceremus, nihil facilius eſſe, quam in ſe confidentem cadere, etiamſi leui incurſu eius fortitudo tentetur.

A Cadere permittitur Petrus vt in Eccleſiæ Principe remedium pœnitentiæ conderetur, & nemo de ſua virtute confideret.

SECTIO XV.

Vnum peccatum gradus ad aliud eſt. 532
Peccandi occaſio vitanda. B
Præſumptio peccati permiſſu comprimitur. C
Vix ſponte ab aliorum infeſtatione mali abſtinent. D
Felix quem loquela manifeſtat diſcipulum eſſe Chriſti. E
Varia de loquacitate. Ab inconſiderato ſermone ingentia mala. F
In peccato perſeuerare ad peccatorum cumulum trahit. 533
Statim poſt lapſum ad pœnitentiam currere debemus. G
Cita pœnitentia ſit. 534
Pœnitentiam citò init, qui diuinorum verborum recordatur. H
Peccandi occaſionem fugere vera pœnitentiæ nota. I
Nemo linguæ ſe facilè credat, aut alijs, quibus Chriſti offenſam ſe incurriſſe nouit. K
Lachrymarum vtilitas. L
Pœnitentem lachrymantem irrident impij. M

Et iterum negauit cum iuramento, quia non noui hominem.

NEmpe vnum peccatum gradus ad aliud eſt, ſic fit vt vbi lapſi ſemel fuerimus in grauiora deinceps labamur. Primum nudè negat, ſecundo iuramentum addit; in peccato perſeuerare incremẽtum malitiæ dat, & crimen quod pœnitentia non diluitur, adoleſcit, grandiuſque fit. 532

Tàm ſæpè cecidit Petrus, quia negationis occaſionem non vitauit; ſe à malorum conſortio ſtatim ſubduxiſſet, in aliud aliudque crimen haud lapſus eſſet. B

Ter Petrus negauit Chriſtum, quia trina verborum formula de ſe præſumpſerat, primo: *etſi omnes ſcandalizati fuerint in te, ego nunquam ſcandalizabor* ſecundò: *Tecum paratus ſum & in carcerem, & in mortem ire.* demum: *etiam ſi oportuerit me mori tecum non te negabo.* C *Matth. 26. v. 33. Luc. 22. v. 33. Matth. 26.*

Re-

Reſpondet trinæ præſumptioni trina negatio.

Poſt puſillum acceſſerunt, qui ſtabant, & dixerunt Petro, verè & tu ex illis, nam & loquela tua manifeſtum te facit.

D MInistri paulo poſt *interuallo facto quaſi hora vnius*, vt loquitur Lucas cap. 22. ad Petrum redeunt; ſed vbi hoc tempore fuerant? quæ res à Petri infeſtatione eos auocauit? An quia cum teſtes adducerentur aduerſus Ieſum arrectis auribus ſtabant ad oſtium vt intenti quid fieret exaudi[rent], atque interim à Petro aberant? nimirum non compaſſio ab aliorum infeſtatione malos ſubmouet, ſed curioſitas alterius rei cognoſcendæ.

E *Nam & loquela tua manifeſtum te facit.* Modus loquendi tuus oſtendit quod Galileus ſis, non quod alterius ſermonis, eſſet Petrus, aut gentis exteræ, ſed quòd vnaquæque prouincia, & regio habeat proprietates ſuas, ſuos idiotiſmos, & vernaculum loquendi ſonum vitare non poſſit. Felix quem loquela manifeſtat diſcipulum eſſe Chriſti.

F *Loquela tua*, Græcè, *λαλία σοῦ loquutio tua*; Poſſet etiam verti *loquacitas*. Vox *λαλία* ſæpè in malam partem accipitur, vt de libera, & inconſiderata loquutione dicatur. Petrus exiſtens in conſortio illorum miniſtrorum, ne arrepta occaſione ex taciturnitate ipſius, vel ex ſpirituali colloquio accuſaretur vt diſcipulus Chriſti, liberè colloquebatur, & fabulabatur cũ illis, ſe illorum ſermonibus conformans; nihil quippè magis oſtendit cuiusquis ſit diſcipulus, quàm ſermo. Chriſti diſcipulus eſt qui conſideratè, & parcè loquitur; in mundi ſchola eruditus eſt, qui temerè verba fundit. Ab inconſiderato ſuperfluoque ſermone in tàm immania ſcelera Petrus lapſus eſt. Magis nobis timendum qui minus cautè loquimur.

Tunc cæpit deteſtari, & iurare, quia non nouiſſet hominem, & continuo gallus cantauit.

VIdens ſe tot argumẽtis conuinci, metuẽs ne mox comprehenderetur, cæpit Petrus ſibi ipſi male precari, & execrationibus ſeipſum deuouere, & quò alijs magis vrgent, & affirmant eò Petrus vehementius iurat, & obſtinatius agit: nec iurat ſe eum tanquam magiſtrum minimè noſſe, ſed neque tanquam hominem. Vides, quod in peccato perſeuerare, dat ſcelerum incrementa. 533

Et continuò gallus cantauit. Syrus, *In illa ipſa hora ſeu momento gallus cantauit*, S. Lucas addit *adhuc eo loquente*. Cur tàm cito poſt trinam negationem Petri gallus cantat? An hoc caſu factum eſt? Minimè. Galli cantus Petrum negationis admonuit, id autem in ipſo culpæ articulo fit, vt ſtatim Petrus admonitus reſipiſceret, & ad pœnitentiam rediret; qua ſollicitudine oſtendit Dominus vt ſtatim ac quis in crimen lapſus eſt, ad pœnitentiam currere cum Dei adiutorio G

iutorio ſtudeat; nemo tàm amens ſit, vt permanere, ac perſeuerare in peccato velit.

Et egreſſus foras fleuit amare.

534 MAximè cõmendabilis pœnitentia eſt, quæ cita eſt nec in tempus longum differtur, hoc oſtendit exemplo ſuo Petrus, dum ſtatim poſt lapſum ad lachrimas it, ad pœnitentiam currit.

H Mirum quod tàm cito Petrus ad ſe redeat, & ſui criminis pœnitentiam agat, id præcipuè factum, quia recordatus eſt verborum Chriſti; plerique pœnitentiam prætermittunt, quia diuinorum verborum obliuiſcuntur.

I Egreditur foras, occaſionem peccandi fugit, hæc veræ pœnitentia nota eſt; non horret peccatum, qui peccati periculum non deuitat.

Fleuit amare. Eluit lachrymis culpæ maculã Petrus, cur veniam verbis non poſtulauit? An quia linguæ non fidebat, qua Chriſtum antea negauerat? K

Sed quid Petro fuſæ lachrymæ profuerunt? Multum: nam qui lapſus eſt antequam fleret, poſtquam fleuit erectus eſt vt alios regeret, qui ſeipſum ante non rexerat. L

Foras vt fleret egreſſus eſt; ſi impij illi flentem Petrum vidiſſent non ad lachrymas inuitarentur, ſed lachrymantem Petrum irriſiſſent, & à lachrymis auocaſſent. M

CA-

CAPVT XXVII. MATTHÆI.

Vulgata Editio.

Verſ.1.

MAne autem facto, Concilium inierunt omnes principes Sacerdotum, & ſeniores populi aduerſus Ieſum, vt eum morti traderent.

Lectionum Varietas.

MAne a.f. *Syr. Cum autem eſſet diluculum. Vat. Tempore vero iam matutino.*
Conſilium inierunt. *Int.Orig. Conſilium acceperunt. Fr.Luc. Conſilium ceperunt.*
Seniores populi. *Int.Orig. Seniores plebis.*
Vt eum morti traderent. *Syr. Vt eum mortificarent. Adam C. Quomodo eum occiderent.*

Verſ.2.

Et vinctum adduxerunt eum,& tradiderunt Pontio Pilato præſidi.

Vinctum. *Ar.M. Et ligantes. Mald. Cum eum vinxiſſent. Fr.Luc. Poſtquam ligaſſent. Auct. Vinculis adſtrictum.*
Adduxerunt. *Fr.Luc. Abduxerunt.*

Verſ.3.

Tunc videns Iudas qui eũ tradidit, quod damnatus eſſet: pœnitentia ductus retulit triginta argenteos principibus ſacerdotum, & ſenioribus.

Damnatus. *Vat. Condemnatus.*
Pœnitentia ductus. *Ar.M. Penitens. Syr. Pœnituit.*
Triginta argenteos. *Syr. Illos triginta argenteos.*

Verſ.4.

Dicens: Peccaui tradens ſanguinem iuſtum. At illi dixerunt Quid ad nos? tu videris.

Tradens. *S.Ambr. Quòd tradiderim. Pagn. Quum prodidi.*
Iuſtum. *Pagn. Innoxium. Caiet. Innocentem.*
Quid ad nos. *Vat. Quid noſtra?*
Tu videris. *Arab. Tu vide. Int. Theoph. Tu videbis. Syr. Tu noueris.*

Verſ.5.

Et proiectis argenteis in tem-

Argenteis. *Fr.Luc. Illis argenteis.*
Receſſit. *Fr.Luc. Seceſſit.*

Vul-

plo, receſſit: & abiens laqueo ſe ſuſpendit.

Et abiens. *Aeth. Et cum abiiſſet.*
Se ſuſpendit. *Vat. Præfocauit. Mald. Præfocatus eſt. Adam C. Suffocauit ſe. Syr. Strangulauit animam ſuam.*

Verſ. 6.

Principes autem Sacerdotum, acceptis argenteis, dixerunt: Non licet eos mittere in corbonam, quia pretium ſanguinis eſt.

Acceptis argenteis. *Fr. Luc. Poſtquam accepiſſent argenteos illos.*
Mittere. *Aeth. Iacere.*
In corbonam. *Arab. In domo oblationum.*

Verſ. 7.

Conſilio autem inito, emerunt ex illis agrum figuli, in ſepulturam peregrinorum.

Agrum figuli. *Fr. Luc. Agrum illius figuli,* vel, *Agrum illum figuli.*
Peregrinorum. *Fr. Luc. Peregrinis, Hoſpitibus.*

Verſ. 8.

Propter hoc vocatus eſt ager ille, Haceldama, hoc eſt, ager ſanguinis, vſque in hodiernum diem.

Vſque in hodiernum diem. *Ar. M. Vſque hodie.*

Verſ. 9.

Tunc impletum eſt, quod dictum eſt per Ieremiam prophetam, dicentem: Et acceperũt triginta argenteos pretium appretiati, quem appretiauerunt à filijs Iſrael.

Per Ieremiam Prophetam. *Syr. Per Prophetam.*
Appretiati. *Syr. Illius honorandi. Fr. Luc. Illius æſtimati.*
Quem appretiauerunt. *Int. Theoph. Quem æſtimatum emerunt.*

Verſ. 10.

Et dederunt eos in agrum figuli, ſicut conſtituit mihi Dominus.

Et dederunt. *Syr. Et dedi.*

*Verſ.*17.

Congregatis ergo illis, dixit Pilatus: Quem vultis dimittam vobis: Barabbam, an Ieſum, qui dicitur Chriſtus?

Congregatis. *Ar.M. Coactis.*
Dixit Pilatus. *Syr. Dixit ei Pilatus.*
Quem. *Pagn. Verum.*
Dimittam vobis. *Int.Euth. Abſoluam vobis.*

*Verſ.*18.

Sciebat enim, quòd per inuidiam tradidiſſent eum.

Per inuidiam. *Int.Theoph. Propter inuidiam.*
Tradidiſſent. *Int.Orig. Tradiderant; Int. Euth. Tradiderant.*

*Verſ.*19.

Sedente autem illo pro tribunali, miſit ad eum vxor eius, dicens: Nihil tibi, & iuſto illi: multa enim paſſa ſum hodie per viſum propter eum.

Pro tribunali. *Fr.Luc. In tribunali Syr. Pro tribunali ſuo. Ar.M. Super tribunali.*
Miſit. *Va. Mandata miſit.*
Nihil tibi & i.i. *Syr. Nihil tibi rei ſit cum illo iuſto. S.Hil. Nihil tibi ſit & iuſto iſti.*
Per viſum. *Pag. In ſomnis. Adam C. Per ſomnum. Syr. In ſomno meo.*

*Verſ.*20.

Principes autem ſacerdotum, & ſeniores perſuaſerunt populis vt peterent Barabbam, Ieſum vero perderent.

Populis. *Vat. Multitudini. Fr.Luc. Turbis.*

*Verſ.*21.

Reſpondens autem Præſes, ait illis: Quem vultis vobis de duobus dimitti? At illi dixerunt: Barabbam.

De duobus. *Fr.Luc. Ex illis duobus.*
Dimitti. *Ar.M. Abſoluam vobis.*

*Verſ.*22.

Dicit illis Pilatus: Quid igitur faciam de Ieſu, qui dicitur Chriſtus?

Dicit. *Syr. Dixit.*
D. Ieſu. *Ar.M. Ieſum.*

Vulgata Editio.	*Lectionum Varietas.*
Verſ.23. Dicunt omnes: Crucifigatur. Ait illis Præſes: Quid enim mali fecit? At illi magis clamabant, dicentes: Crucifigatur.	Dicunt omnes. *Ar.M. Dicunt ei omnes.* Quid n.m.f. *Vat. Quidnam mali patrauit?* Magis clamabant. *Arab. Auxerunt clamorem. Ar.M. Abundè clamabant.*
Verſ.24. Videns autem Pilatus, quia nihil proficeret, ſed magis tumultus fieret: accepta aqua, lauit manus coram populo, dicens: Innocens ego ſum à ſanguine iuſti huius: vos videritis.	Nihil proficeret. *Fr.Luc. Nihil iuuaret.* Accepta aqua. *Ar.M Sumēs aquam.* Lauit. *Pag. Abluit.* Coram populo. *Ar.M. Coram turba.* Vos videritis. *Syr. Vos noueritis.*
Verſ.25. Et reſpondens vniuerſus populus, dixit: ſanguis eius ſuper nos, & ſuper liberos noſtros.	Super. *Vat. In.* Liberos. *Ar.M. Natos.*
Verſ.26. Tunc dimiſit illis Barabbam: Ieſum autem flagellatū tradidit eis, vt crucifigeretur.	Dimiſit. *Ar.M. Abſoluit.*
Verſ.27. Tunc milites Præſidis ſuſcipientes Ieſum in Prætorium, congregauerunt ad eum vniuerſam cohortem.	Suſcipientes. *Fr.Luc. Aſſumentes. Auct. Accipientes. Syr. Duxerunt.* Congregauerunt. *Ar.M Coegerunt.* Ad eum. *Syr. Aduerſus eum. Fr.Luc. Apud eum.*
Verſ.28. Et exuentes eum, chlamydem	Et exuentes eum. *Mald, Cum exuiſſent eum veſte ſua.*

Vul-

Vulgata Editio. | *Lectionum Varietas.*

coccineam circumdederunt ei.

Circumdederunt. *Fr.Luc. Circumpoſuerunt*.

Verſ.29.

Et plectentes coronam de ſpinis poſuerunt ſuper caput eius, & arundinem in dextera eius. Et genu flexu ante eum, illudebant ei, dicentes: Aue Rex Iudæorum.

Plectentes. *Pagn. Contextam. Fr.Luc. Poſtquam plexuiſſent.*
De ſpinis. *Auct. Ex ſpinis.*
Poſuerunt. *Fr.Luc. Impoſuerunt.*
Arundinem. *Fr.Luc. Calamum.*
Genuflexo. *Auct. Cum genuflexiſſent.*
Illudebant ei. *Auct. Irridebant eum.*
Aue. *Fr.Luc. Gaude. Syr. Pax.*

Verſ.30.

Et expuentes in eum acceperunt arundinem, & percutiebant caput eius.

Expuentes. *Ar.M. Inſpuentes.*
In eum. *Syr. In faciem eius.*
Caput eius. *Fr.Luc. Ad caput eius. Ar.M. In caput eius.*

Verſ.31.

Et poſtquam illuſerunt ei, exuerunt eum chlamyde, & induerũt eum veſtimentis eius, & duxerunt eum, vt crucifigerent.

Illuſerunt. *Fr.Luc. Illuſerant. Auct. Irriſerant.*
Duxerunt. *Vat. Abduxerunt.*
Vt crucifigerent. *Syr. Vt crucifigeretur. Ar.M. Ad crucifigendum.*

Verſ.32.

Exeuntes autem inuenerunt hominem Cyreneum, nomine Simonem: hunc angariauerunt, vt tolleret crucem eius.

Exeuntes autem. *S.Hil. Procedentes autem. Mald. Cum exirent.*
Angariauerunt. *Pagn. Coegerunt. Vat. Adegerunt.*
Tolleret. *Vat. Geſtaret.*
Crucem eius. *S.Hil. Lignum paſſionis.*

Verſ.33.

Et venerunt in locum qui dicitur Golgotha, quod eſt Caluariæ locus.

Et venerunt. *Fr.Luc. Poſtquam veniſſent.*
Quod eſt. *Ar.M. Qui eſt dictus.*

Vul-

Vulgata Editio. *Lectionum Varietas.*

*Verſ.*40.

Et dicentes: Vah qui deſtruis templum Dei,& in triduo illud reædificas: ſalua temetipſum: ſi filius Dei es, deſcende de cruce.

Vah. *Pagn. Tu.*
Deſtruis. *Quid. Codd. Deſtruit. Theoph. Deſtruebas. Syr. Deſtructor. Ar.M. Diſſoluens.*
Reædificas. *Quid. Codd. Reædificat.*
Salua temetipſum. *Int.Orig. Libera te ipſum. Syr. Libera animam tuam. Ar.M. Serua teipſum.*

*Verſ.*41.

Similiter & principes Sacerdotum illudentes cum Scribis & ſenioribus, dicebant.

Et ſenioribus. *Syr.* addit, *At Pharſæis. Ar.M. Cum Phariſæis.*

*Verſ.*42.

Alios ſaluos fecit, ſeipſum non poteſt ſaluum facere: ſi Rex Iſrael eſt deſcendat nunc de Cruce, & credimus ei.

Saluos fecit. *Pagn. Seruauit.*
Credimus. *Arab. Credemus. Syr. Vt videamus, & credamus in eum.*
Ei. *S.Aug. In eum.*

*Verſ.*43.

Confidit in Deo: liberet nunc, ſi vult eum: dixit enim quia filius Dei ſum.

Liberet. *Syr. Redimat.*
Nunc. *Ar.M. Nunc eum.*
Si vult eum. *Arab. Si diligebat eum. Vat. Si fauet ei.*

*Verſ.*44.

Idipſum autem & latrones, qui crucifixi erant cum eo, improperabant ei.

Latrones. *Syr. Sicarij.*
Improperabant. *Int.Euth. Exprobrabant.*

*Verſ.*45.

A ſexta autem hora tenebræ factæ ſunt ſuper vniuerſam terram, vſque ad horam nonam.

Factæ ſunt. *Vat. Oborta fuerant.*

Vul-

Vulgata Editio.	Lectionum Varietas.
Verſ.46. Et circa horam nonam clamauit Ieſus voce magna dicens: Eli, Eli lammaſabachani? hoc eſt: Deus meus, Deus meus vt quid dereliquiſti me?	Et circa. *Fr. Luc. Circa autem.* Clamauit. *Auct. Exclamauit.* Deus m. D.m. *Vat. Mi Deus, mi Deus.* Vt quid. *Tert. Ad quid. S. Ambr. Quare. Pagn. Cur.* Dereliquiſti me. *Vat. Deſeruiſti me?*
Verſ.47. Quidam autem illic ſtantes, & audientes, dicebant: Eliam vocat iſte.	Vocat. *Syr. Vocauit.*
Verſ.48. Et continuò currens vnus ex eis acceptam ſpongiam impleuit aceto, & impoſuit arundini, & dabat ei bibere.	Currens. *Fr. Luc. Poſtquam cucurriſſet.* Impleuit. *Fr. Luc. Poſtquam impleuiſſet.* Et impoſuit. *Auct. Et poſtquam circumpoſuiſſet,*
Verſ.49. Cæteri verò dicebant: ſine videamus, an veniat Elias liberans eum.	Sine. *Syr. Sinite, Relinquite.* An veniat. *Fr. Luc. Si veniet.* Liberans eum. *Vat. Seruaturus eum, Int. Theoph. Liberaturus eum. Syr. Vt redimat eum.*
Verſ.50. Ieſus autem iterum clamans voce magna, emiſit ſpiritum.	Emiſit. *Fr. Luc. Dimiſit.* Spiritum. *Syr. Spiritum ſuum.*
Verſ.51. Et ecce velum templi ſciſſum eſt in duas partes à ſummo vſque deorſum, & terra mo-	Et ecce. *Syr. Et ſtatim.* Velum templi *Syr. Superficies ianuæ templi. Ar. M. Inter expanſum.*

Vulgata Editio.	*Lectionum Varietas.*
ta eſt, & petræ ſciſſæ ſunt.	Sciſſum eſt. *S. Aug. Conſciſſum eſt.* In duas partes. *Vat. Bifariam.* Vſque deorſum. *S. Proſp. Vſque ad deorſum.*
Verſ. 52. Et monumenta aperta ſunt: & multa corpora Sanctorum, qui dormierant, ſurrexerunt.	Qui dormierant. *S. Proſp. Dormientium.* Surrexerunt. *Vat. Suſcitata ſunt. Ar. M. Excitata ſunt.*
Verſ. 53. Et exeuntes de monumẽtis poſt reſurrectionem eius, venerunt in ſanctam ciuitatem, & apparuerunt multis.	Et exeuntes. *Fr. Luc. Et egreſſi.* Reſurrectionem. *Ar. M. Excitationem.* Venerunt. *Auct. Introierunt.*
Verſ. 54. Centurio autem, & qui cum eo erant, cuſtodientes Ieſum, viſo terræmotu & his, quæ fiebant, timuerunt valde, dicẽtes verè filius Dei erat iſte.	Cuſtodientes Ieſum. *Int. Euth. Seruantes Ieſum.* Viſo. *Fr Luc. Videntes.* Quæ fiebant. *Fr. Luc. Quæ facta fuerant. Ar. M Et facta.* Erat iſte. *S. Aug. Eſt hic.*
Verſ. 55. Erant autem ibi mulieres multæ à longè, quæ ſecutæ erant Ieſum à Galilæa, miniſtrantes ei.	A longè. *S. Hier. à longè ſpectantes. Syr. Proſpicientes eminus.* Miniſtrantes. *Syr. Et miniſtrauerant.*
Verſ. 56. Inter quas erat Maria Magdalenæ, & Maria Iacobi, & Ioſeph mater, & mater filiorum Zebedæi.	Inter quas. *Ar. M. In quibus.* Et Ioſeph. *Ar. M. Et Ioſe.*

Vulgata Editio. | Lectionum Varietas.

Verſ.57.

Cum autem ſerò factum eſſet, venit quidam homo diues ab Arimathæa, nomine Ioſeph qui, & ipſe diſcipulus erat Ieſu.

Cum ſerò eſſet factum. *Mald. Cum ſerò fieret.*

Verſ.58.

Hic acceſſit ad Pilatum, & petijt corpus Ieſu: Tunc Pilatus iuſſit reddi corpus.

Corpus. *Syr. Corpus illud.*

Verſ.59.

Et accepto corpore, Ioſeph inuoluit illud in ſindone munda.

Et accepto. *Ar.M. Et accipiens.* In ſindone. *Syr. Linteo lini mundi.*

Verſ.60.

Et poſuit illud in monumento ſuo nouo, quod exciderat in petra. Et aduoluit ſaxum magnum ad oſtium monumenti, & abijt.

Aduoluit. *S.M. Syr. Aduoluerunt. Pagn. Aduoluto ſaxo ingenti.* Et abiit. *Syr. Et abierunt.*

Verſ.61.

Erat autem ibi Maria Magdalenæ, & altera Maria, ſedentes contra ſepulchrum.

Erat. *Syr. Erant.*

Verſ.62.

Altera autem die, quæ eſt poſt Paraſceuem, conuenerunt principes Sacerdotum, & Phariſæi ad Pilatum,

Poſt. *Vat. Poſtridie.*

Vul-

Vulgata Editio.	*Lectionum Varietas.*
Verſ.63. Dicentes: Domine, recordati ſumus, quia ſeductor ille dixit adhuc viuens: Poſt tres dies reſurgam.	Recordati ſumus. *Int.Orig. Rememorati ſumus. Ar.M. Meminimus.* Seductor. *S.Aug. Ille planus. Vat. Impoſtorem illum.* Reſurgam. *Vat. Reſurgo. Ar.M. Excitor.*
Verſ.64. Iube ergo cuſtodiri ſepulchrum vſque in diem tertium: ne forte veniant diſcipuli eius, & furentur eum, & dicant plebi: ſurrexit à mortuis; & erit nouiſſimus error peior priore.	Cuſtodiri. *Pagn. Muniri. Fr.Luc. Tutum reddi.* Veniant. *Fr.Luc. Venientes.* Furentur eum. *Syr. Furentur eum noctu.* Surrexit. *Ar.M. Excitatus eſt.* A mortuis. *Syr. De domo mortuorum.* Et erit nou. *Vat. Et euadat poſterior.* Error. *Fr.Luc. Seductio. Auct. Impoſtura.* Priore. *Fr.Luc. Primo.*
Verſ.65. Ait illis Pilatus: Habetis cuſtodiam, ite, cuſtodite, ſicut ſcitis.	Cuſtodiam. *Int.Orig. Cuſtodes.* Ite. *Fr.Luc. Abite.* Cuſtodite. *Caiet. Munite.*
Verſ.66. Illi autem abeuntes munierunt ſepulchrum ſignantes lapidem, cum cuſtodibus.	Munierunt. *Fr.Luc. Tutũ redd'derũt.* Signantes lapidem. *In..Theop. Obſignato lapide.* Cũ cuſtodibus. *Int.Theoph. Adhibitis cuſtodibus. Ar.M. Cũ cuſtodia.*

CAPVT XXVII.

Expenditur, & illuſtratur.

SECTIO PRIMA.

In malo ſoliciti mali ſunt. 535
Perditi homines ſanctioribus diebus magis impia meditantur. A
Impij in ſuis ſceleribus aliorum conſortium quærunt, ſoli perire nolunt. B
De iuſtitia nulla ſceleratis cura. C
Homines inuidi multorum damna quærunt. 536
Cur Chriſtum ad Pilatum Iudæi duxerunt. D

Ἀπήγαγον iudiciale verbum. E
Principes Sacerdotum, & ſeniores populi cur Ieſum ad Pilatum duxerint, non miſerint. F
Neminem Ieſu fauere Principes Sacerdotum volunt.
Perſtricti mali Sacerdotes.
Diabolus ante commiſſum ſcelus oculos nobis obuelat, poſt velamina ſubmouet, vt peccator deſperet. 537
Diſcrimen inter μεταμελεῖν, & μετανοεῖν. Vera pœnitentia quæ. G
Vera pœnitentia ad Chriſtum nos vrget, non ad Chriſti hoſtes. 538
Cur Iudam peccatum ſuum confitentem Iudæi non punierint. H
Perſtricti qui aliena crimina non arguunt, ne prodant ſua. E
Mala conſcientia ſæuus contra peccatorem Iudex. I

Manè autem facto cònſilium inierunt omnes Principes Sacerdotum, & ſeniores populi aduerſus Ieſum, vt eum morti traderent.

535 IN. malo ſolliciti mali ſunt. Manè facto cõſilium ineunt non vt iuſtitiam, ſed vt innocentis mortẽ quærant. Feſtinant, vt Chriſtum morti adiudicarent, ne fortè concurrente populò, & multis Domini amicis, impedimentum aliquod occurreret, quò minus impium facinus abſoluerent.

Vide quò impietas homines adigat, illis diebus innocentis cædem meditantur, quibus multis victimis, & oblationibus opus erat pro alijs peccatis, & ad puritatẽ, & mũditiã obtinẽdã, hi verò ſcelera ſceleribus accumulãt. Perditorum hominũ hic mos, qui ſanctioribus diebus magis impia meditantur.

Conſilium ineunt, ne aliquis B ab crimine ſit immunis, vt omnes ſimul tanti ſceleris magnitudine premerentur. Impiis non ſatis eſt ſi ſoli pereant, exitij conſortes amant, ac ſi multorum lapſus leuiorem vniuſcuiuſque culpam redderet, leuiorem pœnam.

Vt eum morti traderent, Græcè, C ὅπως αὐτὸ ἀνατώσωσι, *quomodo cum occiderent.* Mortis eius auidi modum eius, & tempus, non cauſam quærebant. Diù decreuerant eum occidere, non conſulunt an iuſtè id fieri poſſet, ſed qua ratione facili, & expeditâ, nulla iſtis de iuſtitiâ cura, modò quod iniuſtiſſimè cupiunt, exequantur.

Et vinctum adduxerunt eum, & tradiderunt Pilato Præſidi.

INnocentiam iudici ſiſtunt, vinctum adducunt, quem prius 53[6]
deuinxerat ſuis funibus charitas. Student publicè occidere, vt eius gloriæ detraherent, vtque alios ab eius obſequio & ſeruitute abducerent. Vni nocere impietati non ſufficit, in multos ſæuit, & multorum damna inuidiquærunt.

Non fuit Iudæis poteſtas in ſontes animaduertendi, ſed quamuis D eos morte damnaſſent, ſiſtere tamen Præſidi oportuit, eique ſententiam probare, quod hic quoque factum.

Adduxerunt; Græcè, ἀπήγαγον E

abdu-

abduxerunt; Hoc verbum propriè de illis dicitur qui ad iudicem ducuntur, rapiuntur ad ſupplicium.

F Adduxerũt omnes ſcilicet Principes Sacerdotum, & ſeniores populi adhibitâ miniſtrorum operâ, qui proximè Ieſum tenerent. Sed cur non miſerunt ad Preſidem? Quid neceſſe erat eum comitari? Omnes qui Chriſtum condemnauerant ad Præſidem ſe conferunt, vt omnium præſentia populus cohiberetur, & ne quis in itinere tentaret Ieſum ab eorum manibus eripere, vtque Pilatus vrgeretur, & abſque mora iuberet cruci affigi. Tandem ne quis auderet coram Pilato Ieſu fauere, & eius partes tueri, ipſis qui condemnauerant præſentibus: Impiorum nota eſt, Chriſtum ſequi, nõ in obſequium, & in imitationem, ſed vt perdant; Hoc mali Sacerdotes præſtant, qui dum ſequi Redemptorem videntur, eique obſequi, necem eius quantum in ipſis eſt quærunt.

Tunc videns Iudas, qui eum tradidit, quod damnatus eſſet, pœnitentia ductus retulit triginta argenteos, Principibus Sacerdotum, & ſenioribus.

537 COgnouit ſuum ſcelus Iudas, ſed poſtquam factum; obuelat Diabolus ante commiſſum ſcelus peccatorum oculos, vt in peccatum cœci labantur, poſtea velamina ſubmouet vt deſperent.

G *Pœnitentia ductus*, Græcè *μεταμεληθεὶς de peccato anxius;* hoc inter μεταμελεῖν, & μετανοεῖν intereſſe nonnulli obſeruauerunt, quod μεταμελεῖν ſit peccatum patratum agnoſcere, & ob illud cruciari, ac torqueri, & à propria conſcientia diuexari; μετανοεῖν eſt non ſolum dolere, ſed etiam emendare, reſipiſcere & ad meliorem mentem redire. Hoc præſtitit Petrus, illud Iudas, qui conſcientiæ morſus, & laniatus ſenſit, peccatũ verò odio & intimo animi dolore non aboleuit. Petrus verè pœnituit, qui lachrymis culpam abſterſit, & meliori vita correxit. Iudæ pœnitentia vera non extitit, qui admiſſum peccatũ doluit, non quòd illud peroſus ob Dei offenſam ad meliorem vitam adſpiraret, ſed quòd non ferret conſcientiæ ſtimulos, quibus grauiter cruciabatur. Qui peccauit Petri non Iudæ pœnitentiam imitetur.

Peccaui tradens ſanguinem iuſtum.

FAtetur peccatum ſuum, ſed 538
non vera hæc pęnitentia, quæ ſpe caruit; fatetur ſuum ſcelus, ſed quibus? impijs, qui Chriſti ſanguinem ſitiebant; iuiſſet ad Chriſtum, & indulgentiæ locum inueniſſet.

Mirum alicui videatur, quod H
non eum populus iudicauerit, non eum morti Præſes addixerit, cum palam crimen ſuum prodat. An innocentis neci intenti Sacerdotes, nocentem à pœna immunem relinquunt? An Iudæ crimen congrua pœna non curant eluere, ne ſe ſimul criminis arguant, qui ſceleris fuêre participes. Plerumque iuſtitia negligitur, ne dum aliorum crimina caſtigãtur, prodantur & noſtra.

Aliam

I Aliam huius rei cauſam adiicit, Iudam populus non accuſat, nec Sacerdotes, non Præces condemnat. Seueriorem Iudæ peccatum pœnam merebatur. Omnium ſupergreditur ſententiam qui à ſua conſcientia ſua ſentētia condemnatur. Seuerius ſcelus ſuum puniuit Iudas dum ſceleris recordaretur, & conſcientia mali commiſſi memoria laceraretur, quā feciſſet quilibet alius Iudex, nempè peccatum peccatori pœna eſt, & leuis quæcunque alia, aut ab alio tribunali, quàm à conſcientiæ propriæ profecta.

SECTIO II.

Caueant Sacerdotes ne nimia ſeueritate pœnitentes in deſperationem adigant. 539
Impij aliena crimina vident, non vident ſua. K
Sacerdotum eſt homines quodammodo refigulare, & in nouam formam Dei ope mutare. L
Auarum nec terra ſuſtinet, nec Cœlum recipit. M
Pecunia auaro carnifex. 540
Malæ conſcientiæ ſtimuli quàm ſæui. N
Plerumque impij religiosè minima obſeruant, ſine vllo timore in immania crimina labuntur. O
Corbona *quid, & vnde.* P
Mundo mortuus requiem in Chriſti ſanguine inuenit. 541
Chriſti ſanguis illis præcipuè ſalutaris, qui ſe in hac vita velut peregrinos cenſent. Q
Sacrilegi Sacerdotes Chriſti ſanguine ne ſibi blandiantur. R
Chriſtus paſſus eſt, vt luxus tolleret, non vt foueret. S
Agrè celari Sacerdotum, & Principum peccata poſſunt. T
Hominum conſilia, ac prudentia nihil contra Dominum valet. V

At illi dixerunt, quid ad nos? tu videris.

NVLLVS in his Sacerdotibus pietatis ſenſus eſt, deſperationis ſpiritu correptum magis in deſperationem adigunt. Abeunt à ſuo munere Sacerdotes, qui pœnitētes duriùs, aſperiuſque accipiūt. nec diuinæ miſericordiæ ſpe paſcunt in crimina lapſos. Periculoſum eſt humaniter, & beneuolè non excipere peccatores. 539

Peccauit, qui tradidit, peccarunt & Iudæi ſuſcipientes, cum ſcelus ſcelere ſit adiunctum. Si venditio Chriſti fuit in culpa, emptio virtus eſſe non poterat. Cenſent tamen Iudam peccauiſſe, & inquiunt, *Tu videris.* peccatum ſuum ipſi non vident. Hæc impiorum cæcitas eſt; aliena crimina vident, vt videant ſua oculos non habent. K

Et proiectis argenteis in templo receſſit, & abiens laqueo ſe ſuſpendit.

IN templo pecuniam proijcit, ſed vt eius pœnitentia infructuoſa, ſic & oblatio execrabilis. In templum proiicit. at Zacharias de hac eadem re loquens ait: *appenderunt mercedem meam triginta* L *Zach. c. 11. v. 12.*

ginta argenteos, & dixit Dominus ad me proijce illud ad ſtatuarium: & proieci illud in domum domini ad ſtatuarium. Quis ſtatuarij, & templi nexus? quæ figuli, & templi cohærentia? In templum proiicitur pretium, ſed quia Sacerdotes agrum figuli eo emunt, ad ſtatuarium, & figulum proiici dicitur. Quid? ſtatuarius cum templo hæret, quia Sacerdotes in nouam formam alios reformare debent, & quodammodo perditos homines refigulare.

M Receſſit, Græcè, ἀνεχώρησεν, ſecretum locum petit, vt nodum infamis lethi ab alta trabe necteret. Laqueo ſe ſuſpendit, vt mortis genere cœlo, & terra peroſum ſe oſtenderet: Auarum nec terra ſuſtinet, nec Cęlum recipit, in aere pendet.

540 Proijcit argentum, inuenire quietem in pecunia non potuit, quin potius ipſa pecunia ipſius carnifex fuit, ac tortor, & maiorem in ea retinenda anxietatem ſenſit, quam habuerit ea retinendo voluptatem.

N *Laqueo ſe ſuſpendit*, ingentes conſcientiæ ſtimulos flagella, morſuſque ferre non potuit; leuior præ illis mors; hic ſceleris fructus, hæc peccati merces, acerbis morſibus laniari.

Principes autem Sacerdotum acceptis argenteis dixerunt, non licet eos mittere in corbonam.

O VEre calicem liquant, camelum glutiunt, pretium ſanguinis recipere non licuit, & licuit innocentis ſanguinem effundere? Impij vt religioſiores alijs videantur minima ſolicitè cuſtodiunt, in fędiſſima crimina nullo timore labuntur.

Corbona locus erat, in quem dona conferebantur, quæ Deo ſacrabantur. Syrus בית קורבנא *Beth Kurbana domum oblationis* vocat; à verbo רקב quod eſt appropinquare, eſtque verbum oblationum proprium. P

Conſilio autem inito emerunt ex illis agrum figuli in ſepulturam peregrinorum.

AGer figuli ea, qua venditur Chriſtus comparatur pecunia, & is locus humandis peregrinorum reliquijs dicatur; Diſce mundo mortuus requiem Chriſti ſanguine inuenit. Diſce, mundi peregrino, qui nihil poſſidere in mundo quærit, pretium ſanguinis Chriſti plurimum prodeſt. 541

Chriſti Domini ſanguis pretium futurus erat, quo requies æterna illi compararetur, qui in hac vita ſe habent veluti peregrini. Q

Diuinâ prouidentiâ factum, vt Saluatoris pretium non peccatoribus ſumptum præberet, ſed requiem peregrinis ſubminiſtraret, non ſacrilegis eſſet ad luxum, ſed defunctis ad ſepulchrum; ne ſacrilegi Sacerdotes Chriſti ſanguine ſibi blandirentur, quem impiè tractant. R

Noluit Chriſtus pretium ſui ſanguinis in impiorum Sacerdotum manibus venire, ne pretium ſanguinis S

guinis eorum luxui, ac faſtui deſeruiret, & ſtatim intelligeremus, Chriſtum ſanguinem fudiſſe vt luxus tolleret, non vt foueret.

T Frandolenter principes Sacerdotum cogitauerant, & decreuerant illius pecuniæ ſummam in viliſſimæ, & abiectiſſimæ rei vſum expendere, in ſepulturam ſcilicet militum, aliorumque pauperum & ignobilium gentilium, atque hac ratione Chriſti memoriam ad necem empti & ſuam ipſorum impietatem emptione ſepulturæ ſepelire. Sed aliter Dei prouidentia factum, ager quippè ille emptus æternum monumentum factus eſt ſceleris ipſorum; ſi in corbonam pecuniam immiſiſſent nō ita manifeſta res facta fuiſſet, nūc vero prædio empto ad poſteros rem vniuerſam vel aliud cogitantes tranſmiſerunt, vt hinc colligeremus ægrè celari Sacerdotum, & Principum ſcelera poſſe.

V Tandem ex hoc apparet hominum conſilium atque prudentiam nihil contra Dominum valere.

SECTIO III.

Patientia in perſecutionibus Chriſti exemplo oſtendenda. 542
Accuſatus coram Pilato Chriſtus cur tacuerit. X
Tolerantia in perferendis calumnijs laudata. Y
Coram Pilato tacuit Chriſtus, quia ad liberandum eum promptior erat. Perſtr. ct. qui aliter. 543
Quàm impij illi ſint, quos inuidia obcæcat, ſuperbia poſſidet. Z
Magis ſe excuſat qui humiliter tacet, quàm qui ſe purgat. A
Chriſti innocentia. B
Iuſtitia non verbis aſtruenda, ſed operibus.
Inuidia quam cæcos homines reddat. 544
Inuidiæ morbus difficilè ſanatur. C
Maiorū auctoritas in Republica quantum ad malum populis perſuadendum poſſit. D
Qui inuidia corripitur dedecus honorem ſuum putat. 545
Mulieres nihil ferè ſciunt ſupprimere. E
Iudex iuſtitiæ faueat, non calumniæ. F
Nihil ſic oſtendit alicuius excellentiam quàm patientia in contumelijs, & iniurijs. 546
Dolentibus vxoribus viri nimis quandoque compatiuntur. G
Mariti malum, ac familiæ ſuum vxor probri ducat. H
Vigilare impios cogit eorum malitia, alijs ſomno dediti ſunt. I

Tunc dicit illi Pilatus, non audis, quanta aduerſum te dicunt teſtimonia? Et non reſpondit ei ad vllum verbum, ita vt miraretur Præſes vehementer.

CHRISTI ſilentium patientię, & manſuetudinis argumētum erat. Docet, ne ſolliciti ſimus, ſi ad tribunalia per calumnias tracti damnemur. 542

X Tacebat, nam inanes eorum calumniæ etiam nemine referente eua-

euaneſcebat,ſi multis, & efficacibus rationibus ſe Dominus purgauiſſet, innocentiæ ſuæ dignitatem quodammodo minuiſſet.

Y Vocem ſuam hoc ſilentium habet, ad patientiam, animique in perferendis calumnijs fortitudinem altè inhortatur.

Admirandum fuit quod coram Caipha tacuerit,ſed magis, quòd coram Pilato, vbi accuſationes grauiores, grauius periculum,iudexque ipſe flexibilior ad abſoluendum. Nihil reſpondere voluit Chriſtus, ne abiecta crimina diluens à Præſide dimitteretur, & crucis vtilitas, quod nolebat differretur; & eò cautius coram Pilato tacuit, quò ad dimittendum eum Præſes promptior erat. Plerique ſecus feciſſent, vbi maior liberationis ſpes,ibi magis, ac ſolicitius ſe excuſaſſet.

Z *Ita vt miraretur Præſes vehementer*. Tacentem Chriſtum æquanimiter fert Pilatus,nec illius ſilentiũ ſui contemtum interpretatur. Contra Pontifices,tacentem adiurant vt loquãtur; loquentem blaſphemiæ cõdemnãt. Minus impius gentilis hic homo eſt,quam populi Dei principes,quos inuidia obcæcauerat,ſuperbia poſſederat.

A Mirabatur Præſes placidam Chriſti taciturnitatem,animi fortitudinem ac patientiam,tamque efficax fuit hoc Chriſti ſilentium, vt iudex vltrò factiones & cõſpirationes aduerſus eũ initas & agnoſceret, & confiteretur. Plerumque in modeſta taciturnitate magis eluceſcit innocentia, quàm in elaboratâ excuſatione, & à criminè quod falsò obiicitur magis ſe purgat, qui humiliter ſe non purgat.

Tanta fuit Chriſti integritas,vt vel ſine patrocinio Ethnico Iudici innotuerit.Plenior iuſtitia eſt quæ non verbis adſtruitur ſed re probatur,veritate fulcitur. B

Congregatis ergò illis, dixit Pilatus quem vultis vobis dimittam Barabbam,an Ieſum,qui dicitur Chriſtus? Sciebat enim quod per inuidiam tradidiſſent eum.

PEnde quò humanas mentes inuidia vrgeat quò rapiat, tàm cœci inuidia homines ſunt, vt innocentiam impietati prætulerint, Barabbam ſcilicet Chriſto. 544

Dixit Pilatus, quem vultis vobis dimittam. Moris erat vt in feſto Paſchæ quotannis populus condemnatum aliquem à Principe peteret, quem ſolemnitatis gratia Princeps populo condonaret; nũc contrà fit, princeps ipſe, ac Præſes à populo petit, neque tamen ſic mitigantur: difficile qui inuidiæ laborat morbo ab inceptis reuocari poteſt, ac meliorem mentem ebibere. C

Prudenti conſilio agit apud populum Pilatus, vt illius fauore poſtulatus Chriſtus ſi non vt innocens ſaltem diei feſti gratia ſeruaretur; vt ſi principes propter inuidiam vellent eum perdere, populus qui expertus erat eius beneficia peteret eum viuere; ſed Sacerdotum principes, ac ſeniores turbis perſuaſerunt,vt Barabbam peterent abſolui, Ieſum perdi. D

Quo docemur, quãtum poſſit au-ctoritas Principum & eorum qui in Republica duces ſunt, vt populum quo nihil magis varium, ac mutabile aut ad bonum trahant aut ad malum.

545 *Qui dicitur Chriſtus?* Hunc titulum adiecit Pilatus, vt eos magis flecteret, & à Chriſti morte auocaret. Meſſiæ nomen gratiſſimum ipſis eſſe oportuit, cuius ratio omnis ad ipſorum honorem, ac vtilitatem referebatur. Taciteque admonet maximum Iudæorum dedecus futurum, ſi quem hactenus habuiſſent pro Chriſto, atque Meſſia, quique plurimis in eos collatis beneficijs editis miraculis: alem ſe probaſſet, non eriperent ſi poſſent à morte, ſed præ inuidiâ ad necem poſtulaſſent. Nihil Pilatus profuit, nec à tanto ſcelere auocari Iudæi potuerunt; qui inuidia corripitur, ſuum dedecus honorem putat, nec vllius ignominiæ metu à conceptu crimine reuocatur.

Sedente autem illo pro tribunali miſit ad eum vxor eius dicens, nihil tibi, & iuſto illi, multa enim paſſa ſum hodie per viſum propter eum.

E NOn videt Pilatus ſomnium, videt vxor, vel quia ipſa magis digna, vel quia Pilatus non dixiſſet, dixit fœmina, cui peculiare nihil ſupprimere.

F Somnium iſtuc à Deo immiſſum multorum cenſio eſt; Chriſtus tot modis innocens declaratur, antequam velut nocens iudicaretur. Monetur tunc Pilatus, ne voces hoſtium audiat, idque cum in tribunali ſederet, vt tunc iudex recordetur, ſe iuſtitiæ protectorem eſſe, non iniuſtitiæ, atque calumniæ fautorem.

Immiſſum à Dæmone hoc ſomnium alij cenſent, qui inuictam Chriſti patientiam, & manſuetudinem in iniurijs & contumelijs vidẽs, ſuſpicari cæpit ipſum eſſe verũ Meſſiam, & Filium Dei, qui regnum eius eſſet deſtructurus, ideo Pilati vxorem ſomnio conterruit, vt per ipſam Chriſti mortem impediret, nempè nihil ſic oſtendit alicuius dignitatem quam patientia in contumelijs, tàm abeſt vt eas patiens in honores & vilis ſit. 546

Multa paſſa ſum hodie, multos terrores, & multa horribilia viſa; *paſſa ſum* non ſolum videt, ſed etiam patitur, vt maritus vxori condolendo abſtineret à cæde; Nihil eſt quo perſuaderi magis vir poſſit, quàm ſi vxor dolens, & mœrens accedat, nimis compati vxoribus viri ſolent, & etiam quæ minime decent earum affecta præſtare. G

Paſſa ſum; marito, & vniuerſæ familiæ grande aliquod malum imminere per ſomnium vidit: quod autem ſe paſſam dicit, non maritum, fuit, quò à mariti malum, atque familiæ ſuum duxerit etiam ſomniãs, adeo vt ita animo anxia & afflicta fuerit, ac ſi verè maritus mala varia paſſus fuiſſet, & vniuerſa familia graue aliquod malum incurriſſet. Præbet hæc mulier vxoris in virum affectus, & H

in

in familiam ſollicitudinis exemplar.

I *Hodie* ideſt *de nocte*, vt Euthymius explicat: ſed ſi de nocte hæc paſſa fuerat, cur non narrauerat ea marito mane è lecto ſurgenti? An probabilius eſt, quod *hodie* de matutino tempore dicat quando maritus cubitu ſurrexerat, & ad tribunal ſe contulerat, in lecto adhuc ipſa iacente? Summo mane ad tribunal Pilatus iuit, vt ſuo munere fungeretur, & Iudæorum ſollicitudini ſatisfaceret, qui diu lectis hærere nequibant, vigilare eos cogebat illorum malitia.

SECTIO IV.

Innocentia non extimè præferenda duntaxat, ſed intus cuſtodienda. 547
Cur manus Pilatus lauerit. K
Iudæi ſatanici elephantes, *qui ſanguinis Chriſti aſpectu ira magis æſtuant.* L
A flagellis Chriſti quantus fructus. M
Dum nos flagellat Deus excolit, & ad frugem parat.
Vili veſte cur Chriſtus indutus. 548
Lætus paſſus eſt Chriſtus. N
Peccatorum noſtrorum ſpinis contexta Chriſti corona. O
Felix regnum, & Rex, cuius ſceptrum Diaboli Regnum deſtruit. 549
Qui hominum ludibria æquo animo fert à Deo honoratur. P
Chriſtus ingenti gaudio perfuſus eſt videns ſe habere ludibria; idem iuſtus præſtet. Q
Qui Chriſti crucem defert Chriſti induat mores, exuat ſeculi. 550
Pro omnibus ſe Chriſtus obtulit in paſſione. R
Iudæi indigni qui Chriſti Crucem ferrent. S
Obedientia mortificationis crux ferenda. T
A terrenarum rerum cura abſit, qui Crucem Chriſti portare vult. 551
Omnes ferè fugiunt crucem. V
Milites omnia ſibi licere putant. X
Caluariæ *locus vnde, eum Chriſtus ſua morte ſanctificauit.* Y

Videns Pilatus, quia nihil proficeret, ſed magis tumultus fieret accepta aqua lauit manus coram populo.

LAVARE manus potuit, abluere conſcientiam noluit, qui in crimen tranſiuit alienum, morti Chriſtum adiudicans, quem repererat innocentem. Plurimos repetire eſt, qui extimè innocentiam præferunt, intus ſceleribus madent. 547

K Iudaico vſus eſt more Pilatus, conatur; efferatos eorum animos placare, Chriſti innocentiam verbis fuerat teſtatur, nūc factis, manuſque ablutione idem facit. Fortaſſis etiam quia vox, & clamor eius præ tumultu non exaudiebatur, ideo voci, & orationi ſuæ ſignum addidit, vt etiam iis, qui longè diſtabant ſignificare poſſet, quid vellet; ſed neque hac ceremonia dimouere à mala mente eos potuit.

Tunc dimiſit illis Barabbam, Ieſum verò flagellatum tradidit eis, vt crucifigeretur.

L FLagellis ſæuiſſimè Chriſtus cæditur, vt dura Iudæorum corda tàm dirâ flagellatione mollirentur; ſed contrà factum, ſanguinis effuſione magis ira æſtuabant, ac furore. Satanicos elephantes iurè dixeris, qui innocentis ſanguinis fuſu, & viſu magis in furorem rapiuntur.

M Flagellatur Chriſtus, vt nos à flagellis eximeret. Romanis etiam legibus crucifigendus prius verberatur, quod hic factum. Tunc impletum illud propheticum eſt:
Pſ. 128. v. 3. *ſupra dorſum meum fabricauerunt peccatores*, vel vt alij vertunt *ararunt*, nam vt aratrum terram ſcindit, & ſulcat, ſic flagella Chriſti corpus. Quantus ab aratione iſta fructus, quàm copioſa ſeges orta eſt! Ergo nos quoque cum flagellat Deus excolit, & ad frugem parat.

Tunc milites præſidis ſuſcipientes Ieſum in prætorio, & exuentes eum chlamydem coccineam circumdederunt ei.

548 POſt flagellationem chlamyde coccinea induunt ad affectati regni exprobatione; Syrus כלמים *celamim* vocat. Chlamydem coccineam loco purpureæ ipſi circumpoſuerunt, nam purpura Imperatorum, & Regum erat inſigne: Non fuit curæ militibus, vt verâ purpurâ Chriſtum induerent, ſatis illis fuit, vt aliquid ſimile purpuræ in affectati regni ſignum illius humeris imponerent: vnde nec ſplendidam eos veſtem elegiſſe putandum, ſed obuiam, vilem, ac tritam, & qualem aliquis miles tanquam vſui ferè ineptam reiecerat, ſolo cocci colore ad Regum purpuram accedentem. Tali veſte ſe illudi paſſus eſt Dei filius, vt pro luxu veſtium, qui pleroſque corripit, ſatisfaceret, vtque æternæ gloriæ ſtolam nobis hac ignominia mereretur.

Et plectentes coronam de ſpinis poſuerunt ſuper caput eius.

TAli diademate redimitur, qui mundum redimit; corona lætitiæ ſignum eſt, hinc Eccli. 1. *Et corona exultationis*, coronari igitur vult Chriſtus, vt ſtatim appareat quàm lætus patiatur, mortique occurrat. N Eccl. 1.

O Peccata noſtra ſpinæ fuerunt, quibus contexta hæc corona eſt; quia nos roſas, floreſque quærimus quibus coronemur, quia delicias ſectamur Chriſtus ſpinis coronatur.

Et arundinem in dextera eius.

549 ET *arundinem* Græcè, κάλαμον *calamum*, Arundinis ictu venenati ſerpentes occiduntur, quo tacitè ſignificabatur, Chriſti regno Diaboli regnū eſſe deſtruendum. Felix, ac fortunatum regnum, cuius Rex huiuſmodi ſceptrum geſtat, quo Diaboli vis, & malorum hominum ius, qui

ad

ad modum ſerpentis ſe habent, diſſipatur, & aboletur.

Et genuflexo ante eum illudebant ei, dicentes: Aue Rex Iudæorum.

P GEnuflexo, Græcè, *γονυπετήσαντες*, cum ad genua accidiſſent, ſeu, *cum genuflexiſſent*; Adorationis ſpeciem præſeferunt, vt Chriſtum irriderent. Aequanimiter hæc irridentium adorationem ferens Chriſtus, meruit à Deo ita
Phil. 2. 9.10. exaltari, *vt in nomine ipſius omne genu flectetur cæleſtium terreſtrium, & infernorum*. Diſce, qui Hominum ludibria patienter tolerat, tandem Deo volente & ab hominibus, & à Deo honoratur.

Q *Aue*: Græcè, *χαῖρε Gaude*. Fingunt ſe nouum regem ſalutare, & ei proſpera cuncta cupere, gaudere eum iubēr, ſed hoc neceſſe non erat, cum ingenti gaudio perfunderetur, videns tanto ſe ludibrio haberi, tamque indignis modis ab hominibus tractari. Idem Chriſti ſeruus ſentiat.

Et poſtquam illuſerunt ei, exuerunt eum Chlamide, & induerunt eum veſtimentis eius, & duxerunt eum vt crucifigerent.

550 INduunt Chriſtum veſtimentis ſuis, vt ſic agnoſceretur, & infamis apud omnes audiret; qui Crucem Chriſti defert Chriſti veſtimenta deferat, exuit quæ Herodes dedit, quæ Pilatus; exuat mores, qui mundum redolent. Patientia, humilitas, ceteræque virtutes Chriſti veſtimenta ſunt.

Exeuntes autem inuenerunt hominem Cyrenæum nomine Simonem hunc angariauerunt vt tolleret crucem eius.

EXtra ciuitatem voluit pati, ne putaretur pro illo tãtùm populo morti ſe obtuliſſe. obtulit ſe pro omnibus. R

Simon Cyrenæus Chriſti crucem portat, nationes Crucem ſuſcipiunt, indigni Iudæi erant qui crucem Chriſti ferrent. Erat iſte aduena ex Cyrene ciuitate Lybiæ. Fidei gentium erat relictum paſſionis lignum portare, crucifixo compati. S

Hominis iſtius nomen cum Cruce cohæret, Simon obediens interpretatur, ex obedientia qualibet mortificationis crux ferenda eſt. T

Alius Euangeliſta à villa eum veniſſe dicit, nempe qui terrena, & peritura relinquit, dignus hac ſarcina eſt. A periturarum rerum onere, ac cura abeſſe debet qui Chriſti crucem portaturus eſt. 551

In tanta hominum multitudine, nullus repertus qui vellet humerum Chriſti Cruci ſubijcere, nempè fugiunt omnes crucem, delicias quærunt. Omnes natura à Cruce abhorrent, quę ſi poſt Chriſtum baiuletur leuis, & dulcis eſt. V

Angariauerunt eum; compulerunt, vi coegerunt; ſed quo iure? militari; milites omnia ſibi putant licere; à militari igitur audacia hæc coactio fuit, qui in huius hominis humeros Chriſti Crucem tranſtulerunt, non vt eum onere leuarent, ſed vt maioribus reſerua- X

rent

rent ſuppliciis, ne ſub cruce ſuccumberet, & vt feſtinantes citiùs rem abſoluerent: vrgentibus maximè Sacerdotum, Iudæorumque principibus, quibus in hac re mora omnibus erat permoleſta.

Et venerunt in locum, qui dicitur Golgotha quod eſt Caluariæ locus.

Y A Cranijs nomen hic locus habet, גלגל cranium dicitur à reuolutione, ſeu rotunditate. In loco igitur ſuppliciorum communi, & infami velut maleficus ſupplicio innocens Chriſtus afficitur; ſed infamem locum ſua morte ſanctificauit.

SECTIO V.

Quam crudeles in Chriſtum Iudæi acetum pro vino porrigentes. 552
Fel cur Chriſto oblatum, & cur in eſcam potius quàm in potum. Z
Felleum vinum guſtauit Chriſtus, vt noſtro delicatiori guſtui mederetur. A
Summa Chriſti paupertas. 553
Vt nudum Chriſtum cooperias Seraphim amore referas. B
Etiam in Crucis ſitu contumelia inferunt Chriſto. C
Ieſus gentes cruce ſuâ illuſtrauit. D
Crux ad regnum via eſt. 554
Virtus etiam inter impiorum tenebras elucet. E
Inuidia quid in hominum mentes poſſit. 555
Non obiter crux, & crucifixi paſſio cogitanda. F
Qui ſeriò Chriſtum cruci affixum conſiderat ſuperò illuſtr[illegible]ur lumine. G

Grauiora plerumque blaſphema verba quàm verbera. H

Et dederunt ei vinum bibere, cum felle mixtum.

VINVM ei exhibent, ſi tamen vini nomen ob inſuauitatem, & acerbitaté merebatur; Græcè eſt ὄξος quæ vox acetum ſignificat; etiam Syrus *acetum* habet, & Græci interpretes hanc lectionem ſequuntur. Credibile eſt vinum quidem fuiſſe, ſed adeo acerbum, & acetoſum, vt vtroque nomine potuerit declarari, quod annotat Theophylactus in Marcum ſcribens; ne aliquis putaret vel in hoc obſequio impietatem & crudelitatem ſuam miniſtros illos exuiſſe. Solemne erat vt damnatis ad locum ſupplicij adductis vinum proginaretur præſtantiſſimum, vt ex itinere, alijſque laboribus fatigati animum præciperant, atque potu exhilarati mortem facilius tolerarent; Iudæi etiam in hoc pio more ſuam produnt impietatem vini loco acetum afferri curarunt neque hoc ſolum ſed fellé mixtum. 552

Fel Chriſto libant, & in contumeliam, & in ſupplicium. Z Dijs quandoque fel offerebatur, vt in ludibriũ vitę amatores indicarentur. Hinc impletũ eſt illud Pſalmi 68. v.22. *Dederunt in eſcam meã fel.* ſed aliquis hic reponat; nõ in eſcã, ſeu cibum ſed in potum fel aceto mixtum datum fuiſſe videtur. An da-

datum fuit Chriſto, vt eſſet ſimul cibus & potus, quanquam magis potus, quam cibus eſſet. Fragmenta aridi fellis aceto iniecta loco panis erant, acetū loco vini.

Et cum guſtaſſet noluit bibere.

A Voluit guſtare, licet potum eſſe felleum probè ſciret ne contemnere videretur vinum de more exhiberi vltimo ſupplicio damnatis ſolitum, vtque noſtro delicatiori guſtui mederetur.

Poſtquam crucifixerunt eum diuiſerunt veſtimenta eius, ſortem mittentes.

553 Diuiſio veſtimentorum Chriſti paupertatem ſignificat, in vilibus, & nihil aliud habentibus hæc diuiſio fiebat; veſtes carnificum merces erant.

B Nudus in cruce pendet, qui
Iſa.6.2. omnia veſtit, vidit Iſaias duos Seraphim, qui duabus alis Dei pedes, ac duabus caput velabant, duabus vero volabant. Idem hic quoque præſtet qui Chriſtū amat. Sed vt idoneus ad hoc munus ſis, velut Seraphim amore æſtues.

C *Poſtquam crucifixerunt eum.* Crucem vt aliqui notauere, ita collocarunt, vt Chriſtus facie occidentem reſpiceret, dorſo orientem, & Ieroſolymorum ſpectaret vrbem, quod ſcilicet eum indignum putarint ſanctæ vrbis adſpectu; etiam in Crucis ſitu contumeliam inferunt Chriſto.

D Sed res hæc portendebat, quod Ieſus facie à Iudæis auerſa gentes erat illuſtraturus, quarum habitatio in occidente, vt illud Ieremiæ adimpleretur: *Dorſum, & non faciem oſtendam eis in die perditionis eorum*, cap. 18. v. 17. & illud Dauidis: *Oculi eius ſuper gentes reſpiciunt*. Pſal. 65. v. 7.

Et impoſuerunt ſuper caput eius cauſam ipſius ſcriptam: hic eſt Ieſus Rex Iudæorum.

Syrus pro cauſam ipſius, habet; 554
occaſionem mortis. Nam nulla alia viſa Pilato mortis occaſio, quam quòd Regnum affectaſſet. Græcè, αἰτίαν quod etiam accuſationem, & crimen ſignificat. *Hic eſt Ieſus Rex Iudæorum.* Magna Crucis, & Regis connexio, Crux quippè ad regnum via eſt, qui regnum illudque cœleſte amat, crucem amplectatur.

Tunc crucifixi ſunt cum eo duo latrones vnus à dextris, & vnus à ſiniſtris.

Latrones adiuncti ſunt vt Chri- B
ſti innocentia obſcuraretur, imo vt latronum princeps, & anteſignanus videretur. Tribus crucifixis multa miracula facta ſunt, nemo tamen vllum illorum alteri latronum attribuit, ſed ſoli Ieſu, ita diaboli inſidiæ irritæ factæ ſunt, & Chriſtus etiam inter duos latrones crucifixus Dei filius dictus, & creditus eſt. Diſce, virtus etiam inter malorum tenebras elucet, & obſcurari aliorum malitiâ ſanctitas, & innocentia diù nequit.

Præ-

Prætereuntes autem blaſphemabant eum mouentes capita ſua.

555 PRætereuntes; ij qui Ieſum virtutes edentem videre non poterant, iam coram crucifixo ambulant, eo quod viderent, quod diù optauerant, vide quid odium, & inuidia in hominum mentes poſſit.

F *Prætereuntes blaſphemabant.* Non blaſpherarent, niſi præterirent, qui curſim crucifixum intuetur, crucifixo minimè cõpatitur, inſuper & irridet, atque blaſphemat, qui ſtat, & ſeriò Ieſum cruci affixũ cogitat cõpaſſione mouetur, nec tàm procliuis in eius offenſam eſt. Chriſtum non blaſphemat, qui ſtans, ac ſeriò eum cruci affixum intuetur. Vt mobiles greſſu corporis, ita & mente, atque ſermone, hi Chriſtum blaſphemant, & occaſionem dant blaſphemandi.

G Centurio exclamauit: *Verè hic homo filius Dei erat;* Verum hic non præteribat, ſed vt ait Sanctus Marcus cap. 15. *ex aduerſo ſtabat;* qui ſeriò, & attente Chriſtum crucifixum conſiderat, ſupero perfunditur lumine, eũ magis cognoſcit, magis veneratur.

H *Blaſphemabant;* crucifixo ſummis cruciatibus torto adhuc inſultãt, nec illatis tormentis contenti verbis impetunt, quæ rebus ipſi grauiora non ſemel ſunt: Impletum hîc eſſe illud Pſalmi 68. v. 27. aliqui putauerunt; *Quem tu percuſſiſti, perſecuti ſunt, & ſuper dolorẽ vulnerum meorum addiderunt;* ac ſi Chriſto grauiora eſſent blaſphema inſultantium verba quam verbera.

SECTIO VI.

Patientiæ documenta daturus Chriſtus de cruce non deſcendit. 556

Chriſtus cruci affixus patientiæ exemplar.

Pro perſecutoribus, & iniurias inferentibus orare, diuinum quid pium eſt. I

Dei filium ſe probat qui in mortificationis cruce permanet.

Crucis virtutem ſtatim ac in ea fixus eſt Chriſtus Dæmones ſenſerunt. 557

Inuidi Iudæi Chriſti in cruce pendentis innocentiâ torquebantur. K

Qui fortiter iniurias patitur, eas inferentibus cruciatum infert.

A principibus Sacerdotum, & ſenioribus contemni quàm graue Chriſto fuerit. L

Faſtus hic primates adigit, vt magis quam alij Chriſto in cruce pendenti inſultent. 558

Chriſtum contumelijs afficientes Principes Sacerdotum à plebe vinci noluerunt. M

In tribulationis cruce nos diù manere Dæmones ferre nequeunt. N

Noſtram ſalutem quam ardenter Chriſtus quærat. 559

Crucem æquo animo ferre inuidiæ occaſio eſt, potius quam compaſſionis. O

Quanto odio Iudæi Chriſtum proſequerentur. P

Qui latrones Chriſto inſultaſſe dicantur, cum vnus Chriſtum à calumnijs defenderit. Q

Si

Si Filius Dei es deſcende de Cruce.

556 IMo quia Filius Dei eſt nō deſcendit. Regis titulum nō deſerit. Qui patientia documenta dediſſet ſi deſcendiſſet de Cruce? Etiam Diabolus dicebat: *ſi Filius Dei es mitte te deorſum*; Patris ſui vocem imitantur impij filij.

I Qui de ſepulchro reſurrexit poterat de Cruce deſcendere, ſed noluit. Cruci quippè affixus erat non ad potentiæ documentum, ſed ad patientiæ exemplum.

Noluit de Cruce deſcendere, vt ſe Dei Filium probaret. Fruſtra id quærebatur; In cruce eſſe, & tàm immanes dolores libenti animo pati, ac interim pro crucifixoribus orare, certiùs probabat Chriſtum Dei Filium eſſe, quàm ſi deſcendiſſet de Cruce; vnde & Centurio videns Chriſtum in Cruce perſtitiſſe, dixit: *Verè Filius Dei erat iſte*. Ergo ſe quilibet probet Dei Filium eſſe in tribulationum cruce permaneat, nec deſcendat, aut vnquam poſtulet deponi. Noluit deſcendere, ne res in exemplum iret, & alij quoque tribulationum crucem deſerere à magiſtro diſcerent.

557 Clamant Iudæi, vt Chriſtus de Cruce deſcenderet. Hoc Dæmones ſuggeſſerunt, ſtatim enim ac Chriſtus crucifixus eſt, virtutem Crucis ſenſerunt, & cum torquerentur, id per iſtos agunt, vt Chriſtus deſcenderet.

Inſultant impij Chriſto in Cru- K
ce pendenti, cur non & latronibus? An quia in Cruce pendentis innocentia eorum torquebat pectora? Ferre non poterant, vt tale ſpectaculum ante eorum oculos eſſet, in quo tanta fortitudo in tormentis, & in Cruce patientis Chriſti elucebat. Nimirum, qui fortiter iniurias patitur, eas inferentibus cruciatum infert.

Similiter, & Principes Sacerdotum illudebant cum Scribis, & ſenioribus dicebant: alios ſaluos fecit, ſeipſum non poteſt ſaluum facere ſi Rex Iſrael eſt deſcendat nunc de cruce, & credemus ei.

PRincipes Sacerdotum, quo- L
rum erat ſua auctoritate & exemplo vulgus à crucifixi conuitijs compeſcere, ſuæ dignitatis obliti Chriſto inſultant, blaſphema in eum euomunt verba; à vilibus deſpici graue eſt, ſed à Principibus Sacerdotum, ſcribis, & ſenioribus, qui auctoritate inter cęteros pollebant, grauiſſimum.

Alios ſaluos fecit: Vulgus quum 558
Chriſto inſultaret Chriſtum alloquebatur dicens: *Vah qui deſtruis templum Dei, & in triduo illud readificas, ſalua temetipſum; ſi Filius Dei es deſcende de Cruce*. Principes Sacerdotes, & ſeniores populi adeo ſuperbiebant, vt vel Ieſum alloqui dedignarentur, ſed inter ſe mutuo colloquentes obliquè in Ieſum audientem iactarent conuitias: huc homines faſtus adigit, vt

Dei filium Cruci affixum alloqui verecundentur.

M *Alios ſaluos fecit ſeipſum non poteſt ſaluum facere.* Vituperium Principes ſacerdotum augent, nolunt à plebe inſultando vinci; detrahunt prioribus ſignis, derident eius miracula, & vellicant quaſi phantaſtica fuiſſent. Mens illorum eſt, quod alios minimè aut certè non legitimè, ſaluos fecerit, cùm ſeipſum ſaluare nequeat. Potuiſſet ſtatim ſi voluiſſet ſaluauit cum voluit.

N *Deſcendat nunc.* Signatè, *nunc*, dixit in Cruce Chriſtum manere Dæmones ferre non poterant, ſtatim deſcenſum ſuadent; hoc quotidie & in Chriſtianos agunt; vbi viderint quempiam tribulationis, & mortificationis cruci ſponte affixum, cum torqueantur, deſcendere ſtatim curant.

559 *Deſcendat*, inquiunt, *de Cruce, & credemus ei*; aliqui codices, vt Moſſemenſis habet: καὶ πιστεύσωμεν ἐπ' αὐτῷ, *& credemus in ipſum*: alij πιστεύσωμεν αὐτῷ *credemus ei*; Nihil offerri Chriſto poterat, quo flecti facilius poſſet, quàm ipſos credituros in eum; non diuitiæ, non deliciæ, non dignitates, non regium diadema à cruce Chriſtum vel tantillum ſeparare poterant, ideo nec iſta offerunt, ſed pollicentur tantùm ſe credituros, etiam aliò ſpectantes hoc oſtendunt nihil æquè Chriſtum cupere quàm noſtram ſalutem, quam ſuis omnibus commodis præfert, & ideo dicunt, deſcendat nunc de cruce, & credemus ei, aliud quippè ſitire non videbatur.

Quòd Chriſtum è cruce deſcendere quærunt, non pietatis, & miſericordiæ eſt, ſed inuidiæ, Chriſto crucifixo inuidebant, pati nō poterant tam æquo animo Chriſtum crucem pati, & tàm alacri animo ſe in Cruce patri offerre. Tanta patientiæ virtus eſt, vt vel Crucifixo impij inuideant. O

Idipſum autem & latrones, qui crucifixi ſunt cum eo improperabant ei.

Etiam latrones cum eo crucifixi aliorum exemplo prouocati, & pœnarum grauitate exacerbati probra in Chriſtū iaciunt: Hi latrones vt Euthymius annotauit Iudæi genere erant; vnde non mirum ſi cū aliis in Chriſtum ſæuiunt, & Chriſto inſultant; & cum ſæuire in ſuos, qui eos accuſauerant, & Præſidi damnandos fors obtulerant, conuitia in Chriſtum euomunt, tanto Iudæi odio Chriſtum proſequebantur. P

Latrones inſultaſſe Chriſto Matthæus refert, Lucas cap. 23. v. 40. Vnum tantum innuit. Fors prius quidem vterque latro Chriſtum blaſphemauit, ſed tandem vnus emendauit, quod fecit, & ſequenti confeſſione blaſphemiam diluit. Niſi tropo id adſcribamus, quo pluralis numerus pro ſingulari ponitur, & quod vnus fecit, pluribus tribuitur. O

SECTIO VII.

Chriſtus tamquam Sol radios ſuos in cruce pendens effudit. 560

In externa ſpargi non debet, qui Chriſtum

ſtum cruci affixum cogitat. R
Tenebræ in Chriſti morte cur factæ. S
Hæ tenebræ ad reſipiſcentiam Iudæos vocabant. T
Ardet amore Chriſtus in cruce, in ea cubat. V
In morte ſua humanum faſtum, ac ſuperbiam damnat Chriſtus. X
Meliores Iudæos fieri clamans in Cruce ſtuduit Chriſtus. 561
Amoris magnitudo in Chriſto dum eſſet in cruce. Y
Dei verba quam efficacia ad ſalutem. 562
Vſque ad extremum ſpiritum nos Dei filios verbis, & operibus Chriſti exemplo oſtendere debemus. Z
Cur Chriſtus moriturus verbis ex ſacra Scriptura deſumptis Patrem inuocauerit. A
In Deo, non in hominibus ſpes noſtra eſſe debet. 563
Boni ſi à bonitate degenerant peſſimi fiunt, tales Iudæi fuerunt. B
Plerique vt ſpongiæ *ſunt, iniquitatem elibunt, licet bibiſſe non videantur.* C

A ſexta autem hora tenebræ factæ ſunt ſuper vniuerſam terram.

560 ETIAM inſenſibilia Creatori ſuo compatiuntur, tenebræ factæ ſunt, ne Sol pēdentem Dominum videret. retraxit ſol radios, ne videret impiorum facinora. An Sol iſte ab mortalium oculis ſubductus tunc
fuit, cum radios ſuos Chriſtus tan- Y
quam Sol in cruce pendens effu-
dit? Scriptum quippè eſt; *Orie-* *Matt.*
tur vobis timentibus nomen meum Sol *2.*
iuſtitiæ, & ſanitas in pennis eius. Re-
ctè in pennis, nam volantis, & pen
nas extendentis habitu in Cruce
extendit bracchia; tunc maximè
ſol iſte ſuum lumen in omnes ſpar-
ſit.

Tenebras inuexit, & diem ab- R
ſtulit, non vt homines dormita-
rent, ſed vt non vagantibus oculis
ad mentis penetralia ingrederen-
tur. In externa ſpargi non debet,
ac diuidi, qui Chriſtum crucifi-
xum meditatur.

Sed cur prodigium iſtuc non S
prius factum, antequam ſcilicet
cruci Chriſtus affigeretur? Ne
Chriſti paſſio, & mors impedire-
tur. Viſis tenebris non amplius
inſultaſſe leguntur Iudæi. Quan-
do deridendo ſaturati ſunt, quan-
do contumeliis, pœniſque illatis
animum ſuum videbantur impij
expleuiſſe, quando denique om-
nia à ſe dicta, & facta ſunt quæ vo-
lebant, tunc tenebræ apparent, vt
ſaltem tunc ira poſita, ad Chri-
ſtum conuerterentur.

In Ægypto tenebræ factæ ſunt, T
vt Pharao reſipiſceret, & Dei po-
pulum perſequi deſineret, hę quo-
que tenebræ tacitè ad reſipiſcen-
tiam Iudæos inhortantur.

Porrò circa meridiem ſacrifica- V
tur, quia eo feruoris exceſſu patie-
batur, quem Sol in meridie ſigni-
ficat. Clamabat amans illa ani-
ma: *Indica mihi vbi paſcas, vbi cu-* *Cant. 1.*
bes in meridie. Et paſcit, & cubat, *v. 6.*
dum cruci pro nobis affigitur.

X Nocte naſcitur, meridie moritur, quia glorioſa erat eius natiuitas, & angelorum frequentia nobilis, ac admirabilis, & ideo eam ab hominum oculis ſubducit, paucis, & idiotis paſtoribus manifeſtat; mors ignominioſa erat, ideo fit omnibus manifeſta. Humanam ſuperbiam, faſtumque damnat, quo quæ ad noſtri gloriam publicamus, quæ ad ignominiam quantum poſſumus occultamus.

Et circa horam nonam clamauit Ieſus voce magna dicens Heli Heli Lamma ſabacthani, hoc eſt, Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquiſti me?

561 IN fine tenebrarum clamat, vt intelligerent adhuc ipſum viuere, & ab eo tenebras factas fuiſſe, vt meliores hac ratione fierent.

Y Iis qui moriuntur vt ſpiritus deficiunt, & vires ita vox, quæ tenuis, exilis, aut nulla: hic contra, magna voce clamat vt à clamoris magnitudine amoris magnitudinem diſceremus.

562 Plura & ſi miracula in Chriſti morte contigerunt, tamen vocis viuido ſono, magnoque hoc clamore magis quàm ceteris motus eſt Centurio, vt crederet ipſum eſſe Filium Dei; hinc illud Marci.

Marc. 15 v. 39. *Videns autem Centurio, quia ſic clamans expiraſſet, ait verè hic Filius Dei erat:* ex quo colligitur nihil eſſe efficacius Dei verbo, quod maximè corda permouet, & miraculis cunctis ſupereminet.

Z Patrem hic vocat, dum ait *Heli Heli, Deus meus, Deus meus,* vt ad extremum vſque ſpiritum honorari ab eo patrem diſceremus & hoc exemplum ob oculos haberemus, vſque ad extremum ſpiritum nos Dei filios verbis, & operibus oſtendentes.

Omnem anſam calumniandi Iudæis aufert, dum verba hæc pronuntiat, neque enim dicere poterant eum deſperaſſe, aut Deo obmurmuraſſe, dum verbis è ſacra Scriptura petitis vtitur, quæ à Spiritu ſancto dictata fuerant. A

Quidam autem illic ſtantes, & audientes dicebant Heliam vocat iſte.

AN ex linguæ ignorantia id à Romanis militibus factũ? 563
An Iudæi more ſuo calumnioſè Chriſtum imbecillitatis, ac diffidentiæ infamant, qui Eliam imploret? Potuiſſent hoc Chriſto affingere, vt in cruce poſitus hominis licet ſancti auxilium poſtulaſſet, multum ita Chriſti ſanctitati detractum iri putabant, qui non patrem Deum inuocauerit, ſed hominem. Abit à vera ſanctitatis nota qui ſpe diuina non paſcitur, paſcitur humana, in Deum ſpem non iacit, iacit in homines.

Et continuò currens vnus ex eis, acceptam ſpongiam impleuit aceto, & impoſuit arundini, & dabat ei bibere.

ACetum Chriſto exhibetur, vt Iudæorum naturam ſtatim agnoſceremus, qui ex forti optimoque vino in acetum degenerauerant; quo magis generoſum vinum B

num eſt, cò magis aceſcit ſi corrumpatur; ita deteriores fiunt, qui ab altioris ſanctitatis ſuggeſtu cadunt; hinc illud ex optimo vino optimum fit acetum.

C Spongia fraudolenta ſunt corda, quæ impietatis humorem ſtatim ebibunt, licet ebibiſſe non videantur.

SECTIO VIII.

Cur voce magna Chriſtus expirauerit. 564
Pie moriendi exemplum nobis reliquit Chriſtus.
Voluntariè Chriſtus mortuus eſt. D
Cur ſpiritum non animam emiſiſſe Chriſtus dicatur. E
Velum templi quale. F
Scientia templi ornatus, & ſacerdotum. G
Peccata in Dei templo commiſſa quàm diſpliceant Deo. H
Cur mota terra in Chriſti morte fuerit. 565
Ob Dei offenſam moueantur prius ſuperiores, & ſcientia præditi, vt moueantur ſubditi, & idiota.
Iudæorum duritia. I
Chriſti clementia, & pietas in ſuos perſecutores. K
Etiam dura corda patienti, & morienti Chriſto compati deberent. L
Cur alij cum Chriſto reſurrexerint, & quando. M
Maximè in Cruce apparet Chriſtum Dei filium eſſe. 566

Ieſus autem iterum clamans voce magna, emiſit ſpiritum.

564 CLAMANS; Græcè eſt κράξας *cum clamaſſet*. Nos qui de terra ſumus cum ima voce, imo cum nulla expiramus, Chriſtus quia de cœlo deſcendit antequam ſpiritum emitteret magnam edidit vocem. Clamorem edidit magnum, non rudem, informem, & inarticulatum, ſed diſtinctum, & articulatum, nam vt ab omnibus audiri poſſet magno clamore hæc verba edidit: *Pater in manus tuas commendo Spiritum meum*. Quod fecit ne vt facinoroſus ſicut Iudæi volebant, ſed vt pius Dei amicus, & filius moreretur, vt exemplum piè moriendi omnibus relinqueret.

Emiſit ſpiritum, Græcè ἀφῆκε τὸ πνεῦμα. *Dimiſit ſpiritum*, non alius D extorſit; effluxit quippe animam cum voluit, nec tormenta ſi ipſe mori noluiſſet animam à corpore ſeparare potuiſſent. Emittitur quod voluntarium eſt, amittitur quod neceſſarium.

Spiritum, Syrus, *Spiritum ſuum*. E Spiritum potiùs quam animam dixit, quod animæ nomen reſpectum dicat ad corpus, quod animet, & informat, ſpiritus etiàm de re ſubſiſtente, & à corpore abſolutâ dicatur. Chriſtus autem animam emittebat, quæ pro aliquo tempore ſubſiſtere ſine corpore debebat.

Et ecce velum templi ſciſſum eſt in duas partes à ſummo vſque deorſum.

NOn ſine ingenti miraculo F hoc factum. Hoc velum vt aiunt hebræi tam denſum, & operoſum erat, vt eius denſitas quatuor digitorum eſſet, ne vllo modo

modo tranſluceret, & intextas figuras commodè repræſentaret.

G Cherubinos, vt aliqui obſeruant, intextos hoc velum habuit; quia templi ornatus ſcientia eſt, & eruditio. Sed hic ſciſſum, quia Iudæorum ſcelere omnis ſcientia, & ſcripturarum cognitio ab illis abijt.

H Ob fictam blaſphemiam Dei filio imputatam Pontifex veſtem ſcidit, nunc Deus ab innumeras Iudæorum, & maximè Sacerdotum blaſphemias templi ſui veſtem ſcindit, vt ſtatim appareat, quàm peccata in Dei templo commiſſa Deo diſpliceant.

Terra mota eſt, & petræ ſciſſæ ſunt, & monumenta aperta ſunt.

565 Conditorem ſuum Cœlum, & terra demonſtrant. Terra mota eſt tanquam horrẽs immane ſcelus in creatorem ſuum admiſſum, quo pacto horrentes homines ſolent contremiſcere. Hic terra teſtimonium Chriſto reddit, vt reddiderat ſol, qui obſcuratus eſt. Sol doctores, & ſuperiores refert, terra ſubditos, & idiotas, igitur ad Creatoris offenſam prius commoueantur ſuperiores & ſcientia præditi, vt ſubditi, & idiotæ illorum ſequantur exemplum.

I *Petræ ſciſſæ ſunt;* Scinduntur petræ Iudæis ſua diruptione inuincibilem cordis duritiam exprobrantes. Finduntur ſaxa, & rupes, ſed Iudæorum durantur corda, quorum immobilis ſtat duratia orbe concuſſo; vel à lapidibus mollitiem diſcerent, qui lapideum cor habent.

Apparet hîc ſumma Chriſti morientis clementia & pietas in ſuos perſecutores, dum terram concutit, & lapides ſcindit, oſtendebat ſe longè facilius eos perdere, & in nihil redigere poſſe, ſi vellet; vires ſuas in elemẽtis oſtendit vt in hominibus bonitatis, & clementiæ ſuæ diuitias oſtenderet, ſi redire ad ſuam mentem per veram pœnitentiam vellent. K

Scinduntur petræ moriente Chriſto in ſignum, quod corda quantumuis dura deberent patienti, & morienti Chriſto compati. L

Et multa corpora Sanctorum qui dormierant ſurrexerunt.

Reſurgunt multi vt eſſent Dominicæ reſurrectionis teſtes, & horum teſtimonio pariter & exemplo Chriſti reſurrectio firmior redderetur, atque teſtatior. Porrò hoc miraculum de ſanctis reſuſcitatis licet hic narretur, non tamẽ mox à morte, ſed poſt Chriſti reſurrectionem accidit, fuit enim ipſe primigenitus mortuorum. M

Verè Filius Dei erat iſte.

Ita centurio, & alij qui aderant dixerunt. Vides in cruce maximè apparere Chriſtum Dei Filium eſſe. Nihil eſt, quod magis probet Dei filium quempiam eſſe, quàm alacri, libentique animo pati. 566

SECTIO IX.

Hoſpitalitatis, & beneficentiæ fructus. N

Apud Iudæos mulieres doctoribus neceſſaria miniſtrabant. O

Crucifixo adhærere laudabile. P

Diuitem ſequi Chriſtum crucifixum ingens prodigium. 567

Diuitiarum intuitu ſæpè fit, quod non fit pietatis, & religionis. Q

Semper in Dei obſequio ardentiores eſſe debemus. R

In Chriſti morte diſcere debemus mortem non timere vt ei ſeruiamus. 568

Virginis Mariæ ſuaſu difficilia quæque aggredienda. S

Mundo corde Chriſti corpus ſuſcipiendum. T

Mortui ſuis veſtibus ferè non ſepeliebantur apud Iudæos. V

Mortis cogitatio quàm vtilis. 569

In nouo monumento cur Chriſtus poſitus. X

Diuitum in ſepulchris faſtus arguendus. Y

Proprium ſepulchrum habere cur Chriſtus noluerit. 570

Non ſibi mortuus eſt Chriſtus, ſed nobis.

Saxum magnum cur Chriſti monumento aduolutum. Z

Mariæ Virginis obſequium in mortuum Chriſtum. A

Impij errorem, quem in alium damnant ferè in ſe ipſis non vident. 571

Qui alios calumnioſè carpunt in eandem culpam facilè labuntur. B

Erant autem ibi mulieres multæ à longè, quæ ſecutæ erant Ieſum à Galilæa miniſtrantes ei.

MAGNA harum mulierum fortitudo, vt cum diſcipuli iam fugiſſent, adfuerint, virile induunt mulieres pectus, fœmineum viri. Adfuiſſe mulieres imperterritæ dicuntur, & ſimul Chriſto ex ſuis ſubſtantiis miniſtraſſe, vt hic quoque hoſpitalitatis, & beneficentiæ fructus exſtiterit, tàm magnum in tot diſcriminibus animum habuiſſe. N

Apud Iudæos mos erat, vt mulieres de ſubſtantia ſua victum, & veſtitum præceptoribus miniſtrarent, eis neceſſaria præbentes, à quibus vitalia doctrinæ alimenta ſuſcipiebant. O

Inter quas erat Maria Magdalenæ, etc. & mater filiorum Zebedæi.

QVæ regnum ſuis filiis poſtulauerat Chriſtum vſque ad Crucem ſequitur. Hic nihil poſtulat, ſed maiori laude digna eſt, crucifixum adhærere, quam dexteram regni, atque ſiniſtram petere. P

Cum autem ſero factum eſſet, venit quidam homo diues ab Arimathia, nomine Ioſeph qui & ipſe erat diſcipulus Ieſu.

CVr diues dicitur? An vt hoc inter mortis Chriſti miracula recenſeatur, diuitem crucifixum Chriſtum quærere; vt conferri cum petrarum ſciſſione poſſit? 567

Di-

Q Diues refertur, vt oſtendatur curà Pilato corpus potuerit impetrare; ſi pauper, reiectus facile fuiſſet, ſed diuitiarum vis potuit, quod religio, ac pietas non potuiſſet.

R Prius diſcipulus occultus erat, ob metum Iudæorum, nunc timorem euomit, & apertè ſe Chriſti cultorem prodit; ſemper in Dei obſequio ardentiores eſſe debemus.

Hic acceſſit ad Pilatum, & petijt corpus Ieſu.

568 IN periculum mortis ſe tradidit, omnium inimicitias aſſumens; ſed nihil hoc ille curauit, qui videt & cogitat vitæ auctorem pro ſe mortuum, mori non timet. In magiſtri morte didicerat mortem non timere, vitamque libenter prodigere.

S Pleriſque placuit, nec improbabile eſt, arduum hoc opus, ac diſcrimini obnoxium petendi, & ſepeliendi corporis Ieſu Ioſephum omni excuſſa formidine, omni pulſo timore aggreſſum fuiſſe, virginis quæ aderat hortatu; vt hinc diſcamus, difficilia quæque in Virginis obſequium nobis adeũda, nec pericula timenda, dum Virgo opus ſuadet, aut ad illud aliquo pacto, ſeu indicio nos inuitet.

Et accepto corpore Ioſeph inuoluit illud in ſindone munda.

T ACcepto corpore, non putauit ſe illius cadaueris contactu contaminandum, & polluendum, ſed potius ſanctificandum. Linteamine mundo Chriſti corpus inuoluit, quod ab omni ſorde pèccati nouerat alienum; magis mũdos illa ſindon erat, poſtquam Chriſti corpus terigerat, quã antea eſſet. Linteamine mundo Chriſti corpus inuoluit, qui illud pura mente ſuſcipit.

V Porrò & ſi Chriſti veſtes non perijſſent, & milites ſibi diuiſiſſent nõ tamen ijs indutus ſepultus fuiſſet, quia hoc Iudæorum conſuetudo non ferebat, qui mortuos ſuos cum veſtibus quibus vſi fuerant dum viuerent ſepelire non conſueuerant, ſed ſindone inuoluebant corpus, manus & pedes inſtitis ligabant, faciem denique ſudario velabant.

Et poſuit illud in monumento ſuo nouo quod exciderat in petra.

569 VIdes in viro iſto pietatis, & ſanctitatis ſemina ac veluti fundamenta, nouum ſibi ſepulchrum exciderat, ad mortem ad ſepulchrum cogitabat; quidni piis operibus det operam? ſi Sacerdotum principes ad mortem ad ſepulturam cogitaſſent, in tam immania ſcelera fors non cecidiſſent.

X In nouo monnmento Chriſti corpus ponitur, ne alius ſurrexiſſe fingeretur. Iudæorum calumniæ aditus præcluditur.

Y In ſimplici ſepulchro Domini corpus ponitur, vt diuitum ambitio arguatur, qui etiam mortui faſtui, & ſuperbiæ inſignia præferunt.

Chri-

570 Chriſtus in aliena ſepultura locari voluit, quia pro aliena moriebatur ſalute. In alieno ponitur ſepulchro, ſuum Chriſtus non habuit, qui non ſibi mortuus eſt, ſed nobis. Denique cur ſepulturam ſibi ſtruendam curaret, qui tàm exiguo tempore à vita abeſſe debebat, vt dormiens potius, quàm vita functus dici poſſit?

Et aduoluit ſaxum magnum ad oſtium monumenti & abijt.

Z MAgnum ſaxum aduoluitur, ne poſſet aperiri ſepulchrũ ſine multorum auxilio. Si paruum eſſet poſſent dicere ſibi dormientibus facile ſublatum; mendaciis nullus relictus locus eſt.

Erant autem ibi Maria Magdalenæ, & altera Maria ſedentes contra ſepulchrum.

A CÆteris abeuntibus ſolæ mulieres perſeuerant, ideo meruerunt primæ videre Chriſti reſurrectionem. Cum his adfuiſſe virginem Mariam eius matrem nõ eſt dubium; quum enim adfuerit Filio crucem patienti, vt teſtatur Ioannes *cap.* 19. *v.* 25. non eſt credẽdum illum deſeruiſſe poſtquam eſſet mortuus, ac ſepultus; quin ſollicita fuit vt Filius honorificè ſepeliretur. Addit Metaphraſtes: *in eo de cruce deponendo maternis manibus inſeruiuit, & clauos, qui extrahebantur in ſinum ſuum accepit, & membra illius amplexa eſt, partim quidem vlnis adſtringens, partim verò ſuis lachrymis plagas emundans, deinde tota toti corpori circumfuſa: Ecce tibi ab omni ſeculo præfinitum myſterium ad finem vſque venit, ò Domine, placida voce dicit.* Poſt mortem clauos Maria excepit, quibus in corde dum Filius crucifigeretur confixa fuit.

Altera autem die, quæ poſt paraſceuem conuenerunt Principes Sacerdotum, & Phariſæi ad Pilatum.

SAbbatum *altera die quæ eſt poſt paraſceuem* à Matthæo dicitur; 571
cur clarè & apertè ſine vlla circumlocutione non dixit: *altera die quæ fuit Sabbatum?* An vt obliquè Principes Sacerdotum, & Phariſæos perſtringat, & arguat, quod hac die quam conſtat fuiſſe Sabbatum atque adeo magnum illum incidentem in dies azymorum vſi ſunt tanquam Sabbatum non fuiſſet, ꝙ qui ſe alias vt Chriſtũ, Chriſtique miracula calumniarẽtur ſuperſtitioſos Sabbati obſeruatores oſtenderãt, nũc nulla Sabbati religione tacti Præſidem adeunt, milites petunt, armatos ad ſepulchrum ducunt, reuoluto lapide ſepulchrum aperiunt, claudunt, obſignãt ab operibus ſeruilibus minimè abſtinentes, Sabbati nullam rationem habuerunt, tanquam ſi Sabbatum non eſſet, adeo vt non nominauerit Euangeliſta, quia non erat Sabbatum quantum ad Iudęorum inſaniam. Hic impiorum mos vt alios calumniantes legis violationem obijciant, vt inuidiæ, ac malitiæ ſuæ famulentur nulla religione tangantur; nimirum in quo im-

pij alios reprehendunt, magis reprehenſibiles, cum occaſio illis datur, redduntur, & errorem, quem in aliis damnant, in ſeipſis non vident.

ſ *Principes Sacerdotum, & Pharisæi.* In tota Dominicæ paſſionis hiſtoria vix alibi Phariſæorum mentio fit; Cur ergò ſignatè hic exprimuntur? An vt notanter illos H perſtringeret, qui quùm exactiſſimam legis, & traditionum obſeruationem profiterentur, nũc Sabbatum audacter violent, vt ſuæ libidini, ac malitiæ ſatisfaciant? Ferè hoc accidit, vt qui alios calumniosè carpunt in eandem culpam facilè labantur.

CAPVT XXVIII. MATTHÆI.

Vulgata Editio.

Verſ.1.

VEſpere autem Sabbati, quę luceſcit in prima Sabbati, venit Maria Magdalenæ, & altera Maria videre ſepulchrum.

Verſ.2.

Et ecce terræ motus factus eſt magnus. Angelus enim Domini deſcendit de cœlo: & accedens reuoluit lapidem, & ſedebat ſuper eum.

Verſ.3.

Erat autem aſpectus eius ſicut fulgur, & veſtimentum eius ſicut nix.

Verſ.4.

Præ timore autem eius exterriti ſunt cuſtodes, & facti ſunt velut mortui.

Verſ.5.

Reſpondens autem Angelus, dixit mulieribus: Nolite ti-

Lectionum Varietas.

VEſpere. *S.Amb. Serò.*
Sabbati. *B.Dionyſ.Alex.Sabbatorum. Syr. In Sabbato.*
Quæ luceſcit. *B.Dionyſ.Alex. Luceſcente vna Sabbatorum. Vat. Quæ illuceſſit.*
In prima Sabbati. *Mald. In vnam Sabbatorum.*
Videre ſepulchrum. *B.Dionyſ.Alex. Ad ſpectandum ſepulchrum.*

Factus eſt. *S.Dionyſ. Alex. Fuit.*
Reuoluit. *Pagn. Deuoluit.*
Lapidem. *Syr. Saxum ab oſtio.*

Erat autem. *S.Proſp. Fuit autem.*
Aſpectus eius ſicut fulgur. *S.Proſp. Aſpectus eius metuendus. Caiet. Species eius ſicut fulgur. Fr. Luc. Idea, & vultus eius ſicut fulgur.*
Et veſtimentum. *S.Proſp. Et veſtimenta. Int.Euth. Indumentum.*
Sicut nix. *Caiet. Album ſicut nix. Int. Theoph. Candidum ſicut nix.*

Præ timore a.e. *S.Proſp. A metu autem eius.*
Exteriti ſunt. *S.Proſp. Expauerunt. Pagn. Concuſſi ſunt.*
Cuſtodes. *Fr.Luc. Cuſtodientes. Ar. M. Seruantes.*

Nolite timere. *S.Dionyſ. Alex. Ne timete. Int.Euth. Ne timueritis.*

Vulgata Editio.	*Lectionum Varietas.*
mere vos: ſcio enim, quod Ieſum, qui crucifixus eſt, quæritis.	Qui crucifixus eſt. *Int.S.Chryſ.Crucifixum.* Quæritis. *Vat. Quæratis.*
Verſ.6. Non eſt hic: ſurrexit enim, ſicut dixit: venite, & videte locum, vbi poſitus erat Dominus.	Surrexit enim. *Fr.Luc. Surrexit enim à mortuis. Ar.M. Excitatus eſt.* Venite. *Int.Euth. Accedite.* Videte. *Vat. Inſpicite.* Poſitus erat. *S.Hier. Poſitus fuit. Fr.Luc. Vbi iacebat.* Dominus. *Syr. Dominus noſter.*
Verſ.7. Et cito euntes, dicite diſcipulis eius, quia ſurrexit: & ecce præcedet vos in Galilæam: ibi eum videbitis: ecce prædixi vobis.	Quia ſurrexit. *Caiet. Quia ſurrexit à mortuis. Syr. Surrexit è domo mortuorum.* Præcedet. *Caiet. Præcedit. Ar.M. Præit.* Ibi. *Fr.Luc. Vbi.* Prædixi. *Caiet. Dixi.*
Verſ.8. Et exierunt cito de monumento cum timore, & gaudio magno, currentes nunciare diſcipulis eius.	Exierunt. *Int.Theoph. Digreſſæ.* Cito. *Vat. Celeriter.* Currentes. *Int.Euth. Cucurrerunt.* Nunciare. *Int.Theoph. Vt renuntiarent.*
Verſ.9. Et ecce Ieſus occurrit illis, dicens: Auete: Illæ autem acceſſerunt, & tenuerunt pedes eius, & adorauerunt eum.	Auete. *Int.Euth. Gaudete. Syr. Pax vobis.* Tenuerunt. *Vat. Prehenderunt.*
Verſ.10. Tunc ait illis Ieſus: Nolite timere, ite, nunciate fratribus meis, vt eant in Galilæam, ibi me videbunt.	Nolite timere. *Ar.M. Ne timete.* Eant. *Ar.M. Abeant.* Ibi. *Ar.M. Et ibi.*

Vulgata Editio.	Lectionum Varietas.
Verſ. 11.	
Quæ cum abijſſent, ecce quidam de cuſtodibus venerunt in ciuitatem, & nunciauerũt Principibus Sacerdotum omnia, quæ facta fuerant.	Quæ cum abiiſſent. *Int. Euth. Illis autem abeuntibus.* Quidam de cuſtodibus. *Fr. Luc. Quidam ex cuſtodia. Ar. M. Quidam cuſtodiæ.* Nunciauerunt. *Al. Renuntiauerunt.* Omnia quæ facta fuerant. *Int. Euth. Vniuerſa, quæ acciderant.*
Verſ. 12.	
Et congregati cum ſenioribus conſilio accepto pecuniam copioſam dederunt militibus.	Pecuniam. *Ar. M. Argenteos.* Copioſam. *Fr. Luc. Sufficientem.* Militibus. *Syr. Cuſtodibus.*
Verſ. 13.	
Dicentes: dicite quia Diſcipuli eius nocte venerunt, & furati ſunt eum, nobis dormientibus.	Nobis dormientibus. *Al. Vobis dormientibus.*
Verſ. 14.	Et ſi hoc. *Arab. Et quando hoc.* A præſide. *Mald. Apud Præſidem, vel, coram præſide. Caiet. Sub Præſide.*
Et ſi hoc auditum fuerit à Præſide, nos ſuadebimus ei, & ſecuros vos faciemus.	Suadebimus ei. *Arab. Placabimus eum. Fr. Luc. Perſuadebimus ei.* Securos v. f. *Arab. Faciemus vos abſque culpa. Auct. Ab omni ſollicitudine liberos.*
Verſ. 15.	
At illi accepta pecunia, fecerunt ſicut erant edocti: Et diuulgatum eſt verbum iſtud apud Iudæos, vſque in hodiernum diem.	At illi. *Fr. Luc. Illi autem.* Pecunia. *Auct. Argenteis.* Edocti. *Fr. Luc. Docti.* Diuulgatum. *Auct. Diffamatum.* Verbum iſtud. *Fr. Luc. Sermo iſte*

Vul-

Vulgata Editio.	*Lectionum Varietas.*
Verſ.16. Vndecim autem Diſcipuli abierunt in Galilæam in montem, vbi conſtituerat illis Ieſus.	
Verſ.17. Et videntes eum adorauerunt: quidam autem dubitauerunt.	
Verſ.18. Et accedens Ieſus locutus eſt eis, dicens: Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo, & in terra.	Poteſtas. *Syr. Dominium, imperium. Ar.M. Auctoritas.*
Verſ.19. Euntes ergo, docete omnes gentes: baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti.	Euntes ergo. *Tert. Ite ad docendas. S.Fulg. Ite, docete.* Docete. *Fr.Luc. Diſcipulate, diſcipulos reddite.* Baptizatis. *Tert. Tinguendas. S.Cyp. Tingentes. S.Zeno. Intingentes. Ferr. Et baptizate.* In nomine Patris, & F. *In Patrem & Filium & Spiritum ſanctum.*
Verſ.20. Docentes eos ſeruare omnia quæcunque mandaui vobis: & ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus, vſque ad conſummationem ſæculi.	Seruare. *S.Cyp. Obſeruare.* Mandaui. *S.Cyp. Dixi. S.Zeno Præcepi.* Omnibus diebus. *S.Hier. Omnes dies.* Vſque ad. *S.Aug. Vſque in.* Conſumationem ſæculi. *Quædam M.S. addunt. Amen.*

CA-

CAPVT XXVIII.

Expenditur, & illuſtratur.

SECTIO PRIMA.

Mulier quæ cito ad lapſum, cito ad veniam currit. 572
Eccleſiæ vnio ex Gentilibus & Iudæis. A
Per Chriſti mortem Angelis pares euadimus. B
Dormire circa ſepulchrum non debet, qui perennaturam vitam cogitat. 573
Perſtricti qui morti proximi torpent. C
Difficile excitari poteſt, qui circa ſepulchrum torpet. D
Quàm terribilis in iudicio Deus futurus. E
Cum Angelis amicitiam init qui mortem cogitat, qui ad ſepulchrum mente pergit. 574
Nihil adeo vile quod Angeli in noſtri obſequium non præſtant. F
Idem nobis præſtandum.
Chriſti morte in Angelorum conſortium aduocamur. G
Cur ſuper lapidem ſederet Angelus ad Chriſti ſepulchrum.
Angeli eos honorant, qui Domino obſequuntur. 575
Angelus euadit, qui à ſeria mortis cogitatione non diſcedit. I

Veſpere autem Sabbati, quæ luceſcit in prima Sabbati venit Maria Magdalenæ, & altera Maria videre ſepulchrum.

SEDVLÆ ſunt hæ mulieres, ad ſepulchrũ ſe conferunt, & Chriſto conſepultæ Chriſtũ reſurrexiſſe cõperiunt. 572
Mulier cito ad veniam currit, quæ cito cucurrit ad culpam, lapſui reſurrectio reſpondet.

Cur non dixit venereunt, cum duæ recenſeantur, & plures fuerint? Pleriſque placet hic ſignificari Eccleſiam ex duobus populis Gentilibus, & Iudæis vnam eſſe, vnoque duarum fœminarum nomine dictam. A

Videre ſepulchrum. Venerunt ſepulchrum viſuræ, & Angelum vident, in ſignum quod Chriſti mors nos ad eam immortalitatis gloriam tranſtulit, qua Angelis erimus pares. B

Et ecce terremotus factus eſt magnus.

FActus eſt terremotus, vt milites euigilarent, probabile enim eſt quoſdam obdormiſſe. dormire circa ſepulchrum non debet, qui vitam, eamque perennaturam ſperat; neque circa Chriſti, neque circa ſepulchrum ſuum dormire aliquis debet. 573

Plerique hiſce militibus ſunt pares, qui circa ſepulchrum dormiunt, dum morti proximi torpẽt, & altæ ſegnitiæ, atque ſoccordiæ indormiunt. C

Qui iuxta ſepulchrum dormit, & torpet difficilè excitari poteſt, ingenti terremotu opus eſt vt vigilet, D

let, & grandi aliqua tribulatione concuti debet, vt expergiſcatur.

E Si terra tremuit cum reſurgit Dominus ad veniam, quid erit quum reſurget ad iudicium, dicente Propheta. *Terra tremuit cum reſurgeret in iudicio Deus.* Pſal.

Angelus enim Domini deſcendit de Cælo, & accedens reuoluit lapidem, & ſedebat ſuper eum.

574 EVntibus mulieribus ad ſepulchrum Angelus apparet. iam incipit cũ cœleſtibus ciuibus amicitiam habere, qui cogitationis pede ad ſepulchrum it, ſed ad ſuum, ſeque cito moriturum ſperat, qui à ſepulchro mente recedit Dæmones obuios habebit, Dæmonibus moribus factus par.

F Reuoluit Angelus ſepulchri lapidem, vt Dominum reſurrexiſſe oſtenderet: nihil tàm vile eſt, quod Angeli in Dei cui obſequium, noſtramque vtilitatem non præſtent. Imitari Angelos debemus.

G, Reſurgente Domino Angelus mulieribus apparet, vt indicio eſſet, quod terreni homines in Angelorum conſortium Chriſti morte aduocentur.

H *Sedebat ſuper eum*; ſedet Angelus tanquam defenſor, ac cuſtos Dominici ſepulchri, cauens ne milites prohiberent mulieres accedere, aut aliqua iniuria ſepulchrum afficerent, & aliqua fraude reſurrectionis veritatem obtegerent, illato in ſepulchrum alterius cadauere, ne Chriſtus reſurrexiſſe crederetur, quod Iudæorum ſuaſu non difficilè præſtitiſſent; Fraudes anteuertit Dominus, Angelum, imo plures in ſepulchri cuſtodiam mittens.

Sedere ſuper lapidem Angelus perhibetur. Sed Sanctus Lucas non ſediſſe, ſed ſtetiſſe iuxta mulieres affirmat; quî hæc cohærent? Cohærent, & vtrumque verum eſt, nam primo ſedêre Angeli tanquam cuſtodes ſepulchri, deinde dum viſi ſunt à mulieribus ſurrexerunt, quod in honorem ſanctarum mulierum præſtitum eſt; nam eum qui Domino ſeruit, honorant Angeli, ac reuerentur. Surgunt etiam vt ad opem ferendam paratos ſe demonſtrarent. Honorantur ab Angelis mulieres, quia honorem Chriſto Domino, eiuſque ſepulchro præbuerunt. 575

I. Angeli iuxta ſepulchrum ſedẽt, & Angelus euadit, qui à mortis ſeria cogitatione non diſcedit.

SECTIO II.

Terror lenitati iungat Prædicator. 576
Futuri iudicij memoria ad puritatem ducit. K
Nimius veſtimentorum cultus damnandus. L
Veſtimenta concupiſcentiæ æſtum temperent, non excitent. M
Magis timet qui magis torpet. 577
Erigi vix poteſt, qui praui operis conſcientia premitur.
Supremi Iudicis præſentia impijs quam timenda. N
Impius ſine timore eſſe vix poteſt. O
Mente placidâ Dei verba excipienda. P
Gloriæ ſibi ducunt Angeli, quod Ieſus ſit crucifixus. Q
Parandus reſurrectioni, & diuinis myſterijs

ſterijs excipiendis animus. 578

Dona ſua, ſuamque præſentiam deſiderari, non contemni vult Chriſtus. R

Feſti diei gaudium errorum reprehenſione non inficitur. S

Mora omnis auferenda cum in aliorum ſalute laborandum. 579

Sanctarum mulierum eſt pauca verba effundere, magna præſtare. T

Sola mulier non eat, vt pudori ſuo conſulat. V

Qui pio ſtudio Chriſtum quærit, plus inuenit quàm cogitauerat. 580

Erat autem aſpectus eius ſicut fulgur, veſtimentum autem eius ſicut nix.

576 IN fulgure terror apparet, in niue lenitas, & blandimentũ. Vtrumque miſcere debet, qui Chriſtũ, Chriſtique nuntiat myſteria.

K Fulgur iudicij terrorem ſignat, cui nix nectitur, quia qui futuri iudicij memoria concutitur morum candorem peccatorum nigrore relicto, facilè induit.

R Veſtimenta ſunt ſicut nix, quia nimius cultus excluditur, vt naturalis candor indicatur, non arte quæſitus.

M Niui veſtimenta ſint ſimilia, concupiſcentiæ æſtum, caloremque temperent, non excitent magis, ac foueant.

Præ timore autem eius exterriti ſunt cuſtodes, & facti ſunt velut mortui.

ETiam mulieres timuerunt, ſed non ita vt cuſtodes ſepulchri, 577
qui dormiebant, aut ſopore graui corripiebantur: magis timet, qui magis torpet. Armati milites erãt, inermes erant mulieres, hæ timentes eriguntur, & timorem euomũt, illos timentes ſtupor, & timor abſorbuit, quia nequam, & ſibi malè conſcij, quod operam, ac miniſterium improbis Iudæis improbè præſtarent: nimirum erigi vix poteſt, quem patrati ſceleris grauit conſcientia.

Reſpondens autem Angelus dixit mulieribus, nolite timere vos, ſcio enim quod Ieſum, qui crucifixus eſt, quæritis.

TImere non debet, qui Chriſtum quærit, timeat qui perſequitur. Erigit mulieres Angelus, & à timore eas reuocat, non reuocat cuſtodes; impius ſine timore eſſe non poteſt. O

Primò timor pellitur, vt mente placida poſſint quæ dicuntur audiri. P

Scio enim quòd Ieſum, qui crucifixus eſt quæritis; Non erubeſcit Angelus Ieſum agnoſcere crucifixum, verum gloriæ ſibi ducit, quod Dominus cruci appenſus fuerit. Q

Non eſt hic; ſurrexit enim ſicut dixit, venite, & videte locum, vbi poſitus erat Dominus.

578 CVr Chriſti reſurrectio nunciatur priùs, quàm videatur? Cur non ſe ipſum ſtatim manifeſtat Chriſtus qui à mortuis reſurrexerat? Potuit, ſed noluit, & fors nec congruebat; præparari animi ad recipiēdam reſurrectionē prius debebant, ne apparente ſtatim Ieſu abeo vt à ſpectro abhorrerent, & putarent, quod alibi acciderat, eſſe phantaſma. nimirum parandus diuinis myſteriis excipiendis animus eſt.

R Præterea nuntiatur prius reſurrectio, quā Chriſtus rediuiuus appareat, vt dum nonnihil viſio differtur, accenderētur Chriſti videndi deſiderio, maiori gaudio videntes perfunderentur: Nempè dona ſua concedere plerumque Deus differt, vt mora, & cunctatione deſiderium augeatur, nec facilè contemnatur, quod exhibetur.

S *Surrexit enim ſicut dixit*; Tacitè mulieres perſtringit Angelus, & earum incredulitatem notat, quod Ieſu viuentis verba, aut non receperant qua debuerant fide, aut alta cum ſepulto Domino obliuione ſepelierant; alioquin non veniſſent vt corpus Chriſti vngerent, atque viderent, ſed reſurrecturum crederēt, quod Chriſtus antequam moreretur prædixerat: In tanta lætitia à tacita mulierum correctione Angelus non abſtinuit; vt idem nos quoque ſi opus eſſet præſtaremus, neque enim, vt creditur, feſtiuitatis gaudium errorum reprehenſione inficitur, aut funeſtatur, ſed nobilitatur potius, dum cautior monitione qui corripitur fit.

Et citò euntes dicite diſcipulis eius, quia ſurrexit.

MVlier fidem ſuadere nunc debet, quæ ante viro perfidiam perſuaſerat. Alijs reſurrexiſſe Dominum mulieres iubentur prodere, ne ſolę tanti gaudij eſſent participes. Citò ire iubentur, mora quippè omnis auferenda, cum in aliorum ſalute laborandum eſt. 579

Angelum cum mulieribus loquutum audis, mulierum verba nulla audimus; nempè mulieres diſcant parciores in verbis eſſe, vt celeriores in operibus ſint; Ferè quæ multa effundunt verba ad opera torpent. T

Euntes, inquit, *dicite*, vna nuntiationi ſufficere poterat, ſed ambas mittit Angelus, ne irent incomitatæ; ſola mulier ire non debet, & huc illuc curſitare, ſi pudori ſuo, conſultum vult, aut famæ. V

Præcedet vos in Galilæam, ibi eum videbitis: Ecce prædixi vobis.

IVbentur mulieres hæc Angeli verba Apoſtolis nunciare, vt tamen ipſæ à promiſſione non excludantur. Quærebant hæ mulieres Ieſum mortuum, viuere eum intelligunt, & certam vidēdi ſpem accipiunt: ſcilicet qui pio ſtudio, pia ſollicitudine Ieſum quęrit, plus inuenit, quàm cogitauerat. ſuperat 580

rat ſuorum vota Chriſtus, nec exæquat duntaxat.

SECTIO III.

Cita obedientia in Dei obſequio. X
Celeriter ad Chriſtum pergere debemus. Y
Chriſti præſentia quàm ingentis gaudij Mater. Z
Mulieres à Chriſto honorantur. 581
Pacato animo Dei Verba audienda. A
Seruos ſuos quanto honore Chriſtus proſequatur. B
Quo quis glorioſior, eo ſit humilior, nec inferiores deſpiciat. C
Chriſti vulnera piè oſculantur mulieres. 582
Cur tangi ſe à mulieribus Chriſtus permiſerit. D
Parum tutum cum ſola muliere colloquia miſcere. E
Gratior Dei auribus operis vox, quàm oris. 583
Mulierum taciturnitas probata.
A vitijs ad virtutes tranſmigremus reſurrectionis gloriam viſuri. F
Iniuriarum memores Chriſti exemplo eſſe non debemus. 584
Chriſti gloria & virtus omnium ſalus. G
Μαθητεύειν quid, quid διδάσκειν. 585
Studiat Doctor, vt ea, quæ tradit, opere complecantur. H

Et ecce Ieſus occurrit illis dicens auete.

X VIx ab Angelo diſceſſerant, & occurrit illi Ieſus, qui Dei miniſtris vt Deo parent, facilè Chriſtum inueniunt; cita, harum mulieru m obedientia hoc meruit.

Quæ ſic quærebant, quæ ita currebant, merebantur obuium habere Dominum reſurgentem, fors non habituræ niſi cucurriſſent. Y

Auete inquit Chriſtus, Græcè eſt χαίρετε *gaudete*; gaudium Chriſti ſalutatio parturit, vt ſola ſalutatione animas ingenti lætitia perfundat, vt iurè ſponſa dixerit. *Anima mea liquefacta eſt vt dilectus loquutus eſt.* Quid præſentia feciſſe credendum eſt? Z

Tunc ait illi Ieſus, nolite timere. Ite nuntiate fratribus meis.

IDem dicit quod Angelus, vt quas ille firmauerat redderet firmiores. Mulier ſerpentis verba mortifera narrauit, nunc vitæ ſalutiſque nuntiat verba; muliebris nunc ſexus honoratur, mulieribus pro Apoſtolis ad Apoſtolos Chriſtus vtitur. 581

Nolite timere, Græcè, μὴ φοβεῖσθε *ne timeatis*, gaudio delibutæ ob Domini præſentiam, timent tamen; naturale eſt hominum cum aliquid ſupra naturam ſuam viderint timere; habent hoc magna, & inſperata, vt timorem mentibus incutiant: Aufert timorem Dominus, vt liberiore, ac pacatiore animo exciperent mulieres, quæ erat dicturus. A

Ite nunciate fratribus meis; quos antequam moreretur diſcipulos, & amicos appellabant nunc immortalis factus *fratres* vocat, vt blanda hac appellatione mœro- B

rem, quibus illi afficiebantur, leniret, nec ſe putarẽt ab ipſo reiectos, quia Dominum in periculis deſeruerint. Fratres vocat, vt ſignificet ſe cum illis eſſe eiuſdem naturæ, licet alterius gloriæ.

C Quanto glorioſior iam euaſerat, tanto humilius ſe ipſis demittit, & accommodat, hæc quippè vera excellentia, & magnitudo eſt, in gloriæ celſitudine in aliorum vtilitatem atque ſolamen ſe veluti exinanire. Singulare nobis humilitatis exemplum reliquit, ne ad altiora cuncti inferiores deſpicere mus.

Illæ autem acceſſerunt, & tenuerunt pedes eius, & adorauerunt eum.

582 REueritæ reſurgentis maieſtatem ruere in eius amplexum non ſunt auſæ, ſed humiliter ad eius pedes ceciderunt humi prouolutæ, indignas ſe tanta maieſtate agnoſcentes. Pedes amplectuntur, & oſculantur in humilitatis quidem ſignum, ſed etiam vt loca vulnerum, quæ in pedibus apparebant oſcularentur.

D Ex deſiderio, & reuerentia Chriſti pedes mulieres tenuerunt; ſed cur ipſe non prohibuit? Vt per tactum, certiores efficerentur, quòd phantaſma non eſſet.

E Sed cur tangi, ſe ab iſtis mulieribus permittit, quod ipſi Magdalenæ negauit; cui dixit *Noli me tangere?* An quia Magdalena liberius in Chriſti amplexus ruebat, & ideo non admiſſa? in pedum oſcula ipſa cum alijs procidens in humilitatis commendationem admittitur. An noluit Chriſtus ſolus à ſola Maria tangi, admonẽs quam ſint parum tuta viri cum muliere priuata & ſine teſtibus colloquia.

Io. 20.

Pedes Ieſu tenuiſſe, & Ieſum adoraſſe hæ mulieres referuntur, quæ verba dixerint & an dixerint, non tradit Euangeliſta; rebus fors & operibus clamauerunt, licet nihil loquutæ legantur; gratior Dei auribus operis vox, quàm oris. Probare quoque voluit Euangeliſta mulierum taciturnitatem, dum aliquid reſpondiſſe, aut loquutas non refert, facilè relaturus ſi locutæ. 583

Galilæa tranſmigrationem ſignat, nos quoque ſi à vitiis ad virtutes tranſmigremus reſurrectionis gloriam videbimus. F

Et accedens Ieſus locutus eſt eis dicens, data eſt mihi omnis poteſtas in Cælo, & in terra, euntes ergò docentes omnes gentes.

QVis verborum nexus, quæ conſequutio iſta eſt: *Data eſt mihi omnis poteſtas, ergò docete omnes gentes?* Iniuriarum memor dixiſſet. Poteſtas mihi data eſt, ergò pœnas luent qui in me ſæuierunt, qui ſanguinem meum fuderunt, crucique innocentem affixerunt, iam iudicem ſentiant, quem velut reum condemnarunt. Non dixit iſtuc Chriſtus, vindictam non cogitauit, nec inimicis ſuis inſultauit. Iniuriarum oblitus omnium ſalutem quærit, beneficia pro odiis offert. 584

Data eſt, inquit, *mihi omnis poteſtas in Cælo, & in terra*, Ite igitur, & om- G

omnibus gentibus cœleſtis doctrinæ monita exhibete, omnes ad ſalutis viam reducite: Ac ſi ob id ſolum gloriaretur ſe poteſtatem accepiſſe, vt gentes omnes ad ſe vocare poſſet.& tota Chriſti poteſtas, ac virtus in hoc ſita eſſet, vt omnium ſaluti cõſuleret, omnium animas lucraretur,& à Satanę manibus eriperet.

Docentes eos ſeruare omnia, quæcunque mandaui vobis.

585 DOcentes Græcè διδάσκοντες, ſupra quum dixit, *docete omnes gentes*, alio verbo vſus eſt, nempè μαθητεύσατε; differunt inter ſe hæc duo verba, quòd μαθητεύειν ſit eos docere, & erudire qui à magiſterio, & doctrina noſtra alieni ſunt, vt diſcipuli reddantur; διδάσκειν verò docere ſignificat eos, qui iam diſcipuli redditi ſunt, & magiſterio noſtro iam addicti, quæ duæ nationes hic optimè congruunt.

Seruare omnia; non intelligere H tantum, ac ſcire, ſed obſeruare; Studeat Doctor, vt ea, quæ tradit, opere cõpleantur,& obſeruentur, non vt diſcantur duntaxat. Huc ego ſpecto, hoc ego expecto, monitaque hæc ſacra, quæ in omnium vtilitatem hic exhibui, in opera conuerti cupio, & in Dei gloriam cui laborauimus,& in lectoris profectum, qui hæc à nobis exſculpere potuit. Siſto in hoc voto. Interim me ſuis precibus iuuet lector, vt diuini amoris igne tactus verborum ſcintillas quibus omnium corda in Dei amore amburantur, euomam, detque mihi Deus, vt Euangelij verba expendens, ea præſtem quæ Euangelicam vitam decent, Euangelicum Doctorem.

BENEDICTVS DEVS.

PARALIPOMENA
SVIS LOCIS INSERENDA.

Num.11. marginali. litt.K. poſt verbum: animat.

A REx prę aliis Dauid nuncupatur, quia tot aduerſitates, tot perſequutiones, calumniaſque fortiſſimo pertulit animo, inuictâ mente. Hæc regiæ mentis nota, multa pati, & cum benè agas audire malè, malè haberi.

Num.17. marginali. litt.G. poſt verbum: firmamque.

B *Hæc eo cogitante*; cur non diù poſt miſſus à Deo Angelus eſt? An vt hinc diſceremus ſtatim malis, quæ imminent occurere, nec damnabili cunctatione remedium differre?

Num.21. poſt verbum; Pergere.

C *Ecce Magi;* admirationis particulam non appoſuit cum de paſtoribus loqueretur, appoſuit cum de magis; cur ita? An quia humiles, & pauperes Chriſtum quærere, ad Chriſtum ire non adeo mirum eſt, mirum eſt ire diuites, & terrenis deliciis innatantes?

D *Vidimus Stellam eius in Oriente;* Cur ab illorum oculis Stella diſparuit, cum eſſent Ieroſolymæ? An quia hic legis doctores aderant, aderant ſapientes; doceri nos per homines vult Deus, nec miracula edit cum eruditi hominum miniſterio facile poſſumus.

Magos adhuc noctis incolas, & gentilitatis tenebris obſeſſos tenuiter micans Stella ad iuſtitiæ Solem, quem viſuri in pręſepio erant, aſſuefecit, & gradatim ad fontem ipſum luminis pertraxit. Hæc ferè Diuinæ prouidentiæ ratio eſt, vt paulatim ſuos ad magna vocet, nemo quippè repęte fit bonus, aſcendendo non volando ad perfectionis culmen deuenitur. E

Num.29. marginali. litt.O. poſt verbum: iuſſiſſet.

Rex, Scribæ, Sacerdotes, & tota Ieroſolyma ad Chriſti turbantur infantiam; quid iſti facerent, ſi Chriſtus fultus diuitiis, ſeruorum ſtipatus obſequio apparuiſſet? pauper, & infans in præſepio iacet, & timetur? Noluit in regio ſplendore venire, ne timendi occaſionem aliquis haberet; ſed malorum eſt timore concuti, vbi timoris cauſa non eſt. F

Denique timent infantem, & rebus omnibus deſtitutum, hæc paupertatis vis eſt, vt omnibus malis formidandos eos reddat, quos G

quos ambit. Timere omnes mali Regem debent, qui diuitiarum amore non capitur, nec pecuniarum oblatione corrumpi poteſt.

Num. 29. marginali. litt. O. poſt Verbum: fugiunt.

H Congregat Herodes Sacerdotum Principes, ac Scribas populi, eos conſulit, iis ſe in rebus fidei ſubijcit, quibus imperabat, licet alioquin ſuperbia maxima laboraret. Docuit malus Rex, Regum ac Principum eſſe, Sacerdotes de rebus diuinis, ac ſpiritualibus conſulere, & hac de cauſſa illos revereri.

I Peſſimi erāt illi Sacerdotes, peſſimi Scribæ, eos tamen congregat Herodes, & iis ſe ſubmittit, quia etiam mali Sacerdotes venerandi ſunt, quum Dei locum teneant.

K Sed cur Scribas populi conuocat Herodes? vt Scripturas ſcrutarentur, & ex Scripturis diſceret vbi naſci Chriſtus deberet. Sed reponat hic aliquis, Scripturis ſacris non credebat Herodes, alioquin quomodo crediſſet ſe poſſe occidere, quem Scripturæ futurum regem eſſe, Deum, Deique filium dicebant? In malo credebat Herodes, in bono Scripturis fidem non abhibebat; quod ibi naſciturus eſſet vbi Scripturæ teſtabantur, credidit, quod autem aduerſus illum agere non poſſet, quia Deus erat, nō credidit. Hæc malorū nota eſt, qui rebus diuinis vtuntur, quatenus exequi quæ malè cogitarūt, poſſint, reiiciunt, ſuarum cogitationum impedimenta quùm vident. Arrigant hic aures Reges virique Principes, caueant ne pares Herodi ſint, in pœna futuri, ſi fuerint in malitia.

Num. 34. marginali. litt. G. poſt verbum: Chriſto.

Cum inueneritis, inquit, *renuntiate mibi.* Conuenienter ſuæ perfidiæ dixit, *Renunciate mibi.* Chriſtianus quilibet in ſacro baptiſmate cum à Sacerdote audit: *Renuncias Diabolo?* Reſpondet. *Renuncio;* ergo & Herodes à Magis ſibi renunciari quærit, vt doceret ſe Diaboli locum tenere, munus ſuſtinere. Ita eſt, Malus quilibet Rex Dæmonis perſonam ſuſtinet, Diaboli fungitur munere, cum multos malo exemplo ad malum trahat, trahat & imperio, quod Diabolus nō poteſt. L

Num. 34. marginali. litt. I. poſt verbum: poſt tuam.

Et cum inueneritis renunciate mibi, vt, & ego veniens adorem eum. Mendacio vtitur Rex frandolētus, Religionem ſimulat religionis hoſtis. Sed cur auro Reges corrumpere non tentauit, ingentia munera offerens, vt ei in regis quem quærebant, nece conſentirent? An tanta erat Magorum deuotio, vt vel Herodes eos à Chriſto abiungere deſperaret? An fruſtra id futurum cogitabat, nam ſua offerentes nato Regi, ob oblata munera non prodidiſſent. M

Num. 39. litt. E. poſt verbum: Præſtiterunt.

PRocidiſſe coram Chriſto magi dicūtur, de paſtoribus id non dicitur; nimirum regij pectoris eſt N

fe

ſe demittere, & ſe proſternere.

Num. 47. marginali. litt. B. poſt verbum: conſolatio eſt.

O *Fuge*, inquit, *in Aegyptum.* Reuerentius dixiſſet, *vade*, vt eſſet profectio, non fuga, prҿſertim cùm poſtea rediturо idem Angelus dixerit; *vade in terram Iſrael.* Mandatur tamen fuga, eaque per Angelum, vt Cœlum prius timor videatur inuaſiſſe, quam terram. Ergò fugit, *qui refugium factus eſt nobis.* Pſal. 89. Qui dicere poterimus. *Deus noſter refugium, & virtus.* Pſal. 45. cùm fuga ſe ab impiorũ manibus ſubducat? An probè nobis refugium eſt, quia fugit, docuit nos ſuo exemplo calamitates omnes æquo animo ferre, magnum refugium iſtuc. Dum fugit refugium eſt, quia paruulus occidi non volebat, ſed perfectæ ætatis.

P Noluit Chriſtus paruulus, & infans occidi, vt plenior redemptio eſſet, & maiorem poſſet ſanguinis effundere copiam, quod factum, quum plenioris ætatis flagellis cæſus, corona ſpina redimitus, & cruci affixus eſt.

Q Herodem fugit infans, mori noluit, venerat vt mundo notitiam ſuæ deitatis infunderet; venerat eligere Apoſtolos in orbis doctores, in orbis ſalutem, hæc facta non fuiſſent ſi Chriſtus in cunabulis peremptus ab Herode fuiſſet, ergo noſtræ ſalutis amor, non mortis timor fecit vt Chriſtus fugeret.

R Sed cur in Magorum à quibus adoratus fuerat, regionem non ſe contulit, ſingulari enim obſequio, ſummo honore, ac lætitia exceptus fuiſſet? Fugit in Ægyptum, quia ibi magis eius præſentia neceſſaria, & vt oſtenderet ſe peccatorum ſalutem quærere, non ſua commoda.

Num. 49. marginali. litt. K. poſt verbum: accumulent.

Futurum eſt, inquit, *vt Herodes quærat puerum ad perdendum eum.* S
Quærit Herodes, quærebat & Diabolus per Herodem, quia videbat Magos qui olim ſub eius vexillo militauerãt ad Chriſtum ſe tranſtuliſſe. Rebus ſuis timebat Dæmon, hæcque ſecum cogitabat, ſi vinctus pannis puer, ſi lingua tacens, & latens opere talia præſtat, quid aget, cum perfectę fuerit ætatis? Ideo monebat Iudæos, inſtigabat Herodem, vt eum perderent. Impius docuit nos quid piè agere debeamus, vt nempe in vitiis abolendis dum naſcuntur ſuccidantur, nec radices ſinantur agere.

Num. 50. marginali. litt. L. poſt verbum; ſæuit.

Iratus eſt Herodes, vehementer T
excanduit ingentis inuidiæ impetu correptus, quia quibus ille ſedens in ſolio regni, ac purpura veſtitus ſuadere non potuit, vt ad ſe reuerterentur; his Ieſus paruulus, & iacens in præſepio, & pannis inuolutus adeo placuit, vt eius nutibus, Herode neglecto ſtatim obtemperarint. Irâ ferbuit Herodes, nec iram poſuit; Reges ſi aliis ex cauſis iraſcantur, non difficilè placantur; inextinguibilis ferè ira eſt, quam regni Zelus accendit.

Num.

Num.90. Marginali. litt.M. antè Verbum: Non legitur.

V Viderat Diabolus ſuperbiam ſuam baptizati Chriſti ſingulari humilitate calcatam, viderat quadraginta dierum ieiunio omnem carnis cupiditatem excluſam; non deſperat tamen de malitiæ ſuæ artibus, non diffidit. Accedit, vt tentet, & victoriam obtineat: & vnde tanta Dæmonis fiducia? An quia hominem eum videbat? nimirum tantum ſibi de naturæ noſtræ mutabilitate promiſit, vt quem verũ hominem experiebatur, etiam cadere, etiam mutari poſſe præſumeret. Hoc ſi homines ipſi cogitarent, non adeo de ſe præſumerent, nec adeo ſuis uiribus, virtuti ſuæ fiderent, cum eo ipſo, quòd homines ſunt, labi facilè poſſint.

Num.97. marginali. litt.H. poſt verbum: Studet.

X Homines ſpirituales, ac ſancti deliciis ſe vinci non ſinunt, famem tolerant, abſtinentiæ litant; ſed plerunque qui gulam vicerant per inanem gloriam cadunt; Nouit hoc Diabolus, & idcirco poſtquam viderat Chriſtum de gulâ victorem, cępit eum de inani gloria tentare, ducens in ciuitatem, & ſtatuens eum ſuper pinnaculum templi: caueat igitur qui abſtinentiam colit, ne inanis gloriæ vitio Dæmonis fraude capiatur.

Num.101. Marginali. litt.Y. ante verbum: Victus.

Y *Iterum aſſumpſit*, Græcè πάλιν παραλαμβάνει, *iterum aſſumit*; mutauit locum Satanas, ſi forte loci mutatio, quod plerũque accidit, mutaret affectum. Potuiſſet hoc idem ex pinnaculo, quod ex altiſſimo monte; ſed euagationem aliquid ſuis fraudibus auxilij allaturam putauit: Non ſemel ſuis tentationibus foras prodeuntes, & huc, illuc vagantes deuicit Dęmon, quos domi clauſos non potuit; Tangit res iſta illos præcipuè, qui nomen in ſacras familias dederunt, vt cellæ inquilini fierent, non vt per ſecularium domos curſitarent.

Num.118. marginali. litt.H. poſt verba: Vera non eſt.

Erant enim piſcatores; cur iſtuc Z adiecit? ſatis erat dixiſſe, eos in mari retia miſiſſe, haud dubiè, vt piſcarentur; cur ergò addidit, *erant enim piſcatores?* Quia multi piſcantur qui piſcatores non ſunt; ij ſcilicet, qui delectationis cauſa, ac voluptatis piſcationi quandoque vacant, non tales erant hi Apoſtoli; qui delicijs vacant, & laborem fugiunt, indigni ſunt qui à Deo vocentur ad prędicationis munus.

Num.121. marginali. litt.S. poſt verba: contrectandi ſint.

Et obtulerunt ei omnes malè habentes, varijs languoribus, & tormentis comprehenſos.

Obtulerunt vndique ex totâ Syria, quotquot adducere potuerunt varijs languoribus affectos, tormentis, ac cruciatibus detentos. Pro *tormentis* Gręcè eſt βασάνοις nomen autem βάσανος de tormentis, ac cruciatibus ita dicitur, vt propriè cotem ſignificet, qua AA

aurum exploratur, & an verum ſeu adulterinum ſit probatur. Nectere has notiones poſſumus, & à nexu, & inſitione colligere, cruciatus, morbos, infirmitates ad modum lapidis indicis ſe habere, quippè quæ probant, an vera, ſeu adulterina virtus ea ſit, quæ in homine extimè antequam morbo corripiatur elucet.

Num.134. marginali. litt.N. poſt verbum: Compellant.

BB *Qui perſecutionem patiuntur.* A quibus? Non dixit à Gentibus, non à Iudæis, aut malis Chriſtianis, nullum nominauit, vt nullum excluderet; à quocunque quiſque patiatur, æquo, fortique animo ferat, nec iniuriam inferentem ſpectet, ſpectet illum in cuius honorem, ac guſtum iniurias patitur.

Num.135. marginali. litt.S. poſt verbum: Perfundere.

CC *Gaudete, & exultate;* Tunc gaudio perfundi, & exultatione quodammodo exilire debemus, cum in mediis malis, calumniis, & iniuriis verſamur, non ſatis eſt ſi poſt mala illata gaudeamus; Verus Chriſti ſeruus gaudet, cum mala patitur, cum maledictis proſcinditur, calumniis petitur.

Num.137. marginali. litt.X. poſt verbum: docere.

DD Præterea prius vocauit Sal, deinde luci comparauit, prius ſeruare eos debemus, qui noſtræ curæ ſunt commiſſi, & ab omni culpæ corruptione eximere tãquam Sal, deinde alios doctrinæ lumine vocare, & veri Dei cognitione perfundere.

Num.177. marginali. litt.E. poſt verbum: Coerceret.

Nolite ergo ſoliciti eſſe dicentes; quid manducabimus, aut quid bibemus?

Inhibet ſolicitudinem, non laborem, non air, *nolite laborare*, ſed, *nolite ſoliciti eſſe*, laborare quippè poſſumus, & ſudore victum acquirere, noxia verò ſolicitudine corripi non debemus. EE

Num.181. marginali. litt.D. poſt verbum: Madent.

Feſtuca hic leue peccatum, minimamque culpam ſignificat; ſed tacitè indicatur, minimè negligendam eſſe, ſtatimque excutiendam ab animę oculo: experiri quilibet in ſe poteſt, quam grauiter oculus lædarur, & infeſtetur, ſi vel minima feſtuca, ſi puluis, ſi alicuius rei ramẽta in illum ceciderint, quamque omnis læſionis impatiẽs ſit; Idem, & multo magis in animæ oculo accidit: explicari non poteſt quàm mentis puritas, ac pax vel minimarum culparum infẽſtatione turbetur; ſtudendum igitur eſt vt ſtatim euellantur. FF

Num.183. marginali. litt.H. poſt verbum: Oſtendit.

Reprehendit eos, qui minimas aliorum labeculas veluti feſtucas curioſè inueſtigant, & dicunt, *ſine eijciamus feſtucam de oculo tuo*; quàm maiori reprehenſione digni ſunt, qui non quærunt, vt eiiciant, ſed vt calumnientur, vt carpant? GG

Sine

HH *Sine eijciam;* plerique grauius in hac re peccant, & grauiori calumniæ laborant morbo, ab oculo ſui fratris non feſtucas eiiciunt, quibus infeſtatur, ſed potiùs nouas infigunt, nouas minimarum labecularum feſtucas fingunt, quas in alios reiiciunt, eorum lædentes famam, & mendaciter calumniantes innocentes.

*Num.*202. *litt.F. poſt illud;* quæ latebat.

II *Malè torquetur;* vt nauis fluctibus ſic ille morbi vehementia iactatur: *βασανιζόμενος;* hoc ſenſu extulit idem Euangeliſta cap. 14. v. 24. *τὸ δὲ πλοῖον ἤδη μέσον τῆς θαλάσσης ἦν βασανιζόμενον κυμάτων, nauis iam in medio mari à fluctibus iactabatur;* ac ſi qui morbo correptus lecto decumbit ſe velut nauis, quæ vndis quatitur, haberet; cui ne mergatur patientiæ anchora neceſſaria ſit. Denique non ſecus ac in mari vicinam timere mortem debet lecto decumbens, & ad cœleſtis patriæ littus mentem dirigere.

*Num.*205. *marginali litt. R. poſt verba:* in exemplum eat.

Nam & ego homo ſum ſub poteſtate conſtitutus, & habeo ſub me milites, & dico huic vade, & vadit, & alio veni, & venit.

KK Audis, quam obſequentes milites centurio iſte habuerit, vel ad nutum ipſi obſequebantur, qui vix parere neſciunt, militum genus durum ferè, ac indomabile? Vnde in iſtis tàm promptum, facileque obſequiũ? A domini ſui benignitate, bonitate, & prouidâ in eos curâ: Diſcant Principes, ac ſuperiores omnes, vt ſubditos dicto parentes habeant benigni in ſubditos ſint, & eorum curam habeant, quod fecit centurio iſte, dum iacentem ſeruum tam ſollicitè Chriſto commendat.

*Num.*233. *marginali. litt.T. poſt illud:* ornat, & replet.

Ieiunium vino comparauit, & vini ſymbolo ſignificauit. Quæ vini, ac ieiunii proportio? An quia ſicut vinum robur corporibus addit, addit & ieiunium mentibus, vireſque ſpiritales, quas luxus aufert, auget abſtinentia? Rem ita eſſe facilè potes experiri. LL

Præterea vino ieiunium circumſcribitur, quia vt vinum hominem plerunque extra ſe rapit, & inebriat, quod vitio dandum, ieiunium, quod laudi vertendum, hominem in cœlum rapit, in ſublimia eleuat, diuinarum rerum contemplationi affigit, vt extra ſe raptum videatur. MM

*Num.*266. *marginali. litt.V. poſt verbum:* Amor efficit.

Iugum dicit, vt ſtatim intelligeres te ſolum non ſubiturum laborem, ſed alium nempe Chriſtum adfuturum, Dei gratiam, quæ nobiſcum laboret: Hinc illud Pauli 1.Cor.15. *Præ omnibus laboraui non ego, ſed gratia Dei mecum.* Nobiſcum Chriſtus laborat, ſoli laborare non poſſumus, nec tentare debemus. NN

OO. *Num.326. marginali. litt.B. poſt illud:* Dæmoni diſplicet.

Fiat tibi ſicut vis. Ac ſi diceret fides tua maiora quàm petis poſſet impetrare, maioris virtutis eſt, quam vt huius ſolius beneficiij conceſſione expleri poſſit: hæc vox *fiat* affinis eſt illi qua dictum eſt; *fiat lux, & facta eſt lux, fiat firmamentum, & factum eſt firmamentum.*

Num.252. marginali. litt.I. poſt verba illa: Dæmon facit.

Et reſplenduit facies eius ſicut Sol.

PP Cur non pluſquam Sol lucere dicitur, qui ſuper Solem eſt, & Solis factor? Poterat magis lucere quam Sol, ſed lumen ſuum Diſcipulorum viſui attemperauit, lux claritatis eius modificata in eo eſt, oſtendens ſe non ſuam gloriam, & excellentiam oſtendere voluiſſe ad faſtum, ac iactantiam, ſed ſpectantium vtilitatem ſpectauiſſe, & ad eorum illuminationem hanc gloriæ oſtenſionem directam.

QQ Abeunt ab hoc Chriſti exemplo illi, qui doctrinæ lumine lucere aliis ſtudent, & lucem ſuam ſpargere tantum quærunt, & licet ſuperæ doctrinæ radiis auditores veluti obcæcentur, non curant, probi doctoris munus eſt ſcientiæ lumen, quod ſpargit auditorum captui ita attemperare, vt illuminare illos poſſit, non nimio lumine quod ob iactantiam iactat perſtringere.

Num.383. marginali. litt.K. poſt verbum: Transfunduntur.

Qui poteſt capere capiat.

De puritate, ac virginitate diſ- RR
ſeruerat, & cum allicere eius laudibus auditores deberet, deterrere potius his verbis videtur; cur ad caſtitatem blandis omnes verbis non vocauit, cur huius virtutis excellentias non contexuit, vt in eius amorem auditores prouocaret? An quia per ſe caſtitas blanda eſt, & quemlibet ad ſe allicit, vt alterius laudibus egere non videatur?

Num.414. marginali. litt.F. poſt illud: deſeruiunt.

Strauerunt veſtimenta ſua. Hoc SS
turbarum obſequium gratiſſimum Chriſto fuit, voluntatem quippè earũ ſpectabat, potiùs quam rem, quam in eius obſequium præſtabant; veſtes, ſed eas viles, atque detritas Chriſto offerebãt, & ſternebant in via; nimirum fidelium largitas non de muneris penſatur pondere, ſed de beneuolentiæ quantitate.

Num.491. marginali. litt.N. poſt Verbum: Excæcati.

Contriſtati ſunt non de con- TT
ſcientiæ reatu, quia à culpa aberant, ſed de humanæ mutabilitatis incerto, timentes ne minus verum eſſet quod in ſe quiſque nouerat, quàm quod ipſa veritas prouidebat.

INDEX
RERVM PRAECIPVARVM, QVAE IN HOC OPERE CONTINENTVR.

Numerus, & litteræ ſunt marginales.

ABLVTIO.

CVR manus Pilatus lauerit. 547. K

Abraham.

Cur Abrahæ mētio in Chriſti genealogia facta. 6 A

Cur Abraham Dauidi poſtpoſitus. 6

Baptiſmi aqua ex lapidibus filij Abrahæ homines fiunt. 72

Abſentia.

Quam noxia ſubditis Paſtoris abſentia. 366. Y

Superioris abſentia ſubditis noxia, præſentia vtilis. 511 Z

Abſtinentia.

Chriſtum amanti delicijs dulcior rerum penuria & abſtinentia. 88

Proſperitatem abſtinentia portendit. 171. O

Abſtinentiæ, ac mortificationis operibus vitam contrahi falſo homines putant. 346. I

Singularis Ioannis abſtinentia. 262. M

Qui Chriſti verbis paſcitur fere corporalis cibi obliuiſcitur. 268. B

Ei, qui Chriſti conſortio fruitur, vel cibus inſipidus ſuauis. 268. C

Abſtinentia cæterarum virtutum velut fundamentum. 169 K

Abſtinentiæ cultor ab inanem gloriam ſibi caueat. In Paralip. X.

Lætitiæ tempus cum caro abſtinentia premitur. 171

Abſtinentiæ amicus, abſtinentiæ præco. 176. Z

Abſtinentiæ armis dæmoni occurrendum. 89

Abſtinentia Deo ſimiles homines facit. 92. Q

A ventris ſeruitute liber pluſquam homo eſſe videtur. 91. R

In abſtinentia tentationes non deſunt. 92. S

Abſtinentiæ armis contra diabolum quiſque ſe præmuniat. 92 T

Menſa frugalis ſit quæ Dæmonem arceat, non alliciat. 109. Z

Sobrius, & abſtinens Chriſti ſeruus ſit. 317. F

Abſtinentiæ, & caſtimoniæ nexus. 63. K

Acetum.

Quam crudeles in Chriſtum Iudæi acetum pro vino porrigentes. 552

Admonitio.

Vnius admonitio reliquorum etiam ſit. 345. D

Vide monitum.

Adoratio.

Perſarum mos cum muneribus adorare. 25. Y

Verus Chriſti adorator in Chriſtum immigrat. 46. B

Ad-

Aduerſitas.
Vere ſanctitatis ſignum aduerſa pati. 75. V
Ex aduerſitatum fluctibus tranquillitatem, & pacem colligere, diuinæ virtutis eſt. 216. B
Læto, hilarique animo aduerſa omnia ſuſtinenda. 502
Chriſti præſentia & exemplo facilius aduerſa tolerantur. 135 R
Omnes aduerſitates patienter ferendæ Mariæ exemplo. 48. T
Facilius ad Deum conuertuntur, qui premuntur aduerſis. 432. H
Duris, & aduerſis Chriſti exemplo occurrendum. 402. N
Tunc maximè vigilandum cum inſtant aduerſa. 508
Aduerſa ad confeſſionem vrgent: in præfat.
Aduerſa æquo animo pati regiæ mentis nota. In Paralip. A
Vide, tribulatio afflictio, calamitas.
Adulatio, adulator.
Adulari neſcit, qui veritatem amat. 22. O
Adulatio ciuitatum exitium. 29. N
Plerique laudibus, & adulatione vtuntur vt obtineant quod cupiunt, ſecùs laudes in triſtitiam vertunt. 387
Ferè reijcitur qui adulari non nouit. 423
Adulatio & adulatores maximè cauendi. 438. X
Vitandum adulationis ſignum. 261. D
Qui conuitijs non turbatur, adulatione facilè non delinitur. 276. A
Cautè adulationis verba vitanda. 276. B
Qui veritatem quærit adulationibus non vtatur. 388. Z
Amicus qui corripit, hoſtis qui adulatur. 401. L
Adulatores mortem inferunt. 235. K
Aedificium.
Domus magnificentiam nullus iactet. 204. O
Superbarum domorum neglectus Chriſto placet. 204. Q
Terreni ædificij exigua nobis cura, maxima ſpiritualis. 205
Sumptus in domeſticis fabricis inſumendi, ſacris ædibus erigendis ſeponantur. 205. R
Aegritudo.
Ad Chriſti patriam ſpectat, qui ægritudines libenti animo patitur. 224. B
Vide, infirmitas, morbus.
Affectus.
Peccandi affectus ægrè relinquitur. 191. M
Quæ cariora nobis ſunt in maiora diſcrimina nos ſæpe conijciunt. 146
Affectum in miſericordia pendit Deus. 132. F
Rerum omnium affectus exuendus, vt Chriſto nos ſiſtamus. 38. X
Ex rerum terrenarũ affectu maxima peccatorum pars proficiſcitur. 166. Z
In bonis operibus affectum magis Deus æſtimat, quàm rei magnitudinem. 252. S
A prauis affectibus pœnitens abeat. 657
Quod pro affectu Dei dicitur, cum affectu Dei recipi debet. In præfat.
Affectus in parentes.
Affectum pendit Deus, non rem. In Paralip. 55
Parentum affectus cœleſtis Patris obſequio poſtponendus. 281. R
Carnalem in parentes affectum præſcindere voluit Chriſtus, non eos habitatione ſeiungere. 251. O
Orationem fuſurus charorum affectum exuat. 509. Q
Quàm noxius nimius parentum in liberos affectus. 404. X
Qui Patriæ, & parentibus addictus prædicationi ferè ineptus. 111. F
Carnalis cognationis Chriſtus obliuiſcitur, animarum ſalutem quærens. 283
Patris & domus paternæ obliuio laudata. 214. R
Afflictio.
Afflictio, & tribulatio in corde Chriſtum format. 12. P
Peſſimus eſt, qui afflictionibus non emendatur. 13. S
Inter aſpera, & dura Chriſtus reperitur. 13. Q
Vel tempus ipſum de ſuperflua illi impoſita afflictione contra nos inclamat. 179. K
Dei dona prius accipit, qui prius affligitur. 114. S
Qui magis amatur magis affligitur. 88. B
Vide, aduerſitas, calamitas, tribulatio.
Agnus.
Columbę cohærentia cum agno. 83. S
Alacritas.
Alacriter incommodis occurrendum. 50. N

Amaritudo.

Honoribus amaritudo cognata. 41. M

Doctorum prædicatione omnis amaritudo ab auditorum animis auferenda. 136. X

Ex amaritudine lux. 9. F

Ambitio, ambitioſus.

Ambitio deteſtanda, non æmulandi ambitioſi ſunt. 407. F

Ambitioſus non dolet ob ambientium errorem, ſed quia alius inuadit, quod ipſe quærit. 407. G

Deſæuire ambitionis vitium vix poteſt. 407. H

Alas indit Diabolus vt ad dignitates volemus, Chriſtus vt à dignitatibus auolemus. 309

Ambitio omnes inuadit, nulli parcit. 369

Ambitioſi tales videri nolunt, & dici erubeſcunt. 369. A

Ambitione frangitur quicquid Dei lege ſtatutum eſt. 102. B

Prædicator doctrinam auaritiæ velamine non tegat. 138. C

Nihil eſt, quod ambitio non tentet. 240. B

Malorum omnium fons honoris ambitio. 449

Vt oblatos honores fugiamus vel alias nobis ſumendas docet Chriſtus. 308. N

Non honores, & prima loca habere in culpa eſt, ſed affectare, cupere. 148

Ambitioſi plerumque damnationē ſuam quærunt. 406

Nullus ferè minus crucifixo compatitur, quàm ambitioſus. 406. A

Veræ gloriæ guſtus ambitionis medicina. 360. G

Vide, dignitas, honor, humilitas, ſuperbia.

Amicus.

Amici cenſendi qui nos perſequuntur. 518

Amor.

Qui amat diù abeſſe à dilecti præſentia non poteſt. 39

Labor omnis amanti non labor. 49. I

Amor omnia dura mollia efficit, & leuia quæ grauia. 266. V

Etiam minima magni fiunt, ſi ex magno amore procedant. 394. T

Non præmij ſpe, ſed amore in Dei obſequium laborare perfectum eſt. 484. S

Amor Dei in homines.

Qui magis amatur magis affligitur. 88. B

Chriſti in ſuos amor. 471. L

Ex amore fuit quod ad nos ſaluandum venerit Dei filius. 372. N

Chriſti in nos amor facit, vt beneficia nobis à Patre exhibita ſua putet. 264. Q

Chriſti amor in Euchariſtiæ Sacramento vt eluceat. 498. I

Amoris magnitudo in Chriſto dum eſſet in cruce. 561. Y

Chriſti ſummi paſtoris amor in ouem quamlibet. 372

Chriſti in omnes amor. 476

Ardet amore Chriſtus in cruce, in ea cubat. 560. V

Chriſti in homines amor. 476

Affectus, & cura Chriſti in ſuas oues. 372. L

Amor in Deum.

Ingenti affectu Deus diligendus. 442. G

In ſolius Dei amore quies vera, & plena. 443

Amoris erga Deum perſeuerantia. 443. H

Amari Deus debet, & redamari. 443. I

Vehementia amoris in Deum. 443. K

Nexus amoris Dei, & proximi. 443. L

Cur poſt amorem Dei amoris proximi Chriſtus meminerit. 443. M

Chriſtum amanti deliciis dulcior rerum penuria & abſtinentia. 88

Ex amore, non ex ſolo timore Chriſto obſequi debemus. 361. K

Amari magis vult Chriſtus, quàm timeri. 268. R

Qui in Dei amorem ardet nihil timet. 85

Etiam à Dei deliciis Dei amore diſcedendum. 46

Qui Chriſti amore feruet, & gloriæ potiundæ deſiderio, nulla ſui cura tangitur. 356

Vt nudum Chriſtum cooperias Seraphim amore referas. 553. B

Amor terrenarum rerum.

Terrenorum amor ſaluti maximè officit. 223. S

Rerum temporalium amor abſecandus. 394. S

Euangelici ſpiritus eſt ad Chriſtum ire ſine vllo rerum temporalium amore. 312. Y

Diaboli victima eſt qui terrenarum rerum amore capitur. 102. A

Ineptus orationi ſternendæ, qui terrenorum

rum amore tenetur. 155
Rerum temporalium amor in omnia vitiorum genera trahit. 104. H
Rerum temporalium amor abſecandus. 394. S
Terrenorum amor ſaluti maximè officit. 113. S
Quæ cariora nobis ſunt in maiora diſcrimina nos ſæpè coniiciunt. 146
Diuitiarum amator diuitiarum verarum oblatione alliciendus eſt. 391. H
Rerum temporalium amor in omnia vitiorum genera trahit. 104. H
Quàm abhorrere ab his quæ ob Chriſti amorem reliquimus, debeamus. 120. P
Vide, bona temporalia, mundana, terrena.

Amor in filios.

Quàm noxius nimius parentum in liberos affectus. 404. X
Ardens parentum in filios amor. 320
Noxius indiſcretus filiorum amor. 458. E

Angelus.

Ab Angelo docetur, qui temerè alios non iudicat, 17. G
Cum Angelis amicitiam init qui mortem cogitat, qui ad ſepulchrum mente pergit. 574
Nihil adeo vile quod Angeli in noſtri obſequium non præſtant. 574
Idem nobis præſtandum. 574. F
Chriſti morte in Angelorum conſortium aduocàmur. 574. G
Cur ſuper lapidem ſederet Angelus ad Chriſti ſepulchrum. 574. G
Angeli eos honorat, qui Domino obſequuntur. 575
Angelus euadit, qui à ſeria mortis cogitatione non diſcedit. 575. I
Peccatum à ieiunio abſit, Angelus quidam fit qui ieiunat. 170. M
Angelos Dæmon timet. 108. T
Chriſtus vt vinceret Angelorum præſidio non indiguit. 108. V
Angelis grata noſtra victoria. 109
Ei qui Diabolum vincit, Angelorum obſequia non decrunt. 109. X
Angelum refert, qui eleemoſynam rogat. 153
Amant Angeli nos ſæpè inuiſere. 53
Angelorum colloquium quam dulce. 53. S
Virginem venerari Angeli cupiunt. 53. T
Angeli in iudicio teſtimonium contra peccatores dicent. 474. X
Iudicij diem, & horam cur Angelos quoque latere Chriſtus dixerit. 466. E
Per Chriſti mortem Angelis pares euadimus. 572. B
Gloriæ ſibi ducunt Angeli, quod Ieſus ſit crucifixus. 577. Q
Vbi Ieſus adeſt, Angelorum conſortium non quæritur. 49

Angulus.

In angulis platearum cur orarent hypocritæ. 155. S

Anima.

Animæ prætium inæſtimabile. 103. C
Quanta reprehenſione anima digna quæ cum ſponſa Dei ſit, nuptiali virtutum veſte caret. 435
Animæ decor vni Deo acceptus referendus. 176. A
Animæ theſaurus omnibus nobilior theſauris. 346. L
Animæ puritas Deo placet, diſplicent qui eam polluunt. 418. Z

Animarum Lucra.

Doctoribi eſſe non videtur, vbi animarum per prædicationem lucra non quærit. 320
Mali Sacerdotes lucris ſtudent, animarum cura neglecta. 451. T
Delitiæ noſtræ ſint animas Deo lucrari. 48. G
Poſt animæ ſuæ ſalutem etiam aliorum ſalus quærenda. 46. A
Viri apoſtolici eſt animarum lucris inhiare non pecunijs. 368
Animarum ſalus non propria gloria quærenda. 253. A
Animarum ſalus præcipuè quærenda, & ad eam omnia dirigenda. 260

Anxietas.

Nec regnum Cœlorum nimia anxietate quærendum, ſed quiete. 178

Apoſtoli.

Apoſtolici ſpiritus eſt maledicta cum gaudio excipere. 135 Q
Viri apoſtolici ciu narum anima. 140. B
Apoſtoli quàm a rerum terrenarum ſolicitudine alieni. 305. B
Apoſtolorum liberalitas, & rerum terrenarum neglectus. 337. B
Viri apoſtolici eſt animarum lucris inhiare,

re, non pecunijs, 368
Diſcipuli à Chriſto diſcedere neſciebant. 229. R
Turpi fuga pedes à Chriſto ablui fœdare eum non debebant Apoſtoli. 524
Apoſtolorum liberalitas, & rerum terrenarum neglectus. 337. E
Viri Apoſtolici ciuitatum anima. 140. E
Apoſtoli ad Chriſtum aliunde redeuntes oſculabantur. 517. N

Aquila.

Qui Chriſti paſſionem conſiderat vt aquila volare debet. 459
Vt aquila renouetur qui Chriſti paſſionem meditatur. 459. I

Arguere.

Quò quis grauioribus delictis premitur, eò ſeueriùs aliena arguit. 181. D
Improbæ & impudicæ mulieres argui ob ſcelera nolunt. 302. P
Iuſti fortes & infracti in impiis arguendis. 302. Q
Magis arguendus qui pluribus exemplis auocari à lapſu poteſt. 340. I
Diabolici ſpiritus eſt in eo alios arguere in quo quis maximè peccat. 221. L
Superior maximè arguendus licet omnes peccent. 510. V
Peccatores arguentes in vitia non in homines ſæuiant. 434. O
Seuerius argui debet qui poſt ſuâ, vel aliorū correctionem in peccatū labitur. 417
Quantum referat ſubditorum culpas à ſuperioribus argui. 520. R
Magis ob peccatum arguitur, qui ante magis gloriabatur. 510. X
Mali increpari à bonis non ferunt. 453. Z
Perſtricti qui aliena crimina non arguunt, ne prodant ſua. 538. E
Vide, Reprehendere.

Arrogantia.

Arrogantia Chriſti exēplo vitanda. 346. M
Obedientia Deo placet, diſplicet arrogantia. 212. L
Nemo ſibi quippiam arroget. 237. S
Chriſtus ab omni arrogantiæ ſigno aberat. 191

Aſcenſus.

Aſcenſum in cœlum nec tentando diabolus ſuadet. 100

Aſpectus.

Chriſti orantis aſpectus ſpectantium mentes in melius traducebat. O

Attentio.

Attentio in Dei verbis audiendis. 183. D
Modeſtia & attentio in Dei verbis audiendis. 194. A
Quo quis iuſtior, eo attentius Dei verba excipit. 85. Y
Attentè Dei verba audienda. 121. R
Maxima attentione audire Dei verba ſtudeat doctor, non admirationi populis eſſe. 284
Vide, verba Dei.

Auaritia, auarus.

Auaritia religionem omnem tollit, & ſcrupulum. 273
Negotiatio ſæpè cum auaritia, & latrocinio. 417. X
Auarus vix æterna quærere poteſt. 387. V
Omnia diſcrimina negligit auarus, omnique verecundia viduus ferè eſt. 417. Q
Auri amor quid in homine poſſit. R
Auaritia quò demētiæ homines ducat. 452
Grande miraculum pecunię inhiantem ſtatim Chriſtum ſequi. 227. M
Qui lucra ſectantur difficile à lucris abducuntur, vt Chriſtum ſequantur. 227. N
Auari compreſſa, prodigi expenſa manu Chriſtum cædunt. 530. P
Auaritia valde ſaluti obeſt. 211. K
Animæ ſuæ prodigus auarus. 486. A
Vbi auaritia prudentia exulat. 471
Auaritia mētē q̃ poſſidet, obcæcat. 487. C
Auarum nec terra ſuſtinet, nec Cęlum recipit. 539. M
Pecunia auaro carnifex. 540

Auctor.

Suæ quiſque perditionis auctor. 73. L

Audire, auditor.

Dei victima fit qui Dei verba audit. 136. T
Dei verbū audire veræ lætitię cauſa. 112. L
Perſtricti qui impura verba emittūt, cùm ſancta audiant. 101. X
Pulchra, & pura ſint illius verba qui Dei verba audit. 113. P
Auiditas Dei verba audiendi laudata; nauſea improbata. 284 F
Doctorem excitat ad dicendum auditoris auiditas. 122
Inconſtantes ferè auditores qui initio maximum ardorem præferunt. 288 R
Auditis Dei verbis vitia in nobis pullulare non debent. 136
Plura ſunt præſtanda, quam audiantur. 284. I

Quò quis Chriſto magis adhæret, eò attentius eius verba audire debet. 359
Vtilia maturè percipienda. 29. A
Vide, attentio, verba Dei.

Auris.

Aures audiendi habere quid ſit. 287. O

Aurum.

Auri & argenti contemptor Chriſtus. 439
Chriſti hoſtis auri ferè amicus, & diuitiarum. 439 Z
Auri & argenti poſſeſſio aliorum inuidiam, odiumque prouocat. 243. M
Auri cupiditas à doctore abſit. 243. O
Auri amor quid in homine poſſit. 451. R
Auri neglectus in regibus. Paralip. M

Auxilium.

In periculis magnis diuinũ auxilium maximè quærendum. 217

Baptiſmus.

BAptiſmi aqua ex lapidibus filij Abrahæ homines fiunt. 72
Poſt baptiſmum quamlibet formam induere homines debent licet alioquin lapidei. 72. G
Tribulatio baptiſmus quidam. 76. A
Baptiſmalis innocentiæ amator ſit qui alios edocet. 116
Baptiſmus ad Cęlũ homines euehit. 78. D
Dei iudicium timeat baptiſmi aquis ablutus. 78. B

Beneficentia Beneficus.

Diuitiarum contemtum, & beneficentiæ ſtudium vt Chriſtus ſuaſerit. 481. K
Beneficus iuſtitiæ litat. 150. B
Pauperes inter diuites eſſe vult Deus, ne benefaciendi occaſio deſit. 483. P
Mulieres, & maximè viduæ beneficentiæ operibus addictæ. 450. P
Vide, eleemoſyna. Liberalitas.

Beneficium.

Salubria monita præbere ingens beneficium. 523
Beneficij accepti memor quilibet ſit. 234. F
Peiores beneficijs mali fiunt. 275. Z
Ingens beneficium aliquid pro Chriſto pati. 215. S
Diaboli beneficia lapidoſa. 93. X

Beneficia Dei.

Dei beneficia alta obliuione ſepeliri non debent. 306. G
Ingratitudo abeſſe ab iis debet, per quos beneficia ad alios perueniunt. 306. H
In Deum beneficia conferentem peccare, quam graue. 518. O
Diuina beneficia altè memoriæ inſideant. 330
Deus gratitudine noſtra quodammodo mouetur, vt alia beneficia nobis conferat. 251
Dei beneficiis qui non flectitur, iudicij ſecurum ſentiet. 73
Extremum malorum quũm Dei dona, & beneficia quis negligit, & ſecurum ſe putat. 430. E
Proiectæ impudentiæ eſt Deum offendere cum maiora exhibet beneficia. 315
Supplicij cõminatio ingens beneficiũ 73. K
Amat Chriſtus ſua beneficia innoteſcere ſuis, nec alijs tribui. 218. E
Qui maiora a Deo accepit beneficia patienti Chriſto magis adhæreat. 506. G
Poſt diuina beneficia Dei laudes effundere lingua debet. 319
Gratias agere debent, qui beneficijs à Deo cumulati. 329. L
Dei beneficia nec confundi debent, nec obliuione ſepeliri. 334
Hominum poſt accepta à Deo beneficia ingratitudo. 335. D
Qui maioribus beneficij cumulatur grauius plectetur niſi proficiat. 263. N
Beneficiorum diuinorum memores eſſe debemus. 479. D
Sua beneficia deſiderari vult Deus, non contemni. 348. A
Diuina beneficia mali per bonos participant. 147. Y
Quò quis ſanctior eò minus diuina beneficia obliuioni tradere debet. 340. K

Benedictio.

Filij à viris ſanctis benedicendi. Hebræorum in hac re mos. 384

Bethlehem.

Speculum nobis Bethlehem facta virtutum omnium. 30 P
Sancta dicta Bethlehem. 20 B

Blaſphemare, Blaſphema Verba.

Grauiora plerumque blaſphema verba quàm verbera. 555 H
Qui Deum blaſphemat, & maledicta euomit in innocentes, hominis nomen mereri non videtur. 341
Impius etiam cum Deum laudare videtur Deum blaſphemat. 494. V

Bonitas, Boni.

Vera, ſolidaque bonitas in ſolo Deo eſt=

hæc

hæc ſola quærenda, & amanda eſt. 388. X
Boni inter malos probiores, ſanctioreſque fiunt. 293
Bonorum exemplum magnas vires habet. 120. L
Boni ſi á bonitate degenerant peſſimi fiunt, tales Iudæi fuerunt. 563. B
Inter bonos malum quempiam eſſe quàm admiratione dignum.
Vide, iuſtus.

Bona temporalia.

Bona temporalia etiam malis communia, ne nimis appetantur. 147. Z
Bona non merentur dici, quæ Spiritus ſancti gratia non animantur, vel á diuino ſpiritu ſunt. 186
Rerum periturarum neglectui lux comes. 9. D
Vide, Mundana, Terrena.

Bona vera, & ſpiritualia.

Cœleſtia bona non terrena ſpectat verus pœnitens. 58
Veris bonis non affluunt, qui á ſupera ſpiritus gratia abſunt. 186. R
Bona non nobis, ſed Deo adſcribere debemus. 190. C
Bona omnia non ab alio, quàm á Deo petenda. 184 N

Calamitas.

Calamitates çquo animo Chriſti exemplo perferendæ. In Paralip. O
Chriſti præſentia omnis calamitatis memoriam abolet. 114
Variis premitur calamitatibus qui Diaboli voces audit. 105. K
Vtilis calamitatis memoria. 13. R
Iuſti eſt calamitatibus accurrere. 13. T

Caluaria.

Caluariæ locus vnde, cum Chriſtus ſua morte ſanctificauit. 551. Y

Calumnia, Calumniator.

Calumniatores aliorum ſemper culpam augent. 318
Iuſtis calumniæ, & perſecutiones pacis materia. 402. O
Hominum calumniæ excellentiam non minuunt, non dignitatem. 358
In eos, qui nos & noſtra calumniantur, inſurgere non debemus. 227. I
Occaſionem calumniandi impij vbique accipiunt. 442. F
Calumniatoribus manſuetè Chriſti exemplo reſpondendum. 380
Calumniæ quæ nos feriunt æquiori animo ferendæ, quam quæ alios. 231. Y
Opprobria, & calũniæ Chriſti deliciæ. 490
Alienæ ſanctitatis labefactatione propria laus non eſt quærenda. 319
Grauiora plerumque verba quam verbera. 135
Qui alios calumnioſè carpunt in eandem culpam facilè labuntur. 571. B
Omnem ſollicitudinem remouere debemus, maximè inter calumnias, & periculorum ſpinas. 176. Z
Calumniatores argutias ſemper commiſcuntur. 270. I
Supera laude dignum eos laudare qui nos calumniantur.
Calumnias æquo animo ferre regiæ mentis nota. In Paralip. A
Tolerantia in perferendis calumniis laudata. 542. Y
Perſtricti calumniatores. In Paralip. HH
Notati, qui calumniis alios petunt. In Paralip GG
In calumniis gaudio exultare debemus, non poſt ipſas tantùm. In Paralip. CC
Maiora beneuolentię ſigna erga calumniatores exhibenda. 271
Calumniatores innocẽtia nõ timet. 271. N
Chriſti lenitas, & modeſtia in calumniatoribus arguendis imitanda. 422
Vide, Detractio, iniuria.

Caro.

Caro pro Euangelio Plutarcho. E
Modicam carnis curam habet, qui Chriſto adhærere cupit. 337. D
Curam carnis negligit, qui ſequitur Chriſtum. 268

Carcer.

Quam vtile in carcerem coniectos viſitare. 255. K
Carcer cuſtodia dicitur, quia plerumque ad cuſtodiam eſt & ad tutelam. 300. E
In carcere Chriſtum maximè venerari poſſumus. 257. Q
In carcere vt in templo Ioannes docet; In matris vtero hoc didicit. 256. P

Caſtitas.

Caſtitas omnes ad ſe allicit. In Paralip. RR
Beata Virgo caſtitati promouendæ nata. 48. B

Caſtitas & munditia valde Chriſto placet, quæ ferè à Iudaico populo exulabat. 383. M
Mortis memoria caſtitas munienda. 62
In coniuiijs ægrè reperitur, qui caſtitatis partes tueatur. 304

Celeritas.

Celeritas in Dei obſequio laudata. 25. S
Moras in bonis operibus efficiendis quilibet auferat. 252. R
Cunctatio omnis amputanda, vbi de animæ ſalute agitur. 66. Q
Dilationes, & moræ in bono auferendæ. 419. B
Sine cunctatione in omnibus Deo obſequi debemus. 412. B
Mora, & cunctatio omnis tollenda, dum de re ſalutis agitur. 390
Feſtinatio in bono laude digna, ſera pœnitentia improbata. 8. C
Mora, & cunctatio in Dei obſequio auferenda. 411. P
Impij in malo celeres, in bono teſtudinei. 517
Celeriter ad Chriſtum pergere debemus. 580. Y
Longas moras Chriſtus non amat. 60. B
Qui ad crucifixum accedit tardus eſſe non debet. 459. K
Propiè patenti longa quælibet mora. 50. M

Centurio.

Centurionis fides. 201. C
Chriſtus Centurionem honorat, qui ſynagogam populo ædificauerat. 203. M
Cur Centurio à Chriſto laudatus, non leproſus. 206. V

Ceruus.

Ad pœnitentiam currere vt ceruus quiſque debet. 113. R

Chananæa.

Cur durum ſe Chananææ Chriſtus exhibuerit, turbis facilem. 328. I

Charitas.

Fides charitate, & alijs virtutibus animanda. 206 T
Charitas dictare debet, quod Doctor effundit. 124. L
Adglutinari charitatis glutino vir vxori debet. 381
Fraternæ charitatis admonemur dū Deum patrem noſtrum dicimus. 160. K
Charitas in proximū quàm Deo grata. 314
Summo charitatis feruore inimici diligendi. 148. B

Chriſtianus.

Ab omni fuco & hypocriſi abeſſe Chriſtianus debet. 87. D

Chriſtus.

Dona ſua, ſuamque præſentiam deſiderari, non contemni vult Chriſtus. 578. R
Chriſtus ſuorum riſus. 7. V
Facilè adiri Chriſtus poteſt. 30. A
Regium culmen vmbratile, quod Chriſtus non ornat, & animat. 11. K
Eſſe non videtur qui ad Chriſti ſolium non ſpectat. 14. V
Sterilis operum fœcunditas, quæ ad Chriſti Regnum non euehit. 14. V
Iuſtorum vita nos ducit ad Chriſtum. 15. B
Per Chriſtum quæ mortis occaſio fuere fiunt vitæ. 25
Chriſtus concordiæ & pacis auctor ſeditionis occaſio fieri non vult. P
Orationis vim, & efficaciam prodere Chriſtus voluit. 514
Cur tangi ſe à mulieribus Chriſtus permiſerit. 582 D
Mercedem noſtri laboris augeri ſtudet Chriſtus. 472. P
Templo iniuriam fieri non vult Chriſtus. 525. D
Sequatur Chriſtum, qui alios ad Chriſtum allicere ſtudet. 119
Chriſtus vt vinceret Angelorum præſidio non indiguit. 108. V
Cur alij cum Chriſto reſurrexerint, & quando. 565. M
Nullus Chriſtum conſtanter fateri poteſt à Chriſto non adiutus. 250. L
In Cœlum cur Chriſtus reſpiceret in panis multiplicatione. 305. E
Quàm graue Chriſti vocem audire, & à Chriſto eijci. 471. K
Ab illis fugit Chriſtus, qui non Dei ſed ſuam gloriam quærunt. 811. G
Peccatorum diluuium per Chriſtum exſiccatum. 84
Requiem ſuis tribuit Chriſtus. 266. T
Vel à ſacris locis exulat Chriſtus ob hominum impietatem. 51. O
Qui Chriſtum ſecum habet omnes diuitias negligit. 52. R
Chriſtum videre regnis omnibus præferendum. 104. G

Ieiu-

Ieiunium per Chriſtum ſanctificatur. 86. C
Chriſtus ne carnis aſſumptio fictitia videatur. 89. K
Quàm facile Chriſtum habere quis poſſit. 487. E
Suos conuocat Chriſtus, vt pugnent, non vt torpeant. 240
Cur diſcipulorum ſcandalum prædixerit Chriſtus. 502. X
Cur poſt ſatanæ diſceſſum Chriſtus comederit. 109. Y
Templi honorem, ac reuerentiam augeri ſtudet Chriſtus. 420
Cur durum ſe Chananææ Chriſtus exhibuerit, turbis facilem. 328. I
Cur pauca in ſua patria miracula Chriſtus ediderit. 297. V
Chriſti potentia nulli rei adſtringitur. 333. Y
Inuidi Chriſtum loquentem interrumpunt. 281. P
Quæ à Chriſto ſunt, Chriſti potentiæ non ſunt ſubducenda. 305. D
Chriſtus pacis auctor vel leuem diſſidij ſuſpicionem aufert.
Chriſtus vitæ, ac Mortis Dominus. 353. M
Quòd Chriſti oues ſimus ſuperbire non debemus. 372. M
Chriſtus contentiones fugit. 110. C
Seruos ſuos quanto honore Chriſtus proſequatur. 581. B
Et præmijs Chriſtus allicit, & pœnis terret. 464. A
Paternæ gloriæ ſtudioſus Chriſtus, & Chriſti imitator. 278
Longas moras Chriſtus non amat. 60. B
Phariſæorum aſtutiam Chriſtus vt eluderet. 272. K
Suos diſcipulos honorat Chriſtus, & ab alijs honorandos docet. 306
Suorum meritum augere Chriſtus ſtudet. 301. F
Deſiderium petentis Chriſtus acuit, dum differt concedere poſtulata. 321. V
Chriſtus ſe Dei filium non tàm verbis, quàm operibus prodit. 257. S
Diſcipulorum verecundiæ conſulit Chriſtus. 552. B
Chriſtum nobiſcum laborat. In Paralip. NN.
Exemplo Chriſti iniuriarum obliuiſci debemus. 495
Chriſtus diſcipulorum captui ſe attemperat. In Paralip. PP.
Chriſtus ob oculis habendus, ne pereamus. 313. D
Amorem ſui loquens Chriſtus mentibus inhalabat. 193. V
Mergi non poteſt mentis nauis, in qua Chriſtus adeſt. 215. T

Chriſti Natiuitas.

Chriſti natiuitate terra in Cœlum verti quodammodo videtur. 25. T
Velut in campum pugnaturus venit Chriſtus. 31
Chriſtus omnibus hominibus natus. 18. K
Sitire Chriſtum debemus, qui in Bethlehem. 20
In Chriſti genealogia cur prætermiſſi Eſau, & Iſmael. 8
Chriſtus naſcitur vt à ſeruitutis iugo nos liberaret. 13
Chriſti aduentus omnium malorum medela. 47
Chriſto cum matre adueniente omnia bona ſperare poſſumus. 47. C

Chriſti præſentia.

Chriſti præſentia quàm ingentis gaudij Mater. 580. Z
Quàm vtilis Chriſti præſentia. 231. A
Præſentiam ſuam expeti Chriſtus vult. 224
Chriſti præſentia deſertum vertit in paradiſum. 88. F
Chriſti præſentia, operumque eius vox quam efficax. 256
Chriſti præſentia & exemplo facilius aduerſa tolerantur. 135. R
Chriſti præſentia omnis calamitatis memoriam abolet. 114
Chriſti præſentia quàm nobis vtilis. 224. G
Adeſt Chriſtus ſuis, nec videri duntaxat vult. 361. I
A Chriſti præſentia abire non poteſt, qui Chriſtum amat. 356
Qui Chriſti præſentia fruitur non facilè deficit. 332. V
Vbi Chriſtus ibi vera lætitia. 112. M

Chriſti in nos amor & miſericordia.

Dux in miſericordia Chriſtus. 31. Y
Chriſtus ad eleemoſynam, quàm pronus. 482. N
Maximam pauperum curam Chriſtus habet. 483

Chri-

Chriſti in ſuos amor. 471. L
Chriſti amor in homines. 221. N
Chriſtus in mundum venit, etiam ſi peccatis Deum offenderemus. 11. M
Chriſti clementia etiam in iudicio ſe paſtorem dicit. 474. Y
Ieſu Chriſti clementiæ, & mititas. 516. H
Chriſti clementia, & pietas in ſuos perſecutores. 565. K
Quàm clemens, & benignus in homines Chriſtus fuerit. 425. P
Chriſtus benefacta bonorum plenius explicat, quã impiorum malefacta. 476. D
Chriſtus miſericordiæ recordatur cum iraſcitur. 277. C
Chriſti clementia, & pietas. 326. F
Chriſti liberalitas & beneficentia.
Chriſti requies omnib⁹ benefacere. 326. C
Diues tunc ſibi Chriſtus videtur quum diuitias ſpargit. 327. H
Quam Chriſtus facilis ad benefaciendum. 272
Chriſtus beneficentiæ ſuæ limites porrigit, non coercet. 274
Facere Chriſtus non videtur, quod in noſtram vtilitarem non vergit. 278. B
Amat Chriſtus ſua beneficia innoteſcere ſuis, nec alijs tribui. 218. E
Fortis Chriſtus, vt nobis opem ferret. 75. X
Chriſti quies omnibus benefacere. 199
Vtilitatem noſtram vbique ſpectat Chriſtus. 20. C
Chriſti humilitas.
Chriſti humilitas hominum ſuperbiam arguit. 213. O
Hominum ſuperbia Chriſti humilitate ſananda. 79
Chriſti humilitas Aeterno Patri quàm placuerit. 85. Z
Chriſti humilitas nullum contemnendum docet. 385
Opinio vanæ gloriæ Chriſti exemplo vt declinanda. 421. H
Chriſtus nobiſcum humilitate contendere videtur. 413. F
Chriſti humilitas. Quò quis magis laudatur ab alijs magis ſe deprimat. 341. O
Chriſtus ab omni arrogantiæ ſigno abeirar. 191
Ad humilitatem nos allicit Chriſtus. 377. C
Chriſti Doctrina.
In patria docet Chriſtus, ne ſuos negligere videretur. 295. O
Sanctis verbis potius quã viribus & contumelijs vincendum docuit Chriſtus. 95
Salutis documenta vbique & omni tempore exhibenda Chriſti exemplo. 520 S
Chriſti innocentia.
Chriſti innocentia. 543. B
Inuidi Iudæi Chriſti in cruce pendentis innocentia torquebantur. 557. K
Chriſti manſuetudo & mititas.
Chriſti manſuetudo. 6 P
Chriſti mititas in árguendo. 338. F
Chriſti benignitas quàm magna. 394. T
Chriſtus etiam quum durus videtur, ſuauiſſimus, placidiſſimuſque eſt. 322
Chriſti mititas. 117. E
Chriſti paupertas.
Paupertatẽ Chriſtus honorari vult. 25. V
Chriſti paupertas nos ditauit. 30. S
Auri & argenti contemptor Chriſtus. 439
Chriſti paupertas. 488
Chriſti contumeliæ & opprobria.
Etiam in Crucis ſitu contumelia inferunt Chriſto. 553. C
A principibus Sacerdotum, & ſenioribus contemni quàm graue Chriſto fuerit. 557. L
Faſtus huc primates adigit, vt magis quam alij Chriſto in cruce pendenti inſultent. 558
Chriſtum contumelijs afficientes Principes Sacerdotum à plebe vinci noluerunt. 558. M
Plerique pacem cum Chriſto ſimulant, quem iniquis operibus tradunt. 516
Plerumque accidit, vt qui delicatiùs à Chriſto accipitur grauius Chriſtum offendat. 492. P
Chriſtus ingenti gaudio perfuſus eſt videns ſe habere ludibrio; idem iuſtus præſtet. 549. Q
Opprobria, & calumniæ Chriſti deliciæ. 490
Conſpuitur Chriſtus, quî ſputo cæco lumen reſtituit. 529
Quinam Chriſti faciem conſpuere dicantur. 529. N
Chriſti patientia.
Patientiæ documenta daturus Chriſtus de

de cruce non deſcendit. 556
Chriſtus cruci affixus patientiæ exemplar. 556
Chriſtus patientiæ, & tolerantiæ forma. 530. S
Chriſti modeſtia.
Chriſti modeſtia, & iactantiæ fuga. 260. Z
Chriſti lenitas, & modeſtia in calumniatoribus arguendis imitanda. 422
Chriſti modeſtia, & lenitas. 495. A
Cur Chriſtus accuſatus tacuerit. 527. K
Chriſtus noſtræ ſalutis cupidus.
Noſtram ſalutem quam ardenter Chriſtus quærat. 559
Peccatores Chriſtus ad ſalutem allicit. 479. B
Noſtræ ſalutis cauſa effudit Chriſtus quicquid proprium habuit. 522
Chriſti labor in prædicando. 121
Circuit ſatanas in noſtram perditionem, Chriſtus in noſtram ſalutem. 121. Q
Peccatorum ſalutem, non ſua commoda Chriſtus quærebat. In Paralip. R
Noſtræ ſalutis amore fugit in Aegyptum Chriſtus. In Paralip. Q
Propenſior Chriſtus ad ſaluandum, quam ad damnandum. 575. A
Chriſtus Regis honorem admiſit vt homines ad Deum patrem adduceret.
Noſtram ſalutem maximè ſpectat Chriſtus miracula faciens. 95. E
Etiam dormiens Chriſtus ſuorum curam habet. 118. D
Eſſe Chriſto non videbatur cum pro nobis non operaretur, non pateretur. 75
Regnat Chriſtus cum cœlorum regnum nobis aperit. 81. O
Ad plures ſalutis verba diffundi cupit Chriſtus. 118. T
Chriſtus omnium dominus vbique auxiliarem manum porrigit. 216. Y
Chriſti excellentia à noſtra ſalute quærenda cum non auocat ſed excitat. 265
De vniuſcuiuſque ſalute quàm ſit ſollicitus Chriſtus. 372. K
Affectus, & cura Chriſti in ſuas oues. 372. L
Ex amore fuit quod ad nos ſaluandum Chriſtus venerit Dei Filius. 372. N
Magno deſiderio Gentilium ſaluandorum Chriſtus tenebatur. 320. M
Chriſtus omniū ſalutem quærebat. 272. P
Chriſtus tum maxima quiete fruitur, cum animas lucratur, eaſque erudit. 272. Q
Quanta ſolicitudine noſtris paſſionibus mederi Chriſtus ſtudeat. 273. T
Noſtram ſalutem quærit Chriſtus licet nos dormiamus. 513
Carnalis cognationis Chriſtus obliuiſcitur, animarum ſalutem quærens. 283
Viam ad patriam ſolus Chriſtus inſtituit. 44. T
Salutem noſtram quàm ardenter Chriſtus cuperet. 507. K
Chriſti gloria & virtus omnium ſalus. 584. G
Chriſti Oratio.
Chriſti oratio noſtra quies. 505
Orationis formulam Chriſtus nobis præbuit, vt facilius exaudiremur. 160
Solus Chriſti orantis adſpectus mentem firmat ad dura. 506. F
Chriſti orantis aſpectus ſpectantium mentes in melius traducebat. 509. O
Chriſti paſſio & patiendi amor.
Patiendo nobis Chriſtus veri gaudij cauſſa. 7. Z
Gaudeat qui Chriſti paſſionibus communicat. 7. A
Chriſti paſſio cogitanda. 10. I
Vix natus Chriſtus crucem cogitat. 42. Q
Infans occidi noluit Chriſtus, vt plenior noſtra redemptio eſſet. In Paralip. P
Fel cur Chriſto oblatum, & cur in eſcam potiùs quàm in potum. 552
Felleum vinū guſtauit Chriſtus, vt noſtro delicatiori guſtui mederetur. 552. A
Summa Chriſti paupertas. 553
Non obiter crux, & crucifixi paſſio cogitanda. 555. F
Qui feriò Chriſtum cruci affixum conſiderat ſupero illuſtratur lumine. 555. G
Iudæi ſatanici elephantes, qui ſanguinis Chriſti adſpectu ita magis æſtuāt. 547. L
Crucifixo adhærere laudabile. 566. P
Tenetur Chriſtus quia nos per illicita vagamur. 524. B
In Chriſti comprehenſione ingenti dolore capiatur qui Chriſtum amat, & ab otij ſella abeat. 525
Pro omnibus ſe Chriſtus obtulit in paſſione. 550. R
Accuſatus coram Pilato Chriſtus cur tacuerit. 542

Quan-

Quanto odio Iudæi Chriſtum proſequerentur. 558. P
Virtutum odorem emittat, qui Chriſti paſſionem mente verſat. 480
Conſpuitur Chriſtus, qui ſputo cæco lumen reſtituit. 529
Chriſti facies ſputis deformata Deo Patri non minus placuit, quàm cum veluti ſol fulgeret. 529. M
Quinam Chriſti faciem conſpuere dicantur. 529. N
Epulæ Chriſti paſſione condiendæ. 490. I
Vili veſte cur Chriſtus indutus. 548
Lætus paſſus eſt Chriſtus. 548. N
Peccatorum noſtrorum ſpinis contexta Chriſti corona. 548. O
Coram Pilato tacuit Chriſtus, quia ad liberandum eum promptior erat. Perſtricti qui aliter. 543
Chriſtus paſſus eſt, vt luxus tolleret, non vt foueret. 541. S
A flagellis Chriſti quantus fructus. 547. M
Paſſionis Chriſti, & gloriæ nexus. 488
Pretioſus paſſionis Chriſti theſaurus pretioſis mentium vaſis includitur. 402. P
Patiendi amor in Chriſto. 242. K
Conſpuitur Chriſtus ſemeo longæuum habiturus. 529. O
Patiendi fames in Chriſto. 530
Chriſtus tanquam hoſtis capitur. 516. L
Paſſio Chriſti miſericordiæ opus. 501. T
Vide Crucis deſiderio Chriſtus ardebat. 195. F
Paſſione ſua nobis Chriſtus cœlum aperuit. 83. R
Quanto patiendi deſiderio Chriſtus teneretur. 363. P
Quàm magno patiendi deſiderio Chriſtus teneretur. 407
Quanto impetu Chriſtus ad paſſionem, crucemque ferretur. 345. C
Paſſionis Chriſti, & gloriæ nexus. 506. H
Peccatum Iudæ, & aliorum triſtitiæ cauſa in Chriſto. 506. I
Non propter mortem triſtis Chriſtus ſed ob noſtra peccata. 507
Mundo mortuus requiem in Chriſti ſanguine inuenit. 541
Chriſti ſanguis illi præcipuè ſalutaris, qui ſe in hac vita velut peregrinos cenſent. 541. Q
Chriſti ſanguis contra nos teſtimonium dicit. 246. V
Chriſti deliciæ pro hominibus pati. 504
Chriſti latus apertum animarum Paradiſus. 83

Chriſtus in Cruce.

Chriſtus tamquam Sol radios ſuos in cruce pendens effudit. 560
Maximè in Cruce apparet Chriſtum Dei filium eſſe. 566
Ardet amore Chriſtus in cruce, in ea cubat. 560. V
Meliores Iudæos fieri clamans in Cruce ſtuduit Chriſtus. 561
Chriſtus fabri lignarij filius. Crucem aſſiduè mente voluebat. 297
Supplicia & crux Chriſti conuiuium, Chriſti epulæ. 488
Vide, Crux.

Chriſti mors.

Cur Chriſtus moriturus verbis ex ſacra Scriptura deſumptis Patrem iouocauerit. 562. A
Non ſibi mortuus eſt Chriſtus, ſed nobis. 570
Chriſti morte in Angelorum conſortium aduocamur. 574. G
In nouo monumento cur Chriſtus poſitus. 568. X
Voluntariè Chriſtus mortuus eſt. 564. D
Saxum magnum cur Chriſti monumento aduolutum. 570. Z
Mariæ Virginis obſequium in mortuum Chriſtum. 570. A
Cur mota terra in Chriſti morte fuerit. 565
Cur voce magna Chriſtus expirauerit. 564
Pie moriendi exemplum nobis reliquit Chriſtus. 564
Voluntariè Chriſtus mortuus eſt. 564. D
Cur ſpiritum non animam emiſiſſe Chriſtus dicatur. 564. B
Caluariæ locus vnde, eum Chriſtus ſua morte ſanctificauit. 551. Y
Etiam dura corda patienti, & morienti Chriſto compati deberent. 565. L
Proprium ſepulchrum habere cur Chriſtus noluerit. 570
In morte ſua humanum faſtum, ac ſuperbiam damnat Chriſtus. 560. X
Per Chriſti mortem Angelis pares euadimus. 572. B
Chriſtus ipſo ie mortē Crucis ſuſtinuit. 351

Chri-

Chriſtus mortem ſubiuit vt nos triumphum ageremus. 414. H
In Chriſti morte diſcere debemus mortem non timere vt eſſeruiamus. 568
Chriſti paſſionis meditatio.
Qui Chriſti paſſionem conſiderat vt aquila volare debet. 459
Regiam induit mentem regium animum qui Chriſti paſſionem cogitat. 459. H
Vt aquila renouetur qui Chriſti paſſionem meditatur. 459. I
Qui ſeriò Chriſtum cruci affixum conſiderat ſupero illuſtratur lumine. 555. G
A ſummi iudicis ira vt nos ſubducamus, Chriſti paſſionem meditemus, imitemur. 478. A
De Chriſti paſſione, ac morte probè loquitur, qui mortem ſubire pro Deo non dubitat. 354
Qui maiora Deo accepit beneficia patienti Chriſto magis adhæreat. 506. G
Etiam dura corda patienti, & morienti Chriſto compati deberent. 565. L
Quam immenſa eos maneat pœna, qui ex Chriſti laboribus, & paſſionibus non profecerunt. 425
In externa ſpargi non debet, qui Chriſtum in cruce cogitat. 560
Patientia in perſecutionibus Chriſti exemplo oſtendenda. 542
Chriſti cultus & quæ ad ipſum.
Chriſtũ quærere veræ ſapientiæ nota. 21. F
Deuotionis ardor in Chriſti inquiſitione. 21. I
Vbi diuitiæ, luxus, & arrogantia regant difficile Chriſtus inuenitur. 22. K
Sui obliuiſcitur qui verè Chriſtum quærit. 24. R
Rerum omnium affectus exuendus, vt Chriſto nos ſiſtamus. 39. X
Non meretur Chriſtum inuenire, qui per alios tantum quærit. 33. F
Quò magis ad Chriſtum accedimus eo faciliora omnia fiunt. 35. K
Fortis fit qui ad Chriſtum pergit. 20. A
Inter aſpera, & dura Chriſtus reperitur. 13. Q
Regi pecoris, eſt ſe coram Chriſto proſternere. In Paralip. H
Qui pro ſtudio Chriſtum quærit, plus inuenit quàm cogitauerat. 580
Vſque ad extremum ſpiritum nos Dei filios verbis, & operibus Chriſti exemplo oſtendere debemus. 562. Z
Qui Chriſti crucem defert Chriſti induat mores, exuaut ſeculi. 550
Celeriter ad Chriſtum pergere debemus. 580. Y
Vt nudum Chriſtum cooperias Seraphim amore referas. 553. B
Accedere nullus ad Chriſtum debet qui eius monita excipere non velit, eius virtutem recipere non valeat. 384. O
Prompti, & alacres ſint, qui pro Chriſto laborant. 237. T
Verus Chriſti adorator in Chriſtum immigrat. 46. B
Non ſatis eſt ſequi Chriſtum, imitari debemus. 228
Bene ſequitur Chriſtum, qui Chriſto obſequitur. 228. O
In Chriſti ſeruis Chriſto ſeruiendũ. 209. B
Fide ac deſiderio ad Chriſtum accedendum. 199. Y
Chriſtum ſequatur perfectionis amator. 395. V
Tanquam ſtrenuus miles Chriſti ſeruus ſit. 250
Sequatur Chriſtum, qui alios ad Chriſtum allicere ſtudet. 119
Chriſtũ verè ſequitur qui ſolo illius amore non alterius rei illum ſequitur. 395. Y
Chriſtum ſuſcipere omnem mercedis magnitudinem excedit. 371. H
Quò quis magis tribulationib⁹ premitur, eò auidius Chriſto adhęrere cupit 312. Z
Eò ampliusà nobis Chriſtus laudandus, quò magis ſe pro nobis demiſit. 342. S
Immunis à culpa Chriſti ſeruus ſit, vt nec inuidus cenſor in eo graue aliquid quod reprehendat inueniat. 317. E
Nulli creaturæ adhæret, qui adhæret Chriſto. 49. H
Sobrius, & abſtinens Chriſti ſeruus ſit. 317. F
Ex amore, non ex ſolo timore Chriſto obſequi debemus. 361. K
Chriſti diſcipuli, ac ſerui vel rerum neceſſariarum obliuiſcuntur Chriſtum ſequentes. 333
Periculum imminet cum recta ad Chriſtum non itur. 313. B
Curam carnis negligit, qui ſequitur Chriſtum. 268

Nihil à Chriſto nos ſeparare debet. 268. A
Mundo & carni mortui ſint qui Chriſtum ſequuntur. 240. A
Ardua quælibet ſuſcipienda, dum Chriſtus nos mittit. 246. X
In carcere Chriſtum maximè venerari poſſumus. 257. Q

Cibus.

Cibus obiter ſumendus, & diuinis laudibus vacandum dum ſumitur. 176

Cœlum, Cœleſtia.

Cœlum deſideret, & quærat, qui Cœleſtem orat Patrem. 161. N
Cœleſtia nobis odioſa reddit facete diabolus. 99. Q
Cœlum ingenti affectu quærendum. 178 F
Regnat Chriſtus cum cœlorum regnum nobis aperit. 81. O
Cœlum Deo comparatum terra eſt. 128. V
Non exſcinditur, qui radices in cęlo agit. 74. R
Cœleſtia & ſpiritualia quò magis contrectamus, eò maiori honore à nobis habentur, contra in rebus peritutis, & mundi honoribus. 324
Euangelicus Doctor Cęlum non terram ſpectet. 111. H
Aperti ſunt cęli Chriſto, ob id etiam nobis. 82. Q
Humiliati cęlum aperitur. 82
Paſſione ſua nobis Chriſtus cęlum aperuit. 83. R
Qui cęleſtia tractat ita tractet terrena vt ignorare videatur. 439. A
Viã ad patriã ſolus Chriſtus inſtituit. 44. T

Cogitatio.

In oratione leuium cogitationum paleæ reijciendæ. 158. A

Colloquia.

Contentio, & tumultus in quotidianis colloquiis vitandus. 380. A
Parum tutum cum ſola muliere colloquia miſcere. 582. E
Quàm noxia prauorum hominum colloquia. 338

Cognitio ſui.

Ex cognitione ſui humilitas naſcatur. 509. S
Deſperata ferè eorum ſalus, qui cum perditè viuant probos ſe exiſtimant. 230. T

Columba.

Columbæ cohærentia cum agno. 83. R
Quilibet in ſeipſum & in ſua vt ſerpens ſæuiat, in alios & in aliena ſit vt columba. 247. A

Comes.

Religioſi ſine comite non eant. 412. A

Concionator.

Vitijs concionator occurrat tanquam hoſtibus. 283. B
Vide, Prædicator, Doctor.

Concordia.

Concordia in ijs laudata qui ad Chriſtum pergunt. 27
Princeps pacis pacẽ & cõcordiã amat. 204
Prædicator concordiam, non diſſidia foueat. 114. V
Concordia in oratione fundenda. 375
Fidelium vnio, & concordia ſub Euangelicis præceptis. 267

Confeſſio, Confiteri.

Cõfeſſionis, & deſolationis nexus, in Præf.
Confeſſio cum contritione. 9. E
Confeſſionis & Diuiſionis nexus. 9
Infirmi ad peccatorum confeſſionem inhortandi. 228. E
Confiteri pro laudibus celebrare. 264. P

Coniuges.

Adglutinari charitatis glutino vir vxori debet. 381
Ex conuerſatione diuturna oriri inter coniuges diſſidia, & odia ſolent, quæ initio coercebantur. 382. I
Coniuges caſtitatis nõ obliuiſcãtur. 467. A

Conſcientia.

Erigi vix poteſt, qui praui operis conſcientia prematur. 577
Mala cõſciẽtia & cruciat, & prodit. 428. Z
Malæ cõſcientiæ ſtimuli quàm ſæui. 540. N
Mala conſcientia ſæuus contra peccatorem Iudex. 538. I

Conſilium.

Hominum conſilia, ac prudentia nihil contra Dominum valet. 541. V
Superbi potius perire volunt, quàm ab alijs conſilium petere. 67. T
Etiam minores conſulere ſuperiores aliquando debent. 329. M
Malorum extremum cum mali bonos non conſulunt. 495. Z
In contrarium vertit Deus malorum conſilium. 428. Y
Stellæ ducatum amittit, qui conſilium à malis petit. 26. A

Con-

Conſolatio.
Cõſolationis mater etiam ipſa valetudo. 200. A
Vera conſolatio cęleſtis eſt. 130
Veræ conſolationis mater pęnitẽtiæ. 59. Q
Nulla vera cõſolatio, q̃ à Deo nõ ſit. 130 B
Conſortium.
Fęminarũ conſortiũ viris fugiendũ. 403. Q
Malorũ hominũ cõſortiũ fugiendũ. 244. P
Improborum ſocietas quam noxia. 526
Bonorum conſortium ad bonum prodeſt, malorum valde nocet. 526. H
Boni inter malos probiores, ſanctioreſque fiunt. 293
Impij etiam vita functi fugiendi. 214
Malorum conſortia bonis vitanda. 45. Z
Cautio in impijs, & ijs, quæ impiorum ſunt vitandis. 246. T
Impij in ſuis ſceleribus aliorum conſortium quærunt, ſoli perire nolunt. 535. B
Nemo malus bonorum conſortio ſe ſecurum putet. 461. P
Inter malos viuere & ſordes non contrahere difficile eſt. 53. G
Bonorum conſortium ad bonum prodeſt, malorum valde nocet. 526. H
Impij lætantur ſi ſcelerum conſortes habeant. 487
Cœleſti lumine perfunditur qui prauorum conſortia fugit. 36
Conſtantia, Inconſtantia.
Conſtantia, & firmitas in muliere vix reperitur. 325. Z
Inconſtantiæ vitium vitandum. 245. R
Conſuetudo.
Mulierum conſuetudo quàm noxia. 531. Y
Mundanorum conſuetudo cordis lętitiam inficit. 7. X
Vide Conſortium.
Contemtus.
Nullus contemnendus eſt. 396
Contentio.
Contentio & tumultus in quotidianis colloquiis vitandus. 380. A
Lites, & diſſidia Chriſto maximè diſplicent. 110. B
Chriſtus contentiones fugit. 110. C
Conuerſatio.
Ex conuerſatione diuturna oriri inter coniuges diſſidia, & odia ſolent, quæ initio coercebantur. 381. I
Vide, Conſortium.
Conuerſio.
Difficile conuertuntur ac ſanantur ſacerdotes qui aliorum medici ſunt. 198. S
Difficile ad Deum conuertitur, qui iuſtos proſcindit. 68
Facilius ad Deum conuertuntur, qui premuntur aduerſis. 432. H
Etiam perditiſſimi homines aliorum exemplo conuertuntur. 229. P
Bonorũ exẽplo cõuerti mali debẽt. 433. E
Impiorum cõuerſio ſollicitè Chriſti exemplo quærenda. 438. Y
Religioſi viri vbi ceciderunt difficilè reſipiſcunt. 67. R
Difficile docti cõuertũtur ad Chriſtũ. 212
Vide pęnitentia.
Conuitijs.
Qui conuitijs non turbatur, adulatione facile non delinitur. 276. A
Vide, Calumnia, Detractio.
Conuiuium.
In conuiuiis ægrè reperitur, qui caſtitatis partes tueatur. 304
Ad cõuiuiũ velut ad ſacrificiũ accedendũ, adeo vt gulæ mactetur appetitus. 430
Solemnia conuiuia à ſacrificiis olim auſpicabantur. 430. D
Vide menſa, cibus, Epulæ.
Cor.
Quam ferax humani cordis terra Diuini verbi ſemen dum excipit. 287
Correctio.
Cautè correctio fieri debet, ne aliena fama lædatur. 340
In correctione aliorum nomini, ac famæ conſulendum. 366. X
Pij ſuperioris eſt & mollibus, & duris à malo ſuos auocare. 493
Correctio non conuitijs facienda, ſed rationibus, & argumentis. 374
In correctione aliorum famæ conſulendum, & cauendum, nec is qui corrigitur pudorem omnem exuat. 374 R
Superior qui ſubditos ob iuſtam cauſam percutit, percutere non videtur. 466
In ſubditos plerumque ſæuit qui non ſæuit. 466
Qui alium corripit medicum agat, culpæ grauitatem cognoſcere ſtudeat. 372. P
Correctio opportunè fiat. 338
Non meretur ab hominibus corrigi, qui hominum intuitu admittere ſcelera non

veretur. 303. T
Seuerius arguι debet qui poſt ſuam, vel aliorum correctionem in peccatum labitur. 417
Amicus qui corripit, hoſtis qui adulatur. 401. L

Corbona.
Corbona quid,& vnde. 540. P

Creatura.
Nulli creaturæ adhæret,qui adhæret Chriſto. 49. H
Quo quis ſanctior, eo minus creaturarum veſtigia ſequitur. 45
Perſtricti qui creaturas pariant Creatori, imo anteponunt. 356. Y

Crudelitas.
Hominum in homines crudelitas,& duritia. 579

Crux.
Crucem æquo animo ferre inuidiæ occaſio eſt, potius quam compaſſionis. 558. O
Crux mundi ſanitas: Crucis deſiderio Chriſtus ardebat. 195. F
A terrenarum rerum cura abſit, qui Crucem Chriſti portare vult. 551
Non obiter crux, & crucifixi paſſio cogitanda. 555. F
Maximè in Cruce apparet Chriſtum Dei filium eſſe. 566
Supplicia & crux Chriſti conuiuium, Chriſti epulæ. 488. D
Crucis virtutem ſtatim ac in ea fixus eſt Chriſtus Dæmones ſenſerunt. 557
Iudæi indigni qui Chriſti Crucem ferrent. 550. S
Crux ſceptri & regni loco habenda 252. Q
Regni & crucis nexus. 252
In Cruce nos affigi voluit Chriſtus, dum antequam crucifigeretur ſuis ſuum corpus, & ſanguinem exhibuit. 496
Etiam in Crucis ſitu contumelia inferunt Chriſto. 553. C
Calumnia valde Deo diſplicet. 197. O
Amoris magnitudo in Chriſto dum eſſet in cruce. 561. Y
Omnes ferè fugiunt crucem. 551. V
Crux ad regnum via eſt. 554
Vide Chriſti paſſio, Chriſtus in cruce.

Culpa.
Facilè homines culpam in alios reijciunt, à qua ipſi non immunes. 366
Plerumque toti familiæ culpa tribuitur, quam vnus tantum commiſit. 481. I
Immunis à culpa Chriſti ſeruus ſit, vt nec inuidus cenſet in eo graue aliquid quod reprehendat inueniat. 317. B
Vide, Peccatum.

Cunctatio.
Mulieres,& maximè ſponſæ cunctationis, & moræ amicæ. 467. B
Cunctatio in periculis noxia. In Paralip. B.

Cura.
Aliorum cura maior quandoque quam noſtri. 96
Vide, Solicitudo, ſalus aliorum.

Curioſitas.
Aliena curioſè non inueſtiganda. 181.
Notati qui latentia aliorum peccata curioſè inueſtigant. 182
Iuſti aliorum vitam curioſè non explorāt, ſed ſuas cogitant labeculas. 335. H

Cuſtodia.
Cuſtodia de carcere. 300. E

D

Dæmon, Diabolus.
Impij Dæmoni ſe conformant. 29. L
Capτioſè dæmon tentat. 88. H
Irritus diaboli conatus niſi noſtra deſidia fulciretur. 88. I
Abſtinentiæ armis dæmoni occurrendū. 89
Nullus locus à Diaboli infeſtatione immunis. 98
Præcipitium etiam in templis dæmon ſuadet. 98. M
Crucis virtutem ſtatim ac in ea fixus eſt Chriſtus Dæmones ſenſerunt. 557
Diabolus ieiunij vim timet. 91
Accedit tentator cum terrenum aliquid cupimus. 91. N
Tentator cur dicatur diabolus. 92. O
Laudis dulce ſine Diabolus delinit. 92
Diaboli perſuaſionibus nunquam acquieſcendum. 96. H
Hominibus contra homines vtitur dæmon. 97
Muliere vtitur Dæmon vt iuſtos vincat. 403. S
In ſolitarios maximè ſæuit diabolus. 87. B
Satanas ſemetipſum excitat in noſtri perniciem. 280
Victum ſe fateri ſuperbus ſatanas non vult. 280. M
Dæmon fraudes ſuas veritati ſtudet immiſcere. 288. V
In magna ſcelera traducere homines Dæmon

mon ſatagit. 289
Acrius in homines Dæmon ſæuit, vbi Dei verba exceperint. 289. X
Aliena damna Dæmon lucra ſua computat. 289. Y
Dæmonis in nocendo pertinacia. 305. V
Torpor & negligentia noſtra in eijciendo Dæmone perſtringitur. 286
Fugiet Dæmon ſi vel hominis vmbram præſeferas. 286. N
Per creaturas iniuria affici Creatorem Dęmon ſtudet. 364. R
Humilitatem ferre Dæmon ſuperbus nequit. 326
In Diaboli ſchola moras in malo tollendas docetur, in bono nectendas. 301. N
Diſcordiam & diffidia ſerere ſtudet Satanas. 289 Z
Satanæ officium exercet, qui à duris, aſperiſque alios auocat. 345. R
Diabolus euehit, vt validius p̄cipitet 99. S
Aſcenſum in Cęlum nec tentando diabolus ſuadet. 100
Deſcenſum ſemper ſuadet diabolus. 100. T
Satanici ſpiritus eſt ea quærere, quæ nulli proſunt. 100. V
Dæmones immundi dicuntur, quia rebus immundis delectantur, ad eoſque homines incitant. 240. D
Perditionis noſtræ cauſa ferè dæmones. 240. E
Tunc magis in vinea Dei laborandum cum in operarios magis ſæuit dæmon, ſæuiunt mali homines. 298. B
Iuſtos maximè decipere Dæmō curat. 290
Non hominem, ſed hominis ruinam quærit Dæmon. 290. A
In omnibus hominis damnum quęrit Dæmon. 222. Q
Dæmoni illud placet, quo Dei lex vocatur. 223
Quæ in noſtri perniciem Dæmon excogitat, in noſtrā ſalutem Deus flectit. 223. R
Dæmonis eſt eū vexare, quem corripit. 321
Cur ſeptem alios ſpiritus ſecum aſſumere Diabolus dicatur. 280. N
Dæmones ad nocendum prompti, rogari non indigent. 281
Qui à Dei gratia excidit ſæuiorem Dæmonem experitur. 281. O
Omnis extra hominem habitatio ingrata Dæmoni eſt. 279. H
Dæmon cum nocere poteſt quieſcere ad quo pacto illi videtur. 279. I
Expulſus Dœmon magis ſæuit.
Angelos Dæmon timet. 108. T
Deſidia noſtra Dæmon fortis fit. 275. Y
Cęleſtia nobis odioſa nititur facere diabolus. 99. Q
Dæmonis aſtutia quàm magna.
A prædicationis munere auocare homines ſtudet diabolus. 98. O
Dęmonis ſtudiū vt homines à Chriſto auocēt, ad inania ſpectacula exciēt. 220. H
Pluribus vna opera nocere Dęmon ſtudet. 220. I
Torquetur Dæmon cum homini nocere non poteſt. 221.
Fœdus cum dæmone non eſt feriendum. 210. G
Quàm promptus ad nocendū Dæmō ſit. 222
Diſcedere ab hominibus quos infeſtant nollent Dæmones. 222. O
In ſanctos magis ſæuit Dæmon. 86
Hominib⁹ nocere Dæmones ſtudēt. 223. M
Hominum calliditate vtitur Dæmon in decipiendis hominibus. 93
Rerum ſimilitudine nos Dæmon decipit. 93. B
Diaboli beneficia lapidoſa. 93. X
Tentandi artem amittit ad Chriſti pręſentiam ſatanas. 93. Y
Noſtro labore nobis exitium creat ſatanicus hoſtis. 93. Z
Dæmon à minimis incipit vt ad grauiora præcipitet. 94
Ad ſuperflua ſatanas incitat. 98. A
Nec ſimulate quidem noſtram ſalutem petit dæmon. 91. B
Ieiunij vim pertimeſcit ſatanas. 91. C
Ei qui Diabolum vincit, Angelorum obſequia non deerunt. 109. X
Diabolus cur dicatur homo. 291
Dæmoni ſatis eſt ſi quis pereat, quo pereat non curat. 365. S
Regna terrena nihil eſſe iudicaremus, niſi Diabolus nobis imponeret. 107. O
Per oculos animam deprædari Dæmon tentat. 103
Noxiæ malorū ſpirituū ſuggeſtiones 192. P
Abſtinentiæ armis contra Diabolum quiſque ſe præmuniat. 92. T
Diabolus hominibus contra homines vtitur. 108. R

Maximè nobis Diabolus aduerſatur cum terrena nobis offert. 106. N
Nihil ad imperium Diaboli faciendũ. 95. D
Diabolus ijs ſe conformat, quos tentat. 101
Scripturis abuti ſatanicum eſt. 101. V
Nihil ad imperium Diaboli faciendum. 95. D
Reijciendus Diabolus cum terrena pollicetur. 106
Diabolus ante commiſſum ſcelus oculos nobis obuelat, poſt velamina ſubmouet, vt peccator deſperet. 537
Dæmon cunctorum nobis caput & cauſa malorum. 168. I
Diabolus ea ſubticet, quæ contra ipſum. 101. Y
Satan muſas æmulatur vix reijcitur cum redit. 102
Chriſtianos abſorbere Dæmon cupit. F
Diſcordes Diaboli cubile ſunt. 193
Flammas pro regnis promiſſis Dæmon exhibet. 103. B
Mundus, & Dæmon dum blandiuntur necant. 516. K
Satis Dæmoni eſt ſi vel ad minima peccata iuſtos alliciat. 105
Qui Dæmoni paret, præcipitium expectet. 105. I
Varijs premitur calamitatibus qui Diaboli voces audit. 105. K
Mortuus, & conclamatus eſt, qui Satanæ pollicitationibus decipi ſe ſinit. 105. L
Dœmonis ſedulitas in decipiendo. 285. L
Infirmus ſatanicus hoſtis dormientibus irruit, vigilantes fugit. 288. T
In tribulationis cruce nos diù manere Dæmones ferre nequeunt. 558. N

Dauid.

Dauid cur Rex præ alijs dictus in Chriſti genealogia t 1. & in Paralip. lit. K
Cur Dauid in exemplum adductus. 269. H

Debitor, debitum.

Olim debitor qui ſoluendo non erat vendebatur, quin eius vxor, & filij. 375. T
Peccata cur debita dicantur. 168

Dedecus.

Summum decus ſummo dedecori vicinum. 414. I

Delectationes.

Delectationes terrenas fugiunt Dei ſerui. In Paralip. Z
Gemitus, & delectationis nexus. 130. A

Deliciæ.

Terrenæ deliciæ peccatorum occaſio. 504. A
A terrenis commodis, ac delicijs ægrè ad Chriſtum vocari homines poſſunt. 432
Notati qui ſe totos luxibus, & corporis delicijs dant. 448. K
Genio indulgere, & delicijs obrui quam noxium, quam indecens. 460 M
Leues & inconſtantes qui veſtitus, & ferculorum delicias ſectantur. 262. I
Chriſti ſeruus nihil minus, quàm corporis delicias cogitat. 305
Caueat doctor, ne delicias quærere videatur, dum animas videtur. 245. S
Eorum quæ deliciarum quandam ſpeciem habent obliuiſci poſſumus. 340. L
Deliciæ Chriſti ſeruo minimè quærendæ. 268. D
A delicijs ægritudines fere naſcuntur. 200
Qui pinguedinis villam inhabitat animæ paralyſim timeat. 200. Z
Perfectionis amator delicijs non diffluat. 389. B
Nec quærenda reipſa terrenæ deliciæ ſunt, nec ſignum, quòd quæramus, exhibendum. 484
Ab omnibus delicijs abhorret, qui diuinæ iuſtitiæ timore corripitur. 461. O
Chriſtum ſequens delicias fugiat. 333. X
Delicias minime redundare Deus vult. 307. L
A terrenis illecebris abeſſe debemus. Z
Qui ad grandia, aſperaque alios vocat delicijs non innatet. 61. C
Deliciarum & gehennæ nexus. 142
Terrenæ deliciæ in triſtitiam vertuntur. 142. N

Deliciæ ſpirituales.

Dei deliciæ ſunt cum nos eius delicijs fruimur. 142. N
Chriſti deliciæ pro hominibus pati. 504
Orationem veræ deliciæ comitantur. 88. G
Reficere humanæ mentis laſcitudinem nullus alius infra Deum poteſt. 265. S
Nulla vera conſolatio, quæ à Deo non ſit. 330. B
Etiam in vilibus miniſterijs cæleſtibus delitijs perplui Dei ſeruus poteſt. 355. R
Suarum deliciarum veritatem probare Deus

Deus ſtudet; Diabolus & mundus contra. 307
Deliciæ noſtræ ſint animas Deo lucrati. 48. G
Etiam à Dei delicijs Dei amore diſcedendum. 46

Deſertum.

Chriſti præſentia deſertum vertit in Paradiſum. 88. F
Vide, ſolitudo.

Deſcenſus.

Deſcenſum ſemper ſuadet diabolus. 101. T

Deſidia.

Superiorum incuria, & deſidia in ſubditos transfunditur. 511
Spiritualis torpor quàm noxius. 512. A
Tunc in Dei via periclitamur, cum pergere negligimus. 313. E
Deſidia noſtra Dæmon fortis fit. 275. Y
Torpor excutiendus cum aliquid in Dei obſequium peragendum. 218. F
Perſtricti, qui torpent dum à Deo vocantur. 460. F
Vide, negligentia, torpor, otium.

Detractio, Detractor.

Difficile ad Deum conuertitur, qui iuſtos proſcindit. 68
Qui alios calumnioſè carpunt in eandem culpam facilè labuntur. 571. B
Aliena peccata ne facilè tangat, qui ea curare non poteſt. 195. G
Diabolici ſpiritus eſt in eo alios arguere in quo quis maximè peccat. 221. L
Laude digna calumniis non proſcindenda. 260. C
Facilè alienos defectus homines cognoſcent, ægrè ſuos. 454. A
Suorum vitia tegenda ſine cauſa non ſunt. 454
Facilè alienos defectus homines cognoſcunt, ægrè ſuos. 454. A
Aliorum defectus publicæ notitiæ quantum nobis licet eximendi. 258. X
Alienæ ſanctitatis labefactatione propria laus non eſt quærenda. 319
Alienæ famæ ſemper conſulendum. K

Deuotio

Hominum frequentia ferè deuotionem interturbat. 35. L
Deuotionis ardor in Chriſti inquiſitione. 22. I
Ita deuotio fouenda eſt, vt error auferatur. 386. S

Deus.

Hominis conditorem ſe eſſe gloriatur Deus. 380. B
In nulla re, quæ infra Deum quieſcere animus poteſt. 395
Prædicatores ſuos quanti Deus faciat. 110. A
Noſtri curam eò magis Deus habet, quò magis nos corporis curam negligimus. 331. Q
In periculis ſtatim Deus inuocādus. 313. F
Deo tantùm pœnitentiæ fructus offerendi. 71. E
In contrarium vertit Deus malorum conſilium. 428. Y
Vbi maior Dei notitia ibi culpa maiorem pœnam meretur. 455. B
Nihil extra Deum quærendum. 43
Quanti Deus templi ſui reuerentiam faciat. 457
Suorum probitatem probat Deus. 17
Animæ decor vni Deo acceptus referendus. 176 A
Sanitatem alteri nullus debeat, quàm Deo. 196
Qui citò ſanari vult, citò ad Deum recurrat. 196. K
Ab ea parte plerumque Deus ſuis ſubuenit, à qua minus expectari auxilium poterat. 310. V
Dum nos flagellat Deus excolit, & ad frugem parat. 547
Quæ in noſtri perniciem Dæmon excogitat, in noſtram ſalutem Deus flectit. 223. R
Plurimi fieri dona ſua Deus vult. 157. X
Dei cura in ſuos. 44. V

Dei præſentia.

Dei præſentia quàm vtilis. 313
Facilè labitur qui à Dei præſentia facilè ſe ſubducit. 378
Indignos ſe Dei præſentia peccatores putant. 223. T
Qui Dei præſentiam non cogitat facilè in immania quæque ſcelera labitur. 485. V
Qui amat diù abeſſe à dilecti præſentia non poteſt. 39
Dei præſentia quam proficua. 44. X

Dei beneficientia & liberalitas.

Deus plura tribuit, quàm tribuere videatur. 307. I
Sua præmia vult magnificari Deus, & cœtera deſpici. 154. O
Tunc maximè in Dei auxilio ſperandum cum humanum deficit. 240. G
Dona ſua maxime tunc Deus nobis communicat, cum humanum auxilium defuerit. 331. S
Amat Deus ſua munera non contemni. 331. T
Grati Deo eſſe debemus, & gratiarum eius magnitudinem expendere. D
Dei liberalitas, & benificentia. 375. S
Sua beneficia deſiderari vult Deus, non contemni. 348. A
Promptus Deus vt citò concedat quæ in oratione petimus. 160. H
Promptior, & facilior in benefaciendo eſt Deus quam homines ſint. 186. S
Ibi præcipuè Deus dicitur eſſe, vbi bonitatis ſuæ diuitias plenius communicat. 161. M
Suorum vota non exæquat tantum Deus, ſed ſuperat. 39. B
Conatum præmio Deus afficit. 8
Dei liberalitas laudanda. 307. K
Dei liberalitas, & beneficientia. 473. R

Dei miſericordia & clementia.

Promptior Dei ad miſericordiam quàm ad iuſtitiam. 203. K
Ingentis amoris ſignum, cum tribulationis calicem nobis Deus bibendum porrigit. 406. B
Nullus locus à Dei miſericordia immunis. 209. F
Peccantes Deus erigit, & ne nimis pudore confundantur facit. 376. A
Non gloriæ tantum ſuæ, ſed vtilitati etiam noſtræ conſulit Deus dum nobis ignoſcit. 377
Orantium vota non exæquat tantùm Deus, ſed ſuperat. 377. B
Suorum orationibus Deus attendit, ac ſi aliud non ageret. 159. F
Deus populum ſuum vocat etiam peccatis ſubditum poſt incarnationem. 38. M
Dei amor in homines. 426
Dei pietas, & clementia quàm magna. 376 X
Patiens, & longanimis Deus eſt. 472. O

Dei iuſtitia.

Pœnitentia operibus diuinæ iuſtitiæ obuiam eundum. 278. F
Ab omnibus delicijs abhorret, qui diuinæ iuſtitiæ timore corripitur. 461
Quam terribilis in iudicio Deus futurus. 573. E
Laſciui, & infæcundi Dei iudicium timeant. 475

Dei prouidentia.

Quò magis proficimus, eò magis Dei prouidentiam cognoſcere ac venerari debemus. 350. O
Quanta prouidentia tribulationibus ſuos Deus probet. 311
Dei erga nos prouidentia. 365. T

Dei cultus & obſequium.

Minima in Dei obſequio, & cultu negligenda non ſunt. 452. V
Cum vocamur ſtatim Deo reſpondere debemus, nec cunctari. 469. E
Sine cunctatione in omnibus Deo obſequi debemus. 412. B
Etiam in minimis valde placere Deo poſſumus. 190
In cunctis operibus ſanctus in nobis Deus appareat. 162
Omni in Dei gloriam dirigenda. 276. Y
Plerique grandia in Dei obſequium verbis pollicentur, quę re non exhibent. 524
Nihil terrenorum amore in Dei obſequio à nobis peragendum. 334. A
Liberum, & ſpontaneum noſtrum in Deum obſequium ſit, non coactum. 399. G
Semper in Dei obſequio ardentiores eſſe debemus. 567. R
Celeritas in Dei obſequio laudata. 25. S
Dei ſpiritu in Dei obſequio quiſque ducatur. 84. T
Non meretur Deum inuenire, qui fictè quærit. 34
In minimis Deo obſequi, non minimum eſt. 234
Deſinere in Dei cultum terrena omnis pompa debet, omnis honor. 415. M
Nihil tàm vili quod in Dei obſequium præſtare non debeamus. 574. F
Fidelitas in Dei obſequio. 27. E
Feruentiores in Dei obſequio ſemper eſſe debemus, & ad laborem promptiores. 326. D

Res

Res diuinæ negotijs humanis præferendæ. 281. S
In Dei cultu, & obſequio ſemper aliquid adijciendum. 323. X
Quæ in Dei cultum tiunt orationis naturam induunt. 417. T
Quò propiores morti ſumus, eò maiora in Dei obſequium nobis præſtanda. 408. I
Vita, & verbis Deus laudandus. 414. K
In ingenua labuntur crimina, qui ea negligunt quę ad Dei cultum ſpectant. 478. B
Regnorum robur, ac fortitudo templa, Deique cultus. 455
Ab omnibus ſanctificari Dei nomen deber. 162. P
Semper probæ vitæ actibus Dei nomen ſanctificari deber. 162. Q
Etiam extra templum Chriſto adhærere debemus. 456
A templo diſcedentes ad ſecularia, & inutilia tractanda non redeamus. 456. A
Externa ſanctitatis ſpecies parum prodeſt. 456. B
Deum laudare debemus, non noſipſos. 152. K
Sanctum Dei nomen vt reuereri debeamus. 528
Vetus Dei cultor omnia terrena contemnit. 102. P
In externo Dei cultu ne mimium fidas. 53. E

Diadema.

Chriſti diadema humilitas. 81

Dignitas.

Fugienda dignitatis purpura. 10
Terrena dignitas nihil eſt, ſi ab hominibus fit. 11
Regium culmen vmbratile, quod Chriſtus non ornat, & animat. 11. K
Regiæ dignitatis nota iniurias obliuiſci. 11. L
E dignitatis gradu eijci impij timent. 29. M
Officij dignitas, & rerum diuinarum cognitio peccatum grauius reddit. 523
Dignitatis titulus factis potius, quàm ſermone probandus. 260. A
Perſtricti qui dignitates per fas, nefaſque inuadunt. 448. N
Alas indit Diabolus vt ad dignitates volemus, Chriſtus vt à dignitatibus auolemus. 309
Culminum neglectus veræ orationis comes. 309. Q
Veræ magnitudinis nota in culmine aliorum non obliuiſci. 361
Vide honor, ambitio.

Diſcipulus.

Diſcipuli à Chriſto diſcedere neſciebant 229. R
Diſcipulorum error Magiſtro fere tribuitur. 269. E
Diſcipulorum culpa magiſtro tribuitur. 316. D
Suos diſcipulos honorat Chriſtus, & ab alijs honorandos docet. 306
Diſcipulorum Chriſti eſt ſupra plebem ſapere, ſapere ſupra hominum vulgus. 341. P

Diſcordia.

Diſcordiam & diſſidia ſerere ſtudet Satanas. 189. Z
Chriſtus pacis auctor vel leuem diſſidij ſuſpicionem aufert. 262
Impij plerumque diſcordias ponunt, vt bellum Chriſto inferant. 336
Impij aliorum correctionem nolunt, ſed diſcordias ſeminare ſtudent. 327
Diſcordia ruinæ occaſio. 192
Mater diſſidij ſegetē in filijs ſuccidat. 404

Diuitiæ.

Vbi diuitiæ, luxus, & arrogantia regant difficile Chriſtus inuenitur. 22. K
Qui diuitiarum amore tenetur earum contentum ſibi perſuaderi non vult. 392
Perſtricti qui facultatum mancipia fiunt. 393
Cœleſtium diuitiarum amor cum terrenarum diuitiarum amore non cohæret. 393. P
Prædicatorum afflictio diuitum exitium. 61. D
Diuitum opes iuſtorum cruciatus. 61. E
Doctores de hominum interitu doleant, & maximè diuitibus compatiantur. 394
Qui Chriſtum verè ſequitur, & amat, diuitias amare non poteſt. 395. X
Diuitiarum amator diuitiarum verarum oblatione alliciendus eſt. 391. H
Chriſti hoſtis auri ferè amicus, & diuitiarum. 539. Z
Subiectæ nobis diuitiæ ſint, non nos diuitijs. 391

Diuitiç onus graue. 267. X
Diuitiç contentionum fons. 390. B
Diuitiç ſuos poſſeſſores à ſalutis via abducunt. 288. S
Inanis gloria diuitias facit concupiſcere. 174
Ieiunium diuitiarum contemptus comitetur. 174. Y
Diues ferè diuitiarum ſeruus. 375
Diuitiarum contemtum, & beneficentiç ſtudium vt Chriſtus ſuaſerit. 481. K
Terrenæ diuitiæ ferè cum cçleſtibus non cohærent. 125. Q
Diuitem ſequi Chriſtum crucifixum ingens prodigium. 567
Diuites ad Chriſtum ire admiratione dignum. In Paralip. C
Diuitiarum intuitu ſæpè fit, quod non fit pietatis, & religionis. 567. Q
Diuitum in ſepulchris faſtus arguendus. 569. Y
Diuitum liberalitas probata. 148

Doctor, Doctrina.

In lege gratiæ maior perfectior in eo qui alios erudit requiritur. 27. C
In alios vitæ probitate influat qui ad Chriſtum alios ducit. 27. F
Doctrina, & Doctor ſuper Chriſtum tantum requieſcere poteſt. 35
Indignus Doctoris nomine eſt qui quæ alios edocet opere non complet. 445. B
Malorum Doctorum exemplum quantum auditoribus noceat. 450
In Doctorem ſæuire immanis ſæuitia eſt. 523. A
Doctrinæ monita non diſceptando, ſed obediendo excipienda ſunt. 385. Q
Qui Chriſtum ſecum habet omnes diuitias negligit. 52. R
Etiam exigua culpa carere ſtudet qui alios edocet. 53. H
Doctor amet non videri. 59. S
Nihil ſibi Doctor tribuat, ſed totum Deo, vt vox dicatur. 59. V
Vbique via Domino paranda. 60
Aegrè ab alijs diſcit qui alios edocet. 67. S
Vel leues maculas fuge re Doctor debet. 55. F
Pleriſque doctoribus potior cura de ferculis, quàm de doctrina eſt. 448 M
Doctores de hominum interitu doleant, & maximè diuitibus compatiantur. 394
Magis reprehendi debet qui accepta Chriſti doctrina peccant. 405
Doctores caueant ne laudibus capiantur. 388. Y
Ex Doctorum, & prçſulum impietate malum in alios transfunditur. 319. L
Doctor ibi eſſe non videtur, vbi animarum per prædicationem lucra non quærit. 390
Doctor lucri cupidus, paucos prædicationis rete ferè trahit. 368. D
Qui docet paratus ſit etiam diſcere. 295
Nemo Doctores, nemo doctrinam paruipendat. 253
Auri cupiditas à doctore abſit. 243. O
Benè alios docet, qui docenda opere ſe didiciſſe oſtendit. 294. M
Ad Cœlum vt mentes euehat doctor in verborũ floſculis nõ immoretur. 295. N
Ea quæ docet Doctor operetur. X
Vtilia dicere Doctor ſtudeat potiùs quàm noua. 317. B
Cauenda Doctori iactantia. 117. C
Primaria doctoris intentio eſt in terram fructiferam verbi ſemen ſpargere. K
Doctores & ſuperiores boni operis impedimenta auferant. 256. M
Malitia doctoris animus non adulterandus. 248. E
Caueat doctor, ne delicias quærere videatur, dum animas viderur. 245. S
Aliorum Doctor futurus modeſtiæ exemplar ſe præbeat. 227. L
Aegrè ab alijs diſcit qui alios edocet. 67. S
Otio torpeſcere Euangelicus Doctor non debet. 250. K
Euangelicus doctor ouem patientia reficiat. 247. Z
Doctor operetur quod docet. 238
Doctoris titulo operibus quiſque reſpondeat. 238. V
Deum pro errantibus doctores deprecentur. 238. X
Difficile docti conuertuntur ad Chriſtum. 212
Doctrinæ lux vitæ probitate non carere. 141
Doctores ob inani gloria immunes eſſe deberent. 141. H
Doctoris vita ſtatim inſpicitur. 141. I
Omnium virtutum generibus ornatus ſit qui

qui alios docet. 141. K
Hominum laudes Doctor non venetur. 141. L
Orio torpere Doctor non debet, qui alios ad laborem vocat. 139
Apoſtolica doctrina nullas tenebras nouit, fidei lux non deficit. 139. D
Mali doctores nimium indulgent ſibi, indulgere alijs neſciunt. 445. D
Doctores auditorum captui ſe attemperent. In Paralip. QQ
Mali doctores ſepulchris dealbatis cue ſimiles. 452. X
Doctrina quælibet apoſtolicæ doctrinæ ſale condienda. 136. V
Oportet prius bene viuere, quam bene docere. 137
Doctor & præſul Diuino examini maximè obnoxij. 137. Y
Probæ vitæ fabrica prius ſtruatur antequam doctrinæ lux appareat. 137. Z
Doctoris quies laborare. 123. F
Magnus apud Deum qui probè alios edocet. 123. G
Doctor cruci ac mortificationi appenſus ſit. 138. A
Doctrinæ lux corporis ſeruituti non eſt ſubijcienda. 138. B
Qui alios erudit veterem exuat hominem, induat nouum. 248
Charitas dictare debet, quod Doctor effundit. 124. L
Doctorem excitat ad dicendum auditoris auiditas. 122
Attentè Dei verba excipienda. A
Vitæ eminētia in eo, qui alios docet. 122. B
Vitæ ſanctitate antiſtare auditoribus Doctor, & Præſul debet. 120
Vita docere prius quiſque debet, quàm verbis. 124. K
Euangelicus Doctor Cœlum non terram ſpectet. 111. H
Baptiſmalis innocentiæ amator ſit qui alios edocet. 116
Doctori curæ ſit vt attentè Dei verba audiantur. 283. C
Apud Iudæos mulieres doctoribus neceſſaria miniſtrabant. 566. O
Verborum floſculos Doctor deuitet. 111. K
Proba monita prius illis offerenda, qui magis indigent. 112
Studiat Doctor, vt ea, quæ tradit, opere compleantur. 585. H
Doctoris eſt peccatoribus auxilium præbere. 53
Quàm graue ſcelus, Christi doctrinam irridere. 517. M
In diſcipulorum mentes Doctorum exemplum magnas exerit vires. 451

Dominus.

Dominorum in ſeruos benignitas. In Paralip. KK
Serui dominorum ſuorum veſtigia ferè premunt, eorumque mores imitantur. 515
Probo dominorum exemplo ſerui boni fiunt. 201
Curent domini vt ſerui probi ſint. 201. B
Dominorum eſt ſuorum ſeruorum curam habere. 489. H
Vide, Seruus.

Domus.

Domus magnificentiā nullus iactet. 204. O
Superbarum domorum neglectus Christo placet. 204. Q
Animorum nobilitatem quærit Christus, non domorum. 208
Vide ædificium.

Dormire.

Dormire circa ſepulchrum non debet, qui perennaturam vitam cogitat. 573
Etiam dormiens Christus ſuorum curam habet. 218. D
Dormire profundè neſcit, qui ſponſum amat. 468. D

Donum.

Dona quæ à Deo vera, fictitia quæ à mundo. 352. I
In donis diſtribuendis ſanctitatis, non cognationis ratio habenda. 349. D
Plurimi fieri dona ſua Deus vult. 157. X
Dei dona prius accipit, qui prius affligitur. 114. S
Dona ſua maximè tunc Deus nobis communicat, cum humanum auxilium defuerit. 331. S
Amat Deus ſua munera non contemni. 331. T
Explicari Dei dona nequeunt. 43. S
Nullus magis Dei donis indignus, quam qui ea contemnit. 431. G
Statim ac Dei dona accepimus operi manum admouere debemus. 472. M
Dona ſua, ſuamque præſentiam deſiderari,

rari, non contemni vult Chriſtus. 598. R

E

Ebrius, Ebrietas.

Ebrius Bacchi victima. 301. M

Gula, & ebrietas ingentium malorum fons. 460. N

Eccleſiaſtici, Eccleſia.

Rari ſunt qui bene Eccleſiæ Dei præſint. 464

Maiori ſupplicio ille dignus, qui in Eccleſiaſticorum ædibus degens contra Chriſtum ſe armat. 519

Sacerdotum, & Eccleſiaſticorum quantum cæteris noceant ſi mali, quantum proficiant ſi probi. 416

Eccleſiæ vnio ex Gentilibus & Iudæis. 572. A

Electi.

Quibus electi cùr comparentur. 474. Z

Eleemoſyna.

Eleemoſyna ob inanem gloriam facta Dei iudicium prouocat. 152. I

Chriſtus ad eleemoſynam, quàm pronus. 482. N

Eleemoſyna orationis præparatio. 155. P

Angelum referat, qui eleemoſynam erogat. 153

De noſtris, non de alienis faciendæ eleemoſynæ. 390 G

Cauet Chriſtus ne homines ſegniores ad eleemoſynam erogandam reddantur. 149. C

Eleemoſyna prouide, ac prudenter iuxta exigentiam eroganda. 390

Largitas in pauperes commendata. 270. M

Benè locantur diuitiæ cum pauperibus erogantur. 389. C

Eloquentia.

Fortis eloquentia eſt, mala pati, & patienter ferre. 249. H

Epulæ.

Epulæ Chriſti paſſione condienda. 490. I

Eſurire.

Iuſtitiam eſurire, & ſitire qui dicantur. 131

Non ſatis eſt ſcire iuſtitiam, eſurire eam debemus. 131. E

Eſau.

In Chriſti genealogia cur prætermiſſi Eſau, & Iſmael. 8

Euagatio.

Euagatio quàm noxia. In Paralip. Y

Euangelium.

Euangelij lumen intuendum eſt. 358. C

Obediat Euangelio qui Euangelium enunciat. 259

Euangelium tanquam lex diuina venerandū, non temerè diſcutiendum eſt. 267. Y

Euangeliſtæ veritatis amatores. 530. R

Euangeliorum cōtactus, & aſpectus quàm vtilis. In præfat.

Euangeliorum lectio, & meditatio, quàm proficua. In præfat.

Euchariſtia.

Quanto gaudio mens in Euchariſtiæ menſa perfundatur. 434

Euchariſticus panis Paradiſi delicias exhibet. 497

In Euchariſtia delicias nobis Chriſtus parauit, afflictionis, & paſſionis panem comedens. 497. F

Sibi, & mundo moriatur qui Euchariſtiæ panem comedere debet. 497. G

Panem iniquitatis ne comedat, qui ad Euchariſticum accedit. 497. H

Paſſionis calix cum gratiarum actione excipiendus. 498

Chriſti amor in Euchariſtiæ Sacramento vt eluceat. 498 I

Amoris calix, non furoris in Euchariſtia. 498. K

Qui imparatus ad Euchariſtiam accedit Dei iudicium ſibi bibere timeat. 499

Quantum Chriſto debeamus ob Euchariſtiæ inſtitutionem. 499. M

Veteris vitæ mores exuat ex Chriſti ſanguine bibiturus. 499 N

A ſacra Euchariſtia ad ſanctitatis montem currendum. 500. Q

Poſt ſacram Euchariſtiam ad orationem ſe quiſque conferat. 501

Ad miſericordiæ opera poſt ſacræ Euchariſtiæ ſumptionem. 501, R

Euchariſtiæ, & pacis nexus. 501. S

Perſtricti qui angelico pane excepto ſtatim in exteriora ſe effundunt. 308

In Euchariſtiæ Sacramento non pauper Chriſtus, ſed diuitias ſuas pauperibus largitur. 483. Q

Cum magnæ nos tribulationes circumdant tunc maximè ad Euchariſtiam confugiendum eſt. 496. C

In

In ſacra Euchariſtiæ menſa homo Deus quidam fit. 496. D
Euchariſtia ſine pace & concordia Chriſti corpus percipere nemo præſumat. 143. P
Euchariſtiæ veneratio. 72. I
Veteris hominis vitia exuat ad ſacram Euchariſtiam accedens. 233. B
Sacram Euchariſtiam quiſque recipiat ac ſi ſtatim è vita migraturus eſſet. 167. E
Apparatus etiam magnus ad Euchariſtiam nullus ferè cenſeri debet. 204. P
Chriſti hoſpitio quàm anima nobilitetur in ſacra Euchariſtia. 263
Mundo corde Chriſti corpus ſuſcipiendum. 568 T
Puritas & pœnitentia ad ſacram Euchariſtiam. 64. N
Sancti effici Euchariſtiæ ſumptione debemus. 386
Euchariſtiæ ſumptio etiam corpori ſalubris. 195. H
Actione, & contemplatione mens ad ſacram Euchariſtiam præparanda. 488. B
Paſſionum tumultus ab eo abſint, qui Euchariſtiam accipere debet. 489. F
In ſacræ Euchariſtiæ ſumptione ad meliora tranſeundum. 489. G

Excuſatio.

Peccata excuſationis velamine minimè obtegenda. 424. O
Qui ſe non excuſat à Chriſto defenditur. 481
Peccatorum grauitas verbis non eſt minuenda. 319 K
Quàm periculoſum ſit ſe excuſare. 527. I
In die iudicij peccati excuſatio ceſſabit. 379 K
Magis ſe excuſat qui humiliter tacet. 543

Exemplum.

Magna exempli vis. 22
Subditi ſuperiorum exemplo facilè prouocantur. 413. C
Superioris vita ſubditorum exemplar. 509
Maxima exemplorum vis. 369. B
Vitæ & exempli vis maior, quàm verborum. 65. O
Magiſtri exemplum diſcipulorum regula eſt. 229. Q
Maioris exemplum quantas in ſubditis vires habeat. 312
Facilè parentum, & maiorum exemplo filij, ac pueri prouocantur. 421
Efficax præcipientis vox, ſi præſtet, quod iubet. 78

Exemplum bonorum.

Bonorum exemplum, & colloquium quam proficuum. 494
Petentium fidem, ac conſtantiam in aliorum exemplum vult Chriſtus apparere. 321. T
In alios vitæ probitate influat qui ad Chriſtum alios ducit. 27. F
Etiam perditiſſimi homines aliorum exemplo conuertuntur. 229. P
Probo dominorum exemplo ſerui boni fiunt. 203. D
Boni laudantur, vt eos alij imitentur. 206
Perfectiorum exemplo alij prouocandi. 349. C
Bonorum exemplum magnas vires habet. 120. L
Bono exemplo aliis præire debet, qui malo præiuit. 1. A
In diſcipulorum mentes Doctorum exemplum magnas exſerit vires. 451
Vel vnius mulieris exemplum magnas in aliorum mentibus vires habet. 314. G
Maiores natu fratres ceteris in bono præire debent. 226. S
Rectè alios monet, qui ſui exemplum præbet. 69. Y
Maiorum exemplum leuius onus quodlibet ſubditis reddit. 445
Bonorum exemplo conuerti mali debent. 433. L
Extremæ malitiæ ſignum eſt ad immania ſcelera decurrere, cum probum exemplum exhibetur. 485. T
Magis arguendus qui pluribus exemplis auocari à lapſu poteſt. 340. I
Excuſatur à Chriſto, qui ſe non excuſat. 261. G

Exemplum malorum.

Malorum Doctorum malorum exemplum quantum auditoribus noceat. 450
Mali regis exemplum ad malum alios prouocat. 301. K
Satanæ officium exercet, qui à duris, aſperiſque alios auocat. 345. E
Seuerè increpandus, qui aliis ad malum exemplo eſt. 401. K

Faci-

F

Facilitas.

Quò mag's ad Chriſtum accedimus, eò faciliora omnia fiunt. 31. K

Fama.

Alienæ famæ ſemper conſulendum. 490. K

Alienæ famæ conſulere magni ponderis apud Deum. 18. I

Cautè correctio fieri debet, ne aliena fama lædatur. 340

In correctione aliorum famæ conſulendum, & cauendum, nec is qui corrigitur pudorem omnem exuat. 374. R

Iuſtus non eſt præceps in ijs quæ alienam famam tangunt. 17. F

Cautè aliena peccata obtegenda, ne aliorum lædatur fama. 402

Aliorum famæ nominique conſulendum. 216

Suorum famæ Chriſtus conſulit. 261. F

In correctione aliorum nomini, ac famæ conſulendum. 366. X

Vide detractio.

Faſtus.

Faſtus huc primates adigit, vt magis quam alij Chriſto in Cruce pendenti inſultent. 558

In morte ſua humanum faſtum, ac ſuperbiam damnat Chriſtus. 560. X

Fel.

Fel cur Chriſto oblatum, & cur in eſcam potius quàm in potum. 552. Z

Felicitas.

Terrenæ felicitatis Orientem deſerit Chriſtum ſequens. 23

Vide, terrena.

Feruor.

Feruoris magis, quàm temporis rationem habet Deus. 400. H

Ferus.

Sæuior quacunque fera ferus homo eſt. 249

Feſtum.

Feſti diei gaudium errorum reprehenſione non inficitur. 578. S

Perditi homines ſanctioribus diebus magis impia meditantur. 535. A

Feſtuca.

Qui ſine trabe ſine feſtucis eſt, aliena non facile iudicat. 182. F

Fidelitas.

Fidelitas in Dei obſequio. 27. E

Fides.

Vera fides alias virtutes comites habet. 325. B

Apoſtolica doctrina nullas tenebras nouit, fidei lux non deficit. 139. D

Petentium fidem, ac conſtantiam in aliorum exemplum vult Chriſtus apparere. 321. T

In rebus fidei vnitas, & conſenſu probatur. 342

Fide ac deſiderio ad Chriſtum accedendum. 199. Y

Fides ſine charitate nil prodeſt. 435. P

Fides humilis, ſed vehemens. 367. B

Fides charitate, & alijs virtutibus animanda. 206. T

Fide ad Deum accedendum. 197. M

Fiducia.

Fiducia in petitionibus præcipuè requiritur. 325. A

Qui in ſe confidit facilè labitur. 531. Z

Fiducia, & ſpes in hominibus minimè ponenda. 356. X

Fidei, & fiduciæ virtus quàm magna. In Paralip. OO.

Fiducia in oratione habenda. 159. B

Iuſti quò magis comprimuntur, ac teruntur, eò maiorem fiduciam habent. 367. C

Noxia ſui fiducia. 503. Y

Maius periculum à diffidentia nobis imminet, quàm à maris fluctibus. 218

Sancti fragilitate ſuæ minimè fidũt. 491. N

Filius & filiorum educatio.

Facilè parentum, & maiorum exemplo filij, ac pueri prouocantur. 421

Parentes magnam paruulorum liberorum curam habeant. 385. R

Filius facilè ebibit mores Patris. 296. S

Chriſti Pater iurè audit, qui Filium Deo mactare paratus. 6. R

Malorum parentum malitia in filios ferè deriuat. 383

Patres ita vnius filij curam habeant, vt alios non negligant. 427

Qualis mater, talis ferè & filia. 301. L

Filius Patris ferè mores refert. 53. X

Malè à parentibus informatus ægrè dediſcere malos mores poteſt. 69. Z

Flagella.

A flagellis Chriſti quantus fructus. 547. M

Dum nos flagellat Deus excolit, & ad frugem parat. 547. M
Fletus.
Fletus pœnitentibus dulcis. 171. P
Fortis.
Fortis ſit qui ad Chriſtum pergit. 20. A
Multi ante ſpiritualem pugnam fortes, in pugna animo cadunt. 525. F
Fortis Chriſtus, vt nobis opē ferret. 75. X
Iuſti fortes & infracti in impijs arguendis. 302. Q
Quò quis fortior in malis ſuſtinendis eo maiori veneratione dignus. 75. Y
Qui Chriſti mortem conſiderat fortis euadit. 459. L
Frater.
Maiores natu fratres ceteris in bono præire debent. 426. S
Fraus fraudolentus.
Hominum fraudes & doli magis noxij, quam animantium. 189. A
Fraudolentes homines quod ſibi permiſſum ob imbecillitatem mandatum ſibi iactant. 381. B
Facies.
Perſtrictæ, quæ faciem ſuam fucis illinunt. 529
Fuga.
Turpi fuga pedes à Criſto abluti fœdare non debebant Apoſtoli. 524
In Ægyptum cur Chriſtus fugerit. In Paraſp. R
Furor.
Præſul indignus pontificia ſede, cuius animo furor dominatur. 527
Furtum.
Vt à Deo paſcamur alieno abſtinendum. 166. C
G
GAbriel Angelus etiam ad Ioſephum miſſus. 18
Gaudium.
Patiendo nobis Chriſtus veri gaudij cauſa. 7. Z
Gaudeat qui Chriſti paſſionibus communicat. Petri monitio. 7. A
Gaudium, quo anima in dilecti præſentia perfunditur, inexplicabile. 37. R
Vero gaudio repletur, qui inani non tangitur. 37. S
Gaudio gaudent ſoli iuſti. 36. P.
Inter gaudia humilitatis obliuiſci non debemus. 39. Y
Humilitas gaudij comes: Tactus Moſes. 39. Z
Veri gaudij mater pœnitentia. 58. P
Chriſti præſentia quàm ingentis gaudij mater. 580. Z
Gaudio ob aliena commoda perfundi debemus. 331
Pœnitentiæ, & gaudij nexus. 117. F
Pœnitentia ſolidū gaudium parturit. 313
Veri gaudij mater oratio. 509. T
Vide, lætitia.
Gemitus.
Gemitus, & delectationis nexus. 130. A
Vide, Lachrymæ.
Generatio.
Cur Generationis hic liber dicatur. 3
Generatio pro fructibus Lucæ. 4. L
Generatio pro geſtis, & actibus vitæ. 4. M
Gentiles.
Gentiles non ſunt, & ideo non viuunt. In Præfat.
Magno deſiderio Gentilium ſaluandorum Chriſtus tenebatur. 320. M
Ieſus gentes e cruce ſua illuſtrauit. 553. D
Gentiles Iudæis perfectiores euaſere.
Gloria.
Humana gloria nuda opinio eſt. 153. L
Vera gloria non eſt, quæ interturbari ab hominibus poteſt. 356. V
Chriſti gloria non noſtra quærenda à nobis eſt. 435. Q
Animarum ſalus non propria gloria quærenda. 253. A
Terrena gloria animæ paralyſim affricat. 200. B
Regna terrena, terrenaque gloria ob oculos non habenda. 106. M
Virtutum, & gloriæ nexus. 123. D
Humana gloria nuda opinio eſt. 153. L
Paternæ gloriæ ſtudioſus Chriſtus, & Chriſti imitatur. 278
Quò magis ab hominibus laudibus quis extollitur, eò magis Dei gloriam quærere debet. 416. P
Qui Dei gloriam ſpectat culmina, & terrena omnia contemnit. 355. S
Gloriam ſuam Chriſtum ſequens nullus quærat. 211. I
Vide, ambitio, dignitas, honor.
Gloria Cęleſtis.
Ad gloriç culmen per paſſiones itur. 354. Q

Gloriæ meditatio impigros, & laboris cupidos reddit. 315
Ad gloriam niſi per labores, crucemque eundum. 362. M
Ingens æternæ gloriæ magnitudo. 473. S
Qui gloriam ſperat legem ſeruet. 354. O
Glorię cęleſtis cogitatio homines in Deū quodammodo transformat. 364
Verę glorię guſtus ambitionis medicina. 360. G
Gloria quam Deus ſuis oſtendit omnium vota explet, ſecus regna terrena. 360. H
Quinque ſenſuum imperium vbi excuſſerimus, cęleſtis gloriæ guſtus nobis exhibebitur. 351. H
Gloria regni cęleſtis non ſegnibus, & dormientibus datur. 348
Qui Chriſti amore feruet, & glorię potiundæ deſiderio, nulla ſui cura tangitur. 356
Supernæ gloriæ memoria fortiores nos reddit. 506

Gloriæ Inanis & vana.

Inanis glorię amore nihil faciendū. 330. N
Opinio vanæ gloriæ Chriſti exemplo vt declinanda. 421. H
Lucri & gloriæ cupiditas, ſalutis impedimentum. 213
Doctores ob inani gloria immunes eſſe deberent. 141. H
Inanis gloria laborum mercedem inſepelit, & veluti decinerat. 453. Y
Quàm magnus, qui inani gloria non tangitur. 104
Ab illis fugit Chriſtus, qui non Dei ſed ſuam gloriam quærunt. 152. H
Inanis gloriæ fuga. 236. O
Poſt bona operè inanis gloriæ amor nos inuadit. 149
Inanis gloriæ cupidus quam demens, qui ex operum aruis humanæ gloriæ tribulos & ſpinas demetit. 154.
Inani gloriæ prædicator non liter. 137. A
Inanis gloriæ amor ſæuiſſima fera. 152

Gratia.

Gratiæ Dei annunciator Dei gratia non careat. 54. B
Quò quis maior eò magis omnia tribuere gratiæ debet. 54. C
A gratia, non à natura iuſti dignitas & magnitudo. 262 K
Veris bonis non affluunt, qui à ſupera ſpiritus gratia abſunt. 186 R
Chriſti gloriam enuntiaturus ſupera repleatur gratia. 362
Contra inanem gloriam velut contra ingentes militum copias pugnandum.
Inanis gloria tanquam ſerpens lethale virus euomit. 149. B

Gratiarum actio.

Gratias agere debent, qui beneficijs à Deo cumulati. 329. L
Poſt menſam gratiæ Deo agendæ. 500
Perſtricti qui poſt menſam gratiarum actionem murmurationibus inficiunt. 500. O
Gratiæ Deo continuè agendæ quod nos alat. 270. L

Gratitudo, gratus.

Grati Deo eſſe debemus, & gratiarum eius magnitudinem expendere. 377. D
Deus gratitudine noſtra quodammodo mouetur, vt alia beneficia nobis conferat. 251
Beneficij accepti memor quilibet ſit. 235. F
Gratiora ſunt, quæ diuina auctoritate fulciuntur. 37. Q

Gula, guloſi.

Gulæ ſeruire, & ventri dedignatur, qui ſuper alios eſt. 448. L
Pleriſque doctoribus potior cura de ferculis, quàm de doctrina eſt. 448. M
Gula, & ebrietas ingentium malorum fons. 460. N
Guloſi brutis ſimiles. 461
Vide, abſtinentia, ieiunium.

H

Hæreticus.

Dei verba vilipendere hæretici poſſunt, non conterere. 183.
Vide, Doctor malus.

He.

He quid ſignificet. in præfat.

Herodes.

Herodis crudelitas aliorum gaudium impediuit. 29. O

Homo.

Hominum miniſterio nos erudiri vult Deus, In paralip. D
Hominis mutabilitas. In Paralip. TT

Per munditiam homo ad Dei imaginem reparatur. 131. G
Hominis conditorem ſe eſſe gloriatur Deus. 380. B
Homines tantum naſci videntur. 3. K
Hominum frequentia ſiue deuotionem interturbat. 380
Diabolus cur dicatur homo. 291
Hominum caliditate vtitur dæmon in decipiendis hominibus. 93
A Dei clementia & benignitate quàm diſtent homines. 378. E
Faciles homines culpam in alios reijciunt, à qua ipſi non immunes. 366
Vide, cur.

Homo malus.

Homo cur malus dicatur. 185. Q
Impiorum hominum conſortium probæ vitæ præcipuum impedimentum. 189. B
Prompti in aliorum perniciem homines mali, mali doctores. 189. C
Prauorum hominum contumaciam patienter ferre extra conſuetæ ſanctitatis metas eſſe videtur. 279
Sæpè homo malitia Dæmon fit. 291. D
Hominibus contra homines vtitur dæmon. 97.
Qui Deum blaſphemat, & maledicta euomit in innocentes, hominis nomen mereri non videtur. 341
Quàm noxia prauorum hominum colloquia. 338
Diabolus hominibus contra homines vtitur. 108. R
Homines plerumque nequiores videntur, quàm Diabolus. 108. S
Sæuior quacunque fera ferus homo eſt. 249
Vide impius malus peccator.

Honor.

Vt oblatos honores fugiamus vel alas nobis ſumendas docet Chriſtus. 308. N
In honoribus diſtribuendis non ſanguinis, ſed meritorum ratio habenda. 405
Honor Chriſti exemplo fugiendus. 334. B
Honoris titulus poſt labores, non ante admittatur. 343. V
Honoris laruam contemnat, qui ad Chriſtum pergit. 21. H
Neſcit quid petat, qui honores, & res temporales poſtulat. 405. Z
Ingens honor pro Chriſto pati. 761 Z
Quam periculoſum honoris onus ſuſtinere. 316. C
Honor Chriſti exemplo fugiendus. 338. B
Malorum omnium fons honoris ambitio. 449
Honoribus amaritudo cognata. 415 M
Summum decus ſummo dedecori vicinum. 414 I
Vide, dignitas, ambitio gloria, regnum.

Hoſpitalitas.

Hoſpitibus & egenis etiam quæ nobis neceſſaria largienda. 305. C
Mercenaria beneficentia, & hoſpitalitas non ſit, ſed gratuita. 371
Hoſpitij reuerentia. 489
Hoſpitalitatis, & beneficentiæ fructus. 366. N
Hoſpitalitatis cultus. 244. Q
Singulare beneficium eſt hoſpitio Dei ſeruos recipere. 245
Hoſpitalitas quanti apud Deum fiat. 10 H

Humilitas.

Mitiitas ab humilitate naſcitur. 327
Magnus Deo eſt, qui ſibi paruus. 31
Iuſti diuinæ illuſtrationis ſubtractionem culpæ ſuæ tribuunt. 36. O
Inter gaudia humilitatis obliuiſci non debemus. 38. Y
Humilitas gaudij comes. 38. Z
Maiora crimina maior ſequi humilitas debet. 39. D
Quo quis glorioſior, eo ſit humilior, nec inferiores deſpiciat. 581. C
Humilitatem ferre Dæmon ſuperbus nequit. 326
Quò quis ſanctior, eo magis de ſe diffidat humilior ſit. 491
A Chriſto humilitas diſcenda. 474
Quò quis ſe magis humiliat, eò maior æſtimatur, vilis fit, qui ſe iactat. 258
Et vilibus hominibus ſe magnus quilibet Chriſti exemplo demittat. 410. M
Humilis laudatur dum ſe demittit. 323
Humilitatis præmium euehi. 79. G
Ex cognitione ſui humilitas naſcatur. 509. S
Vera humilitas ex corde naſcatur. 370
Humiles honorari Chriſtus vult. 370. G
Virtutum omnium centrum humilitas. 370
Iuſtorum eſt ſe & ſua humiliter deijcere. 241. F

Humilitas iuſtitiæ fons. 80
Chriſti diadema humilitas. 81
Laudatur qui ſe demittit. 262. L
Humilitatem fouet Chriſtus. 321. S
Iuſti ob humilitatem bona, quæ operantur non vident. 476. G
Humilitati cœlum aperitur. 82
Ad Dei ſoliū exaltatur q ſe humiliat. 82. P
Ad humilitatē nos allicit Chriſtus. 377. C
Qui laudes humanas fugit ſanctiori fœnore eas auget. 151. G
Iuſti vix ferre queunt ſe ad magna rapi. 80. N
Non ſuperbis, ſed humilibus Cœli regnum datur. 407. C
Humilitas, ingentis gloriæ loco. 123. B
Humilis etiam in ſublimi munere ſe demittit. 80. M
Chriſtus nobiſcum humilitate contendere videtur. 413. F
A iuſtitia abiit, qui ſuperbia tumet. 80. L
Humilitate ad humilitatem alij vocandi. 407. B
Humilitas veræ magnitudinis comes. 76
Efficax humilitatis exemplum. 79. I

Hypocriſis.

Ab omni fuco & hypocriſi abeſſe Chriſtianus debet. 87. D
Magna reprehenſione dignus qui pœnitentiam ſimulat. 67
Sanctitatis oſtentatio fugienda. 446. H
Iudam referunt, qui Chriſtum labijs laudant, vita produnt. 516. I
Multi in verbis innocentiam ſimulant, malitiam corde fouent. 493. S
Meretur acriter reprehendi, qui bonitatem ſimulat. 117
Plerique pacem cum Chriſto ſimulant, quem iniquis operibus tradunt. 516
Non meretur Deum inuenire, qui fictè quærit. 34. H
Non meretur accipere quod poſtulat, qui fictè accedit, & ad oſtentationem aliquid poſtulat. 260. B
Vide, Simulatio.

I

Iactantia.

IVſti ſua non iactant. 26
Perfecti viri conſignatio plura præſtare, quàm dicere. 26. Z
Iuſti obſequium ſuum non iactant. 35. M
Bona ab aliorum oculis boni eximunt. 40
Non iactantiæ, ſed diuinæ inſpirationis tactu Deo munera offerenda. 40. F
Iactanda noſtra non ſunt. 40. H
Qui magis ſe iactant, ferè fœdiore lapſu ſe commaculant. 525
In bonis operibus iactantia fugienda. 87
Nemo ſua verbis iactet, ſed factis clamet. 197. N
Qui animas lucratur temporalia lucra nō quærat, nec iactantiæ ſeruiat. 450. O
Iactantiam fugit Chriſtus. 523. B
Fugit Chriſtus iactantiam & fugiendam docet. 230
Iactantia fugienda in bonis operibus. 197
In omnibus iactantiæ, & inani gloriæ Phariſæi litant, & imitatores multos habent. 452
Bona non nobis, ſed Deo adſcribere debemus. 290. C
Iactantia poſt bona opera inanis gloriæ amor nos inuadit. 149
Qui in minimis iactantiam prodit prodet magis in maximis. 447. I
Chriſti modeſtia, & iactantiæ fuga. 260. Z
Fugit Chriſtus iactantiam & fugiendam docet. 230
Superbus & iactabūdus ægrè ſalutis viam inuenit. 68. X
Quo quis imperfectior, eò facilius ſibi illa tribuit, quæ per ipsū Deus præſtat. 307
Etiam in magnis iactantię vel leue ſignum vitandum. 304. A
Toto aberrat cœlo, qui labores ſuos inani laudi ſacrat. 153. N
Inanis gloriæ cupidus quam demens, qui ex operum atuis humanæ gloriæ tribulos & ſpinas demetit. 154
Contra iactantiam, & ſuperbiam ſuos tribulationibus armat Chriſtus. 310
Neſciunt Chriſti ſerui ſua iactare. 229
In rebus quæ agimus hominum plauſus fugiendus. 334. Z
Quò quis ſe magis humiliat, eò maior æſtimatur; vilis fit, qui ſe iactat. 258
Cauenda Doctori iactantia. 217. C

Ieiunium.

Ieiunium per Chriſtū ſanctificatur. 86. C
Diabolus ieiunij vim timet. 91
Veſtis ieiunium dicitur, quia totum hominem operire debet. 233

Ple-

Plenum ieiunium intus & extra ſit. 233. D
Ieiunij vim pertimeſcit ſatanas. 94. C
Ieiunium veræ deliciæ comitantur. 88. G
Ieiunium contra iræ diuinæ diluuium. L
Ieiunium gloriam parturit. 90
Dei voluntas ieiunium ſanctificet. 90. M
ieiuniorum vis, & virtus. 362. N
Qui contra ieiunium pugnat ieiunij ictus ſentit. 363
Oratio ieiunium, ac eleemoſynam ſocias deſiderat. 157. V
Peccatum à ieiunio abſit, Angelus quidam fit qui ieiûnat. 170. M
ieiunij cultor futura cogitet præſentium oblitus. S
ieiunium validum contra carnis motus munimen. 108
ieiunium viam ad gloriam ſternit. 353
ieiunium diuinum quidpiam ſapit. 92. P
ieiunium animæ cibus eo anima delicia- tur. 172
Qui ieiunat Dei tabernaculum & arca fit, diuinam legem ſeruet, & manna. 171. Q
ieiunans de ſuo corpore ſacrificium Deo offerat, carnem Deo mactet. 172. R
Regium induat animum qui ieiunat, affectibus imperet. 173
ieiunium orationis ala. 169
Filij ſponſi ſint, qui ieiunant. 232
Diem feſtum ſe agere exiſtimet, qui ieiunat. 171. N
Perſtricti qui ieiunium ſimulant quûm non ieiunent. 169. L
Ieiunium vires ſpiritales auget. in Paralip. LL
ieiunium mentem in ſublime eleuat. in Paralip. MM
Vide, Abſtinentia.

Ieſus.

Ieſus in præſepio nobis Dux, quem ſequamur. 32
in hoc duce confidere debemus. 32. Z
Ieſu Chriſti nomen quàm ſalutare, & Iudæ quàm inuiſum. 486
Vbi Ieſus adeſt, Angelorum conſortium non quæritur. 49
Ieſus gentes cruce ſua illuſtrauit. 553. D
Gloriæ ſibi ducunt Angeli, quod Ieſus ſit crucifixus. 577. Q
Principes Sacerdotum, & ſeniores populi cur Ieſum ad Pilatum duxerint, non miſerint. 536. F
Neminem Ieſu fauere Principes Sacerdotum volunt. 536
Vide, Chriſtus.

Ignorantia.

Ignorantia rerum diuinarum eſſe non debet, vbi Sacerdotes degunt. 22. L
Scripturarum imperitia multorum malorum cauſa. 230. S

Ignoſcere.

Aſſidue aliena peccata condonanda. 169. P

Imperfectus.

Quo quis imperfectior, eò facilius ſibi illa tribuit, quæ per ipſū Deus præſtat. 307
Vide perfectio.

Impedimentum.

Impedimenta quæ tollere nos poſſumus, vt diuinitus auferantur non quæramus. 458. G

Imperium.

Vbi malus imperat exulat pax. 28. K
Vide Princeps, Rex, ſuperior.

Impius.

Impiorum nox bonorum non obeſt luce. 20. D
Impius pugnam ſecum habet. 28
Impij Dæmoni ſe conformant. 29. L
E dignitatis gradu eijci impij timent. 29. M
iniqui nec Chriſtum adorant, nec adorari ab alijs ſinunt. 93. D
Impiorum cibus fraus. 33. E
Occaſionem calumniandi impij vbique arripiunt. 442. F
Vigilare impios cogit eorum malitia, alias ſomno dediti ſunt. 545. I
Plerumque impij religioſè minima obſeruant, ſine vllo timore in immania crimina labuntur. 540. O
Impij etiam vita functi fugiendi. 214
Impiorum hominum conſortium probæ vitæ præcipuum impedimentum. 189. B
Impiorum cruciatus hîc incipit in inferno infelicius expletur. 190. I
Cautio in impijs, & ijs, quæ impiorum ſunt vitandis. 246. T
Impij in malo celeres, in bono teſtudinei. 517
Impij errorem, quem in alium damnant ferè in ſe ipſis non vident. 571
Impij in malitia ſêper adoleſcunt. 292. H
Impios ſinit Deus viuere bonorum cauſa. 292. F

Impij bonis famulantur dum bonos laceſcunt. 77. C
Impiiſſimus qui ſola malitia ad malum ducitur. 485. X
Impij eos timent, quibus timori eſſe poterant. 418. A.
Impius etiam cum Deum laudare videtur Deum blaſphemat. 494. V
Impius ſine timore eſſe vix poteſt. 577. O
Impij in ſuis ſceleribus aliorum conſortium quærunt, ſoli perire nolunt. 535. B.
De iuſtitia nulla ſceleratis cura. 535. C
Impij plerumque diſcordias ponunt, vt bellum Chriſto inferant. 336.
Impiorũ libertas tandem punietur. 293. L
Impij lætantur ſi ſcelerum conſortes habeant. 487
Impij dum probos laudant fraudes nectunt. 438
Improborum ſocietas quã noxia. 526
Impij aliena crimina vident, non vident ſua. 539. K
Impiorum ſermones velut laquei vitandi. 437
Impiorum ſtudium in ſuis ſceleribus. 49 K
Impius probus euadat, probus malus non fiat. 190. E.
Inuitus ab hac vita impius diſcedit, iuſtus lubens. 74. Q
Impius & in ignem mittitur, & etiam cadit. 74. S
Impij aliorum correctionem nolunt, ſed diſcordias ſeminare ſtudent. 317
Impijs hoc eſt viuere in luxu ſepeliri. 301. I
Impius quilibet alios ex ſeipſo metitur. 99. R.
Impij ſibimet maledictionis auctores peccando fuerunt. 477. H
Vide homo malus, malus peccator.

Impietas.

Plerique vt ſpongiæ ſunt, iniquitatem ebibunt, licet bibiſſe nõ videãtur. 563. C

Impudentia.

Studendum ne peccator impudentior fiat. 490. L

Incarnatio.

Incarnatio Spiritui ſancto tributa, quia Amoris opus. 16. D
Mundi renouatio ex incarnatione Verbi. 16. B
Incarnationis, & Euangelii nexus. 2. D
Deus populum ſuum vocat etiam peccatis ſubditum poſt incarnationem. 18. M

Incommodum.

Alacriter incommodis occurrendum. 50. N.

Incredulus.

Increduli non verbis ſed factis perſuadentur & conuincuntur. 258. F

Infans.

Pueri, & infantes ad Dei laudes celebrandas informandi. 421. F

Infernus.

Inferni pœnæ rediuiuo partu ſemper naſcuntur. 251. M
Qui infirmis fideliter inſeruiunt magna mercede donabuntur. 216. H
Infirmi magna reuerentia contrectandi. 121. S
Infirmitates nos & virtutes noſtras probant. 202. F
In animæ corporiſuè morbis ad Deum currendum. 201. G
Verè Dei filius, qui libenter infirmitates ſuſtinet. 225
Infirmitates iuſtos ferè comitantur. 208. B
Quò quis ſanctior, eò libentius infirmitatis moleſtias ſuſtinet. 209
Aliorum infirmitates quaſi noſtras ſentire debemus. 320. O
Infirmitates ad Chriſtũ nos vrgẽt. 194. B
Infirmus qui lecto iacet altares ædificet, & ſpiritualem fabricam erigat. 202
Infirmorum vulnera quanta charitate contrectanda. 195. L
Aliorum infirmitates quaſi noſtras ſentire debemus. 320. O
Ferè corporis morbi ab animæ ægritudine naſcuntur. 225. D
Infirmi ad peccatorum confeſſionem hortandi. 225. B
Morbi, & infirmitates probant an vera, vel adulterina ſit virtus. In Paralip. A A
Infirmis, vt naui patientiæ anchora neceſſaria. In Paralip. 11.
Infirmus timere mortem debet, ibid.
Corporis infirmitates peccati ferè pœna. 211. H
Infirmi debileſque nobilis ac diues Chriſti theſaurus. 327. G
A deliciis ægritudines ferè naſcuntur. 200
Vide, morbus.

Ingratitudo.

Ingratitudo abeſſe ab iis debet, per quos beneficia ad alios perueniunt. 306. H
Iudæ ingratitudo. 514. B
Hominum poſt accepta à Deo beneficia ingratitudo. 335. D
Vide, gratitudo.

Inimicus.

Inimicis & perſecutoribus non per alios, ſed per nos ipſos benefaciendum. 148. A
Summo charitatis feruore inimici diligendi. 148. B

Iniuria.

Quo quis iuſtior eo ferè calumniis & iniuriis magis laceſſitur. O
Iniuriæ, & oppreſſiones ingentis beneficii loco habendæ. 365
Qui vt terra calcatur, cœlum poſſidebit. 118
Iuſtus etiam inter conuitia, & flagella pacem reperit. 344. Z
Impii bonis famulantur dum bonos laceſſunt. 77. C

Iniuriarum obliuio & tolerantia.

Iniuriarum obliuiſci debemus. 248. D
Vir iuſtus quò magis maledictis proſcinditur, eò ardentius omnium ſalutem quærit. 239
Iniuriæ æquo animo ferendæ à quocunque inferantur. in Paralip. BB
Iniuriarum memores Chriſti exemplo eſſe non debemus. 584
Amici cenſendi qui nos perſequuntur. 518
Seueri in Dei iniuriis vlciſcendis ſimus, facile iis quæ nobis inferuntur ignoſcamus. 378. H
Qui fortiter iniurias patitur, eas inferentibus cruciatum infert. 557
Qui iniuriam faciunt patiuntur iniuriam, & magis infelices ſunt. 147
Maioris beneuolentiæ edenda ſunt ſigna cum maioribus iniuriis, & flagellis impetimur. 496. B
Nobilior victoria cedendo vincere, quam cædendo. 496. E
Quoddam immortale vitæ genus iniuriis non moueri. P
Exemplo Chriſti iniuriarum obliuiſci debemus. 495
Ne minimum vindictæ genus in eos, qui nos perſequuntur oſtendere debemus. 495. X
Maiora beneuolentiæ ſigna exhibenda, vbi grauiora tormenta nobis parantur, maioribus contumeliis, & conuitiis impetimur. 408. K
Iuſti maiori amore eos complectuntur, quos crudeliores ſentiunt. 300
Læſum in lædentem non ſæuire diuinum quiddam eſt. 373
Iniuriæ illatæ obliuiſci debemus, non culpæ, qua qui nos læſit tenetur, vt cum abſoluamus. 373. Q
Nihil ſic oſtendit alicuius excellentiam quàm patientia in contumeliis, & iniuriis. 546
Iniuriarum Chriſti exemplo obliuiſci debemus. 350. B
Iniuriarum quæ nobis inferuntur obliuiſci debemus. 424
Patientia in ferendis iniuriis armorum apparatu, non eorum vſu probare Chriſtus voluit. 520
Iniuriarum obliuio Chriſti exemplo probata. 242. H
Diuinæ vindictæ genus beneficiis malefacta compenſare. 242
In eos, qui nos & noſtra calumniantur, inſurgere non debemus. 227. I
Patientia in ferendis iniuriis, quæ nobis inferuntur. 520. V
Iniuriæ nobis illatæ æquo animo ferendæ, moleſtiſſimæ quæ Dei gloriam tangunt. 107
Maiora beneuolentiæ ſigna erga calumniatores exhibenda. 271
Conciliatores pacis iniuriarum obliuiſcantur. 133. K
Pro perſecutoribus, & iniurias inferentibus orare, diuinum quid pium eſt. 556. I
Prauorum hominum contumaciam patienter ferre extra conſuetæ ſanctitatis metas eſſe videtur. 279
Regiæ dignitatis nota iniurias obliuiſci. 11. L
Magis amicè cum illis agendum, qui nos ad mortem quærunt. 492

Innocentia.

Innocentia non extimè præferenda duntaxat, ſed intus cuſtodienda. 547
Calumniatores innocentia non timet. 271. N
Innocentia fortis armatura eſt. 246. Y

Interceſſio.

Sanctorum interceſſio quàm nobis vtilis. 321. R

Inſtruere.

Prudentum eſt imprudentes inſtruere, & ad bonum excitare. 468

Inſultare.

Qui latrones Chriſto inſultaſſe dicantur, cum vnus Chriſtum à calumnijs defenderit. 558. Q

Intentio.

Ad Dei gloriam omnia referenda. 480. G

Finis & intétio in actione penſatur. 262. H

Noſtrarum operũ finis Deus tantùm. 60. Z

Recta in operibus intentio. 60. A

Omnia in Dei gloriam dirigenda. 376. Y

Omnia ad Dei gloriam referenda. 415

Inuidia, Inuidus.

Grande malum inuidia, quæ & beneficia aſpernari facit. 297. T

Inuidis aliena excellentia ingenij calamitatis loco eſt. 296

Inuidorum aſſertio, & opinio nihili facienda. 341. N

Inuidi aliena facta facilè minuunt, aut inficiunt. 207. Z

Inuidus vehementer cruciatur eius aſpectu cui inuidet. 227

Quantum in eos quos poſſidet inuidia ſæuiat. 441

Quàm impij illi ſint, quos inuidia obcæcat, ſuperbia poſſidet. 543. Z

Homines inuidi multorum damna quærunt. 536

Eximia res alienas laudes audire, nec inuidia corripi. 325

Inuidia vbi mentem corripuerit nihil boni producit. 296. R

Quam noxia inuidia ſit. 367. A

Inuidiæ virus quid præſtet. 336. B

Inuidia quam cæcos homines reddat. 544

Inuidiæ morbus difficilè ſanatur. 544. C

Inuidi alios nec laudare volunt, nec laudari ferunt. 421. G

Inuidia quantum in hominum animos poſſit. 196. L

Inuidus omnia in peiorem partem rapit. 337

Inuidia mentem obcæcat, quam corripit. 299 C

Inuidi exitium ſuum vel neſcientes poſtulant. 337

Inuidiæ ſæuities. 275. X

Inuidia ſummæ imprudétiæ nota eſt. 468. C

Inuidi opus plerunque damnant antequam fiat. 271. O

Qui inuidia corripitur dedecus honorem ſuum putat. 545

Inuidi perſtricti, qui benefacta aliorum extenuant, malefacta amplificant. 476. E

Inuidi Chriſtum loquentem interrumpunt. 281. P

Inuidi alios obſeruant, vt carpant. 269

Magnus inuidiæ impetus. 315. A

Inuidus aliorũ laudes opprobrium ſuum putat. 206. S

Multa in inuidorum mentibus mala inuidia fouet. 422. K

Inuidus, quod alijs conceditur ſubtractum ſibi putat. 401. M

Inuidi & mali frequenter contra ſe ſententiam ferunt. 428

Inuidia omnia inficere quærit. 197. P

Nihil tutum ab inuidorum calumniis. 197. Q

Inuidia quid in hominum mẽtes poſſit. 555

Ioannes Baptiſta.

Ioannis ſanctitas quàm eximia. 65

In carcere vt in templo Ioannes docet: In matris vtero hoc didicit. 256. P

Cur duos diſcipulos ad Chriſtum Ioannes miſerit. 255

Ioannis fortitudo vinculis adſtringi, & vincula non frangere. 254

Singularis Ioannis abſtinentia. 262. M

Iod.

Iod quid ſignificet. In Præfat.

Ioſeph.

Salutem etiam Sancto Ioſepho debemus. 51

Ioſeph quid. Creſcit qui amaritudini nubit. 15

Ioſeph Virgineæ caſtitatis cuſtos. 15. Z

Obedientiæ celeritas in Ioſepho. 19. P

Gabriel Angelus etiam ad Ioſephum miſſus. 18

Ira.

Ira, & inuidia ceteræque paſſiones niſi coerceantur maiores fiunt. 275

Ira, quæ non ſtatim ſopitur grandior fit. 144

Vitijs & peccatis quilibet iraſcatur. 141. M

Mulierum inconſtantia & ira. H

Inextinguibilis eſt ira, quam regni zelus

accen

accendit. In Paralip. T
Iræ diuinæ cogitatio plenam pœnitentiam ſuadet. 70.

Irridere.

Nihil magis ſuperbo diſplicet, quàm irrideri. 50. L
Illuſio,& irriſio verberibus pariatur. 50
A bono opere ne auocemur, licet alij nos irrideant. 236
Quàm graue ſcelus, Chriſti doctrinam irridere. 517. M

Iudas.

Iudæ ingratitudo. 514. B
Cur Iudam peccatum ſuum confitentem Iudæi non punierint. 538. H
Iudam referunt, qui Chriſtum labijs laudant, vita produnt. 516. I
Peccatum Iudæ,& aliorum triſtitiæ cauſa in Chriſto. 506. I

Iudæi, Hebræi.

inuidi Iudæi Chriſti in cruce pendentis innocentia torquebantur. 557. K
Quanto odio Iudæi Chriſtum proſequerentur. 559. P
Iudæi ſatanici elephantes, qui ſanguinis Chriſti adſpectu ira magis æſtuant. 547. L
Quam crudeles in Chriſtum Iudæi acetum pro vino porrigentes. 552
Meliores Iudæos fieri clamans in Cruce ſtuduit Chriſtus. 561
Iudæorum duritia. 565. I
Apud Iudæos mulieres doctoribus neceſſaria miniſtrabant. 566. O
Quàm ingrati Iudæi, qui in Chriſtum, quem Doctorem habuerant inſurrexerunt. 523. C
Cur Chriſtum ad Pilatum Iudæi duxerunt. 536. D
Boni ſi à bonitate degenerant peſſimi fiunt, tales Iudæi fuerunt. 563. B
Filij à viris ſanctis benedicendi. Hebræorum in hac re mos. 384
Mortui ſuis veſtibus fere non ſepeliebantur apud Iudæos. 568. V
Iudæi indigni qui Chriſti Crucem ferrent. 550. S
Cur Iudam peccatum ſuum confitentem Iudæi non punierint. 538. H

Iudex, iudicare.

Iudex iuſtitiæ faueat, non calumniæ. 545. F
in rebus iudicandis ſpectandum maximè, quo affectu res fiat. 481
in alijs dijudicandis errare procliue eſt. 45. Y

Iudicium temerarium.

Temerè iudicare alios non debemus. 262
Aliorum mores non ſunt temerè iudicandi. 433. K
Nemo facilè alios iudicet, ne decipiatur. 292. G
Qui aliena iudicant ſæpè nuda ſomnia narrant. 181. C
Quò quis grauioribus delictis premitur, eò ſeueriùs aliena arguit. 181. D
iuſtus,& perfectus caueat ne alios temerè iudicet. 180
Non facile iudicandus is qui temporalia procurat. 180. A
Qui ſæpè alios iudicat, temerè non ſemel id facit. 180. B
Ab Angelo docetur, qui temere alios non iudicat. 17. G
iuſtus non eſt præceps in ijs quæ aliorum famam tangunt. 17. F

Iudicium extremum.

Extremi iudicij diem cogitare aſſidue debemus. 191. K
in conſpectu iudicis ſupremi mentiri non audebunt impij. 191. L
Probis auxilium feretur. 471. I
Quàm graue Chriſti vocem audire, & à Chriſto eijci. 471. K
Semper vigilandum eſt, vt parati iudici occuramus. 461. Q
imparatos iudicij dies inueniet, quem imparatos offender dies mortis. 461. R
Supremi iudicis præſentia impijs quam timenda. 577. N
Futuri iudicij memoria ad puritatem ducit. 576. K
Dei beneficijs qui non flectitur, iudicij ſeuerim ſentiet. 73
iudicij dies omnibus occultus, vt ad illum omnes ſe præparent. 466. D
iudicij diem,& horam cur Angelos quoque latere Chriſtus dixerit. 467. E
Qui ſuæ ſalutis cura tenetur iudicium ſemper cogitet diuinum. 460
in die iudicij peccati excuſatio ceſſabit. 379. K
Dei iudicium timeat baptiſmi aquis ablutus. 78. E

A ſum-

A ſummi iudicis ira vt nos ſubducamus, Chriſti paſſionem meditemus, imittemur. 478. A
In extremo iudicio nullus Sanctorum partes peccatorum tuebitur. 436. S
Vtilis diuini Iudicij cogitatio. 66

Iuſtitia.

Iuſtitiam eſurire, & ſitire qui dicantur. 131
Primo aditu difficilis iuſtitiæ via videtur poſtea facilis fit. 131. C
Iuſtitiæ deſiderium alterius rei deſiderio præferendum. 131. D
Non ſatis eſt ſcire iuſtitiam, eſurire eam debemus. 131. E
A regis nota abit Rex qui iuſtitiæ non litat. 287. P
Iuſtitia non verbis adſtruenda, ſed operibus. 543
De iuſtitia nulla ſceleratis cura. 535. C
Iuſtitia de beneficentia. 150

Iuſtus.

Iuſti in meliorem partem aliorum dicta, & facta interpretantur. 481. H
Iuſti quò magis comprimuntur, ac teruntur, eò maiorem fiduciam habent. 367. C
Iuſtus etiam inter conuitia, & flagella pacem reperit. 344. Z
Vir iuſtus quò magis maledictis proſcinditur, eò ardentius omnium ſalutem quærit. 239
Iuſti aliorum vitam curioſè non explorant, ſed ſuas cogitant labeculas. 339. H
Iuſtus, & perfectus caueat ne alios temerè iudicet. 180
Iuſtorum eſt ſe & ſua humiliter deijcere. 241. F
Iuſtorum mos, vt audientes aliquem ob peculiarem defectum argui, ſtatim cogitent ſe ſi non illo ſaltem alio obſideri. 394. R
Quò quis iuſtior, eò magis à minimis labeculis abeſſe ſtudet. 79. K
Iuſtis calumniæ, & perſecutiones pacis materia. 402. O
Iuſti vix ferre queunt ſe ad magna rapi. 80. N
Iuſti etiam ob leuem labeculam valde timent. 260. F
Sola iuſti memoria abſtergere triſtitiam poteſt. 59
Quo quis iuſtior eo ferè calumnijs & iniurijs magis laceſſitur. 134. O
Iuſti animus ſemper idem. 52. Q
Iuſto vbique patria. 224. A
Iuſti maiori amore eos complectuntur quos crudeliores ſentiunt. 300
Iuſti ob humilitatem bona, quæ operantur non vident. 476. G
A gratia, non a natura iuſti dignitas & magnitudo. 262. K
Iuſti diuinam perficere voluntatem ſtudent & ab ea dirigi.
Iuſtos timere, ac reuereri, quàm vtile. 299
Iuſti perpetua poſſeſſione regno fruentur. 475. B
Iuſtorum tribulatio citò finit, malorum cruciatus æternus eſt. 76. B
Etiam in vinculis iuſtus Chriſto ſeruit. 254. D
Iuſtorum eſt ſua, & ſe timere. 491. M
Iuſtus quilibet rex dici poteſt. 287. Q
Sacra templa adire quærunt iuſti. 53. V
Iuſtus ſemper nouo profectu naſcitur. 4
Iuſti eſt calamitatibus occurrere. 13. T
Iuſtorum vita nos ducit ad Chriſtum. 15. B
Iuſtus non eſt præceps in ijs quæ aliorum famam tangunt. 17. F
Cauent iuſti ne creaturis adhærere videantur. 23. P
Volare iuſti videntur vt Chriſtum colant, & adorent. 25. X
Iuſti ſua non iactant. 26.
Perfecti viri conſignatio plura præſtare, quàm dicere. 26 Z
Iuſti quam ardenter aliorum ſitiant ſalutem. 34. I
Iuſti obſequium ſuum non iactant. 35. M
Iuſti diuinæ illuſtrationis ſubtractionem culpæ ſuæ tribuunt. 36. O
Gaudio gaudent ſoli iuſti. 36. P
Iuſti Dei victimæ. 39. E

L

Labor.

Labores Chriſtus non aufert, ne auferat meriti occaſionem. 266
Requiem ſuis tribuit Chriſtus. 266. T
Non ſoli non laboramus, ſed Dei gratia nobiſcum. in Paralip. NN
Ad gloriam niſi per labores, crucemque

Labor quoque noſter in virtutum acquiſitione requiritur. 370. E
Magis laborat qui non laborat & otio torpet. 397. B
Laboris amicos amat Chriſtus, fugit deſidioſos. 118
Magna laboris merces nouus labor. 473. V
Ad labores filios ſuos hortentur parentes, nec ſinant otio torpeſcere. R
Laboris noſtri mercedem augeri Chriſtus ſtudet. 469
Tunc magis in vinea Dei laborandum, cum in operarios magis ſæuit dæmon, ſæuiunt mali homines. 298. B
Præmij cœleſtis ſpe omnes labores promptè ſubeundi. 398. E
In Dei obſequio Deus ſolus laboris ſit merces. 399
Laboris merces ſit Deo placere, cui laboramus. 394. F
Notari qui Dei ſeruituti addicti laborem fugiunt. 398
Peccata ad laborem, bonaque opera vrgere nos debent. 426. T
Gloriæ meditatio impigros, & laboris cupidos reddit. 355
Sollicitudo nobis inhibetur, cum labor. In Paralip. EE
Qui delitijs vacant, laborem fugiũt, inepti prędicationis muneri ſunt. In paralip. Z
Honoris titulus poſt labores, non ante admittatur. 343. V
Noſtro labore nobis exitium creat ſatanicus hoſtis. 63. Z
Qui laudatur promptius ad laborem eat. 86. A
Doctoris quies laborare. 123. F
Labores Deus admiratur, vt deſiderium erigat. 187. X
Laboris ratio in vita æterna habetur. 346. K
Qui tanquam Dei filius laborum nullam ab ipſo mercedē poſcit niſi ipſum. 427. X
Labor omnis amanti non labor. 49. I

Lachrymæ.

Lachrymæ peccatis abluendis ſacrandæ. 129
In charorum morte lachrymæ comprimendæ. 235. L
Lachrymarum vtilitas. 534. L
Pœnitentem lachrymantem irrident impij. 534. M

Lætitia.

Iuſtus veræ lætitiæ Parens. 7
Pro Chriſto pati ingens lætitiæ occaſio. 135. S
Vbi Chiſtus ibi vera lætitia. 112. M
Vide gaudium.

Lampas.

Virginitatis, & lampadis nexus. 467

Latro.

Qui latrones Chriſto inſultaſſe dicantur, cum vnus Chriſtum à calumnijs defenderit. 559. Q

Latus.

Chriſti latus apertum animarum Paradiſus. 83

Laus.

Humanæ laudis aura nihil faciendum. 470. H
Quò magis ab hominibus laudibus quis extollitur, eò magis Dei gloriam quærere debet. 416. P
Chriſti labor in prædicando. 121
Deum laudare debemus, non noſipſos. 152. K
Laude digna calumnijs non proſcindenda. 260. C
Humanæ laudis fuga laude digna. 325
Hominum laudes doctor non veretur. 141. L
Superior quandoque ſubditos laborantes laudet, vt alacriores laudibus reddat. 473
Ab inanis laudis amore abeſſe debemus. 226. G
Qui laudes humanas fugit ſanctiori fœnore eas augeat. 151. G
Magna opera laudis amore non inficienda. 334. C
Boni laudantur, vt eos alij imitentur. 206
Inuidus aliorum laudes opprobrium ſuum putat. 206. S
Eò amplius à nobis Chriſtus laudandus, quò magis ſe pro nobis demiſit. 342. S
Qui apparere ſtudet vt laudetur ab hominibus veluti fiſco bona ſua adijcit. 156
Pueri, & infantes ad Dei laudes celebrandas informandi. 421. F
Doctores caueant ne laudibus capiantur. 388. Y
Vitâ, & Verbis Deus laudandus. 414. K

Hominum laudibus rebus,& operibus reſpondendum. 420. D
Humanis laudibus non intumeſcere debemus, ſed ad magna vrgeri. 420. D
Inuidi aliis vt detrahant quibus artibus ſtudeant. 420. B
Laudis dulcedine Diabolus delinit. 92
Diuina ope maximè indigemus cum humanis laudibus extollimur. 415. N
Hominum laudes vitet, qui Deo placere ſtudet. 309 P
Toto abertat cœlo,qui labores ſuos inani laudi ſacrat. 153. N
Tuto quis laudari poteſt cum in aduerſitatibus firmus in Dei obſequio manet. 261. E
Quò quis Chriſto dignitate ac gradu proximior, eò maiorem illi laudem debet exhibere. 341. R
Impij dum probos laudant fraudes nectunt. 438
Qui laudatur promptius ad laborem eat. 86. A
Laudatur qui ſe demittit. 262. L
A bonis operibus occaſionem ſe laudandi plerique arripiunt. 230. V
Eximia res alienas laudes audire, nec inuidia corripi. 325
Laudis appetitu honoris tituli non quærendi. 53. D
Supera laude dignum eos laudare qui nos calumniantur. 147
Qui apparere ſtudet vt laudetur ab hominibus veluti fiſco bona ſua adijcit. 156
Humanæ laudis merces tunc perditur cum recipitur. 156. T
A vera laude fugit,qui eam quærit. 153. M
Vide, iactantia, inanis gloria.

Leoitas.

Superioris lenitas aliorum impetum, & iram coercet, & temperat. 495
Terrorem lenitati iungat Prædicator. 576

Leproſus.

Cur Centurio à Chriſto laudatus, non leproſus. 206. V

Lex.

In ſynagogis vbi lex legebatur legis tranſgreſſores puniebantur. 248. F
Diuinæ legis præcepta cum quadam animaduerſione, non tanquam aliud agentes obſeruanda. 444. A
Non facilè turbatur qui Dei legem cuſtodit. 28 H
A vera laude fugit, qui eam quærit. 153. M
In lege gratiæ maior perfectior in eo qui alios erudit requiritur. 27. C
Diuinæ legis præcepta cum quadam animaduerſione, non tanquam aliud agentes obſeruanda. 444. A
Serui Dei aliquid contra legem Dei fieri ipſis conſentientibus adduci non poſſunt. 353. L
Qui gloriam ſperat legem ſeruet. 354. O
Præmium exſpectet, qui Dei legem ſeruat. 347
Orationis & Legis nexus. 155. R
Lex Euangelica lex amoris. 123. H
Dæmoni illud placet, quo Dei lex violatur. 223
Tribulationum ſpinæ ad legis cuſtodiam vrgere nos debent. 447
Luxus, & lex ſimul non coaleſcunt. 55
Diuina lex corona & diadema. 446

Liberalitas.

Diuitum liberalitas probata. 148

Libertas.

Impiorum libertas tandem punietur. 293 L

Lingua.

A linguarum ictibus ſe tueri quàm difficile. 521. Y
Nemo linguæ ſe facilè credat, aut aliis, quibus Chriſti offenſam ſe incurriſſe nouit. 534. K

Lites.

Filij diaboli qui lites inter homines ſerunt. 133. M
Sacerdotum eſt lites inter alios componere, diſſidia tollere, non fouere. 382
Lites, & diſſidia Chriſto maximè diſplicent. 110. B
Filij diaboli qui lites inter homines ſerunt. 133. M

Locus.

Vel à ſacris locis exulat Chriſtus ob hominum impietatem. 51. O
Doctrinæ locum ſperni non vult Chriſtus. 99. P
Nullus locus à Diaboli infeſtatione immunis. 98

Loqui.

Bonorum exemplum, & colloquium quam proficuum. 494
In loquendo verborũ effuſio vitãda. 159. D

Amo-

Amorem ſui loquens Chriſtus mentibus inhalabat. V
In omni loco miſcenda de diuinis rebus colloquia ſunt. 283. E
Coquenda meditationis calore, quæ loquimur. 164
Felix quem loquela manifeſtat diſcipulum eſſe Chriſti. 532. E
Angelorum colloquium quàm dulce. 53. S
Vide, ſermo, verba.

Lucrum.

Paupertas lucri cupidos ac diuitiarum mancipia, à virtutis ſtudio deterret. 213. N
Nihil magis inimicum orationi, quàm lucris inhiare. 418
Perſtricti qui templum Dei violant. 418. Y
Qui lucra ſectantur difficile à lucris abducuntur, vt Chriſtum ſequantur. 227. N
Vide animarum lucra.

Ludibrium.

Chriſtus ingenti gaudio perfuſus eſt videns ſe habere ludibrio; idem iuſtus præſtet. 549. Q

Lugere.

Lugere quid. 231. B
Vide, Lachrymæ.

Luxuria.

Nihil adeo immane quod luxuria, & intemperantia non ſuadeat. 382. K
Laſciui, & infæcundi Dei iudicium timeant. 475
Notati qui ſe totos luxibus, & corporis delicijs dant. 448. K

Luxus.

Chriſtus paſſus eſt, vt luxus tolleret, non vt foueret. 541. S
Genio indulgere, & deliciis obrui quam noxium, quam indecens. 460. M
Luxus, & lex ſimul non coaleſcunt. 35. D

M

Magi.

Qua lingua Magi vſi Ieroſolymis. 22. M

Magiſter, Magiſterium.

Magiſtri bonitas ſine Deo error eſt. Verè bonus non eſt qui doctrinæ tantum, & non vita bonitatem præfert. 388. X
Magiſtri exemplum diſcipulorum regula eſt. 229 Q
Malorum magiſtrorum ferè mali diſcipuli. 437. T
Magiſterij honor docenti ſuperbiam afficat. 99

Magnes.

Morbis ac calamitatibus veluti magnete nos ad ſe Deus allicit. 199. V

Maledictio, Maledictum.

Impij ſibimet maledictionis auctores peccando fuerunt. 477. H
Apoſtolici ſpiritûs eſt maledicta cum gaudio excipere. 135. Q

Malignus.

Malignus facilè alios damnat. 181. H

Malus, Malitia.

Malis in malo obſequi nô debemus. 519 Q
In malo ſoliciti mali ſunt. 535
Perditi homines ſanctioribus diebus magis impia meditantur. 535. A
Rebus diuinis abutuntur mali. In Paralip. K
Malorum pœnis, ac minis ab aliorum ſalute quærenda auocari non debemus 110. E
Nemo malus bonorum conſortio ſe ſecurum putet. 461. P
Prompti in aliorum perniciem homines mali, mali doctores. 189. C
Homo cur malus dicatur. 185. Q
Inter bonos malum quempiam eſſe quàm admiratione dignum. 514
Mali peccata ſua ſupprimere ſtudent, explicare nolunt. 477
Vix ſponte ab aliorum infeſtatione mali abſtinent. 532. D
A propria malitia malus vrgetur ad malum. 515. G
Impijſſimus qui ſola malitia ad malum ducitur. 485. X
Peiores beneficiis mali fiunt. 275. Z
Malitia doctoris animus non adulterandus. 248. E
Peſſimus eſt, qui afflictionibus non emendatur. 13. S
Malorum proba monita perficienda. 34
Vide, impius, peccator.

Malorum conſortium.

Malorum conſortium auocat à pœnitentia. 56. K
Mali cum reſipiſcere nolunt relinquendi 412. I
Cœleſti lumine perfunditur qui prauorum

rum conſortia fugit. 36
Malorum conſortia bonis vitanda. 45. Z
Inter malos viuere & ſordes non contrahere difficile eſt. 55. G
Tunc mali maximè cauendi cum ſanctitatem ſimulant, & ad Chriſtum accedere ſe fingunt. 339
Malorum hominum conſortium fugiendum. 244. P
Vide, conſortium.

Manſuetudo.

Manſuetudinis, & paupertatis nexus. 125. P
Vide, lenitas, mititas.

Manus.

Cùr Chriſti manus filiis ſuis imponi patres peterent. 384. N

Maria Dei Genitrix.

Per Mariam ſordes omnes eluendæ. 10. G
Virtutum profectus in Maria. 15
Mariæ cultor ſemper creſcere debet. 15. Y
Quò quis ſanctior, eò magis Mariam veneretur. 17
Mariæ nomen animum curis preſſum recreat. 18. H
Mariæ ſanctitas, & animæ cuiuslibet. 20. B
Mariæ excellentia, & ſanctitas. 30. T
Maria prodebat ſe Chriſti matrem, quia in paupertate lætabatur. 39. G
Mariæ Virginis obſequium in mortuum Chriſtum. 570. A
Attente Chriſti verba excipiebat Maria. 281. Q
Maria Virgo pro nobis confidenter petit, & facilè exauditur. 403. R
Virginis Mariæ ſuaſu difficilia quęque aggredienda. 568. S
Maria nulli mortis occaſio, omnibus vitæ. 48
Beata Virgo caſtitati promouendæ nata. 48. E
Omnes aduerſitates patienter ferendæ Mariæ exemplo. 48. T
Chriſto cum matre adueniente omnia bona ſperare poſſumus. 47. C
Quanto honore Dei mater habedā. 405. Y
Mariæ dolor in filij ſui paſſione. 320. P
Virtutum regionem incolebat Virgo. 51. P
Virginem venerari Angeli cupiunt. 53. T

Maritus.

Mariti malum, ac familiæ ſuum vxor producat. 546. H

Mater.

Matris indulgentia ferè filia delinquit. 320. Q
Qualis mater, talis ferè & filia. 30. L
Mater diſſidij ſegetem in filiis ſuccidat. 404
Maiori, aut certè molliori affectu matres in liberos feruntur, quam patres. 364. Q
Improbæ marres infanda ſcelera ita filias edocent, tanquam ſi eas in Dei lege erudirent. 302

Matthæus.

Cur primus inter alios Matthæus Euangelium ediderit. 1
Cur meſſiæ ſtatim meminerit Matthæus. 5

Meditatio.

Cœleſtium rerum meditatione animus paſcendus. 424. N
Vide oratio.

Memoria.

Sola iuſti memoria abſtergere triſtitiam poteſt. 59.

Menſa.

Menſa frugalis ſit quæ Dæmonem arceat, non alliciat. 109. Z.
Poſt menſam gratiæ Deo agendæ. 500
Ferculorum copia à menſa abſit. 318. I

Mentiri.

In conſpectu iudicis ſupremi mentiri non audebunt impij. 191. L

Merces.

Mercedem noſtri laboris augeri ſtudet Chriſtus. 471. P
Laboris noſtri mercedem augeri Chriſtus ſtudet. 469.
Qui tanquam Dei filius laborum nullam ab ipſo mercedem poſſet niſi ipſum. 417. X
Securi de bonorum operum mercede ſimus. 151. F
Labores Chriſtus non aufert, ne auferat meriti occaſionem. 266
Vide, Præmium.

Meritum.

In honoribus diſtribuendis non ſanguinis, ſed meritorum ratio habenda. 405
Suorum meritum augere Chriſtus ſtudet. 306. F

Metiri.

Impius, quilibet alios ex ſeipſo metitur. 99. R

Mi-

Miles.
Milites omnia ſibi licere putant. 551. X
Inſolens fere, militem ſub iniquitatis vexillo non militare. 207. X
Minima.
Ex minimorum neglectu ad magna ſcelera itur. 510. Y
Sæpè accidit, vt qui in magnis ſe ſtrenuè geſſit, in minimis ſuccumbat. 312. A
Omnia Dei præcepta obſeruanda, nulla tanquam minima negligenda. 442
Rerum minimarum cura. 60 X
Etiam minima magni fiunt, ſi ex magno amore procedant. 394. T
In minimis Deo obſequi, non minimum eſt. 234
Minima in Dei obſequio, & cultu negligenda non ſunt. 452. V
Plerumque impij religioſè minima obſeruant, ſine vllo timore in immania crimina labuntur. 540. O
Dæmon à minimis incipit vt ad grauiora præcipitet. 94
Etiam in minimis valde placere Deo poſſumus. 190
Qui in minimis iactantiam prodit prodet magis in maximis. 447. I
Etiam rerum minimarum affectus perfectioni impedimento eſt. 390. F
Vide peccata minima.
Miniſterium.
Etiam in vilibus miniſteriis cœleſtibus delitiis perplui Dei ſeruus poteſt. 355. R
Miraculum.
Chriſti miracula erectis animis conſideranda. 304. Z
Noſtram ſalutem maximè ſpectat Chriſtus miracula faciens. 95. E
Signa facienda ad petentis ſalutem, non ad auctoris iniuriam. 95. F
Præſtat ſanctitate miraculum eſſe, quàm miracula efficere. 241
Cur pauca in ſua patria miracula Chriſtus ediderit. 297. V
Vide, Signa.
Miſericordia.
Miſericordiam nos edocet Deus dum nobis ignoſcit. 378. I
Qui miſericordes non ſunt, & aliis non ignoſcunt, Dei filij dici non merentur. 379. L
Iuſtus audire non debet qui miſericors non eſt. 150. D
Ad miſericordiæ opera poſt ſacræ Euchariſtiæ ſumptionem. 501. R
Impij torquebũtur in iudicio, quod obuia miſericordiæ opera neglexerint. 476. C
Intimo cordis affectu aliis miſereri debemus. 376. Z
Miſericors victoriam ſperet. 414. G
Sui prius quiſque miſereatur, quam aliorum. 132
Affectum in miſericordiam pendit Deus. 132. F
A Dei clementia & benignitate quàm diſtent homines. 378. E
In malorum profundum merſus eſt, qui diuinæ miſericordiæ memoria aliis non miſeretur. 378. F
Quàm ſeuerè eos puniat Deus, qui duri in proximos ſuos ſunt. 378. G
Mitiras.
Mitiras ab humilitate naſcatur. 127
Mitis, & humilis ſuperior ſit. 207.
Vide, Lenitas.
Modeſtia.
Aliorum Doctor futurus modeſtiæ exemplar ſe præbeat. 227. L
Monita.
Salubria monita præbere ingens beneficium. 523
Accedere nullus ad Chriſtum debet qui eius monita excipere non velit, eius virtutem recipere non valeat. 381. O
Proba monita prius illis offerenda, qui magis indigent. 112
Cautio in magnis, doctiſque monendis. 69
Rectè alios monet, qui ſui exemplum præbet. 69. Y
Monumentum.
Saxum magnum cur Chriſti monumento aduolutum. 570. Z
In nouo monumento cur Chriſtus poſitus. 569. X
Mora.
Mora omnis auferenda cum in aliorum ſalute laborandum. 579
Mors.
Vita, & moribus prædicandum. 111
Morbus.
Morbis ac calamitatibus veluti magnete nos ad ſe Deus allicit. 199. V
Qui morbis conflictantur, & patienter ſe-

ferunt, vt ſtellæ in Cœlo erunt. 317
Qui morbo aliquo corripitur ouis patientia fit. 273. S
Vide infirmitas.

Mors.

Morti proximus homo eſt. 73. M
Mors eò magis ſæuit, quò longiùs abeſſe putatur. 73. N
Pie moriendi exemplum nobis reliquit Chriſtus. 564
Imparatos iudicij dies inueniet, quem imparatos offendet dies mortis. 461. R
Semper parati eſſe debemus, mortis diem exſpectantes. 462
In nuptialibus gaudijs mors cogitanda. 440. C
Proiectæ impudentiæ eſt pœnitenda meditari cum mortis mentio fit. 485
Cum Angelis amicitiam init qui mortem cogitat, qui ad ſepulchrum mente pergit. 574
Extremus vitæ dies longius abeſſe non putetur. 463
Perſtricti qui morti proximi torpent. 573. C
Angelus euadit, qui à ſeria mortis cogitatione non diſcedit. 575. I
In charorum morte lachrymæ comprimendæ. 235. L
Quò grandiora præſtitimus, eò magis cogitare debemus nos morituros. 261
Theſaurus in mortis meditatione. 62. G
Semper parati eſſe debemus, mortis diem exſpectantes. 462
Quò propiores morti ſumus, eò maiora in Dei obſequium nobis præſtanda. 408. I
Mortis meditatio quam vtilis contra animæ malos medicina. 453
Per Chriſtum quæ mortis occaſio fuere fiunt vitæ. 25
Mortis memoria à principibus viris non abeat. 41. N
Mors veræ ſapientiæ mater. 41. O
Poſt natiuitatem ſtatim mors cogitanda. 42
Qui mortis memoria, & mortuorum conſpectu melior non fit ſatanico ſe ſpiritu obſideri indicat. 220
Mortis cogitatio quàm vtilis. 569

Mortificatio.

Doctor cruci ac mortificationi appenſus fit. 138. A
Audiendi minimè ſunt, qui vt nobis parcamus, ſuadent. 345. F
Crucem æquo animo ferre inuidiæ occaſio eſt, potius quam compaſſionis. 559. O
Interna pace fruitur qui bellum carnalibus affectibus indicit. 251. N
Modicam carnis curam habet, qui Chriſto adhærere cupit. 337. D
Mortificationis ſacrificium cum obedientia. 479
Corporis commodis Chriſti exemplo nemo facilè ſeruiat. 412
Mundo & carni mortui ſint qui Chriſtum ſequuntur. 240. A
Obedientia mortificationis crux ferenda. 550. T
Sponte, mortificationis crux tollenda. 251. P
Mortificatio ab oratione non ſeiungatur. 41. P
Sapientiæ, & mortificationis nexus. 41. L
Eò perfectius videmus Deum, quò magis ſeculo morimur. 133. H
Pacis auctores mundi ſunt. 133. I
Dei filium ſe probat qui in mortificationis cruce permanet. 556
Noſtri curam eò magis Deus habet, quò magis nos corporis curam negligimus. 331. Q
Qui ſibi parcere crucis, & mortificationis fuga ſtudent, minus parcunt, magis patiuntur. 346
Sui abnegatio, & mortificatio ob Dei gloriam. 346. H
Mortis memoria ſaluti maximè prodeſt. 432. I

Mulier.

Vel vnius mulieris exemplum magnas in aliorum mentibus vires habet. 314. G
Sanctarum mulierum eſt pauca verba effundere, magna præſtare. 579. T
Sola mulier non eat, vt pudori ſuo conſulat. 579. V
Iratæ mulieris quanta ſæuitia. 300. F
Mulieris eſt domi ſe continere, non foras prodire. 294
Mulierum eſt domi ſe continere. 52
Mulieres à viris rerum agendarum documenta ſuſcipiant, non contra. 52
Mulierum luxus, & ſuperflua ornamenta domorum ruina. 375. V

Mu-

Mulieres nihil ferè ſciunt ſupprimere. 545. E
Mulier quæ cito ad lapſum, cito ad veniam currit. 572
Cur tangi ſe à mulieribus Chriſtus permiſerit. 582. D
Parum tutum cum ſola muliere colloquia miſcere. 582. E
Mulierum conſuetudo quam noxia. Y
Mulierum inconſtantia, & ira; Virorum prudentia, & ſedatior animus. 382. H
Vindicta, lapidi cibi loco impiæ mulieri eſt. 302. O
Improbæ & impudicæ mulieres argui ob ſcelera nolunt. 302. P
Mulieres rebus vulgandis idoneæ, ſupprimendis non item. 403
Fœminarum conſortium viris fugiendum. 403. Q
Mulieres à Chriſto honorantur. 581
Vir maximè reprehendendus, ſi muliebrem, induat mentem. 301
Facilè reſipiſcit mulier, ſi reſipiſcat vir. 301. H
Cur mulierum ac puerorum numerus non recenſeatur. 307. M
Mulierum taciturnitas probata. 583
Muliere vtitur Dæmon vt iuſtos vincat. 403. S
Matronarum honor, & reuerentia. 403. V
Mulieres, & maximè ſponſæ cunctationis, & moræ amicæ. 467. B
Conſtantia, & firmitas in muliere vix reperitur. 325. Z
Mulieres, & maximè viduæ beneficentiæ operibus addictæ. 4 0. P

Munditia.

Munditia quærenda eſt, quæ à virtute eſt. 385. P
Spiritualis munditiæ magis ſolliciti eſſe debemus, quàm corporalis. 318 G

Mundus.

Mundi renouatio ex incarnatione Verbi. 16. E
Qui ſacrare ſe Domino vult, mundo plenè renunciet. 440
Mundi plauſibus nullus fidat, qui decipi non vult. 423. M
Amara mundi dulcedo exſpectantibus Chriſtum. 64. M
Apud Deum vocari & eſſe idem eſt. Mundus nudis nominibus ſuis imponit. 417. V
Qui ſacrare ſe Domino vult, mundo plenè renunciet. 440
Mundo mortuus requiem in Chriſti ſanguine inuenit. 541
Mundus, & Dæmon dum blandiuntur necant. 516. K
A mundi floribus ſe prædicator ſubducat. 111. I
Mundus titulis ſuos fallit. 133. L

Munus.

Non iactantiæ, ſed diuinæ inſpirationis tactu Deo munera offerenda. 40. F
Munera quodammodo vinciunt, cui offeruntur. 40. K

Murmuratio.

Perſtricti qui poſt menſam gratiarum actionem murmurationibus inficiunt. 500. O
Vide, detractio.

Muſca.

Satan muſcas æmulatur vix reijcitur cum redit. 102

Mutabilitas.

Mutabilitas humanæ mentis. In Paralip. TT
Naturæ humanæ mutabilitas & inſtabilitas. In Paralip. V

N
2.0

Negotiatio, negotium.

Negotiatio ſæpè cum auaritia, & latrocinio. 417. X
Qui Chriſtum ſequitur à terrenis negotijs ſe eximat. 213. Q
Res diuinæ negotijs humanis præferendæ. 281. S
Perſtricti qui terrenis negotijs addicti ſpiritualia lucra non quærunt. 472. N

Nobilitas.

Vera nobilitas non ſanguinis ſed virtutis. 277
Originis dignitas in operum exemplis ſita. 77
Virtutis non ſanguinis nobilitas in pretio habenda. 282
Animorum nobilitatem quærit Chriſtus, non domorum. 208

Noe.

Laudatur Noe continentia. 461. O

Noua.
Vilia dicere Doctor ſtudeat potiùs quàm noua. 117. B
Nuntiatio.
Sola fælix Nuntiatio, quæ ſalutem continet. 2
Nuptiæ.
Probarum virginum eſt non ire ad nuptias, ſed ad nuptias vrgeri. 440. B
In nuptialibus gaudijs mors cogitanda. 440. C

O

Obedientia.
Obedientia Deo placet, diſplicet arrogantia. 212. L.
Iuſti diuinam perficere voluntatem ſtudent & ab ea dirigi. 44
Eccleſiæ baſis obedientia. 118. G
Obedientiæ firmitas. 118. H
Diuinæ voluntati vt Angeli obtemperemus. 165
Perficere diuinam voluntatem non noſtri ſtudij tantum, ſed maxime Dei gratiæ eſt. 165. X
Prompta etiam in difficilibus obedientia. 368. E
Vilia quæque officia nobis præſtanda vt Deo pareamus. 413
Malis in malo obſequi non debemus. 519 Q
Excutere ſuperbi cuiuslibet imperium ſatagunt. 276
Cita obedientia in Dei obſequio. 580. X
Obedientia mortificationis crux ferenda. 550. T
Qui Dei filius audire vult Dei voluntatem perficiat. 358. Z
Doctrinæ monita non diſceptando, ſed obediendo excipienda ſunt. 385. Q
Perfecta obedientia eſt ſua imperfecta relinquere. 120. N
Recta via non eſt ſi noſtra per propriam voluntatem ſit. 60
Qui videre vult Chriſtum Chriſto obediat. 358. B
Promptè parenti longa quælibet mora. 50. M
Qui orat paratum ſe ad omnia Dei præcepta adimplenda præbeat. 155. Q
In omnib' Chriſto parere debemus. 359. E
Mortificationis ſacrificium cum obedientia. 479
Deo parenti triſte quodlibet riſus cauſa. 7. S
Obedientiæ celeritas in Ioſepho. 19. P
Plena obedientia eſt præſtare non ſolum quod iubetur, ſed etiam ſicut iubetur. 19. Q
Obliuio.
Patris & domus paternæ obliuio laudata. 214. R
Dei beneficia alta obliuione ſepeliri non debent. 306. G
Occaſio.
Peccandi occaſioni ſe exponere intutum omnino eſt, & inconſultum. 531. K
In peius labendi occaſio à quolibet auferenda. 549
Malorum occaſio auferenda. 457. D
Longe à quacunque peccati occaſione abeſſe debemus. 146. T
Occaſio, ne de bonis malè quis *ſuſpicetur*, auferenda. 486 Z
Peccandi occaſionem fugere *veræ* pœnitentiæ nota. 534. I
Malorum occaſio auferenda. 457. D
Peccandi occaſio vitanda. 532. B
Peccandi occaſionem alijs præbere quàm Chriſto diſpliceat. 344. B
Oculus.
Per oculos animam deprædari Dæmon tentat. 103
Oculorum modeſtia maximè viros decet. 145
Qui formarum exercet aucupium in laqueum cadet. 145. R
In Cœlum cur Chriſtus reſpiceret in panis in multiplicatione. 305. E
Benè oculis vtitur, qui eos in Cœlum eleuat, & terrena reſpicere dedignatur. 259
Vide, videre.
Odium.
Priuati odij cauſa religionis prætextu plerumque voletur. 454. C
Opus.
Magna opera laudis amore non inficienda. 334. C
Diuini Verbi tractator promptus ad omne opus bonum ſit. 62. H
Noſtrarum operum finis Deus tantum. 60. Z

Recta

Recta in operibus intentio. 60. A
Doctrinæ verbum bonorum operum fructus pariturat. 282. T
In cunctis operibus ſanctus in nobis Deus appareat. 162
Bona opera iam inchoata omittenda non ſunt. 144. Q
Moras in bonis operibus efficiendis quilibet auferat. 282. R
In bonis operibus affectum magis Deus æſtimat, quàm rei magnitudinem. 252. S
Et pulchri, & boni operum fructus fini. 189. D
Nō ſatis eſt bona cogitare niſi faciam*. 464
Per operum puritatem ad cordis munditiam itur. 133
Iuſtorum bona opera digna ſunt quæ ſpectentur. 482. L
Statim ac Dei dona accepimus operi manum admouere debemus. 472. M
Gratior Dei auribus operis vox, quàm oris. 583
In bonis operibus iactantia fugienda. 87
Doctrinæ verbum bonorum operum fructus pariturat. 282. T
Iudicij ſonitus bonorum operum parturitionem vrget. 74
Bonorum operum mater mortis memoria. 74. P
Pulchritudo in operibus, quæ ab hominibus ſpectantur. 190. F
Originis dignitas in operum exemplis ſita. 77
Iuſtitia non verbis adſtruenda, ſed operibus. 543
Summa virtutum benè agere & mala pati. 134
Securi de bonorum operum mercede ſimus. 151. F
Operum fructibus abundare hominis vita debet. 4. L
Probis actibus probet quilibet ſe natū. 4 L
Operis laus cum Chriſto ab omni parte clauditur. 5. N
Sterilis operum fœcunditas, quæ ad Chriſti Regnum non euehit. 14
Operum fœcunditas laudata. 30. Q
Operum magis quam verborum ratio apud Deum habetur. 42. R
Fortior rerum quàm verborum vis. 258 V
Bonorum operum præmium, & merces. 484. R
Oratio bonis operibus animetur. 184. M

Opprobria.

Singularis gloriæ loco habenda opprobria ſunt. 530. Q

Oratio.

Orationis inſtantia & ardor. 184
Oratio bonis operibus animetur. 184. M
Bona omnia non ab alio, quam à Deo petenda. 184. N
Aeterna, non peritura in oratione quærenda. 185
Deo familiares, purique euadimus in oratione. 157. Y
Orationem fuſurus omnia quæ infra Deum excludat. 157. Z
Oratio diues theſaurus. 158
In orationes leuium cogitationum paleæ reijciendæ. 158. A
Oratio à Dei ira nos eximit. *Iſaiæ* locus. 158 B
Oratio producenda. 158. C
Orationem fundens iucundum Deo ſpectaculum præbet. 159
Fiducia in oratione habenda. 159. E
Suorum orationibus Deus attendit, ac ſi aliud non ageret. 159 F
Solus Deus in oratione quærendus. 159. G
Sancti precibus adeundi. 134 G
Fiducia in petitionibus præcipuè requiritur. 325. A
Oratio attentè fundatur. 157
Oratio ieiunium, ac eleemoſynam ſocias deſiderat. 157. V
Ineptus orationi ſternendæ, qui terrenorum amore tenetur. 155
Eleemoſyna orationis præparatio. 155. P
Qui orat paratum ſe ad omnia Dei præcepta adimplenda præbeat. 155. Q
Orationis & Legis nexus. 155. R
In angulis platearum cur orarent hypocritæ. 155. S
Orationis formulam Chriſtus nobis præbuit, vt facilius exaudiremur. 160
Promptus Deus vltrò concedat quæ in oratione petimus. 160. H
Qui patrem in oratione Deum vocat, filium ſe ſanctis moribus monſtret. 160. I
Grandia, & Dei filijs digna in oratione petenda. 161
Terram, & terrena relinquat, qui Deum orat. 161. L
Veri gaudij mater oratio. 509 T

Quò feruentius orauerimus eò magis de aliorum ſalute ſimus ſoliciti. Chriſti exemplum in hac re. 510
Qualiter in tentationibus, & aduerſitatibus orandum. 509. P
Orationem fuſurus charorum affectum exuat. 509. Q
Cur orans in faciem ſuam Chriſtus prociderit. 509. R
Orationis vis, & efficacia. 521
Orationem à nobis etiam tribulationibus Chriſtus elicit. 216. Z
Omnium ſalus nobis curæ ſit, dum oramus. 165. Y
Quæ in Dei cultum fiunt orationis naturam induunt. 417. T
Pro perſecutoribus, & iniurias inferentibus orare, diuinum quid pium eſt. 556. I
Orationis fuſu homo in alterum commutatur. 551. G
Oratio prædicationis veluti anima. 125
Vbi oratio ibi deliciæ. 505. C
Orationis neglectus ingentium malorum, ſtudium bonorum fons. 505. D
Oratione omnibus tribulationibus, & tentationibus occurrendum. 505. B
Non perfunctoriè Deus rogandus. 185. O
Cœleſtia quærenda in oratione, non terrena, & obuia. 185. P
Qui ſuperbè petunt exaudiri à Deo non merentur. 278. D
Nihil magis inimicum orationi, quàm lucris inhiare. 418
Orantium vota nõ exæquat tãtùm Deus, ſed ſuperat. 377. B
Cœlum deſideret, & quærat, qui Cœleſtem orat Patrem. 161. N
Orationis vim, & efficaciam prodere Chriſtus voluit. 514
Quanta orationis vtilitas. 419. B
Ab oratione non facilè deſiſtẽdum. 513. D
In rebus temporalibus vehementius poſtulat, qui non poſtulat. 203. N
Deſiderium petentis Chriſtus acuit, dum differt concedere poſtulata. 321. V
In tentationibus Dei maximè auxilium per orationem quærendum. 512
In periculis ſtatim Deus inuocãdus. 313. F

Oſculum.

Apoſtoli ad Chriſtum aliunde redeuntes oſculabantur. 517. N
Chriſti vulnera piè oſculãtur mulieres. 582

Otium.

Qui otio torpet in omnia vitiorum genera facile labitur. 397
Perſtricti qui otio marceſcunt. 379. A
Magis laborat qui non laborat & otio torpet. 397. B
In re ſalutis non ita fidamus aliis, vt nos torpeamus. 199. X
Otio torpere Doctor non debet, qui alios ad laborem vocat. 139
Superior curet, ne ſubditi otio torpeant. 400. I
Laboris amicos amat Chriſtus, fugit deſidioſos. 128
In Chriſti comprehenſione ingenti dolore capiatur qui Chriſtum amat, & ab otij ſella abeat. 525
Prædicator otio non torpeat. 119. S
Otio torpeſcere Euangelicus doctor non debet. 250. K
Otioſi Diaboli puluinar. 193
Notati qui Dei ſeruituti addicti laborem fugiunt. 398
Magna merces ab otio auocari. 398. D
Vide labor, opus, deſidia.

Oues.

Quibus electi cur comparentur. 474. Z

P

Panis quid. 318. I
Nobis non alendis canibus panis petendus. 166. B
Panis mortis memoriam excitat. 167. D
Panes propoſitionis qui, & cur ita vocarentur. 270. K

Paralyſis.

Qui pinguedinis villam inhabitat animæ paralyſim timeat. 200. Z
Terrena gloria animæ paralyſim affricat. 200. B

Paſtor.

Quã noxia ſubditis Paſtoris abſẽtia. 366. Y

Paſſio.

Ad gloriæ culmẽ per paſſiones itur. 354. Q
Cauet Pater cœleſtis, ne filij paſſio, & mors impediatur. 360
Paſſionis calix cum gratiarum actione excipiendus. 498
Paſſionem ſuam Chriſtus impediri non vult. 360. L
Vide Chriſti paſſio.

Paſſio-

Paſſiones.
Paſſionum vituli Deo mactandi. 107. Q
Ira, & inuidia ceteræque paſſiones niſi coerceantur maiores fiunt. 275
Pater, Parentes.
Verus ille pater, fiduſque nutritius qui Chriſto filios ſiſtit. 383. L
Obſequio maximè non nudis titulis parentes à filiis honorandi. 427. V
parentes magnam paruulorum liberorum curam habeant. 385. R
patres ita vnius filij curam habeant, vt alios non negligant. 427
Obſequio maximè non nudis titulis parentes à filijs honorandi. 427. V
Ad labores filios ſuos hortentur parentes, nec ſinant otio torpeſcere. 426. R
Malè à parentibus informatus ægrè dediſcere malos mores poteſt. 69. Z
Cur Chriſti manus filijs ſuis imponi patres peterent. 384. N
Terrenus pater cęleſti poſtponēdus. 213. P
Ardens parentum in filios amor à 320. N
Filius Patris ferè mores refert. 53. X
Malorum parentum malitia in filios ferè deriuat. 383
parentes ob ſpiritalem filiorum ſalutem ſolliciti ſint. 320
Patria.
Ad Chriſti patriam ſpectat, qui ægritudines libenti animo patitur. 224. B
Iuſto vbique patria. 224. A
Pati.
Ingens honor pro Chriſto pati. 76. Z
Adipe, & pinguedine anima repletur, quæ aliquid pro Deo patitur. 504. B
pro Chriſto pati ingens lætitiæ occaſio. 135. S
Qui fortiter iniurias patitur, eas inferentibus cruciatum infert. 557. K
Qui libenter patitur Angelus fit. 521. X
Summa virtutum benè agere & mala pati. 134
Ingens beneficium aliquid pro Chriſto pati. 215. S
Patientia.
patientia in ferendis iniuriis armorum apparatu, non eorum vſu probare Chriſtus voluit. 520
Quò quis fortior in malis ſuſtinendis eo maiori veneratione dignus. 75. Y
Totus mundus mitibus patria. 127. T
Qui vt terra calcatur, cęlū poſſidebit. 128
Manſuetus vt ouis ſit qui vexatur. 237. R
Tuto quis laudari poteſt cum in aduerſitatibus firmus in Dei obſequio manet. 261. B
Maiora beneuolentiæ ſigna exhibenda, vbi grauiora tormenta nobis parantur, maioribus contumeliis, & conuitijs impetimur. 408. K
Qui hominum ludibria æquo animo fert à Deo honoratur. 549. P
patientia in ferendis iniuriis, quæ nobis inferuntur. 520. V
Fortis eloquentia eſt, mala pati, & patienter ferre. 249. H
patienti, & manſueto lupi videntur oues, impatienti contra. 242. L
patientia quaſi centrum immobile contra omnes iniurias. 247
Iniuriæ nobis illatæ æquo animo ferendæ, moleſtiſſimæ quę Dei gloriā tangūt. 107
Nihil ſic oſtendit alicuius excellentiam quàm patientia in contumelijs, & iniurijs. 546
patientia in perſecutionibus Chriſti exemplo oſtendenda. 542
patientiæ documenta daturus Chriſtus de cruce non deſcendit. 556
Chriſtus cruci affixus patientiæ exemplar. 556
patientia in aduerſis regiæ mentis nota. In Paralip. A
patiens magnanimus audire poteſt. 376
Euangelicus doctor ouem patientia referat. 247. Z
Vide, iniuriarum obliuio.
Paupertas, pauper.
paupertatē Chriſtus honorari vult. 25. V
paupertatis diuitiæ, & penuriæ opulentia. 30. R
Chriſti paupertas nos ditauit. 30. S
Fulgebit vt ſtella, qui paupertatem amat. 37. V
Maria prodebat ſe Chriſti matrem, quia in tanta paupertate lætabatur. 39. C
Vera paupertas non tam in non poſſidendis rebus, quàm in non deſiderandis ſita eſt. 393
Diues Chriſti paupertas. 244
Largitas in pauperes commendata. 270. M
paupertas reuerenda. In Paralip. G
pauperes, & humiles ad Chriſtum facilè

cilè eunt. In Paralip C
Pauperes diſcipulos paupertatis amator Chriſtus adiuuat. 217. C
Paupertas lucri cupidos ac diuitiarũ mancipia, à virtutis ſtudio deterret. 213. N
Paupertas ingentis gloriæ loco. 123. B
Pauperes videre, & pauperibus benefacere idem apud Chriſtianos fit. 483. O
Pauperes inter diuites eſſe vult Deus, ne benefaciendi occaſio deſit. 483. P
Quàm pauper, & à luxu alieno ſeuerum Chriſti menſa. 318. H
Benè locantur diuitiæ cum pauperibus erogantur. 389. C
Tubæ ſonitu pauperes olim ad locũ eleemoſynæ cõuocabãtur. Cur id fieret. 152
Maximam pauperũ curã Chriſtus hẽt. 483
Spiritualis ſtructura paupertati, & nihili innititur. 125. N
Superbi Chriſtum in pauperibus agnoſcere dedignantur. 476. F
Paupertas, & rerum terrenarum deſpicientia non amara, ſed dulcis. 123
Diues apud Deum paupertas eſt. 123. O
Mãſuetudinis, & paupertatis nexus. 125. P
Paupertatis præmium. 125. R

Pax.

Pacis auctores mundi ſint. 133
Conciliatores pacis iniuriarum obliuiſcantur. 133. K
Etiam perſecutores pacem nobis afferre poſſunt. 492. Q
In Dei templis ea verſare animo debemus, quæ ad puritatem & pacem ſpectant. 143. O
Sine pace & concordia Chriſti corpus percipere nemo præſumat. 143 P
Pax omnia bona ſecum deuehit. 246

Peccator.

Peccandi occaſioni ſe exponere intutum omnino eſt, & inconſultum. 531. X
Peccandi affectus ægrè relinquitur. 191. M
Grauius peccãt qui alijs præſunt, & exemplo alijs præire in bono debent. 344. A
Impij aliena crimina vident, non vident ſua. 539. K
Peccatores ſua ſcelera tegere non valebunt. 458. F
Plerumque accidit, vt qui delicatiùs à Chriſto accipitur grauius Chriſtum offendat. 492. P
Impij errorem, quem in alium damnant ferè in ſe ipſis non vident. 571
Quærẽda cuiuſque peccatoris ſalus. 495. Y
Peccatores arguentes in vitia non in homines ſæuiant. 414. O
Peccatores Chriſtus ad ſalutem allicit. 479. E
Peccatis onuſtus infernus quidam, quædam gehenna. 279. L
Peccantes Deus erigit, & ne nimis pudore confundantur facit. 376. A
Studendum ne peccator impudentior fiat. 490. L
Indignos ſe Dei præſentia peccatores putant. 223. T
Peccatorẽ ſcelus torquet & laniat. 299. D
Bruti animantis officio fungitur qui ſcelera ſceleribus nectit. 253. B
peccator vita functus. 218. L
Non poteſt non turbari qui ſceleribus plenus eſt. 29
Vide impius, malus.

Peccata.

Aliena peccata ne facilè tangat, qui ea curare non poteſt. 195. G
Peccata, quæ notitiam noſtram fugiunt magis nocent. 191. O
Longè à quacunque peccati occaſione abeſſe debemus. 146. T
peccata cur debita dicantur. 168
Non propter mortem triſtis Chriſtus ſed ob noſtra peccata. 507
Iuſtorum mos, vt audientes aliquẽ ob peculiarem defectum argui, ſtatim cogitẽt ſe ſi non illo ſaltem alio obſideri. 394. R
Mali peccata ſua ſupprimere ſtudent, explicare nolunt. 477
peccata in homines magis quàm externi hoſtes ſæuiunt. 18. N
peccatorum fœtor. Ingens fragrantia liberatio à peccatis. 18 O
Maiora crimina maior ſequi humilitas debet. 39. D
peccatum malorũ omnium origo & fons. 168. H
peccata in Dei templo commiſſa quàm diſpliceant Deo. 564. H
In peccato perſeuerans ad peccatorum cumulum trahit. 533
peccatorum noſtrorum ſpinis contexta Chriſti corona. 548. O
peccatum in nobis non regnet, vt Dei regnum in nos adueniat. 163.

Cautè

Cauē aliena peccata obtegenda, ne aliorum lædatur fama. 401
Malorum omnium extremum ex conſuetudine peccare. 454. B
Magis ob peccatum arguitur, qui ante magis gloriabatur. 510. X
Peccati occaſio relinquenda. 65. P
Officij dignitas, & rerum diuinarum cognitio peccatum grauius reddit. 513
peccatorum grauitas verbis non eſt minuenda. 319 K
peccatum ſtultitiæ meretur nomen. 372. O
Vnum peccatum gradus ad aliud eſt. 532
peccandi occaſio vitanda. 532. B
Præſumptio peccati permiſſu comprimitur. 532. C
Peccandi occaſionem aliis præbere quàm Chriſto diſpliceat. 344. B
peccatorum diluuium per Chriſtum exſiccatum. 84
A peccato nos educere Chriſtus quærit, dum non ſanat. 195
Aſſidue aliena peccata condonanda. 168. F
Ad peccatum ſollicitari grauiſſima tentatio. 168 G
peccata ad laborem, bonaque opera vrgere nos debent. 426. T
peccata, quæ pœnitentia non delentur, multiplicantur. 292 I
In Deum beneficia conferentem peccare, quam graue. 518. O
Mortis tempore peccata, quæ vix nunc apparent, prodibunt in lucem. 470. G
Difficilè curati morbus poteſt, qui radices emiſerit in animo. 366. Z
peccatum peccatum trahit. 3 7
peccatorum rubigo igne abſumenda. 84. V
proteruitæ impudentiæ eſt Deum offendere cum maiora exhibet beneficia. 315
peccatorum pondus quàm graue. T

Peccata minima.

Minima peccata negligenda non ſunt. In Paralip. FF
Iuſti etiam ob leuē labeculā valde timēt. 360. F
Satis Dæmoni eſt ſi vel ad minima peccata illos alliciat. 105
Etiam exigua culpa carere ſtudet qui alios edocet. 55. H
Quò quis iuſtior, eò magis à minimis labeculis abeſſe ſtudet. 79. K
Vel leues maculas fugere Doctor debet. 53. F
A minimis initiis in malorum extrema ferè dilabimur. 515. G
Vide, minima.

Pecunia.

pecunia auaro carnif. x. 540

Perditio.

Suæ quiſque perditionis auctor. 73. L
Ob via perditionis via. 187. V

Peregrinus.

Chriſti ſanguis illis præcipuè ſalutaris, qui ſe in hac vita velut peregrinos cenſent. 541. Q

Perfectio, perficere.

Chriſtiana perfectio nullis limitibus coercetur. 148. C
Perfectionis amator delicijs non diffluat. 389. B
Ad perfectionem gradatim eundum. In Paralip. E
Etiam rerum minimarum affectus perfectioni impedimento eſt. 390 F
plerique ſublimia perfectionis documenta ſcire volunt, qui ne obuia quidem, & minima obſeruant. 441. B
Non facile ad illud redeundum, quod Chriſti amore reliquimus. 208 A
Etiam à minoribus inchoata perficere debemus. 117. D
Chriſti mitius. 117. B
plerique ſublimia perfectionis documenta ſcire volunt, qui ne obuia quidem, & minima obſeruant. 441. E
Etiam à minoribus inchoata perficere debemus. 117. D
Lato corde per arctam perfectionis viam currendum. 187. Y
perfectionis via inuēta ſæpè deſeritur. 188
Chriſtum ſequatur perfectionis amator. 395. V
Perſarum mos cum muneribus adorare. 25. Y

Perſecutio, perſecutor.

Qui perſecutionem patitur currere in ſpirituali via citiſſimè debet. 134
Etiam perſecutores pacem nobis afferre poſſunt. 492. Q
Væ illis, qui homines produnt. 493. R

Perſeuerantia.

perſeuerantia in bonis operibus. 190. G
perſeuerantia in bono. 464. Z
Bona opera iam inchoacta omittenda non ſunt. 144. Q

Iuſti

Iuſti animus ſemper idem. 52. Q
A bono opere ne auocemur, licet alij nos irrideant. 236
Perſeuerantia, & patientia in carnis anguſtijs perferendis laudata. 330. P

Petrus.

Adhærere Chriſto Petrus cupit, non ſe oſtentare. 321. X
pœnitentia remedium in Apoſtolorum Principe. A

Phariſæus.

Cur coram Herodianis Chriſtum Phariſæi tentarint. 437. V
phariſæorum in tentando Chriſto dolus, & fraus. 441. D
phariſæorum ſuperbia in oneribus aliorum humeris imponendis. 445. C
Phariſæorum aſtutiam Chriſtus vt eluderet. 272. R

Phylacteria.

Phylacteria quæ, noxia diuinarum rerum obliuio. 446. G

Pietas.

Pietatis opera in Chriſtum referenda. 209. D
Ementia pietatis officia non probat Chriſtus. 235. M

Pilatus.

Coram Pilato tacuit Chriſtus, quia ad liberandum eum promptior erat. Perſtricti qui aliter. 543
Cur Chriſtum ad Pilatum Iudæi duxerunt. 536. D
Principes Sacerdotum, & ſeniores populi cur Ieſum ad Pilatum duxerint, non miſerint. 536. F
Cur manus Pilatus lauerit. 547. K

Plauſus.

In rebus quæ agimus hominum plauſus fugiendus. 334. Z
Mundi plauſibus nullus fidat, qui decipi non vult. 423. M

Pœna.

Certa malorum pœna. 190. H
Solius pœnæ metu agenda, pœnitentia non eſt. 57. N

Pœnitentia.

Pœnitentes Deus honorat. 6. O
Fera pœnitentia improbata. 8. C
Pœnitentia in vitæ occidentem non reijcienda. 23. O
Cita pœnitentia ſit. 534
Pœnitentiam citò init, qui diuinorum verborum recordatur. 534. H
Peccandi occaſionem fugere veræ pœnitentiæ nota. 534. I
Pœnitentiæ, & gaudij nexus. 117. F
Pœnitẽtiæ ſolidum gaudium parturit. 113
Vbi pœnitentia ibi bonorum copia. 113. N
Vita hæc noſtra perpetua pœnitentia ſit. 462. S
Magna reprehenſione dignus qui pœnitentiam ſimulat. 67
Ad pœnitentiam, & confeſſionem peccatorum delinquentes Deus omnibus modis allicit. 435. R
Statim poſt lapſum ad pęnitentiam currere debemus. 533. G
pœnitentiæ remedium in Apoſtolorum Principe. 531. A
Ad pęnitentiam vel honorificis titulis homines Deus flectit. 426. Q
A prauis affectibus pęnitens abeat.
Vtilis diuini Iudicij cogitatio. 66
Etiam ſanctus à pęnitentiæ operibus non abhorret. 61
Fletus pęnitentibus dulcis. 171. P
Amens eſt qui poſt peccatum non currit ad pęnitentiam. 53
Verę cõſolationis mater pœnitentię. 59. Q
pœnitentia continuata, & in Deum directa. 70. A
pęnitentia veræ pulchritudinis mater. 113. Q
Ad pęnitentiam currere vt ceruus quiſque debet. 113. R
Tota vita pęnitentia ineunda. 53. I
Malorum conſortium auocat à pęnitentia. 55. K
Pęnitentia non differenda. 53
Omnibus agenda pęnitentia. 53. L
Pęnitentia regni cęleſtis clauis. 53. M
Solius pęnę metu agenda pænitentia non eſt. 53. N
Pęnitentiæ vis. 53. O
Cęleſtia bona non terrena ſpectat verus pænitens. 55
Veræ gaudij mater pænitentia. 53. P
Iræ diuinæ cogitatio plenam pęnitentiam ſuadet. 70
Pęnitentia continuata, & in Deum directa. 70. A
Fructus pęnitentiæ pomis gomorrhæis ſimi-

ſimiles non ſint. 70. B
Pęnitentiæ fructus omnia membra, & omnes animæ facultates producunt. 70. C
Vera pęnitentia ſtatim fructus parturit, nuda deſideria non habet. 71
In pęnitentia nuda verba non ſufficiunt. 71. D
Deo tantum pœnitentiæ fructus offerendi. 71. E
pęnitentia diuturna ſit. 71. F
pęnitentię operibus diuinę iuſtitiæ obuiam eundum. 278. F
Omnes ad pœnitentiam Chriſtus inuitat. 278. G
Sera pœnitentia, ſera boni inquiſitio, futuritatis nota vix eluere poteſt. 470
Vera pœnitentia ad Chriſtum nos vrget, non ad Chriſti hoſtes. 538

Pompa.

Deſinere in Dei cultum terræ omnis pompa debet, omnis honor. M

Poſſeſſio.

Noſtra minime noſtra eſſe videntur, cum auferri facile poſſint. 166. A

Præceptum.

Omnia Dei præcepta obſeruanda, nulla tanquam minima negligenda. 442

Prædicatio, Prædicator.

Prædicator concordiam, non diſſidia foueat. 114. V
Inanis peccatoris labor. 115
Satanam ſternat prius, qui prædicatoris officio ritè fungi vult. 110
Prædicatores ſuos quanti Deus faciat. 110. A
Qui Patriæ, & parentibus addictus prædicationi ferè ineptus. 111. F
Rerum terrenarum retia relinquat prædicator, vt homines capiat. 120. M
Doctorum prædicatione omnis amaritudo ab auditorũ animis auferenda. 136. X
Vita, & moribus prædicandum. 111
Liber ab omni iniquitas ſit concionator. 124. M
Oratio prædicationis veluti anima. 125
Prædicationis tempus cum iuſti opprimuntur. 150. D
Terror lenitati iungat Prædicator. 576
Prædicationis munus non facilè ſuſcipiat, qui per vitæ auſteritatem non prædicauerit prius. 35. D
Prædicator contra inuiſibiles hoſtes arma ſe ſumere cogitet. 283. A
A prædicationis munere auocare homines ſtudet diabolus. 98. O
Omnia regna, & regnorum gloriam ſpernere Euangelicus concionator debet. 117
Inani gloriæ prædicator non litet. 117. A
Prædicator doctrinam auaritiæ velamine non tegat. 138. C
Verba aurea Prædicator euomat, non inutilia. 124. I
Abſtinentiæ amicus, abſtinentiæ præco. 116. Z
Dei verba vbique ſeminanda, licet pauci proficiant. 285. G
Quod quis prædicatione alijs ſpargit ſuum prius operibus efficiat. 284. H
Prædicator otio non torpeat. 119. S
Hominum non diuitiarum piſcator Prædicator eſt. 119. K
Chriſti prædicator totus vox, non ore ſed toto corpore ad Chriſtum vocat. 59. R
Prædicator curare alios debet à morbo liber. 53. A
Gratiæ Dei annuntiator Dei gratia non careat. 53. B
Caſtitas prædicatoris ornamentum. 13. I
A mundi floribus ſe prædicator ſubducat. 111. I

præmium.

Bonorum operum præmium, & merces. 484. R
Non præmij ſpe, ſed amore in Dei obſequium laborare perfectum eſt. 484. S
E præmijs Chriſtus allicit, & pęnis terret. 464. A
Sua præmia vult magnificari Deus, & cętera deſpici. 154. O
præmium exſpectet, qui Dei legem ſeruat. 347
præmij cæleſtis ſpe omnes labores promptè ſubeundi. 398. E
In Dei obſequio Deus ſolus laboris ſit merces. 399
Laboris merces ſit Deo placere, cui laboramus, 399. F
Vide merces.

Præſepium.

præſepium regium palatium eſt in quo Chriſtus, & eius mater. 38

Præſul.

præſul omnibus virtutibus alijs præluceat,

ceat. 140
Doctor & præſul Diuino examini maximè obnoxij. 137. Y
Multis ſibi huius vitæ dies promittere quam noxium, præſertim ijs qui præſunt. 465
Miſericordiæ viſcera non exuat præſul. 465. B
præſul ſuorum conſeruum ſe eſſe ſciat. C
præſules, & Sacerdotes minimè contemnendi. 528. L
In Principum virorum, præſulumque aulis indignis Chriſtus tractatur modis. 530. T
Paſtorum & præſulum culpa vbi oues iacent. 237. Q
Præſul indignus pontificia ſede, cuius animo furor dominatur. 527
Præſul, ac ſuperior vigil, ac ſollicitus. 32. C
Prælati communibus Eccleſiæ bonis ad priuata commoda, & minus ad propias voluptates ne abutantur. 368. F
Sceleratiores quandoque ſunt, qui cum præſulibus ſeruiant ſanctiores eſſe deberent. 519. P
Prælati ſubditis compatiantur. 503. Z
Sacerdotes & præſules revereri debemus non proſcindere. 444
Ex Doctorum, & præſulum impietate malum in alios transfunditur. 319. L
Præſules, ac Principes ſuorum potiùs ſaluti conſulant, quàm ſuæ gloriæ. 343. X
Præſules maximè malè de ſe opinandi occaſiones ne dent, & an dederint exquirant. 340. M
Vitæ ſanctitate antiſtare auditoribus Doctor & Præſul debet. 120
Prælati, & ſuperioris nomen non meretur qui torpet, & dormit. 508. M
Præſules ſuos viſitent. 203. I
Rari ſunt qui benè Eccleſiæ Dei præſint. 464
Seruum ſe non Dominum eſſe cogitet Præſul. 464. V
Nec decipi nec decipere Præſul debet. 464 X
Beatus, & felix Præſul, quem paratum Dominus inuenerit. 464. Y
præſul omnibus virtutibus alijs præluceat. 140
præſul ſuos ab hoſtibus tueri veluti ciuitas ciues debet. 140. F
præſul & Doctor animarum vnitas & pax. 140. G
Vide, Superior.

Præſumptio.

Præſumptio quàm grauiter punienda. 503
præſumptio peccati permiſſu comprimitur. 532. C

Princeps.

Mortis memoria à principibus viris non abeat. 41. N
Inſolens eſt ſpiritualia Principes viros primos ſcire. 21. E
Vbi malus imperat exulat pax. 28. K
Agrè celari Sacerdotum, & Principum peccata poſſunt. 541
In Principum virorum, Præſulumque aulis indignis Chriſtus tractatur modis 530 T
præſules, ac Principes ſuorum potiùs ſaluti conſulant, quàm ſuæ gloriæ. 343. X
principum, & communium benignitas in ſeruos. In Paralip. kk
Vide, Dominus, Superior, Rex.

Profectus, proficere.

Quotidie proficere debemus & ſanctiores euadere. 264
Quò magis proficimus, eò magis Dei prouidentiam cognoſcere ac venerari debemus. 330. O
Nullus adeo ſanctus qui creſcere in ſanctitate non debeat. 62. R
Perditiſſimæ eſt mentis Chriſti ſermonibus non proficere, ſed in deteriora labi. 274. V
Terminos ſibi in bene operando nullus præfigat. 138
Magnus ex Chriſti verbis atque præſentia profectus. 236. P
profectus in Dei via. 60 Y
Tunc in Dei via periclitamur, cum pergere negligimus. 313. E
Aliorum profectus promouendus, non deterrenda germinans fides. 248. M
De ſuorum profectu ſuperior gaudeat 473. Q
In virtute debemus ſēper creſcere. 369. C
Diuinæ laudi ſemper aliquid adijciendum. 341 Q
Quò quis Chriſto dignitate ac gradu propinquior, eò maiorem illi laudem debet exhibere. 341. R

Peri-

Periculum imminet cum recta ad Chriſtum non itur. 313. B
Quotidie proficere debemus & ſanctiores euadere. 164
Paulatim ad ſanctitatis culmen pergendum. 164. V
In virtutibus ſublimior ſemper petendus gradus. 326. E
Iuſtus ſemper nouo profectu naſcitur. 4
In Dei cultu, & obſequio ſemper aliquid adijciendum. 313. X
Semper in Dei obſequio ardentiores eſſe debemus. 567. R
Qui grandia molitur, paulatim pergat. 242. I
Quò plures obices Mundus, & Dæmon nobis opponit, eò ardentius proficere debemus. 410
Vide vita ſpiritualis.

Promptus.

Promptus & alacer, qui poſt Chriſti aduentum Chriſtum quærit. 27. D

Prophetia.

Prophetarum verba Dei verba ſunt. 380. D

Propinquitas.

Virtus non propinquitas in cœleſti regno obtinendo reſpicitur. 407. D

Proſperitas.

Proſperitatem abſtinentia portēdit. 171. O
Vbi proſperitas temporalis deficit, tunc Ieſus mente ſuſcipitur, dæmon abit. 210

Prudens.

Prudentes ſimus in aliorum ſalute quærenda, & in extollenda virtutis cruce. 248. B
Prudentium eſt imprudentes inſtruere, & ad bonum excitare. 468
Vbi auaritia prudentia exulat. 471
Alienis peccatis prudens ignoſcit.

Pulchritudo.

Extima pulchritudo æſtimanda non eſt, ſed intima. 456. C

Puluinar.

Otioſi Diaboli puluinar. 193. S

Puritas.

Per munditiam homo ad Dei imaginem reparatur. 732. G
Per operum puritatem ad cordis munditiam itur. 133
Puritas & pœnitentia ad ſacram Euchariſtiam. 64. N
Animæ puritas Deo placet, diſplicent qui eam polluunt. 418. Z

Purpura.

Fugienda dignitatis purpura. 10

Q

Quieſcere.

In nulla re, quæ infra Deum quieſcere animus poteſt. 395

R

Reficere.

Reficere humanæ mentis laſſitudinem nullus alius infra Deum poteſt. 265. S

Regnum.

Regna terrena vix regni nomen merentur. 178. G
Regna terrena nihil eſſe iudicaremus, niſi Diabolus nobis imponeret. 107. O
Gloria quam Deus ſuis oſtendit omnium vota explet, ſecus regna terrena. 360. H
Regna terrena, terrenaque gloria ab oculos non habenda. 166. M
Nos præcipuè Dei regnum ſumus. 163. S
Nos ex nobis ad Dei Regnum pergere non poſſumus. 163. T
Omnia regna, & regnorum gloriam ſpernere Euangelicus concionator debet. 117
Regni & crucis nexus. 252
Iuſti perpetua poſſeſſione regno fruentur. 475. B
Peccatum in nobis non regnet, vt Dei regnum in nos adueniat. 163
Felix regnum & Rex, cuius ſceptrum Diaboli Regnum deſtruit. 549

Religio.

Religioſi ſine comite non eant. 412. A
In Religione quidam cœleſtis gloriæ ſapor. 357
Religioſi viri vbi ceciderant difficilè reſipiſcunt. 67. R
Religioſi cellæ ſint inquilini. In Paralip. Y

Remedium.

Remedium malis ſtatim adhibendum. In Paralip. B
Prius grauioribus malis occurrendum, quàm alijs. 419. A

Reprehenſio.
Meretur acriter reprehendi, qui bonitatem ſimulat. 117
Extollenda quæ laude digna, vt reprehenſione digna ſine reprehenſione non abeant. 345. G
Feſti diei gaudium errorum reprehenſione non inficitur. 578. S
Repudium.
Vxor non facilè repudianda. 380. C
Libellus repudij cur ſcriberetur. 381. F
Ceremoniæ quæ in libello repudij religioſè obſeruabantur moram fouebant. 381. G
Reſpondere.
Verbi reſpondendi vis. Eius profectui cum quo loquimur reſpondere debemus vtilia proferentes. 263. O
Reſpondere quid. 44
Reſurrectio.
Cur alij cum Chriſto reſurrexerint, & quando. 565. M
Parandus reſurrectioni, & diuinis myſteriis excipiendis animus. 578
A vitijs ad virtutes tranſmigremus reſurrectionis gloriam viſuri. 583. F
Retia.
Rerum terrenarum retia relinquat prædicator, vt homines capiat. 120. M
Reuelatio.
Poſt reuelationes nemo facilè, ac liberè ea effundat, quæ humana dictat ratio. 345
Riſus.
Deo parenti triſte quodlibet riſus cauſa. 7. S
Vide, gaudium, lætitia.
Rex.
A regis nota abit Rex qui iuſtitiæ non litat. 287. P
Mali regis exemplum ad malum alios prouocat. 301. K
In bono conſtantiam ſeruent reges, non in malo. 303. S
Impius Rex Diaboli munere fungitur. In Paralip. L
Res piæ ſerò ad reges, ac principes deferuntur. 298
Chriſti parens eſſe videtur, qui populos recti gubernat, & regit. 8. B
Verus ille Rex, qui auro, & muneribus abduci à Chriſto non poteſt. In Paralip. M
Chriſti parens eſſe videtur, qui populos recti gubernat, & regit. 8. B
Verus Rex, qui non ſibi, & ſaltui, ſed Chriſto ſolium parat. 12
Regiæ dignitatis inſigne inſignis ſanctitas. 12. N
Prodigij loco habendum Reges regno relicto Chriſtum quærere. 21
Regibus turbatio agnata. 28. G
Turbationi obnoxius qui terrenam felicitatem amat. 28. I
Regis eſt ſubditos paſcere. 32. A
Mali eſſe volunt Reges, nolunt dici. 33
Regis eſt ob iniqua promiſſa triſtari, à Regis nota abit, qui ſcelus ſcelere cumulat. 303
Regij pectoris eſt ſe coram Chriſto proſternere. In Paralip. N
Clemens, & pius Rex ſit. 429
Qui ſuper homines eſt hominem ſe cogitet. 429. A
Reges regiam dignitatem vbique ſeruent. 434. N
Malus rex bonorum conſortium vitat, malorum amat. 304. V
Reges non minus legi Dei parere debent, quam ſubditi. 270

S

Sacerdos.
SAncti Dei ſacerdotes eſſe debent. 97. K
Sacerdotum, & Eccleſiaſticorum quantum cæteris noceant ſi mali, quantum proficiant ſi probi. 416
Perſtricti mali Sacerdotes. 536
Ignorantia rerum diuinarum eſſe non debet, vbi Sacerdotes degunt. 22. L
Agrè celari Sacerdotum, & Principum peccata poſſunt. 541. T
Sacrilegi Sacerdotes Chriſti ſanguine ne ſibi blandiantur. 541. R
Sacerdotes & præſules reuereri debemus non proſcindere. 444
Mali Sacerdotes lucris ſtudent, animarum cura neglecta. 451. T
Solemnia conuiuia à ſacrificijs olim auſpicabantur. 430. D
Sacerdotum eſt lites inter alios componere, diſſidia tollere, non fouere. 382
Caueant Sacerdotes ne nimia ſeueritate pœ-

pœnitentes in deſperationem adigant. 539
Lætum fauſtumquè cum Dei Eccleſia ab impiis ſacerdotibus liberatur. 2. G
Sacerdotum eſt homines quodammodo refigulare, & in nouam formam Dei ope mutare. 539. L
Præſules, & Sacerdotes minimè contemnendi. 528. L
Omnia per ſacerdotes, qui Dei locum tenent, probanda. 198
Sacerdotes ab omnibus honorandi etiam mali. 198. R
Difficile conuertuntur ac ſanantur ſacerdotes qui aliorum medici ſunt. 198. S
Se quilibet explicare ſacerdotibus debet. 198. T
Sacerdotes de rebus diuinis etiam à regibus conſulendi. In Paralip. H
Sacerdotes licet mali venerandi, ibid. I

Sacramentum.

Rationis expers qui ad Dei ſacramenta indignè accedit. 346

Solus.

Salutis impedimenta citò à molienda. 389. A
Salutem noſtram quàm ardenter Chriſtus cuperet. 507. K
De vniuiuſque ſalute quàm ſit ſollicitus Chriſtus. 372. K
Chriſti gloria & virtus omnium ſalus. 584. G
Deſperata ferè eorum ſalus, qui cum perdite viuant probos ſe exiſtimant. 230. T
Nec ſimulate quidem noſtram ſalutem petit dæmon. 94. B
Qui ſuæ ſalutis cura tenetur iudicium ſemper cogitet diuinum. 460
Nemo tam demens vt ſalutis amore terrena lubens non dimittat. 146. S
Noſtram ſalutem quam ardenter Chriſtus quærat. 559
Cunctatio omnis amputanda, vbi de animæ ſalute agitur. 66. Q
Noſtram ſalutem quærit Chriſtus licet nos dormiamus. 513

Salus Aliena.

Aliena ſalus quàm ſtudioſè quærenda. 79. H
Mora omnis auferenda cum in aliorum ſalute laborandum. 579
Animarum ſalus præcipuè quærenda, & ad eam omnia dirigenda. 260
Qui Chriſtum ſequitur alienæ ſalutis cura ſtatim tangitur. 120. O
Iuſti quàm ardenter aliorum ſitiant ſalutem. 34. I
Poſt animæ ſuæ ſalutem etiam aliorum ſalus quærenda. 46. A
Quò feruentius orauerimus eò magis de aliorum ſalute ſimus ſoliciti. Chriſti exemplum in hac re. 510
Quò quis morti vicinior, eò magis alienæ ſaluti debet ſtudere. 257
Curanda noſtrorum ſalus. 241. G
Malorum pœnis, ac minis ab aliorum ſalute quærenda auocari non debemus. 110. B
In omnibus, & vbique iuuare alios ſtudeamus. 408
Omnium ſalus quærenda. 396. Z
Statim malis occurrendum, & aliorum ſalus quærenda. 5
Omnium ſalus nobis curæ ſit, dum oramus. 165. Y
Qui Chriſtum ſequitur alienæ ſalutis cura ſtatim tangitur. 120. O
Nullius deſperanda reparatio. 47. D
Etiam aliorum ſalus ſollicitè quærenda. 288
Perfecti eſt, in tribulationibus propriis alienis commodis, & alienæ ſaluti ſtudere. 256. O
Quærenda cuiuſque peccatoris ſalus. 495. Y
In quouis ſtatu ſanctus quilibet eſſe poteſt. 207. Y
Regiæ dignitatis inſigne inſignis ſanctitas. 12. N
Per ſanctitatis ſcalam aſcendere ad Deum debemus. 25. A
Quò quis ſanctior, eò magis Mariam veneretur. 17
Animæ ſanctitas. 20. B
Sancti fragilitati ſuæ minimè fidunt. 491. N
Quò quis ſanctior, eo magis de ſe diffidat humilior ſit. 491
Quò quis ſanctitate proximior Chriſto, eò maiori periculo obnoxius eſt, niſi ſibi caueat. 313. C
Etiam extra templum ſanctitati litandum. 104. F
Nullus adeo ſanctus qui crescere in ſan-

ctitate non debeat. 162. R
Externa ſanctitatis ſpecies parum prodeſt. 456. B
ſanctorum interceſſio quàm nobis vtilis. 321. R
ſanctitas à templi cultu. 97. I
ſancti Dei ſacerdotes eſſe debent. 97. K
In ſanctos magis ſæuit Dæmon. 86
ſanctitatis oſtentatio fugienda. 446. H
In extremo iudicio nullus Sāctorum partes peccatorum tuebitur. 436. S
Quò ſanctior quiſque eſt, eò ad maiora diſcrimina vocatur. 215
In donis diſtribuendis ſanctitatis, non cognationis ratio habenda. 349. D
Paulatim ad ſanctitatis culmen pergendum. 164 V
Quò quis ſanctior eò minus diuina beneficia obliuioni tradere debet. 340. K
Quo quis ſanctior, eo minus creaturarum veſtigia ſequitur. 45
Veræ ſanctitatis ſignum aduerſa pati. 75. V

Sanitas.

Qui citò ſanari vult, citò ad Deum recurrat. 195. K
Qui ſanitati reſtituitur ad bonam frugem redeat, deſerat vitia. 235
ſanitatem alteri nullus debeat, quàm Deo. 196
ſanitate in Dei obſequio vti debemus. 209 C.
Animæ ſanitas prius quærenda, quàm corporis. 194. C
ſanitas corporis quanta cautione petenda. 194. D
Citius curatur, qui ſe curatione indignum exiſtimat. 194. B
A peccato nos educere Chriſtus quærit, dum non ſanat. 195.

Sapientia.

ſuæ ſapientiæ nullus fidat. 24. I
Chriſtum quærere veræ ſapientiæ nota. 21. F
ſceptri, & ſapientiæ nexus. 21. G
ſapientia niſi Deo ſacrata ſtultitia eſt. 41
ſapientiæ, & mortificationis nexus. 41. L

Scandalum.

Cur diſcipulorum ſcandalum prædixerit Chriſtus. 502. X
Puſillorum ſcandalum vitetur. 343. Y
ſcandalum in peius labendi occaſio à quolibet auferenda. 349
Nec illos videre tutum qui nobis ſcandalo ſunt. 146 V
Qui magnus non facilè ſcandalizatur. 371. I

Sceptrum.

ſceptri, & ſapientiæ nexus. 21. G
ſuperiores tempus inutiliter ne inſumant, ſi tempus conterere ſubditos nolunt. 472

Scientia.

ſuperbia intumeſcit qui ſæculi ſcientia imbuitur, ſecus qui diuina. 338. G
ſcientiæ opinio in ſuperbiam homines erigit. 316
Ceteris nequiores qui ſcientia tument. 336. A
ſcientia templi ornatus, & ſacerdotum. 564. G
ſcientia tumidi arguuntur, vt detumeſcant. 269. G.

Scriptura.

ſcripturarum imperitia multorum malorum cauſa. 230. S

Seditio.

Chriſtus concordiæ & pacis auctor ſeditionis occaſio fieri non vult. 500. P

Seuerus.

ſeueri in Dei iniurijs vlciſcendis ſimus, facile ijs quæ nobis inferuntur ignoſcamus. 378. H
Caueant Sacerdotes ne nimia ſeueritate pœnitentes in deſperationem adigant. 539
Quilibet in ſeipſum & in ſua vt ſerpens ſæuiat, in alios & in aliena ſit vt columba. 247. A.

Sermo.

Ab inconſiderato ſermone ingentia mala. 532. F
Perditiſſimæ eſt mentis Chriſti ſermonibus non proficere, ſed in deteriora labi. 274. V
Impiorum ſermones velut laquei vitandi. 437

Segnes.

Gloria regni cæleſtis non ſegnibus, & dormientibus datur. 348

Senſus.

Quinque ſenſuum imperium vbi excuſſerimus, cæleſtis gloriæ guſtus nobis exhibebitur. 351. H

Sepulchrum.
Difficile excitari poteſt, qui circa ſepulchrum torpet. 573. D
ſepulchri quales olim. 219
Cur in ſepulchris dæmoniaci habitarent. 219 G
Diuitum in ſepulchris faſtus arguendus 568. Y
Proprium ſepulchrum habere cur Chriſtus noluerit. 570
Dormire circa ſepulchrum non debet, qui perennaturam vitam cogitat. 573
Seruus.
Pietas & charitas erga ſeruos lecto decumbentes. 262
ſerui innocentes nihil latere dominum volunt. 290. B
ſceleratiores quandoque ſunt, qui cum præſulibus ſeruiant ſanctiores eſſe deberent. 519. P
Chriſtus naſcitur vt à ſeruitutis iugo nos liberaret. 13
Curent domini vt ſerui probi ſint. 201. B
ſerui dominorum ſuorum veſtigia ferè premût, eorumque mores imitâtur. 515
Verus Dei ſeruus vehementer dolet, cum dominum videt iniuria affici. 291. E
ſerui domi curandi. 201
ſeruos ſuos quanto honore Chriſtus proſequatur. 581. B
Signa.
ſigna facienda ad petentis ſalutem, non ad auctoris iniuriam. 95. F
Similitudo.
Rerum ſimilitudine nos dæmon decipit. 93. V
Simplicitas.
Chriſtianorum propria ſimplicitas. 83. S
Silentium.
Cur Chriſtus accuſatus tacuerit. 527. K
Loquuturus tacere prius diſcat. 124
Accuſatus coram Pilato Chriſtus cur tacuerit. 542. X
Mulieres nihil ferè ſciunt ſupprimere. 545. B
Vide, taciturnitas.
Simulatio.
Ementita pietatis officia non probat Chriſtus. 235. M
Solicitus, Solicitudo.
Magis de aliis quam de ſeipſo ſolicitus eſt, qui aliis præeſt. 96. G
In malo ſoliciti mali ſunt. 535
Omnem ſollicitudinem euomere debemus, maximè inter calumnias, & perſecutorum ſpinas. 176. Z
Solitarius.
In ſolitarios maximè ſæuit diabolus. 87. B
Mulierum eſt domi ſe continere. 52
Doctor amet non videri. 59. S
Terrenorum ſolicitudo mentem, animumque diſcerpit, & diſcindit. 179
Contemplationis mel in ſolitudine reperitur. 63. L
Spes.
In Deo, non in hominibus ſpes noſtra eſſe debet. 563
Tunc maximè in Dei auxilio ſperandum cum humanum deficit. 249. G
Spiritus, Spiritualia.
Rebus ſpiritualibus intentos temporalium inuadit obliuio. 337. C
Perſtricti qui terrenis negotijs addicti ſpiritualia lucra non quærunt. 472. N
Bona non merentur dici, quæ Spiritus ſancti gratia non animantur, vel à diuino ſpiritu ſunt. 186
Prius quærenda, quæ ſpiritualia. 194
Dei ſpiritu in Dei obſequio quiſque ducatur. 84 T
Res noſtræ peſſimè ſe habent, cum res ſpirituales non negligimus tantum, ſed faſtidimus. 430. F
Cur ſpiritum non animam emiſiſſe Chriſtus dicatur. 564. E
Cœleſtia & ſpiritualia quò magis contrectamus, eò maiori honore à nobis habentur contra in rebus perituris, & mundi honoribus. 324
Vide, vita ſpiritualis.
Spongia.
Plerique vt ſpongiæ ſunt, iniquitatem elibunt, licet bibiſſe non videantur. 563. C
Sponſus.
Auferri ſponſus cur dicatur. 232. C
Filij ſponſi qui dicantur. 231. Z
Sputum.
Chriſti facies ſputis deformata Deo Patri non minus placuit, quàm cum veluti ſol fulgeret. 529. M
Status.
In quouis ſtatu ſanctus quilibet eſſe poteſt. 207. Y

Stel-

Stella.

Stellæ ducatum amittit, qui conſilium à malis petit. 26. A

Stella in ſpem regni cæleſtis nos erigit. 26. B

Hæc ſtella dulcedinem portendit non amaritudinem, & Apocalyſis. 27

Strepitus.

Magis arguendi, qui ſtrepitu, ac clamore ſuperbiam ſuam produnt. 401

Subditus.

Subditorum errores ferè ſuperioribus tribuuntur. 256. N

Seruilis conditio non ſpernenda. 203. K

Perſtricti ſuperiores qui ſubditos non vt homines, ſed vt iumenta tractant. 444. B

Superiorum ſolicitudo ſubditorum infirmitati reſpondeat. 513. C

Subditorum defectus ferè ex ſuperiorum defectu deſcendunt. 231

Oues ſubditi ſint, & mites, ac manſueti. 32

In ſubditos plerumque ſæuit qui non ſæuit. 406

Superbia, Superbus.

Superbia intumeſcit qui ſæculi ſcientia imbuitur, ſecus qui diuina. 338. G

Nihil magis ſuperbo diſplicet, quàm irrideri. 50. L

Excutere ſuperbi cuiuslibet imperium ſatagunt. 276

Superbi potiùs perire volunt, quàm ab alijs conſilium petere. 67. T

Superbia fabricæ ſpirituali maximè nocet. 192. R

Quòd Chriſti oues ſimus ſuperbire non debemus. 372. M

Superbi ſe & ſua alijs præferunt. 231. X

Quàm impij illi ſint, quos inuidia obcæcat, ſuperbia poſſidet. 543. Z

Superbus torquetur cum alieno imperio cedere cogitur. 221. K

Hominum ſuperbia Chriſti humilitate ſananda. 79

Superbi Chriſtum in pauperibus agnoſcere dedignantur. 476. F

Magiſterij honor docenti ſuperbiam affricat. 99

A iuſtitia abit, qui ſuperbia tumet. 80. L

Superbus & iactabundus ægrè ſalutis viam inuenit. 68. X

Magis arguendi, qui ſtrepitu, ac clamore ſuperbiam ſuam produnt. 401

Satanici ſpiritus eſt ea quærere, quæ nulli proſunt. 100. V

Ad ſuperflua ſatanas incitat. 94. A

Superior.

Superiorum incuria, & deſidia in ſubditos transfunditur. 511

Superioris abſentia ſubditis noxia, præſentia vtilis. 511. Z

Mitis, & humilis ſuperior ſit.

Perſtricti ſuperiores qui ſubditos in Chriſtum armant, cum ſubdere Chriſto debeant. 514. F

Quantum referat ſubditorum culpas à ſuperioribus argui. 520. R

Salutis documenta vbique & omni tempore exhibenda Chriſti exemplo. 520. S

Perſtricti ſuperiores, qui manum illis admouere nolunt, quæ ſuper alios imponunt. 445. F

Superior maximè arguendus licet omnes peccent. 510. V

Etiam minores conſulere ſuperiores aliquando debent. 329. M

Pij ſuperioris eſt & mollibus, & duris à malo ſuos auocare. 493

Perſtricti ſuperiores qui ſubditos non vt homines, ſed vt iumenta tractant. 444. B

Maiorum exemplum leuius onus quodlibet ſubditis reddit. 445

Doctores & ſuperiores boni operis impedimenta auferant. 256. M

Subditorum errores fere ſuperioribus tribuuntur. 256. N

Superiores ſuorum ſanctitatem, & perfectionem quærant. 348. B

Doctoris, & ſuperioris eſt ijs primo occurrere, à quibus maius imminet ſuis periculum. 458

Subditi ſuperiorum exemplo facilè prouocantur. 413. C

Turba religioſa, & pia, niſi primorum vitijs vocibuſque inficiatur. 413. D

Maiorum auctoritas in Republica quantum ad malum populis perſuadendum poſſit. 544. D

Chriſti inimico. 508. N

Superioris vita ſubditorum exemplar. 509

Qui ſuper homines eſt hominem ſe cogitet. 42. A

Culparum, quas ſubditi committunt, ſupe-

ſuperiores rationem reddent. 269. F
Superioris vigilantia vbi abeſt magnum imminet periculum. 216. A
Superior quandoque ſubditos laborantes laudet, vt alacriores laudibus reddat. 473
De ſuorum profectu ſuperior gaudeat. 473. Q
Grauius peccant qui alijs præſunt, & exemplo alijs præire in bono debent. 344. A
Superioris lenitas aliorum impetum, & iram coercet,& temperat. 495. B
Superiores ab illis maximè vitijs ſubditos auocent, quibus vident eos eſſe propenſos. 449. O
Veræ magnitudinis nota in culmine aliorum non obliuiſci. 361
Superior quandoque vt ſanet ægrotum ſe fingit ægrotare. 515. L
Superior qui ſubditos ob iuſtam cauſam percutit, percutere non videtur. 466
Gulæ ſeruire,& ventri dedignatur, qui ſuper alios eſt. 448. L
Superior omnem violatæ legis maculam, & ſuſpicionem aboleat. 333. K
Superiorum ſolicitudo ſubditorum infirmitati reſpondeat. 512. C
Maioris exemplum quantas in ſubditis vires habeat. 312
Ob Dei offenſam moueantur prius ſuperiores, & ſcientia præditi, vt moueantur ſubditi, & idiotæ. 565
Doctor,& ſuperior à culpæ correptione prius, ſuos ſeruet quam lumine perfundat. In paralip. DD
Subditorum defectus ferè ex ſuperiorum refectu diſcendum. 231
Superior curet, ne ſubditi otio torpeant. 400. I
Aliorum cura maior quandoque quam noſtri. 96
Magis de alijs quam de ſeipſo ſollicitus eſt,qui alijs præeſt. 96. G
Qui aliorum commodis magis vacant, quàm ſuis magna apud Deum laude digni. 207
Superioris eſt ad ſublimiorem virtutum, ac perfectionis gradum ſuos prouocare. 328
Superior vigilet ad vigiliam ſuos hortans. 508. L

Supplicium.

Maiori ſupplicio ille dignus, qui in Eccleſiaſticorum ædibus degens contra Chriſtum ſe armat. 519
Supplicij comminatio ingens beneficium. 73. K

Suſpicio.

Occaſio,ne de bonis malè quis ſuſpicetur, auferenda. 486. Z

Synagoga.

In ſynagogis vbi lex legebatur legis tranſgreſſores puniebantur. 248. F

T

Taciturnitas.

Mulierum taciturnitas probata. 583
Loquuturus tacere prius diſcat. 124
Vide, ſilentium,verba.

Tarditas.

Tarda molimina neſcit, qui Dei ſpiritu agitur. 23. N
Qui ad crucifixum accedit tardus eſſe non debet. 459. K
In Diaboli ſchola moras in malo tollendas docetur,in bono nectendas. 302. N

Templum.

Templi iniuriam vindicat Chriſtus, & iuſtam vindictam miraculis confirmat. 419
Quanti Deus templi ſui reuerentiam faciat. 417
Etiam extra templum ſanctitati litandum. 104. F
Iniquitatis cumulus in ſancto loco non ſanctè viuere. 315. B
Præcipitium etiam in templis dæmon ſuadet. 98. M
E loco ſacro nocentior lapſus. 98. N
Templi honorem, ac reuerentiam augeri ſtudet Chriſtus. 420
Notati qui animæ cæcitatem in templo templi contemptu contrahunt. 420. C
Sacra templa adire quærunt iuſti. 53. V
Templi contemptus, & rerum diuinarum neglectus omnium malorum fons, & origo. 415. O
Velum templi quale. 564. F
Scientia templi ornatus, & ſacerdotum. 564. G
Peccata in Dei templo commiſſa quàm diſpliceant Deo. 564. H

Tu-

Tumultus vitandus præſertim in Dei templo. 235. N
ſumptus in domeſticis fabricis inſumendi, ſacris ædibus erigendis ſeponantur. 205. R
Regnorum robur, ac fortitudo templa, Deique cultus. 455
Vrbium, & regnorum nobilitas templum. 455. D
Perſtricti qui in templo aliorum ruinam, & ſuam quærunt.
Sanctitas à templi cultu. 97. I
E loco ſacro nocentior lapſus. 98. N
Etiam extra templum Chriſto adhærere debemus. 456
A templo diſcedentes ad ſecularia, & inutilia tractanda non redeamus. 456. A
Templo iniuriam fieri non vult Chriſtus. 523. D
Templum orationis domus, non inutilium colloquiorum. 417. S
In Dei templis de his admonemur quæ ad noſtram ſalutem ſpectant. 143
In Dei templis ea verſare animo debemus, quæ ad puritatem & pacem ſpectant. 143. O
Templa frequenter adire quam vtile. 222. P
Perſtricti qui templum Dei violant. 418. Y

Tempus.

Vel tempus ipſum de ſuperflua illi impoſita afflictione contra nos inclamat. 179. K
ſuperiores tempus inutiliter ne inſumant, ſi tempus conterere ſubditos nolunt. 472

Temporalia.

Indignus eſt, qui Chriſtum ſequatur, qui ob temporalia ſequitur, non ſpiritualis profectus cauſa. 332
Rebus ſpiritualibus intentos temporalium inuadit obliuio. 337. C
Diuina prius curanda, quam temporalia. 415. L
Rerum temporalium ſtudio addicti, inepti, qui Chriſtum ſequantur. 213. M
Qui animas lucratur temporalia lucra non quærat, nec iactantiæ ſeruiat. 450. Q
In rebus temporalibus vehementius poſtulat, qui non poſtulat. 203. N
Diuina prius curãda, quã tẽporalia. 415. L
Vide, terrena.

Tenebræ.

Tenebræ in Chriſti morte cur factæ. 560. S
Hæ tenebræ ad recipiſcentiam Iudæos vocabant. 560. T

Tentatio.

In tentationibus Dei maximè auxilium per orationem quærendum. 512
Ad peccatum ſollicitari grauiſſima tentatio. 168. G
Tentator cur dicatur diabolus. 91. O
Diabolus iis ſe conformat, quas tentat. 101
Phariſæorum in tentando Chriſto dolus, & fraus. 441. D
In abſtinentia tentationes non deſunt. 92. S
Tentandi artem amittit ad Chriſti præſentiam ſatanas. 93. Y
Orbis doctores tentationibus exercet Chriſtus. 215. V
Noxiæ malorum ſpirituum ſuggeſtiones 192. P

Terra.

Cur mota terra in Chriſti morte fuerit. 565

Terrena.

Terram poſſidet, qui terrena contemnit. 127. S
Qui terrena contemnenda docet, terrena contemnat. 243. N
Qui terrenis adhæret ferè æternorum obliuiſcitur. 387. T
Omnia Chriſti amore relinquenda licet pauca ſint. 389. D
Paupertas, & rerum terrenarum deſpicientia non amara, ſed dulcis. 123
Accedit tentator cum terrenum aliquid cupimus. 91. N
Terram, & terrena relinquat, qui Deum orat. 161. L
Terrenorum ſolicitudo mentem, animumque diſcerpit, & diſcindit. 179
Ex rerum terrenarum affectus maxima peccatorum pars proficiſcitur. 166. F
Qui terrena ſpectant diuina vix percipiunt. 85. X
A terrenarum rerum cura abſit, qui Crucem Chriſti portare vult. 551
Qui diuina contemplari vult terrena relinquat. 350. F
Rerum terrenarum contemptus in iis. 331

Reijciendus Diabolus cum terrena pollicetur. 106
Malo unimos tunc maximè terrenis occupantur, cum ſalutis offertur occaſio. 431
Diaboli victima eſt qui terrenarum rerum amore capitur. 102. A
Nihil terrenorum amore in Dei obſequio à nobis peragendum. 334. A
Verus Dei cultor omnia terrena contemnit. 107. P
Maximè nobis Diabolus aduerſatur cum terrena nobis offert. 106. N
Omnia terrena ſpernenda. 103. D
Terrenorum poſſeſſio vexatio eſt. 243
Omnia terrena ſpernenda. 103. D
De terrenis ſicut de cœleſtibus non cogitandum. 179. I
Qui toto corde Chriſtum ſequitur terrenarum rerum curam euomit. 304. X
Qui cœleſtia tractat ita tractet terrena vt ignorare videatur. 439. A
Qui Dei gloriam ſpectat culmina, & terrena omnia contemnit. 355. S
Vide, temporalia, bona temporalia.

Tibicines.

Tibicines in funere olim adhibiti. 235. H

Timor.

Dei timore deſtituta mens ingentia ferè ſcelera committit. 478. C
Nihil timere debet, qui pergit ad Chriſtum. 24
Qui Dei ducatum ſequitur nihil timet. 24. Q
Qui hominum verba timens à bono abſtinet, hominum ludibrium fiet. 34. H
Facilè à iuſtitia deuiat, qui hominum non Dei timore regitur. 300. G
Nihil eſt, quod non audeat, qui Dei timorem euomuit. 485. Y
Impius ſine timore eſſe vix poteſt. 577. O
Timoris occaſio ſublimatio eſt. 101. Z
Iuſtorum eſt ſua, & ſe timere. 491. M
Impij eos timent, quibus timori eſſe poterant. 428. A
Qui in Dei amorem ardet nihil timet. 85
Nihil eſt, quod non audeat, qui Dei timorem euomit. 485. Y
Mali timent vbi cauſa timoris non eſt. In Paralip. F
Magis timet, qui magis torpet. 577

Titulus.

Mundus titulis ſuos fallit. 133. L

Tolerantia.

Tolerantia in perferendis calumnijs laudata. 542. Y
Vide, Patientia.

Torpor.

Torpor quàm noxius. 510. Y
Perſtricti, qui torpent dum à Deo vocantur. 469. F
In re ſalutis non ita fidamus alijs, vt nos torpeamus. 199. X
Spiritualis torpor quàm noxius. 512. A
Torpor, & deſidia magnum lapſum portendit. 531
Prælati, & ſuperioris nomen non meretur qui torpet, & dormit. 508. M
Suos conuocat Chriſtus, vt pugnent, non vt torpeant. 240
Torpor excutiendus cum aliquid in Dei obſequium peragendum. 218. F
Difficile excitari poteſt, qui circa ſepulchrum torpet. 573. D
Magis timet, qui magis torpet. 577
Vide, Deſidia, Otium.

Tribulatio.

Tribulationes frequentius, quàm gaudia cogitanda. 363. O
Vincula, & tribulationes ſingularis gratiæ, ac beneficij loco iuſti habent. 253. C
In hac vita non gloria, ſed tribulationes quærendæ. 350
Tribulatio baptiſmus quidam. 76. A
Iuſtorum tribulatio citò finit, malorum cruciatus æternus eſt. 76. B
In tribulationis cruce nos diù manere Dæmones ferre nequeunt. 558. N
Tribulationum ſpinæ ad legis cuſtodiam vigere nos debent. 447
Perfecti eſt, in tribulationibus proprijs alienis commodis, & alienæ ſaluti ſtudere. 256. O
Quò quis magis tribulationibus premitur, eò auidius Chriſto adhærere cupit. 312. Z
In tribulationibus alta pace frui, neſcio quid diuinum. 216. X

In tribulatione attentius Dei verba audienda. 254. B
Quanta prouidentia tribulationibus ſuos Deus probet. 311
Paſſiones, & tribulationes coronam gloriæ parturiunt. 502. V
Quo ſanctior quiſque eſt, eò ad maiora diſcrimina vocatur. 215
Contra iactantiam, & ſuperbiam ſuos tribulationibus armat Chriſtus. 310
Diſcrimen euadit, qui illi ſe Deo iubente committit. 310. S
Altè clamat, qui tribulationes æquo animo ſuſtinet. 310. T
Ab ea parte plerumque Deus ſuis ſubuenit, à qua minus expectari auxilium poterat. 310. V
Diſcrimen euadit, qui illi ſe Deo iubente committit. 310. S
Altè clamat, qui tribulationes æquo animo ſuſtinet. 310. T
Orationem à nobis etiam tribulationibus Chriſtus elicit. 216. Z
In tribulationibus, & iniurijs vitæ vetuſtas exuenda. 248. C
Ingentis amoris ſignum, cum tribulationis calicem nobis Deus bibendum porrigit. 406. B
Tribulatio in corde Chriſtum format. 12. P
Vide, aduerſitas, calamitas.

Tuba.

Tubæ ſonitu pauperes olim ad locum eleemoſynæ conuocabantur. Cur id fieret. 352

Tumultus.

Tumultus vitandus præſertim in Dei templo. 235. N

Turba.

Turba religioſa,& pia, niſi primorum vitijs vocibuſque inficiatur. 413. D

Turbatio.

Non poteſt non turbari qui ſceleribus plenus eſt. 29
Inter medios hoſtes animo Chriſtus minimè turbatur. 522. Z
Magni facilius turbantur, quàm alij. 29
Regibus turbatio ingnata. 28. G
Non facilè turbetur qui Dei legem cuſtodit. 28. H
Turbationi obnoxius qui terrenam felicitatem amat. Ieremiæ verba. 28. I

V

Vagari.

Tenetur Chriſtus quia nos per illicita vagamur. 524. E

Valetudo.

Homines corporalis valetudinis magis ſollicitti, quam ſpiritualis. 225. F
Aegros perfectè Chriſtus ſanat, vt perfectam ſanitatem animæ quæreremus. 226
Conſolationis mater etiam ipſa valetudo. 200. A
Corporis valetudo tandiu quærenda, quandiu animæ ſaluti prodeſt. 211

Velum.

Velum templi quale. 564. F

Venter.

A ventris ſeruitute liber pluſquam homo eſſe videtur. 92. R

Verba.

Sanctarum mulierum eſt pauca verba effundere, magna præſtare. 179. T
Sanctis verbis potius quam viribus & contumelijs vincendum docuit Chriſtus. 95
Fortior rerum quàm verborum vis. 258. V
Verborum floſculos Doctor deuitet. 111. K
Grauiora plerumque verba quam verbera. 135
Vitæ & exempli vis maior, quàm verborum. 65. O
Peccati occaſio relinquenda. 65. P
Verbis plerique diuites, non operibus. 34. G
Qui hominum verba timens à bono abſtinet, hominum ludibrium fiet. 34 H
Verba nuda rectam viam non efficiunt. 60
Verba aurea Prædicator euomat, non inutilia. 124. I
Periſtricti qui impura verba emittunt, cùm ſancta audiunt. 101. X
Grauiora plerumque blaſphema verba quàm verbera. 555 H

Verba Dei.

Chriſti verba omni melle dulciora. Ioel. 112. C
Ad plures ſalutis verba diffundi cupit Chriſtus. 114. T
Doctori curæ ſit vt attentè Dei verba audiantur. 283. C

Attentio, & modeſtia in Dei verbis audiendis. 283. D
In omni loco miſcenda de diuinis rebus colloquia ſunt. 283. E
Maxima attentione audiri Dei verba ſtudeat doctor non admirationi populus cur. 284
Qui Chriſti verbis paſcitur fere corporalis cibi obliuiſcitur. 268. B
Attente Chriſti verba excipiebat Maria. 281. Q
Vſque ad extremum ſpiritum nos Dei filios verbis, & operibus Chriſti exemplo oſtendere debemus. 562. Z
Cur Chriſtus moriturus verbis ex ſacra Scriptura deſumptis Patrem inuocauerit. 562. A
Auiditas Dei verba audiendi laudata, nauſea improbata. 284. F
Dei verba vbique ſeminanda, licet pauci proficiant. 284. G
Diuini verbi quanta ſit vis & virtus. 285
Pulchra, & pura ſint illius verba qui Dei verba audit. 113. P
Altè cordis humo Dei verba immittenda. 285. M
Chriſti verba omni melle dulciora. 122. C
Quo quis iuſtior, eo attentius Dei verba excipit. 85. Y
Modeſtia & attentio in Dei verbis audiendis. 194. A
Dei verba quam efficacia ad ſalutem. 561
Dei verba vilipendere hæretici poſſunt, non conterere. 183. K
Maximè curandum, ne Dei verba depretientur. 183. L
Quam vtile Chriſti monita, & verba non ſpernere, licet non ſtatim illa opere compleantur. 392. O
Dei verbum audite veræ lætitiæ cauſa. 112. I
Attentè Dei verba excipienda. 122. A
Vitæ eminentia in eo, qui alios docet. 122. B
Dei monita, & verba alia obliuione ſepelienda non ſunt, ne in malorum labamur extrema. 531. V
Notati qui Dei verba audire negligunt. 191. N
In tribulatione attentius Dei verba audienda. 254. E
Dei verba audire & non proficere extremæ calamitatis prognoſticum. 296. Q
Dei victima ſit qui Dei verba audit. 136. T
Auditis Dei verbis vitia in nobis pullulare non debent. 136
Mente placida Dei verba excipienda. 577. P
Nullus Dei verba contemnat, ne Dei iudicium ſubeat. 295. P
Quam ferax humani cordis terra Diuini verbi ſemen dum excipit. 287
Dei verba ſignis præferenda. 36. N
Pacato animo Dei Verba audienda. 581. A
Acrius in homines Dæmon ſæuit, vbi Dei verba exceperint. 289. X
Prophetarũ verba Dei verba ſunt. 380. D
Attentè Dei verba audienda. 121. K

Verecundia.

Diſcipulorum verecundiæ conſulit Chriſtus. 512. B

Veritas.

Studio, atque labore veritatis aditus nobis aperitur. 183. I
Ad veritatis lucem venire proprijs viribus nullus poteſt. 115. X
Ad Chriſtum mittuntur, qui perſuaderi facile poſſunt & qui ſincerius veritatem referrent. 245. I

Veſtis.

Leues & inconſtantes qui veſtitus, & ſeculorum delicias ſectantur. 262. I
Pretioſis veſtibus Chriſtus non inſidet inſidet Diabolus. 414
Veſtimenta concupiſcentiæ æſtum temperent non excitent. 576. M
Mortui ſuis veſtibus ferè non ſepeliebantur apud Iudæos. 568. V
Nimius veſtimentorum cultus damnandus. 576. L
Vili veſte cur Chriſtus indutus. 548
Læius paſſus eſt Chriſtus. 548. N

Victoria.

Angelis grata noſtra victoria. 109

Videre.

Nec illos videre tutum qui nobis ſcandalo ſunt. 146. V
Chriſtum videre regnis omnibus præferendum. 104. G
Vide, Oculos.

Vigilare.

Vigilare impios cogit eorum malitia,

aliàs ſomno dediti ſunt. 546. I
Infirmus ſatanicus hoſtis dormientibus irruit, vigilantes fugit. 288. T
Semper vigilandum eſt, vt parati iudice occurramus. 461. Q
Vigilandi ſtudium quam apud Deum fiat. 397. C
Cum Chriſto vigilare debemus, non cum Chriſti inimico. 508. N

Vincula.

Gratiæ pro vinculis agendæ. 253. C
Qui Chriſtum amat vincula non fugit, ſolui non quærit. 257
Animus magis ſoluitur dum corpus ligatur. 254. H
Vincula, & tribulationes ſingularis gratiæ, ac beneficij loco iuſti habent. 253. C
Gratiæ pro vinculis agendæ. 253.
Ioannis, & iuſti fortitudo vinculis adſtringi, & vincula non frangere. 254
Etiam in vinculis iuſtus Chriſto ſeruit. 254. D
Dei ſeruo vincula torques ſunt. 254. F
Innocens vincula ſuſtinet in aliorum exemplum. 254. G.

Vindicta.

A vindicta quam abeſſe debeamus. 520. T
Ne minimum vindictæ genus in eos, qui nos perſequuntur oſtendere debemus. 495. X.
Diuinæ vindictæ genus beneficijs maleſacta compenſare. 242
Vindictæ cupiditas quam noxia. 379. M

Vinum.

Felleum vinum guſtauit Chriſtus, vt noſtro delicatiori guſtui mederetur. 552. A.

Virgo, Virginitas.

Virginitatis, & lampadis nexus. 467
Probatum virginum eſt non ire ad nuptias ſed ad nuptias vrgeri. 440. B.
Vide, Caſtitas.

Vir.

Vir maximè reprehendendus, ſi muliebrem induat mentem. 301
Facilè reſipiſcit mulier, ſi reſipiſcat vir. 301. H

Vires.

Ad veritatis lucem venire propriis viribus nullus poteſt. 115. X

Virtus.

Virtutes quiſque poſſideat, & ſe poſſidere neſciat. 370. D
Labor quoque noſter in virtutum acquiſitione requiritur. 370. E
In virtutibus ſublimior ſemper petendus gradus. 326. E
In virtute debemus ſemper creſcere. 369. C
Virtus etiam inter impiorum tenebras elucet. 554. B
Virtutum odorem emittat, qui Chriſti paſſionem mente verſat. 480
Omnium virtutum generibus ornatus ſit qui alios docet. 141. K
A vitijs ad virtutes tranſmigremus reſurrectionis gloriam viſuri. 583. F
Quanta reprehenſione anima digna quæ cum ſponſa Dei ſit, nuptiali virtutum veſte caret. 435
Virtutis non ſanguinis nobilitas in pretio habenda. 282
Virtus non propinquitas in cœleſti regno obtinendo reſpicitur. 407. D.
Virtus Regis nota. 11
Virtutum, & gloriæ nexus. 123. D

Viſiones.

Viſiones Sacræ Scripturæ ſenſu probandas. 30.

Viſitatio.

Præſules ſuos viſitent. 203. I
Viſitatio diuina dulcior poſt ſubtractionem. 37.

Vita.

Multos ſibi huius vitæ dies promittere quàm noxium, præſertim ijs qui præſunt. 465
Miſericordiæ viſcera non exuat Præſul. 465. B
Vitæ incertitudo terrenorum ſolicitudinem auferat. 179
Vita hæc noſtra perpetua pœnitentia ſit. 462. S
Extremus vitæ dies longius abeſſe non putetur. 463

Vita iſta quam breuis. 463. T
Ab eo qui futuram vitam non cogitat nihil boni ſperare poſſumus. 68. V
Præſentis vitæ labilitas. 3. I
Homines tantum naſci videntur. 3. K
Abſtinentiæ, ac mortificationis operibus vitam contrahi falſo homines putant. 346. I
Præſens hæc vita nos æternitati parturit. 129. X
Hic lugere debemus, quia quotidie morimur. 129. Y
Qui diuturnum ſibi vitæ ſpatium promittit ſegnis, & torpens eſt. 400
Vita quæ verè vita ſola æterna, temporalis vitæ nomen non meretur. 389
Humanæ vitæ incertitudo. 167
Ab eo qui futuram vitam non cogitat nihil boni ſperare poſſumus. 68. V

Vita ſpiritualis.

A proba vita labi, & iterum ad eam redire difficilè. 344
Recta via breuior & commodior. 60. B
Quis apparatus neceſſarius, vt Chriſto occuramus. 64
Terminos ſibi in bene operando nullus præfigat. 138
Oportet prius bene viuere, quam bene docere. 137
Ad hoc viuimus vt diuina voluntas in nobis impleatur. 166
Indignus eſt, qui Chriſtum ſequatur, qui ob temporalia ſequitur, non ſpiritualis profectus cauſa. 332
Probæ vitæ fabrica prius ſtruatur antequam doctrinæ lux appareat. 137. Z
Vita Docere prius quiſque debet, quàm verbis. 124. K
Chriſti diſcipuli, ac ſerui vel rerum neceſſarium obliuiſcuntur Chriſtum ſequentes. 333
Feruentiores in Dei obſequio ſemper eſſe debemus, & ad laborem promptiores. 326. D
Eò perfectius videmus Deum, quò magis ſeculo morimur. 133. H
Qui perſecutionem patitur currere in ſpirituali via citiſſimè debet.
Non ſatis eſt ſequi Chriſtum, imitari debemus. 228
Nihil à Chriſto nos ſeparare debet. 268. A
Ardua qualibet ſuſcipienda, dum Chriſtus nos mittit. 246. X
Semper probæ vitæ actibus Dei nomen ſanctificari debet. 162. Q
Gloriam ſuam Chriſtum ſequens nullus quærat. 211. L

Vitia.

Vitijs concionator occurrat tanquam hoſtibus. 283. B
Vitia extirpanda dum naſcuntur. In Paralip. S
Superiores ab illis maximè vitijs ſubditos arcent, quibus videnteos eſſe propenſos. 449. O
Vitiorum origines amputandæ. 173. O

Vitulum.

Paſſionum vituli Deo mactandi. 107. Q

Viuere.

Impijs hoc eſt viuere in luxu ſepeliri. 301. I

Vocatio.

Qui à Deo vocantur ſtatim reſpondeant, vt boni audiant, qui mali fuerant. 433
Apud Deum vocari & eſſe idem eſt. Mundus nudis nominibus ſuis imponit. 417. V
Vocationis diuinæ vis. 227. K

Vnguentum.

Vnguentorum luxus fugiendus. 480. F

Vnitas.

In rebus fidei vnitas, & conſenſus probatur. 342

Voluntas.

Diuinæ voluntati vt Angeli obtemperemus. 165
Perficere diuinam voluntatem non noſtri ſtudij tantum, ſed maximè Dei gratiæ eſt. 165. X
Recta via non eſt ſi noſtra per propriam voluntatem ſit. 60. Z
Qui Dei filius audire vult Dei voluntatem perficiat. 358. Z
Nihil propria voluntate tentandum. 291.
Ad hoc viuimus vt diuina voluntas in nobis impleatur. 166

Voluptas.

Proni ad voluptates homines ferè ſunt. 187
Amens eſt qui ſpatioſam voluptatis viam

viam ingreditur. 187. T
Terrenæ voluptates ad ſepulchrum ducunt. 235. I
Ob via perditionis via. 187. V

Vox.

Cur voce magna Chriſtus expirauerit. 564
Nihil ſibi Doctor tribuat, ſed totum Deo, vt vox dicatur. 59. V
Efficax præcipientis vox, ſi præſtet, quod iubet. 78
Gratior Dei auribus operis vox, quàm oris. 583
Chriſti prædicator totus vox, non ore ſed toto corpore ad Chriſtum vocat. 59. R

Vterum.

Quid, in vtero habere. 165. C

Vulnera.

Chriſti vulnera piè oſculantur mulieres. 582
Infirmorum vulnera quanta charitate contrectanda. 195. I

Vxor.

Vxor non facilè repudianda. 380. C
Dolentibus vxoribus viri nimis quandoque compatiuntur. 546 G
Mariti malum, ac familiæ ſuum vxor proba ducat. 546. H

Z

ZElus, & mitias Chriſtum ſapiat, & ſpectet. 354. P
Zelus, & mitias Chriſtum ſapiat, & ſpectet. 354. P
Regni zelus quid in ambitioſis præſtet. In Paralip. T

FINIS.

LECTORI.

QVID ſupprimam, quod vel editus liber apertè prodit? Fatendum quod res eſt: opus iſtuc mendis, vt fieri ſolet, obſidetur. Ego, quod meum, monui; tu, quod tuum, caue. Menda nec noto, nec emendo, vtrumque curæ tuæ committo. Nullum cauendum indico, vt omnia tu caueres. Editio operis ſecunda, ſi quidem prius moniti fuerimus, & purior erit, & emendatior. Tu interim ignoſce arti, quæ errorum ferax; ignoſce & humanæ induſtriæ, quæ ſæpè deficit, ſæpè claudicat.

29 971609

Digitized by Google